

**T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu: 42**

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ REHBERİ

İKİNCİ BASKI

İstanbul - 2000

Hazırlayanlar

Hacı Osman YILDIRIM

Nazım YILMAZ

Yusuf İhsan GENÇ

Tashih

Fuat YAVUZ

Bilgisayar Dizgi

Yakup YILDIRIM

Zeynel ÖNEL

Sayfa Düzenleme

Ali Haydar GEÇİNİR

Baskıya Hazırlama

Murat ŞENER

Salih DUTOĞLU

ISBN.

BAŞBAKANLIK
OSMANLI ARŞİVİ REHBERİ

Ö N S Ö Z

Ünlü Osmanlı tarihçisi Prof. Dr. Halil İNALCIK "Bana Osmanlı Arşivlerini verin size bir kültür imparatorluğu kurayım" diyerek Osmanlı Arşivleri'nin önemini çok veciz bir şekilde ortaya koymuştur.

Bilindiği üzere, her millet bir tarihî mirasın sahibidir. Bu tarihî mirasın çok önemli bir bölümünü arşivler, kütüphâneler ve eski eserler gibi maddî ve manevî kültür varlıkları teşkil ederler. Millet olabilme ve kalabilmede bu kültür varlıklarının büyük yeri ve rolü vardır.

Arşivler, devletin ve fertlerin haklarını ve milletlerarası münasebetleri belgeler ve korurlar. Bir konuyu aydınlatmaya ve tespite yararlar. Bu arada ait olduğu devrin örf ve âdetlerini, sosyal yapısını, meselelerini ve bunlar arasındaki münasebetleri ortaya koyarlar.

Türkiye, arşiv malzemesi bakımından çok büyük zenginliğe sahiptir. Osmanlı Devleti'nden devralınan büyük mirasla, bugün dünyanın en zengin arşiv potansiyeline sahip sayılı ülkelerden birisi durumundayız.

Bugün dünyada 19'u Arap, 11'i Balkan ve Avrupa, 3'ü Kafkas, 2'si Orta Asya Türk devleti, 2'si Kıbrıs, İsrail ve Türkiye Cumhuriyeti olmak toplam 39 bağımsız ülke Osmanlı Devleti'nin hükümrân olduğu coğrafya üzerinde yer almaktadır. Bu ülkelerin Osmanlı dönemlerindeki tarihlerinin en zengin kaynağı Osmanlı Arşivleri'dir.

Orta ve Yakın Doğu, Balkan ve Akdeniz ülkeleri içerisinde kudretli ve kuvvetli devlet olabilme vasfını uzun süre devam ettiren Osmanlı Devleti'nde, arşiv fikri çok eskilere kadar uzanmaktadır. Arşivin, bir milletin tarih ve kültür hazinesi olduğunu idrâk eden ecdâdımız, bunun içindir ki, kurduğu arşiv teşkilâtına "Hazîne-i Evrâk" adını vermiştir.

Binlerce yerli ve yabancı araştırmacının yararlandığı Osmanlı Arşivi'nin tanıtılması konusunda büyük bir boşluğu dolduracağına inandığım, Osmanlı Arşivi hakkında en yeni bilgileri ihtivâ eden Osmanlı Arşivi Rehberi'ni hazırlayan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı personeline ve eserin ortaya çıkmasında emeği geçenlere teşekkürlerimi sunar, eserin ilgililere yararlı ve yardımcı olmasını dilerim.

Selçuk POLAT
Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı

S U N U Ş

Geçmiş ile bugün ve gelecek arasında sağlam köprüler kurulması, siyaset, ekonomi, toplum hayatı ve kültür alanında yaşanan tecrübelerin gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarılması devletlerin ve milletlerin tarihinde çok büyük önem taşımaktadır.

Arşivlerin en büyük özelliği, toplum ilimlerine başlangıç ve ilk elden kaynak olmalarıdır. Bundan dolayıdır ki, bir devletin ve milletin tarihi, devlet ve millet hayatının öz çizgileri demek olan arşivlerinde gizlidir.

Üç kıta üzerinde, çok geniş bir coğrafyada ve altı yüz seneyi aşkın bir zaman diliminde hükümrân olmuş ve çeşitli milletleri bünyesinde barındırmış olan Osmanlı Devleti'nden, Türkiye Cumhuriyeti'ne intikal etmiş zengin arşiv malzemesi yalnız Türkiye'nin değil, bugün müstakil devlet kurmuş çeşitli milletlerin millî ve ortak tarihlerinin tespitinde ve yazılmasında başvurulacak otantik değerdeki tek kaynaktırlar. Özellikle bütün Balkan, Akdeniz, Kuzey Afrika ve Arap ülkelerine âit ilk elden tarihî kaynaklar Osmanlı Arşivleri'ndedir.

Osmanlı Arşivleri'nin en büyük hususiyeti, Türkiye'nin olduğu kadar, bugün müstakil devletler kurmuş olan 40'a yakın Orta ve Yakın Doğu, Balkan, Akdeniz, Kuzey Afrika ve Arap ülkelerinin kültür, iktisat ve siyaset tarihlerinin gün ışığına çıkarılmasında, milletlerarası hakların ispatı ve korunmasında, ayrıca vatandaş haklarının gerektiğinde hukukî mesnedi olması bakımından sahip olduğu müstesna değeridir.

Günüümüzde, bu ülkelere mensup araştırmacılar, kendi millî arşivlerini kurmak, toplum ilimleri açısından var oluşları ile ilgili meseleleri incelemek, tespit ve değerlendirmek için Osmanlı Arşivleri'nde araştırmalar yapmak mecburiyetini duymaktadırlar.

Osmanlı Devleti'nden intikal eden en zengin ve değerli arşiv malzemesi Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'ndadır. Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilâtı kuruluşlarından olan Divân-ı Hümayûn, Bâb-ı Defterî ve Bâb-ı Âsafî (Bâb-ı Âlî)'ye ve bunların çeşitli daire ve kalemlerine âit sicil, defter ve vesikaları ihtiva eden Başbakanlık Osmanlı Arşivi, sahip bulunduğu arşiv malzemesinin hususiyeti itibariyle, bu dönem için şüphesiz devlet arşivi vasfını taşımaktadır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi dışında, bir saray arşivi hüviyeti taşıyan Topkapı Sarayı Arşivi, Osmanlı ictimâî bünyesinde hayır ve hasenât müessesesi olan vakıflara âit vakfiyelerin sicil ve vesikalarını ihtiva eden Vakıflar Arşivi, şer'î mahkemelerde kadılar tarafından verilen hükümlerin, hüccet ve kararların ve yapılan işlemlerin kaydedilmiş olduğu Şer'î Siciller Arşivi ve tapu tahrîr defterleri ile buna dâir muâmelât evrâkının bulunduğu Tapu ve Kadastro Arşivi (Kuyûd-ı Kadîme), ihtivâ ettikleri bu tür arşiv malzemesi itibariyle daha hususî bir mahiyette olup, arşiv olarak ayrı bir önem arzederler.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi ise esas itibariyle, Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilatının arşiv malzemesini ihtiva etmesi sebebiyle, bir bakıma, Osmanlı dönemi için bir ana arşiv hüviyetini taşımaktadır.

*

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde muhafaza edilmekte olan, yerli ve yabancı araştırmacıların istifadesine sunulan çok çeşitli ve değerli arşiv

malzemesi vardır. Buna mukâbil, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ni bütünü ile tanıtan Türkçe neşriyat fazla değildir. Hele yabancı dillerde, mahdud sayıda makalenin dışında bu tür neşriyata rastlamak mümkün değildir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi hakkında bugüne kadar dört rehber^() yayınlanmıştır.*

Bunlardan ilki, Sayın Mithat SERTOĞLU'nun hazırlamış olduğu "Muhteva Bakımından Başvekâlet Arşivi" adlı kılavuzdur. Bu eser, araştırmacıların kendi ihtisas dallarına göre arşivdeki malzemeden ne şekilde istifade edebileceklerini tespit imkânını onlara verebilmek gayesiyle hazırlanmıştır. Söz konusu rehber, yaklaşık yirmi beş yıl süreyle, Başbakanlık Osmanlı Arşivi çalışmaları ve arşivdeki araştırmalar için klasik bir eser hüviyetini taşımıştır.

Bahse konu rehberlerin ikincisi, Sayın Atillâ ÇETİN'in hazırlamış olduğu "Başbakanlık Arşivi Kılavuzu" adlı eserdir. Bu eserde, Osmanlı Arşivi'nin ihtivâ ettiği malzeme, tasnifler, araştırmaya açık bölümler ve devam etmekte olan tasnif çalışmaları tanıtılmıştır. Eser, bu hüviyetiyle yukarıda zikredilen birinci çalışmayı tamamlar mahiyettedir.

Üçüncü rehber, Türkiye Cumhuriyeti'nin de üyesi bulunduğu İslâm Konferansı Teşkilâtı'nın İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (İRCİCA) tarafından, Osmanlı Arşivi'nden yararlanacak üye ülkelerin

*-Mithat SERTOĞLU, *Muhteva Bakımından Başvekâlet Arşivi*, Ankara 1955, XVI+90 s.

-Atillâ ÇETİN, *Başbakanlık Arşivi Kılavuzu*, İstanbul 1979, XV+172 s. (Eser, İtalyanca'ya da tercüme edilmiştir).

-Necati AKTAŞ-İsmet BİNARK, *el-Arşîfü'l-Osmânî (Ottoman Archives-Başbakanlık Arşivi)*, Amman, H. 1406 /M. 1986, 521s.

"Publications of the Research Centre for Islamic History, Art and Culture in Istanbul and the Centre for Archives and Manuscripts, University of Jordan" (Eser, İngilizceye de tercüme edilmiştir).

-Yusuf İhsan GENÇ-Abdülmecid MUTAF vd., *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Ankara 1992, XXVI+634 s.

araştırmacıları için İsmet BİNARK ve Necati AKTAŞ'a hazırlattırılarak, Arapça olarak yayınlanmıştır.

Bu eserde, arşivdeki malzemeler, tasnifler, araştırmaya açık olan fonlar, Osmanlı Devleti merkez teşkilatı tarihi ile birlikte düşünülerek sistematik bir şekilde tanıtılmış; araştırmacıların arşiv malzemesine en kolay yoldan ne şekilde ulaşabilecekleri esprisi ön plânda tutulmuştur.

Atıfta bulunulan bu rehberler, Osmanlı Arşivi'nde araştırma yapan yerli ve yabancı araştırmacıların başvuracakları kaynak eser olma hüviyetini taşımakla birlikte, yeni tasnif çalışmalarını yansıtmamaktaydılar. Zira, en son yayınlanan rehber 1986 tarihini taşımaktaydı. 1987 yılında Osmanlı Arşivi'ne yeni personel alımı sonucu hızlandırılan tasnif çalışmaları neticesinde hazırlanan kataloglar araştırmacıların istifadesine sunulmakta, tasnifi tamamlanan fonlar araştırmacılara açılmaktaydı. Bu itibarla, yeni bir rehberin hazırlanması mecburiyeti kendiliğinden ortaya çıkmış olup, bu düşüncenin sonucu olarak Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı tarafından yeni bir rehber hazırlatılarak 1992 yılında "Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi" adıyla yayınlanmıştır.

Çok kısa zamanda bu eserin mevcudunun tükenmesi ve geçen zaman içerisinde pek çok fonun tasnifinin tamamlanarak araştırmaya açılması mevcut rehberin genişletilmiş yeni baskısını zarurî hale getirmiştir. Hazırlanan bu rehber, bu düşüncenin mahsulüdür. Rehber, Türk ve yabancı araştırmacılara Osmanlı Arşivi'ni tanıtmak, araştırmalara açık fonlar hakkında bilgi vermek, özellikle sürdürülen tasnif çalışmalarına âit en yeni bilgileri araştırmacılara sunabilmek maksadıyla hazırlanmıştır.

*

Osmanlı Arşivi Rehberi, Giriş, dört bölüm, ekler, bibliyografya ve indeksten meydana gelmektedir.

"Giriş" kısmında, Osmanlı Devleti'nde arşivcilik fikri, evrâkın muhafazasına gösterilen titizlik, Osmanlı Arşivleri'nin tarihî seyri ile Hazîne-i Evrâk'ta bugüne kadar yapılan tasnifler hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

Defter ve belge serîleri hazırlanırken kalem adları esas alınmış olup; bir kaleme ait bütün defter veya belgeler hangi kataloglarda olursa olsun bir başlık altında toplamaya gayret edilmiştir.

Birinci bölümde; Divân-ı Hümayûn, Bâb-ı Âsafî, Defterhâne-i Âmire, Bâb-ı Defterî, Bâb-ı Âlî, Yıldız Sarayı defterleri ile nezaretler, vilayet-müfettişlikler (taşra arşivleri) ve büyük dairelere ait defterler ve diğer defter serîleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Aynı isimdeki defter ve belge serîleri için açıklayıcı genel bilgiler daha ziyade defterler bölümünde verilmeye gayret edilmiştir.

İkinci bölümde; Divân-ı Hümayûn, Bâb-ı Âsafî, Defterhâne-i Âmire, Bâb-ı Defterî, Bâb-ı Âlî, Yıldız Sarayı belgeleri ile nezaretler, vilayet-müfettişlikler (taşra arşivleri) ve büyük dairelere ait belgeler ve Ali Emirî Tasnifi, İbnülemin Tasnifi gibi diğer belge serîleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde; harita, plân-proje-kroki, albüm ve fotoğraf koleksiyonları; Ali Fuat TÜRKELDİ, Prof. Dr. Cavit BAYSUN ve diğer şahıslardan intikal eden arşiv malzemeleri ile yurt içi ve yurt dışı arşiv merkezlerine ait arşiv malzemesi ve kataloglar hakkında bilgi verilmiştir.

Dördüncü bölümde; Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün idarî yapısı, Devlet arşiv hizmetleri ile ilgili kanunlar, araştırmacılara ön

bilgiler, Devlet Arşivleri'nde araştırma yapacak olanların tâbi olacakları esaslar vb. bilgiler yer almaktadır.

"Ekler" kısmında, araştırmacıların çalışmalarına yardımcı olmak için "padişah ve sadrazamların saltanat yılları" ile "Kanunî'den XIX. yüzyıla kadar onar yıllık, XIX. yüzyıldan Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar ise her yıla göre düzenlenmiş hicrî, miladî ve rumî takvim" tamamlayıcı bilgiler olarak verilmiştir.

İndeks hazırlanırken, araştırmacıları defter ve belge serîlerine daha kolay ulaştırmak için analitik indeks yapılmıştır. Araştırmacılar bir konu, bir defter veya belge serîsi arıyorlarsa; "İçindekiler"den ziyade "İndeks" bölümünü kullanmaları kendilerine daha büyük kolaylık sağlayacaktır. Defter serîlerinin tamamının tablo olarak açılımını vermek mümkün olmadığından, araştırmacıların, açık olarak tablosu verilmeyen defter kataloglarını taramaları gerekmektedir.

Osmanlı Arşivi Rehberi'nin, Osmanlı Arşivleri ile ilgili olarak yapılacak yeni çalışmalara ışık tutmasını, ilgililere yardımcı ve yararlı olmasını dileriz.

Yayına Hazırlayanlar

KISALTMALAR

M.	Muharrem/ Miladî
S.	Safer
Ra.	Rabûlevvel
R.	Rebûlâhir
Ca.	Cemâziyelevvel
C.	Cemâziyelâhir
B.	Receb
Ş.	Şaban
N.	Ramazan
L.	Şevval
Za.	Zilkâde
Z.	Zilhicce
El.	Evâil
Et.	Evâsıt
Er.	Evâhir
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
BEO.	Bâb-ı Âlî Evrâk Odası
bkz.	Bakınız
BOA.	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
BTDD.	Belgelerle Türk Tarihi Dergisi
DİA.	Diyanet İslâm Ansiklopedisi
gös. yer	Gösterilen yer
H.	Hicrî

K.	Kanunnâmesi var
Kat.	Kataloğu
Mad.	Madalya
m.	Madde
mük.	Mükerrer
nu	Numara
s.	Sayfa
T.	Timar
TED.	Tarih Enstitüsü Dergisi
TOEM.	Târih-i Osmanî Encümeni Mecmuası
Ts.	Tarihsiz
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı
Ves. Ade.	Vesika Adedi
vs.	Vesâir
yay.	Yayınları/Yayınlayan
yy.	Yüzyıl

İÇİNDEKİLER

	<u>sayfa</u>
ÖNSÖZ	V
SUNUŞ	VII
KISALTMALAR	XIII
İÇİNDEKİLER	XV

GİRİŞ

Belgelerin Muhafazası ve Tanzimat Devrine Kadar Osmanlı Arşivciliği	XXXV
Tanzimat Öncesinde Merkezî Devlet Daireleri ve Arşivlerinin Durumuna Genel Bakış	XL
a. Bâb-1 Âlî	XL
b. Bâb-1 Defterî	XLI
c. Bâb-1 Seraskerî	XLII
d. Bâb-1 Meşihat	XLIII
Osmanlı Devleti'nde Modern Arşivcilik Çalışmaları	XLIII
Tasnif Faaliyetleri	XLVII

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ'NDEKİ DEFTER TASNİFLERİ

OSMANLI ARŞİVİ'NDEKİ DEFTER TASNİFLERİ	3
I. DİVÂN-I HÜMAYÛN, BÂB-I ÂSAFÎ VE DEFTERHÂNE-İ ÂMÎRE DEFTERLERİ	5
A. DİVÂN-I HÜMAYÛN VE BÂB-I ÂSAFÎ DEFTERLERİ	5
1. Divân (Beylikçi) Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Defterler	6

	<u>sayfa</u>
a. Divân (Beylikçi) Kalemi Defterleri	6
aa. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Beylikçi Kalemi Defterleri	7
ab. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Beylikçi Kalemi Defterleri	7
b. Mühimme Defterleri	7
ba. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Mühimme Defterleri	10
bb. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Mühimme Defterleri	18
bc. Mühimme Zeyli Defterleri	18
bd. Mühimme-i Asâkir Defterleri	19
be. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Mühimme-i Mektûme Defterleri	21
bf. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Mühimme-i Mektûme Defterleri	21
bg. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Mühimme-i Mısır Defterleri	22
bh. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Mühimme-i Mısır Defterleri	23
c. Şikayet Defterleri	23
ca. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Şikayet Defterleri	24
cb. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Şikayet Defterleri	24
d. Ahkâm Defterleri	24
da. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Ahkâm Defterleri	25
db. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Ahkâm Defterleri	26
db1. Adana Ahkâm Defterleri	26
db2. Anadolu Ahkâm Defterleri	26
db3. Bosna Ahkâm Defterleri	26
db4. Cezâir ve Rakka Ahkâm Defterleri	27
db5. Diyarbekir Ahkâm Defterleri	27
db6. Erzurum Ahkâm Defterleri	28

	<u>sayfa</u>
db7. Halep Ahkâm Defterleri	28
db8. İstanbul Ahkâm Defterleri	28
db9. Karaman Ahkâm Defterleri	29
db10. Maraş Ahkâm Defterleri	29
db11. Mora Ahkâm Defterleri	29
db12. Özi ve Silistre Ahkâm Defterleri	30
db13. Rumeli Ahkâm Defterleri	30
db14. Sivas Ahkâm Defterleri	31
db15. Şâm-ı Şerîf Ahkâm Defterleri	31
db16. Trabzon Ahkâm Defterleri	31
dc. "Maliye'den Müdevver Defterler Kataloğu"ndaki Ahkâm Defterleri	32
e. Askerî Ruznamçe Defteri	32
f. Divân Memurlarına Ait Sicil ve Künye Defterleri	32
g. Düvel-i Ecnebiye Defterleri	33
ga. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Düvel-i Ecnebiye Defterleri	33
gb. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Düvel-i Ecnebiye Defterleri	34
h. Gayr-i Müslim Cemâatlere Ait Defterler	38
ha. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Gayr-i Müslim Cemâatlere Ait Defterler	38
hb. Kilise Defterleri	39
hb1. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Kilise Defterleri	39
hb2. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Kilise Defterleri	39
ı. Hadariye Defterleri	41
j. İzn-i Sefîne Defterleri	41
ja. 980 Numaralı "Bâb-ı Asâfî Defterleri Kataloğu"ndaki İzn-i Sefâyin Defterleri	42
jb. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki İzn-i Sefîne Defterleri	42
k. Kal'abend, Nefy ve Kısas Defterleri	42

	<u>sayfa</u>
ka. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Kal'abend Defterleri	42
kb. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Kal'abend Defterleri	43
l. Kanunnâme-i Askerî Defterleri	43
m. Kırım Hanlığı Defteri	43
n. Nâme-i Hümayûn Defterleri	44
o. Şehbenderlik Defterleri	45
p. Tevzîât, Zehâir, Esnaf ve İhtisâb Defterleri	46
r. Yol ve Menzil Defterleri	47
s. Muhtelif ve Mütenevvî Defterler	48
2. Tahvil (Nişan) Kalemi Defterleri	52
a. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Tahvil (Nişan) Kalemi Defterleri	53
b. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Tahvil (Nişan) Kalemi Defterleri	53
c. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Tahvil (Nişan) Kalemi Defterleri	69
3. Rüûs Kalemi Defterleri	72
a. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Rüûs Defterleri	73
b. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Rüûs Defterleri.....	73
c. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Rüûs Defterleri	77
4. Âmedî Kalemi Defterleri	84
a. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Âmedî Kalemi Defterleri	85
b. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Âmedî Kalemi Defterleri	85
5. Teşrifat Kalemi Defterleri	87
6. Sadaret Mektubî Kalemi Defterleri	89
a. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Sadaret Mektubî Kalemi Defterleri	89
b. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Bâb-ı Âlî Mektubî-i Sadr-ı Âlî Kalemi Defterleri	90
7. Sadaret Kethüdâhğı (Kethüdâ Kitâbeti) Kalemi Defterleri	92

	<u>sayfa</u>
8. Reisülküttablîk Kalemî Defterleri	93
9. Çavuşbaşılık Defterleri	93
10. Büyük ve Küçük Tezkirecilik Kalemî Defterleri	93
11. Vak‘anüvislik Kalemî Defterleri	94
B. DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE DEFTERLERİ	95
1. Tahrir Defterleri	97
a. 979 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterhâne-i Âmire Defter Katalogu"ndaki Tahrir Defterleri	97
b. 981 Numaralı "Tapu Tahrir Defterleri Fihristi"ndeki Tahrir Defterleri	97
c. 1000 Numaralı "Ankara Tapu Kadastro Arşivi Tahrir Defterleri Fihristi"ndeki Tahrir Defterleri	98
c. Tahrir Defterlerindeki Yerleşim Merkezleri ve Bulundukları Defterlerin Fihristi	99
2. Timar Ruznamçe (Timar ve Zeâmet Tevcihi Defterleri)	134
II. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE DAİRESİ) VE MÜTEFERRİK KONULU DEFTERLER	136
A. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE DAİRESİ) VE BAĞLI BİRİMLERİNE ÂİT DEFTERLER	138
1. Anadolu Muhasebesi Kalemî Defterleri	138
2. Asâkir-i Mansûre Kalemî Defterleri	138
a. "Başmuhasebe Kalemî Defterleri Katalogları"ndaki Asâkir-i Mansûre Defterleri	139
b. "Masârifât-ı Muhasebe Kalemî Defterleri Katalogları"ndaki Asâkir-i Mansûre Defterleri	140
3. Avlonya Gümrüğü ve Avlonya Mukâtaası Kalemlerine Ait Defterler	140
4. Başbakıkulu Kalemî Defterleri	141
5. Başmuhasebe Kalemî ve Bağlı Birimlerine Ait Defterler	142
a. Başmuhasebe Kalemî Defterleri	143
b. Başmuhasebe Kalemî'ne Bağlı Birimlere Ait Defterler	143
ba. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Katalogu"ndaki Başmuhasebe'ye Bağlı Birimlere Ait Defterler	143
bb. 602-613 Numaralı "Başmuhasebe Kalemî ve Ek Kodları" Kataloglarındaki Bağlı Birimlere Ait Defterler	144
	XIX

	<u>sayfa</u>
6. Başmukâtaa Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Defterler	158
7. Bursa Mukâtaası Kalemi Defterleri	160
8. Büyük Kale ve Küçük Kale Kalemi Defterleri	160
a. Büyük Kale Kalemi Defterleri	160
b. Küçük Kale Kalemi Defterleri	161
9. Büyük Ruznamçe ve Küçük Ruznamçe Kalemleri ile Bağlı Birimlerine Ait Defterler	161
a. Büyük Ruznamçe Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Defterler	161
b. Küçük Ruznamçe Kalemi Defterleri	162
10. Cerîde Odası Defterleri	163
11. Cizye Muhasebesi Kalemi Defterleri	163
12. Cizye Ziyâdesi Kalemi Defterleri	165
13. Çeltik Rûsûmu Kalemi Defterleri	165
14. Defterdar Mektubî Kalemi Defterleri	165
15. Evâmîr-i Maliye Kalemi Defterleri	166
16. Ganem Mukâtaası Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Defterler	166
17. Haremeyn Muhasebesi Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Defterler	167
18. Haremeyn Mukâtaası Kalemi Defterleri	169
19. Haslar Mukâtaası Kalemi ve Bağlı Birimine Ait Defterler	170
20. Havâss-ı Cedîde Kalemi Defterleri	170
21. İstanbul Mukâtaası Kalemi Defterleri	170
22. Kalemiye Dairesi Defterleri	171
23. Kefe Mukâtaası Kalemi Defterleri	171
24. Küçük Evkâf Kalemi Defterleri	172
25. Maden Mukâtaası Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Defterler	172
26. Masraf-ı Şehriyârî Kalemi Defterleri	173
27. Mensuhât (Kapudân-ı Deryâ) Kalemi Defterleri	173
28. Mevkufât Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Defterler	174
29. Mukâtaa-i Cedîd-i Ūlâ Kalemi Defterleri	177
30. Navul Kalemi Defterleri	177
31. Piskoposluk Kalemi Defterleri	178
32. Piyade Mukâbelesi Kalemi Defterleri	178

	<u>sayfa</u>
33. Salyâne Kalemi Defterleri	179
34. Süvari Mukâbeleciliği Kalemi Defterleri	180
35. Teşrifat Kalemi Defterleri	180
36. Vâridât-ı Sâlih, Vâridât-ı Şıkk-ı Evvel ve Vâridât-ı Şıkk-ı Sanî Kalemlerine Ait Defterler	181
a. Vâridât-ı Sâlih Kalemi Defterleri	181
b. Vâridât-ı Şıkk-ı Evvel Kalemi Defterleri	182
c. Vâridât-ı Şıkk-ı Sanî Kalemi Defterleri	182
37. Yeniçeri Kalemi Defterleri	182
B. MÜTEFERRİK KONULU DEFTERLER	183
 III- BÂB-I ÂLÎ DEFTERLERİ	 185
1. Bâb-ı Âlî Sadaret Dairesi Kalemlerine Ait Defterler	186
a. Sadaret Hazîne-i Evrâk Müdürlüğü İrade Kayıt Defterleri	186
b. Sadaret Divân (Beylikçi) Kalemi Defterleri	187
ba. Arzuhâl Defterleri	187
ba1. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Arzuhâl Defterleri	187
ba2. 593 Numaralı "BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterlerin Kataloğu"ndaki Arzuhâl Defterleri	188
bb. Gayr-i Müslim Cemaatlere Ait Defterler	188
bb1. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Gayr-i Müslimlerden Gelen Takrirlerle İlgili Defterler	188
bb2. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Kilise Defterleri	188
bb3. 593 Numaralı "BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterlerin Kataloğu"ndaki Kilise Defterleri	189
bc. Hanedan Defterleri	189
bd. İmtiyaz Defterleri	189
be. İzn-i Sefîne Defterleri	190
bf. Maaş Defterleri	190
bg. Mukâvelenâme ve Mukâvelât Defterleri	190
bg1. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Mukâvelât Defterleri	191
	XXI

	<u>sayfa</u>
bg2. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Mukâvelenâme ve Mukâvelât Defterleri	191
bh. Muktezâ Defterleri	192
bı. Nefy ve Kısas Defterleri	194
bj. Nişan Defterleri	195
bj1. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Nişan ve Nişan Beratı Koçan Defterleri	195
bj2. 593 Numaralı "BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterlerin Kataloğu"ndaki Nişan Defterleri	196
bj3. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Nişan Defterleri	196
bk. Nizamât Defterleri	198
bk1. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Nizamât Defterleri	198
bk2. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Nizamât Defterleri	199
bl. Tekâüd Defterleri	200
bm. Tevcîhât-ı Mülkiye Defterleri	200
bn. Sadaret Divân-ı Hümayûn Kalemlerine Ait Muhtelif Defterler...	201
c. Sadaret Mektubî Kalemi Defterleri	201
ca. Buyruldu ve İlmuhaber Defterleri	201
cb. Ayniyat Defterleri	202
cb1. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Ayniyat (Nezaret-Devâir Giden) ve (Vilâyât Giden) Defterleri	202
cb2. 595 Numaralı "BEO. Ayniyat Defterleri Kataloğu"ndaki Ayniyat Defterleri	202
d. Sadaret Âmedî Kalemi Defterleri	209
da. 524 Numaralı "Sadaret Âmedî Kalemi Defterleri Kataloğu"ndaki Defterler	209
db. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Âmedî Kalemi İrâde-i Seniyye ve Muhtelif Defterleri	209
e. Sadaret Teşrifat Kalemi Defterleri	209
ea. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Teşrifat Kalemi Defterleri	209

	<u>sayfa</u>
eb. 594 Numaralı "BEO. Nezaret Gelen-Giden Defterleri Katalogu"ndaki Teşrifat Defterleri	210
f. Sadaret Eyâlât-ı Mümtâze Kalemî Defterleri	210
g. Sadaret Mütferrik Defterleri	210
ga. İmza ve İstatistik Defterleri	210
gb. Şifre Defterleri	211
gc. Zimmet Defterleri	211
gd. Jurnal Defterleri	211
ge. Sadaret Kalemlerine Ait Muhtelif Defterler	212
h. Sadaret'e Bağlı Komisyonlara Ait Defterler	212
2. Bâb-ı Âlî Evrak Odası (Arşivi) Defterleri	213
a. Nezaret ve Devâir Gelen-Giden Defterleri	213
aa. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Katalogu"ndaki Devâir-Nezaret Gelen-Giden Defterleri	213
ab. 594 Numaralı "BEO. Nezaret Gelen-Giden Defterleri Katalogu"ndaki Nezaretler Gelen-Giden Defterleri	213
b. Vilâyât Gelen-Giden Defterleri	217
ba. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Katalogu"ndaki Vilâyât Gelen-Giden Defterleri	217
bb. 593 Numaralı "BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterlerin Katalogu"ndaki Vilâyât Gelen-Giden Defterleri	218
3. Bâb-ı Âlî Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Defterler	226
a. Deavî Nezareti Defterleri	227
b. Meclis-i Vâlâ Riyaseti Defterleri	227
c. Şûra-yı Devlet Defterleri	229
d. Divân-ı Ahkâm-ı Adliye Defterleri	229
e. Tanzimat-ı Hayriye ve Meclis-i Tanzimat Defterleri	231
ea. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Katalogu"ndaki Tanzimat-ı Hayriye Defteri	231
eb. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Katalogu"ndaki Meclis-i Tanzimat Defterleri	232

	<u>sayfa</u>
IV. YILDIZ SARAYI ARŞİVİ DEFTERLERİ	233
1. Yıldız Maruzat Defterleri	234
2. Yıldız Tasnifi Defterleri	234
V. NEZARETLER, VİLAYET-MÜFETTİŞLİKLER (TAŞRA ARŞİVLERİ) VE BÜYÜK DAİRELERE AİT DEFTERLER	237
A. NEZARETLER	237
1. Dahiliye Nezareti Defterleri	238
a. Nezaret Genel Kalemleri Defterleri	239
b. Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri	240
2. Hariciye Nezareti Defterleri	241
3. Evkâf-ı Hümayûn Nezareti Defterleri	242
a. Nezaret Öncesi (Haremeyn Muhasebeciliği) Defterleri	243
b. Nezaret Dönemi Defterleri	243
c. Surre Defterleri	244
4. Ticaret, Nâfia, Orman, Meâdin ve Zirâat Nezaretlerine Ait Defterler	245
5. Sıhhiye Nezareti Defterleri	247
6. Zaptiye Nezareti Defterleri	248
a. Zaptiye Müşiriyeti Dönemi	248
b. Zaptiye Nezareti Dönemi	249
7. Maârif Nezareti Defterleri	250
8. Maliye Nezareti Defterleri	250
a. Mektubî Kalemi Defterleri	251
b. Evâmîr-i Maliye Kalemi Defterleri	251
c. Masârifât Muhasebeciliği Defterleri	252
d. Vâridât Muhasebesi Defterleri	253
da. Temettuât Defterleri	254
db. Cizye Defterleri	254
e. Cerîde Odası Defterleri	255
f. Maliye Kısmı Mütferrik Defterleri	256
g. Muvâzene (Bütçe) Defterleri	256
9. Bâb-ı Seraskerî Defterleri	257

	<u>sayfa</u>
B. BÜYÜK DAİRELERE AİT DEFTERLER	258
1. Hazîne-i Hâssa Nezareti Defterleri	258
a. Hazîne-i Hâssa Künye ve Maaş Defterleri	259
b. Hazîne-i Hâssa Sicil Fihristleri	259
c. Hazîne-i Hâssa Nezareti Genel Defterleri	259
2. Darphâne-i Âmire Defterleri	259
3. Millî Emlak'tan Devralınan Defterler	260
C. VİLAYET VE MÜFETTİŞLİKLERE (TAŞRA ARŞİVLERİ) AİT DEFTERLER	261
1. Kıbrıs Mutasarrıflığı Defterleri	261
2. Rumeli Müfettişliği Defterleri	263
 VI. DİĞER DEFTER TASNİFLERİ	 267
A. Kâmil Kepeci Tasnifi Defterleri	267
B. Maliye'den Müdevver Defterler Tasnifi	270

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ'NDEKİ BELGE TASNİFLERİ

I. DİVÂN-I HÜMAYÛN, BÂB-I ÂSAFÎ VE DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE BELGELERİ	281
A. DİVÂN-I HÜMAYÛN VE BÂB-I ÂSAFÎ BELGELERİ	281
1. Divân (Beylikçi) Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Belgeler	283
a. Divân (Beylikçi) Kalemi Belgeleri	283
b. Askerî Ruznamçe Belgeleri	283
c. Düvel-i Ecnebiye Belgeleri	283
d. Gayr-i Müslimler Dinî ve Hayrî İşler Kalemi Belgeleri	284
e. Kal'aberi Kalemi Belgeleri	284
f. Kıbrıs Mühimme Kısmı Belgeleri	284
g. Kıbrıs Şikayeti Kısmı Belgeleri	284
h. Kırım Hanlığı Kalemi Belgeleri	285
ı. Mühimme Kalemi Belgeleri	285
j. Mısır Valiliği Kısmı Belgeleri	286

	<u>sayfa</u>
k. Nâme-i Hümayûn Kısmı Belgeleri	286
l. Şikayet Kalemi Belgeleri	286
m. Yol ve Menzil Kalemi Belgeleri	287
2. Tahvil (Nişan) Kalemi Belgeleri	287
a. Tahvil (Nişan) Kalemi Belgeleri	287
b. Ordu Nişan Kalemi Belgeleri	287
3. Rüûs Kalemi Belgeleri	287
4. Âmedî Kalemi Belgeleri	288
a. Âmedî Kalemi Belgeleri	288
b. Âmedî Kalemi Kırım Hanlığı Belgeleri	288
5. Teşrifat Kalemi Belgeleri	288
6. Sadaret Mektubî Kalemi Belgeleri	288
7. Sadaret Kethüdâlığı (Kethüdâ Kitâbeti) Kalemi Belgeleri	289
8. Reisülküttâblık Kalemi Belgeleri	289
9. Çavuşbaşılık Kalemi Belgeleri	289
10. Büyük ve Küçük Tezkirecilik Kalemi Belgeleri	289
11. Vak‘anüvislik Kalemi Belgeleri	290
B. DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE KALEMÎ BELGELERİ.....	290
 II. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE DAİRESİ) VE MÜTEFERRİK KONULU BELGELER	 291
A. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE KALEMLERİ) VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER	291
1. Anadolu Muhasebesi Kalemi Belgeleri	291
2. Asâkir-i Mansûre Kalemi Belgeleri	292
3. Avlonya Gümrüğü ve Avlonya Mukâtaası Kalemlerine Ait Belgeler	292
a. Avlonya Gümrüğü Kalemi Belgeleri	292
b. Avlonya Mukâtaası Kalemi Belgeleri	292
4. Başbakıkulu Kalemi Belgeleri	293
5. Başmuhasebe Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Belgeler	293
a. Başmuhasebe Kalemi Belgeleri	293
b. Başmuhasebe Kalemi'ne Bağlı Birimlere Ait Belgeler	293

	<u>sayfa</u>
6. Başmukâtaa Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Belgeler	294
7. Bursa Mukâtaası Kalemi Belgeleri	295
8. Büyük Kale ve Küçük Kale Kalemi Belgeleri	295
a. Büyük Kale Kalemi Belgeleri	295
b. Küçük Kale Kalemi Belgeleri	295
9. Büyük Ruznamçe ve Küçük Ruznamçe Kalemleri ile Bağlı Birimlerine Ait Belgeler	296
a. Büyük Ruznamçe Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Belgeler	296
b. Küçük Ruznamçe Kalemi Belgeleri	296
10. Cerîde Odası Belgeleri	297
11. Cizye Muhasebesi Kalemi Belgeleri	297
12. Cizye Ziyâdesi Kalemi Belgeleri	297
13. Çeltik Rûsûmu Kalemi Belgeleri	298
14. Defterdar Mektubî Kalemi Belgeleri	298
15. Evâmîr-i Maliye Kalemi Belgeleri	298
16. Ganem Mukâtaası Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Belgeler	298
17. Haremeyn Muhasebesi Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Belgeler ..	299
18. Haremeyn Mukâtaası Kalemi Belgeleri	300
19. Haslar Mukâtaası Kalemi ve Bağlı Birimine Ait Belgeler	300
20. Havâss-ı Cedîde Kalemi Belgeleri	300
21. İstanbul Mukâtaası Kalemi Belgeleri	301
22. Kalemiye Dairesi Belgeleri	301
23. Kefe Mukâtaası Kalemi Belgeleri	301
24. Küçük Evkâf Kalemi Belgeleri	301
25. Maden Mukâtaası Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Belgeler	302
26. Masraf-ı Şehriyârî Kalemi Belgeleri	302
27. Mensuhât (Kapudân-ı Deryâ) Kalemi Belgeleri	303
28. Mevkufât Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Belgeler	303
29. Mukâtaa-i Cedîd-i Ūlâ Kalemi Belgeleri	304
30. Navul Kalemi Belgeleri	304
31. Piskoposluk Kalemi Belgeleri	304
32. Piyade Mukâbelesi Kalemi Belgeleri	304

	<u>sayfa</u>
33. Salyâne Kalemi Belgeleri	305
34. Süvari Mukâbeleciliği Kalemi Belgeleri	305
35. Teşrifat Kalemi Belgeleri	305
36. Vâridât-ı Sâlih, Vâridât-ı Şıkk-ı Evvel ve Vâridât-ı Şıkk-ı Sanî Kalemlerine Ait Belgeler	306
a. Vâridât-ı Sâlih Kalemi Belgeleri	306
b. Vâridât-ı Şıkkı Evvel Kalemi Belgeleri	306
c. Vâridât-ı Şıkk-ı Sanî Kalemi Belgeleri	306
37. Yeniçeri Kalemi Belgeleri	306
B. MÜTEFERRİK KONULU BELGELER	307
 III. BÂB-I ÂLÎ BELGELERİ	 308
1. Bâb-ı Âlî Sadaret Dairesi Kalemlerine Ait Belgeler	309
a. Hazîne-i Evrak Müdürlüğü – İrâdeler	311
aa. 1255-1309 Yılları İrâdeleri	312
ab. 1310-1334 Yılları İrâdeleri	314
ac. Dosya Usûlü İrâdeler	317
ad. Eyâlât-ı Mümtâze İrâdeleri	323
ad1. Bulgaristan İrâdeleri	323
ad2. Cebel-i Lübnan İrâdeleri	323
ad3. Girid İrâdeleri	323
ad4. Mısır İrâdeleri	323
ad5. Sisam İrâdeleri	324
ad6. Yunanistan İrâdeleri	324
ae. Mesâil-i Mühimme İrâdeleri	325
b. Sadaret Divân (Beylikçi) Kalemi Belgeleri	328
ba. Düvel-i Ecnebiye Kısmı Belgeleri	329
bb. Sadaret Divân-ı Hümayûn Mühimme Kalemi Belgeleri	330
bc. Sadaret Divân-ı Hümayûn Nâme-i Hümayûn Kısmı Belgeleri	331
bd. Sadaret Divân-ı Hümayûn Kalemi Mukâvele Kısmı Belgeleri	331
c. Sadaret Mektubî Kalemi Belgeleri	332
ca. Sadaret Mektubî Kalemi Mühimme Kalemi (Odası) Belgeleri	334

	<u>sayfa</u>
cb. Sadaret Mektubî Kalemi Umum Vilayet Yazışmalarına Ait Belgeler	334
cc. Sadaret Mektubî Kalemi Nezaret ve Devâir Yazışmalarına Ait Belgeler	335
cd. Sadaret Mektubî Kalemi Meclis-i Vâlâ Yazışmalarına Ait Belgeler	335
ce. Sadaret Mektubî Kalemi Deavî Yazışmalarına Ait Belgeler	336
cf. Sadaret Mektubî Kalemi Şûra-yı Devlet Yazışmalarına Ait Belgeler	337
cg. Sadaret Mektubî Kalemi Divân-ı Ahkâm-ı Adliye Yazışmalarına Ait Belgeler	337
d. Sadaret Âmedî Kalemi Belgeleri ve Meclis-i Vükelâ Yazışmalarına Ait Belgeler	338
da. Sadaret Âmedî Kalemi Belgeleri	338
db. Âmedî Kalemi Meclis-i Vükelâ Yazışmalarına Ait Belgeler	339
e. Sadaret Teşrifat Kalemi Belgeleri	339
f. Sadaret Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi Belgeleri	340
fa. Bulgaristan	340
fb. Cebel-i Lübnan	341
fc. Girid	341
fd. Kıbrıs ve Bosna	341
fe. Mısır	342
ff. Sisam	342
fg. Şarkî Rumeli	342
fh. Trablusgarb	343
g. Sadaret Muhasebe Kalemi Belgeleri	344
h. Sadaret Evrak Kalemi Belgeleri	345
ı. Sadaret Müteferrik Belgeler	346
2. Bâb-ı Âlî Evrak Odası (Arşivi) Belgeleri	346
a. 1308-1334 Yılları Belgeleri	346
b. 1334 Yılı Sonrası Belgeleri	347
ba. Hukuk Kısmı Belgeleri	347
bb. İdâre Kısmı Belgeleri	349

	<u>sayfa</u>
bc. Siyasî Kısım Belgeleri	350
bd. Mütenevvia Kısım Belgeleri	351
3. Bâb-ı Âlî Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Belgeler	352
a. Deavî Nezareti Belgeleri	352
b. Meclis-i Vâlâ Riyâseti Belgeleri	353
c. Şûra-yı Devlet Belgeleri	356
d. Divân-ı Ahkâm-ı Adliye Belgeleri	359
e. Meclis-i Vükelâ Mazbataları	359
 IV. YILDIZ SARAYI ARŞİVİ BELGELERİ	 361
1. Yıldız Esas ve Sadrazam Kâmil Paşa Evrakı	361
a. Yıldız Esas Evrakı	362
b. Sadrazam Kâmil Paşa Evrakı (Yıldız Esas Evrakına Ek)	364
2. Sadaret Resmî Maruzat Evrakı	365
3. Sadaret Hususî Maruzat Evrakı	365
4. Mütenevvî Maruzat Evrakı	366
5. Yıldız Perâkende Evrakı	368
a. Yıldız Perâkende Evrakı	368
b. Mâbeyn Cetvelleri	370
c. Gazeteler Kısım	372
 V. NEZARETLER, VİLAYET-MÜFETTİŞLİKLER (TAŞRA ARŞİVLERİ) VE BÜYÜK DAİRELERE AİT BELGELER	 373
A. NEZARETLER	373
1. Dahiliye Nezareti Belgeleri	373
a. Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti Belgeleri	374
b. Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Belgeleri	374
ba. Hukuk Kısım Belgeleri	375
bb. Siyasî Kısım Belgeleri	376
bc. İdarî Kısım Belgeleri	376
bd. Mütenevvia Kısım Belgeleri	376
c. İdâre-i Umumiye Belgeleri	377

	<u>sayfa</u>
d. Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyât Müdüriyeti Belgeleri	377
e. Sicill-i Nüfus İdare-i Umumiyesi Belgeleri	378
f. Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler Müdüriyeti Belgeleri	379
g. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Belgeleri	379
ga. Emniyet Kalemi Belgeleri	380
gb. Polis Mecmuası Kalemi Belgeleri	380
gc. Takibât-ı Adliye Kalemi Belgeleri	381
gd. Tahrirat Kalemi Belgeleri	381
ge. Muhaberât ve Tensîkât Müdüriyeti Belgeleri	382
gf. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Evrak Odası Belgeleri	382
gg. Asayiş Kalemi Belgeleri	383
gh. Sicil Kalemi Belgeleri	383
gı. Memurîn Kalemi Belgeleri	383
h. Şifre Kalemi Belgeleri	384
ı. Dahiliye Nezareti Hukuk Müşavirliği Belgeleri	385
2. Hariciye Nezareti Belgeleri	385
a. Mektubî Kalemi Belgeleri	386
b. Hukuk Müşavirliği İstişare Odası Belgeleri	388
c. Hukuk Kısmı Belgeleri	390
d. Mütenevvia Kısmı Belgeleri	391
3. Evkâf-ı Hümayûn Nezareti Belgeleri	393
4. Ticaret, Nâfia, Orman, Meâdin ve Zirâat Nezaretlerine Ait Belgeler	393
5. Sıhhiye Nezareti Belgeleri	394
6. Zaptiye Nezareti Belgeleri	394
B. BÜYÜK DAİRELERE AİT BELGELER	395
1. Millî Emlak'tan Devralınan Belgeler	395
C. VİLAYET VE MÜFETTİŞLİKLERE (TAŞRA ARŞİVLERİ) AİT BELGELER	397
1. Kıbrıs Mutasarrıflığı Belgeleri (Taşradan Gelen Belgeler)	397
a. Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Lefkoşe'de Bulunan Birimlerinin Evrakı ile Konsolosluk ve Kaza Kaymakamlıklarıyla Yaptığı Yazışmalar.....	398
b. Dersaadet'teki Devâirle Yapılan Yazışmalar	399

	sayfa
c. Cezâir-i Bahr-i Sefîd ve Diğer İdarî Merkezlerle Yapılan Yazışmalar	399
d. Kaza Kaymakamlıkları Haricindeki Diğer Küçük Yerleşim Birimleriyle Yapılan Yazışmalar	400
2. Rumeli Müfettişliği Belgeleri (Taşradan Gelen Belgeler)	400
a. Rumeli Müfettişliği Arzuhalleri	401
b. Rumeli Müfettişliği Edirne, Yanya ve İşkodra Evrakı	402
c. Rumeli Müfettişliği Jandarma Müşiriyet ve Kumandanlığı Evrakı	402
d. Rumeli Müfettişliği Konsolosluk, Sefâret ve Müfettişlikler Evrakı	403
e. Rumeli Müfettişliği Kosova Evrakı	403
f. Rumeli Müfettişliği Makâmât Evrakı	404
g. Rumeli Müfettişliği Manastır Evrakı	405
h. Rumeli Müfettişliği Mütferrik Evrak	405
ı. Rumeli Müfettişliği Sadaret ve Başkitâbet Evrakı	406
j. Rumeli Müfettişliği Selânik Evrakı	406
k. Rumeli Müfettişliği Umum Evrakı	407
VI. DİĞER BELGE TASNİFLERİ	408
A. Ali Emîrî Tasnifi Belgeleri	408
B. İbnülemin Tasnifi Belgeleri	410
C. Muallim Cevdet Tasnifi Belgeleri	411
D. Hatt-ı Hümayûn Tasnifi	413
E. Müzehheb Fermanlar	415
F. Muâhedeler Tasnifi	416

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ'NDE BULUNAN DİĞER ARŞİV MALZEMESİ İLE BAZI ARŞİV MERKEZLERİNE AİT KATALOGLAR

I. HARİTA, PLÂN-PROJE-KROKİ, ALBÜM VE FOTOĞRAF İHTİVA EDEN KATALOGLAR	419
A. Haritalar	419
B. Plân, Proje ve Krokiler	425
C. Albümler ve Fotoğraflar	426

	<u>sayfa</u>
a. Rumeli Mufettişliği Mütferrik Evrakı Kataloğu'ndaki Resimler	426
b. Yıldız Esas Evrakı Sadrazam M. Kâmil Paşa Evrakı'ndaki Resimler.	430
c. Yıldız Tasnifi Defterleri'ndeki Resimler	431
II. ÖZEL ŞAHISLARDAN İNTİKAL EDEN (SATIN ALINAN)	
ARŞİV MALZEMESİ	433
A. Ali Fuat Türkgeldi Evrakı	433
B. Prof. Dr. Cavit Baysun Evrakı	434
C. Sivaslı Ali Baba Zaviyesi Evrakı	436
III. YURT İÇİ VE YURT DIŞI ARŞİV MERKEZLERİNE AİT	
ARŞİV MALZEMESİ VE KATALOGLAR	437
A. YURT İÇİ ARŞİVLERİNE AİT KATALOGLAR	437
1. Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi Tahrir Defterleri Kataloğu	437
2. Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakfiyeler Kataloğu	437
3. Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı Katalogları	437
a. Bakanlar Kurulu Kararları Kataloğu	437
b. Müşterek Kararnemeler Kataloğu	438
c. Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Kataloğu	439
d. Bayındırlık Bakanlığı Kataloğu	439
e. Toprak İskan Genel Müdürlüğü Kataloğu	440
f. Diyanet İşleri Başkanlığı Kataloğu	440
4. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Katalogları	441
B. YURT DIŞI ARŞİV MERKEZLERİNE AİT KATALOGLAR	441
1. Bulgaristan Arşivleri'ndeki Osmanlı Evrakı	441
2. Kıbrıs Şer'îye Sicilleri	442
3. Macaristan Millî Arşivi'nde Bulunan Türk Tarihi ile İlgili Belgeler	442
4. Makedonya Devlet Arşivi'ndeki Osmanlı Evrakı	442
5. Rusya Federasyonu Arşivlerindeki Osmanlı Evrakı	442
6. Gürcistan Arşivlerindeki Türkiye ile İlgili Belgeler	442

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün İdarî Yapısı	445
Devlet Arşiv Hizmetleri ile İlgili Kanunlar	446
3056 Sayılı Başbakanlık Teşkilâtı Hakkında Kanun Hükmünde Kararneme'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'la Başbakanlığa ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne Verilen Görevler	446
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün Görevleri	446
Devlet Arşiv Hizmetlerinin Hukukî Dayanağı	447
Araştırmacılara Ön Bilgiler	450
Devlet Arşivleri'nde Araştırma veya İnceleme Yapmak İsteyen Türk veya Yabancı Uyruklu Gerçek veya Tüzel Kişilerin Tâbi Olacakları Esaslar	451
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde Araştırma Talebinde Bulunanlar İçin Müracaat Formu	456
Taahhütname	457

EKLER

1. Padişah ve Sadrazamların Saltanat Yılları	459
2. Kanunî'den XIX. Yüzyıla Kadar Onar Yıllık, XIX. Yüzyıldan Osmanlı Devleti'nin Yıkılışına Kadar İse Her Yıla Göre Düzenlenmiş Hicrî, Miladî ve Rumî Takvim	473
Bibliyografya	477
İndeks	481

GİRİŞ

Belgelerin Muhafazası ve Tanzimat Devrine Kadar Osmanlı Arşivciliği

Gerek Osmanlı Devleti döneminden günümüze ulaşan ve sadece Osmanlı Arşivi'nde miktarı 150 milyonu bulan belge ve defter serîlerinden, gerek belgelerin tanzim ediliş tarzı ve büyük bir hassasiyetle korunmuş olmalarından, gerekse bürokrasinin her kademesindeki yazışmaların mutlaka deftere kaydedilmesiyle ilgili emir ve nizamnamelerden anlaşılmaktadır ki Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren resmî belgeleri muhafazaya, bugünkü tabirle arşivciliğe büyük önem vermiştir.

Defterlerin korunması hususunda gösterilen bu ihtimam ve titizlik, en canlı ifadesini Sultan III. Mustafa (1757-1774) devrinde Ordu Divânı'ndan yayımlanan bir fermana bulmaktadır. Divân-ı Hümayûn Kalemî'ne ait Mühimme, Ahidnâmeler, Nâme-i Hümayûn ve Şikâyet Defterleri ile Rüûs Kuyudât defterlerinin ordu meşâtına hareketle yola çıkarıldığı bildirilen yol hükmünde, Hacıoğlupazarı kadısına ve Babadağı'ndan adı geçen kazaya varıncaya kadar yol üzerinde bulunan diğer kadı ve nâiplere, a'yân, eşrâf ve zâbitâna hitaben şöyle denilmektedir: *"...Defâtir sandıkları üzerlerine memurlar ile her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olur ise emîn mahallere konup gecelerde beklettiresiz ve hilâl-i râhda dahi kadr-i kifâye yarar kılavuz ve muhâfazacılar koşup emîn ve sâlim eyleyesiz ve siz ki kasaba-i merkûmenin kadı, a'yân ve eşrâf-ı mûmâileyhimsiz, zikrolunan defâtir, Devlet-i Aliyye'nin hazînesi mesâbesinde olmağla muhafazasına takayyüd ve ihtimam cümnenize vâcib ve lâzım idüğü ve iyâzen bi'llâhi Teâla bir varakına ve bir harfine hatâ ve zarar erişmek lâzım geliir ise cevaba kâdir olamayacağınızı gereği gibi mülâhaza ederek defâtir-i merkûmeyi kasaba derûnunda metîn ve mahfûz kârgir bir mahalde...vaz'edüp... emnen ve sâlimen... hıfzolunduğunu tahrîr ve i'lâma mübâderet eylemeniz¹".*

¹ BOA., Mühimme Defteri, nr. 168, s. 85-86, h. 306. Bu kaydı takibeden 308, 309 ve 311 numaralı hükümler de aynı konu ile alâkalı olup, defterlerin emin ve sâlim bir şekilde naklini emretmektedir.

Fermanın son cümlelerinde yer alan "*ilgililerin cevap vermeye güç yetiremeyecekleri*" tehdidi ifadesinden anlaşılıyor ki kayıtların şu veya bu sebeple zâyi edilmesi cezaî bir sorumluluk gerektirmektedir.

Nitekim defterleri, "*devletin hazînesi*" olarak vasıflayan bu anlayış, aradan takriben yüz seneye yakın bir zaman geçtikten sonra bile terkedilmemiş, Sultan Abdülmecid (1839-1861) döneminde modern anlamda inşa edilen arşiv binasına "*Hazîne-i Evrâk*" adı, idarecisine de "*Hazîne-i Evrâk Nâzırı*" ünvanı verilmiştir.

Merkezî devlet dairelerinde, belgelerin saklanması ve korunmasında gösterilen arşivcilik anlayışı, taşrada görevli eyalet beylerbeyileri ve mahallî kadılarından da istenmiştir. Taşra teşkilatı görevlilerine, karar ve işlemlerini defterlere kaydetmeleri ve bu defterleri muhafaza etmeleri emredilmiştir. Kanunî Sultan Süleyman devrinde Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa'ya gönderilen 943 (1536) tarihli ferman² "... *Bu hükm-i şerîfüm sûretini defterde kaydeyleyüp ve kendüsin dahi aynıyla defter sandıklarında hıfzedüp dâimâ mazmûn-ı şerîf ile amel eylesin....*" ifadesiyle defter sandıklarına işaret edilmiştir. Bu sandıkların saklandığı beylerbeyi arşivlerinden, Osmanlı Arşivi'ne vesika intikal etmemiştir. Ancak bazı eyalet merkezlerinde hâlâ Osmanlı dönemi vesikalarının bulunduğu bilinmektedir. Çekoslovak araştırmacı Josef Blaskovic'in bir makalesinde Gyöngös'teki bir vesikaya dayanarak Eğri Divân'ının, Göngüş kasabasında 1647 yılında çıkan bir yangın üzerine toplanarak, dört yıllık vergi ve hizmetleri affettiğine dair ifadesinden, bir kısım eyalet arşivinin korunarak günümüze ulaştığı anlaşılmaktadır³.

Mahallî kadı ve hâkimler de kararlarını defterlere kaydedip, bu defterleri bir sonraki görevliye devir ve teslim ederek, muhafazasını temin etmekle mükellef tutulmuşlardır. Osmanlı Devleti'nin son yıllarında İstanbul'da muntazam bir arşive kavuşan Şer'iyye Sicilleri'nin, günümüze ulaşan erken tarihli koleksiyonları bu disiplin sayesinde vücut bulmuştur. Kadı ve hâkimin defter tutma usulünde tâbi olacağı hususlar, kanun metninde şöyle zikredilmiştir: "*Hâkim, mahkemeye sicillât defteri vaz'edip vereceği i'lâmâtı... muntazam bir surette ol deftere kayıt ... ve ânın*

² *Kanûnnâme*, Âtuf Efendi Kütp., nr. 1734, vr. 12a.

³ J. BLASKOVIC, "Osmanlı Hakimiyeti Devrinde Slovakya'daki Vergi Sistemi Hakkında" İ.Ü. Edebiyat Fakültesi *Tarih Dergisi*, İstanbul 1979, sayı 32, s. 191.

hıfzına dikkat eder. Azli vukû buldukta sicillâtı halefî olan hâkime devir ve teslim eder⁴".

Osmanlı Devleti merkez ve taşra teşkilatlarında belge ve defterlerin korunmasında gösterilen hassasiyet ile kayıta verilen önem seferler sırasında da kendini göstermektedir. Osmanlı askerî harekâtları sırasında, idarî ve askerî işlerin halli için Divân-ı Hümâyûn'a ait çeşitli büroların orduyla birlikte seferlere katıldıkları ve bunların, bürokratik işlemleri layıkıyla; serî şekilde yerine getirebilmek ve gerektiğinde müracaat edebilmek için lüzumlu defterlerini beraberlerinde götürdükleri bilinmektedir⁵.

Osmanlı Devleti'nin arşivlerine verdiği önemi gösteren ilginç misallerden biri de I. Dünya Harbi sırasında gerçekleşmiştir. I. Dünya Harbi sırasında Osmanlı Devleti savaşa girince, devlet her halde İstanbul'u emniyetli bulmamış olacak ki; 1915 senesi başlarında irâdeler ve diğer önemli gördüğü evrakını 208 sandık içerisinde, daha güvenli gördüğü Konya'ya nakletmiştir. Söz konusu evrakın yangın ve rutubet gibi tesirlerden korunarak, kesinlikle hiç bir kimse tarafından açılmasına izin verilmemesi hususunda Konya valisine çok kesin emirler verilmiştir. Yaklaşık 1 yıl sonra bu evrak sandıkları askerî trenler ve vapurlar ile tekrar İstanbul'a getirilmiştir⁶.

Savaşlar, yangınlar, tabiî âfetler gibi sebeplerle kaybolan ve günümüze ulaşamayan belgeler ile halen Osmanlı Arşivi'ne devredilmeyen diğer Osmanlı evrakı ve Osmanlı Devleti'nin dağılmasıyla birlikte yeni kurulan devletlerin elinde kalan evrak göz önüne alındığında Osmanlı Devleti döneminde oluşan evrakın çok büyük yekûnlara ulaştığı görülecektir.

Daha çok Kanunî döneminden (1520-1566) günümüze ulaşan defter serîlerinden anlaşıldığına göre, Osmanlı bürokrasisi, bugün arşivcilikte kullanılan dosyalama usulüne mukabil, defter usulünü esas kabul etmiştir⁷. Mevcut defterlerden, Divânlar vasıtasıyla alınan kararların Mühimme, Maliye, Rüûs, Tahvil, Kayd-ı Divân

⁴ Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, md. 1814.

⁵ Bu konuda geniş bilgi için bakınız Feridun M. EMECEN, "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, s. 241-268.

⁶ BOA., *BEO. Siyasî*, 34/42; *Meclis-i Vükelâ Mazb.*, 197/107 ve *Meclis-i Vükelâ Mazb.*, 201/45.

⁷ Günümüzde devlet faaliyetlerine giren işlere dâir belgeler, Desimal Onlu Sistemde, konu başlıkları verilerek tespit ve tanzim edilmektedir. Defter usulü Osmanlılar'da yıkılışa kadar devam etmesine rağmen, bazı nezaret ve dairelerde 1309 (1891) yılından itibaren dosya sistemine geçilmeye başlandığı görülmektedir.

gibi defterlere kaydolunduğu anlaşılmaktadır. Ancak alt birimlere ait, neticeye takaddüm eden muâmeleli evrak, müsveddelerine varıncaya kadar aylık torbalara konur, bir yıl içinde biriken evrak, bu torbalarda üzerine daire adı ve yılı yazılı olduğu halde, çoğu zaman deri kaplı sağlam sandıklara konularak, gerektiğinde müracaat edilmek üzere mahzenlere kaldırılırdı⁸.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren devletin başkenti olan Bursa'da oluşan arşivin Timur'un Anadolu'yu istilasını ile birlikte yok edildiği bilinmektedir. Bu yüzden Fatih'e kadar olan döneme ait bir kaç ferman, vakfiye ve mülknâme dışında fazla vesika bulunmamaktadır. Fatih devrinden Kanunî zamanına kadar geçen bir asırlık dönem içinde Osmanlı Arşivi'ne intikal eden belge ve defter azdır. Bu dönem hakkında bilgi alınabilecek arşiv malzemesi bir kaç yüz defterden ibarettir.

İstanbul'un fethinden sonra ilk defa evrak mahzeni olarak *Yedikule*'nin kullanıldığı bilinmektedir. Devletin başşehri olan Edirne Sarayı'ndaki Divân-hâne'ye ve ordu divânlarına ait defterler, Sultan III. Ahmed'den sonra padişahların tamamen İstanbul'a yerleşmeleriyle *Topkapı Sarayı*'na taşınmıştır.

Yedikule'den sonra arşivler *Atmeydanı*'na, oradan ise Topkapı Sarayı'nın inşasını müteâkip *Hazîne-i Âmire* ve *Enderûn-ı Hümayûn*'a nakledilmiştir.

Topkapı Sarayı'nın bazı bölümlerinin arşivlerin muhafazası için kullanılması; Divân-ı Hümayûn toplantılarının Bâb-ı Âlî'de yapılmaya başlanıp orada kârgir bir mahzen inşa edilmesine kadar sürecektir⁹.

Osmanlı Arşivleri, ilk dönemlerde Divân toplantılarının yapıldığı Kubbealtı'nın yanıbaşındaki Hazîne-i Âmire'de devlet gelirleri, altın ve gümüş akçeler, kıymetli eşyalar ile birlikte saklanmıştır. Burası hazînedarbaşı tarafından "*mühr-i hümayûn*"la mühürlenerek kapatılan ve yine Divân ictimalarında, kapısı sadrazamın nezâretiyle açılan dairedir¹⁰.

Sekiz kubbeden müteşekkil ve çift demir kapılı geniş bir bina olan Hazîne-i Âmire'ye, Divân defterleri ve battallarının konulması ve orada muhafaza edilmesi, pek

⁸ İ. H. UZUNÇARŞILI, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, s. 43.

⁹ Bâb-ı Âlî'de arşiv binası yapılmasına dair ilk emir Sultan I. Abdülhamid devrinde ısdar edilen buyruludur. Sadrazam sarayı bahçesinde yapılan kârgir binanın evrak mahzeni (arşiv deposu) olarak tahsisini emretmektedir. BOA., *Mühimme Defteri*, nr. 183, s. 4, hüküm 11.

¹⁰ İ. H. UZUNÇARŞILI, *a.g.e.*, s. 17, 19.

çok kere "*sadrazam buyruldukları*"na konu olmuştur. Reisülküttaba yazılan 1149 (1736) ve 1182 (1768) tarihli buyrulduklarda: "... *Beylikçi efendilere ve Divân ve Ruûs kesedarlarına muhkem tenbih ve defâtir-i merkûmeden mâ'adâsıyla taşrada bulunan battalları dahi Hazîne-i Âmire'ye vaz' ve hıfzettiresin deyü*"¹¹ şeklinde emirler verilmişti.

Eyyübî Efendi Kanunnâmesi'nde XVII. yüzyılda sadrazam mührünün kullanıldığı diğer bir yerin de Defterhâne olduğu zikredilmektedir¹². Kubbealtı'nın yakınında bulunan Defterhâne binasının üst kısmının 1076 (1665) tarihinde çıkan yangında diğer saray müştemilâtıyla beraber yandığı ve defterlerin bir kısmının harap olduğu *Silâhdâr Tarihi*'nde kaydedilmektedir¹³.

Divândan çıkan şikâyetlerin halline dair ahkâm kayıtlarında sık sık bu iki dairenin, yani Hazîne-i Âmire ile Defterhâne-i Âmire'nin adının geçmesi yukarıdaki bilgileri teyid etmektedir. Osmanlı Arşivi'nde bulunan Ahkâm Defterleri tetkik edildiğinde, hüküm metinlerinde "...*Hazîne-i Âmirem'de mahfûz Ahkâm Defterlerine müracaat olundukda...*" veya "...*Defterhâne-i Âmirem'de mahfuz Rûznâmçe Defterlerine müracaat olundukda...*" ifadelerine rastlamak mümkündür¹⁴.

Tanzimat, Osmanlı Devleti'nin idarî yapısında bir dönüm noktasıdır. Sultan I. Abdülhamid zamanında başlayan ıslahat ve nizam hareketleri, bu dönemde bir çok müessesede daha bariz olarak görülür. Diğer sahalarda olduğu gibi arşivcilik konusunda da Tanzimat'tan itibaren yeniden düzenleme ve geliştirme faaliyetleri dikkat çekmektedir. Tesis edilen binalar ve neşredilen nizamnâmeler Osmanlı arşivciliğine yeni boyutlar kazandırmıştır.

Devletin kuruluşundan Tanzimat'a gelinceye kadar geçen beş asırlık süre içinde müsvedde evrakı bile büyük titizlikle saklanan belge ve defterler, artık Topkapı Sarayı'nın hazîne dairelerine sığmaz hale gelmiştir. Bu yıllarda Bâb-ı Âlî civarında

¹¹ BOA., *Mühimme Defteri*, nr. 144, s. 3.

¹² İ. H. UZUNÇARŞILI., *a.g.e.*, s. 17.

¹³ Fındıklılı Mehmed Ağa, *Silâhdâr Tarihi* I, s. 384, İstanbul 1334.

¹⁴ BOA., *Anadolu Ahkâm Defteri*, nr. 117, s. 123-124. Divân-ı Hümayûn'dan Milan kadısına yazılan evâhir-i R. 1212 (1797) tarihli hükümde "... *Hizâne-i Âmirem'de mahfuz ruznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala ve defter-i evkâfa mürâcaat olundukda...*" ifadesi yer almaktadır. Kezâ *Şikâyet Defteri*, nr. 140, s. 514 Divân-ı Hümayûn'dan Kurşunlu kadısına hitaben yazılan evasıt-ı Z. 1145 (1732) tarihli hükümde "... *Defterhâne-i Âmirem'de mahfuz olan defter-i icmâl ve mufassala mürâcaat olundukda...*" denilmektedir.

Sultanahmed Meydanı'ndaki bir takım binaların "evrak mahzeni" olarak kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Sandıklar içindeki milyonlarca belgenin sağlıklı bir şekilde muhafaza edildiği söylenemez. Savaş alanlarında uğranılan yenilgilerle birlikte ortaya çıkan iktisadî darlıklar, idarî yapıdaki değişiklikler ile belgelerin yeni kurulan dairelere nakli gibi hususlar, bir çok problemi de beraberinde getirmiştir.

İlk plânda, dağınık mekânlardaki arşiv malzemesini bir araya toplama ve muhafazasına lüzum görülmeyen evrakı ayıklama çalışmaları göze çarpmaktadır. Bunu takiben Batı standartlarına uygun modern bir arşiv binası inşa edilmiştir. Devrin şartlarına göre yapısının sağlamlığı ve iç düzenlemesi ile arşiv müzesi görünümünde olan bu bina, hâlen Osmanlı Arşivi'ne bağlı depo olarak kullanılmaktadır.

Bütün bu gelişmeler göz önüne alınarak Tanzimat devrindeki Osmanlı arşivciliğini devre devre ele almak gerekecektir.

Tanzimat Öncesinde Merkezî Devlet Daireleri ve Arşivlerinin Durumuna Genel Bakış

XVIII. yüzyıl sonlarına doğru Bâb-ı Âlî'nin de teşekkül etmesiyle Osmanlı idaresinde müessir olan ve bünyesinde evrak biriken dört ana daire görülmektedir:

a. *Bâb-ı Âlî*, b. *Bâb-ı Defterî*, c. *Bâb-ı Seraskerî*, d. *Bâb-ı Meşihat*.

Tanzimat dönemi Osmanlı arşivciliğinde bir merhale sayılabilecek olan Hazîne-i Evrâk'ın kuruluş ve işleyişine geçmeden, merkezî devlet dairelerini kısaca tanıtmak ve arşivlerine dair bilgiler vermek gerekecektir.

a. Bâb-ı Âlî: Sadrazamların resmî makamları olan Paşa Kapısı'na, Sultan I. Abdülhamid devrinden itibaren verilen addır. Daha önceleri, sadrazamlara mahsus idare binaları yoktu. Genellikle saraya yakın bir yerdeki konağa yerleşerek, devlet işlerini burada görürlerdi¹⁵.

Divân-ı Hümayûn toplantılarının Paşa Kapısı'nda görülmeye başlamasıyla birlikte Divân kalemleri, reisülküttab, teşrifatçı ve diğer görevliler buraya taşınmıştır. Böylece bugünkü İstanbul Valiliği'ni çeviren duvarın içinde, Sadaret'e ait Dahiliye ve

¹⁵ Daha fazla bilgi için bkz. Naîmâ, *Tarih-i Naîmâ*, IV. İstanbul 1280, s. 398 vd.; İ. H. UZUNÇARŞILI, *a.g.e.*, s. 250-251.

Hariciye odaları, Meclis-i Vâlâ, Divân-ı Deavî gibi dairelerden oluşan Bâb-ı Âlî müessesesi teşekkül etmiştir.

Zamanla Topkapı Sarayı ile Bâb-ı Âlî arasındaki mesafenin uzaklığı ve her zaman arşive müracaat için saraya memur gönderilmesinden doğan güçlük göz önüne alınarak Sadrazam Sarayı bahçesinde bir arşiv binası yaptırılmış ve bazı defterlerin buraya nakli temin edilmiştir. Devrin sadrazamı Koca Yusuf Paşa tarafından 1200 (1785) yılında Divân kalemlerinin şefi olan reisülküttaba hitaben yazılan buyrulduca arşive duyulan ihtiyaç şöyle dile getirilmiştir: *"İzzetlü Reisülküttab Efendi, Divân-ı Hümayûn Kalemî'nde mevcûd olan nâme ve ahidnâme-i hümayûn ve mehâmm-ı Devlet-i Aliyye-i ebed-makrûna dâir kuyûdât mazbût olan cüzler ve defâtîrin ale'd-devâm muhâfazaları akdem-i umûrdan olduğu derkâr ve muhâfaza husûsu kârgir mahalle muhtâc idüğü bedîdâr olduğundan ... defterlerin hîn-i iktizâda getürdülüp mürâcaat olunmak kâbil olduğuna binâen ... cümlesi dâimâ sandukalarıyla mehterbaşınız marifetiyle hıfz ve zikrolunan defterleri tettebbu'a memûr olan ketebeden gayrı kimesnenin mahzen-i mezkûre idhâlinden mübâadet kılınmasını... itinâ eylesiz deyü".*

Bu emir ile Divân-ı Hümayûn'a ait cüz hâlinde veya ciltli defterlerin Topkapı Sarayı'ndan getirilerek, Bâb-ı Âlî'de tamir olunan kârgir binaya nakledilmesi uygun görülmüştür. Ayrıca, defterlerin gerektiğinde müracaat edilmek için sabah çıkarılıp akşam yerine koyulması işinin reisülküttabın mehterbaşısı tarafından yapılması istenmekte ve arşiv deposuna kâtiplerden başka kimsenin girmesi men olunmaktadır.

Daha ileriki yıllarda Hazîne-i Evrâk'ın kuruluşu ile Topkapı Sarayı arşivlerinin ayıklanması ve Bâb-ı Âlî'deki Tomruk Dairesi ile Sultanahmed'deki Defterhâne mahzenlerinde karışık evraktan, Sadârete ait olanların ayrılması yoluna gidilecektir

b. Bâb-ı Defterî: Defterdarlık Kapısı; merkez ve taşradaki bürolarıyla devletin gelir ve giderini düzenlemekle yükümlü daireye denilmektedir. Yöneticisi olan defterdar Divân-ı Hümayûn'un tabîi üyesi olarak toplantılara katılır, mîrî işlerden sayılan cizye, avâriz ve mukâtaa gibi malî konularda görüş bildirirdi. Önceleri Divân kalemleri ile iç içe çalışan Maliye (Bâb-ı Defterî) kalemlerinin Topkapı Sarayı'nda Maliye Defterhânesi olarak bilinen bir arşivi vardı¹⁶. Divân-ı Hümayûn ehemmiyetini kaybedip muntazam toplanamaz olunca, Maliye Hazînesi Kubbealtı'ndan nakledilerek,

¹⁶ İ. H. UZUNÇARŞILI, *a.g.e.*, s. 95.

Bâb-ı Hümayûn'dan içeri girilince sağdaki "*Eski Maliye Dairesi*" denilen ve 1866 yılında yandığından yeri hâlâ boş olan mahalle taşınmıştır¹⁷.

Bâb-ı Defterî, diğer dairelere nazaran bünyesinde en çok belge ve defter biriken ve günümüze milyonlarca vesika devreden bir dairedir. 1837 yılında Maliye Nezâreti'ne dönüştürülmüştür. Nezâretin Bâb-ı Defterî döneminden kalan ve Topkapı Sarayı'ndaki Enderûn Hazînesi'nde saklanan belgeleri için evrak mahzeni inşa edildiğinden, ilk önce Enderûn Hazînesi'nde saklanan "evrak ve defâtir-i atîka-ı mutebere"nin, yeni torbalarla nakledilmesi düşünülmüştür. Devrin Maliye Nâzırı Safvetî Paşa Sadrazam Mehmed Emin Rauf Paşa'ya sunduğu tezkirede, Maliye hazînesinden kâtipler görevlendirerek Enderûn'daki defterleri tek tek incelediğini ve her bir defteri ait olduğu kalemlere göre ayırttığını bildirmiştir¹⁸. Saklanmasına lüzum görülmeyen bazı evrakın imha edilmesi isteğine de yer veren tezkire, padişahın onayından geçerek uygulamaya konulmuştur.

Maliye Nezâreti, Sultanahmed'de yaptırılan arşiv deposundan başka Bâyezid'de de bir arşiv binası yaptırmıştır. 1284 (1867) yılında Bâyezid'deki Fuad Paşa Konağı, Maliye Nezâretine tahsis edildikten sonra¹⁹, 1899 yılında Hazîne Dairesi'nin altındaki dükkanlar tahliye edilerek büyük bir evrak mahzeni bina edilmiştir²⁰.

c. Bâb-ı Seraskerî: Yeniçeri Ocağı'nın 1241 (1826) yılında kaldırılmasından sonra zamanın Seraskeri Hüseyin Paşa; dairesiyle birlikte Saray-ı Atîk'e (İstanbul Üniversitesi merkez binasının bulunduğu yer) taşınmıştır. Lağvedilen Yeniçeri Ocağı'nda, yeniçeri kâtibi emrindeki "*Efendi Dairesi*"nde bulunan Yeniçeri ve Acemi Ocağı halkının maaş ve künye defterleri²¹ Seraskerliğin kadîm arşiv malzemesini teşkil etmiştir.

Bâb-ı Seraskerî'de bir "evrak mahzeni" kurulduğu ve bunun için bir görevlinin tayin edildiği 1264 (1848) tarihli Sadâret tezkiresinden anlaşılmaktadır. Serasker Paşa'nın, tavanı yıkılmaya yüz tutan evrak mahzeninin kiremitle veya kurşunla kaplanarak tamir edilmesi ve mahzenci maaşının karşılanması isteği üzerine, konu Meclis-i Vâlâ'ya havale edilmiştir. Meclis, bahsi geçen tavanın kurşun

¹⁷ Midhat SERTOĞLU, *Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, s. 138, İstanbul 1958.

¹⁸ BOA., İrâde Tasnifi Dahiliye, nr 5152.

¹⁹ İbnü'l-Emin Mahmut Kemal İNAL, *Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar*, c. I, s. 221, İstanbul 1954.

²⁰ BOA., İrâde Maliye, 1315 N. nr. 8.

²¹ İ. H. UZUNÇARŞILI, *Kapıkulu Ocakları I*, s. 605, Ankara 1943.

kaplanmasından vazgeçilerek; etraf duvarlarının daha uygun ve sağlam olacak şekilde, hâlis harç kullanılarak tamir edilmesi için Ebniye-i Hâssa müdürü marifetiyle yeniden keşif yapılmasını istemiştir²².

Daha sonra adı Harbiye Nezâreti olarak değişen Bâb-ı Seraskerî'ye ait arşivlerin pek az bir kısmı Osmanlı Arşivi'ne intikal etmiştir. Bu kuruma ait arşiv malzemesinin önemli bir bölümü bugün Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı arşivlerde muhafaza edilmektedir.

d. Bâb-ı Meşihat: Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla Ağa Kapısı adı verilen (bugünkü İstanbul Müftülüğü'nün bulunduğu) bina, müştemilâtıyla resmî daire ve daimî ikametgâh olarak şeyhülislâmlara tahsis edilmiştir. İstanbul'un çeşitli semtlerine dağılmış olan şer'î mahkemelerin atık sicillerinin, arşiv binası tesis edilerek bir araya toplanması 1312 (1894) tarihinde gerçekleşmiştir. Meşihat Dairesi'nden İstanbul Kadılığı'na yazılan yazıda, Dersaâdet ve Bilâd-ı Selâse mahkemelerinde bulunan sicillerin muhafazasını temin etmek maksadıyla kurulan hususî dairede toplanan defterlerin zayıf ve adî kâğıtlara değil, "*alakurna*" denilen kâğıtlara, nefis mürekkeble yazılması istenmiştir²³.

Bugün İstanbul Müftülüğü'nü çeviren duvardan açılan cümle kapısının sağında bulunan iki katlı kârgir bina, sicillerin muhafazası için depo ve araştırma salonu olarak kullanılmaktadır.

*

Osmanlı Devleti'nde Modern Arşivcilik Çalışmaları

Osmanlı Devleti'nde de modern arşivcilik çalışmaları aşağı-yukarı Avrupa'dakinden biraz sonra başlamıştır. Modern arşivciliğe geçişte ilk adımlar 1845 tarihinde devrin Maliye Nazırı olan Safvetî Paşa tarafından atılmıştır. Bu teşebbüsle; 1837 yılında Maliye Nezâreti'ne dönüştürülmüş olan Bâb-ı Defterî döneminden kalan ve Topkapı Sarayı'ndaki Enderûn Hazînesi'nde saklanan milyonlarca belgenin günümüz tasnif anlayışına uygun olarak, kalemlerine göre ayrılıp depolara

²² BOA., A.MKT., nr. 156/94.

²³ "Dersaâdet ve Bilâd-ı Selâse Mehâkim-i Şer'iyesi sicillâtının hüsn-i muhâfazası maksadıyla bâ-irâde-i seniyye-i cenâb-ı hılâfetpenâhî tesis ve inşa kılınan daire-i mahsûsaya mehâkim-i mezkûre sicillât-ı atîka celbolunarak sûret-i muntazamada birleştirilmiş..." İstanbul Müftülüğü Şer'îye Sicilleri Arşivi, *İstanbul Kadılığı Defterleri*, nr. 334, s. 132.

konulduğunu görüyoruz. Safvetî Paşa Sadrazam Mehmed Emin Rauf Paşa'ya sunduğu tezkirede, Maliye Hazînesi'nden kâtipler görevlendirerek Enderûn'daki defterleri tek tek incelediğini ve her bir defteri ait olduğu kalemlere göre ayırttığını bildirmiştir. Saklanması lüzum görülmeyen mülgâ Yeniçeri Ocağı'na ait bir takım evrak ve eski defterlerin saray fırınlarında imha edilmesi isteği de münasip görülerek uygulamaya konulmuştur. Bu teşebbüsü, arşivcilik açısından ileride atılacak radikal ve modern adımların ilk işareti olarak değerlendirmek mümkündür²⁴.

Modern arşivcilik konusunda gerekli ön çalışmalar yapıldıktan sonra esaslı adımlar 9.11.1846 tarihli irâde ile atılmıştır. Defterhâne ve Bâb-ı Âlî civarında bulunan mahzenlerde saklanan devletin önemli işlerine ait belgelerin, buraların rutubetli olması sebebiyle çürümekte olması ve karışıklık dolayısıyla aranıldığında istenen belgenin bulunmasının imkansız hale gelmesi sebepleriyle Avrupa'daki benzerlerine uygun olarak Bâb-ı Âlî dahilinde geniş ve muntazam, kütüphane şeklinde kâğır bir binanın inşaatına karar verilmiştir²⁵. Bu karara Koca Reşid Paşa da destek vermiş ve 1846 yılında Sadaret'e gelir gelmez, depoları dolduran o değerli vesikaları, modern icaplara elverişli bir bina içinde muntazam ve mazbut surette toplamak için derhal harekete geçmiştir²⁶.

Bu zamana kadar Defterhâne'de ve Bâb-ı Âlî civarındaki mahzenlerde saklanan devletin mühim işlerine ait vesikaların buraların rutubetli olması hasebiyle çürüdüğü ve mahzenlerin dar olmasından dolayı birbirine karışıp yırtıldığı, Defterhâne'de olanların dahi perişan bir halde oldukları, gerektiği zaman eski kayıtların bulunmasında büyük zorluklar olduğu ve hatta bulunamadığı, bu tür evrakların devletin önemli senetlerinden olduğu, çeşitli devletlerle yapılan muâhede ve mukavelelerin asıllarının bu suretle dağınık ve perişan olmasının uygun olmadığı belirtilerek, bu tür lüzumlu evrakların hıfzı, nakli ve aranıldığında kolaylıkla bulunabilmesi için Bâb-ı Âlî derûnunda geniş ve muntazam kütüphane şeklinde kâğır bir bina yaptırılması düşünülmüştür. Dârülfünûn binasının mimarı Fossati'ye bir resmi yaptırılarak yeni icat tuğladan ve yeni tarz üzere yapılmasıyla rutubetten de kurtulabileceği düşünülmüştür. Bunun Bâb-ı Âlî içinde uygun bir yere *Hazîne-i Evrâk* adıyla inşâsı ve oda oda ayrılarak, bir odasının Dahiliye evrakına ve diğerlerinin de

²⁴ BOA., *İrade Dahiliye* 5152; *Ayniyat Defteri*, 769/51; *Ayniyat Defteri*, 770/29.

²⁵ BOA., *İrade Mesâil-i Mühimme*, 658.

²⁶ Salahaddin ELKER, "Mustafa Reşit Paşa ve Türk Arşivciliği", *IV. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1952, s.183.

Divân ve Hariciye evrakına tahsis olunması, kâtiplerden uygun birisinin "*mustahfiz-ı evrak*" tayin kılınması, ayrıca gerektiğinde müracaat etmek maksadıyla içine coğrafya ve tarih kitaplarıyla lüzumlu haritaların konulacağı bir ihtisas kütüphanesi yapılması karara bağlanmıştır²⁷. Fossati'nin projesine uygun olarak yapımına başlanan binanın plânında aradan çok fazla zaman geçmeden bazı değişiklikler yapılması gerekmiştir. Bir kat olarak yapılması düşünülen binanın tamamıyla rutubetten kurtulamayacağı düşünülmüş, ayrıca büyük evrak sandıklarının da konulabilmesi için binanın iki kat olarak yapılması gerektiğine karar verilmiştir²⁸ [17.12.1846].

Hazîne-i Evrâk binasının inşası devam ederken bina hazır oluncaya kadar hıfz-ı evrak usulünü yoluna koyması beklenen Muhsin Efendi müdür tayin edilmiştir. Muhsin Efendi'nin müdürlük vazifesi ile birlikte Meclis-i Vâlâ azalığı da üzerinde bırakılmıştır. Ancak Sadrazam Mustafa Reşid Paşa, Muhsin Efendi'nin "müdürlük tabirinde bir nevi kalem ve maiyyet memuru gibi olacağından" bahisle bu ünvan nâzırlığa çevrilmiş ve kuruluşun adı da *Hazîne-i Evrâk Nezâreti* olarak değiştirilmiştir²⁹ [20.02.1847].

İtalyan Mimar Fossati'ye ihale edilen Hazîne-i Evrâk binasının inşaatı 1848 yılında tamamlanmıştır³⁰.

Hazîne-i Evrâk'ta daimî istihdam olunacak memurların, gayet güvenilir kimselerden olmaları işin icabı olarak görülmüştür. Çünkü Hazîne-i Evrâk'ta hıfzolunacak evrak devletin önemli işlerine ait olup ve ekserîsi de gizli tutulacak şeyler olacağından güvenlik hususu göz önüne alınmıştır³¹. Ayrıca daimî olarak çalışan hulefâ efendilerden başka, evrak tefriki için diğer Bâb-ı Âlî kalemlerinden seçilecek geçici personelin de güvenilir olması hem Meclis-i Muvakkat hem de Meclîs-i Vâlâ'ca tasvib edilmiştir³².

²⁷ BOA., *İrade Mesâil-i Mühimme*, 658.

²⁸ Fossati'nin ilk çizdiği plân için bkz. BOA., *İrade Mesâil-i Mühimme*, nr: 659; Ayrıca binanın yapımında kullanılan inşaat malzemesinin defteri için bkz. *DUT*, 37-2/11-10.

²⁹ BOA., *İrade Dahiliye*, 7066.

³⁰ İnşaatı tamamlayan Fossati'ye nişân-ı âlî verilmiş, yine Fossati'nin talebi üzerine kardeşine de 4. dereceden bir kıta nişân verilmesi uygun bulunmuştu. *İ. Mesâil-i Mühimme*, 699.

³¹ BOA., *İ. Meclis-i Vâlâ*, 4093; *A.DVN*, 42/12.

³² BOA., *A.MKT.NZD*, 17/79.

1914 yılı başlarında Bâb-ı Âlî Hazîne-i Evrâkı'yla Hariciye ve Şûra-yı Devlet ve Dahiliye daireleri arşivlerinin birleştirilmesi için çalışmalar başlatılmış fakat, bu arşivlerin birleştirilmesi ameliyesi harp dolayısıyla gerçekleşmemiştir.

1 Mart 1923'te TBMM. İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti'nin Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti kadrosunda "*Mahzen-i Evrâk Mümeyyizliği*" ihdas edilmiştir. Mümeyyizliğin esas görevi; Hazîne-i Evrâk'la birlikte Mülgâ Sadâret Dairesi'nin bilcümle eşyasını ve evrakını korumaktır. Mülgâ Hazîne-i Evrâk Müdürü Mahmud Nedim Bey Mahzen-i Evrâk Mümeyyizliğine tayin edilmiştir³³. Yeni hükûmet tarafından gönderilen Mahzen-i Evrâk Mümeyyizliği'nin teşkili ve görevleri hakkında 1 Mart 1923 tarihli ilk talimatnamede; mülgâ kalemlerde kalan evrakın ilgililere buldurularak Mahzen-i Evrak'a konulması ve halen Hazîne-i Evrâk'ta mevcut bulunan evrakın mükemmel surette tasnif edilerek ehemmiyetle muhafaza edilmesi emredilmiştir³⁴. Sonuç olarak mahdut sayıdaki personeli ile Hazîne-i Evrâk Mümeyyizliği yeni kurulan Cumhuriyet kurumları arasındaki yerini almıştır.

TBMM. İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti'nin Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti'ne bağlı olan *Mahzen-i Evrâk Mümeyyizliği* 31 Mayıs 1925 tarihinden itibaren, Başvekâlet Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti'ne dahil olarak adı *Hazîne-i Evrâk Mümeyyizliği*'ne çevrilmiş, 1 Haziran 1927'de de *Hazîne-i Evrâk Müdür Muavinliği* olarak Başvekâlet Müsteşarlığı'na bağlanmıştır³⁵. 1929 senesinde, Başvekâlet Muamelât Müdürlüğüne bağlanmış ise de, Müsteşarlık makamı ile olan irtibatını korumuştur.

Cumhuriyet'in onuncu yıldönümünde, 20 Mayıs 1933 tarihinde Ankara'daki Evrâk Müdürlüğü ile İstanbul'daki Hazîne-i Evrâk Müdür Muavinliği, Başvekâlet Evrâk ve Hazîne-i Evrâk Müdürlüğü adı altında birleştirilmiş ve Müdür Muâvini İstanbul'da Hazîne-i Evrâk'ın başında kalmıştır.

19 Nisan 1937'de Başvekâlet Teşkilâtı içerisinde müsteşara bağlı, müstakil bir Arşiv Dairesi haline getirilmiştir. 29 Haziran 1943 tarih ve 4443 sayılı kanunla, Başbakanlık Müsteşarlığı'na bağlı Başvekâlet Arşiv Umum Müdürlüğü statüsüne kavuşturulmuş, bilâhare 9 Mart 1954 tarih ve 6330 sayılı Başvekâlet Teşkilâtı Hakkında Kanun içerisinde yer almış, 27 Şubat 1982 tarih ve 8/4334 karar sayılı

³³ Atilla ÇETİN, "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin, Osmanlı Devlet Arşivi ve Mülgâ Sadâret Evrakının Muhafazası Hakkında Aldığı Kararlara Ait Bazı Belgeler", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, (1981-1982), sayı: XII, s. 593-595.

³⁴ A. ÇETİN, *a.g.m.*, s. 5 93-595.

³⁵ A. ÇETİN, *a.g.m.*, s. 597.

"Bakanlıkların Yeniden Düzenlenmesi ve Çalışma Esaslarının Yürürlüğe Konulması Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı" ile, Başbakanlık Teşkilâtı içerisinde Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı adını almıştır.

Nihayet 18 Haziran 1984 tarih ve 203 sayılı "Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnâme" ile "Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü" kurulmuş ve 10 Ekim 1984 tarih ve 3056 sayılı "Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun"la Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Merkez Teşkilatı ana hizmet birimlerinden biri haline getirilmiştir.

Tasnif Faaliyetleri

Hazîne-i Evrâk binasının inşası sürerken Hazîne-i Evrâk Nâzırı Muhsin Efendi'nin de içinde bulunduğu komisyon öncelikle geçici teşkilat şeması ile tasnif talimatnamesi hazırlamış ve 11 Rebiülâhîr 1263 (29 Mart 1847) tarihinde Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye kararı olarak padişah onayından geçerek yayınlanmıştır. Muhsin Efendi'nin maiyyetine kendisine yardımcı olmak üzere bir muavin ile kalemlerden tecrübeli, namuslu ve ketum kâtiplerden personel verilmiştir. Bunlar Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan beri birikmiş olan evrak ve defterleri inceleyerek Hazîne-i Evrâk'a konmaya layık olanları tefrik ve tasnif etmekle görevliydi. Bu ayırım işlemi için yine Bâb-ı Âlî kalemlerinden memurlar seçilerek, kendi kalemleri ile ilgili evrakı ayırmak üzere evrakın tasnifinin bitmesine kadar geçici olarak görevlendirilmişlerdir³⁶.

1849 tarihinde Bâb-ı Âlî kalem amirlerinden müteşekkîl bir Meclis-i Muvakkat kurularak bir nizamnâme yayınlanmıştır³⁷. Nizamnâmeyi hazırlayan heyetin, nizamnâmenin giriş kısmında "*devletin kuvve-i hafızası*" olarak ifade ettikleri arşivlerimizin tasnif, tertip ve saklanması hususunda getirdikleri esaslar son derece pratik ve akılcıdır. Zira o tarihlerde, dünyadaki benzerlerinde olduğu gibi Hazîne-i Evrâk'ın, ilim adamlarının istifadesine sunulması düşüncesi olmayıp, sadece devletin karşılaşacağı güçlükleri çözmede bir müracaat merkezi olarak düşünüldüğü görülmektedir.

³⁶ BOA., *İ. Meclis-i Vâlâ*, 1869; A.DVN.MKL., 63-A/1; *İ. Meclis-i Vâlâ*, 12019. Ayrıca bkz. N. AKTAŞ, "Osmanlı Döneminde Arşivciliğimiz ve Tasnif Çalışmaları", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Mart 1985, sayı I, s. 68 ve A. AKYILDIZ, *a.g.m.*, s. 76.

³⁷ BOA., *İ. Meclis-i Vâlâ*, 4093.

Hazîne-i Evrak'ta toplanacak arşiv malzemesi üç kısım olarak mütâlaa edilip tasnifine karar verilmiştir. Tasnifte, H. 1200 (1875) tarihinden Sultan Abdülmecid'in cülûsuna (H. 1255/M. 1839) kadar olan evrak birinci kısım addedilmiştir. H. 1200 tarihinin seçilmesinin sebebi ise hâlen Bâb-ı Âlî'nin bu dönem evrakını kullanıyor olmasıdır. H. 1200 tarihinden önceki evrakın ise daha sonra tasnif edilerek, gerekli olanların ileride Hazîne-i Evrâk'a nakledilmesi kararlaştırılmıştır³⁸. Ancak daha sonra H. 1270'te (1854) alınan bir kararla 1200 tarihinden vazgeçilerek başlangıçtan H. 1255 (1838) tarihine kadar birikmiş olan belgeler birinci kısım addolunmuştur³⁹. Sultan Abdülmecid'in cülûsundan H. 1264 (1848) senesine kadar olan evrak ikinci kısım olarak adlandırılmıştır⁴⁰. H. 1265 Muharrem (1848) tarihinden sonra birikecek evrak ise üçüncü kısım addedilerek üç ana kategoride tasnif edilmesi kararlaştırılmıştır. Birinci ve ikinci kısım addedilen evrak konularına göre sınıflandırılıp tarih sırasına konularak Hazîne-i Evrâk'a nakledilecektir. Üçüncü kısım evrakın, H. 1264 senesi başından itibaren taşradan ve Bâb-ı Âlî kalemlerine ait evraktan önemli olanlarının belli kalemlerde muhafazası ve nelerin Hazîne-i Evrâk'a nakledileceği hususları tespit edilmişti⁴¹.

Evrakların Hazîne Evrâk'a konulmasından sonra muamelelerin hızlı bir şekilde yürütülebilmesi ve evrak akışının sağlanabilmesi için Hazîne-i Evrâk ile daireler arasında izlenmesi gereken yol şöyle tespit edilmişti: Evrakın hazırlanan kataloglarının birer nüshası Divân-ı Hümayûn Kalemî ile Âmedî Odası'nda bulundurulacak ve bir belgeye başvurmak gerektiğinde, buradaki kayıtlardan tarih ve numarası tespit olunup bir pusulaya kaydedilecek ve pusula Hazîne-i Evrâk'a gönderilerek ilgili vesika buradan istenecekti⁴². Ancak bu sistem istenen evrakın iade edilmemesi dolayısıyla verimli bir şekilde işletilemediğinden, yeniden bazı değişiklikler yapmak yoluna gidilmiştir. Önce Hazîne-i Evrâk'ta evrak mahfazalarının üzerine konulacak numara ve gereklikçe oradan alınacak evrak için verilecek pusula

³⁸ BOA., *A.DVN*, 42/12.

³⁹ BOA., *İ. Meclis-i Vâlâ*, 12019 ve 9956.

⁴⁰ BOA., *A.DVN*. 42/12 ve *Cevdet Dahiliye*, nr. 1050'de 1264 Muharrem [10.12.1847] tarihi üçüncü bölüme başlangıç olarak alınmaktadır. Ancak *İ. Meclis-i Vâlâ*, 4093 ve *A.DVN.MKL*. 63-A/5'te 1265 Muharrem [28.11.1848] tarihi üçüncü kısma başlangıç olarak alınmaktadır. 1264 senesi iradelerinin numune olarak tasnif edilmiş olması göz önüne alınarak 1265 senesi Muharremi'nin üçüncü kısma başlangıç olarak kabul edilmesi daha uygun görünmektedir.

⁴¹ BOA., *İ. Meclis-i Vâlâ*, 4093; *A.DVN*, 42/12.

⁴² BOA., *İ. Meclis-i Vâlâ*, 5150; AKYILDIZ, *a.g.m.*, s. 74.

numuneleri yaptırılmıştır⁴³. Bundan sonra herhangi bir daire tarafından bir belge istendiğinde; o dairenin görevlisinin, evrakın kimliğinin yazılı olduğu bu matbu forma atacağı imza karşılığı belgeyi alması ve iade ettiğinde de imza formunu geri alması kararlaştırılmıştır. Alınan evrak 15 gün içerisinde geri getirilmediği zaman Hazîne-i Evrâk bunu aramaya resmen izinli olacaktı. İlgili dairenin belge ile olan işi bitmediğinde süre uzatılabilecekti⁴⁴.

1892 senesine gelindiğinde Sadrazam Cevad Paşa zamanında Hazîne-i Evrâk'ta ve diğer devlet dairelerinde evrakların muhafazası ile arşivlemede dosya usulü sistemine geçilmiştir⁴⁵. Bu sisteme göre yapılan ilk tasnif Mısır ve Bulgaristan meselelerine ait belgelerdir⁴⁶. Bu hususa dair çoğu gizli olan bazı irâdelerin suretleri çıkarılıp iki ayrı kutuya konularak anahtarları padişaha sunulmuştur⁴⁷. Ancak uygulamaya konulan dosya usulünün, 1916 senesine gelindiğinde dahi doğru düzgün uygulanamadığı anlaşılmaktadır⁴⁸.

II. Meşrutiyet döneminde arşiv malzemesinin sadece saklanarak, gerektiği zaman başvurulacak bir belge olarak görülmesi anlayışının yerine, bu malzemenin tarih ve çeşitli bilim dallarının hizmetinde kullanılması düşüncesi yerleşmeye başlamıştır. *Tarih-i Osmanî Encümeni*'nin kurulması ve *Tarih-i Osmanî Mecmuası*'nın yayınlanmaya başlaması ile arşivlerin önemi artmış; bu dönemde, Tarih-i Osmanî Encümeni Reisi olan Abdurrahman Şeref Bey'e Topkapı ve Sultanahmed civarında bulunan evrak depolarındaki arşiv malzemesinin araştırılarak tasnif edilmesi görevi verilmiştir. Nitekim Topkapı Sarayı mahzenlerinde kalmış toplam 518 araba yükü evrak Abdurrahman Şeref Bey başkanlığında kurulan heyet tarafından tasnif edilmeye başlamıştır⁴⁹.

1910 yılından itibaren dört sene çalışan heyetin çalışma düzeni bozulduğundan dolayı 6 Nisan 1914 tarihinde Abdurrahman Şeref Bey tarafından Sadâret'e verilen

⁴³ BOA., A.DVN. MKL., 63-A/13.

⁴⁴ BOA., *İ. Meclis-i Vâlâ*, 12019.

⁴⁵ BOA., *DUİT.*, 37-2/11-4.

⁴⁶ BOA., *İ. Dahiliye*, 1311.Ca/17 ve *İ. Hususi*, 1310.Ca/102.

⁴⁷ BOA., *İ. Dahiliye*, 1312.B/18 ve *Y.A.Hus.*, 316/29.

⁴⁸ BOA., *DUİT.*, 37-2/11-4.

⁴⁹ Abdurrahman Şeref, "Evrâk-ı Atıka ve Vesâik-i Târihiyyemiz", *TOEM*, 1. cüz, 1 Kânûn-ı Evvel (1326), s. 265, İstanbul 1328. Türkçe neşri için bkz.: İsmet BİNARK, "Arşivlerimizin Değeri ve Son Vak'anüvis Abdurrahman Şeref Bey'in "Evrâk-ı Atıka ve Vesâik-i Târihiyyemiz Adlı Yazısı", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XXIX, 1 (1980), s. 23-38.

mâruzatta; çeşitli nedenlerden dolayı, tasnif işinin doğrudan Hazîne-i Evrâk'a devredilmesi istenmiştir. Bunun üzerine tasnif işi Sadaret evrak müdürü, Hazîne-i Evrak müdürü ve Âmedî-i Divân-ı Hümayûn muavininden oluşan yeni bir heyete verilmiştir⁵⁰.

II. Abdülhamid'in uzun süren saltanatı döneminde Yıldız Sarayı'nda oluşan muazzam arşiv, Abdülhamid'in tahttan indirilmesiyle İstanbul Merkez Kumandanlığı'na nakledilmiştir. Burada askerî bir heyet jurnalleri ayırarak el koymuş ve imha etmiş, devlet işlerine ait olanları da Bâb-ı Âlî'de Mahmud Kemal İnal'ın başkanlığındaki heyete göndermiştir. Heyet de, bunları tetkik ile devlet işlerine ait olanları ilgili dairelere göndermiş, aralarında jurnaller çıktıkça onları da askerî heyete iade etmiştir⁵¹. 1914 senesinde Yıldız'dan Bâb-ı Âlî'ye nakledilen evrakın incelenmesi ve tasnifi ile Hazîne-i Evrâk'ta iyi bir şekilde muhafazasının temini için Sadaret ve Dahiliye müsteşarlarından oluşan bir heyetin teşkili kararlaştırılmıştır⁵².

Osmanlı Devleti'nde arşiv malzemesinin tasnif faaliyetleri devletin en zor durumda olduğu savaş dönemlerinde dahi devam etmiştir. Nitekim Bâb-ı Âlî Kütüphanesi'nde bulunan eski evrakın tanzim ve tasnifinin yapılması için Aralık 1920 tarihinde Ali Emîrî Efendi başkanlığında *Vesâik-i Tarîhiyye Tasnif Encümeni* kurulup yeni bir tasnif faaliyetine başlanmıştır⁵³. Tasnif sistemi olarak da; evrakın öncelikle padişah dönemlerine göre ayrı ayrı tomar haline getirilip sandıklara ve raflara konularak daha sonra tomar halindeki evrakın en eski tarihten itibaren komisyona gönderilip evrak ay ay tarih sırasına konulup, konularına göre ayrıldıktan sonra numaranlandırılıp mühürlenerek dosyalanmasına karar verilmiştir. Ayrıca dosyaların sıra numarasıyla kısa özetlerinin bir deftere kaydedilmesi için iki kâtibin görevlendirilmesi ve tasnif edilenlerin ait oldukları yerlere gönderilmesi istenmiş, bozulmuş ve çürüyen kayıt defterlerinin de tamir ettirilmesine karar verilmiştir⁵⁴. Ali Emîrî heyeti Nisan 1924 tarihine kadar çalışmalarına devam etmiştir. Personel adedi bir ara 13'e kadar çıkmış olan komisyondan, tahsisat meselesinden dolayı ortaya çıkan bazı ihtilâfa mebnî Ali Emîrî Efendi'nin istifası ve bazı üyelerin işe devam etmemesi

⁵⁰ BOA., *BEO.*, 320696.

⁵¹ BOA., *Meclis-i Vükelâ*, 159/81; Tahsin ÖZ, "Yıldız Maruzât Dairesi Arşivi", *IV. Türk Tarih Kongresi-1948*, Ankara 1952, s. 453.

⁵² BOA., *Meclis-i Vükelâ*, 186/12.

⁵³ BOA., *BEO.* 349985.

⁵⁴ BOA., *BEO.* 349985 ve *BEO.* 350226.

yüzünden tasnif işi durmuştur⁵⁵. Ali Emirî tasnifinde, beylikler döneminden Abdülmecid zamanına kadar olan süreyi ihtiva eden 180.000 civarında belge padişahların saltanat süreleri esas alınarak tasnif edilmiştir. Bu tasnifte siyasî, askerî, timar ve zeamet tevcihleri, yabancı ülkelerle olan münasebetler, Divân-ı Hümayûn'a ait meseleler, maarif, inşa ve tamir gibi konularda belgeler bulunmaktadır.

Ali Emirî heyetinden sonra, yine kurulan bir heyet vasıtasıyla yapılan tasnif çalışması 1924 senesi Mayıs'ında başmemur ünvanıyla İbnülemin Mahmud Kemal İnal başkanlığında başlamış ve Mayıs 1926 senesine kadar devam etmiştir⁵⁶. İbnülemin tasnifinin özelliği, belgelerin konularına göre ayrılmış olmasıdır. Adliye, askeriye, bahriye, dahiliye, darphâne, defter-i atîka, müsted'iyât, muhallefât, muharrerât-ı husûsiye, muafiyet ve imtiyazât, saray mesâlihi, ensab, hariciye, hatt-ı hümayûn, hil'at, maâdin, maliye, sıhhiye, şükr ü şikayet, tevcihât, timar ve zeâmet, vakıf, umûr-ı nâfia konu başlıkları altında, 1425-1873 yılları arasına ait 47.000 adet belgeyi ihtiva eden 29 ciltlik Osmanlıca kataloğu mevcut olup, her konu bölümü kendi içinde kaba bir kronolojik sıra takip etmektedir.

1926 yılından sonra tasnif işleri Hazîne-i Evrak'ın sınırlı sayıdaki personeli ve Maarif Vekaleti'nden görevlendirilen personele bırakılmıştır. 1931 yılında Maliye deposunda, miktarı tahmini olarak 30-50 ton civarında olan Osmanlı dönemi evrakının büyük bir ihmal ve gaflet sonucu Bulgaristan'a hurda kâğıt olarak satılması ülkede büyük bir yankı uyandırmıştır. Buna bağlı olarak da; Ayasofya civarındaki depolarda her türlü korumadan uzak olarak yok olmaya terkedilmiş evrakın varlığından haberdar olunmuş ve Topkapı Sarayı'na nakilleri sağlanarak daha iyi şartlarda korunmaları sağlanmış ve Başbakanlığın bütün kamu kuruluşlarına gönderdiği 10.06.1931 tarihli genelge ile, tarihî arşiv evrakının değerinin takdirinin ihtisas erbabına bırakılarak hiçbir bahane ile evrakın kaybına sebebiyet verilmemesi emredilerek evrakın imhası ve satışının önüne geçilmiştir. Yine bu olaya bağlı olarak Bâb-ı Âli'deki Sadaret evrakının tasnifi konusu yeniden gündeme gelmiş ve en önemlisi Devlet Arşivi'nin kurulması konusu Türk idare ve kültür hayatının gündemine girmiştir⁵⁷.

⁵⁵ Atilla ÇETİN, "II. Meşrutiyet Döneminde Arşivlerimize Ait Belgeler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Şubat 1985, sayı 34, s. 6.

⁵⁶ ÇETİN, II. Meşrutiyet, s. 6.

⁵⁷ Bu konuda daha fazla bilgi için Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayınlarından "Bulgaristan'a Satılan Evrak ve Cumhuriyet Dönemi Arşiv Çalışmaları" ve "Bulgaristan'daki Osmanlı Evrakı" adlı eserlere bakınız.

8 Ekim 1932 tarihli İcra Vekilleri Heyeti kararıyla Muallim Cevdet başkanlığında oluşturulan tasnif heyeti Muallim Cevdet'in 1935 yılında istifa etmesine rağmen 1937 yılına kadar tasnife devam etmiştir. "*Cevdet Tasnifi*" olarak adlandırılan bu çalışmada 218.833 belge tasnif edilmiştir.

12 Ocak 1935 tarih ve 2/1849 sayılı İcra Vekilleri heyeti kararnamesi ile devlet arşivinin kurulması, binaların inşası ve arşivci yetiştirmek üzere Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi kararlaştırılmış, ancak bu tasarı gerçekleşmemiştir. Arşiv meselesine çözüm bulmak ve düzenlemek üzere Macar arşiv uzmanı ve Osmanlı tarihçisi Dr. Lajos Fekete Türkiye'ye davet edilmiştir. Fekete, 1936-1937 yılları arasında Osmanlı Arşivi ve Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde provenans tasnif sistemi yani arşiv malzemelerinin işlem gördükleri tarihlerdeki aslı düzeni içerisinde fonların parçalanmadan korunup tasnif edilmesi prensibine göre örnek bir tasnif gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada 4.642 adet belge tasnif edilerek kataloğu hazırlanmış, ancak daha sonra yapılan tasniflerde bu belgeler diğer tasnif birimlerine kaydırılmıştır⁵⁸.

1937 yılından sonra provenans tasnif sistemine göre ciddî manada tasnif çalışması ancak 1956 yılından sonra başlamış ve staj için arşiv görevlileri yurt dışına gönderilmiştir. Bu çerçevede, 1980 yılına kadar yapılan tasnif çalışmaları sonucu 2.5 milyon belge tasnif edilmiştir.

1980'li yıllarda arşivin önemi iyice ortaya çıkmıştır. 17-19 Mayıs 1985 tarihinde düzenlenen *Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*'na⁵⁹ devrin başbakanı, Başbakanlık müsteşarı, dışişleri bakanı, Yükseköğretim Kurumu başkanı ve Türkiye'nin önde gelen tarihçileri katılmıştır. Özellikle devrin başbakanının, Osmanlı Arşivi'ni bir devlet meselesi olarak ele aldıklarını ve bu konuda bir reform hareketine başlama konusunda kararlı olduklarını belirtmesiyle birlikte arşiv konusunda büyük gelişmeler sağlanmıştır. Çıkarılan kanunlar ile birlikte Başbakanlık Tanıtma Fonu'ndan arşivlere belli bir payın ayrılması, çok sayıda personel istihdamı, bina, ekipman ve teçhizat imkanlarının arttırılmasıyla birlikte tasnif çalışmaları büyük bir ivme kazanmış ve bu çerçevede 1987-1999 yılları

⁵⁸ N. AKTAŞ-Yusuf HALAÇOĞLU, "Başbakanlık Osmanlı Arşivi", *DİA*, c.5, s.122-126.

⁵⁹ Bu konuda geniş bilgi için bkz., "Osmanlı Arşivi ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu", İstanbul 1985.

arasında 50 milyon civarında belge ve defter tasnif edilmiş, katalogları hazırlanarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ'NDEKİ DEFTER TASNİFLERİ

OSMANLI ARŞİVİNDEKİ DEFTER TASNİFLERİ

Defterler; Osmanlı bürokrasisinde alınan kararların, hükme bağlanan konuların Divân ve Maliye kalemlerinde kaydolunduğu serîlerdir.

Osmanlı Devleti'nde daha ilk dönemlerinden itibaren defter tutma geleneğinin olduğunu görmekteyiz. Buna bağlı olarak Osmanlı Arşivi'nde XIV. yüzyıl başlarından itibaren defterlere rastlanmaktadır. Meselâ, arazi tahrirlerine ait bugüne ulaşabilen en eski defter 835 (1432) tarihini taşır ve XVI. yüzyılda "*mufassal*", "*icmâl*" ve "*timar-ruzmançe*" olmak üzere sayıları binleri geçer. Ayrıca XVI.yüzyılda Divân-ı Hümayûn kalemlerine ait mühimme, rûûs, tahvil; defterdarlığa ait muhasebe, mukâtaa, ruzmançe, tamirat, keşif ve ahkâm; askerî teşkilata ait mevâcib; vakıflara ait vakıf ruzmançe defterleri ve benzerleriyle XVII. yüzyıldan sonra görülen şikayet defterleri, devletin sınırlarının ve teşkilatının zamanla büyümesi sonucu, bazıları evvelden mevcut, bir kısmı ihtiyaçtan doğan ve sayıları sadece Osmanlı Arşivi'nde yaklaşık 300.000'e ulaşan defter türlerini oluştururlar. Bunların dışında kazalarda kadılarca tutulan mahkeme kayıtları, merkezden gönderilen emirler ve mahallî kararların yazıldığı kadı sicilleri de önemli miktarlara ulaşmaktadır⁶⁰.

Defter tutmanın esas alındığı Osmanlı yazışmalarında, deftere kaydolunmayan hüküm ve beratlar muteber sayılmamıştır. Hatta bu defterler, zamanla devlet erkânının bulunduğu değişik mahallere, sandıklar içinde taşınarak idarenin kesintisiz çalışmasında pratik rol oynamışlardır. Büyük Osmanlı askerî harekâtları sırasında malî, idarî, ve askerî işlerin halli için Divân-ı Hümayûn'a ait çeşitli büroların ordu ile birlikte seferlere katıldıkları ve bunların bürokratik işlemleri layıkıyla, serî bir şekilde yerine getirebilmek ve gerektiğinde müracaat edebilmek için lüzumlu defterlerini beraberlerinde götürdükleri bilinmektedir⁶¹.

Tanzimat öncesi Osmanlı merkez teşkilatı dönemine ait defterler, iki ana serî hâlinde günümüze intikal etmiştir. Birincisi: Devletin siyasî ve hukukî kararları ile beldelerin asayiş ve nizamına dair hükümlerin kaleme alındığı *Divân-ı Hümayûn*

⁶⁰ Nejat GÖYÜNÇ, "Defter" *DİA*, c. IX, s. 90.

⁶¹ Sefer sırasında cepheye götürülen defterler hakkında geniş bilgi için bkz. Feridun EMECEN, "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri" *Prof. Dr. Bekir KÜTÜKOĞLU'na Armağan*, İstanbul 1991, s. 241-268.

Defterleri'dir. İkincisi ise sadece malî konularda mirî işlerden sayılan cizye, avârız ve mukâtaa işleriyle ilgili konuların düzenlenip kaydolunduğu Maliye, yani *Bâb-ı Defterî Defterleri*'dir.

Ayrıca has, zeâmet, timar, mülk, vakıf gibi arazi türlerini tayin ve tescil eden ana defterlerin muhafaza edildiği ve bu defterlerle ilgili günlük işlemlerin yapıldığı Defterhâne-i Âmire'ye ait defterler vardır. Bu dairede biriken defterler hüküm ihtiva etmezlerdi. Bunlar, hazîne'ye ait arazinin kimlere ve ne maksatla tevcih edildiğini, zaman zaman yapılan değişikliklerle, vergi ve resmlerin müfredâtını, kimlere tarh ve tevzi edildiğini gösteren muhtelif defterlerdir.

I. DİVÂN-I HÜMAYÛN, BÂB-I ÂSAFÎ VE DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE DEFTERLERİ

Divân-ı Hümayûn ve Bâb-ı Âsafî Daireleri, Osmanlı Devleti merkez teşkilatı içinde Defterhâne-i Âmire'den sürekli bilgi alan bir çalışma tarzı içinde görülmektedir. Osmanlı Arşivi kodlama sisteminde A. rumuzu ile ifade edilen Divân ve Bâb-ı Âsafî'nin birimlerinden biri de, A.DFE. koduyla Defterhâne-i Âmire'dir. Önemli fonksiyonu olan bu dairelere ait defter serîleri aşağıda sırasıyla verilmiştir.

A. DİVÂN-I HÜMAYÛN VE BÂB-I ÂSAFÎ DEFTERLERİ

Tanzimat öncesi merkez teşkilatının büyük daireleri olan Divân-ı Hümayûn ve Bâb-ı Âsafî'nin günümüze intikal eden defterleri 4 ana fonda tasnif edilmişlerdir. Bunlardan sadece bir tanesi muntazam olarak Tanzimat öncesine aittir. Diğerlerinde Tanzimat sonrası döneme uzanan defter serîleri de mevcuttur. Bu fonlar için hazırlanan katalogların toplamı 28 cilttir. Katalogların muhtevasını ortaya koyan giriş kısımlarındaki "*kalemlere göre*" defter dökümleri yani fihristleri, değişik bölümlerde tam liste hâlinde verilmiştir. Aşağıda "*Divân (Beylikçi) Kalemi Defterleri*" başlığı altında değerlendirilen defterler, ilk üç fona ait kataloglardan derlenmiştir.

Birinci fon; *Mahzen Defterleri*'nin yeni harflere çevrilmesiyle elde edilen 989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"dur. Beylikçi Kalemi'nin Hazîne-i Evrâk binasında saklanan ana serîleri bunlardır.

İkinci fon; 980 numaralı "*Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu*"dur. Osmanlı Arşivi'nde provenans sisteminin tatbik edilmeye başlamasından sonra kod verilerek yapılan ilk defter tasnifidir.

Üçüncü fon; 986 numaralı "*Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu*"dur. Divân ve Bâb-ı Âsafî'nin Tanzimat öncesi ve sonrası devrelerine ait defter serîlerini ihtiva etmektedir.

Dördüncü fon ise; "*Maliye'den Müdevver Defterler Kataloğu*"dur ki 25 cilt katalogdan ibarettir. Tanzimat öncesi ve sonrası dönemleri kapsamaktadır.

1. DİVÂN (BEYLİKÇİ) KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER (A.DVN.)

a. Divân (Beylikçi) Kalemî Defterleri (A.DVN.)

Tanzimat devrine gelinceye kadar Divân-ı Hümayûn'da, Ordu Divânları'nda, padişah, sadrazam, serdâr-ı ekrem, kaymakam veya defterdar başkanlığında toplanan divânlarda alınan kararlar, Divân-ı Hümayûn ve Bâb-ı Defterî'ye bağlı kalemlerde tutulan defterlere kaydedilerek yürürlüğe konulmuştur.

Kararların aynen kaydı usûl ittihaz edildiğinden, müsvedde veya perakende evrak paketlere, paketler aylık torbalara, torbalar da yıllık hazırlanan sandıklara konularak evrak mahzenlerine kaldırılmışlardır. Defterlere kaydetme usûlü Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar devam etmiştir. Böylece İstanbul'un fethinden Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar geçen zaman süresinde zengin defter koleksiyonları oluşturulmuştur⁶².

Tanzimat, Osmanlı Devleti teşkilatında olduğu gibi yazışma tekniklerinde de bir dönüm noktası olmuştur. Yönetimdeki ağırlığın Tanzimat öncesi yıllarda Divân'dan, yani Saray'dan, Sadaret'e geçmesi ile Bâb-ı Âsafî idaresinde Divân üyeleri birer nâzır vazifesi görmeye başlamışlardır. Artık padişahın fermanlarıyla yapılan hüküm ısdârı azalmaya başlamış ve yerini sadrazam buyrulduları almıştır. Tanzimat öncesinde defterlere "*aynen kaydın*" sürdürülmesi neticesinde sadrazam emirlerine mahsus yüzlerce ciltlik "*Buyruldu*" ve "*Ayniyat Defterleri*" teşekkül etmiştir.

Bu kalem; Divân'da müzakere olunan evrakı gereken yere gönderir, Divân sicillerini tutardı. Aynı zamanda ferman ve beratlar da bu kalemde yazılırdı. Gerek yabancı devletlere, gerekse azınlıklara ait meselelerin ahdî ve hukukî cepheleri de bu kalemde incelenir ve her türlü anlaşmalar, kanun, nizamnâme ve talimatnâmeler burada saklanırdı. Bunun için muktezâ kayıtları, yani Divân'dan çıkacak bir kararın devlet kanunlarına ve anlaşmalara göre nasıl olması gerektiğini belirten kayıtlar da burada tutulurdu⁶³.

Divân-ı Hümayûn teşkilatının ana kalemlerinin başında gelen Divân (Beylikçi) Kalemî defterleri şunlardır:

⁶² Bu defter koleksiyonlarının ait oldukları Divân-ı Hümayûn kalemleri ve çalışma tarzları hakkında geniş bilgi için bkz. Tevfik TEMELKURAN, "Divân-ı Hümayûn ve Kalemleri", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı 6, İstanbul 1975, s. 129-175.

⁶³ Midhat SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, İstanbul 1986, s. 43.

aa. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Beylikçi Kalemi Defterleri (A.DVN.)

980 numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"nda A.DVN. koduyla 787-899-O genel, 1-113-O özel numaralarda kayıtlı H. 880-1254/M. 1475-1838 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 129 adet defter mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	787-899-O	A.DVN.	880 - 1254	1475 - 1838	129	Analitik Envanter

ab. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Beylikçi Kalemi Defterleri

986 numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"nda kayıtlı bulunan bu defterler, H. 971-1275/M. 1563-1858 tarihleri arasındaki kayıtları havî olup mükerrer sayılar ile toplam 122 adettir.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	74-179, 7519-7538	Kâmil Kepeci Kat.	971 - 1275	1563 - 1858	122	Analitik Envanter

b. Mühimme Defterleri

Divân-ı Hümayûn toplantılarında müzâkere edilen dahilî ve haricî meselelere ait siyasî, askerî, içtimaî ve iktisadî önemli kararların kaydedildiği bu defterlere "Mühimme Defterleri" adı verilmiştir. Osmanlı Arşivi'nde H. 961-1333 /M.1553-1915 tarihleri arasında tutulmuş 419 adet Mühimme Defteri mevcuttur.

XVI. yüzyılın ortalarından XX. yüzyılın ilk yıllarına ulaşan bir dönem içinde, küçük zaman bölümleri hariç ortalama 350 yıllık zaman dilimi itibarıyla, hiçbir doğu ve batı devletinde bulunmayan kültür ve tarih zenginliğini ihtiva eden Mühimme Defterleri, Osmanlı Arşivi defter serîleri içinde şüphesiz önemli yer tutar. Ana konularını; devleti ilgilendiren siyasî, iktisadî, kültürel, sosyal ve harp tarihine dair üst düzey kararlar teşkil eder.

Mühimme Defterleri;, hükümlerin sâdır oldukları divânlar bakımından dört ayrı grupta değerlendirilebilir:

1-Padişahın payitahtta bulunduğu sırada, Sadrazam başkanlığındaki divân toplantısından çıkan emirlerin kaydolunduğu Mühimme Defterleri.

2-Rikâb Mühimmesi: Sadrazamın sefer veya başka bir sebeple payitahttan ayrılırken yerine vekil olarak bıraktığı Rikâb kaymakamı veya Sadaret kaymakamı denilen görevli başkanlığında toplanan Divân'da alınan kararların yazıldığı defterler.

3-Ordu Mühimmesi: Ordu ile birlikte sefere çıkan sadrazamın sefer sırasında akdettiği Divân toplantılarında alınan kararların yazıldığı defterler.

4-Kaymakamlık Mühimmesi: Padişah ve sadrazamın aynı anda Dersaadet'ten ayrıldığında, devlet işlerini tedvir etmek üzere tayin edilen Sadaret kaymakamının müstakil olarak akdettiği divânlarda alınan önemli kararların yazıldığı defterler.

Mühimme Defterlerindeki kayıtlar, mahalline -muhatap makama- gönderilen berat ve fermanların suretleri hüviyetindedir. Sadrazamın başkanlığında; kubbe vezirleri, Anadolu ve Rumeli kazaskerleri, defterdar ve nişancının katıldığı Divân toplantılarında alınan kararlar, padişah tasdikinden geçtikten sonra kronolojik sıra içinde defterlere kaydedilmiştir.

Önemli bir husus da, deftere kaydetmenin, yani tescil işleminin; hükme bağlamanın bir ifadesi olmasıdır. Divândan verilen bir karar veya neticelenen bir dâva, ferman şeklinde hazırlanmadan evvel, tashih edilen müsveddesi ilgili defterine kayd olunmamışsa, bir hüküm ifade etmezdi.

Defterlerdeki bir kaydın iptali veya tashih edilmesi ancak padişahın iznine bağlıdır. Nişancının, yani ilk dönemlerdeki Divân kalemleri şefinin defterler üzerinde tashih yapabilmesi, padişahın "Kendi kalemiyle düzeltme yapabilir" müsâdesini taşıyan fermanıyla mümkündür. Mühimme veya diğer ahkâm defterlerindeki bir hüküm kaydının geçersizliği, yani "terkîn" edilmesi veya kaydedilen bir fermanın kaydedilmeden önce "şakk", yani iptal edilerek yırtılması, emr-i âlî, yahut hatt-ı hümayûn ısdârı ile yerine getirilir. Bu durum, defter kayıtları üzerine yatık çizgi ile çekilen terkîn çizgilerinin uç tarafında yazılı "ber-mûceb-i hatt-ı hümayûn" ifadesinden veya hükmün baş tarafındaki "terkîni bâbında fermân-ı âlî mûcebince kayd-ı terkîn..." şerhlerinden anlaşılmaktadır.

Mühimme Defterleri'nin tertibinde şekil ve muhtevâ yönünden bir tekâmül göze çarpmaktadır. Klasik döneme ait (1553-1642) ilk defterler başlık taşımazlar. Yazıları daha karmaşıktır. İlk sayfalarda başlık yerine sadece kayıt tarihini belirten Arapça toplantı günü ve onun hemen altında ay ve yıl yazılıdır.

Mühimme Defterleri'ndeki hüküm tarihlerinin yazılışı, ilk dönemlerde, yukarıda bahsedildiği üzere "başlık tarih" atmak suretiyle olmuştur. Daha sonraları bu

usulden vazgeçilerek günler; evâil, evâsıt ve evâhir tabirleriyle onar günlük dilimler hâlinde ifade olunmaya başlanmıştır.

Mühimme Defterleri'nde yer alan konuları devrin; zaman, mekân ve telakkîsi çerçevesinde mühim görülen bahisler teşkil eder. Bazen hüküm metinleri içinde geçen "Bu husus mevâdd-ı mühimmedendir." veya "Husus-ı mezbûr mühimmâtıdır." şeklindeki ifadeler ile konuların önemine dikkat çekildiği görülmektedir.

Defterlerde kayıtlı hükümler, Divân-ı Hümayûn kararı gereğince ferman şeklinde düzenlenerek ilgililere gönderilen emirlerin suretleridir. Bu suretlerin diğer kayıtlarını veya asıllarını ilgili devlet, beylerbeyilik ve şer'î sicil arşivlerinde bulmak mümkündür.

Mühimme Defterleri'nin yukarıda ifade edilen şekli özellikleri yanında, muhteva bakımından önem ve değerlerini de aşağıdaki başlıklarda toplamak mümkündür:

1-Mühimme Defterleri, Osmanlı Devleti'nin merkez ve taşra teşkilatındaki idarî ve askerî organların yapısı, karşılıklı münasebetleri, çalışma tarzları, fonksiyonları hakkında önemli kaynaktır. Müesseselerin organizasyon ve işleyişi, hukukî prosedür hükümlerinin tetkikiyle anlaşılabilir.

2-Komşu ülkeler ile Avrupa, Kuzey Afrika, Orta Doğu, Arabistan Yarımadası, Kafkaslar ve Rusya tarihleri açısından önemli bilgiler ihtiva ederler.

3-Osmanlı Devleti'nin, gayr-i müslim tebeası ile olan münasebetleri, azınlıklar hukuku, halkın sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının temini hususlarındaki yönetim politikası, ibadet ve âyin serbestiyeti, mâbedlerin inşası gibi konular Mühimme Defterleri'nde çokça görülür.

4-Hac organizesi, surre alayları ve mukaddes beldelelere götürülen hizmetler, konu olarak ayrı bir yer tutar.

5-Osmanlı kültür ve sanat faaliyetleri cümlesinden, imar ve iskân siyaseti, çevre ve belediye hizmetleri, sağlık ve eğitim işleri, geniş vakıf idarelerinin problemleri ve teftişleri bakımından da zengin malzeme ihtiva ederler.

6-Sayıları hayli fazla olan ve Ordu Divânı'nca tutulan Mühimme Defterleri, askerî tarih, harp tarihi ve lojistik hizmetler tarihi yönünden de birinci elden kaynaklılardır.

Netice olarak, XVIII. yüzyılda devlet işlerinin Divân-ı Hümayûn'dan Paşa Ka'pısı'na kaydığı, Bâb-ı Âlî'nin, yönetimde ağırlığının hissedilmeğe başladığı dönemlerde yavaş yavaş padişah fermanlarının yerini sadrazam buyruldukları almaya başlamış ve bu buyruldukları için "*Ayniyat Defteri*" adı altında yeni bir defter türü tutulmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, mühimme kayıtlarını tutan Divân kalemleri az sayıdaki kâtip kadrosu ile Sadaret teşkilatı içinde yer alarak Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine kadar eski görevini sürdürmüştür.

ba. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Mühimme Defterleri

989 numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda 1-266 sıra numaralarında kayıtlı H. 961-1323/M. 1553-1905 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 266 adet Divân-ı Hümayûn Mühimme Defteri mevcuttur.

İlk 73 Mühimme Defteri'nin, hüküm özetlerinden oluşan hülâsa katalogları mevcuttur. (20-54, 66, 72 hariç).

1-19, 21-28, 260 ve 261 numaralı Mühimme Defterleri'nin Osmanlıca olarak indeksi mevcuttur.

3, 5, 6, 7 ve 12 numaralı Mühimme Defterleri'nin de tıpkıbasım ve indeksi olarak basımı yapılmıştır.

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
1	Mühimme	961 - 962	1553 - 1554	317
2		963 - 964	1555 - 1556	245
3		966 - 968	1558 - 1560	570
4		967 - 968	1559 - 1560	213
5		973	1565	703
6		973	1565	673
7		975 - 976	1567 - 1568	1.017
8		977 - 978	1569 - 1570	173
9		977 - 978	1569 - 1570	122
10		978 - 979	1570 - 1571	356
11		978 - 979	1570 - 1571	646
12		978 - 979	1570 - 1571	646
13		978 - 979	1570 - 1571	252
14/1	Mühimme	978	1570 - 1571	578
14/2		978	1570	1.220

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
15		979	1571 - 1572	287
16		979	1571	394
17		979	1571	30
18		979	1571 - 1572	148
19		980	1572	371
20*		x	x	x
21		980 - 981	1572 - 1573	336
22		981	1573	353
23		981	1573 - 1574	365
24		981 - 982	1573 - 1574	345
25		981 - 982	1573 - 1574	347
26		982	1574	343
27		983	1575 - 1576	408
28		984	1576	399
29		984	1576 - 1577	230
30		985	1577	370
31		985	1577	311
32		985 - 986	1577 - 1578	398
33		985 - 986	1577 - 1578	387
34		986	1578	327
35		986	1578	418
36		986 - 987	1578 - 1579	381
37		986 - 987	1578 - 1579	278
38		987	1579 - 1580	278
39		987 - 988	1579 - 1580	363
40		987	1579	331
41		987	1579 - 1580	504
42		987 - 989	1579 - 1581	511
43		988	1580	309
44		988 - 992	1580 - 1584	231
45		989 - 989	1581	388
46		989 - 990	1581 - 1582	379
47	Mühimme	990	1582	266
48		990 - 991	1582 - 1583	380
49		991	1583	161
50		991 - 993	1583 - 1585	161
51		991	1583	100
52		991 - 992	1583 - 1584	391
53		992 - 993	1584 - 1585	339
54		992	1584	291

* 20 Numaralı Mühimme Defteri mevcut değildir.

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
55		992 - 993	1584 - 1585	236
56		993	1585	206
57		1127 - 1201	1715 - 1786	147
58		993	1585	357
59		993	1585	78
60		993	1585	314
61		994 - 995	1585 - 1586	131
62		995 - 996	1586 - 1587	271
63		995 - 996	1586 - 1587	48
64		996	1587	235
65		997 - 998	1588 - 1589	241
66		997 - 998	1588 - 1589	287
67		998 - 1000	1589 - 1591	235
68		998 - 999	1589 - 1590	72
69		1000 - 1001	1591 - 1592	336
70		1001	1592 - 1593	272
71		1001 - 1002	1592 - 1593	412
72		1002 - 1003	1593 - 1594	472
73		1003 - 1004	1594 - 1595	590
74		1004 - 1005	1595 - 1596	268
75		1011 - 1013	1602 - 1604	331
76		1013 - 1016	1604 - 1607	158
77		1013 - 1014	1604 - 1605	251
78		1018	1609 - 1610	907
79		1019 - 1020	1610 - 1611	516
80		1022 - 1023	1613 - 1614	571
81		1024 - 1025	1615 - 1616	284
82		1026 - 1027	1617 - 1618	174
83	Mühimme	1036 - 1037	1626 - 1627	83
84		1038 - 1040	1628 - 1630	95
85		1040 - 1042	1630 - 1632	293
86		1046	1636 - 1637	91
87		1046 - 1048	1636 - 1638	198
88		1046 - 1048	1636 - 1638	134
89		1052 - 1053	1642 - 1643	115
90		1056 - 1056	1646 - 1647	179
91		1056	1646 - 1646	160
92		1067 - 1069	1656 - 1658	69
93		1069 - 1071	1658 - 1660	115
94		1073 - 1076	1662 - 1665	76
95		1075 - 1076	1664 - 1665	93
96		1089 - 1090	1678 - 1679	205

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
97		1090 - 1092	1679 - 1681	78
98		1100	1688 - 1689	191
99		1100 - 1101	1688 - 1689	180
100		1101 - 1102	1689 - 1690	145
101		1102 - 1103	1690 - 1691	106
102	Rikab Mühimmesi	1102 - 1103	1690 - 1691	x
103	Mühimme	1102 - 1103	1690 - 1691	111
104		1103 - 1104	1691 - 1692	284
105		1105 - 1106	1693 - 1694	159
106		1106 - 1107	1694 - 1695	383
107		1106 - 1107	1694 - 1695	40
108		1107 - 1108	1695 - 1696	429
109		1108 - 1109	1696 - 1697	71
110	Ordu Mühimmesi	1108 - 1110	1696 - 1697	689
111	Mühimme	1110 - 1113	1698 - 1701	754
112		1113 - 1114	1701 - 1702	464
113		1113 - 1115	1701 - 1703	121
114		1114 - 1115	1702 - 1703	719
114/1	Ordu Mühimmesi	1115 - 1117	1703 - 1706	767
115	Mühimme	1118 - 1120	1706 - 1708	719
116		1120 - 1123	1708 - 1711	357
117		1122 - 1125	1710 - 1713	283
118	Ordu Mühimmesi	1123 - 1124	1711 - 1712	518
119	Mühimme	1123 - 1125	1711 - 1713	478
120		1125 - 1126	1713 - 1714	291
121		1125 - 1126	1713 - 1714	395
122		1126	1714	176
123	Ordu Mühimmesi	1127	1715	107
124	Mühimme	1128 - 1130	1715 - 1717	121
125		1128 - 1129	1715 - 1716	213
126		1129 - 1130	1716 - 1717	294
127		1130 - 1131	1717 - 1718	390
128		1130	1717 - 1718	83
129		1131 - 1133	1718 - 1720	387
130		1133 - 1135	1720 - 1722	489
131		1135 - 1136	1722 - 1723	482
132		1136 - 1138	1723 - 1725	409
133		1138 - 1139	1725 - 1726	489
134		1139 - 1140	1726 - 1727	389
135		1140 - 1141	1727 - 1728	490
136		1142 - 1143	1729 - 1730	403
137		1142	1729 - 1730	202

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
138		1143 - 1145	1730 - 1732	418
139		1145 - 1146	1732 - 1733	453
140		1146 - 1148	1733 - 1735	429
141		1148	1735	95
142		1148 - 1150	1735 - 1737	360
143		1149 - 1150	1736 - 1737	230
144	Rikab Mühimmesi	1149 - 1150	1736 - 1737	247
145	Mühimme	1150 - 1152	1737 - 1739	487
146	Rikab Mühimmesi	1150 - 1151	1737 - 1738	147
147	Mühimme	1152 - 1154	1739 - 1741	467
148		1154 - 1155	1741 - 1742	341
149		1155 - 1156	1742 - 1743	191
150		1156 - 1157	1743 - 1744	447
151		1157 - 1158	1744 - 1745	372
152		1158 - 1160	1745 - 1747	398
153		1160 - 1162	1747 - 1748	382
154	Mühimme	1162 - 1164	1748 - 1750	530
155		1164 - 1166	1750 - 1752	538
156		1166 - 1168	1752 - 1754	318
157		1168 - 1169	1754 - 1755	335
158		1169 - 1170	1755 - 1756	339
159		1170 - 1171	1756 - 1757	345
160		1171 - 1172	1757 - 1758	377
161		1172 - 1173	1758 - 1759	401
162		1173 - 1175	1759 - 1763	486
163		1176 - 1177	1762 - 1763	381
164		1177 - 1179	1763 - 1765	497
165		1179 - 1182	1765 - 1768	429
166		1181 - 1190	1767 - 1776	1016
167		1182 - 1183	1768 - 1769	180
168	Ordu Mühimmesi	1183 - 1185	1769 - 1771	378
169		1184 - 1186	1770 - 1772	322
170		1185 - 1188	1771 - 1774	226
171	Mühimme	1185 - 1187	1771 - 1773	588
172		1186 - 1188	1772 - 1774	440
173		1189 - 1190	1775 - 1776	218
174	Rikab Mühimmesi	1190 - 1192	1776 - 1778	326
175	Mühimme	1191 - 1193	1777 - 1779	395
176		1191 - 1194	1777 - 1780	391
177		1192 - 1193	1778 - 1779	98
178		1193 - 1202	1779 - 1787	360
179		1194 - 1196	1780 - 1781	288

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
180		1195 - 1196	1780 - 1781	340
181		1196 - 1198	1781 - 1783	344
182		1198 - 1199	1783 - 1784	206
183		1199 - 1200	1784 - 1785	390
184		1200 - 1202	1785 - 1787	358
185		1202 - 1203	1787 - 1792	276
186		1202 - 1207	1787 - 1792	352
187		1202 - 1206	1787 - 1791	372
188	Ordu Mühimmesi	1203 - 1204	1788 - 1789	151
189	Rikab Mühimmesi	1203 - 1203	1788 - 1789	191
190	Rikab Mühimmesi	1203 - 1204	1788 - 1789	200
191	Mühimme	1204 - 1206	1789 - 1791	144
192	Rikab Mühimmesi	1204 - 1204	1789 - 1790	280
193	Ordu Mühimmesi	1204 - 1205	1789 - 1790	134
194	Rikab Mühimmesi	1204 - 1205	1789 - 1790	475
195	Ordu Mühimmesi	1205 - 1228	1790 - 1813	187
196	Rikab Mühimmesi	1205 - 1206	1790 - 1791	295
197	Mühimme	1205 - 1206	1790 - 1791	116
198	Rikab Mühimmesi	1206 - 1215	1791 - 1800	154
199	Mühimme	1207 - 1208	1792 - 1793	396
200		1208 - 1209	1793 - 1794	292
201		1209 - 1209	1794 - 1795	192
202		1209 - 1210	1794 - 1795	344
203		1211 - 1212	1796 - 1797	400
204		1212 - 1213	1797 - 1798	160
205		1212 - 1213	1797 - 1798	159
206		1212 - 1214	1797 - 1799	157
207		1213	1798	227
208		1213 - 1215	1798 - 1800	67
209		1213 - 1214	1798 - 1799	290
210		1214 - 1215	1799 - 1800	194
211		1214 - 1215	1799 - 1800	187
212	Rikab Mühimmesi	1215	1800 - 1801	239
213	Mısır Ordu Mühimmesi	1215 - 1217	1800 - 1802	91
214	Mühimme	1215 - 1216	1800 - 1801	240
215		1215 - 1217	1800 - 1802	192
216	Mısır Ordu Mühimmesi	1215 - 1216	1800 - 1801	137
217	Mühimme	1216 - 1217	1801 - 1802	200
218		1218	1803	193
219		1218 - 1219	1803 - 1804	298
220		1218	1803 - 1804	194
221		1219	1804	299

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
222		1219 - 1220	1804 - 1805	296
223		1220 - 1221	1805 - 1806	298
224		1221 - 1222	1806 - 1807	297
225		1222	1807	129
226	Rikab Mühimmesi	1222 - 1223	1807 - 1808	169
227	Mühimme	1222 - 1224	1807 - 1809	319
228	Ordu Mühimmesi	1223 - 1224	1808 - 1809	110
229	Rikab Mühimmesi	1224 - 1226	1809 - 1811	285
230	Ordu Mühimmesi	1224 - 1228	1809 - 1813	374
231		1224 - 1225	1809 - 1810	143
232		1223 - 1225	1808 - 1810	175
233	Mühimme	1226 - 1227	1811 - 1812	218
234		1227 - 1228	1812 - 1813	397
235		1228 - 1230	1813 - 1814	399
236		1230 - 1231	1814	388
237		1231 - 1234	1815 - 1818	393
238		1234 - 1236	1818 - 1820	385
239		1236 - 1237	1820 - 1821	382
240		1236 - 1238	1820 - 1822	397
241		1238 - 1241	1822 - 1833	398
242		1241 - 1243	1825 - 1827	392
243		1242 - 1244	1827 - 1828	370
244	Ordu Mühimmesi	1244 - 1244	1828	242
245		1244 - 1245	1828 - 1829	241
246	Mühimme	1244 - 1246	1828 - 1830	395
247	Ordu Mühimmesi	1245 - 1247	1829 - 1831	44
248	Mühimme	1246 - 1248	1830 - 1832	299
249	Ordu Mühimmesi	1247 - 1249	1831 - 1833	139
250	Mühimme	1248 - 1249	1832 - 1833	196
251		1249 - 1252	1833 - 1836	294
252		1252 - 1254	1836 - 1838	161
253		1254 - 1256	1838 - 1840	218
254		1256 - 1258	1840 - 1842	198
255		1258 - 1260	1842 - 1844	188
256		1260 - 1263	1844 - 1846	184
257		1263 - 1266	1846 - 1849	239
258		1267 - 1270	1850 - 183	231
259	Mektum Mühimme	1270 - 1274	1853 - 1857	241
260	Mühimme	1274 - 1277	1857 - 1860	335
261		1277 - 1280	1860 - 1863	281
262	Mühimme	1280 - 1286	1863 - 1869	361
263		1286 - 1323	1869 - 1905	286

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
264	Mahlûta Mühimmesi	1077 - 1206	1666 - 1792	538
265		1198 - 1212	1784 - 1798	236
266	Muhzır Mühimmesi	1127 - 1206	1715 - 1791	204

bb. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Mühimme Defterleri

980 numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"nda A.DVN.MHM. koduyla 932-975 genel sıra numaralarında kayıtlı H. 977-1252/M. 1570-1836 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden bir kaç sayfa veya formadan müteşekkil 43 adet Mühimme Defteri parçası mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	932-975	A.DVN.MHM.	977 - 1252	1570 - 1836	43	Analitik Envanter

bc. Mühimme Zeyli Defterleri

Mühimme Defterleri serîsinden yanlışlıkla diğer defter serîlerine karışmış bulunan bazı Mühimme Defterleri, daha sonra yapılan tasnifler neticesi "*Mühimme Zeyli Defterleri*" adı altında ayrı bir grupta değerlendirilmiştir.

989 Numaralı katalogda, H. 980-1195/M. 1572-1780 yılları arası kayıtları ihtiva eden 17 adet defter bulunmaktadır.

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
1	Mühimme Zeyli	980 - 981	1572 - 1573	112
2		982 - 983	1574 - 1575	342
3		983 - 984	1576	354
4		998 - 999	1590 - 1591	230
5		999	1591	164
6		1000 - 1001	1592 - 1593	248
7		1013	1604	42
8	Mühimme Zeyli	1016	1607	218
9		1044	1634 - 1635	176
10		1054	1644 - 1645	200
11		1107 - 1108	1696	166
12		1117	1705	234

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
13		1139 – 1143	1727 – 1730	76
14		1154 – 1159	1741 – 1746	78
15		977	1570	18
16		1099 – 1101	1688 – 1690	14
17	Mühimme-i Mektume	1159 – 1195	1746 – 1780	390

bd. Mühimme-i Asâkir Defterleri

1781 senesinden sonra tutulmuş olan bu defterlerde askerî teşkilat, tevcîhâtlar, askerî sahadaki ıslahatlar ve askeriye ile alâkalı mühim mevzularla ilgili kararlar kayıtlıdır.

989 numaralı katalogda, H. 1196-1328/M. 1781-1910 tarihleri arasındaki mühim askerî kayıtları ihtiva eden 68 adet defter bulunmaktadır.

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
1	Mühimme-i Asâkir	1196 – 1198	1781 – 1783	349
2		1199 – 1201	1784 – 1786	302
3		1201 – 1202	1786 – 1787	398
4		1203 – 1204	1788 – 1789	362
5		1203 – 1206	1788 – 1791	172
6		1203 – 1204	1788 – 1789	283
7		1204 – 1205	1789 – 1790	456
8		1205	1790	308
9		1213 – 1213	1798	200
10		1213 – 1214	1798 – 1799	232
11		1213 – 1215	1798 – 1800	282
12		1215 – 1217	1800 – 1802	158
13		1218 – 1222	1803 – 1807	256
14		1221 – 1222	1806 – 1807	196
15		1222 – 1222	1807	232
16	Asâkir-i Rikâb	1222 – 1223	1807 – 1808	134
17	Mühimme-i Asâkir	1222 - 1224	1807 - 1809	330
18		1224 - 1224	1809	304
19		1224 - 1225	1809 - 1810	438
20		1225 - 1226	1810 - 1811	232
21		1226 - 1226	1811	204
22	Mühimme-i Ordu-yı Asâkir	1226 - 1228	1811 - 1813	144
23	Mühimme-i Asâkir	1226 - 1228	1811 - 1813	292
24		1237 - 1240	1821 - 1824	402
25		1240 - 1243	1824 - 1827	398
26		1241 - 1244	1825 - 1828	289

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
27		1243 - 1247	1827 - 1831	394+4
28		1244 - 1246	1828 - 1830	199
29		1246 - 1250	1830 - 1834	198
30		1250 - 1254	1734 - 1738	252
31		1254 - 1259	1838 - 1843	236
32		1259 - 1261	1843 - 1845	184
33		1261 - 1264	1845 - 1847	192
34		1264 - 1267	1847 - 1850	276
35	Mevâdd-ı Askeriye	1267 - 1272	1850 - 1855	144
36	Mühimme-i Asâkir	1273 - 1280	1856 - 1863	202
37		1280 - 1287	1863 - 1870	176
38	Asâkir-i Mürettebe	1270 - 1293	1853 - 1876	225
39	Tevcihât-ı Askeriye	1261 - 1269	1845 - 1852	318
40		1270 - 1275	1853 - 1858	302
41		1275 - 1282	1858 - 1865	310
42		1282 - 1286	1865 - 1869	240
43		1286 - 1288	1869 - 1871	200
44	Asâkir-i Redîfe	1250 - 1252	1834 - 1836	188
45		1253 - 1259	1837 - 1843	196
46	Asâkir-i Mansûre-i Redîf	1259 - 1270	1843 - 1853	186
47	Asâkir-i Redîfe	1271 - 1283	1854 - 1866	200
48		1284 - 1294	1867 - 1877	200
49	Mevâdd-ı Askeriye	1287 - 1301	1870 - 1883	400
50	Tevcihât-ı Askeriye	1288 - 1291	1871 - 1874	236
51		1291 - 1293	1874 - 1876	214
52	Asâkir-i Mürettebe	1293 - 1322	1876 - 1904	212
53	Tevcihât-ı Askeriye	1293 - 1295	1876 - 1878	238
54	Redîf	1293 - 1314	1876 - 1896	216
55	Tevcihât-ı Askeriye	1295 - 1300	1878 - 1883	242
56		1300 - 1303	1883 - 1885	241
57		1303 - 1307	1885 - 1889	398
58		1307 - 1311	1889 - 1893	270
59		1311 - 1315	1893 - 1897	278
60	Redîf	1314 - 1327	1896 - 1909	322
61	Tevcihât-ı Askeriye	1315 - 1318	1893 - 1900	270
62	Mevâdd-ı Askeriye	1310 - 1317	1892 - 1899	288
63		1317 - 1322	1899 - 1904	294
64	Tevcihât-ı Askeriye	1318 - 1322	1900 - 1904	278
65		1322 - 1326	1904 - 1910	298
66	Umûr-ı Askeriye	1302 - 1309	1884 - 1891	308
67	Jandarma	1323 - 1328	1905 - 1910	322
68	Tevcihât-ı Askeriye	1325 - 1326	1907 - 1908	246

be. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Mühimme-i Mektûme Defteri

Mektûm Mühimmeler, Divân-ı Hümayûn'da karara bağlanan gizli hususların kayıtlarını havî defterlerdir.

980 numaralı "*Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu*"nda A.DVN.MKM. koduyla 976 genel sıra numarada kayıtlı H. 1223-1224/M. 1808-1809 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 44 sayfalık 1 adet Mühimme-i Mektûme Defteri mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî	
980	976	A.DVN.MKM.	1223 - 1224	1808 - 1809	Analitik Envanter

bf. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Mühimme-i Mektûme Defterleri

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda 1-10 sıra numaralarında kayıtlı H. 1203-1302/M. 1788-1885 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 10 adet Mühimme-i Mektûme Defteri mevcuttur.

Katalog Gen No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
989	1	Mühimme-i Mektûme	1203 - 1208	1788 - 1793	155	Kronolojik Fihrist
	2		1208 - 1211	1793 - 1796	193	
	3		1211 - 1215	1796 - 1800	195	
	4		1216 - 1220	1801 - 1805	198	
	5		1220 - 1224	1805 - 1809	167	
	6		1224 - 1230	1810 - 1815	242	
	7		1225 - 1227	1810 - 1812	58	
	8		1230 - 1246	1815 - 1831	378	
	9		1246 - 1274	1831 - 1858	197	
	10		1276 - 1302	1859 - 1885	235	

bg. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Mühimme-i Mısır Defterleri

Mısır meselelerine ait önemli konuların kayıtlarını havî defterlerdir. Onbeşinci defter Mısır'a ait mahrem kayıtları ihtiva ettiğinden "*mektum*" olarak ifade edilir. H. 1119/M. 1785 yılına kadar Ana Mühimme Defterleri serisine kaydedilen Mısır'a ait hükümler bu tarihten itibaren müstakil Mısır defterlerine kaydolunmuştur

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda 1-15 sıra numaralarında kayıtlı H. 1119-1333/M. 1785-1915 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 15 adet "*Mühimme-i Mısır*" defteri mevcuttur.

Katalog Gen No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi	Katalog Tertibi
			Hicri	Miladi		
989	1	Mühimme-i Mısır	1119 – 1131	1785 - 1718	282	Kronolojik Fihrist
	2		1129	1717	128	
	3		1131 - 1139	1718 - 1726	300	
	4		1139 - 1146	1727 - 1733	298	
	5		1146 - 1156	1733 - 1743	277	
	6		1156 - 1165	1743 - 1752	300	
	7		1165 - 1174	1752 - 1761	355	
	8		1174 - 1189	1761 - 1779	385	
	9		1189 - 1199	1779 - 1784	400	
	10		1199 - 1217	1784 - 1803	399	
	11		1218 - 1219	1803 - 1804	196	
	12		1220 - 1241	1805 - 1825	286	
	13		1241 – 1280	1825 - 1863	245	
989	14	Mühimme-i Mısır	1280 - 1330	1863 - 1913	181	Kronolojik Fihrist
	15		1256 - 1333	1840 - 1915	151	

bh. 980 Numaralı "Bâb-ı Asâfi Defterleri Kataloğu"ndaki Mühimme-i Mısır Defterleri

980 numaralı "*Bâb-ı Asâfi Defterleri Kataloğu*"nda A.DVN.MSR. koduyla 977 genel sıra numara kayıtlı H. 1122-1128/M. 1710-1716 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 12 sayfalık 1 adet Mısır Valiliği Defteri parçası mevcuttur.

Katalog Genel No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicri	Miladi		
980	977	A.DVN.MSR.	1122 - 1128	1710 - 1716	1	Analitik Envanter

c. Şikayet Defterleri

Osmanlı Devlet sistemi adâlet prensibi üzerine vaz'edilmiştir. Bu adâlet kavramı, halkın dilek ve şikayetlerini icâbında doğrudan padişaha sunabilmesi, onun emri ile isteklerinin yerine getirilmesi ve haksızlıkların giderilmesi ilkesine dayanıyordu.

Bu temel anlayış Osmanlı idâresinde bir takım teşekküllere vücut vermiştir ki, Divân-ı Hümayûn Şikayet Kalemi bu teşekkülün en başta gelenidir.

Adâlet ve devlet mekanizmalarının en iyi şekilde işleminde halkın şikayetlerinin rolü büyük olup, şikayetin ana esprisi otokontrolün sağlanması idi. Merkezden verilen bir emrin görevlilerce en iyi şekilde uygulanıp uygulanmadığı, yapılan şikayetler dikkate alınarak değerlendiriliyordu.

1649 yılına kadar bütün ferman, berat ve hükümler Mühimme Defterleri'ne kaydolunurken; bu tarihten itibaren yalnız devlete ait işler Mühimme Defterleri'ne yazılmış, şahsî davalara ait ferman, berat ve benzeri kayıtlar için Şikayet Defterleri adı verilen ayrı defterler tutulmaya başlamıştır.

1742 tarihinden itibaren de şikayetler genellikle eyaletlere göre ayrı defterlere yazılmaya başlamıştır.

Konu olarak bu defterler; idarî ve askerî yetkililerle ilgili şikayetler, eşkiyanın soygunları, bir mahkeme kararına itiraz, borçlarla ilgili şikayetler, köylünün toprak anlaşmazlıkları, tımarlı sipahinin vergiyi toplayamama şikayetleri, esnaf şikayetleri vb. gibi mevzuları havîdir.

ca. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Şikayet Defterleri

989 numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda "Atik Şikayet Defterleri" adıyla 1-213 sıra numaralarında kayıtlı H. 1059-1253/M. 1649-1837 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 213 adet Atik, Ordu ve Rikab Şikayet Defteri mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
989	1-213	A.DVN.	1059 - 1253	1649 - 1837	213	Analitik Envanter

cb. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Şikayet Defterleri

980 numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"nda A.DVN.ŞKT. koduyla 978-1014-A genel sıra numaralarında kayıtlı H. 910-1234/M. 1504-1819 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden bir kaç sayfa veya formadan müteşekkil 38 adet Şikayet Defteri parçası mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	978-1014-A	A.DVN.ŞKT.	910 - 1234	1504 - 1819	38	Analitik Envanter

d. Ahkâm Defterleri

Ahkâm Defteri, Divân-ı Hümayûn'dan çıkan hükümlerin kaydına mahsus olan defterlere genel olarak verilen addır. Bu hükümler, padişah adına hazırlanmasından dolayı ferman adını da alırlardı.

Hükümler konularına göre değişik defterlere yazılırdı. Başlıcaları *Ahkâm-ı Mühimme*, *Ahkâm-ı Şikayet*, *Ahkâm-ı Rüûs* ve *Tahvil* olup, Divân Sicilleri'nin bir kısmını teşkil ederlerdi (*Divân sicili*: Divân-ı Hümayûn'da hazırlanan ve sâdır olan ferman ve beratların hülâsa kayıtlarını tarih sırası ile ihtiva eden defter)⁶⁴.

Muhteva itibariyle Şikayet Defterleri'nin devamı olan bu defterler eyaletlere göre tutulmuşlardır. Tarih olarak Şikayet Defterleri'nden 104 sene sonra (Mora Ahkâm Defteri hariç) hepsi H. 1155/M. 1742 tarihinden başlayıp, II. Meşrûtiyet dönemine kadar devam etmektedir.

Vilayet Ahkâm Defterleri, eyaletlere göre şu şekilde tertip edilmiştir:

Adana	Halep	Rumeli
Anadolu	İstanbul	Sivas
Bosna	Karaman	Şam-ı Şerif
Cezâir ve Rakka	Maraş	Trabzon
Diyarbakir	Mora	
Erzurum	Özi ve Silistre	

da. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Ahkâm Defterleri

986 numaralı "*Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu*"nda H. 927-1168/M. 1520-1658 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 61-73 genel numaralarda kayıtlı 13 adet Ahkâm Defteri mevcuttur.

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	Defterin Adı Konusu	T a r i h		Katalog Tertibi
				Hicrî	Miladî	

⁶⁴ SERTOĞLU, a.g.e., s. 88.

986	1	61	Ahkâm (Rumeli)	927	1520 - 1521	DES.
	2	62		951	1544 - 1545	
	3	63	Ahkâm (Anadolu)	960	1552 - 1553	
	4	64	Ahkâm	977	1569 - 1570	
	5	65	Ahkâm (Anadolu, Rumeli, Halep)	979	1571 - 1572	
	6	66	Ahkâm (Genelde Rumeli)	979	1571 - 1572	
	7	67	Ahkâm	980	1572 - 1573	
	8	68	Tiflis'e Mütcellik Ahkâm	981	1573 - 1574	
	9	69	Ahkâm	996	1588	
	10	70	Ahkâm (Mühimme)	1013	1604 - 1605	
	11	71	Ahkâm	1017	1608 - 1609	
	12	72		1060	1650	
	13	73		1168	1657 - 1658	

db. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Ahkâm Defterleri

db1. Adana Ahkâm Defterleri

H. 1155-1295/M. 1742-1878 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 9 adet defterden oluşmaktadır. Bu defterlerde Nefs-i Adana, Cebel-i Bereket, İçel, Kozan, Mersin sancaklarına bağlı Hamidiye, Karaisalı, Bulanık, Hassa, Islahiye, Osmaniye, Payas, Yarpus, Anamur, Ermenak, Gülnar, Silifke, Teke, Haçin, Kars, Sis ve Tarsus kazalarına ait hükümler bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	Adana Ahkâm	1155 - 1295	1742 - 1878	9	Kronolojik Fihrist

db2. Anadolu Ahkâm Defterleri

H. 1155-1306/M. 1742-1889 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 186 adet defterden oluşmaktadır. Merkez sancağı Kütahya olan Anadolu eyaletine ait bu defterlerde, Hüdavendigâr, Karahisar-ı Sâhip, Saruhan, Aydın, Kastamonu, Bolu, Menteşe, Sultanönü, Ankara, Kangırı (Çankırı), Teke, Hamit ve Karesi sancaklarına ait hükümler bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	Anadolu Ahkâm	1155 - 1306	1742 - 1889	186	Kronolojik Fihrist

db3. Bosna Ahkâm Defterleri

H. 1155-1285/M. 1742-1867 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 9 adet defterden oluşmaktadır. Bu defterlerde Bosna'ya bağlı Banaluka, Bihke, Hersek, İzvornik ve Travnik sancakları ile Derbend, Gradiška, Kostaniça, Pridor, Prinyavor, Tešne, Klivaç, Krupa, Petrovaç, Saneskimošet, Sazin, Čaniça, Čelebi Pazarı, Foča, Fojnica, Visoka, Viçgrad, Bileke, Gačka, İstolaç, Koniça, Liyobuška, Lubin, Novasin, Trebin, Berčka, Blene, Gračaniça, Gradaçaç, Kladani, Magley, Srebreniça, Vlaseniçe, Bugoyina - Akhisar, Glamoc, İhlevne, Jobçe, Jopanyaç, Prozor, Yayçe ve Zeniça kazalarına ait hükümler vardır.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	Bosna Ahkâm	1155 - 1285	1742 - 1867	9	Kronolojik Fihrist

db4. Cezâir ve Rakka Ahkâm Defterleri

H. 1159-1308/M. 1746-1891 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 25 adet defterden müteşekkildir.

Bu defterlerde Limni, Lefkoşe, İmroz, Kandiye, Girit, Sakız, Bozcaada, Yund, Trabolice, Şarköy, Biga, Kıbrıs, Marmara, Resmo, Midilli, Semadirek, Molova, Makşa, Gelibolu, Kalonya, Karahisar-ı Şarkî, İstanköy, Galata, İstandil, Sultanhisarı, Taşözü, Kal'a-i Sultaniye, İskinoz, Bolayır, Lapseki, Çekmece-i Kebîr, Karaman, Saknos, Rodos, Orşa, Hisariye, Erdek, Bodrum, Tuzla, Sisam, Sıblaice, Taşoz, Çeşme, Ladişe, Edirne, Ayvalık, Üsküdar, Tekfurdağı, İzmid, Mısır, Karine, Pire vs. mahallerin vali, kaymakam, muhafız, muhassıl, nâib ve kadılarına hitaben yazılan ahkâm kayıtlarını ihtiva etmektedir.

Yukarıda verilen malûmattan anlaşılacağı üzere bu defterlerin Kuzey Afrika'daki Cezâyir eyaleti ile alâkası olmayıp yalnızca Ege adaları ve sahil bölgelerini ihtiva etmektedir.

Bu serî içerisindeki 24 ve 25 numaralı defterler Rakka Defterleri olup, içerisinde Ruha, Benî Rabîa, Cemmâse, Birecik, Habur ve Suruc sancaklarına ait hükümler bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	Cezâir ve Rakka Ahkâm	1159 - 1308	1746 - 1891	25	Kronolojik Fihrist

db5. Diyarbekir Ahkâm Defterleri

H. 1155-1292/M. 1742-1875 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 9 adet defterden müteşekkildir.

Bu eyalete bağlı Âmid, Harput, Ergani, Siverek, Nusaybin, Hısn-ı Keyf, Çemişkezek, Siirt, Çapakçur, Sincar, Tercil, Kulp, Çermik, Pertek, Malazgirt, Atak, Pesban, Burban, Seğmen, Meyafarikîn, Mührânî ve Akçakala sancakları ile Beşiri, Derik, Lice, Silvan, Siverek, Çermik, Ergani Madeni, Palu, Cizre, İvanye, Mardin, Midyat ve Nusaybin kazalarına ait hükümleri ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	Diyarbekir Ahkâm	1155 - 1292	1742 - 1875	9	Kronolojik Fihrist

db6. Erzurum Ahkâm Defterleri

H. 1155-1296/M. 1742-1876 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 19 adet defterden oluşmaktadır.

Bu eyalete bağlı Bâyezîd, Erzincan ve Hınıs sancakları ile Bâyezîd, Diyadin, Eleşkird, İntab, Patnos, Sebki, Hamur, Kara Kilise, Erzincan, Kemah, Kuruçay, Kuzican, Refahiye, Bayburt, İspir, Keskim, Kiğı, Pasinler, Tercan, Namarvan ve Hınıs kazalarına ait hükümleri ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	Erzurum Ahkâm	1155 - 1296	1742 - 1876	19	Kronolojik Fihrist

db7. Halep Ahkâm Defterleri

H. 1155-1266/M. 1742-1850 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 9 adet defterden oluşmaktadır.

Bu eyalete bağlı Maraş ve Urfa sancakları ile Antakya, Ayntab, Bâb-ı Cubul, Beylan, Cebel-i Seman, Cizr-i Şugur, Harim, İdlib, İskenderun, Kilis, Maarretü'n-Numan, Menbie, Rakka, Andırın, Elbistan, Maran, Pazarcık, Zeytun, Birecik, Harran, Rumkala, Suruç ve Urfa kazalarına ait hükümler bulunmaktadır.

Katalog	Defter Adı	Tarih	Defter	Katalog
---------	------------	-------	--------	---------

Genel No		Hicrî	Miladî	Adedi	Tertibi
989	Haleb Ahkâm	1155 - 1266	1742 - 1850	9	Kronolojik Fihrist

db8. İstanbul Ahkâm Defterleri

H. 1155-1328/M. 1742-1910 tarihleri arasındaki hükümleri havî 26 adet defterden oluşmaktadır.

Bu defterlerde İstanbul merkezi ile Beyoğlu, Üsküdar, Adalar, Gebze, Beykoz, Kartal, Küçükçekmece, Şile, Galata, Edirne, Karamürsel, Kala-i Sultaniye, Çatalca, Silivri ve Bandırma'ya ait hükümlerle Harameyn ve Evkâf Müfettişliği ile Serbostaniyân makamlarına hitaben yazılan hükümler bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	İstanbul Ahkâm	1155 - 1328	1742 - 1910	26	Kronolojik Fihrist

db9. Karaman Ahkâm Defterleri

H. 1155-1295/M. 1742-1878 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 39 adet defterden oluşmaktadır.

Bu defterler, Karaman eyaletine bağlı Konya, Beyşehir, Nevşehir, Kayseri, Niğde, Aksaray ve Akşehir sancaklarına ait hükümleri ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	Karaman Ahkâm	1155 - 1295	1742 - 1878	39	Kronolojik Fihrist

db10. Maraş Ahkâm Defterleri

H. 1155-1294/M. 1742-1877 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 6 adet defterden oluşmaktadır.

Bu defterler, Maraş eyaletine bağlı Malatya, Ayntab, Sumeysat ve Kars-ı Zül-Kadriye sancaklarına ait hükümleri ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		

989	Maraş Ahkâm	1155 - 1294	1742 - 1877	6	Kronolojik Fihrist
-----	-------------	-------------	-------------	---	--------------------

db11. Mora Ahkâm Defterleri

H. 1128-1255/M. 1716-1840 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 21 adet defterden oluşmaktadır.

Bu defterler Eğriboz (Ağrıboz), Çatalca, Holomie, İnebahtı, İstefe, Kızılhisar, Livadya, Balyabadra, Trabiçe, Gördos, Saline, Badracık, Urmiye, Karhili, Beyşehir, İzdin, Mora, Eneki ve Mezistre'nin vali, kadı, muhassıl, nâib, muhâfız vs. mülkî ve adlî memurlarına hitaben yazılan hükümleri ihtiva etmektedir. Ayrıca Cezâir defterlerinde geçen bazı mahal isimleri de zikredilmiştir. Bu serîde de diğer serîlerde olduğu gibi konu ile ilgili olmayan defterlere rastlanmaktadır.

Meselâ, 1 numaralı defter Fransızların İstanbul'daki elçisi De Bönnak'ın muhtelif tarihlerdeki arzuhallerine binâen verilen hükümlerin "Rikâb ve Âsitâne" kayıtlarını ihtiva etmektedir. Normal ahkâm hükümleri yerine çeşitli eyalet, sancak ve kazalara hitaben tüccar seffneleri, kiliseler ve ahidnâmelerle ilgili hükümler kaydedilmiştir.

2 numaralı defter ise, İngiltere elçisinin mektup ve arzuhallerine binâen ticarî meselelerle ilgili sâdır olan hükümlerin kaydedildiği defterdir.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	Mora Ahkâm	1128 - 1255	1716 - 1840	21	Kronolojik Fihrist

db12. Özi ve Silistre Ahkâm Defterleri

H. 1155-1294/M. 1742-1877 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 49 adet defterden oluşmaktadır.

Özi ve Silistre eyaleti, Kefe beylerbeyliği, Eflâk ve Boğdan voyvodalıkları, Silistre, Tekeyolu, Niğbolu, Vize, Çirmen ve Kırkkilise sancakları ile bunlara bağlı kazalara ait hükümler zikredilmektedir. (Daha sonra Özi ve Silistre birbirinden ayrılmıştır.)

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		

989	Özi ve Silistre Ahkâm	1155 - 1294	1742 - 1877	49	Kronolojik Fihrist
-----	-----------------------	-------------	-------------	----	--------------------

db13. Rumeli Ahkâm Defterleri

H. 1155-1326/M. 1742-1908 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 85 adet defterden oluşmaktadır.

Bu defterlerde Rumeli eyaletine bağlı Paşa livası (Sofya), Köstendil, Vize, Çirmen, Kırkkilise, Silistre, Niğbolu, Vidin, Alacahisar, Vulçitrın, Prizren, İşkodra, Dukakin, Avlonya, Ohri, Delvine, Yanya, Elbasan, Mora, Tırhala, Selanik, Üsküp, Bender ve Akkirman sancaklarına ait hükümler bulunmaktadır

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	Rumeli Ahkâm	1155 - 1326	1742 - 1908	85	Kronolojik Fihrist

db14. Sivas Ahkâm Defterleri

H.1155-1326/M. 1742-1908 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 36 adet defterden oluşmaktadır.

Bu defterlerde Sivas eyaletine bağlı Amasya, Karahisar-ı Şarkî ve Tokat sancakları ile Amasya, Gümüşhacıköy, Havza, Köprü, Ladik, Mecidözü, Merzifon, Alucra, Hamidiye, Karahisar-ı Şarkî, Koyulhisar, Suşehri, Aziziye, Bünyan-ı Hamid, Darende, Divriği, Gürün, Hafık, Kangal, Tenos, Yıldızeli, Zara, Erbaa, Niksar, Tokat ve Zile kazalarına ait hükümler bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	Sivas Ahkâm	1155 - 1326	1742 - 1908	36	Kronolojik Fihrist

db15. Şâm-ı Şerîf Ahkâm Defterleri

H. 1155-1326/M. 1742-1908 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 9 adet defterden oluşmaktadır.

Bu defterlerde Şam eyaletine bağlı Safed, Kudüs, Aclun, Lecun, Gazze, Nablus, Tedmür, Sayda, Beyrut ve Karekşüveyk sancaklarına ait hükümler bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		

989	Şâm-ı Şerif Ahkâm	1155 - 1326	1742 - 1908	9	Kronolojik Fihrist
-----	-------------------	-------------	-------------	---	--------------------

db16. Trabzon Ahkâm Defterleri

H. 1155-1329/M. 1742-1911 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 8 adet defterdir.

Bu defterlerde Trabzon eyaletine bağlı Canik ve Gümüşhâne sancakları ile Bafra, Çarşamba, Fatsa, Samsun, Ünye, Terme, Kelkit, Şiran, Torul, Atina, Hopa, Rize, Akçaabad, Giresun, Görele, Of, Ordu, Sürmene, Tirebolu ve Vakfikebir kazalarına ait hükümler bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	Trabzon Ahkâm	1155 - 1329	1742 - 1911	8	Kronolojik Fihrist

dc. "Maliye'den Müdevver Defterler Kataloğu"ndaki Ahkâm Defterleri

Muhtelif konularda 23.138 defteri bulunan Maliye'den Müdevver Defterler serîsi içerisinde de Divân-ı Hümayûn Ahkâm Defterleri mevcuttur. Bu konuda, araştırmacının Maliye'den Müdevver Defterler serîsini incelemesi gerekir.

e. Askerî Ruznamçe Defteri

Ruznamçe defteri, her türlü günlük varidat ve vukuât kayıtlarını ihtiva eden defterlerdir. *Ruznamçe-i askerî defterleri* ise; Kazaskerlik Dairesi'nin kazâiye, şahsiye ve idâriyesine ait işleri gören kalemde tutulan defterlerdir.

980 numaralı "*Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu*"nda 900 genel ve 114 özel numaralarda A.DVN.ARZ. koduyla kayıtlı H. 1083/M. 1672 tarihini ihtiva eden 22 sayfalık 1 adet Askerî Ruznamçe Defteri parçası mevcuttur.

Ruznamçe Defterleri'nin asıl serîleri için bkz. Defterhâne-i Âmire Defterleri bölümü, Ruznamçe (Timar ve Zeâmet Tevcihi) Defterleri kısmı ve Bâb-ı Defterî bölümü, Büyük Ruznamçe ve Küçük Ruznamçe Kalemleri ile Bağlı Birimlerine Ait Defterler kısmı.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	900	A.DVN.ARZ.	1083	1672	1	Analitik

						Envanter
--	--	--	--	--	--	----------

f. Divân Memurlarına Ait Sicil ve Künye Defterleri

Bu defterler, Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri ile 592 numaralı "*Sadaret Defterleri Kataloğu*" içerisinde yer almaktadır. Yine ileride görüleceği üzere Divân memurlarına ait Sicil ve Künye Defterleriyle, Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri aynı serî içinde zikredilmektedir. Dolayısıyla bu iki serîyi aynı tarzda kabul edip incelemek gerekmektedir.

g. Düvel-i Ecnebiye Defterleri

Divân-ı Hümayûn'a bağlı kalemlerden biri olan Âmedî Klemi, her çeşit anlaşma ve ahidnâme metinlerini, görüşme mazbatalarını, protokolleri, yabancı elçilere, konsoloslara ve tüccarlara ait yazıları tanzim ederdi. Bu kalemde tutulan defterlerden bir kısmına Ecnebî (Düvel-i Ecnebiye) Defterleri adı verilmiştir. Diğer devletlerle ilgili ahidnâmelerin yanı sıra ahkâm, nişan, konsolosluk beratlarına dair kayıtlar bu defterlerde tutulmuştur.

Bu defterlerde; Amerika, Belçika, Brezilya, Dubrovnik, Fransa, İngiltere, İspanya, Romanya, Rusya, Sardunya, Toskana, Venedik, Avusturya, Ceneviz, Danimarka, İran, Bulgaristan, Flemenk, İsveç, Norveç, Lehistan, Meksika, Yunanistan, Sırbistan vesair devletlerle ilgili konular vardır.

Konsolos, yabancı tüccarlar, yabancı elçilerden gelen her türlü yazışmalar burada muhafaza edilmiştir.

Yabancı devletlere ait gemilerin Osmanlı limanlarından yararlanmaları için gerekli izinlerin verilmesi ve bu izinlerin de muntazam olarak takibi ve yabancı devletler ile ilgili muhtelif konulardaki havadisler de bu kalemde bulunmaktadır.

Bu defterlerde, yukarıda bahsedilen konuların yanı sıra menzil ve yol hükümleri, tüccar beratları, bazı nizamnâmelerin kayıtları da yer almaktadır. Son dönemde elçi, konsolos ve tercümanların oğullarına ve yardımcılarının tanınan imtiyazlar, giyecek yiyecek ve içeceklerine karışılmaması, çeşitli vergilerden muaf tutulmaları, özel mahkemelerde yargılanmaları gibi konuları ihtiva eden hüküm ve beratlar da Düvel-i Ecnebiye Defterleri'nin konuları arasında yer alır.

Düvel-i Ecnebiye Defterleri iki serî halindedir:

ga. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Düvel-i Ecnebiye Defterleri

980 numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"nda A.DVN.DVE. koduyla 901-916-A genel numaralarda kayıtlı H. 1001-1242/M. 1592-1826 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden, bir kaç sayfa veya formadan müteşekkil olan 17 adet Düvel-i Ecnebiye Defteri parçası mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	901-916-A	A.DVN.DVE.	1001 - 1242	1592 - 1826	17	Analitik Envanter

gb. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Düvel-i Ecnebiye Defterleri

Bu serîde H. 975-1332/M. 1567-1913 yıllarını ihtiva eden 122 adet defter bulunmaktadır. En erken tarihli defter H. 975/M. 1567 yılına ait Nemçe (Avusturya) defteri, en son tarihli defter ise H. 1328-1332/M. 1910-1913 tarihini ihtiva eden Prusya Konsolosluk Defteridir.

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
989	1/1	Amerika Nişan Defteri	1245 - 1328	1829 - 1810	191
	2/2	Amerika Ahkâm Defteri	1278 - 1323	1861 - 1905	259
	2/2	Rumlar Atik Ahkâm Def.	1253 - 1273	1837 - 1857	186
	3	İngiltere Defteri	1275	1859	64
	3		1276	1860	48
	3/1	Belçika Ahkâm Defteri	1254 - 1325	1838 - 1907	220
	4	Mahlûta-i Kuyûd Defteri	1209	1794	210
	4/2	Belçika Ahidnâme Def.	1254 - 1327	1838 - 1909	184
	5/1	Brezilya Nişan Defteri	1274 - 1324	1858 - 1906	71
	6/2		1280 - 1315	1863 - 1897	75
	7/1	Bulgaristan Berat Defteri	1286 - 1329	1869 - 1911	199
	8/2	Bulgaristan Konsolosluk Defteri	1327 - 1329	1909 - 1911	195
	9/1	Cemâhir-i Ahkâm-ı Selâse Defteri	1255 - 1281	1839 - 1864	91
	10/2	Cemâhir-i Nişân-ı Selâse Defteri	1257 - 1282	1841 - 1865	91
	11/1	Danimarka Ahidnâme Defteri	1170 - 1330	1756 - 1911	180
	12/2		1171 - 1324	1757 - 1906	274
	13	Dubrovnik Ahkâm Def.	1013 - 1028	1604 - 1618	195
	14/2	Venedik-Dubrovnik Def.	1038 - 1056	1628 - 1646	182

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	15/3	Dubrovniklü Defteri ⁶⁵	1057 - 1075	1647 - 1665	128
989	16/4	Venedik Ahidnâme Def.	1081 - 1211	1670 - 1696	199
	17/5	Venedik Hududnâme Defteri	1112	1700	120
	18/6	Venedik Ahidnâme Def.	1131 - 1189	1718 - 1775	391
	19/7	Venedik Dubrovnik Def.	1193 - 1221	1779 - 1806	69
	20/8		1203 - 1221	1788 - 1806	137
	21/9	Venedik Defteri	1217 - 1221	1802 - 1806	109
	21/10*				175
	22/1	Flemenk Ahidnâme Def.	1091 - 1278	1680 - 1861	517
	23/2	Flemenk Ahkâm Defteri	1203 - 1212	1788 - 1797	30
	24/3		1216 - 1232	1801 - 1816	168
	25/4	Flemenk Nişan Defteri	1234 - 1331	1818 - 1912	248
	26/1	Fransa Atik Nişan ve Ahkâm Defteri	1044 - 1077	1673 - 1666	164
	27/2	Fransa Nişan Defteri	1084 - 1224	1673 - 1809	210
	28/3	Fransa Atik Ahkâm Def.	1099 - 1113	1687 - 1701	194
	29/4	Fransa Ahidnâme ve Nişan Defteri	1153 - 1324	1740 - 1906	197
	30/5	Fransa Ahkâm Defteri	1193 - 1225	1779 - 1810	434
	31/6		1225 - 1255	1810 - 1839	381
	32/7		1254 - 1259	1838 - 1843	124
	33/8		1255 - 1278	1839 - 1861	196
	34/9		1295 - 1328	1887 - 1910	186
	34/1	Fransa Konsolosluk Def.	1324 - 1331	1906 - 1912	202
	34/2	Fransa Ahkâm (Defter-i Hadariye'den Nakil)	1159 - 1192	1649 - 1773	356
	35/1	İngiltere Nişan Defteri	1086 - 1257	1675 - 1841	176
	35/2	İngiltere Ahkâm Defteri	1245 - 1277	1829 - 1860	183
	36/2	İngiltere Mahlût Defteri	1163 - 1197	1745 - 1783	190
	37/3	İngiliz Sefine Defteri	1236 - 1265	1820 - 1848	200
	38/4	İngiltere Ahkâm Defteri	1278 - 1315	1861 - 1897	186
	39/5	İngiltere Ahidnâme Def.	1254 - 1309	1838 - 1891	238
	40/6	İngiliz Konsolosları	1264 - 1290	1847 - 1873	176
	41/7	İngiltere Konsolosluk Beratı	1300 - 1332	1882 - 1913	114
	42/8		1304 - 1331	1886 - 1912	30
	43/1	İran Nişan Defteri	1238 - 1327	1822 - 1900	305
	44/2	İran Ahkâm Defteri	1239 - 1326	1823 - 1908	251
	45/3	İran Devleti Konsolosluk Defteri	1327 - 1331	1909 - 1912	200
989	46/1	İspanya Nişan Defteri	1196 - 1331	1781 - 1912	171
	47/2	İspanya Ahkâm Defteri	1198 - 1326	1783 - 1908	284
	48/3	İspanya Nişan Defteri	1218 - 1223	1803 - 1808	28

⁶⁵ Hadariye Defterleri içerisindeki 2 numaralı defter Düvel-i Ecnebiye Defterleri serisinden 15/3 numaralı "Dubrovniklü Defteri" ile aynı mahiyettedir.

* Venedik Arşivi'nden fotokopisi alınmıştır.

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	49/1	İsveç Ahidnâme Defteri	1149 - 1172	1736 - 1758	160
	50/2	İsveç Ahkâm Defteri	1172 - 1242	1758 - 1826	193
	51	Tercümân-ı Düvel Defteri	-	-	136
	51/3	İsveç Ahkâm Defteri	1243 - 1331	1827 - 1912	176
	52/1	İtalya Ahkâm Defteri	1239 - 1314	1823 - 1896	319
	53/2		1321 - 1332	1903 - 1912	176
	54/1	Karadağ Berat-ı Ahkâm Defteri	1320 - 1323	1902 - 1905	178
	55	Beratlu Defteri	1228	1813	108
	55/1	Lehistan Ahidnâme Defteri	1016 - 1173	1607 - 1759	50
	56/1	Meksika Ticaret Defteri	1282 - 1282	1865	193
	57/1				
	57/1	Nemçelü Ahid Defteri	975 - 1210	1567 - 1795	315
	58/2	Nemçelü Ahkâm Defteri	1153 - 1169	1740 - 1755	170
	59/3	Nemçelü Ahidnâme Def.	1160 - 1162	1747 - 1748	81
	60/4	Nemçe Ahkâm Defteri	1169 - 1195	1755 - 1781	396
	61/5		1195 - 1200	1776 - 1785	102
	62/6		1200 - 1213	1785 - 1798	297
	63/7		1213 - 1218	1798 - 1803	194
	64/8		1218 - 1235	1803 - 1819	381
	65/9		1235 - 1242	1819 - 1926	289
	66/10		1242 - 1252	1836	204
	67/11		1255 - 1285	1839 - 1868	180
	68/12		1285 - 1318	1868 - 1900	92
	69/13		1266 - 1315	1849 - 1897	121
	70/14	Nemçe Nişan Defteri	1315 - 1332	1897 - 1913	156
	71/1	Norveç Ahkâm Defteri	1325 - 1332	1907 - 1913	124
	72/1	Prusya Ahidnâmesi Def.	1174 - 1266	1760 - 1849	71
	73/2	Prusya Ahkâm Defteri	1175 - 1296	1761 - 1878	206
	74/3	Prusya Nişan Defteri	1268 - 1304	1851 - 1886	164
	74A/4	Prusya Konsolosluk Def.	1328 - 1332	1910 - 1913	196
	75/1	Portekiz Konsolosluk Defteri	1259 - 1324	1843 - 1906	85
	76/2		1260 - 1330	1844 - 1911	137
	77/1	Romanya Eflâk Defteri	1142 - 1174	1729 - 1760	190
	78/2	Romanya Atik Boğdan Defteri	1144 - 1173	1729 - 1759	143
989	79/3	Romanya Boğdan Ahkâm Defteri	1173 - 1183	1759 - 1769	84
	80/4	Romanya Ahkâm Defteri	1188 - 1284	1774 - 1867	490
	81/5		1217	1802	193
	82/6	Romanya Berat Defteri	1234 - 1324	1818 - 1906	215
	83/1	Rusya Ahidnâme Defteri	1113 - 1249	1701 - 1833	266
	84/2	Rusya Ahkâm Defteri	1134 - 1190	1721 - 1776	154
	85/3		1190 - 1200	1776 - 1785	188
	86/4		1200 - 1212	1785 - 1797	195
	87/5		1212 - 1215	1797 - 1800	197

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	88/6		1215 - 1221	1800 - 1806	403
	89/7		1221 - 1233	1806 - 1817	278
	90/8		1238 - 1245	1822 - 1829	349
	91/9		1245 - 1317	1829 - 1899	456
	92/10	Rusya Nişan Defteri	1188 - 1321	1774 - 1903	364
	93/1	Sardunya Nişan Defteri	1239 - 1320	1823 - 1902	194
	94/1	Sırbistan Nişan Defteri	1253 - 1332	1837 - 1913	179
	95/2	Sırbistan Ahkâm Defteri	1304 - 1325	1886 - 1907	191
	96/1	Sicilya Ahidnâme Defteri	1153 - 1276	1740 - 1859	149
	97/2	Sicilya Defteri	1216 - 1276	1801 - 1859	270
	98/1	Sisam Ahidnâme Defteri	1263 - 1306	1846 - 1888	195
	99/1	Toskana Ahidnâme Defteri	1248 - 1274	1832 - 1857	200
	100/2	Toskana Ahkâm Defteri	1249 - 1276	1833 - 1859	297
	101/1	Yunanistan Nişan Defteri	1250 - 1271	1834 - 1854	85
	102/2		1271 - 1319	1854 - 1901	78
	103/3	Yunanistan Ahkâm Def.	1271 - 1307	1854 - 1889	181
	104/4		1307 - 1330	1889 - 1911	199
	105/1	Yedi Adalar Ahkâm ve Berat Defteri	1215 - 1222	1800 - 1807	173
	106/1	Avrupa Ahkâm Defteri (Beratlı Avrupalılar)	1250 - 1284	1834 - 1867	192
	107/1	Muhtelif Konsolosluk Defteri	1220 - 1258	1805 - 1842	
	108	Ceneviz Ahidnâme ve Nişan Defteri	1124 - 1127	1712 - 1715	16
	109	Defter-i Zât-ı Müste'men Rikâb Defteri	1206 - 1206	1791 - 1792	37
	110	Ecnebi Tüccarları Şurût Defteri	1207 - 1231	1792 - 1816	--
	111	Fransa Konsolosluklar Defteri	1252 - 1330	1836 - 1912	192

Ayrıca, Hadariye Defterleri içerisindeki 2, 3, 6, 8, ve 10 numaralı defterler de Düvel-i Ecnebiye Defteridir.

h. Gayr-i Müslim Cemâatlere Ait Defterler

Divân-ı Hümayûn tarafından tutulan bu defterler, gayr-i müslimlerle ilgili konularla, gayr-i müslim cemâatin her türlü hak, imtiyaz ve muâmelatına ait hükümleri ihtiva etmektedir. Papazlara verilen beratlar da bu kalemde hazırlanırdı. Gayr-i Müslim Cemâat Defterleri, Evâmir-i Maliye Kalemi'ne bağlı olup, 1837 senesinde Piskopos Halifelîği'nin Divân-ı Hümayûn'a bağlanması üzerine Divân-ı Hümayûn tarafından tutulmaya başlanmıştır.

Bu defterler arasında bulunan *Şurût-ı Milel-i Muhtelif Defterleri*; muhtelif Hristiyan cemâatlerinin bağlı bulundukları mezheplerin patrik ve metropolitlerine ait hükümleri muhtevîdir. Bu hükümlerde ruhanî reislerinin vazife ve selâhiyetleri ile

gerek devlet ve gerekse cemâatleriyle olan münasebetleri tayin ve tasrîh edilmiştir. Defterlerde şu ruhanî reislerle ait hükümler vardır:

İstanbul Rum Patrikliği ve buna bağlı metropolidler, Kudüs Rum Patrikliği, Antakya Rum Patrikliği ve buna tâbi metropolidler, Kıbrıs Başpiskoposluğu'na tâbi piskoposlar, Mısır ve İskenderiye Patrikliği, Tûr-ı Sina Keşişleri, Efenc (Fransız) Piskoposluğu, İstanbul ve tevâbii Ermeni Patrikliği ve buna bağlı murahhaslıklar, Kudüs Ermeni Patrikliği, Üç Kilise Katogikosluğu, Çanlı Kilise Murahhaslığı, Atina ve Sis Murahhaslığı, Nasturi Murahhaslığı, Yahudi ve Süryani Patrikliği, Ermeni ve Katolik Patrikliklerinin tashih olunan beratları.

ha. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Gayr-i Müslim Cemâatlere ait Defterler

989 numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda kayıtlı H. 1236-1337/M. 1820-1918 tarihleri arasında gayr-i müslimlerle ilgili konuları ihtiva eden, toplam 18 adet defter mevcuttur.

Katalog Genel No.	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
989	1	Şurût-ı Mîlel-i Muhtelif Defterleri	1247	1831	146
	2	Rumların Atık Ahkâm Defterleri	1253 - 1273	1837 - 1856	-
	3	Rumların Berat Defterleri	1255 - 1324	1839 - 1906	230
	4	Rumların Ahkâm Def.	1272 - 1330	1855 - 1911	126
	5	Rumların Berat Defterleri	1321 - 1337	1903 - 1918	200
	6	Melkid Rum Katolik Berat Defterleri	1264 - 1329	1847 - 1911	94
	7	Melkid Rum Katolik Berat Defterleri	1263 - 1289	1846 - 1872	102
989	8	Ermenilerin Ahkâm Def.	1277 - 1322	1860 - 1904	194
	9	Ermenilerin Berat Def.	1255 - 1328	1839 - 1910	38
	10	Ermenilerin Atık Ahkâm Defterleri	1236 - 1274	1820 - 1857	180
	11	Ermenilerin Berat Def.	1329 - 1334	1911 - 1915	286
	12	Katolik Ahkâm Defterleri	1246 - 1318	1830 - 1900	202
	13	Katolik Berat Defterleri	1261 - 1327	1845 - 1909	138
	14	Latin Patrikliği Defterleri	1329 - 1333	1911 - 1914	194
	15	Yakubî ve Süryanî Def.	1251 - 1329	1835 - 1911	150
	16	Marunî Defterleri (Boş)	1333 - 1333	1914	200
	17	Katolik ve Musevî Def.	1249 - 1254	1833 - 1838	194
	18	Musevî ve Karayî Def.	1256 - 1331	1840 - 1912	190

hb. Kilise Defterleri

Divân-ı Hümayûn defter serîlerinden birini teşkil eden Kilise Defterleri, gayr-i müslim cemâatlere ait kilise, sinagog, havra, mezarlık, okul ve yetimhâne inşasına, tamirine veya buraların genişletilmesine dair sadır olan fermanların kayıtlarını ihtiva etmektedir.

hb1. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Kilise Defterleri

980 numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"nda A.DVN.KLS. koduyla "Gayr-i Müslimlere Ait Dinî ve Hayrî İşler Defteri" başlığıyla 930 genel numarada kayıtlı ve H. 1237/M. 1822 tarihli 16 sayfalık 1 adet Kilise Defteri parçası mevcuttur.

Katalog Gen. No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	930	A.DVN.KLS.	1327	1822	1	Analitik Envanter

hb2. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Kilise Defterleri

989 numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda kayıtlı H. 860-1340 /M. 1456-1922 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 10 adet Kilise Defteri mevcuttur. Bu serîde 8, 9 ve 10 numaralı defterler "Kamâme" adıyla kayıtlıdır.

Katalog Gen. No.	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
989	1	Kilise Defteri	1286 - 1290	1869 - 1873	177	Kronolojik Fihrist
	2		1290 - 1304	1873 - 1887	238	
	3		1304 - 1317	1887 - 1900	285	
	4		1317 - 1326	1900 - 1908	332	
	5		1326 - 1329	1908 - 1911	248	
	6		1329 - 1331	1911 - 1913	243	
	7		1332 - 1340	1913 - 1922	88	
	8	Kamâme	860 - 1171	1455 - 1757	41	
	9		1022 - 1303	1613 - 1885	200	
	10		815 - 1099	1412 - 1687	-	

Mühimme ve Kilise defterlerinde kayıtlı olan her cemâati göstermek için H. 1125/M. 1713 tarihinden başlayan 3 ciltlik kronolojik bir fihrist de yapılmıştır.

Fihristte, bu dinî müesseseler, bulundukları yerlere göre aşağıda görüldüğü şekilde gruplandırılmışlardır:

İstanbul	Hüdavendigâr	Konya
Ankara	Aydın	Adana
Kastamonu	Sivas	Diyarbakir
Erzurum	Ma'mûretü'l-Azîz	Van
Trabzon	Cezâir-i Bahr-i Sefîd	Edirne
Selanik	Kosova	Yanya
Trablusgarp	Beyrut	Suriye
Halep	Musul	Bağdad
Mısır	Yemen	Kudüs
Bitlis	İşkodra	Manastır
İzmid	Biga	Kal'a-i Sultâniye
Çatalca	Cebel-i Lübnan	

1. Hadariye Defterleri

Osmanlı Devleti'nde biri barış zamanında diğeri de savaş zamanında olmak üzere bütçe açığını kapatmak için *imdâd-ı hadariye* ve *imdâd-ı seferiye* adında iki türlü örfî vergi alınır. İmdâd-ı hadariye taksitler hâlinde toplandığı halde, imdâd-ı seferiye tek bir seferde toplanır. Hadariye defterlerinde aynı defter içerisinde hem hadariye hem de seferiyenin tahsili ile ilgili hükümler yer almaktadır. Bu yüzden de hadariye ve seferiye iç içe girmiştir.

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda kayıtlı, H. 983-1260/M. 1575-1844 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 16 adet Hadariye Defteri mevcut olup, bu defterlerin 7 tanesi değişik muhtevadadır.

Katalog Gen. No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
989	1	Timar Ahkâm	983	1575	336
	2	Düvel-i Ecnebiye (Dubrovnik)	1061 - 1193	1631 - 1779	358
	3	Düvel-i Ecnebiye (Romanya)	1188 - 1211	1774 - 1796	298
	4	Hadariye-Seferiye	1143 - 1182	1731 - 1769	324
	5	Mühimme	1149 - 1150	1736 - 1737	80

6	Düvel-i Ecnebiye (Sicilyateyn)	1153 - 1218	1740 - 1803	226
7	Hadariye-Seferiye	1159 - 1192	1746 - 1776	250
8	Düvel-i Ecnebiye (Fransa)	1172 - 1247	1758 - 1831	-
9	Hadariye-Seferiye	1183 - 1198	1769 - 1783	374
10	Düvel-i Ecnebiye (İngiltere)	1197 - 1227	1782 - 1812	280
11	Hadariye-Seferiye	1198 - 1202	1783 - 1787	162
12		1202 - 1204	1787 - 1789	340
13		1206 - 1213	1791 - 1798	154
14		1213 - 1223	1798 - 1808	178
15		1223 - 1231	1808 - 1815	160
16		1231 - 1260	1815 - 1844	184

j. İzn-i Sefîne Defterleri

Yerli ve yabancı ticaret gemilerinin İstanbul ve Çanakkale boğazlarından geçişleri için verilen fermanların kaydına mahsus defterlerdir.

ja. 980 Numaralı "Bâb-ı Asâfi Defterleri Kataloğu"ndaki İzn-i Sefâyin Defterleri

980 numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"nda A.DVN.İZN. koduyla 917-923 genel numaralarda kayıtlı H. 1143-1238/M. 1730-1822 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden, bir kaç sayfa veya formadan müteşekkil olan 7 adet defter parçası mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	917-923	A.DVN.İZN.	1143 - 1238	1730 - 1822	7	Analitik Envanter

jb. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki İzn-i Sefîne Defterleri

989 numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda H. 1194-1262/M. 1780-1846 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 10 adet İzn-i Sefîne Defteri mevcuttur.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		

989	İzn-i Sefine	1194 - 1262	1780 - 1846	10	Kronolojik Fihrist
-----	--------------	-------------	-------------	----	--------------------

k. Kal'abend, Nefy ve Kısas Defterleri

Kal'abend, bir kimsenin herhangi bir suçtan dolayı bir kalenin hisarından dışarı çıkmamak üzere içinde oturmaya mahkum edilme cezasıdır. *Kal'abend Defterleri* de; Divân-ı Hümayûn'dan verilen bu cezalara ait hükümlerin kaydına mahsus defterlerdir.

ka. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Kal'abend Defterleri

980 numaralı "*Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu*"nda A.DVN.KLB. koduyla 924-929 genel numaralarda kayıtlı, H. 1091-1239/M. 1680-1824 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden, bir kaç sayfa veya formadan müteşekkil 6 adet Kal'abend Defteri parçası mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	924-929	A.DVN.KLB.	1091 - 1239	1680 - 1824	6	Analitik Envanter

kb. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Kal'abend Defterleri

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda kayıtlı H. 1135-1256/M. 1722-1841 tarihleri arasındaki ceza hükümlerinin kaydını ihtiva eden 44 adet Kal'abend Defteri mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
989	1-44	Kal'abend	1135 - 1256	1722 - 1841	44	Kronolojik Fihrist

l. Kanunnâme-i Askerî Defterleri

Divân kaleminde tutulan bu defterlerde, devletin askerî teşkilatına dair kanun ve nizamların kayıtları mevcuttur.

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda H. 1222-1318/M. 1808-1900 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 8 adet defter bulunmaktadır.

Katalog	Sıra	Defter Adı	Tarihi	Sahife	Katalog
---------	------	------------	--------	--------	---------

Gen. No.	No		Hicrî	Miladî	Adedi	Tertibi
989	1	Kanunnâme-i Askerî	1241 - 1244	1826 - 1829	220	Kronolojik Fihrist
	2	Muhasebe	1243 - 1318	1866	242	
	3	Asâkir-i Mühimme	1251 - 1255	1835 - 1839	278	
	4	Kanunnâme-i Askerî	1282 - 1318	1865 - 1900	381	
	5	Mühendishâne Nizamnâmesi	1222	1808	41	
	6	Asâkir-i Nizamiye Nizamnâmesi	1242 - 1242	1826 - 1827	188	
	7	Nizamnâme-i Asâkir	1262	1846	48	
	8	İdare ve Muhasebe-i Askeriye Nizamnâmesi	1289	1872	462	

m. Kırım Hanlığı Defteri

Fatih Sultan Mehmet zamanında Osmanlı Devleti egemenliği altına giren Kırım (1475) Bükreş Muâhedesi'ne kadar (1812) devlete bağlı bir hanlık olarak kalmıştır.

980 numaralı "*Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu*"nda A.DVN.KRM. koduyla 931 genel 145 özel numarada kayıtlı, H. 1128/M. 1715 tarihli, 8 sayfalık 1 adet Kırım Hanlığı Defteri parçası mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	931	A.DVN.KRM.	1128	1715	1	Analitik Envanter

Ayrıca bkz. Belgeler Kısmı, A.DVN.KRM., A.AMD.KRM.

n. Nâme-i Hümayûn Defterleri

Padişahlar tarafından İslâm ve Hristiyan hükümdarlar ile Osmanlı Devleti'ne tâbi imtiyazlı olan Mekke şerîfine, Kırım hânına, Erdel kralına, Eflak ve Boğdan voyvodalarına, Gürcü ve Dağıstan hânlarına gönderilen mektuplara "*Nâme-i Hümayûn*" denir⁶⁶. Bunların bir sûreti ile gelen cevaplar "*Nâme Defterleri*" adlı defterlere kaydolunurdu ve Divân Sicilleri'nden sayılırdı⁶⁷.

⁶⁶ M. Zeki PAKALIN, *a.g.e.*, s. 652.

⁶⁷ SERTOĞLU, *a.g.e.*, s. 236.

Ayrıca, padişahlar tarafından önemli devlet işlerine dair bilhassa yeniçeri mevâcibi i'tâsı, sadrazama hitâben yazılan bazı hatt-ı hümayûnlar ile muâhedenâme, tasdiknâme, temessük gibi belgelerin de suretleri bu defterlere kaydolunmuşlardır.

Osmanlı hükümdarlarının tahta cülûslarında yeni padişahın hükümdarlığını bildirmek için dost ve civar memleketlere birer elçi ile nâme göndermek âdet olduğu gibi sefir gitmeyen devletlerin sefirlerine de yeni hükümdarın tuğrasıyla Nâme-i Hümayûn verilir ve bunlar da nâmeyi kendi hükümdarlarına yollarlardı⁶⁸. Nâme-i Hümayûn kalemi de bu tür nâmelerin hazırlandığı ve nüshalarının kaydedilip, saklandığı yerdir. Nâme-i Hümayûn'lar haricinde Nemçe, Venedik, Fransa vesair yerlerden gelen nâmelerin tercümeleri de bulunmaktadır

Nâme-i Hümayûn Defterleri'nin bazılarının tamamı, Osmanlı Devleti'nin diğer devletlerle yapmış olduğu anlaşmaları ihtiva etmektedir.

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda kayıtlı H. 1111-1336/M. 1699-1918 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 18 adet Nâme-i Hümayûn Defteri mevcuttur.

Katalog Gen. No	Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
989	1	Nâme-i Hümayûn	1111 - 1174	1699 - 1761	138	Kronolojik Fihrist
	2		1143 - 1190	1730 - 1776	103	
	3		1149 - 1176	1736 - 1762	97	
	4		1203 - 1206	1789 - 1791	113	
	5		1099 - 1114	1687 - 1702	695	
	6		1115 - 1133	1703 - 1721	523	
	7		1133 - 1153	1721 - 1741	655	
	8		1153 - 1186	1741 - 1772	610	
	9		1186 - 1218	1772 - 1803	504	
	10		1218 - 1245	1803 - 1830	457	
	11		1246 - 1262	1831 - 1846	397	
	12		1262 - 1281	1846 - 1865	351	
	13		1282 - 1295	1865 - 1878	223	
	14		1295 - 1313	1878 - 1895	385	
	15		1314 - 1331	1897 - 1913	135	
	16		1331 - 1336	1913 - 1918	189	
	17*		1159 - 1195	1746 - 1780	390	
	18**		1272 - 1288	1855 - 1872	187	

⁶⁸ SERTOĞLU, a.g.e., s. 295.

* Bu defter, Mühimme Zeyli Defterleri'nden 17 numaralı Mektûme Defteri olup, sonradan Nâme Defteri olduğu anlaşıldığından bu seriye dahil edilmiştir.

o. Şehbenderlik Defterleri

Şehbender, Ticaret Nezareti'nin teşekkülünden evvel ticaret işerine bakmak ve tüccarlar arasındaki ihtilâfları halletmekle vazifelendirilen memurun ünvanıdır.

Şehbender tabiri daha sonra konsolos karşılığı olarak, yabancı memleketlerde, devlet tebeasının ticarî menfaatlerini korumak üzere görevlendirilen memurlar için⁶⁹ kullanılmıştır.

Osmanlı Devleti tarafından muhtelif Avrupa şehirlerine tayin olunan bu şehbenderlere mahsus hükümleri havî defterlere Şehbenderlik Defterleri adı verilmiştir.

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda kayıtlı H. 1217-1330/M. 1802-1911 tarihleri arasındaki Şehbenderlik hükümlerini havî 3 adet defter mevcuttur.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
989	Şehbenderlik Def.	1217 - 1330	1802 - 1911	3	Kronolojik Fihrist

p. Tevzîât, Zehâir, Esnaf ve İhtisâb Defterleri

Tevzîât Defteri: XVIII. asır başlarından itibaren eyaletlerin mahallî masrafları için toplanacak vergiler, devlet memurları tarafından tespit edildikten sonra yürürlüğe konulur ve senede iki defa Kasım ve Hıdrellez aylarında defterleri hazırlanarak tahsil olunurdu. Bu defterlere *Tevzîât Defterleri*⁷⁰ veya *Salyâne Defterleri* adı verilmiştir. Tevzîât Defterleri'ne o bölge halkının ödemesi lâzım gelen memleket masrafı, oradan gelip-geçen memurların menzil ücretleri ile kaldıkları müddet zarfında oluşan masrafları, vali, mütesellim ve voyvodalar ile köy muhtarlarının masrafları ve hükûmet konakları, kışlalar, köprüler ile su yollarının tamiri, inşası ve bedelleri kaydolunurdu.

** Mukavelât Defterleri içinde 23 numaralı Muâhede-i Umumî Defteri olarak gözüken bu defter Nâme Defteri olduğu anlaşıldığından bu seriye dahil edilmştir.

⁶⁹ PAKALIN, a.g.e., c. III, s. 316.

⁷⁰ SERTOĞLU, a.g.e., s. 337.

Zehâir Defterleri: Muhtelif mahallere havâic-i zarûriye (odun, kömür, un, et, vs.)'nin temin ve sevki hususunda tutulan defterlerdir.

İhtisâb Defterlerinde; afyon, harir, revgan-ı zeyt, kumaş, sahtiyan vb. maddelerin üretilmesiyle murakabe edilmesi ve bu suretle muhtekir taifesiyle mücadele edilmesi, bu maddelerden "*Darb-ı Damga*", "*Resm-i Mîzân*", "*Resm-i İhtisâb*" gibi resmlerin alınması ve halkın havâic-i zarûriyelerinin karşılanması konularında kayıtlar mevcuttur.

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda kayıtlı H. 1153-1275 /M. 1740-1858 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 32 adet Tevzîât, Zehâir, Esnaf ve İhtisâb Defteri mevcuttur.

Katalog Gen. No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
989	1	Tevzîât	1207 - 1208	1792 - 1793	192	Kronolojik Fihrist
	2		1208 - 1209	1793 - 1794	196	
	3		1209 - 1211	1794 - 1796	198	
	4		1211 - 1214	1796 - 1799	309	
	5		1249 - 1253	1833 - 1837	246	
	6		1253 - 1256	1837 - 1840	204	
	7		1249	1833	92	
	8	Mühimme-i Zehâir	1153 - 1162	1740 - 1749	222	
	9		1162 - 1169	1748 - 1755	386	
	10	Zehâir	1169 - 1172	1755 - 1758	372	
	11	Mühimme-i Zehâir	1172 - 1182	1758 - 1768	398	
	12		1182 - 1184	1768 - 1770	96	
	13	Zehâir	1190 - 1195	1776 - 1780	382	
	14		1195 - 1201	1780 - 1786	314	
	15		1201 - 1209	1786 - 1794	400	
	16	Zehâir-i Rikâb	1203 - 1204	1788 - 1789	204	
	17		Z1203 - 1206	1788 - 1791	78	
	18	Zehâir	1204 - 1206	1789 - 1791	94	
	19		1209 - 1210	1794 - 1795	194	
	20		1210 - 1215	1795 - 1800	290	
	21		1215 - 1218	1800 - 1803	276	
	22		1218 - 1219	1803 - 1804	198	
	23		1219 - 1221	1804 - 1806	300	
	24		1221 - 1224	1806 - 1809	240	
	25		1224 - 1229	1809 - 1813	342	
	26		1229 - 1238	1813 - 1822	364	
	27		1238 - 1245	1822 - 1829	295	
	28		1245 - 1275	1829 - 1858	392	
	29		1236 - 1242	1820 - 1826	288	

30	Esnaflık	1242	1826	212
31	İhtisâb	1242 - 1252	1826 - 1836	188
32		1252 - 1252	1836	167

r. Yol ve Menzil Defterleri

Menzil, mânâ itibariyle seyahat edenlerin geçtikleri, dinlendikleri, vasıta değiştirdikleri yer demektir.

Osmanlı Devlet Teşkilatı nizamına göre, yabancı elçi ve bunların hizmetkârları ile yerli ve yabancı tüccarlara Osmanlı toprakları içerisinde seyahat edebilme izni olarak Divân tarafından verilen hükümleri ihtiva eder.

Yol ve Menzil Kalemî, menzillerden gelip-geçen ulakların her türlü masrafını görmek zorunda olan ahâlinin, bazı vergilerden muaf olduklarına dair hükümleri çıkarır. Menzillerde olan masraflar ve menzillerdeki masrafları karşılayan halkın durumu ile ilgilenirdi.

Menzillerde, ulaklara verilen bârgirlerin in'âmât ücretleri, ulakların taşıdıkları ahkâm ve bunların taşırken kullandıkları yollar, seferden veya avdan dönüşte menzillerde bulundurulması gereken arpa, saman, ot vs. zahire tayinatının cinsleri ve miktarları, seferden dönüşte ordunun ihtiyacı olan zehair tayinatın hazırlanması, menzillerde bulundurulması gereken tayinatın tertibi ile ilgili işler bu kalemin vazifesiydi.

980 numaralı "*Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu*"nda A.DVN.YLM. koduyla, 1015-1017 genel, 229-231 özel numaralarda kayıtlı H. 1178-1207/M. 1765-1792 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 3 adet Yol ve Menzil Defteri mevcuttur.

Katalog Gen. No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	1015-1017	A.DVN.YLM.	1178 - 1207	1765 - 1792	3	Analitik Envanter

s. Muhtelif ve Mütenevvi Defterler

Divân-ı Hümayûn'un değişik kalemlerine ait veya müstakil olan defterler bu başlık altında toplanmışlardır. Değişik tarihli olup, *1 Numaralı Mahzen Defteri*'nde s. 199-201 ve s. 276'da kayıtlıdır. Fakat tasnif faaliyetleri sırasında bu defterler, muhtelif ve mütenevvi olmaktan çıkarılıp ait oldukları fonlara dağıtılmışlardır. Bu dağıtımı esas alan cetvel aşağıda verilmiştir:

*"Muhtelif ve Mütenevvi Defterler"in Nakledildiği Fonlar ile Bu Defterlerin
Eski ve Yeni Sıra Numaraları*

Muhtelif ve Mütenevvi Defterleri Eski No	Orijinal Adı	Tarih		Defterin Nakledildiği Tasnif Fonu	Yeni Numarası	
		Hicrî	Miladî		Genel Nu.	Özel Nu.
39	Divân-ı Hümayûn Memurlarını Gösterir Defter	1242 - 1254	1826 - 1838	Kâmil Kepeci Tasnifi, Divân-ı Hümayûn Divân Kalemî (Katalog No: 986)	7519	105
1	Anadolu Jurnal	1251 - 1257	1835 - 1841		7520	106
2		1258 - 1275	1842 - 1858		7521	107
3	Rumeli Jurnal	1251 - 1279	1835 - 1863		7522	108
40	Divân-ı Hümayûn Kalemî Mühimme Odası'nda Tahrir Olunmakta Olan Evâmîr-i Aliyye vesairenin Müzekkire Defteri	1272 - 1279	1755 - 1863	Kâmil Kepeci Tasnifi, Divân-ı Hümayûn Divân Kalemî (Katalog No: 986)	7523	109
60	Hazîne-i Evrâk'a Dair Sâdır Olan İrâdeler vesair Muamelat	1309 - 1317	1891 - 1899		7524	110
85	Muharrerât-ı Umumiye	1316 - 1338	1898 - 1920		7525	111
51	Tercüman-ı Düvel Defteri	1292 - 1299	1875 - 1881		7526	112
25	Atik Muktezâ	1195 - 1248	1781 - 1832		7527	113
53	Sicill-i Mahfûz-ı Suver-i Davâ-ı Medine-i Balkai ve Medine-i Kefe	1197 - 1200	1782 - 1785		7535	114
33	Mazbata Defteri	1261 - 1275	1845 - 1858		7536	115
67	Defter-i Mahlût	1073 - 1278	1662 - 1861		7537	116
68	Ecnebî Tüccarların Şurût Defteri	-	-		7538	117
71	Tahvil Defteri (Malta Seferi Münasebetiyle)	972 - 976	1564 - 1568	Kâmil Kepeci Tasnifi, Tahvil Kalemî (Katalog No: 986)	7501	385
11	Tahvil	972 - 973	1564 - 1565		7502	386
12	Köhne Tahvil	989 - 990	1581 - 1582		7503	387
13	Tahvil	989 - 990	1581 - 1582		7504	388
48	Berat Defteri	992 - 993	1584 - 1585		7505	389
14	Köhne Tahvil	998	1589		7506	390
41	Alaybeyilik Kayıt Defteri	1099 - 1104	1687 - 1692		7507	391
42	Alaybeyilik ve Ahkâm-ı Saire Der-Cânib-i Hotin	1125	1713		7508	392
43	Alaybeyilik Defteri	1134 - 1145	1721 - 1732		7509	393
26	Mütesellimlik	1199 - 1245	1784 - 1829		7510	394
19	Müteferrika, Çavuşân ve Divân-ı Hümayûn Kâtiplerine Ait Zeâmetler	1220 - 1260	1805 - 1844		7511	395
27	Mütesellimlik	1245 - 1260	1829 - 1844		7512	396
21	Tahvil	1287 - 1317	1870 - 1499		7513	397
64	Atik Şurût Defteri (Mühendishâne hk.)	1217	1802		7514	398
46	Serdarlarla Sefere Gitmeyip Rikab'da Kalan Maliye ve Divân Kâtipleri ile Emekdar Çavuşların Defterleri	1015 - 1019	1607 - 1610		7530	399
57	Tersâne-i Âmire'ye Merbûr Atik Evamir Defteri	1256 - 1279	1841 - 1862		7531	400

Muhtelif ve Mütenevvi Defterleri Eski No	Orijinal Adı	Tarih		Defterin Nakledildiği Tasnif Fonu	Yeni Numarası	
		Hicrî	Miladî		Genel Nu.	Özel Nu.
20	Muhtelif Kimselere Tevcih Olunan Rütbelere	1282 - 1287	1865 - 1870	Nişan Defterleri (Katalog No: 989)	45	
15	Tahvil (Kul Kaydı)	1014	1605	Kâmil Kepeci Tasnifi, Rûûs Kalemî (Katalog No: 986)	7515	19
16	Rûûs	1073 - 180	1662 - 1670		7516	20
17		1084 - 1085	1673 - 1674		7517	21
89	İstanbul'daki Sultan Süleyman Evkâfı Vakıflarından Maaş Alan Müderris, Duagüyân, Hâfız-ı Küttip, Cimme ve Müezzîn ile Sair Görevlilerin ve Bunların Vazifelerini Mübeyyin Defter	1157 - 1266	1744 - 1850		7518	22
58	İstabl-ı Âmire Müdürlüğü ve Kapıcıbaşılık Payesini İhraz Edenlerin Defteri	1261 - 1273	1845 - 1856		7528	23
62	Rum Fesadı Defteri	1239	1823 - 1824	BEO. Ayniyat Defterleri Kataloğu (Katalog No: 595)	1713	
69	Karantina Defteri	1254 - 1255	1838 - 1839		1714	
70		1265 - 1293	1840 - 1876		1715	
34	Kıgalık Kıtası Defteri	1261 - 1262	1845 - 1246		1716	
83	Muharrerât-ı Umumiye	1299 - 1318	1882 - 1900		1717	
37	Kalem Nizamnâmesi	1211 - 1268	1796 - 1851	Nizamât Defterleri (Katalog No: 592)	17-A	
56	Menzil Nizamnâmesi	1239 - 1246	1823 - 1830		17 C	
74	Tahrîr-i Emlak ve Nüfus talimat Defteri	1255 - 1259	1839 - 1842		17-F	
38	Kânun-ı Kalemîye	1256 - 1260	1840 - 1844		17 B	
72	Zeâmetler Hakkında Nizamnâme	1261	1845		17 D	
82	Gülhâne Hatt-ı Hümayûnu ve Onu Takiben Neşrolunan Nizamnâme ve Talimatnâmeler (Matbu)	1267	1850		17-K	
79	Bilumum Nişân-ı Âliler Nizamnâmesi	1263 - 1337	1852 - 1904		17-J	
78		1270 - 1322	1846 - 1819		17-I	
77	Karadeniz ve Tuna Nehri Demiryoluyla Köstence Limanı Kumpanyası Umûr-ı Dahiliye Nizamnâmesi	1276	1859		17-H	
75	Kanunnâme-i Arazi	1274 - 1278	1857 - 1861		17-G	
73	Memleketeyn Nizamnâmesi	--	--		17-E	
6	Mahlûta Mühimme	1077 - 1206	1666 - 1792	Mühimme Defterleri (Katalog No: 989)	264	
9		1198 - 1212	1784 - 1798		265	
7	Muhzır Mühimme	1127 - 1206	1715 - 1791		266	
59	Muâhede-i Umumî Defteri	1272 - 1288	1855 - 1872	Nâme-i Hümayûn Defterleri (Katalog No: 989)	18	

Muhtelif ve Mütenevvi Defterleri Eski No	Orijinal Adı	Tarih		Defterin Nakledildiği Tasnif Fonu	Yeni Numarası	
		Hicrî	Miladî		Genel Nu.	Özel Nu.
36	Muâhede-Avans-İstikraz	1334 - 1337	1915 - 1918	Mukâvelât Defterleri (Katalog No: 989)	24 mük.	
84	Muharrerât-ı Umumiye	1309 - 1318	1891 - 1900		27	
5	Şikayet	1069 - 1195	1659 - 1781	Atık Şikayet Defterleri (Katalog No:989)	209	
8		1115 - 1253	1704 - 1837		210	
23		1122	1710		211	
25		1127	1715		212	
24		1150	1737		213	
54	Defter-i Müste'men Der-Rikâb	1206	1791 - 1792	Düvel-i Ecnebiye Defterleri (Katalog No: 989)	109	
65	Ecnebi Timarları Şurût Defteri	1207 - 1231	1792 - 1816		110	
50	Fransa Konsolosluk Defteri	1252 - 1330	1836 - 1912		111	
30	Kamame Defteri	860 - 1171	1455 - 1757	Kilise Defterleri (Katalog No: 989)	8	
32		1022 - 1303	1613 - 1885		9	
31		815 - 1099	1412- 1687		10	
28	Mukteza	1317 - 11323	1900 - 1905	Muktezâ Defterleri (Katalog No: 989)	37	
29	Mukteza Mühimme	1316 - 1324	1899 - 1907		36	
76	Mühendishâne Kanunu	1222	1807	Kanunnâme-i Askerî Defterleri (Katalog No: 989)	5	
80	Nizamnâme-i Askerî(Matbu)	1262	1845		7	
81	İdare-i Muhasebe-i Askerî Nizamnâmesi (Matbu)	1289	1872		8	
35	İmtiyaz Defteri	1245 - 1289	1829 - 1872	İmtiyaz Defterleri (Katalog No: 989)	6	
45	Alaybeyilik Mühür Tatbik Defteri	1103	1691	Tatbik Mühürleri (Katalog No: 986)		
66	İmtiyazî Hazîne-i Hassa'ya Ait Meâdin Defteri	1274 - 1326	1857 - 1908	Milli Emlak'tan Müdevver Def.		
88	Sadaret Mektubî Kalemî'nden Devlet Ricaline Yazılan Mektupların Müsveddâtı	1203 - 1204	1789 - 1790	Kâmil Kepeci Tasnifi, Sadaret Mektubî Kalemî (Katalog No: 986)	7534	
49	Ardahan ve Ahışa Kalelerinin Mustahfızân ve Mukataât Defteri	1041	1631	Kâmil Kepeci Tasnifi, Anadolu Muhasebesi Defterleri (Katalog No: 986)	7533	
63	Kıbrıs Muhassılı İken Vefat Eden Silâhdar Osman Ağa'nın Tereke Defteri	1178	1764	Kâmil Kepeci Tasnifi, Muhallefât Defterleri Kalemî (Katalog No: 986)	7532	
47	Suhte Eşkiyasına Karşı Muhafız Sipah Tefriki Hakkında Verilen Evâmîr ve Sancakbeylerinin Verdikleri Cevaplar	987	1579	Tapu Tahrir Defterleri Kataloğu	1081	

2. TAHVİL (NİŞAN) KALEMİ DEFTERLERİ

Tahvil; sefere iştirak etmemek veya ölüm sebepleriyle mahlûl kalan timar ve zeâmetlerin başka birine tevcihi yerine kullanılan bir tabirdir.

Tahvil Kalemi, merkezden tayin edilen büyük memurlar ile mahlûl timar ve zeâmetlerin tevcihine dair olan kayıtları tutup, tezkire ve vesikaları yazan kalemin adıdır. Bu kaleme "*Nişan Kalemi*" veya "*Kese Kalemi*" de denilirdi⁷¹.

Birinci sınıf şehir hâkimlerinden olan mevalî denilen vilayet kadılarının, vezir, beylerbeyi ve sancakbeyinin beratları ile zeâmet ve timar kayıtları burada tutulurdu.

1. Vezir, beylerbeyi ve sancakbeyi beratları ile bunlara verilmesi şart ve vazife icrâsını mutazammın olan tevcih fermanları.

2. Mahlûl timar ve zeâmetlerin tevcihine ait olan tahvil hükümleri, yani tahvil tezkireleri.

3. Mülknâme ve muafnâmelere ait emr-i âlî ve beratlar.

4. Muhtelif konulara dair vârid olan sualler ve iktizâlar.,

Tahvil Kalemi'ndeki muamelât, *Tahvil Kisedarı* denilen müdür ve onun yardımcısı durumundaki mümeyyiz ile mübeyyiz ve mülâzım adı verilen memurlar tarafından yerine getirilirdi.

Mahlûl zeâmet ve timar tevcihi hususunda Divân'a gelen arz önce derkenar olmak üzere Defterhâne'ye gider, Defterhâne'den derkenar olunarak Divân'a gelen arz üzerine "*mucebince tevcih olunmak buyruldu*" yazılarak, Tahvil Kalemi'ne gönderilir, bu kalemde tahvil hükmü yazılır, bu hükme binâen Defterhâne'den berat tezkiresi verilir ve son olarak da Divân Kalemi'nde bunun beratı yazılırdı.

Nişan Kalemi, ibtidâ, terakkî, istihdam, cebelü, tahvil, mülâzemet ve mütesellim hükümleri de verirdi.

a. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Tahvil (Nişan) Kalemi Defterleri

980 numaralı "*Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu*"nda A.NŞT. koduyla 1062-1451/25 genel, 1-390/25 özel numaralarda kayıtlı H. 977-1249 /M. 1570-1834

⁷¹ PAKALIN, a.g.e., s. 381.

tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden, bir kaç sayfa veya formadan müteşekkil 415 adet Tahvil (Nişan) Kalemî Defteri parçası mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	1062-1451/25	A.NŞT.	977 - 1249	1570 - 1834	415	Analitik Envanter

b. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Tahvil (Nişan) Kalemî Defterleri

986 numaralı "Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu" (A) kısmında 280-663, 7501-7531 genel 1-400 özel numaralarda kayıtlı H. 921-1317/M. 1515-1899 tarihleri arasında 400 adet; (B) kısmında ise H. 904-1189/M. 1498-1775 tarihleri arasında 6 adet defter bulunmaktadır. Defterler analitik envanter sisteme göre tasnif edilmiştir.

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
986	1	280	Belgrad, Ergiri Kasrı, Delvine vs. Kalelerin Muhafızlarına Ait Timar Defteri	921	1515 - 1516
	2	281	İzvornik'deki Haslarla Timar ve Timarın Mufassal Kayıtları	925	1519
	3	282	Saraybosna Kazasının Timar Kayıtları	936	1529 - 1530
	4	283	Bosna'nın Timar Kayıtları	937	1530 - 1531
	5	284	Maraş Livasındaki Timara Dahil Ocakların Ruznamçesi	952	1545 - 1546
	6	285	Paşa, Selanik, Bosna, Mora, Niğbolu, Ohri, Avlonya, Üsküp, Sofya Livalarının Timarlıları Mevzuat Defteri	952	1545 - 1546
986	7	286	Rodos Cezîresi Livası İcmâl Defteri	954	1547 - 1548
	8	287	Kayseri, Konya, Tarsus, Niğde, İçel, Beyşehir ve Karaman Sipahilerinden Van Seferi'ne Varmayanların Esâmisi	955	1548 - 1549
	9	288	Terakki Verilen Sipahilerin Esâmisi	956	1549
	10	289	Muharebe ve Muhasaralarda Hizmette ve Yoldaşlıkta Bulunan Timar ve Timar Erbâbı	961	1553 - 1554
	11	290	Karaman Sipahilerinden Nahçıvan Seferi'nde Yoldaşlıkta Bulunup Terakkiye Müstehak Olanların Mevcudu	961	1553 - 1554
	12	291	Kütahya Livasının Sipahilerinin Yoklaması	961	1553
	13	292	Nahçıvan Seferi'ndeki Sipahilerin Yoklaması	961	1553 - 1554
	14	293	Âdilcevaz, Mardin vesair Livalardaki Sipahilerin Timarları	964	1556 - 1557
	15	294	Sigetvar Seferi'nde Bulunanların Yoklaması	964	1556 - 1557
	16	295	Karesi ve Hüdavendigar Livalarının Mevcudât Defteri	966	1558 - 1556

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	17	296	Anadolu ve Rumeli Vilayetleri Sipahilerinin Mevcudları	967	1559 - 1560
	18	297	Van Livası Sipahilerinin Yoklaması	974	1566 - 1567
	19	298	Budin Vilayeti Mîr-i Mîrân Çavuşlarıyla Timar Kâtiplerinin ve Sefer Katılan Züemâ ve Timarın Yoklaması	974	1566 - 1567
	20	299	Sigetvar Seferinde Bulunan Karaman Sipahilerinin ve Çavuşlarının Yoklaması	974	1566 - 1567
	21	300	Rodos Muhafazasında Bulunan Sipahilerin Yoklaması	975	1567 - 1568
	22		Rodos Muhafazasında Bulunmayan Sipahilerin Yoklaması	975	1567 - 1568
	23	302	Sivas, Bozok, Divriği, Arapgir Sipahilerinin Yoklaması	978	1570 - 1571
	24	303	Tırhala ve Ağrıboz Livalarının Yoklaması	979	1571 - 1572
	25	304	Rumeli Vilayeti Timar Tevcihâtı	979	1571 - 1572
	26	305	Akşehir, Niğde, Konya, Kırşehir, Beyşehir vesair Livalardaki Sipahilerin Yoklaması	979	1571 - 1572
	27	306	Donanmada Bulunan Züemâ ve Timarın Yoklaması	980	1572 - 1573
	28	307	Kale Muhafazalarında ve Donanmada Bulunan Züemâ ve Timarın Yoklaması	980	1572 - 1573
986	29	308	Rumeli Çavuşlarının Defteri	980	1572 - 1573
	30	309	Harput Livasının Timar Defteri	982	1574 - 1575
	31	310	Rumeli Vilayeti Züemâ ve Timar Yoklaması	982	1574 - 1575
	32	311	Halkulvâd Seferi'ne Gelmeyen Züemâ ve Timarların Yoklaması	982	1574 - 1575
	33	312	Teke Livası ve Anadolu Eyaleti Timar Yoklaması	983	1575 - 1576
	34	313	Musul Livasıyla Seferde Bulunan Timar ve Timar Sahipleri	983	1575 - 1576
	35	314	Yoldaşlıkta Bulunanların Taltif İnhâları	983	1575 - 1576
	36	315	Vilayet-i Zülkadriye'nin Timar Yoklaması	987	1579 - 1580
	37	316	Yoldaşlıkda Bulunanların Taltif İnhâları	987	1579 - 1580
	38	317	Timar Tevcihâtı	987	1579 - 1580
	39	318	Anadolu Vilayeti Çavuşları	989	1581
	40	319	Sivas, Amasya, Bozok, Arapgir, Divriği, Kastamonu, Niğbolu Timar ve Timar Yoklaması	990	1582
	41	320	Siyavuş, Sinan, Mehmed ve Osman Paşaların Adamlarının Timarlariyle Niğde, Kırşehir, Aksaray, Beyşehir, Kayseriye Livalarındaki Timar Sahipleri	990	1582
	42	321	Anadolu Çavuşları	990	1582
	43	322	Muhtelif Yerlerdeki Timar Tevcihâtı	991	1583
	44	323	Semendire Livasındaki Timarların Kayıtları	991	1583
	45	324	Timar Mahlûlâtı	992	1584

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	46	325			
	47	326	Hizmetleri Görülenlerin İnhâları	992	1584
	48	327	Timar Tevcîhâtı	992	1584
	49	328		992	1584
	50	329	Yoldaşlıkta Bulunanlar	993	1585
	51	330	Rumeli Timarlarının İcmâli	994	1585 - 1586
	52	331	Rumeli Züemâ ve Sipahiyân Yoklaması	994	1585 - 1586
	53	332	Eyalet-i Anadolu'daki Vefayyâtın Kuyûdâtı	996	1587 - 1588
	54	333	Züemâ ve Timarlıların Yoklaması	996	1587 - 1588
	55	334	Mahlûl Kaydı	997	1588 - 1589
	56	335			
	57	336	Budin, Hüdavendigâr vesair Livalardaki Timar Tevcîhâtı	998	1589 - 1590
986	58	337	Rumeli Timar Tevcîhâtı	998	1589 - 1590
	59	338	Timar Tevcîhâtı	998	1589 - 1590
	60	339		999	1590 - 1591
	61	340			
	62	341	Anadolu Mahlûlâtı	991	1583
	63	342	Bazı Beylerin Adamlarının Timarları	1003	1594 - 1595
	64	343	Timar Tevcîhâtı	1004	1595 - 1596
	65	344		1005	1596 - 1597
	66	345			
	67	346	Dergâh-ı Âlî Çavuşlarının Timarları	1005	1596 - 1597
	68	347	Tur Muharebesi'nden Firar Edenler	1005	1596 - 1597
	69	348	Timar Tevcîhâtı	1006	1597 - 1598
	70	349		1007	1598 - 1599
	71	350		1008	1599 - 1600
	72	351	Nuh ve Murad Paşalarla Hamdullah Bey vesairenin Adamlarının Timarları	1008	1599 - 1600
	73	352	Rumeli ve Anadolu Mahlûlât Kayıtları	1011	1602 - 1603
	74	353	Hamid Livasının Timarları	1012	1603 - 1604
	75	354	Timar Tevcîhâtı	1013	1604 - 1605
	76	355		1016	1607 - 1608
	77	356	Seferdeki Timar Tevcîhâtı	1018	1609 - 1610
	78	357	Timar Tevcîhâtı	1019	1610 - 1611
	79	358		1019	1610 - 1611
	80	359		1019	1610 - 1611
	81	360		1021	1612 - 1613
	82	361		1023	1614 - 1615
	83	362		1023	1614 - 1615
	84	363	Anadolu Mahlûlâtı	1024	1615

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	85	364	Timar	1026	1617
	86	365	Serdar Halil Paşa'nın Şark Seferi'nde Bıraktığı Timar Sahipleri	1027	1617 - 1618
	87	366	Rumeli Mahlûlâtı	1028	1618 - 1619
	88	367	Timar Tevcîhâtı	1029	1619 - 1620
	89	368	Seferde Bulunmayanların Timarlarının Ali Paşa Zamanında Diğerlerine Tevcîhi	1029	1619 - 1620
	90	369	Timar Tevcîhâtı	1030	1620 - 1621
986	91	370	Timar-ı Muhtelif Kaydı	1030	1620 - 1621
	92	371		1031	1621 - 1622
	93	372		1031	1621 - 1622
	94	373		1033	1623 - 1624
	95	374	Anadolu Timar Ahkâmı Pusulaları	1033	1623 - 1624
	96	375	Timar Tevcîhâtı	1033	1623 - 1624
	97	376	Anadolu, Karaman, Rum, Erzurum, Trabzon ve Zülkadriye Eyaletleri Timar Kayıtları	1034	1624 - 1625
	98	377	Timar Tevcîhâtı	1034	1624 - 1625
	99	378	Ankara Livasının Timarları	1036	1626 - 1627
	100	379	Anadolu Mukarrer Defteri	1036	1626 - 1626
	101	380	Rumeli Eyaleti Timarları	1036	1626 - 1627
	102	381	Timar Mahlûlâtı	1036	1626 - 1627
	103	382	Rumeli Timar Tevcîhâtı	1037	1627 - 1628
	104	383	Timar Tevcîhâtı	1038	1628 - 1629
	105	384		1038	1628 - 1629
	106	385		1041	1631 - 1632
	107	386	Rumeli Timar Tevcîhâtı	1042	1632 - 1633
	108	387	Rumeli Timar ve Timarlarının Bayram Paşa Tarafından Tahsisi	1042	1632 - 1633
	109	388	Selâtin Peştemallıklarına İlhak Olunan Kılınç, Timar ve Timarlardan Erbâb-ı İstihkaka Bayram Paşa Marifeti ile Tevcîh Olunanlar	1042	1632 - 1633
	110	389	Rumeli Timar Tevcîhâtı	1042	1632 - 1633
	111	390		1042	1632 - 1633
	112	391	Timar Tevcîhâtı	1042	1632 - 1633
	113	392		1043	1633 - 1634
	114	393	Rumeli Timar Kayıtları	1043	1633 - 1634
	115	394	Vezir Mustafa Paşa Zamanına Ait Rumeli Timar Pusula Kaydı	1043	1633 - 1634
	116	395	Timar Tevcîhâtı	1044	1634 - 1635
	117	396	Rumeli Timar Tevcîhâtı	1046	1636 - 1637
	118	397	Timar Tevcîhâtı	1046	1636 - 1637
	119	398	Pusula Kaydı	1049	1639 - 1640

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	120	399	Timar Tevcihâtı Tezkire Kaydı	1052	1642 - 1643
	121	400	Timar Tevcihâtı	1054	1644 - 1645
	122	401	Rumeli Mahlûlâtı	1055	1645 - 1646
986	123	402	Timar Tevcihâtı	1058	1648
	124	403		1059	1649
	125	404	Anadolu ve Rumeli Muhtelif Defteri	1059	1649
	126	405	Timar Tevcihâtı	1059	1649
	127	406		1059	1649
	128	407	Anadolu, Karaman, Sivas, Halep ve Adana Eyaletleri Mukarrer Defteri	1059	1649
	129	408	Anadolu Eyaletinin Gelmedik ve Firâr Edenlerin Kaydı	1062	1651 - 1652
	130	409	Gazi Hüseyin Paşa'nın Timar Tevcihâtı	1062	1651 - 1652
	131	410	Timar Tevcihâtı	1062	1651 - 1652
	132	411	Rumeli Eyaleti Muhtelif Defteri	1062	1651 - 1652
	133	412	Rumeli Mahlûlâtı	1062	1651 - 1652
	134	413	Rumeli'nin Gelmedik ve Firar Edenler	1062	1651 - 1652
	135	414	İskenderiye Livasında Bir Tımarın Kaydı	1063	1652 - 1653
	136	415	Maraş Eyaletinin Timar Defteri	1063	1652 - 1653
	137	416	Rumeli'nin Tımarları	1063	1652 - 1653
	138	417	Timar Tevcihâtı	1063	1652 - 1653
	139	418	Halep ve Adana Eyaletinin Mukarrer Defteri	1064	1653 - 1654
	140	419	Rumeli'nin Timar Tevcihâtı	1064	1653 - 1654
	141	420	Timar Tezkire Defteri	1064	1653 - 1654
	142	421	Timar Tevcihâtı	1066	1655 - 1656
	143	422	Anadolu, Karaman, Sivas, Maraş, Halep, Adana, Van, Erzurum, Kars, Çıldır, Batum, Bağdad ve Şehrızor Eyaletlerinin Mukarrer Defteri	1066	1655 - 1656
	144	423	Saruhan Livasının Gördes Kazasındaki Tımarlar	1067	1656 - 1657
	145	424	Bozcaadası Mukarrer Defteri	1067	1656 - 1657
	146	425	Kadılık Tevcihâtı	1067	1656 - 1657
	147	426	Anadolu Eyaleti Timar Tevcihâtı	1068	1657 - 1658
	148	427	Timar Tevcihâtı	1069	1658 - 1659
	149	428		1069	1658 - 1659
	150	429		1069	1658 - 1659
	151	430	Vezir Mustafa Paşa'nın Timar Tevcihâtı	1069	1658 - 1659
	152	431	Rumeli, Budin, Bosna, Özi, Tamişvar, Kaniye ve Eğri'deki Mahlûl Tımarlar	1070	1659 - 1660
986	153	432	Anadolu, Karaman, Halep ve Adana Eyaletlerinin Timar Tevcihâtı	1070	1659 - 1660
	154	433	Mânde Defteri	1070	1659 - 1660

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	155	434	Erdel Seferi'ne Memur Olanlar, Eyalet ve Elviyelerin Tevcihleri, Cebelü ve Defterli Kayıtları	1070	1659 - 1660
	156	435	Anadolu, Karaman, Sivas, Halep ve Adana Eyaletlerinden Sefere Gelmeyenlerin Kayıtları	1070	1659 - 1660
	157	436	Anadolu, Halep, Sivas, Adana ve Karaman Eyaletlerinin Mukarrer Defteri	1070	1659 - 1660
	158	437	Tevkiî Cafer Bey'in Hasları	1072	1661 - 1662
	159	438	Timar Tevcihâtı	1075	1664 - 1665
	160	439		1075	1664 - 1665
	161	440		1076	1665 - 1666
	162	441	Timar Mahlûlât Kaydı	1077	1666 - 1667
	163	442	Timar Tevcihâtı	1079	1668 - 1669
	164	443	Anadolu, Sivas ve Karaman Timar Tevcihâtı	1079	1668 - 1669
	165	444	Cezayir Kalemi, Rumeli Tarafı Mahlûlü	1079	1668 - 1669
	166	445	Teke, Vulçitrın, Elbasan, Delvine, Timar, Kangırı, Menteşe, Aydın, Karesi ve Sultanönü Livalarının Timar Tevcihâtı	1079	1668 - 1669
	167	446	Karaman Eyaletinde Ali Paşa'nın Timar Kaydı	1083	1672 - 1673
	168	447	Budin, Şimontornya, Istolni Belgrad, Kopan, Estergon, Novigrad, Segedin, Tamışvar, Bosna, Hersek, Klis-i Bosna, Bakriç, İzvornik, Vrad, Singüp, Uyvar, Sirem, Semendire, Hatvan, Sigetvar, Solnok, Seksar ve Filek Livalarının Timar Tezkire Kayıtları	1088	1677 - 1678
	169	448	Ömer Paşa Zamanındaki Şöreye Livası Ruznamçesi	1088	1677 - 1678
	170	449	Timar Tevcihâtı	1093	1682
	171	450	Özi Eyaleti Mahlûlât ve Muhtelif Defteri	1095	1683 - 1684
	172	451	Timar Tevcihâtı	1095	1683 - 1684
	173	452	Hersek Timar Kayıtları	1098	1686 - 1687
	174	453	Anadolu Muhtelif Kayıtları	1099	1687 - 1688
	175	454	Gedikli Dergâh-ı Âlî Müteferrika ve Çavuşları ve Kâtip ve Şâkirdleri	1099	1687 - 1688
986	176	455	Anadolu Muhtelif Defteri	1099	1687 - 1688
	177	456	Sadrazam İsmail Paşa ve Reisülküttab Şemsi Efendi Zamanındaki Timar Tevcihâtı	1099	1687 - 1688
	178	457	Anadolu Eyaleti Mukarrer Defteri	1099	1687 - 1688
	179	458	Karahisar-ı Şarkî Livası Müstahfızları	1100	1688 - 1689
	180	459	Anadolu Mahlûlâtı	1100	1688 - 1689
	181	460	Timar Tevcihâtı	1102	1690 - 1691
	182	461	Halil Paşa Zamanındaki Anadolu Mahlûlâtı	1102	1690 - 1691
	183	462	Rumeli Eyaleti Mahlûlât Defteri	1103	1691 - 1692

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	184	463	Vezir-i Âzam Ali Paşa Zamanındaki Tevcîhât	1103	1691 - 1692
	185	464	Rumeli'deki Gedikli Müteferrikalar, Çavuşan ve Divân-ı Hümayûn ve Defter-i Hakanî Kâtibleri ve Şâkirdleri	1104	1692 - 1693
	186	465	Timar Tevcîhâtı	1104	1692 - 1693
	187	466	Rumeli ve Anadolu Muhtelif Defteri	1104	1692 - 1693
	188	467	Amasya, Teke, Balis, Adana, Kilis, Alâiye, Vize, Delvine, Ohri, Sofya, Köstendil, Bolu, Tarsus, Bozok, Kırkkilise, Saruhan, Makri, Kastamonu, Sivas ve Menteşe Livaları Cedîd Timar İcmâli	1105	1693 - 1694
	189	468	Ankara ve Canik Alaybeyilerinin Tatbik Mühürleri	1105	1693 - 1694
	190	469	Timar İcmâl Defteri	1105	1693 - 1694
	191	470	Niğbolu, Gümölcine, Edirne, Divriği, Sis, Silistre ve İçil Livalarının Cedîd Timar İcmâli	1105	1693 - 1694
	192	471	Çorum Livasının Cedîd Timar İcmâli	1105	1693 - 1694
	193	472	Sadrâzam Mustafa Paşa Zamanındaki Belgrad Serdengeçtileri	1105	1693 - 1694
	194	473	Ankara Vulçitrın, Aydın, Germen ve Üzeyr Livalarındaki Cedîd Timar İcmâli	1105	1693 - 1694
	195	474	Kocaeli Livasındaki Timar ve Timarların Furuhtu	1106	1694 - 1695
	196	475	Üzeyr Livasındaki Hass-ı Hümayûn	1106	1694 - 1695
	197	476	Timar Tevcîhâtı	1106	1694 - 1695
	198	477	Mezistire Livasının Cedîd Timar İcmâli	1106	1694 - 1695
	199	478	Timar Kayıtları	1106	1694 - 1695
	200	479	Trabzon Eyaleti Timar Tevcîhâtı	1106	1694 - 1695
986	201	480	Erzurum, Diyarbekir, Şam ve Trabzon Eyaletleri Mahlûlât Defteri	1106	1694 - 1695
	202	481	Ruha Timar Kayıtları	1106	1694 - 1695
	203	482	Rumeli Vilayetindeki Sıbyân ve Mütekâidîn Cebelüleri	1106	1694 - 1695
	204	483	Karaman Eyaletinin Yoklaması	1106	1694 - 1695
	205	484	Maraş Eyaleti Timar Tevcîhâtı	1106	1694 - 1695
	206	485	Anadolu Eyaleti Timar Tevcîhâtı	1106	1694 - 1695
	207	486	Trabzon Livası Timar Tevcîhâtı	1106	1694 - 1695
	208	487	Harput Kazasının Züemâ ve Erbâb-ı Timarından Tahsil Olunan Bedeliye	1106	1694 - 1695
	209	488	Karaman ve Sivas Eyaletlerinin Timar Tevcîhâtı	1107	1695 - 1696
	210	489	Adana'daki Hass-ı Hümayûn	1107	1695 - 1696
	211	490	Anadolu Eyaletindeki Sıbyân ve Mütekâidîn Kayıtları	1107	1695 - 1696
	212	491	Timar Tevcîhâtı	1107	1695 - 1696

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	213	492	Anadolu ve Rumeli Dergâh-ı Âlî Mütferrikaları, Kâtibân ve Şâkirdân-ı Divân-ı Hümayûn'un Timarları	1108	1696 - 1697
	214	493	Diyarbakir Eyaletinin Züemâ ve Erbâb-ı Timar Bedeliyeleri	1109	1697 - 1698
	215	494	Miralay Defteri	1109	1697 - 1698
	216	495	Divriği, Cebelü, Sıbyan, Müttekâidîn Züemâ ve Erbâb-ı Timar Bedeliyeleri	1109	1697 - 1698
	217	496	Timar Tevcihâtı	1111	1699 - 1700
	218	497	Eyüp Paşa Zamanında Beyşehir Timar Tezkireleri	1112	1700 - 1701
	219	498	Timar Tevcihâtı	1112	1700 - 1701
	220	499		1114	1702 - 1703
	221	500		1120	1708 - 1709
	222	501	Anadolu Mahlûlât Defteri	1121	1709 - 1710
	223	502	Anadolu ve Rumeli'deki Müttekâidîn ve Sıbyândan Timar ve Timarlarından Aynı Cebelü Alınmasına	1123	1711 - 1712
	224	503	Rumeli Eyaleti Muhtelif Defteri	1123	1711 - 1712
	225	504	Rumeli Eyaleti Tekâüdleri	1123	1711 - 1712
	226	505	Anadolu Eyaleti Mahlûlâtı (Nehr-i Prut'ta Yazılmış)	1123	1711 - 1712
986	227	506	Serasker Abdî Paşa ve Reisülküttab Mehmed Sırrı Efendi Zamanında Karaman ve Adana Eyaletlerindeki Timarların Tevcihi	1125	1713
	228	507	Sirem ve Semendire'nin Tahvilâtı	1125	1713
	229	508	Sivas ve Halep Eyaletleri Mahlûlâtı	1125	1713
	230	509	Rumeli Eyaleti Serasker Abdî Paşa ve Reisülküttab Mehmed Sırrı Efendi Zamanlarında Timar Tevcihâtı	1125	1713
	231	510	Rumeli, Özi, Bosna, Belgrad, Tamişvar, Kıbrıs ve Cezâyir Eyaletlerinin İbtidası	1126	1714
	232	511	Halep Eyaleti Züemâ ve Erbâb-ı Timarından Sancağında Sâkin Olanlarla Olmayanlar	1126	1714
	233	512	Musul Sancağının Yoklaması	1127	1715
	234	513	Yanya Livasının Yoklaması	1127	1715
	235	514	Tersâne'ye Ait Olan Cezâir Eyaleti Timar Tevcihâtı	1127	1715
	236	515	Cebelü	1127	1715
	237	516	Timar Tevcihâtı	1128	1715 - 1716
	238	517		1128	1715 - 1716
	239	518		1129	1716 - 1717
	240	519	Muhtelif Rikâb Defteri	1129	1716 - 1717
	241	520	Timar Tevcihâtı	1129	1716 - 1717
	242	521		1129	1716 - 1717
	243	522	Anadolu Mahlûlât ve Muhtelif Defteri	1129	1716 - 1717

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	244	523	Mora Ceziresinin Timarı	1129	1716 - 1717
	244-1	523M	Eyalet, Voyvodalık, Sancak ve Alaybeyilik Defteri	1129-1142	1716 1730
	245	524	Anadolu Mahlûlât ve Muhtelif Defteri	1130	1717 - 1718
	246	525	Kangırı ve Canik Livasının Yoklaması	1130	1717 - 1718
	247	526	Mezistre Livasının Timarı	1130	1717 - 1718
	248	527	Kütahya, Hüdavendigâr, Saruhan, Aydın, Bolu, Kastamonu, Karahisâr-ı Sahib, Menteşe, Hamid, Teke, Karasi, Sultanönü, Ankara ve Kangırı Livaları Timar Tevcîhâtı	1130	1717 - 1718
	249	528	Ahmed Paşa Zamanındaki Muhtelif Tahvilât Kayıtları	1131	1718 - 1719
	250	529	İzvornik Livası Timarları	1138	1725 - 1726
	251	530	Timar Tevcîhâtı	1143	1730 - 1731
	252	531	Anadolu Eyaleti Timarları	1145	1732 - 1733
986	253	532	Gence Eyaleti Timar İcmâli	1145	1732 - 1733
	254	533	Köprülüzâde Abdullah Paşa ve Reisülküttâb İzzî Süleyman Efendi'nin Tahvilât Kayıtları	1146	1733 - 1734
	255	534	Üsküp, Ohri, Köstendil, Debre, Çirmen ve Kırkilise Sancaklarının Mütekâidîn ve Cebelüleri	1146	1733 - 1734
	256	535	Rumeli Eyaleti Sıbyanı	1146	1733 - 1734
	257	536	Niğbolu Sıbyân ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1147	1734
	258	537	Karaman Eyaleti Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1148	1735
	259	538	İnebahtı Livası Timarları	1148	1735
	260	539	Kastamonu Livası Züemâ ve Erbâb-ı Timar Bedeliyesi	1149	1736 - 1737
	261	540	Hüdavendigâr Livası Sıbyân ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1149	1736 - 1737
	262	541	Bosna Livasının Timar İcmâli	1149	1736 - 1737
	263	542	Mora Ceziresindeki Livaların Erbâb-ı Timar ve Züemânın Bedeliyeleri Muhasebesi İcmâli	1150	1737 - 1738
	264	543	Bender Canibi Alaybeyliği Defteri	1152	1739 - 1740
	265	544	Akşehir, Aksaray, Kırşehir, Kayseriye, Beyşehir, Niğde, Konya ve Üsküp Livalarının Sıbyân ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1152	1739 - 1740
	266	545	Alaybeyilik	1152	1739 - 1740
	267	546		1153	1740 - 1741
	268	547	Aydın Livası Mütekâidîn ve Sıbyân Cebelü Bedeliyesi	1154	1741 - 1742
	269	548	Maraş, Malatya, Kars ve Ayntab Livalarının Mütekâidîn ve Sıbyân Cebelü Bedeliyesi	1154	1741 - 1742
	270	549	Timar Tevcîhâtı	1154	1741 - 1742

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	271	550	Bolu Livası Mütekâidîn ve Sıbyân Cebelü Bedeliyesi	1155	1742 - 1743
	272	551	Timar Tevcîhâtı	1157	1744 - 1745
	273	552	Halep Eyaleti Cebelü Defteri	1157	1744 - 1745
	274	553	Sivas ve Maraş Eyaletleri Timarları	1158	1745
	275	554	Hüdavendigâr Livası Mütekâidîn Sıbyan Cebelü Bedeliyesi	1159	1746
	276	555	Anadolu Eyaleti Timar Tevcîhâtı	1159	1746
986	277	556	Timar Tevcîhâtı	1159	1746
	278	557	Erzurum Muhtelifesi	1159	1746
	279	558	Erzurum, Bayburd, Erzincan ve Tercan Timar Tevcîhâtı	1159	1746
	280	559	Karahisar-ı Şarkî'de Bir Timarın Kaydı	1159	1746
	281	560	Anadolu Eyaleti Timar Tevcîhâtı	1159	1746
	282	561			
	283	562	Erzurum ve Kars Eyaletleri Timar Tevcîhâtı	1159	1746
	284	563	Timar Tevcîhâtı	1159	1746
	285	564	Üsküp Timar Kayıtları	1160	1747
	286	565	Kütahya ve Alacahisar Livası Mütekâidîn ve Sıbyân Cebelü Bedeliyesi	1161	1748
	287	566	Paşa Livası Sol Kol Mütekâidîn ve Sıbyân Cebelü Bedeliyesi	1162	1748 - 1749
	288	567		1164	1750 - 1751
	289	568	Adana Eyaleti Timar Tevcîhâtı	1166	1752 - 1753
	290	569	Kütahya, Saruhan, Karesi ve Hüdavendigâr Sıbyân ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1168	1754 - 1755
	291	570	Hüdavendigâr Livası Sıbyân ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1169	1755 - 1756
	292	571	Anadolu Timar Tevcîhâtı	1170	1756 - 1757
	293	572	Üsküp Livası Mütekâidîn ve Sıbyân Cebelü Bedeliyesi	1172	1758 - 1759
	294	573	Alaybeyliği	1174	1760 - 1761
	295	574	Niğde Livası Mütekâidîn ve Sıbyân Cebelü Bedeliyesi	1174	1761
	296	575	Bolu, Kastamonu ve Kangırı Mütekâidîn ve Sıbyân Cebelü Bedeliyesi	1176	1762 - 1763
	297	576	Erzurum Cebelü Bedeliyesi	1177	1763 - 1764
	298	577	Paşa Livası Mütekâidîn ve Sıbyân Cebelü Bedeliyesi	1181	1767
	299	578	Kastamonu, Bolu, Ankara ve Kangırı Livaları Sıbyân ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1182	1768
	300	579	Bender Kalesinde Bulunan Timar Sahipleri ile Züemânın Yoklaması	1182	1768 - 1769
	301	580	Maraş Livasının Sıbyân ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1185	1771 - 1772

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	302	581	Niğbolu Livasının Sıbyân ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1185	1771 - 1772
986	303	582	Rumeli Valisi Abdi Paşa'nın Hacıoğlu Pazarı'nda Yaptığı Timar Sahipleriyle Züemâsının Yoklaması	1186	1772 - 1773
	304	583	Malatya ve Maraş Livaları Sıbyân ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1187	1773
	305	584	Üsküp ve Köstendil Livalarının Sıbyân ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyeleri	1189	1775 - 1776
	306	585	Kars (Maraş) Livasının Sıbyan ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyeleri	1189	1775 - 1776
	307	586	Hotin Seferi'ne Memur Rumeli Eyaleti Şartlu ve Mütekâidleri	1190	1776 - 1777
	308	587	Sivas, Saruhan, Ayntab ve Selanik Livası Sıbyan ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1190	1776 - 1777
	309	588	Bolu Livası Timar İcmâli	1190	1776 - 1777
	310	589	Bolu Livasının Sıbyan ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1191	1777
	311	590	Ayntab ve Malatya Livalarının Timar Tevcihine Dair Yazılan Ahkâm	1191	1777
	312	591	Timar Tevcihâtı	1191	1777
	313	592	Özi Muhafazasına Memur Züemâ ve Erbâbı Timarın Yoklaması	1192	1778
	314	593	Timar Tevcihâtı	1194	1780
	315	594	Yanya Livası Sıbyan ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1196	1781 - 1782
	316	595	Bolu, Kastamonu, Ankara ve Kangırı Sıbyan ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1197	1782 - 1783
	317	596	Anadolu Eyaletinin Eşkinici Züemâ ve Erbâb-ı Timarının İsmail Cânibine Memur Olduklarına Dair Cebelü Defteri	1197	1782 - 1783
	318	597	Timar Tevcihâtı	1198	1783 - 1784
	319	598	Niğbolu Sancağının Eşkinici, Züemâ ve Erbâb-ı Timarının Özi'ye Memur Olduklarına Dair Cebe Defteri	1198	1783 - 1784
	320	599	Gedikli Divân-ı Hümayûn Kâtipleri Timarları	1199	1784 - 1785
	321	600	Halep ve Kilis Livalarının Sıbyan ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1199	1784 - 1785
	322	601	Karahisar-ı Sahib, Saruhan ve Hüdavendigâr Sancaklarının Sıbyan ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1199	1784 - 1785
986	323	602	Kırkkilise, Vize, Çirmen, Beyşehir, Akşehir ve Kayseriye Livalarının Sıbyan ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1202	1787 - 1788
	324	603	Timar Tevcihâtı	1203	1788 - 1789
	325	604	Menteşe ve Kütahya Livaları Sıbyan ve Mütekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1203	1788 - 1789

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	326	605	Niğbolu'daki Timarın Kaydı	1204	1789 - 1790
	327	606	Seferde Bulunan Timar Mülâzımlarının Kayıtları	1204	1789 - 1790
	328	607	Yanya ve Çirmen Livalarının Sıbyan ve Müttekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1205	1790 - 1791
	329	608	Ağrıboz Kalesi'nde Mevcut Bulunmayan Timar Sahiplerinin İsimleri	1206	1791 - 1792
	330	609	Midilli, İnebahtı, Karlılı ve Rodos Livalarındaki Timar Sahiplerinin Mevcutları	1206	1791 - 1792
	331	610	Belgrad Muhafazasında Bulunan Rumeli Eyaleti Erbâb-ı Timar Mülâzımları Defteri	1206	1791 - 1792
	332	611	Vefatlarıyla Vârisiz Kalan Bazı Timarların Darphâne'ye Zabtlarına Dair Ruznamçe-i Hümayûn Suretleri	1206	1791 - 1792
	333	612		1206	1791 - 1792
	334	613	Timar Tevcihâtı	1207	1792 - 1793
	335	614	Beyşehir Livası Sıbyan ve Müttekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1207	1792 - 1793
	336	615	Levent Çiftliği Teşkilatı için Tertip Olunan Timarlar	1208	1793 - 1794
	337	616	Halep'teki Bazı Timarların Hass-ı Hümayûn'a Tahsisleri	1208	1793 - 1794
	338	617	Maraş Eyaletinin Timar Tevcihâtı	1208	1793 - 1794
	339	618	Niğbolu Sancağındaki Bir Timarın Ruznamçe-i Hümayûnu	1209	1794 - 1795
	340	619	Sahipleri Yoklamada Bulunmadıklarından Dolayı Mülâzımları Arzolanacak Timarlar	1211	1796 - 1797
	341	620	Sahipsiz Timarların Kayıtları ve Başka	1212	1797 - 1798
	342	621	Mahallere Tahsisleri	1213	1798 - 1799
	343	622	Anadolu'daki Timar Mülâzımları	1213	1798 - 1799
	344	623	Divân-ı Hümayûn Kalemine Ait Timarlar	1213	1798 - 1799
	345	624	Sahipsiz Timarların Kayıtları ve Başka Mahallere Tahsisleri	1215	1800 - 1801
986	346	625	Kastamonu, Kangırı, Tarsus, Ankara ve Aydın Sancaklarındaki Bazı Timarların Kayıtları	1215	1800 - 1801
	347	626	Sahipsiz Timarların Kayıtları ve Başka Mahallere Tahsisleri	1216	1801 - 1802
	348	627	Ankara Sancağındaki Bir Timarın Kaydı	1216	1801 - 1802
	349	628	Divriği Sancağındaki Bir Timarın Kaydı	1217	1802 - 1803
	350	629	Sofya Sancağındaki Sıbyan ve Müttekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1217	1802 - 1803
	351	630	Sahipsiz Timarların Kayıtları ve Başka Mahallere Tahsisleri	1218	1803 - 1804
	352	631	Erzurum'daki Bir Timarın Kaydı	1218	1803 - 1804
	353	632	Canik'teki Bir Timarın Kaydı	1219	1804 - 1805
	354	633	Avlonya Livasında Bir Timarın Kaydı	1224	1809 - 1810
	355	634	Hamid Sancağındaki Bazı Timar Kayıtları	1225	1810

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	356	635	Karhili Sancağındaki Bir Tımarın Kaydı	1225	1810
	357	636	Teke Sancağındaki Bir Tımarın Kaydı	1228	1813
	358	637	Selanik Sancağındaki Bazı Tımarların Kaydı	1228	1813
	359	638	Rumeli Eyaleti vesair Mahallerde Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1228	1813
	360	639	Rumeli Eyaletindeki Tımar Mülâzımlarının Tatbik Mühürleri	1229	1813 - 1814
	361	640	Şahinci, Çakırcı vesaire Tımarları	1231	1815 - 1816
	362	641	Mehmed Vahid Paşa Tarafından Hamid Livasında Emanet Suretiyle Zabtolunan Tımar ve Mukâtaât Hisseleri	1231	1815 - 1816
	363	642	Nablus Sancağındaki Tımar Kayıtları	1232	1816 - 1817
	364	643	Sivas Eyaletindeki Tımar Mülâzımları	1232	1816 - 1817
	365	644	Sivas Eyaletindeki Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1233	1817 - 1818
	366	645	Ankara Livasındaki Tımar Hisse Kaydı	1234	1818 - 1819
	367	646	Paşa Livasında Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1235	1819 - 1820
	368	647	Saruhan Livasında Tımar Hisse Kaydı	1238	1822 - 1823
	369	648	Rumeli'de Bazı Tımar Kayıtları	1239	1823 - 1824
	370	649	Anadolu Eyaleti Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Kayıtları	1240	1824 - 1825
	371	650	Biga, Gelibolu, Foça ve Suğla Sancaklarındaki Tımar Kayıtları	1241	1825 - 1826
986	372	651	Çirmen, Kırkkilise, Hüdavendigâr vesair Mahallerindeki Tımar Kayıtları	1242	1826 - 1827
	373	652	Anadolu ve Rumeli'deki Bazı Tımar Kayıtları	1243	1827 - 1828
	374	653	Yanya Livasındaki Bazı Tımar Kayıtları	1247	1831 - 1832
	375	654	Zabtolunan Bazı Tımar ve Tımarların Kayıtları	1248	1832 - 1833
	376	655	Humbaracı, Lağımçı, Sıbyan ve Mütেকâidlerinin Tımarlarından Alınacak Nısf Hâsılât	1249	1833 - 1834
	377	656	Bazı Tımarların İhâlesi	1251	1835 - 1836
	378	657			
	379	658	Tımar Bakâyâ Muhasebesi	1251	1835 - 1836
	380	659	Mansûre Süvarisine İlhak Olunan ve Olunmayan Tımarlar	1253	1837 - 1838
	381	660	Tırhala Sancağındaki Mukâtaât ve Tımarlar	1254	1838 - 1839
	382	661	Tımar Tevcîhi ve İlmuhaber Kayıtları	1256	1840 - 1841
	383	662	Konya'daki Bazı Tımarların Hesabâtı	1258	1842 - 1843
	384	663	Tımar ve Tımar Bedelâtı	1259	1843
	385	7501	Tahvil (Malta Seferi Münasebetiyle)	972 - 976	1564 - 1568
	386	7502	Tahvil	972 - 973	1564 - 1565

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	387	7503	Köhne	989 - 990	1581 - 1582
	388	7504	Tahvil	989 - 990	1581 - 1582
	389	7505	Berat	992 - 993	1584 - 1585
	390	7506	Köhne	998	1589
	391	7507	Alaybeyiliği	1099 - 1104	1687 - 1692
	392	7508	Alaybeyiliği ve Hotin'deki Ahkâm-ı Sâire	1125	1713
	393	7509	Alaybeyiliği	1134 - 1145	1721 - 1732
	394	7510	Mütesellimlik	1199 - 1245	1784 - 1829
	395	7511	Müteferrika, Çavuşân ve Divân-ı Hümayûn Kâtiplerine Ait Timarlar	1220 - 1260	1805 - 1844
	396	7512	Mütesellimlik	1245 - 1260	1829 - 1844
	397	7513	Tahvil	1287 - 1317	1870 - 1899
	398	7514	Atık Şurût Defteri (Mühendishâneler Hakkında)	-	-
	399	7530	Divân-ı Hümayûn Hizmetine Tayin Olunup Min-ba'd Serdarlar ile Sefere Gitmeyüp Rikâb-ı Hümayûn ile Eşmek Ferman Olunan Gedikli Kırk Nefer Divân Kâtibi	1015 - 1019	1606 - 1610
	400	7531	Paşa Sancağı Timar Tevcihi	1256 - 1279	1840 - 1862
Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	(B) Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
986	1	697	Hersek Mirlivasının Haslarıyla Sipahilere Ait Timarların Kasım b. İsa'nın Emaneti ve Hayreddin'in Kitâbetiyle Yazılan Tahriri	904	1498
	2	698	Tortum Livasındaki Haslar	980	1572
	3	699	Ankara Livasının Timar Defterinin Üçüncü Cildi	997	1588
	4	700	Anadolu Eyaletlerinin Cebelü Bedeliyesi	1189	1775
	5	701	Tırhala Livasındaki Lâğımcı Salih'in Timarının Kayıt Sureti	Tarihsiz	
	6	702	Erzurum Livası Kemâh Nahiyesinin Zeâmet ve Timarların Defteri	Tarihsiz	

c. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Tahvil (Nişan) Kalemî Defterleri

989 numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda 1-86 numaralarda kayıtlı bu serî, H.1024-1335/M. 1615-1916 tarihleri arasındaki kayıtları havî 91 adet defterden müteşekkildir. 5, 18, 19, 35 ve 46 numaralar mükerrer olup, 46 numaranın mükerrer adedi 2'dir. Defterler kronolojik olarak tasnif edilmiştir.

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
989	1	Atik Divân	1024 - 1029	1615 - 1619	226
	2	Atik Vüzerâ	1108 - 1183	1696 - 1769	230
	3	Halep Atik	1130 - 1221	1717 - 1806	496
	4	Mısır	1147 - 1160	1734 - 1747	462
	5	Atik Kaza	1144 - 1315	1731 - 1897	193
	5/mük.	Mükerrer	1152 - 1152	1739	101
	6	Sivas Atik	1157 - 1254	1744 - 1838	695
	7	Anadolu Ordu	1157 - 1254	1744 - 1838	257
	8	Sanî-i Anadolu	1159 - 1257	1746 - 1841	280
	9	Sâlis-i Anadolu	1159 - 1257	1744 - 1841	702
	10	Atik Sâlis-i Anadolu	1160 - 1255	1747 - 1839	681
	11	Atik Mısır	1160 - 1229	1747 - 1813	752
	12	Atik Sanî-i Anadolu	1160 - 1256	1747 - 1840	402
	13	Atik Divân	1162 - 1191	1845 - 1777	468
	14	Maraş	1167 - 1255	1753 - 1839	749
	15	Atik Karaman	1167 - 1255	1753 - 1839	576
989	16	Sancak	1169 - 1191	1755 - 1777	297
	17	Sanî-i Rumeli	1170 - 1255	1756 - 1839	419
	18	Mahlûl Anadolu	1173 - 1256	1759 - 1840	567
	18/mük.	Anadolu	1169 - 1256	1755 - 1840	856
	19	Evvel-i Erzurum	1173 - 1259	1759 - 1843	741
	19/mük.	Sanî-i Erzurum	1238 - 1240	1823 - 1825	334
	20	Îmâmet, Hitâbet, Nişân-ı Hümayûn	1174 - 1229	1760 - 1813	178
	21	Eşkin-i Sanî, Atik Şurût	1177 - 1242	1762 - 1826	250
	22	Salyâne	1118 - 1210	1706 - 1795	164
	23	Evvel-i Rumeli	1173 - 1257	1759 - 1841	525
	23/mük.	Mükerrer	1180 - 1256	1776 - 1840	809
	24	Atik Mahlûl-i Sanî Rumeli	1182 - 1256	1768 - 1840	610
	25	Atik Özi	1183 - 1257	1769 - 1841	513
	26	Şerh	1189 - 1272	1775 - 1855	327
	27	Sâlis-i Rumeli	1190 - 1256	1776 - 1840	211
	28	Mahlûl Bosna, Hersek, İzvornik, Klis	1183 - 1247	1769 - 1831	443
	29	Nişan-ı Hümayûn	1196 - 1211	1781 - 1796	119
	30	Divân	1194 - 1273	1780 - 1856	712
	31	Mustahfiz-ı Rumeli	1197 - 1321	1782 - 1903	434
	32	Atik Mustahfiz-ı Anadolu	1202 - 1236	1787 - 1820	377
	33	Ordu-yı Hümayûn	1202 - 1206	1787 - 1791	327
	33/mük.		1203 - 1204	1888 - 1889	-
	34	Atik Karaman	1167 - 1257	1753 - 1841	267
	35	Atik Ulemâ	1207 - 1243	1792 - 1827	244
	35/mük.	Atik Cezâyir	1201 - 1247	1786 - 1831	563
	36	Kaza	1215 - 1256	1800 - 1840	241
	37	Ordu-yı Rumeli	1202 - 1228	1787 - 1813	141

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	38	Defter-i Anadolu ve Rumeli	1221 – 1228	1806 – 1813	107
	39	Atik Vüzerâ	1253 – 1268	1837 – 1851	536
	40	Humbaracı	1229 – 1242	1813 – 1826	229
	41	Salyâne	1229 – 1255	1813 – 1839	396
	42	Nişân-ı Hümayûn	1229 – 1258	1813 – 1842	217
	43	Menşûr	1229 – 1329	1813 – 1911	255
	44	Atik Sivas, Mustahfiz-ı Anadolu	1239 – 1327	1823 – 1909	137
989	45	Atik Nizam	1211 – 1263	1796 – 1846	183
	46	Atik Lağımçı	1141 - 1252	1728 - 1836	120
	46/mük.	Mükerrer Humbaracı	1242 - 1253	1826 - 1837	140
	46/mük.		1241 - 1243	1825 - 1827	205
	47	Lağımçı	1243 - 1253	1827 - 1837	115
	48	Adana	1242 - 1257	1826 - 1841	265
	49	Atik Mahlût	1243 - 1259	1827 - 1843	289
	50	Atik Paşa	1245 - 1254	1829 - 1838	255
	51	Anadolu	1249 - 1258	1833 - 1842	233
	52	Atik Kaza	1252 - 1272	1836 - 1855	241
	53	Atik Vüzerâ	1215 - 1228	1800 - 1813	271
	53	Karaman Mahlut	1256 - 1280	1840 - 1861	393
	54	Atik Cezâyir	1256 - 1278	1840 - 1861	291
	55	Sanî-i Rumeli	1256 - 1281	1840 - 1864	453
	56	Halep	1256 - 1276	1840 - 1859	109
	57	Tersâne-i Âmire	1256 - 1279	1840 - 1862	113
	58	Evvel-i Maraş, Anadolu	1256 - 1278	1840 - 1861	151
	59	Evvel-i Rumeli	1256 - 1278	1840 - 1861	171
	60	Sanî-i Anadolu	1256 - 1278	1840 - 1861	431
	61	Sudûr-ı İzâm, Mevalî Kadılar	1256 - 1292	1840 - 1875	262
	61	Şurût	1320 - 1329	1902 - 1911	302
	62	Eyalet-i Özi	1256 - 1278	1840 - 1861	370
	63	Sivas Atik ve Kâtib	1258 - 1278	1842 - 1864	191
	64	Nişân-ı İmâret ve Hitâbet	1259 - 1279	1843 - 1862	214
	65	Vüzerâ	1269 - 1885	1852 - 1868	276
	66	Tahvil	1274 - 1335	1857 - 1916	264
	67	Anadolu	1279 - 1319	1862 - 1901	Yok
	68	Rumeli	1279 - 1312	1862 - 1894	186
	69	Mahlût Defter	1279 - 1299	1862 - 1881	196
	70	Vüzerâ	1285 - 1293	1868 - 1876	276
	71	Rumeli Askerî Mektebi ve Harbiye Bölüğü Mirimîranlık	1288 - 1324	1871 - 1906	323
	72	Atik Vüzerâ	1292 - 1315	1875 - 1897	293
	73	Vüzerâ-yı İzâm	1292 - 1306	1875 - 1888	254
	74		1206 - 1312	1791 - 1894	268

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	75	Vüzerâ-yı İzâm ve Vükelâ-yı Fihâm Hazarâtı	1313 - 1325	1895 - 1907	251
	76	Ulemâ-yı Kirâm ve Sudûr-ı İzâm	1315 - 1326	1897 - 1908	249
	77	Zeâmet, Gedik, Timar	1322 - 1327	1904 - 1909	196
	78	Menşûr-ı Hümayûn	1320 - 1326	1902 - 1908	189
	79	Vüzerâ-yı İzâm ve Vükelâ-yı Fihâm Hazarâtı	1321 - 1331	1903 - 1912	193
989	80	Anadolu Vilayet Fihrist	1302 - 1320	1884 - 1902	188
	81	Vilayet-i Karadağ, Nevâhi-yi Râbia	1302 - 1320	1884 - 1902	148
	82	Vilayet-i Hüdavendigâr	1302 - 1320	1884-1902	146
	83	Berat-ı Âlî	1312 - 1319	1894 - 1901	136
	84	Tahvîl-i Nizam	1144 - 1316	1731 - 1898	174
	85	Tahvil Kalemî Umum Fihristi	1145 - 1315	1732 - 1897	211
	86	Muharrerât-ı Umumiye Müzekkire	1316 - 1335	1898 - 1916	287

3. RÜÛS KALEMİ DEFTERLERİ

Rüûs Kalemî, Divân-ı Hümayûn'un en önemli kalemlerinden olup; vezir, beylerbeyi, sancakbeyi, mevalî, timar ve zeâmet sahipleri dışındaki bütün hizmetliler ile hazîne, evkâf ve gümrükten maaş alan her türlü devlet memurlarının tayin muamelelerinin yapıldığı ve bunlara dair kayıtların tutulduğu kalemdir.

Bu çeşit devlet memurlarının tayin muamelesini gösteren kâğıda *rüûs* adı verilir ve bunlar bu kalemde tutulan *Rüûs Defterleri*'ne kaydolunurdu.

Rüûslar umumiyetle üç çeşitti:

a) *Rüûs Kalemî Rüûsları*: Şeyhülislam ile İstanbul, Eyüp, Galata ve Üsküdar kadılarının, Bâbüssaâde ağasıyla Yeni Saray ağası ve Enderûn serkilercisi nezaretinde olan evkaftaki vazife sahiplerinin, Anadolu'daki vakıflara ait vazifelerin ve kale muhafızı neferlerin *rüûsları* bu ismi alırdı.

b) *Ordu Rüûsları*: Sadrazam nezaretinde olan vakıflara, seferde olan Kapıkulu süvari bölüklerine, Cebeci, Topçu, Top arabacı, Ulûfeli müteferrikalara ait *rüûslardır* ki, bunları sefer zamanı sadrazam inha ederdi.

c) *Rikab Rüûsları*: Bunlar da iki kısımdı:

ca) *Küçük Ruznamçe Rüûsları*: Kapıcılar, Avcı bölükleri, Divân-ı Hümayûn kâtipleri, Çaşnigirler, İstanbul'da bulunan Divân çavuşları ve mütekâid müteferrika rüûsları.

cb) *Piyade Rüûsları*: Saray aşçıları, Alemdarlar, Mehterler, Divân-ı Hümayûn sakaları, Hassa çamaşırcıları, Saray'a mensup ehl-i hiref yani sanatkarlar, Eski Saray ve Galata Sarayı kapıcıları, Anadolu kalelerindeki zabitler, Tersane mensupları, Saray tabip ve cerrahları, esnaf kethüdaları ve mukâtaa kâtiplerine ait rüûslar⁷².

a. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Rüûs Defterleri

980 numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"nda 1452-1698-F genel, 1-247-F özel numaralarda A.RSK. koduyla kayıtlı H. 946-1253 /M. 1539-1837 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden, bir kaç sayfa veya formadan müteşekkil 254 adet Rüûs Defteri parçası mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	1452-1698-F	A.RSK.	946 - 1253	1539 - 1837	254	Analitik Envanter

Ayrıca 592 numaralı "Sadaret Defterleri Kataloğu"nda 277-291 genel 1-15 özel numaralarda kayıtlı H. 1258-1337/M. 1842-1919 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden "Divân-ı Hümayûn Kalemlerine Ait Muhtelif Defterler" serîsi arasında da Rüûs Defterleri mevcuttur. Bunlar Tanzimat sonrası teşekkül eden Sadaret Dairesi Divân (Beylikçi) Kalemî'nin tuttuğu defterlerdir.

Ali Emîrî, İbnülemin ve Muallim Cevdet belge tasnifleri içerisinde de Rüûs Defterleri'ne rastlamak mümkündür.

b. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Rüûs Defterleri

986 numaralı "Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu"nda A grubunda 208-261/24 genel, 1-79 özel numaralarda kayıtlı H. 953-1237 /M. 1546-1822 tarihleri arasındaki

⁷² M. SERTOĞLU, A.g.e., s. 286-287.

kayıtları ihtiva eden 80 adet; B grubunda 262-279, 7515-7518 v e7528 genel 1-23 özel numaralarda kayıtlı H. 983-1273 /M. 1575-1857 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 23 adet; C grubunda 703-705 genel 1-3 özel numaralarda kayıtlı H. 1105-1246 /M. 1693-1830 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 3 adet olmak üzere toplam 106 adet Rüûs Defteri mevcuttur.

Özel No	Genel No	Defterin Adı/Konusu	Tarih	
			Hicrî	Miladî
Rûûs Kayıtları A				
1	208	Padişahın Yanbolu'ya Hareketinde Yollarda Verdiği Rûûs Kayıtları	953	1546 - 1547
2	209	Rûûs Kaza Kayıtları	957	1550
3	210	Rûûs Kayıtları	959	1551 - 1552
4	211		961	1553 - 1554
5	212		961	1553 - 1554
6	213		962	1554 - 1555
7	214		962	1554 - 1555
8	215		963	1555 - 1556
9	216		966	1558 - 1559
9a	216/A		964	1556 - 1557
10	217		1070	1659 - 1660
11	218		971	1563 - 1564
12	219		972	1564 - 1565
13	220		973	1565 - 1566
14	221		977	1569 - 1570
15	222		978	1570 - 1571
16	223	İnebahtı'da Yazılan Rûûs Kayıtları	979	1571 - 1572
17	224	Rûûs Kayıtları	980	1572 - 1573
18	225		980	1572 - 1573
19	226		981	1573 - 1574
20	227	Halkulva'd ve Tunus Muharebelerinde Tutulan Rûûs Kayıtları	982	1574 - 1575
21	228	Rûûs Kayıtları	982	1574 - 1575
22	229		982	1574 - 1575
23	230		984	1576 - 1577
24	231		985	1577 - 1578
25	232	Osman Paşa'nın Rûûs Kayıtları	986	1578 - 1579
26	233	Rûûs Kayıtları	986	1578 - 1579
27	234		986	1578 - 1579
28	235		987	1579 - 1580
29	236		987	1579 - 1580
30	237	Köprübaşı'nda Yazılan Rûûs Kayıtları	988	1580 - 1581
31	238	Rûûs Kayıtları	988	1580 - 1581
32	239		989	1581
33	240	Erzurum'daki İbtida Rûûs Kayıtları	989	1581

Özel No	Genel No	Defterin Adı/Konusu	Tarih	
			Hicrî	Miladî
34	241	Rûûs Kayıtları	990	1582
35	242		991	1583
36	243		991	1583
37	244		992	1584
38	245		992	1584
39	246	Serdar Ferhad Paşa'nın Rûûs Kayıtları	993	1585
40	247	Rûûs Kayıtları	993	1585
41	248	Üsküdar'da Tutulan Rûûs Kayıtları	994	1585 - 1586
42	249	Rûûs Kayıtları	995	1586 - 1587
43	250		997	1588 - 1589
44	251		997	1588 - 1589
45	252		997	1588 - 1589
46	253		1001	1592 - 1593
47	254	Davud Paşa'nın Serdarlık Rûûs Kayıtları	1005	1596 - 1597
48	255	Satırcı Mehmed Paşa'nın Varad Seferi Rûûs Kayıtları	1007	1598 - 1599
49	256	Rûûs Kayıtları	1014	1605 - 1606
50	257		1029	1619 - 1620
51	258	Sadrazam Mehmed Paşa'nın İkinci Rûûs Kayıtları	1054	1644 - 1645
52	259		1055	1645 - 1646
53	260	Rûûs Kayıtları	1057	1647
54	261	Sadrazam Mehmed Paşa'nın Rûûs Kayıtları	1066	1655 - 1656
60	261/5	Rûûs Kayıtları	1141	1728 - 1729
61	261/6		1153 - 1175	1740 - 1741
62	261/7		1156 - 1159	1743 - 1746
63	261/8		1171	1757
64	261/9		1177	1763 - 1764
65	261/10		1195	1780 - 1781
66	261/11		1193 - 1194	1779 - 1780
67	261/12		1195	1780 - 1781
68	261/13		1196 - 1202	1781 - 1788
69	261/14		1196 - 1207	1781 - 1793
70	261/15		1202	1787 - 1788
71	261/16	Rûûs Kayıtları	1205 - 1208	1790 - 1794
72	261/17		1210 - 1214	1795 - 1800
73	261/18		1213 - 1216	1798 - 1802
74	261/19		1216 - 1218	1801 - 1804
75	261/20		1222	1807 - 1808
76	261/21		1222 - 1223	1807 - 1809
77	261/22		1223 - 1226	1808 - 1811
78	261/23		1224 - 1226	1809 - 1811
79	261/24		1236 - 1237	1820 - 1822
Rûûs Kayıtları B				

Özel No	Genel No	Defterin Adı/Konusu	Tarih	
			Hicrî	Miladî
1	262	Vilayet ve Liva Mutasarrıfları ve Mülkî Teşkilat Kayıtları	983	1575 - 1576
2	263	Kaleler Tevcîhâtı	1036 - 1041	1626 - 1632
3	264	Müteferrika, Gedikli, Kâtib, Defter-i Hakanî Kâtipleri Kayıtları	1037	1627 - 1628
4	265	Muhtelif Tevcîhât Kayıtları	1038	1628 - 1629
5	266	Vilayet ve Liva Mutasarrıfları ve Mülkî Teşkilat Kayıtları	1040	1630 - 1631
6	267	Muhtelif Tevcîhât Kayıtları	1044	1635 - 1636
7	268		1048	1638 - 1639
8	269		1048	1638 - 1639
9	270		1067	1656 - 1657
10	271		1069	1658 - 1659
11	272		1070	1659 - 1660
12	273		1073	1662 - 1663
13	274		1073	1662 - 1663
14	275		1083	1672 - 1673
15	276		1108	1696 - 1697
16	277		1129	1716 - 1717
17	278		1133	1720 - 1721
18	279		1149	1736 - 1737
19	7515	Tahvil (Kul Kaydı)	1014	1605 - 1606
20	7516	Rûûs Kayıtları	1073 - 1080	1662 - 1670
21	7517		1084 - 1085	1673 - 1675
22	7518	Gazi Sultan Süleyman Evkâfının Hademe ve Duâgûyân Defteri	1157 - 1266	1744 - 1850
23	7528	İstabl-ı Âmire Müdürlüğü Kapıcılık Payesini İhrâz Edenlerin Defteri	1261 - 1273	1845 - 1857
Rûûs Kayıtları C				
1	703	Rikâb-ı Hümayûn'daki Müstahfız, Şahinci ve Çakırcıların Kayıtları	1105	1693
2	704	Rûûs Kayıtları	1193	1779
3	705		1246	1830

c. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Rûûs Defterleri

989 numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda 1-261 numaralarda kayıtlı H. 1116-1326 /M. 1704-1908 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 262 adet Rûûs Defteri mevcuttur. Defterler kronolojik olarak tasnif edilmiştir.

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
989	1	Evkâf-ı Hümayûn	1116	1704	442
	2	Vakıf ve Mukâtaât	1117	1705	510
	3		1117 - 1118	1705 - 1706	326
	4		1118 - 1118	1706 - 1706	320
	5	Evkâf-ı Hümayûn	1118 - 1119	1706 - 1707	321
	6		1119 - 1120	1707 - 1708	242
	7	Vakıf ve Mukâtaât	1120 - 1121	1708 - 1709	280
	8		1121 - 1122	1709 - 1710	470
	9		1122	1710	330
	10		1122	1710	360
	11	Rikâb	1123	1711	136
	12	Vakıf ve Mukâtaât	1124	1712	460
	13		1124	1712	364
	14		1125	1713	510
	15	Evkâf-ı Hümayûn	1125 - 1126	1713 - 1714	336
	16		1126 - 1127	1714 - 1715	398
	17	Mukâtaât	1127	1715	192
	18	Tevliyet ve Mukâtaât	1127	1715	84
	19	Rûûs-ı Hümayûn	1127	1715	102
	20	Evkâf-ı Hümayûn	1127	1715	244
	21		1128	1715	181
989	22	Rûûs-ı Hümayûn	1128	1715	108
	23	Vakıf ve Mukâtaât	1128 - 1129	1715 - 1716	398
	24	Rûûs-ı Hümayûn	1128 - 1129	1715 - 1716	338
	25	Evkâf-ı Hümayûn	1129	1716	196
	26	Rûûs-ı Hümayûn	1129 - 1130	1716 - 1717	370
	27	Evkâf-ı Hümayûn	1130 - 1131	1717 - 1718	474
	28		1131 - 1132	1718 - 1719	484
	29		1132	1719	454
	30		1132 - 1133	1719 - 1720	456
	31		1133 - 1134	1720 - 1721	486
	32		1134	1721	480
	33		1134 - 1135	1721	480
	34	Kuyûdât-ı Rûûs-ı Hümayûn	1135 - 1136	1721 - 1722	504
	35	Vakıf ve Mukâtaât	1136 - 1137	1722 - 1723	480
	36	Evkâf-ı Hümayûn	1137	1723 - 1724	480
	37		1137 - 1138	1724 - 1724	410
	38		1138 - 1139	1725 - 1726	480
	39		1139 - 1140	1726 - 1727	504
	40		1140 - 1141	1727 - 1728	506
	41	İstihdam	1140 - 1254	1727 - 1838	402
	42	Evkâf-ı Hümayûn	1142	1729	394
	43		1142 - 1143	1729 - 1730	402
	44	Rûûs-ı Hümayûn	1142 - 1143	1729 - 1730	32

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	45	Mukâtaât	1143	1730	412
	46	Evkâf-ı Hümayûn	1143 - 1144	1730 - 1731	484
	47		1143 - 1144	1730 - 1731	412
	48	Kuyûdât	1144	1731	480
	49	Evkâf-ı Hümayûn	1144 - 1145	1731 - 1732	216
	50	Rûûs-ı Hümayûn	1144 - 1171	1731 - 1757	376
	51	Vakıf ve Mukâtaât	1146	1733	262
	52	Evkâf-ı Hümayûn	1146	1733	288
	53		1147	1734	380
	54	Vakıf ve Mukâtaât	1147	1734	408
	55	Rûûs-ı Hümayûn, Umumî	1148	1735	434
	56	Evkâf-ı Hümayûn	1150	1737	296
	57		1150 - 1151	1737 - 1738	284
	58	Vakıf ve Mukâtaât	1151	1738	240
989	59	Evkâf-ı Hümayûn	1151 - 1152	1738 - 1739	218
	60	Vakıf	1151 - 1152	1738 - 1739	186
	61	Evkâf-ı Hümayûn	1152	1739	218
	62	Vakıf ve Mukâtaât	1153 - 1153	1740 - 1740	270
	63	Vakıf	1154 - 1154	1741 - 1741	216
	64		1154 - 1154	1741 - 1741	358
	65	Vakıf ve Mukâtaât	1154 - 1155	1741 - 1742	372
	66		1155	1742	358
	67	Evkâf-ı Hümayûn	1155 - 1156	1742 - 1743	312
	68	Rûûs-ı Hümayûn, Umumî	1156	1743	460
	69	Mukâtaa	1156 - 1157	1743 - 1744	194
	70	Vakıf	1156 - 1157	1743 - 1744	272
	71	Mustahfiz-ı Atik (Anadolu)	1156 - 1170	1743 - 1756	203
	72	Vakıf vesaire	1157 - 1158	1744 - 1745	394
	73	Mukâtaa vesaire	1160 - 1163	1747 - 1749	596
	74	Rûûs-ı Hümayûn	1162	1748	578
	75	Mukâtaa	1163 - 1165	1749 - 1751	494
	76	Rûûs-ı Hatt-ı Hümayûn	1164 - 1167	1750 - 1753	494
	77	Mukâtaât	1165 - 1169	1751 - 1755	572
	78	Vakıf	1167 - 1169	1753 - 1755	498
	79	Vakıf vesaire	1169 - 1171	1755 - 1757	578
	80	Vakıf	1171 - 1173	1757 - 1759	588
	81	Mukâtaa	1171 - 1173	1757 - 1759	590
	82	Vakıf	1173 - 1174	1759 - 1760	438
	83	Vakıf ve Mukâtaa	1173 - 1175	1759 - 1761	500
	84	Vakıf	1174 - 1176	1760 - 1762	498
	85	Rûûs-ı Hümayûn	1176 - 1177	1762 - 1763	410
	86	Mukâtaa	1176	1762	556
	87		1177 - 1182	1763 - 1768	564
	88	Rûûs-ı Hümayûn	1178 - 1181	1764 - 1767	576

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	89	Vakıf	1181 - 1188	1767 - 1774	384
	90	Vakıf ve Mukâtaa	1182 - 1190	1768 - 1776	414
	91	Vakıf	1182 - 1183	1768 - 1769	290
	92		1185 - 1186	1771 - 1772	400
	93/mük.	Mukarrer	1186 - 1193	1772 - 1779	872
	93	Vakıf	1188 - 1189	1774 - 1775	400
	94		1189 - 1191	1775 - 1777	712
989	95	Vakıf ve Mukâtaa	1190 - 1193	1776 - 1779	398
	96	Rûûs-ı Hümayûn Tevârih-i Muhtelif Tevcîhât-ı Vakfiye	1191 - 1235	1777 - 1819	202
	97	Vakıf ve Mukâtaa	1193 - 1196	1779 - 1781	502
	98	Rûûs	1196 - 1198	1781 - 1783	606
	99	Mukâtaât	1196 - 1199	1781 - 1784	308
	100		1199 - 1201	1784 - 1786	252
	101	Vakıf	1200 - 1202	1785 - 1787	403
	102	Vakıf ve Mukâtaa	1201 - 1207	1786 - 1792	70
	103	Vakıf	1202 - 1206	1787 - 1791	140
	104	Vakıf ve Mukâtaa	1202 - 1206	1787 - 1791	188
	105	Rûûs	1203	1788	128
	106	Evkâf-ı Hümayûn	1203 - 1244	1788 - 1792	394
	107	Vakıf ve Mukâtaa	1203 - 1207	1788 - 1792	218
	108		1203 - 1207	1788 - 1792	378
	109	Vakıf	1203 - 1205	1792 - 1590	218
	110		1205 - 1206	1790 - 1791	168
	111	Nizamât	1205 - 1241	1790 - 1825	188
	112	Mukâtaa	1206 - 1207	1791 - 1792	156
	113	Rûûs Umumî	1207 - 1210	1792 - 1795	906
	114	Mukâtaa	1207 - 1208	1792 - 1793	320
	115		1208 - 1210	1793 - 1795	372
	116		1210	1795	302
	117	Evkâf-ı Şerife	1210 - 1212	1795 - 1797	628
	118	Vakıf ve Mukâtaa	1210 - 1211	1795 - 1796	296
	119	Vakıf ve Mukâtaa	1211 - 1213	1796 - 1798	376
	120	Vakıf	1212 - 1213	1797 - 1798	352
	121		1213 - 1214	1798 - 1799	320
	122	Evkâf-ı Hümayûn	1213 - 1216	1798 - 1801	396
	123	Vakıf	1214 - 1215	1799 - 1800	396
	124		1215 - 1217	1800 - 1802	400
	125	Mukâtaa ve Tevcîhât-ı Divâniye	1216 - 1219	1801 - 1804	382
	126	Vakıf	1217 - 1219	1802 - 1804	380
	127	Mukâtaât	1218 - 1222	1803 - 1807	282
	127	Mükerrer Hatt-ı Hümayûn	1218 - 1260	1803 - 1844	394
	128	Zeâmet Çavuşan-ı Âlî	1218 - 1230	1803 - 1814	298
	129	Vakıf Tevcîhât	1219 - 1220	1804 - 1805	378

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
989	130	Mukâtaa	1219 - 1223	1804 - 1808	236
	131	Rüûs	1220 - 1222	1805 - 1807	302
	132	Evkâf-ı Hümayûn	1220 - 1235	1807 - 1819	310
	133	Rüûs	1222 - 1223	1807 - 1808	268
	134	Vakıf ve Mukâtaa	1223 - 1225	1808 - 1810	254
	135	Rüûs	1223 - 1230	1808 - 1814	632
	136		1225 - 1229	1810 - 1813	839
	137		1229 - 1230	1813 - 1814	136
	138		1230 - 1231	1814 - 1815	401
	139	Medâris-i Edirne ve Bursa	1231 - 1277	1815 - 1860	140
	140	Rüûs	1231 - 1236	1815 - 1820	362
	141		1232	1816	168
	142		1233	1817	140
	143		1233 - 1236	1817 - 1820	398
	144		1236 - 1237	1820 - 1821	196
	145	Mukâtaa	1236 - 1245	1820 - 1829	360
	146	Vakıf	1237 - 1238	1821 - 1822	222
	147	Rüûs	1238 - 1241	1822 - 1825	403
	148		1242 - 1244	1826 - 1828	223
	149		1244 - 1246	1828 - 1830	300
	150	Rüûs-ı Hümayûn, Cihad	1244 - 1269	1828 - 1852	294
	151		1245 - 1255	1829 - 1839	294
	152	Rüûs	1246 - 1248	1830 - 1832	195
	153	Evkâf	1248 - 1250	1832 - 1834	200
	154		1248 - 1250	1832 - 1834	28
	155	Vakıf	1250 - 1251	1834 - 1835	299
	156	Rüûs	1251 - 1252	1835 - 1836	286
	157	Vakıf	1251 - 1252	1835 - 1836	374
	158	Rüûs	1252 - 1253	1836 - 1837	294
	159	Evkâf	1252 - 1254	1836 - 1838	278
	160	Rüûs	1253 - 1254	1837 - 1838	200
	161	Evkâf	1253 - 1255	1837 - 1839	299
	162		1255 - 1257	1839 - 1841	298
	163	Mukâtaât	1256 - 1260	1840 - 1844	200
	164	Evkâf, Rüûs-ı Hümayûn	1256 - 1257	1840 - 1841	192
	165	Rüûs-ı Hümayûn	1257 - 1265	1841 - 1849	300
	166	Evkâf, Rüûs-ı Hümayûn	1258 - 1261	1842 - 1845	300
989	167	Evkâf-ı Şerif	1258 - 1259	1842 - 1843	200
	168	Rüûs-ı Hümayûn	1258 - 1289	1842 - 1872	200
	169	Evkâf-ı Şerif	1259 - 1261	1843 - 1845	288
	170	Evkâf-ı Hümayûn	1259 - 1261	1843 - 1845	284
	171	Rüûs-ı Hümayûn	1260 - 1262	1844 - 1845	280
	172	Evkâf-ı Hümayûn	1261 - 1264	1845 - 1847	276
	173		1261 - 1266	1845 - 1849	426

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	174	Rûûs-ı Hümayûn	1263 - 1266	1846 - 1849	302
	175	Mukâtaât	1263 - 1269	1846 - 1852	192
	176	Evkâf-ı Şerif	1264 - 1266	1847 - 1849	298
	177	Rûûs-ı Hümayûn	1264 - 1266	1847 - 1849	296
	178		1266 - 1268	1849 - 1851	298
	179	Evkâf-ı Hümayûn	1266 - 1268	1849 - 1851	300
	180	Rûûs	1266 - 1270	1849 - 1853	188
	181	Evkâf	1268 - 1270	1851 - 1853	288
	182		1268 - 1271	1851 - 1854	140
	183	Rûûs-ı Hümayûn	1268 - 1270	1851 - 1853	287
	184	Mukâtaât	1269 - 1282	1852 - 1865	188
	185	Medrese	1269 - 1282	1852 - 1865	254
	186	Evkâf	1270 - 1273	1853 - 1856	383
	187		1270 - 1273	1853 - 1856	378
	188	Evkâf-ı Şerif	1270 - 1273	1853 - 1856	377
	189	Evkâf	1273 - 1275	1856 - 1858	302
	190		1273 - 1275	1856 - 1858	350
	191		1273 - 1275	1856 - 1858	396
	192		1275 - 1277	1858 - 1860	402
	193		1275 - 1277	1858 - 1860	258
	194		1275 - 1277	1858 - 1860	206
	195		1277 - 1279	1860 - 1862	198
	196		1277 - 1279	1860 - 1862	197
	197		1277 - 1278	1860 - 1861	198
	198		1278 - 1279	1861 - 1862	198
	199		1278 - 1279	1861 - 1862	198
	200		1278 - 1279	1861 - 1862	197
	201		1279 - 1280	1862 - 1863	192
	202		1279 - 1280	1862 - 1863	190
	203		1279 - 1282	1862 - 1865	300
989	204	Evkâf	1280 - 1281	1863 - 1864	192
	205		1280 - 1282	1863 - 1865	300
	206		1281 - 1282	1864 - 1865	208
	207		1282 - 1286	1865 - 1869	196
	208		1282 - 1284	1865 - 1867	197
	209		1282 - 1284	1865 - 1867	200
	210		1282 - 1283	1865 - 1866	192
	211		1283 - 1285	1866 - 1868	185
	212		1283 - 1285	1866 - 1868	186
	213		1284 - 1285	1867 - 1868	185
	214		1285 - 1286	1868 - 1869	258
	215		1285 - 1286	1868 - 1869	195
	216		1285 - 1286	1868 - 1869	215
	217	Defter-i İlmuhaber	1178 - 1179	1764 - 1765	154

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	218	Ağalar	1178 - 1231	1764 - 1815	16
	219	Rütbeler	1191 - 1246	1777 - 1830	196
	220		1203 - 1247	1788 - 1831	204
	221	Menâsıb	1203 - 1262	1788 - 1845	159
	222	Menâsıb-ı Divân ve Rütbe-i Seniyye	1261 - 1267	1845 - 1850	206
	223	Menâsıb	1261 - 1280	1845 - 1863	239
	224	Medâris-i Âsitâne-i Aliyye	1248 - 1284	1832 - 1867	144
	225	Mühimme	1277 - 1289	1860 - 1862	144
	226	Rütbe (Dördüncü)	1277 - 1281	1860 - 1864	193
	227	Rûûs-ı Hümayûn (Üçüncü)	1273 - 1281	1856 - 1864	193
	228	Nizam Defterleri Fihristi	1272 - 1282	1855 - 1865	50
	229	Rütbe (İkinci)	1265 - 1273	1848 - 1856	207
	230	Medâris-i Edirne Rûûsu	1271 - 1275	1854 - 1858	151
	231	Hülâsa	1282 - 1283	1865 - 1866	408
	232		1283 - 1285	1866 - 1868	408
	233		1285 - 1286	1868 - 1869	371
	234	Menâsıb-ı Divâniyye	1282 - 1286	1265 - 1869	121
	235		1287 - 1292	1870 - 1875	199
	236	Medâris-i Edirne ve Bursa	1287 - 1297	1870 - 1879	200
	237	Rütbe-i Seniyye-i Mütenevvîa	1287 - 1291	1870 - 1874	204
	238	Rûûs-ı Hümayûn Rütbe-i Seniyye-i Mütenevvîa	1294 - 1299	1872 - 1881	204
	239	Harc-ı Teşrifat	1294 - 1297	1870 - 1879	196
989	240	Müderreslik	1285 - 1297	1868 - 1879	157
	241	Müderreslik-i İstanbul	1298 - 1307	1880 - 1889	159
	242	Müderreslik-i Edirne	1298 - 1300	1880 - 1882	159
	243	Müderreslik-i Bursa	1298 - 1307	1880 - 1889	155
	244	Müzekkere	1290 - 1296	1878	200
	245	Menâsıb-ı Divâniyye	1293 - 1306	1876 - 1888	204
	246	Rütbe	1315 - 1316	1897 - 1898	120
	247		1313 - 1316	1895 - 1898	193
	248	Menâsıb-ı Divâniyye	1307 - 1315	1889 - 1897	194
	249	Rütbe	1313 - 1314	1895 - 1896	193
	250	Cihet-i Kuyûdât	1255 - 1285	1839 - 1868	508
	251	Rütbe ve Menâsıb	1307 - 1311	1889 - 1893	307
	252		1317 - 1318	1899 - 1900	280
	253	Esâmi-i Hurûf	1318 - 1319	1900 - 1901	470
	254		1320 -	1902 -	323
	255	Rütbe-i Muhtelif	1316 - 1319	1898 - 1901	205
	256	Rütbe	1319 - 1323	1901 - 1905	172
	257	Rûûs-ı Hümayûn İrâdeleri Kayıtları	1324 - 1326	1906 - 1908	166
	258	Rûûs	1290 - 1294	1873 - 1886	422
	259	Müzekkere	1304 - 1309	1886 - 1891	400
	260	Rütbe ve Menâsıb	1255 - 1285	1839 - 1868	274

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	261	Divân-ı Hümayûn	1320 - 1322	1902 - 1903	362

4. ÂMEDÎ KALEMÎ DEFTERLERİ

Reisülküttabın hususî kalemi olan Âmedî Kalemi, Divân-ı Hümayûn'un kalemlerinden biridir. Âmedî Kalemi'nin şefine Âmedci, Âmedî Efendi veya Âmedî-i Divân-ı Hümayûn denilmiştir.

Sadrazam tarafından padişaha yazılacak telhis ve takrirlerle, yabancı devletlerin hükûmet başkanlarına yine sadrazam tarafından gönderilecek mektupların müsveddeleri, sulh anlaşmaları ile her çeşit ahidnâme ve anlaşmaların metinleri, görüşme mazbataları ve protokoller, yabancı elçilere, konsoloslara ve yabancı tüccarlara ait her çeşit yazılar ve evrak burada yazılır ve asılları bu kalemde saklanırdı. Yine Osmanlı Devleti'nin hâriçte bulunan elçilerinden gelen raporların şifreleri burada çözülür, cevapları da bu kalem aracılığı ile verilirdi⁷³.

Divân muameleleri Paşa Kapısı'na geçtikten sonra Saray ile Sadaret Dairesi'nin irtibatı bu kalem vasıtası ile sağlanmış ve Paşa Kapısı kalemlerinden biri olmuştur. Tanzimat'tan sonra Âmedî Kalemi'nin ehemmiyeti artmış, vekiller heyetinin teşkilinden sonra da bunun zabıt kâtipliğini bu kalemin şefleri yapmış ve bu durum 1908 yılına kadar sürmüştür.

a. 980 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Âmedî Kalemi Defterleri

980 numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"nda A.AMD. koduyla 1702-1704-A, 1-3-A özel numaralarda kayıtlı H. 1192-1241/M. 1778-1825 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden, bir kaç sayfa veya formadan müteşekkil 4 adet Âmedî Kalemi Defteri parçası mevcuttur⁷⁴.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	1702-1704-A	A.AMD.	1192 - 1241	1778 - 1825	4	Analitik

⁷³ SERTOĞLU, a.g.e., s. 15 vd.

⁷⁴ Ayrıca bilgi için Divân (Beylikçi) Kalemi Düvel-i Ecnebiye Defterlerine bakınız.

						Envanter
--	--	--	--	--	--	----------

b. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Âmedî Kalemi Defterleri

986 numaralı "Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu"nda 51-60/7 genel, 1-18 özel numaralarda kayıtlı H. 948-1259 /M. 1541-1842 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 18 adet Âmedî Kalemi Defteri mevcuttur. Katalog, analitik envanter sisteme göre düzenlenmiştir.

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
986	1	51	Niğbolu Kanunnâmesi	948	1541 - 1542
	2	52	Leh Musâleha Protokolü Müsveddesi, Erzurum Tekâlif Kayıtları, Diyarbakir Eyaletinin Vâridât ve Masârîfâtı	1081	1670 - 1671
986	3	53	Nemçe Çesarına Verilen Ahidnâme-i Hümayûn Kaydı	1110	1698 - 1699
	4	54	Pasarofça Muâhededesi	1131	1718 - 1719
	5	55	Nemçe Elçisi İçin Yapılan Masârîfât ve Vidin'deki Emirlerin Kayıtları	1153	1740 - 1741
	6	56	Nemçe Başvekiline, Feldmareşal Prens Koburg ve Rusya Feldmareşalı Potemkin'e vesaireye Yazılan Mektup Kaydı	1204	1789 - 1790
	7	57	Rusya İmparatoriçesine ve Murahhas-ı Sanî İbrahim İsmet Efendi'ye, İsveç Kralına, Roma İmparatoruna, Toskana Dükasına, İngiltere Kralına vesaireye Yazılan Nâme-i Hümayûn Kayıtları	1205	1790 - 1791
	8	58	Nemçe Devletiyle Hudut Tahdidi Protokolleri	1206	1791 - 1792
	9	59	Fransa Elçi, Konsolos, Tercüman ve Tâcirinin Himayesine Dair	1217	1802 - 1803
	10	60	Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa ile İngiliz General Kirijer Arasında Mükâleme Şurûtu ve Mükamele Memuru Halil Efendi ile Nemçe Elçisinin Reisülküttab Hânesindeki Mükâlemeleri ve İran Sefiriyle Yapılan Mükâlemeler	1222	1807 - 1808
	11	60	Rusya Meselesine Dair İngiltere Elçisiyle Yapılan Mükâlemâtın ve Parga'ya Dair Padişaha Yazılan Takrirlerin Kayıtları	1236	1820
	12	60/1	Mora Vakasına Dair Bir Zâtın Yazdığı Tarih	1177	1763
	13	60/2	Humbaracı Ocağı ve Mühendishâne Kanunnâmeleri	1222	1805
	14	60/3	Osmanlı- Lehistan Hudut Tashihi	1115	1703
	15	60/4	Rus Seferine Dair Bir Zâtın Tuttuğu Günlük	1182	1768
	16	60/5	İngiltere ile Yapılan Andlaşma Hakkında Ordudan Çeşitli Yer ve Makamlara Yazılan Yazılar	1222	1805

Katalog Genel No.	Özel No	Genel No	Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	17	60/6	İngiltere, Fransa, Nemçe, Rusya, Avusturya ve İran Elçi ve Maslahatgüzârları ile Yapılan Çeşitli Konulardaki Görüşmelerin Zabıtları	1225 - 1229	1810 - 1814
	18	60/7	Tahrir-i Emlâk ve Nüfus ile Vergi Tayini için Gönderilecek Muhassıllara Verilecek Talimat ve Bu Konuda Yapılan Yazışmalar	1255 - 1258	1839 - 1842

Tanzimat sonrası merkez teşkilatı içinde oluşan Bâb-ı Âlî daireleri arasında yer alan ve Âmedî Kalemî'ne ait olan defter serîleri muhtelif kataloglarda kayıtlıdır.

5. TEŞRİFAT KALEMİ DEFTERLERİ

Teşrifat, merâsim sırasında mansıp ve rütbe sahiplerinin makam ve rütbelerine göre müteber ve mer'î olan takaddüm ve teahhur yerinde kullanılır bir ıstılâhdır. Daha sade bir tarifle, devlet ricâli ve memurların resmî günlerde bulunacakları sıra ve sınıflar demektir⁷⁵. *Teşrifat Defterleri*, merâsim sırasını, kabul günü ve saatlerini gösteren deftere verilen addır⁷⁶.

Teşrifatçılık, Kanunî Sultan Süleyman tarafından ihdâs edilmiş mühim bir memuriyettir. Bu işi görene "*Teşrifatî Efendi* veya "*Teşrifatçı Efendi*" denilirdi. Kendisi Saray'da ve devlete ait bütün merâsimleri bilir, gerek Saray'da ve Divân-ı Hümayûn'da, gerekse Paşa Kapısı'nda yapılan merâsimlerde elindeki defter mûcibince protokolü idare ve tatbik ederdi. Bundan başka, vezir ve beylerbeyileriyle diğer devlet erkânına ait rüsûm ve harç defterlerini tutardı. Evvelce Divân-ı Hümayûn'a bağlı iken III. Ahmed zamanında Paşa Kapısı'na nakledilmiş ve Sadaret Kethüdâlığı'na bağlanmıştır⁷⁷.

Bu defter serîleri, Divân-ı Hümayûn ve Bâb-ı Defterî olmak üzere iki ana fona dahil edilerek tasnif edilmiştir. Bâb-ı Âsafî veya Divân-ı Hümayûn başlıkları altında bir araya getirilen Teşrifat ve Teşrifatçılık Defterleri, yalnız Kepeci Tasnifi'nde bulunmaktadır. İki başlık halinde bulunan bu defterlerin bilgileri aşağıda verilmiştir.

⁷⁵ PAKALIN, a.g.e., c.III, s. 477.

⁷⁶ PAKALIN, a.g.e., c. III, s.477.

⁷⁷ SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s.336.

986 numaralı "*Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu*"nda 664 mükerrer-676 mükerrer genel, 1-16 özel numaralarda kayıtlı H. 955-1241/M. 1548-1826 tarihleri arasında (mükerrer sayılar ile) 19 adet Teşrifatçılık Defteri mevcuttur.

Ayrıca aynı kataloğun 682-696 mükerrer genel, 1-15 mükerrer özel numaralarında "Teşrifat Kalemi (B)" kaydı altında H. 988-1194/M. 1580-1780 tarihleri arasında (mükerrer sayı ile) 16 adet Teşrifat Kalemi Defteri daha mevcuttur.

Özel No	Genel No	(A) Defter Adı/ Muhtevası	Tarih	
			Hicrî	Miladî
1	664 mük.	Giydirilen Hil'atların Cins ve Miktarları	955	1548
2	664		976	1568 - 1569
3	665	Teşrifata Tâbi Tahvilât Defteri	976	1568 - 1569
4	666	Saray'da Yapılan Arzlarla Bazı Tevcihâtı ve Padişahın Gittiği Yerleri Gösterir Defter	1025	1616
4	667	Teşrifat ve İn'âmât Defteri	1036	1626 - 1627
5	667 mük.	Bîrûn Hazînesi için Mübâyaa Olunan Kumaşlar ve Mevcut Hil'atlar	1042	1632 - 1633
6	668	İn'am Olunan Hil'atların vesairenin Kayıtları	1060	1650
7	669		1092	1681
8	670	Kaymakam Mahmud Paşa Tarafından İn'am Olunan Hil'atlar	1093	1682
9	671	İn'am Olunan Hil'atların vesairenin Kayıtları	1099	1687 - 1688
10	672		1099	1687 - 1688
11	673	Ser-Kaftânî Mehmed Ağa'nın Masârifâtı	1099	1687 - 1688
11	673 mük.	İn'am Olunan Hil'atların vesairenin Kayıtları.	1103	1691 - 1692
11	673 mük.		1114	1702 - 1703
12	674	İn'am Olunan Hil'atlar	1155	1742
13	675	Saray'da Yapılan Ziyafetlerdeki Sarfiyatın ve İn'âmâtın Kayıtları	1220	1805
14	676	Ordunun İhracı için Yapılan Merâsim Programı	1224	1809
15	676 mük.1	Teşrifatçılık	1173 - 1241	1759 - 1826
15	676 mük.2	Yevmiye Defteri	1235 - 1240	1819 - 1825
(B)				
1	682	Hil'at Defteri	988	1580
2	683	Hil'at İn'am Defteri	1080	1669 - 1670
3	684	Hazîne-i Hümayûn Mübâyâât Defteri	1084	1673 - 1674
4	685	Padişah Huzurunda Giydirilen Hil'atlar	1098	1686 - 1687
5	686	Hil'at İn'am Defteri	1111	1699 - 1700
6	687	Hil'at ve Samur Muhasebesi ve Dış Hazîne Masrafları	1123	1711
7	688	Hil'at İn'am ve Masraf Kayıtları	1129	1716 - 1717
8	689	Hil'at ve Samur Postu Mübâyaaası	1143	1730 - 1731

9	690	İran'a Elçi Tayin Olunan Sivas Valisi Ahmed Paşa'ya Muvakkaten Verilen Mücevher ve Eşyanın Defteri	1159	1746
10	691	Hil'at ve Samur Muhasebesi ve Dış Hazîne Masrafları	1168	1754 - 1755
11	692		1168	1754 - 1755
Özel No	Genel No	(B) Defter Adı/ Muhtevası	Tarih	
			Hicrî	Miladî
12	693	Hil'at ve Samur Muhasebesi ve Dış Hazîne Masrafları	1171	1757 - 1758
13	694		1174	1760 - 1761
14	695		1174	1760 - 1761
15	696		1194	1780
15	696 mük.	Teşrifat Defteri	1170	1756 - 1757

Tanzimat sonrası merkez teşkilatı belge ve defter serîleri için hazırlanan katalogların bazılarında da Teşrifat Kalemî Defterleri yer almaktadır. Bunlar Bâb-ı Âlî Defterleri bölümünde ayrıca verilmiştir.

6. SADARET MEKTUBÎ KALEMÎ DEFTERLERİ

Bu kalemde tutulan defterlere, sadrazamın çeşitli yerlere gönderdiği tahrirler, asker cem'i ve buna benzer önemli meselelerle ilgili emirler, buyrulduklar ve risâleler kaydedilirdi. Kalemin başında "*Mektubî Efendi*" adı verilen sadrazam mektupçusu bulunurdu.

Mektubî Kalemî Defterleri'ni değişik kataloglardaki başlıklarına göre şöyle sıralayabiliriz⁷⁸.

a. 980 Numaralı" Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"ndaki Sadaret Mektubî Kalemî Defterleri

980 numaralı" Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"nda A.MKT. koduyla 1018-1061-A genel 1-44-A özel numaralarda kayıtlı, H. 1177-1245/M. 1763-1859 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden, bir kaç sayfa veya formadan müteşekkil 45 adet Sadaret Mektubî Kalemî Defteri parçası mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
980	1018-1061-A	A.MKT.	1177 - 1245	1763 - 1859	45	Analitik

⁷⁸ Ayrıca bkz. Mektubî Mühimme Belgeleri ve Kepeci Tasnifi Sadaret Mektubî Defterleri.

						Envanter
--	--	--	--	--	--	----------

b. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Bâb-ı Âlî Mektubî-i Sadr-ı Âlî Kalemi Defterleri

986 numaralı "Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu"nda 1-38 genel ve özel numaralarda Bâb-ı Âlî Mektubî-i Sadr-ı Âlî Kalemi Defterleri adıyla kayıtlı H. 1186-1228/M. 1773-1813 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 38 adet defter mevcuttur.

Ayrıca, aynı katalogda 39 mükerrer-39/1-5, 7534 genel, 1-7 özel numaralarda Sadaret Mektubî Kalemi B kaydı ile H. 1108-1204/M. 1696-1789 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 7 adet Mektubî Kalemi Defteri daha mevcuttur. Katalog analitik envanter sisteme göre hazırlanmıştır.

Katalog Genel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Hicrî	Miladî
986	1	Sadaret'ten Etrafa Yazılan Tahrirât	1186	1772
	2	Davutpaşa Sahrası'ndan Sadrazamın Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1202	1788
	3	Sadaret Tahrirât Kayıtları	1203	1789
	4		1204	1789
	5		1204	1790
	6	Sadrazam Şerif Hasan Paşa'nın Şumnu'dan Hareketinden Avdetine Kadar Yazdığı Tahrirât	1205	1791
	7	Sadaret Tahrirât Kayıtları	1205	1790
	8		1207	1792
	9		1208	1794
	10		1209	1794
	11	Sadrazam İzzet Mehmed Paşa'nın Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1210	1797
	12	Sadaret Tahrirât Kayıtları	1210	1796
	13	Sadrazam İzzet Paşa'nın Vidin Meselesi için Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1212	1797
	14		1212	1798
	15	Sadaret Tahrirât Kayıtları	1213	1799
	16		1213	1799
	17	Ordudan Etrafa Yazılan Tahrirât Kayıtları	1214	1800
	18	Rusya Mütarekesine Dair Sadaret'ten Yazılan Tahrirât Kayıtları	1222	1808
	19	Sadaret Tahrirât Kayıtları	1224	1809
	20	Sadaret Kaymakamı Hasan Paşa'nın Anadolu'ya Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1224	1809
	21	Sadaret Kaymakamı Hasan Paşa'nın Rumeli'ne Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1224	1809
986	22	Kaymakam Tarafından Sadrazama Yazılan Tahrirât Kayıtları	1225	1810

Katalog Genel No	Genel No	(A) Defterin Adı/Konusu	Hicrî	Miladî
	23	Kaymakam Osman Paşa'nın Rumeli'ye Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1225	1810
	24	Kaymakam Osman Paşa'nın Anadolu'ya Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1225	1810
	25	Kaymakam Tarafından Sadrazama Yazılan Tahrirât	1226	1811
	26		1226	1811
	27	Kaymakam Ahmed Şakir Paşa'nın Anadolu'ya Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1226	1811
	28		1226	1811
	29	Rumeli Tahrirât Kayıtları	1226	1811
	30		1226	1811
	31	Kaymakam Ahmed Şakir Paşa'nın Rumeli'ne Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1227	1812
	32	Kaymakam Mehmed Rüştü Paşa'nın Rumeli Tahrirât Kayıtları	1228	1813
	33		1228	1813
	34	Serdar-ı Ekrem Hurşit Ahmed Paşa'nın Tahrirât Kayıtları	1228	1813
	35		1228	1813
	36	Kaymakam Tarafından Sadrazama Yazılan Tahrirât Kayıtları	1228	1813
	37	Kaymakam Tarafından Serdâr-ı Ekreme Yazılan Tahrirât Kayıtları	1228	1813
	38	Serdar-ı Ekrem Hurşit Rüştü Paşa'nın Anadolu'ya Yazdığı Tahrirât Müsveddeleri	1228	1813

Katalog Genel No	Özel No	Genel No	(B) Defter Adı/Muhtevası	Tarih	
				Hicrî	Miladî
	1	39 Mük.	Engürüs Seferi'ne Asker Cem'i Tertîbâtı	1108	1696
	2	39/1	Asker Cem'i Tertîbâtı	1157	1744-1745
	3	39/2	İsmail Seraskeri Abdullah Paşa Maiyetine Asker ve Erzak Cem'i Hakkında Tertîbât	1193	1779
	4	39/3	Anadolu Valisi Abdullah Paşa Maiyetine vesair Mahallere Asker Tertîbâtı	1197	1782-1783
	5	39/4	Ruşuk Meştâsına, Özi, Bender, Hotin, Boğdan ve Bosna Taraflarına Asker Tertîbâtı	1203	1788-1789
	6	39/5	Edirne vesair Mahallere Asker Tertîbâtı	1204	1789-1790
986	7	7534	1203 Senesi Mâh-ı Şaban-ı Muazzamın Guresinden Berü Mektubî-i Hazret-i Sadaret-Penahi Kaleminde Tahrir Olunan Mekâtib-i Seniyyenin Müsveddâtı	1203 - 1204	1788-1789

7. SADARET KETHÜDÂLIĞI (KETHÜDÂ KİTÂBETİ) KALEMİ DEFTERLERİ

Sadaret Kethüdâsı, sadrazamların birinci derecede yardımcısı olan memurlar hakkında kullanılan bir tabirdir. İlk zamanlarda sadrazamların doğrudan doğruya

maiyyet memurlarından olan sadaret kethüdâsının hiç bir sıfatı yok iken, XVIII. asırdan itibaren Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın sadaretinden başlayarak, bunların da devlet kadrosuna girmek suretiyle resmî memur olmaları kabul edilip azl ve tayinleri sadrazamların inhâsı üzerine yapılır oldu. XVIII. yüzyılın ilk yarısından sonra ise bütün devlet memurlarının fevkine, hatta reisülküttabların üstüne çıkartılarak birinci derecede mühim bir mevki sahibi oldular. Devlet işleri, sadrazamlara verilmeden evvel kethüdâların elinden geçer ve Bâb-ı Âlî'den çıkan bütün emirler onun tavsiyesine göre tatbik olunurdu.

Sadaret kethüdâları daha ziyade dahilî meselelerle meşgul olurlardı. Zamanla bütün dahilî işlerin mercîi hâline geldiler. 1835 senesinde bu makam ilga olunarak, Mülkiye Nezareti ihdas olundu. 1837 yılında ise Mülkiye Nezareti'nin adı Dahiliye Nezareti'ne çevrildi⁷⁹.

986 numaralı "*Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu*"nda *Sadaret Kethüdâlığı Kâtibi* kaydı adı altında, 40-50 (44 ve 50 mükerrer) genel, 1-12 özel numaralarda kayıtlı H. 1150-1255/M. 1737-1839 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 13 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Özel No	Genel No	Defter Adı/Konusu	Tarih		Katalog Tertibi
				Hicrî	Miladî	
986	1	40	Emirlerin Hülâsaları ve Kimlerle Gönderildikleri	1150	1737 - 1738	Kronolojik Fihrist
	2	41		1168	1754 - 1755	
	3	42		1185	1771 - 1772	
	4	43		1189	1775 - 1776	
	5	44		1190	1776 - 1777	
	5	44 mük.		1191	1777 - 1778	
	6	45		1195	1780 - 1781	
	7	46		1195	1780 - 1781	
	8	47		1198	1783 - 1784	
	9	48		1218	1803 - 1804	
	10	49		1225	1810	
	11	50		1228	1813	
	12	50 mük.		1255	1839	

8. REİSÜLKÜTTABLIK KALEMİ DEFTERLERİ

Bu kaleme ait defter bulunmamaktadır. Belgeleri için bkz. Reisülküttablık Kalemî Belgeleri.

⁷⁹ SERTOĞLU, a.g.e., s. 288.

9. ÇAVUŞBAŞILIK DEFTERLERİ

Çavuşbaşı, Divân-ı Hümayûn çavuşlarının âmiridir. Divân'dan çıkan hükümlerin icrâsı ve sefirlerin kabûlünde onlara refakat etmekle vazifelidir; yani adlî icrâ kuvvetinin başı ve teşrifat işlerinin en büyük âmiri idi. Bundan başka merkezden çıkan emirleri vilayet ve sancaklara tebliğ işlerini idâre ve Divân'da halkın istid'alarını sunmalarına da delâlet ederdi. Aynı zamanda Divân'ın intizamını muhafazayla görevliydi. Hariçten İstanbul'a gelenlerin hüviyetini tetkik etmek, Defterhâne'yi mühürlemek, azlolan şeyhülislâmlara bunu tebliğ ile yeni tayin olunan şeyhülislâmı konağından alıp, alayla saraya götürmek de onun vazifelerinden idi. Bu makam 1870'de Adliye Nezareti'ne dönüşmüştür⁸⁰.

986 numaralı "*Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu*"nda 677-678 genel, 1-2 özel numaralarda kayıtlı H. 955/M. 1548, H. 1116/M. 1704 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden Çavuşbaşı Defterleri'nde Divân-ı Hümayûn'da alınan kararlar neticesi hapis cezası verilenlerin veya sürgüne gönderilenlerin isimleri ve tarihleri verilmiştir⁸¹.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Defterin Adı/Konusu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	677	Hapis ve İdam Edilen Eşhâsın İsimleri	955	1548	2	Analitik Envanter
	678	Muhtelif Yerlere Nefyolunan Eşhâsın İsimleri	1116	1704		

10. BÜYÜK VE KÜÇÜK TEZKİRECİLİK KALEMİ DEFTERLERİ

Bu kaleme ait defter bulunmamaktadır. Belgeleri için bkz. Büyük ve Küçük Tezkirecilik Kalemî Belgeleri.

11. VAK'ANÜVİSLİK KALEMİ DEFTERLERİ

Vak'anüvis, Osmanlı merkez teşkilatında vazifeli devlet tarihçisine verilen unvandır. Vak'anüvisler, kendilerinden önce yazılanları tedvîne ve hizmette bulundukları zamanın hadiselerini tahrirle memur edilerek Osmanlı tarihinin telifine

⁸⁰ SERTOĞLU, a.g.e., s. 71.

⁸¹ Bunlardan 677 numaralı defter, Prof. Dr. Mehmet İPŞİRLİ tarafından yayınlanmıştır. Bkz. Mehmet İPŞİRLİ, "XVI. Asrın İkinci Yarisında Kürek Cezası ile İlgili Hükümler", *İÜEF. Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 12 (1981-82), İstanbul 1982, s. 203-248.

çalışmışlardır. Vak'anüvîslük müessesesinin XVIII. asrın başlarında teşekkül ettiği anlaşılmaktadır.⁸² İlk Vak'anüvis Halepli Mustafa Naimâ Efendi'dir.

Osmanlılar'da resmî tarih yazıcılığı *şehnâmecilik* ile başlamıştır. Bu konuda Fatih ve Bayezid devrinde bazı uygulamalar olmakla birlikte müessesenin gerçek manada ortaya çıkışı Kanunî Sultan Süleyman döneminde olmuştur. İran'a ait edebî ve tarihî bir tür olan *şehnâmecilik* Osmanlılar'da resmî tarih yazıcılığı olarak gelişmiş, saray vukuatı, hükümdarların ve muhitinin faaliyetleri nisbeten edebî ve metihli bir uslûp çerçevesinde biraz abartmalı olarak hikâye edilmiştir.

Vak'anüvis tarihlerinin önemli bir kısmı olayları sadece görünen şekliyle nakletmekle yetinip, tayinleri, resmî değişiklikleri, merasimleri vermişler ve kendilerine resmî vesâiki kullanma imkânı verilmediğinden ve devlet adamlarının kendilerini önemsemediklerinden yakınmışlardır. Ancak bunlar içerisinde Halil Nûri Bey, Vâsıf Ahmed Efendi, Cevdet Paşa gibi vesikaları kullanan vak'anüvisler çıkmıştır. Vak'anüvisler arasında Cevdet Paşa'nın müstesna bir yeri bulunmaktadır. Arşiv belgeleri kullanması, olayları tahlil ve tenkit süzgecinden geçirmesi, doğu ve hatta batı kaynakları ile mukayeseler yapması, dil, uslûp ve gramer olarak Türkçe'yi kullanmadaki mahareti ile müstesna bir yeri bulunmaktadır. İlk resmî gazete olan Takvîm-i Vekâyî'nin çıkması vak'anüvislik için bir darbe olmuş, vak'anüvis tarihlerinde önemli bir yer tutan tevcihatın (tayinler) gazetelerde günü gününe verilmesiyle vak'anüvisliği geri plâna itmiştir⁸³.

980 numaralı "*Bâb-ı Âsafî Defter Kataloğu*"nda 1699-1701 genel 1-3 özel numaralarda A.VKN. koduyla kayıtlı H. 940-1206/M. 1533-1791 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden, bir kaç sayfa veya formadan müteşekkil olan 3 adet defter parçası bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî	
980	1699	Peçevî Vekâyinâmesinden parça	(940)	1533	Analitik Envanter
980	1700	Zenta felaketini anlatan vekâyinâme parçası. 8 shf.	(1109)	1697	Analitik Envanter
	1701	Vak'anüvîs notları. 14 shf.	1206	1791	

⁸² Geniş bilgi için bkz. Bekir KÜTÜKOĞLU, "Vekâyî'nüvis" /A., c. XIII, s. 271-287.

⁸³ Mehmet İPŞİRLİ, *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, c. I, s. 184-185.

B. DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE DEFTERLERİ

Kasik dönemde nişancıya bağlı bir teşkilat olarak çalışan ve arazi tahrirleri, timar kayıtları, vakıf muamelâtı ile ilgili defterlerin tutulduğu, üzerlerinde işlemlerin yapıldığı ve muhafaza edildiği yer olan Defterhâne, Divân-ı Hümâyûn toplantıları sırasında sadrazamın mührüyle açılıp-kapanan temel bir daire ve arşiv idi. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan beri tutulan bu nevi tahrir ve kayıtların Divân toplantıları ile yetkililerden gelen arzlar ve halktan gelen şikayetler ile yakından ilgili olduğu için daima Divân'ın yakınında muhafaza edildiği anlaşılmaktadır.

Defterhâne'nin hangi tarihte kurulduğuna dair elimizde kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Osmanlı Devleti'nin ilk devirlerinde timar sisteminin mevcudiyeti ve arazi tahriri yapıldığına dair daha sonraki tahrir defterleriyle Osmanlı tarihlerinde bilgi bulunması, müstakil bir halde olmasa bile Divân-ı Hümâyûn'un bünyesinde böyle bir birimin mevcut olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Osmanlı devlet teşkilatının oluşmasında büyük tesirleri bulunan İlhanlılar ve Anadolu Selçukluları'nda da Defterhâne'ye benzer müesseselerin varlığı bilinmektedir⁸⁴.

Fâtih Kanunnâmesi'nde, Defterhâne'nin açılıp-kapanması defter emininin protokoldeki yeri ve Defterhâne kâtipleri hakkında hüküm bulunmaktadır⁸⁵.

Defterhâne'nin âmiri olan "*Defter Emini*"nin teşkilatta önemli bir yere sahip olması, Defterhâne'nin Fâtih zamanında bir daire şeklinde teşkil edilmiş olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Fâtih devrinde umumî tahrirlerin yapılması, mülk ve vakıf topraklarının timar sistemine dahil edilme teşebbüsü bu durumu desteklemektedir.

1531'de Kanunî Sultan Süleyman'ın, timarların dağıtılması ve bu konuda beylerbeyilerin yetkilerinin yeniden düzenlenmesiyle ilgili fermanı Defterhâne'nin gelişiminde önemli bir yer tutar.

Defterhâne, defter emini denilen bir memurun idaresi altında bulunuyordu. Nişancı'nın maiyetinde görev yapan defter emini, XVI. yüzyıldan sonra nişancının yetkilerinin azalması ile onun üstünde bir mevki kazanmıştır. Bu sebeple, bundan sonra nişancının yetkisinde bulunan timar ve zeâmet işleri defter emini ve reîsülküttâb tarafından görülmüştür.

⁸⁴ Erhan AFYONCU, "Defterhâne", *DiA*, c. IX, s. 100.

⁸⁵ Abdülkadir ÖZCAN, "Fatih'in Teşkilat Kanunnâmesi ve Nizâm-ı Âlemin Kardeş Katli Meselesi", *Tarih Dergisi*, sayı 33, s. 36, 44, 46.

Defterhâne'deki en önemli defter, arazi tahririnin ayrıntılı sonuçlarını ihtiva eden *Mufasssal Defterler*di. Defterlerin tuğralı diğer bir nüshası da ait olduğu eyalette bulunurdu. Bu defterler, "*vassâle*" adı verilen ek belgeler ve derkenarlarla imparatorluğun sonuna kadar kullanılmıştır. Bunun dışında Defterhâne'de, mufasssal defterler kadar teferruatlı olmayan başka defterler de vardı. Bunlardan mufasssal defterlere dayanılarak hazırlanan *İcmâl Defterleri*, devlet gelirlerinin kimler tarafından tasarruf edildiğini göstermekte ve yalnız idarî teşkilatla köy isimlerini ve yıllık hasılat miktarını ihtiva etmekteydi. Diğer bir defter olan *Ruznamçe Defteri* ise, iki tahrir arasındaki günlük muamelâtı ihtiva ederdi. *Derdest Defterlerinde* ise; timarların çekirdeğini oluşturan yerlerin bir listesi bulunurdu. Her timarın mâruz kaldığı aralıksız değişikliklerle sahipsiz kalan timarlar bu defterlerde yer almaktaydı. *Cebe Defterleri*, *Yoklama Defterleri* ve *Arz Sureti Defterleri* de Defterhâne'de tutulan önemli defterler arasında yer almaktadır.

Osmanlı padişahlarının bizzat katıldığı seferlere diğer kalemlemlerle beraber Defterhâne de götürülmüştür. Bu usûlün hangi tarihte başladığı bilinmemektedir. Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Seferi sırasında Defterhâne, Sivas civarına gelindiğinde ordunun ağırlıkları ile hazîne ve timar defterleri Sivas Kalesi'ne gönderilip koruma altına alınmıştır. Ancak padişahın katıldığı seferlerde Defterhâne'nin götürülmesi geleneği, Kanunî'den sonraki dönemlerde aksamıştır. Zira III. Mehmed devrine kadar padişahların bizzat sefere çıkmamaları dolayısıyla, seferler sırasında timarlarla ilgili muamelat artık merkezde halledilmiştir. Ancak Osmanlı-Avusturya uzun savaşları döneminde Vezîriâzam Sinan Paşa'nın cepheye yeniçeri ağası ile defterhâneyi istetmesi, o vakte kadar âdet olmamasına rağmen, vezîriâzamların serdar olarak katıldıkları seferlere yeniçeri ağası ve Defterhâne'nin götürülmesi usûlünü başlatmıştır⁸⁶.

1. TAHRİR DEFTERLERİ

Osmanlılar, bir yeri fethettiklerinde o bölgeye yetkili bir emin gönderip nüfus ve gelir kaynaklarını ayrıntılarıyla araştırıp deftere geçirirler, böylece her sancak için ayrı bir nüfus ve gelir defteri meydana getirilirdi. O bölgede vergi kaynakları çeşitli etkenlerle değiştiği zaman, her 10-20-30 yılda bu tahrir işlemi yenilenirdi.

Bugün, Osmanlı Arşivi'nde ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-i Kadime Arşivi'nde bulunan bu defterler arşivimizin en değerli koleksiyonlarından birini meydana getirmektedir.

⁸⁶ Feridun EMECEN, "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri", Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan, s. 243-246.

Tahrir defterleri, Osmanlı İmparatorluğu'na dahil memleketlerin sosyal, demografik ve ekonomik tarihine ait, benzeri başka hiç bir yerde bulunmayan mufassal istatistik kaynaklarıdır.

Önemi anlaşılan bu defterlerin yayınlanmasına, Macaristan, Türkiye, Yugoslavya, Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk, Gürcistan, Suriye ve Ürdün'de başlanmıştır.

Osmanlı Arşivi'nde H. 835-1300/M. 1431-1882 yıllarına ait 1.100 adet olan Tahrir Defterleri, Ankara Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nde bulunan 2.322 defterle serî teşkil ederler.

Osmanlı Arşivi'ndeki Tapu Tahrir Defteri Katalogları şunlardır:

a. 979 Numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterhâne-i Âmire Defter Kataloğu"ndaki Tahrir Defterleri

979 numaralı "Bâb-ı Âsafî Defterhâne-i Âmire Defter Kataloğu"nda A.DFE. koduyla 1-786/-65 genel ve özel numaralarda kayıtlı H. 857-1269/M. 1453-1852 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden toplam 851 adet mufassal, mücmel tahrir, taksim ve cebe defteri vardır. Bu defterlerin büyük bir kısmı parçalar halindedir.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
979	1-786/-65	A.DFE.	857 - 1269	1453 - 1852	851	Analitik Envanter

b. 981 Numaralı "Tapu Tahrir Defterleri Fihristi"ndeki Tahrir Defterleri

981 numaralı "Tapu Tahrir Defterleri Fihristi"nde kayıtlı olup H. 835-1300/M. 1431-1882 tarihlerini ihtiva ederler. Defterhâne'de muhafaza edilen Tahrir Defterleri 1086 numaraya kadar olup, mükerrerleri ile birlikte 1.100 adettir. Burada defterin numarası, tarihi, cinsi ve defter hakkında malûmat mevcuttur. Bu defterlerdeki vilayet, liva ve kaza adlarına göre aşağıda zikredilen fihrist teşkil edilmiştir. Fihristte defter numarası yanında hangi padişah devrinde düzenlendiği ve hangi hususları (Maliye, Evkâf, Timar, Askeriye) ihtiva ettiği de belirtilmiştir.

Katalog Genel No.	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
981	1-1086	Tahrir Defterleri	835 - 1300	1431 - 1882	1.100	Analitik Envanter

Bunların dışında "Maliye'den Müdevver Defterler Kataloğu"nda da tahrir defterleri bulunmaktadır.

c. 1000 Numaralı "Ankara Tapu Kadastro Arşivi Tahrir Defterleri Fihristi"ndeki Tahrir Defterleri

Katalogda 1087-1141 numaralar arasında kayıtlı bulunan 54 adet defter bulunmaktadır.

Bu katalogdaki defterlerin orijinalleri Tapu Kadastro Arşivi'nde bulunmakta olup, fotokopileri çekilerek arşivimizde araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

Ayrıca Aslıhan DOĞAN tarafından lisans tezi olarak hazırlanan "Tapu Kadastro Kuyûd-ı Kadîm Arşivi Mufassal, İcmal, Evkâf ve Derdest Defterleri'nin Toplu Kataloğu" da araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Bu katalog bilgi mahiyetinde olup, katalogda yer alan defterlerden istifade etmek isteyen araştırmacıların Ankara'da bulunan Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nden istekte bulunmaları gerekmektedir.

**Tahrir Defterlerindeki Yerleşim Merkezleri
ve Bulundukları Defterlerin Fihristi⁸⁷**

Acere-i Süfla	558 (II.Selim ML.)	Akçakale	991 (T.)
Acere-i Ulya	558 (II.SelimML.)	Akçakızanlık	172 (938, As.), 643 (1003, As.)
Aclun	192 (945, ML.), 266 (955 ?), 522 (980. E. ML.), 970 (Ts.ML.)	Akçaşehir	537 (983, ML.), 842 (1105, T.)
Ada kazası	116 (926. T.)	Akdağ	266 (955)
Adalar	761 (1044. As.) Sivas İcmâl Defteridir.	Akhisar	1020 (Ts.E.)
Adana	69 (925. ML.K.), 109 (928. ML.), 110 (928. ML.K.), 177 (943. ML.), 254 (954. ML.K.), 450 (943. ML.), 547(II.Selim T.), 786 (165. As.), 789 (1069. T.), 840 (1105. T.), 921 (1152. 1153. T.), 969 (932. ML.E.), 998 (932. E. K.)	Akka	559 (II.Selim, ML.E.)
Âdilcevaz	208 (947. T.), 297 (963. ML.E.), 730 (I.Ahmed. T.)	Akkirman	483 (977, ML.K.), 542 (II.Selim, E.), 666 (III.Murad, T.)
Ağriboz	35 (912. ML.E.), 196 (946. T.E.), 367 (Kanunî, Dah.), 420 (Kanunî,T.E.), 431 (Kanunî,ML.E.), 484 (977 ML.As.), 797 (1079,As.),	Akköprü	768 (1049, Saray)
Ağriboz	836 (1104.T.), 846 (1105.T.), 886 (1129-1130.T.), 954 (1233.T.), 989 (Ts.ML.)	Aksaray	32 (II.Bâyezid, ML.), 188 (944 T.), 371 (930 T.), 392 (Kanunî), 455 (Kanunî, ML.E.), 599 (989, T.), 786 (1065 As.), 937 (1191 T.), 968 (C.983 As.), 972 (T.)
Ahstâbâd	699 (III.Mehmed)	Akşehir	188 (944.T.), 371 (930 T.)
Akçaabad	84 (I.Selim, ML.)	Akşehir	455 (Kanunî, ML.E.), 786 (1065 As.), 937 (1191 T.), 968 (983 As.)
		Akyazı	1059 (Ts.ML.)
		Alacahan	604 (991, T.ML.K.)
		Alacahisar	21 (892 As.), 55(922 T.), 161(937 T.E.), 167 (937 ML.E.K.), 179 (943 ML.E.K.), 404 (Ts.T.), 428 (Kanunî.ML.), 567 (II.Selim.ML.E.)
		Alaçam	37 (898, ML. II.Bayezid)

⁸⁷ Ts:Tarihsiz.
ML: Maliye.
E: Evkâf.
T: Timar.
As: Askeriye.
K: Kanunnâmesi var (Kanunnâmesi olan defterlerin altı çizilidir).

Aladağ	455 (Kan.ML.E.)
Alâiye	107 (927.T.), 166 (937.T.E.), 696 (1012.T.), 765 (1046.T.), 778 (1052.T.), 786 (1065.As.), 790 (1069.T.), 840 (1105.T.) 844 (1105.T.), 893 (1237.Bah.), 990 (Ts.ML.)
Alan (Van)	352 (972.ML.T.)
Alara	990 (Ts.ML.)
Alaşehir	3/I.M.(873 As.), 148 (935 ML.)
Alipaşa	670 (III.Murad E.)
Altunözü	391 (Kanunî T.)
Amasra	15 (II.Mehmed T.E.), 86 (I.Selim ML. TS.), 88 (I.Selim ML. TS.)
Amasya	15 (II.Mehmed T.E.), 37 (898.ML.), 54 (920-921.ML.), 90 (I.Selim.ML.E.), 95 (926.T.), 339 (970.T.), 760 (1044.As.), 776 (1052.Tapu), 780 (1052.T.), 786 (1065.As.), 843 (1105.T.),
Amasya	852 (1107-1186.T.), 934 (1179.T.)
Âmid	134 (932.T.), 617 (993.T.), 764 (1045.T.)
Anadolu	180 (943.T.), 245, (940-953.As.), 438 (Kanunî ML.E.), 641(1001,ML.), 690(1008, Adliye), 691(1008, Dah.), 697 (1012, T.), 739 (1028, As.), 741(1032, T.), 786 (1065.As.), 797 (1079, As.), 815 (1097-1099, As., Bah.), 21 (IV.Meh. Dah.), 826 (IV.Meh. Dah.), 828(1099-1107 Dah.), 829 (1100-1106, Sar.), 838 (1104.ML.), 841(1105.T.), 845 (1105-1110,T.E.),

	849 (1105.As.), 851(1106.T.), 863 (1115-1138.ML.), 924 (1157.T.), 947 (1214.ML.), 951 (1224.T.), 952 (1224.T.), <u>994 (Kanunî ML.E.K.),</u> 999 (Ts.T.)
Anapoli	80 (I.Selim, ML.), 446 (Kanunî.ML.), 509 (979.T.), 605 (991.ML.E.), 714 (1022.ML.E.), 894 (1138, As.)
Anavarin	777 (1052.As.), 880 (1128.ML.)
Anavarza	<u>178 (943.ML.K.)</u>
Andresa (Mora)	712 (1022.ML.E.As.), 879 (1128 ML.)
Ane (Bağdad)	115 (926.T.E.),
Ane (Bağdad)	406 (Kanunî ML.E.), 649 (Ts.T.), <u>998 (932.E.K.)</u>
Anık	<u>496 (978.ML.K.)</u>
Ankara	378 Kanunî, <u>117 (929.ML.E.K.),</u> 162 (930-937.T.), 248 (953,As.), <u>438 (Kan. ML.E.K.),</u> 458 (975.As.), 464 (975.As.), 489 (977.T.), 582 (987.ML.), 588 (988.As.), 596(988.As.), 786 (1065.As.), 841(1105.T.), <u>994 (Kanunî ML.E.K.)</u>
Antakya	109 (928.ML.), 391(Kanunî T.), 422 (Kanunî T.)
Araban	378 (Kanunî), <u>496 (978 ML.K.),</u> 219 (949 T.), 451
Arabgir	64 (924.ML.), 760 (1044.As.), 786 (1065.As.), 843 (1105.T.), 852 (1107-1186.T.), 934 (1179.T.), <u>998 (932.E.K.),</u> 373 (Kanunî. ML.E)

Araç (Kastamonu)	456 (Kanunî E.)
Arasbar /Ersibar (Gence)	903 (1140.ML. K.)
Ardahan	527 (981.T.), 627 (996.T.), 807 (1088.T.)
Arhavi	1031(Ts.T.)
Arhos (Mora)	390 (Kanunî ?), 446 (Kanunî ML.), 509 (979.T.),
Arhos (Mora)	560 (II.Selim ML.E. As.), 605 (991.ML.E.), 714 (1022.ML.E.)
Arkadya (Mora)	390 (Kanunî ?), 446 (Kanunî ML.), 509 (979.T.), 560 (II.Selim ML.E.As.), 712 (1022.ML.E.As.), 777 (1052.As.), 780 (1052.T.)
Arpaz (Aydın)	1/1m (855-857.?), 148 (935.ML.)
Arsus (Arsuz-ili)	617 (993.T.), 109 (928.ML.), <u>110 (928.ML.K.)</u>
Assan	25 (895.ML.)
Astari (?) (Astariograd)	499 (978.ML.)
Astiye /İstiye	785 (1060.T.), <u>825 (IV. Meh. ML.E.K.),</u> 980 (IV. Mehmed ML.)
Aşudi	<u>604 (991.T.ML.K.)</u>
Atak	208 (947.T.)
Atina	196 (946.T.E.), 442 (Kanunî, ML.), 484 (977.ML.As.), 1062 (Ts.ML.)
Atranos	453 (Kanunî E.)
Avlonya	1m (835.T.), 34 (912.T.), 94 (926.T.), <u>99 (926.ML.As.E.K.),</u> 469 (967.T.), 786 (1065.As.), 948 (1290.T.), 1078 (Ts.?)
Avretpazarı	759 (1044.E.)
Avrethisarı	70 (925.ML.E.), <u>403 (Kanunî ML.E.K.)</u>
Avşar	178 (943.ML.K.), 1066 (Ts.ML.)
Ayandon	456 (Kanunî E.)
Ayas	<u>110 (928.ML.K.),</u> <u>254 (954.ML.K.),</u>

	<u>450 (Kanunî ML.K.),</u> 789 (1069.T.)
Ayasluğ	8 (883-888.ML.),
Ayasluğ	87 (Kanunî ML.), 139 (934.T.), 148 (935.ML.), 414 (Kanunî ML.), 537 (983.ML.), 842 (1105.T.), 1080 (Ts.) ,
Ayasofya	670 (III.Murad E.)
Ayazmend	44 (Ts.ML.)
Aydın	T/1m (855-857.?), 8 (883-888.ML.), 66 (924.T.), 87 (Kanunî.ML.), 129 (932.As.), 139 (934.T.), <u>148 (935.ML.K.),</u> <u>166 (937.ML.E.K.),</u> 176 (939.?), 238 (952.As.), 270 (957.ML.), 516 (980.T.), 700 (III.Mehmed T.), 786 (1065.As.), 806 (1087.ML.), 841 (1105.T.), 844 (1105.T.), 858 (1110.T.), 893 (1237.Bah.)
Ayntab	<u>186 (943.ML.T.K.),</u> 231 (950.T.), 301 (964.E.), 371 (Kanunî ML.E.), 488 (977.T.), 938 (1191.T.), 963 (1291.?), <u>998 (932.E.K.)</u>
Aynaroz	723 (1022.ML.E.)
Azak	<u>214 (949.ML.E.K.)</u>
A'zâz	<u>181 (943.ML.E.K.),</u> 378 (Kanunî) 391 (Kanunî, T.)
Baalbek	169 (932.938.T.)
Bab	617 (993.T.)
Babaeski	286 (960.E.), 541 (II.Selim.?), 956 (1238.T.)
Baban	352 (972.ML.T.)
Bacı	582 (Kanunî ML.E.)
Badra	36 (?.ML.E.)
Badracık	108 (928-937.ML.), 445(Ts.ML.E.), 487 (977.T.)
Baf	779 (1052.T.)
Bafra	41(II.Bayezid.T.),

	37 (898.ML.)
Bağdad	245 (940-953 As.), 313 (966 T.), <u>386 (Kanunî E.K.)</u> , 623 (994.ML.) 690 (1008 Adliye), 746(1035.As.), 1028 (Ts.ML.), 1049 (Ts.ML.) 1073 (Ts.III.Murad ?)
Bakriç	348 (971 ?), 355 (973 ML.), 359 (973 ML.), 612 (992 ML.E.), 617 (993. T.), 728 (I.Ahmed T.)
Bâlâ	139 (934.T.)
Balagirive	912 (III.Ahmed. ML.)
Balat (Sığla)	842 (1105 T.)
Balıkesir	334 (969 As.)
Balis	617 (993 T.)
Balya	<u>59 (992 ML.E.K.)</u> -334
Balyabadra	390 (Kanunî), 509 (979 T.), 712 (1022 ML.E.As.), 1046 (Ts.ML)
Bana (Tatarpazarcık)	<u>211 (948.ML.E.K.)</u> , 1066 (Ts.ML.)
Bar	499 (978.ML.)
Barçınlu (Hüdavendigâr)	515 (979.T.)
Barin	1052 (Ts.ML.E.)
Barit	<u>564 (Ts.ML.K.)</u>
Barnavar	<u>593 (ML.E.K.)</u>
Barsum	1079 (Ts.)
Basra	<u>282 (959.ML.K.)</u> , 313 (966.T.), <u>534 (982.T.ML.K.)</u> , 1022 (Ts.ML.)
Başya	134 (932.T.)
Batnoz (Sakız)	537 (983.ML.)
Batum	710 (1019.As), 1031 (Ts.T.)
Bayburd	<u>60 (922-924 ML.E.T.K.)</u> , 95 (Ts.T.), 154 (956 T.), 199 (937 E.), 387 (Kanunî ML.), <u>636 (1000.ML.E.K.)</u> , <u>966 (937 ML.E.K.)</u> , 1061 (Ts.ML.)
Bayındır	<u>402 (Kanunî ML.E.K.)</u>
Bayramlı	13 (Fatih.ML.), 37 (898.ML.)

	557 (II.Selim E.), 716 (1022.ML.E.), 255 (Ordu), <u>954.ML.E.K.)</u>
Beçkerek	<u>365 (974 T.Sınırnâme K.)</u>
Behisni	71 (925.ML.E.), 123 (930.ML.), 156 (937.E.K), 163 (937.T.), 181 (943.ML.), 408 (937.ML.), 997 (954.ML.)
Behram	44 (Ts.ML.), 453 (Kanunî E.), 1050 (Ts.ML.E.)
Behramşah	339 (970.T.)
Bekiri	972 (Ts. T.)
Belgrad	<u>144 (934.ML.K.)</u> , <u>316 (967.ML.K.)</u> , 437 (Kanunî ML.), 827 (1099.As.) 849 (1105.As.), 948 (1290.T.), 1042 (Ts.As.T.)
Belih	667 (III.Murad.ML.)
Belkavak	589 (988.As.)
Belviran	63 (924.ML.), 455 (Kanunî ML.E.), 615 (992.E.)
Bender	860 (1112.ML.), 912 (III.Ahmed ML.), 935 (1190.T.)
Benefşe	883 (1128.ML.)
Beni Atike	192 (945.ML.)
Beni Beşare	559 (II.Selim ML.E.)
Beni Cehim	192 (945.ML.)
Beni Kınane	192 (945.ML.)
Beni Rabia	991 (Ts.T.)
Berda	913 (1145.T.), 903 (1140.ML.)
Berendi	109 (928.ML.), <u>110 (928.ML.K.)</u> , <u>450 (Kanunî ML.K.)</u> , 254 (954 ML)
Bergama	44 (Ts.ML.), 198 (946 T.As.), 334 (969.As.), 1020 (Ts.E.),

	1033 (Ts.E.), 1050 (Ts.ML.E.)
Bergos	541 (II.Selim ?) 956
Berkofça	82 (I.Selim.T.E.), 130 (932.ML.E.), 495 (978.ML.E.), 538 (983.ML.), 566 (II.Selim ?), 992 (Ts.As.)
Bey	247 (953.As.)
Beypazarı	1033 (Ts.E.)
Beirut	169 (932-938.T.)
Beyşehir	40 (906.ML.), 118 (929.T.), 119 (929.T.), 392 (Kanunî), 399 (Kanunî ML.E.), 599 (989.T.), 934 (1179.T.), 968 (C.983.As.), 188 (944.T.)
Biga	59 (922.ML.E.K.),
Biga	72 (925-936.T.), <u>166 (937.ML.E.K.)</u> , 278 (959.As.), 334 (969.As.), 535 (982.T.), 536 (982.E.) 569 (984.As.), 683 (1004.T.), 700 (III.Meh. T.E.), 731 (I.Ahmed.T.), 813 (1093.T.), 844 (1105-1110.T.E.), 893 (1237 Bahriye), 954 (1233.T.), 957 (1238.T.)
Bihilişte (Manastır)	433 (Kanunî ML.E.)
Bihor	368 (Kanunî ML.E.), 495 (978.ML.E.), 1029 (Ts.T.As.)
Bilecik	515 (979.T.)
Birecik	64 (924.ML.), 184 (943.ML.K.), 279 (959.ML.K.), 378 (Kanunî ?), 391 (Kanunî T.), 451 (Kanunî T.), 488 (977.T.), <u>496 (978.ML.K.)</u> , <u>501 (978.ML.K.)</u> , 617 (980.ML.), 710 (1019.As.),

	764 (1045 T.), <u>998 (932.E.K.)</u>
Biretül'l-Fırad	378 (Kanunî ?)
Birgi	I/Im (855-857.?), 87 (Kanunî ML.), 148 (935.ML.), 806 (1087.ML.)
Bitlis	189 (944.T.), 208 (947.T.), 413 (Kanunî ML.E.)
Bodrum	337 (970.ML.)
Boğazkesen	116 (929.T.), 425 (Kanunî T.), 732 (I.Ahmed.T.)
Bokay	679 (III.Murad T.)
Bolu	51 (921.ML.), 86 (I.Selim.T.), 88 (I.Selim.ML.), 250 (953.As.), 425 (Kanunî T.), 438 (Kanunî ML.E.K.), 459 (975.As.), 460 (975. ML.), 463 (975.ML.), 465 975.As.), 504 (977-978.ML.), 575 (987.As.), 576 (987.As.), 584 (987.ML.), 587 (987 M.), 618 (993.As.), 783 (1055.T.E.), 809 (1089.T.), 851 (1106.T.), 893 (1237.Bahriye), <u>994 (Kanunî ML.E.K.)</u>
Bolvan	161 (937.T.E.), 428 (Kanunî ML.)
Borac	<u>211 (948.ML.E.K.)</u>
Boran	617 (993.T.)
Borana	<u>226 (950.As.K.)</u>
Borlu	86 (I.Selim.T.)
Bosna	5m (883.T.), 24 (894.ML.), 28 (904.ML.), 56 (922.T.), 57 (922.T.), <u>157 (937.ML.K.)</u> , 164 (937 T.Ev.), 193 (946.T.), 201 (947.T.), 212 (948.As.), <u>211 (948.ML.E.K.)</u> , 284 (960.ML.),

	285 (960.ML.), 379 (Ts.ML.), 411 (Kanunî T.), 432 (947.ML.), 435 (Kanunî ML.),
Bosna	440 (Kanunî As), 462 (975.E.), 533 (ML.E.K.), 546 (II.Selim M), 553 (II.Selim T.), 556 (II.Selim.T.), 622 (994.ML.E.), 647 (III.Murad.T), 728 (I.Ahmed. T.), 742 (1033.ML.E.), 804 (1083.Dahiliye), 861 (1113.ML.), 974 (Ts.ML.), 983 (Ts.ML.), 1009 (Ts.T.), 1013 (Ts. As.), 1014 (Ts.ML.), 1071 (947.Dahiliye), 1072 (Ts.As.)
Boyabad	327 (968.ML.E.)
Bozabad	295 (963.T.)
Bozapa	226 (951.As.),
Tatarları	303 (964.As.)
Bozcaada	434 (Kanunî ML.E.), <u>702 (III.Meh. ML.K.)</u>
Bozdoğan	I/Im (855-857), 148 (935.ML.), 414 (Kanunî ML.)
Bozok	155 (936.ML.), 218 (949.ML.), <u>262 (955.E.K.)</u> , 302 (964.T.E.), 315 (966.ML.), 322 (967.ML.), 389 (Kanunî ?), 448 (Ts.ML.), 760 (1044.As.), 786 (1065.?As.), 843 (1105.T.), 852 (1107-1186.T.), 867 (1119.T.), 934 (1179.T.), <u>998 (932.E.K.)</u> , 305 (965.T.)
Bozöyük	940 (1193.Saray.İkt.)
Bozulus	<u>200 (947.ML.E.K.)</u>
Böğürlüce	224 (950.As.)
Bratar	804 (1083.Dahiliye)
Budaközü	322 (967.ML.)
Budin	314 (966-67.ML.), 329 (968.T.), 343 (970.ML.K.),

	345 (970.T.), 388 (Kanunî ML.), 410 (953.ML.), 449 (953. ML.), 590 (988.T.), 592 (988.ML.E.), <u>611 (999.ML.K.)</u> , 691 (1008.Dahiliye), 1044 (Ts.T.)
Bulgarlı	254 (954.ML.K.)
Burdur	960 (1277.E.)
Bursa	113 (928.E.), <u>166 (937.ML.E.K.)</u> , 246 (953.As.), 334 (969.As.), 453 (Kanunî E.), 735 (1027.T.), 859 (1110.ML.), 931 (1168.Saray), 940 (1193.Saray.İkt.), 1033 (Ts.E.), 1064 (Ts.E.)
Ca'ber	667 (III.Murad. ML.)
Candar	23m.(892.ML.E.), (Kastamonu)
Canik	13 (Fatih.ML.), 53 (921-939.T.), 54 (920-921.ML.), 384 (Kanunî T.), 760 (1044.As.), 786 (1065.As.), 843 (1105.T.), 852 (1107-1186.T), 934 (1179.T.), 982 (Ts.As.)
Cebele	<u>512 (979.ML.K.)</u>
Cebel-i Âlâ (Halep)	<u>524 (980.ML.T.K.)</u>
Cebel-i Hınzır	<u>228 (950.ML.K.)</u>
Cebel-i Seman (Halep)	391(Kanunî T.)
Cemale	305 (965.T.)
Cemmase	617 (993.T.)
Cemşid	247 (953.As.)
Cevazır	1028 (Ts.ML.)
Cezâyir Eyaleti	731 (I.Ahmed.T.)
Cezire	406 (Kanunî ML.E.)
Cezire-i	314 (966-967 ML.),
Koyun	410 (Kanunî ML.)
Cica	6 (Ts.ML.T.)
Cincife (Erzincan)	79 (926.ML.)
Cisr-i Ergene	915 (1145.Saray)
Cisr-i Mustafa Paşa	915 (1145.Saray)

Civanrud	1066 (Ts.ML.)
Cubas	257 (957.ML.)
Culap	295 (963.T.)
Cum	378 (Kanunî ?)
Cünin	559 (II.Selim.ML.E.)
Çağa	86 (I.Selim.T.)
Çaldıran	911 (III.Ahmed.ML.)
Çamurlu	224 (950.As.)
Çan	59 (922.ML.E.K.) 334 (969 AS)
Çanad	365 (974.T.Sınurnâme K.), 580 (987.Ferman ve Hududnâme K.)
Çapakcur	764 (1045.T.)
Çatalca	36 (ML.E.), 225 (950.As)
Çayhisar	334 (969.As.)
Çaynitçe	1043 (Ts.ML.)
Çelebipazarı	804 (1083.Dahiliye)
Çemişgezek	64 (924.ML.), 213 (948.T.K.), 764 (1045.T.), 998 (932.E.K.)
Çepne	317 (967.Saray)
Çernovi	382 (Kanunî ML.E.)
Çeska	134 (932.T.)
Çeşme	139 (934.T.), 148 (935.ML.), 537 (983.ML.)
Çetroz	70 (925.ML.E.), 433 (Kanunî ML.E.), 986 (Ts.ML.E.K.)
Çıldır	653 (III.Murad.T.), 818 (1098.T.)
Çimenili	455 (Kanunî ML.E.)
Çine	842 (1105.T.)
Çingâne	170 (938As.T.K.), 191 (944.ML.), 206(947.As.), 299 (963.As.)
Çirmen (Çermen)	50 (921.ML.E.), 128 (932.TK.), 172 (938.As.), 385 (Kanunî ML.E.) 394 (Kanunî T.), 518 (980.As.), 521 (980.ML.E.), 625 (994.As.), 643 (1003.As.), 651 (III.Murad ML) 847 (1105.T.),
Çirmük	64 (924.ML.), 998 (932.E.K.)
Çokunya	372 (Kanunî ML.E.K.)

Çorlu	185 (943.E.), 210 (947.E.), 286 (960.E.), 541 (II.Selim.?), 370 (1051.As.), 956 (1238.T.)
Çorş	911 (III.Ahmed.ML.)
Çorum	444 (Kanunî ML.E.), 760 (1044 As.), 786 (1065 As.), 843 (1105 T.) 852 (1107-1186 T.), 934 (1179 T.), 982 (Ts.T.As.)
Çöke	817 (1097 Tapu)
Çubuk	802 (1082.E.)
Çubukâbâd	582 (987 As.)
Daday	456 (Kanunî E.)
Dağbeyi	I/Im (855-857.?)
Dağıstan (Gence, Karabağ)	699 (III.Mehmed T.E.)
Darendede	156 (937.E.K.), 1019 (Ts.T.As.)
Davudpaşa	670 (III.Murad.E.)
Debreçin	634 (1000 ML.)
Değirmencik	800 (1080 ML.),
Delvine	273 (958 ML.), 462 (975 E.), 608 (991 ML.K.), 786 (1065.As.)
Demirhisar	3 (869 ML.), 7 (883.Fatih), 70 (925 ML.E.), 403 (Kanunî ML.E.)
Derbisak	617 (993.T.)
Develi	46 (II.Bayezid ML.), 455 (Kanunî ML.E.)
Devrekâni	23m.(892 ML.E.), 456 (Kanunî E.)
Deyrikaraman	912 (III.Ahmed ML.)
Dezmar	668 (III.Murad T.)
Dızak	699 (III.Meh. T.E.)
Dimetoka	20 (890 ML.E.), 73 (921-925 T.E.), 138 (934 T.E.), 220 (949 T.E.), 341 (970 E. Hududnâme), 915 (1145 Saray), 932 (1174.Saray), 992 (Ts. As.)
Dimitrofça	437 (Kanunî ML.)
Direger	661 (III.Murad T.)
Direnofça (Direnof)	130 (932.ML.E.), 359 (973.ML.)

Divriği	95 (Ts.T.), 156 (937.E.K.), 163 (937.T.), 252 (954.ML.), 256 (954.ML.), <u>262 (955.E.K.)</u> , <u>408 (Kanunî ML.E.K.)</u> , 786 (1065.As.), 852 (1107-1186.T.), 934 (1179.T.), 1019 (Ts.T.As.), 1036 (Ts.T.)843 (1105.T.)
Diyarbakir	64 (924.ML.), <u>200 (947.ML.E.K.)</u> , 310 965.T.), 313 (966.T.), 358 (973.T.),
Diyarbakir	528 (981.T.), 561 (II.Selim.?), 690 (1008. Adliye), 764 (1045.T.), 924 (1157.T.) 937 (1191.t.), 939 (1191.T.), <u>965.(Ts.K.)</u> , <u>998 (932 E.K.)</u>
Dobrican	<u>133 (932.ML.K.)</u>
Dolca	1056 (Ts.ML.)
Doliçe	1048 (Ts.ML.)
Dömeke	36 (? MLE.)
Draman	3 (869.Maliye), 7 (883.Fatih), 143 (934.T.E.), 403 (Kanunî ML.E.) 723 (1022.ML.E.), 932 (1174.Saray), 959 (1273.ML.E.)
Drama-Zihne (Selanik)	70 (925.ML.E.)
Dubnitsa	1043 (Ts.ML.)
Dukakin	367 (Kanunî Dah.), 499 (978 ML.), 786 (1065 As.)
Duragan	327 (968 ML.E.), 456 (Kanunî E.)
Dündarlu	<u>254 (954.ML.K.)</u> , 786 (1065.As.)
Düşkaya	529 (981.T.) (Kars)
Ebri	<u>702 (III.Meh..ML.K.)</u>
Ebruman	1066 (Ts. ML.)
Edincik	453 (Kanunî E.)
Edirne	77 (925.ML.E.), 210 (947.E.),

	220 (949.T.), 222 (950.ML.), 306 (965.E.), 311 (965.E.), 370 (<u>Kanunî MLE.K.</u>), 494 (978.ML.), 498 (978.E.), <u>597 (989.E.K.)</u>
Edirne	643 (1003.As.), 705 (1017.As.), 719 (1022.E.), <u>729 (I.Ahm. ML.K.)</u> , 799 (1080-1082 As.), 817 (1097 Tapu), 915 (1145.Saray), 932(1174 Saray), 933 (1177 Saray), 979 (Ts.E.), 992 (Ts.As.), 1001(Ts.ML.), 1070 (Ts.Vakıf)
Eflâk	16 (II.Meh. ML.E.)
Eğri	704 (1016.As.), 1032 (Ts.T.)
Eğrigöz	152 (935.T.)
Elbasan	367(Kanunî Dah.), 786 (1065 As.)
Elbistan	124 (931.T.), 216 (949.ML.), <u>402 (Kanunî ML.E.K.)</u> , 758 (1042.1043.T.)
Emlâk	802(1082.E.)
En-nahşa	69 (925.ML.)
Erciyes	693 (1009.T.)
Erdalan	1066 (Ts.ML.)
Erdebil	902 (1140.ML.)
Ereğli	63 (924.ML.), 86 (I.Selim.T.), 185 (943.E.), 210 (947.E.), 455 (Kanunî ML.E.), 930 (1165.E.), 1047 (Ts.ML.)
Ergâni	64 (924.ML.), 764 (1045.T.), 998 (932.E.K.)
Ergene	20 (890.ML.E.), 172 (938.As.), 643 (1003.As)
Ermenek	1 (888.E.), 31 (II.Bayezid.ML)
Erzincan	60 (922.ML.E.T.K.), 154 (936.T.),

	<u>168 (937.K.)</u> , 199 (937-947.E.)
Erzurum	183 (943.944.T.), 190 (944.T.), 197 (946.T.), 199 (937-947.E.), <u>205 (947.ML.E.K.)</u> , 313 (966.T.), 387 (Kanunî 935),(ML.E.K.), 426 (Kanunî Har.), 468 (976.T.), 540 (II.Selim.ML.E.), 690 (1008. Adliye), 760 (1044.As.), 818 (1098.T.), 857 (1110.Adliye), 874 (1126.T.), 875 (1127.T.), 921 (1152-1153.T.), 936 (1191.T.), 953 (1224-1229.T.), <u>966 (Ts.ML.E.K.)</u> , 967 (Ts.T.)
Erzurumâbâd	154 (936 T.)
Eski Menderes	334 (969 As.)
Eskihisar	25 (895.ML.), 138 (934.T.E.)
Eskiil	32 (II.Bay.ML.), 615 (992.Ev.), 636 (1000.ML.E.K.), 1061 (Ts.ML.)
Eskişehir	931 (1168 Saray), 940 (1193 Saray, İkt.)
Eskizağra	597 (989.E.K.)
Estergon	388 (Kanunî ML.), 410 (Kanunî ML.), 449 (Kanunî ML.), 1037 (Ts.ML.), 1044 (Ts.T.), 1065 (Ts.ML.)
Evreşe	434 (Kanunî ML.E.)
Eyinvar	<u>593 (988.ML.E.K.)</u>
Eyüb İli	972 (Ts.T.)
Eyüb Sultan (Has.)	541 (II.Selim.?)
Ezinepazarı	59 (922 ML.E.K.)
Feke	<u>178 (943.ML.K.)</u>
Fener	36 (? ML.E.)
Feslek	44 (Ts.ML.)
Fiğli	20 (890.ML.E.)
Filek	335 (969.T.),

	343 (970.ML.K.), 782 (1054.T.), 791 (1070 T.) 1032 (Ts.T)
Filiba	26 (895.ML.), 151 (935.Saray), 220 (949.T.), 222 (950.ML.), 224 (950.As.), 354 (973.As.), 597 (989.E.K.), 725 (1024.S.), 766 (1046.T.), 992 (Ts.As.), 993 (1177.Saray)
Florina (Manastır)	16m.(886.ML.), 235 (951.ML.E.), 722 (1022.ML.), 1058 (Ts.ML.)
Firecik	138 (934.T.E.), 341 (970.E. Hududnâme), 915 (1145.Saray)
Foça	174 (939.T.), 1043 (Ts.ML.)
Fotra	I/m. (855-857)?
Galata	116 (929.T.), 210 (947.E.), 240 (952.Ev.), 231m (958-981 Masârifât)
Galos	487 (977 T.)
Gargajal	381 (Kanunî ML.), 646 (III.Murad.ML.)
Gazze	131 (932.T.E.), 265 (955.ML.E.), 304 (964.ML.E.K.), 312 (965.ML.E.), 522 (980.E.ML.), 602 (990.E.ML.), 950 (1022 ML.), 1015 (Ts.ML.E.)
Gebze	116 (929.T.), 630 (999.ML.E.), 733 (I.Ahmed ML.E.)
Geçmelik	410 (Kanunî ML.)
Geçvan (Kars)	627 (996.T.), 837 (1104.T.), 839 (1104.T.) (Kars)
Gelibolu	12 (879 ML.E.), 67 (924.ML.), 75 (925.ML.E. Bahriye K.), 434 (Kanunî ML.E.) 490 (977.E.), 680 (1003.T.), <u>702 (III.Mehmed ML.K.)</u> , 724 (1023.ML.E.) 731 (I.Ahmed T.),

	818 (1098.T.), 893 (1237.Bahriye), 954 (1233.T.)
Gelinkirasa	802 (1082.E.),
Kelmeriye (Selanik)	736 (1028.As.)
Gelmişim	930 (1165.E.)
Gence	699 (III.Meh. T.E.), <u>903 (1140.ML.K.)</u> , 913 (1145.T.), 914 (1146.T.)
Gerede	86 (I.Selim.T.), 460 (975.ML.)
Gerger	71 (925.ML.E.), 123 (930 ML.E.), 163 (937.T.), 408 (Kanunî ML.E.K.), 699 (III.Meh. T.E.), 911 (III.Ahmed.ML.)
Gernovi	416 (Kanunî ML.As.)
Gersin	802 (1082.E.)
Gevaş	639 (1001.ML.)
Geyve	426 (Kanunî Har.)
Grebene	350 (972 ML.E.)
Girid	799 (1080-1082 As.), 801 (1081 T.), 820 (IV.Meh. ML.E.K.), <u>825 (IV.Meh. ML.E.K.)</u> , 980 (IV.Meh. ML.)
Girne	779 (1052 T.)
Göksu	617 (993.T.)
Göksun	402 (Kanunî ML.E.K.)
Göl	23 m. (892 ML.E.) 456 (Kanunî E.)
Göle	365 (974 T. Sunurnâme K.), <u>580 (987 Ferman ve Hududnâme ML.K.)</u>
Gölegiren	769 (III.Murad T.) (Lori)
Gönen	44 (Ts.ML.)
Gördos	796 (1076 ML.)
Görele	116 (929 T.)
Göri	900 (1140 ML.E.)
Görice	70 (925 ML.E.), 433 (Kanunî ML.E.), 973 (Ts.ML.)
Gözene	<u>604 (991 T.ML.K.)</u>
Grad	499 (978 ML.)
Gur	192 (945 ML.)
Gülek	221 (950 T.), 227 (950 T.), 1067 (Ts.ML.)
Gülnar	31 (II.Bayezid ML.)
Gümerkan	802 (1082 E.)
Gümrük	802 (1082 E.)

Gümölcine	70 (925 ML.E.), 143 (934 T.E.), 341 (970 E. Hududnâme), <u>597 (989 E.K.)</u> , <u>702 (III.Meh. ML.K.)</u> , 932 (1174 Saray)
Gümüş	161 (937 T.E.)
Gümüş Madeni	90 (I.Selim ML.E.)
Gümüştane	52, 288, 387
Güney	529 (981 T.)
Güney Penbik	769 (III.Murad T.)
Günyüzü	515 (979 T.)
Gürcistan	<u>525 (981 ML.K.)</u> , 527 (981 T.), 953 (1224-1229 T.), 1035(Ts.ML.)
Güvercinlik	<u>402 (Kanunî ML.E.K.)</u> , 604 (991 T.ML.K.)
Güzelhisar	87 (Kanunî ML.), 148 (935 ML.)
Hacılu	<u>254 (954 ML.K.)</u> , 789 (1069.T.)
Haçın	699 (III.Mehmed T.E.)
Hakkeri (Gence)	699 (III.Meh. T.E.)
Halep	<u>93 (926 ML.E.K.)</u> , 125 (931 T.), 146 (934 ML.), 271 (957 T.), 279 (959 ML.), 280 (959 T.), 313 (966 T.), 391 (Kanunî T.), 397 (Kanunî ML.E.), 422 (Kanunî T.) <u>454 (Kanunî ML.E.K.)</u> , <u>493 (978 ML.E.K.)</u> , <u>524 (980 ML.T.K.)</u> , <u>530 (981 ML.K.)</u> , 544 (II.Selim T.), 545 (II.Selim T.), <u>564 (Ts.ML.K.)</u> , 610 (992 ML.), 690 (1008 Adliye), 786 (1065 As.), 834 (1103 ML.), 963 (1291), <u>998 (932 E.K.)</u> , 1040 (Ts.ML.)
Halhana (Erdebil)	902 (1140 ML.), 903, 910 (III.Ahmed ML.) 913 (1145 T.)
Halilür-	289 (961 ML.),

rahman	346 (970 T.), 602 (990 E.ML.)
Halomiç	390 (Kanunî ?), 509 (979.T.), 712 (1022.ML.E.As)
Halonik	416 (Kanunî ML.As), 452 (Kanunî ML.)
Hama	137 (933.T.), 233 (951.ML.E), 336 (970 E. ML), 340 (970.E.ML.),
Hama	344 (970.ML.), 391 (Kanunî T.), 418 (Kanunî ML.E.), 519 (980.E.ML.), 520 (980.T.), <u>564 (Ts.ML.K.)</u> <u>998 (932.E.K.)</u> , 1052 (Ts.ML.E), 1068 (Ts ?), 137/1 (933?)
Hamamlu	<u>604 (991. T.ML.K.)</u>
Hamedan	<u>907 (III.Ahmed ML.)</u>
Hamid	30 (906.ML.), 107 (927.T.), 121 (929.ML.), 159 (937 Askeriye), 176 (939.?) 244 (952.ML.), 349 (971.As), <u>438 (Kanunî ML.E.K.)</u> , 609 (991.ML.), 626 (995.ML.) 786 (1065.As.), 841 (1105.T.), 851 (1106.T.), <u>994 (Kanunî ML.E.K.)</u> , 1016 (Ts.ML.)
Hamidili	118 (929.T.), 994 (Ts.ML.)
Hani	134 (932 T.)
Hanya	785 (1060.T.), 822(III.Meh. ML.E.), 980 (II.Meh.ML.)
Hapsamane	<u>255 (954 ML.E.K.)</u> , 562 (II.Selim ?)
Harameyn	859 (1110.ML.)
Harput	64 (924.ML.), 764 (1045.T.), 991 (Ts.T.), <u>998 (932.E.K.)</u>
Harran	295 (963.T.)
Hasanâbâd	1066 (Ts.ML.)
Hasandağı	972 (Ts.T.)
Hasköy	172 (938.As.), 541 (II.Selim ?), 643 (1003.As.),

	705 (1017.As.),
Hasköy	956 (1238.T.) 231 m. (958-981 Masârifât)
Haslar (Eyûb Sultan)	210 (947.e), 286 (960.E), 541 (II.Selim.?)
Hass-ı Mahmud Paşa	<u>597 (989.E.K.)</u>
Hatman	318 (967.ML.), 335 (969.T.), 388 (Kanunî ML.), 410 (Kanunî ML.), 449 (Kanunî ML?), 550 (II.Selim.ML.), 662 (III.Murad.T.), 675 (III.Murad. T.), 782 (1054.T.), 791 (1070.T.) <u>823 (IV.Meh..ML.K.)</u> , 824 (IV.Meh. ML.K.), 981 (Ts.ML.), 1003 (Ts.ML.) 1032 (Ts.T.), 1044 (Ts.T.)
Hatun İli	274 (958.ML.), 541(II.Selim ?), 956 (1238) T.
Hatunsaray	455 (Kanunî ML.E.), 930 (1165.E.)
Havar	<u>1002 (?..ML.K.)</u>
Havran	169 (932-938.T.), 430 (Kanunî ML.), 491 (977.ML.), 1034 (Ts.T.)
Haymane-i Padişahî	117 (929.ML.E.K.)
Hayrabolu	185 (943.E.), 210 (947.E.), 286 (960.E.), 303 (964.As.), <u>370.Kanunî ML.E.K.)</u> , 541 (II.Selim ?), 766 (1046.T.), 956 (1238.T.)
Hazale	<u>702 (III.Ahm. ML.K.)</u>
Hazergrad	382 (Kanunî ML.E.)
Helb	856 (1108. ML.)
Hemşin	831 (1100-1106 ML),

	1031 (Ts.T.)
Herse	261 (955. T.)
Hersek	5 (882 Maliye), 68m. (925 ML.K.), 76 (925 T.), 78 (925 T.), 91 (926 T.) 96 (926 -T.), 150 (935 T.), 174 (939 T.), 198 (946. T.As.), 207 (947 T.), 209 (947 T.), 268 (957 T.), 654 (III.Murad ML.), 861 (1113 ML.), 987 (Ts.ML.), 1076 (Ts.), 1027 (Ts.ML.), 1043 (Ts.ML.), 1063 (Ts.ML.) 995 (Ts.ML.)
Heştrud	902 (1140 ML.)
Hille	623 (994 ML.), 1028 (Ts.ML.)
Hınıs	294 (963.ML.), 874 (1126 T.)
Hinziri	802 (1082 E.)
Hırsova	215 (949.T.)
Hısn-ı keyf	208 (947 T.), 617(993 T.), 764 (1045 T.), 991 (Ts.T.)
Hısn-ı Mansur (Adıyaman)	71 (925 ML.E.), 123 (930ML.), 181 (943 ML.), 156 (937 E.K.), 387 (Kanunî ML.), 419 (947 ML.)
Hızırbeyli	86 (I.Selim T.)
Hoca	495 (978 ML.E.)
Hoçvan	529 (981 T.) (Kars)
Honaz	1051 (Ts.ML.)
Horpişte	424 (Kanunî ML.E.K.), 433 (Kanunî ML.E.), 986 (Ts.ML.E.K.)
Hoşalay	456 (Kanunî E.)
Hotin	888 (1131 ML.), 899 (1140 ML.), 927 (1158 T.), 935 (1190 T.)
Hoy	911 (III.Ahmed ML.)
Humus	233 (951 ML.E.), 281 (959 ML.E.), 340 (970 E.ML.), 391 (Kanunî T.),

	417 (Kanunî T.), 502 (978 ML.E.K.), 998 (932 E.K.), 1026 (Ts.ML.E.)
Hurremâbâd	912 (III.Ahmed ML.)
Hüdavendigâr	23 (892 ML.), 43 (II.Bay.As.), 111(928 ML.E.), 113 (928 E.), 166 (929 T.) 198 (946 T.As.), 246 (953 As.), 319 (967 As.), 453 (Kanunî E.), 531 (946 E.), 683 (1004 T.) 735 (1027 T.), 810 (1090.T.), 893 (1237 Bahriye), 1059 (Ts.ML.)
Hüseyinâbâd	1066 (Ts.ML.)
İbrahimpaşa	670 (III.Murad E.)
İçel	1 (Kanunî E.), 31 (906 ML.), 83 (I.Selim ML.), 118 (929 T.), 182 (928 ML.), 188 (944 T.), 272 (962 ML.), 387 (Kanunî (935) ML.E.K.), 392 (931), 696 (1012 T.), 765 (1046T.),
İçel	786 (1065 As.), 840 (1105 T.), 968 (C.983 As.), 1021 (992 ML.K.), 1061 (Ts.ML.)
İhtiman	224 (950 As.), 354 (973 As.)
İlâna	161(937 T.E.)
İliçi	1079 (Ts.)
İlok	437 (Kanunî ML.)
İmroz	75 (925 ML.E.Bahriye K.), 434 (Kanunî ML.E.), 702 (III.Meh. ML.K.)
İnebahtı	105 (927 ML.), 445 (Ts.ML.E.), 487 (977 T.), 664 (III.Murad T.) 731 (I.Ahmed T.), 797 (1079 As.), 886 (1130-1131 T.), 954 (1233 T.) 1060 (Ts.ML.E.)

İnebolu	23 m. (892 ML.E.)
İnegöl	3/1m. (873 As.), 334 (969 As.), 1059 (Ts.ML.)
İnik	984 (Ts.T.)
İnönü	152 (935 T.), 247 (953 As.), 515 (979 T.), 768 (1049 Saray), 931 (1168 Saray), 940 (1193 Saray İkt.)
İnsuyu	455 (Kanunî ML.E.), <u>636 (1000 ML.E.K.)</u>
İpek	17 (890 ML.)
İpsala	138 (934 T.E.), <u>702 (III.Meh. ML.K.)</u> , 774 (1051 ML.), 915 (1145 Saray), 971 (Ts.ML.), 1051 (Ts.ML.)
İran (?)	769 (III.Murad T.), 896 (1139 E.), 910 (III.Ahmed ML.), 939 (1191 T.)
İsfirlek	814 (845 As.)
İshaklu	455 (Kanunî ML.E.)
İskefser	13 (Fatih ML.), 41 (II.Bayezid T.), 557 (II.Selim E.), 562
İskenderiye (İşkodra)	26 m.(902.T.)
İskenderun	109 (928 ML), <u>110 (928 ML.K.)</u> , <u>450 (Kanunî ML.K.)</u> , 1029 (Ts.T.As.)
İspir	199 (937-947 E.), 874 (1126 T.)
İstanbul	210 (947 E.), 210 m., 231 m.(950 T.), 240 (952 E.), 251(953 E.), 341 (970 E. Hududnâme), 426 (Kanunî. Har.), 670 (III.Murad E.), 859 (1110 ML.), 889 (1131 ML.)
İstanköy	640 (1001 ML.As.K)
İstolni Belgrad	497 (978 T.), <u>657 (III.MuradML.K.)</u>
İşgradin	<u>211 (948 ML.E. K.)</u>
İşkodra	17 (890 ML.), 26 m (902 T.), 367 (Kanunî Dah.), <u>500 (978 ML.E.K.)</u>

	786 (1065 As.), 1029 (Ts.T.As.)
İştib	70 (925 ML.E.), 74 (925 T.), 141 (934 T.), 224 (950 As.), 354 (973 As.), 523 (980 T.As.), 975 (Ts.ML.)
İvraca	416 (Kanunî ML.As.)
İvranya	74 (925 T.), 523 (980 T.As.)
İzdin	196 (946.T.E.)
İzmir	148 (935 ML.),
İzmir	166 (929 T.), 537 (983 ML.), 842 (1105 T.)
İzmirlik	161 (937 T.E.)
İznebol (Znepolje)	21 (892 T.), 130 (932 ML.E.)
İznik (İznikmid)	116 (929.T.), 246 (953 As.), 630 (999 ML.E.), 733 (I.Ahmed ML.E.)
İzvornik	24 (894 ML.), 171 (938 T.), 175 (939 ML.), 259 (955 ML.) <u>260 (955 ML.E.K.)</u> , 376 (Kanunî T.), 395 (Kanunî T.), 05 (Ts.ML.), 655 (III.Murad T.), 728 (I.Ahmed T.), 743 (1033 ML.E.)
Kabakoz	41 (II.Bayezid T.)
Kağızman (Kuzey ve Güney)	627 (996 T.), 837 (1104 T.), 839 (1104 T.), 1069 (Ts.ML.)
Kâhta (Gâhta)	71 (925 ML.E.), 123 (930 ML.E.), <u>156 (937 E.K.)</u> , 163 (937 T.)
Kakun	192 (945 ML.)
Kalamata	560 (II.Selim ML.E.As), 565 (II.Selim T.), 879 (1128 ML.)
Kalecik	97 (926 T.)
Kalikviran	589 (988 As.)
Kalkandelen	4 (881 ML.), 16 m.(886 ML.), 149 (935 ML.E.), 217 (949 T.),

	232 (951 ML.E.)
Kalonya	261(955 T.)
Kaloyan	3 (869 ML.), 7 (883 Fatih)
Kamaniçe	805 (1084 ML. Hududnâme Har.)
Kân	219 (949 T.)
Kanad	352(972 ML.T.)
Kandıra	630 (999 ML.E.), 116 (929 T.), 733 (I.Ahmed ML.E.)
Kandiye	785 (1060 T.), 797 (1079 As.), 798 (1080 Dahiliye), 799 (1080-1082 As), 801 (1081 T.), <u>825 (IV.Mehmed ML.E.K.)</u> , 980 (IV.Meh. ML.)
Kapulubük	667 (III.Murad ML.)
Karacadağ	63 (924 ML.), 499 (978 ML.), 930 (1165 E.)
Karacakoyunlu	414 (Kanunî ML.)
Karacaşehir	515 (979 T.), 940 (1193 Saray İkt.)
Karadağ	106 (927 ML.), <u>122 (929 ML.K.)</u> , <u>1002 (? ML.K.)</u>
Karadonlu	<u>133 (932 ML.K.)</u>
Karaferye	70 (925 ML.E), <u>424 (Kanunî ML.E.K.)</u> , 433 (Kanunî ML.E.), 723 (1022 ML.E.) <u>986 (Ts.ML.E.K.)</u>
Karahalil	802 (1082 E.)
Karahisar	46 (II.Bayezid ML.), 85 (I.Selim T.), 339 (970 T.), 455 (Ts.ML.E.)
Karahisar-ı Sâhib	147 (935 ML.), 162 (930-937 T.), 237 (952 As.), 320 (961 As.) 438 (Kanunî ML.E.K.), 508 (979 T.), 574 (987 As.), 574m.(987 As.), 841 (1105 T.), 851 (1106 T.), 858 (1110 T.), 893 (1237 Bahriye), <u>994 (Kanunî ML.E.K.)</u>
Karahisar-ı Şarkî	85 (I.Selim T.), 183 (943-944 T.), 255 (954 ML.E.K.), 339 (970 T.),

	<u>478 (977 ML.K.)</u> , 482 (977 ML.E.), 557 (II.Selim E.), 562 (II.Selim ?), 818 (1098 T.), 874 (1126 T.), 37 (898 ML.)
Karaisalu	<u>254 (954 ML.K.)</u> , <u>450 (Kanunî ML.K.)</u>
Karaköy	6 (Ts.ML.T.)
Karaman	<u>636 (1000 ML.E.K.)</u> , 32 (906 ML.), 40 (Ts.ML.), 6 ((II.Bayezid ML.), 58 (922 T.), 63(924 (ML.), 118 (929 T.), 188 (944 T.), 272 (962 ML.), 371 (930 T.), 387 (Kanunî (935) <u>ML.E.K.)</u> 392 (Kanunî), 399 (Kanunî (931) ML.E.), 415 (Kanunî (948) ML.), 455 (Kanunî ML.E.), 599 (989 T.), 636, 690 (1008-Adliye), 697 (1012 T.), 937 (1191 T.), 968 (C.983 As.), 972 (Ts.T.), 1085
Karamürsel	630 (999 ML.E.)
Karapınar	615 (992 E.)
Karasu	7 (883 Fatih)
Karataş	31 (906 ML.)
Karayazı	984 (Ts.T.)
Karesi	72 (925.,936 T.),
Karesi	89 (I.Selim T.), 153 (936 ML.), 277 (959 As.), 678 (993 As.), 683 (1004 T.), 697 (1012 T.), 786 (1065 As.), 841 (1105 T.), 851 (1106 T.), 1024 (999 E.)
Karinâbâd	915 (1145 Saray)
Karinova	126 (931 ML.)

Karlı	140 (934 T.)
Karlılı	731 (I.Ahmed T.), 954 (1233 T.)
Kars	527 (981 T.), 529 (981 T.), 627 (996 T.), 807 (1088 T.), 813 (1093 T.), 818 (1098 T.), 837 (1104 T.), 839 (1104 T.)
Kars-1 Zülkadriye	326 (968 T.), 402 (Kanunî ML.E.K.), 758 (1042-1043 T.), 938 (1191 T.), 949 (1221 T.)
Kartine (Mora)	390 (Kanunî ?), 446 (Kanunî ML.), 509 (979 T.), 560 (II.Selim ML.E.As.), 605 (991 ML.E.), 714 (1022 ML.E.)
Kasaba	257 (954 ML.)
Kasıklal	75 (925 ML.E.Bah.K.)
Kastamonu	23 m. (892 ML.E.), 249 (953 As.), 327 (968 ML.E.), 375 (Kanunî T.) 438 (Kanunî ML.E.K.), 456 (Kanunî E.), 461 (975 As.), 591 (988 As.), 601 (990 T.),
Kastamonu	710 (1019 As.), 786 (1065 As.) 841 (1105T.), 893 (1237 Bahriye), 893 (1237 Bahriye), 994(Kanunî ML.E.K.)
Kastelbahri	894 (1138 As.)
Kavala	7 (883 Fatih)
Kavurgalı	178 (943 ML.K.)
Kayaglılı	247 (953 As.)
Kayalar	6 (Ts.ML.T.)
Kayılı	334 (969 As.)
Kayseri	33 (906 ML.K.), 38 (888 T.), 118 (929 T.), 188 (944 T.), 371 (930 T.), 392 (Kanunî), 599 (989 T.), 786 (1065 As.),

	937 (1191 T.), 968 (C.983 As.), 976 (951 ML.E.), 1085
Kebsud	44 (Ts.ML.)
Keçkemek	314 (966-67 ML.), 449 (Kanunî ML.)
Kefe	214 (949 ML.E.K.), 370 (Kanunî ML. E.K.), 920 (1150 ML.), 921 (1152-1153 T.)
Kelkit	154 (936 T.), 199 (937-947 E.), 387, 966
Kemah	60 (922 ML.E.T.K.), 95 (Ts.T.), 154 (936 T.), 168 (937 K.)
Kendvan	902 (1140 ML.)
Keneşt	912 (III.Ahmed ML.)
Kengiri (Çankırı)	97 (926 T.), 100 (927 ML.), 291 (962 E.), 375 (Kanunî T.), 438 (Kanunî ML. E.K.), 629 (997 As.),
Kengiri (Çankırı)	786 (1065 As.), 841(1105 T.), 851 (1106 T.), 893 (1237 Bahriye), 991 (Ts.T.)
Kepsud	453 (Kanunî E.), 1033 (Ts.E.)
Kerkük	1028 (Ts.ML.)
Kermud	902 (1140 ML.)
Kermücek (Germüçük)	529 (981 T.)
Kerş	214 (949 ML.E.K.)
Kestane	352 (972 ML.T.)
Kestel	70 (925 ML.E.), 87 (Kanunî ML.), 148 (935 ML.), 424 (Kanunî Hariciye) 433 (Kanunî ML.), 806 (1087 ML.)
Kesterye	70 (925 ML.E.), 424 (Kanunî Har.), 433 (Kanunî ML.)
Keşan	231m.(958-981 Masârifât),

	702 (III.Meh. ML.K.), 774 (1051 ML.)
Keşişlik	7 (883 Fatih), 70 (925 ML.E.)
Keyvenan	912 (III.Ahmed ML.)
Kıbrıs	696 (1012 T.), 708 (1017 Maliye), 779 (1052 T.), 831 (1100-1106 ML.), 832 (1102 T.), 958 (1241 T.)
Kınık	109 (928 ML.), 110 (928 ML.K.), 254 (954 ML.K.), 450 (Kanunî ML.K.)
Kıraçova	4(881 ML.), 16 m.(886 ML.)
Kırçova	73 (921-925 T.E.), 149 (935 ML.E.), 217 (949 T.), 232 (951 ML.E.), 1006 (Ts.(929'dan evvel) K.)
Kırka	622 (994 ML.E.), 728 (I.Ahmed T.), 861 (1113 ML.)
Kırkkilise	185 (943 E.), 210 (947 E.), 286 (960 E.), 370 (Kanunî ML.E.K.), 541 (II.Selim ?) 705 (1017 As.), 847 (1105 T.), 815 (1097-1099 As. Bahriye), 932 (1174 Saray), 956 (1238 T.)
Kırşehir	15, 19 (890 ML.E.), 95 (Ts.T.), 305 (965 T.), 599 (989 T.), 786 (1065 As.), 937 (1191 T.)
Kızılağaç	20 (890 ML.E.), 138 (934 T.E.)
Kızılca (Tuzla)	407 (Ts.As.), 1064 (Ts.E.)
Kızılhisar	196 (946 T.E.)
Kızılöz	6 (Ts.ML.T.)
Kızkulesi	732 (I.Ahmed T.)
Kızırgan	874 (1126 T.), 875 (1127 T.)

Kığı	64 (924 ML.), 874 (1126 T.), 998 (932 E.K.)
Kilef	878 (1127 ML.)
Kilidbahir	75 (925 ML.E.Bahriye K.)
Kiliğra	215 (949 T.)
Kilis (Ayntab)	378 (Kanunî ?), 391 (Kanunî T.), 963 (1291)
Kirmanşah	912 (III.Ahmed ML.)
Kirmasti	453 (Kanunî E.), 1033 (Ts.E.)
Kite	453 (Kanunî E.), 1020 (Ts.E.), 1033 (Ts.E.), 1064 (Ts.E.)
Klaverte (Mora)	390 (Kanunî ?), 509 (979 T.)
Klis (Bosna)	26 (981 ML.As.), 284 (960 ML.), 285 (960 ML.), 533 (ML.E.K.), 546 (II.Selim ML.), 553 (II.Selim T.), 556 (II.Selim T.) 622 (994 ML.E.), 647 (III.Murad T.), 728 (I.Ahmed T.), 861 (1113 ML.)
Klopotnik	1056 (Ts.ML.)
Kocacık Yörükleri	222 (950 As.), 614 (992 As.), 770 (1049 As.)
Kocaeli	116 (929 T.), 425 (Kanunî T.), 436 (Kanunî ML.), 438 (Kanunî ML. E.K.), 630 (999 ML.E.), 683 (1004 T.), 731 (I.Ahmed T.), 732 (I.Ahmed T.), 733 (I.Ahmed ML.E.), 760 (1044 As.), 797 (1079 As.), 818 (1098 T.), 844 (1105 T.), 893 (1237 Bahriye) 954 (1233 T.), 994 (Kanunî ML. E.K.)
Koçanya	267 (957 ML.)
Koçhisar	46 (II.Bayezid ML.), 972 (Ts.T.)
Komanat	79 (926 ML.)
Konar	526 (981 ML.As.)
Koniye	1031 (Ts.T.)

Konya	40 (906 ML.), 63 (924 ML.), 118 (929 T.), 119 (929 T.), 275 (958 ML.), 387 (935 ML.E.), 392 (Kanunî T.),
Konya	399 (Kanunî 928 ML.E.), 415 (946 ML.), 455 (924 ML.E.), 599 (989 T.), 786 (1065As.), 930 (1165 E.), 937 (1191 T.), 968 (983 As.)
Kopan	214 (949 ML.E.K.), 353 (973 T.), 449 (Kanunî ML.), 505 (978 T.), 563 (Ts.ML.K.), 659 (III.Murad T.), 665 (III.Murad ML.), 676 (III.Mur. ML.K.)
Korintos (Mora)	390 (Kanunî ?), 446 (Kanunî ML.), 509 (979 T.), 604 (991 T.ML.K.), 605 (991 ML.E.), 714 (1022 ML.E.) 944 (1212 Tapu)
Korita (Kalairita)	712 (1022 ML.E.As.)
Koron	390 (Kanunî ?), 560 (II.Selim ML. E.As.) 565 (II.Selim T.)
Kosun	69 (925 ML.K.)
Kotur	499 (978 ML.)
Kovacık	6 (Ts.ML.T.)
Koyulhisar	37 (898 ML.), 41 (II.Bayezid T.), 478 (977 ML.K.), 482 (977 ML.E.), 557 (II.Selim E.), 562 (II.Selim ?)
Koyun	314 (966 -67 ML.), 410 (Kanunî ML.)
Kozeli	247 (953 As.)
Koznik	161 (937 T.E.), 404 (Ts.T.), 428 (Kanunî ML.)
Kozyaka	23m.(892 ML.E.)
Kökânas	154 (936 T.)
Kökas	199 (937-947 E.)
Köprü	196 (946 T.E.)

Köprülü	4 (881 ML.), 16m (886 ML.), 149 (935 ML.E.), 217 (949 T.), 232 (951 ML.E.)
Köstendil	21 (892 T.), 74 (925 T.), 141 (934 T.), 167 (937 ML.E.K.), 267 (957 ML.), 269 (957 T.), 523 (980 T.As.), 854 (1107-1112 T.), 924 (1157 T.)
Kral (Bosna)	18 (890 T.)
Kratorya	372 (Kanunî ML. E.K.)
Kratova	267 (957 ML.)
Krilova	133 (932 ML.K.)
Kucacık	16 M (886-ML)
Kudiüs	289 (956 ML.), 342 (970 E.), 346 (970 T.), 427 (924 ML.E.), 522 (980 E.ML.), 602 (990 E.ML.), 950 (1222 ML.), 1015 (937 ML.E.)
Kulb	64, 134 (932 T.) 764 (1045 T.)
Kureysözü	636 (1000.?)
Kurşunlu	161 (937 T.E.), 629 (997 As.)
Kusun	450 (Kanunî ML.K.)
Kuştimur	450 (Kanunî ML.K.)
Kuzeyalbert	769 (III.Murad T.)
Kuzeypenbik	769 (III.Murad T.)
Küçük Ardahan	527 (981 T.), 529 (981 T.), 669 (III.Murad ML.), (Göle)
Küpdere	178 (943 ML.K.)
Küveli	802 (1082 E.)
Küre	23m (892 ML.E.),
Küre	456 (Kanunî E.)
Kütahya	3m (870 T.), 45 (II.Bayezid ML.), 49 (918 ML.), 103 (927 ML.), 152 (935 T.), 237 (952 As.), 242 (952 ML.), 247 (953 As.), 328 (968 As.), 369 (989'dan önce E.),

	438 (Kanunî ML.E.K.), 447 (Kanunî As.), 510 (979 As.), 511 (979 ML.), 515 (979 T.), 589 (988 As.), 682 (1004 T.), 786 (1065 As.), 841 (1105 T.), 858 (1110 T.), 893 (1237 Bahriye), 940 (1193 Saray İkt.), 994 (Kanunî ML. E.K.)
Lâb	1048 (Ts.ML.), 1057 (Ts.ML.)
Laccun	950 (1222 ML.)
Lâdik	90 (I.Selim ML.E.)
Lâhsa	313 (966 T.)
Lâpseki	59 (922 ML.E.K.), 334 (969 As.)
Larende	119 (929 T.), 188 (944 T.), 392 (Kanunî), 455 (Kanunî ML.E.), 615 (992 E.)
Lefkoşe	779 (1052 T.)
Leh	805 (1084 ML. Har. Sınırnâme)
Lemberd	178 (943 ML.K.)
Leskofça	161 (937 T.E.)
Limanhisar	702 (III.Meh. ML.K.)
Limasol	779 (1052 T.)
Limnos	25 (895ML.), 75 (925 ML.E.Bah.K.) 307 (965 ML.T.K.)
Limnos	434 (Kanunî ML.E.), 702 (III.Meh. ML.K.), 723 (1022 ML.E.)
Lipova	356 (973), 457 (974 II.Selim ML.K.), 578 (987 ML.K.), 679 (III.Murad T.), 1010 (Ts.T.)
Litova	292 (962 ML.K.)
Livâdiye	196 (946 T.E.)
Livâ-i Ekrad	506 (978)
Livâna	1035 (Ts.ML.)
Live	247 (953 As.)
Lomniç	316 (967 ML.K.)
Londar	879 (1128 ML.)
Lori	769 (III.Murad T.), 903 (1140 ML.)
Luristan	912 (III.Ahmed ML.)
Maarra	391 (Kanunî T.)

	396 (Kanunî T.)
Macaristan	292 (962 ML.K.), 293 (962 ML. K.), 318 (967 ML.), 335 (969 T.), 355 (973 ML.), 356 (973), 400(Kanunî ML.E.), 410 (Kanunî ML.), 412 (Kanunî ML.), 437 (Kanunî ML.), 457 (974 II.Selim ML.K.), 497 (978 T.), 505 (978 T.), 550 (II.Selim ML.), 551 (II.Selim T.), 563 (Ts.ML.K.), 580 (987 ML.Ferman ve Hududnâme K.), 593 (988 ML.E.K.), 612 (992 ML.E.), 632 (999 ML.EK.), 652 (III.Murad T.), 658 (III.Murad T.), 676 (III.Murad ML.K.), 679 (III.Murad T.), 698 (IV.Mehmed ML.E.K.), 981 (Ts. ML.),
Macaristan	1030 (Ts.T.), 1032 Ts.T.), 1037 (Ts.ML.), 1041 (Ts.ML.), 1065 (Ts.ML.)
Blasiça Madeni	133 (932 ML.K.), 859 (1110 ML.)
Magosa	779 (1052 T.)
Mahmudlar	636 (1000 ML.E.K.)
Makû	895 (1139 ML.)
Malakas	944 (1212 Tapu)
Malatya	156 (937 E.K.), 163 (937 T.), 257 (954 ML), 323 (967 E. ML.), 324 (967 T.), 339 (970 T.), 408 (Kanunî ML.E.K.), 758 (1042-1043 T.), 938 (1191 T.), 997 (Ts.ML.)
Malazgird	874 (1126 T.)
Malkara	12 (879 ML.E.), 434 (Kanunî ML.E.), 702 (III.Meh. ML.K.)
Mamervan (Kars)	669 (III.Murad ML.)

Mana	23m (892 ML.E.)
Manastır	4 (881 ML.), 16m (886 ML.), 149 (935 ML.E.), 217 (949 T.), 232 (951 ML.E.), 722 (1022 ML.), 817 (1097 Tapu), 988 (Ts.ML.E.), 993 (Ts.ML.), 1058 (Ts.ML.)
Manavaşya	565 (II.Selim T.)
Manavgat	466 (976 As.)
Mancınık	262 (955 E.K.) 604 (991 T. ML.K.)
Manisa	104 (927 As.)
Manye	677 (III.Murad ?), 878 (1127 ML.)
Maraş	124 (931 T.), 142 (934 T.), 219 (949 T.), 313 (966 T.), 331 (968 T.), 402 (Kanunî ML.E.K.), 419 (Kanunî ML.E.), 758 (1042-43 T.), 938 (1191 T.), 946 (1221 T.), 998 (932 E.K.)
Mardin	64 (924 ML.), 200 (947 ML.E.K.), 617 (993 T.), 764 (1045 T.), 998 (932 E.K.)
Margılıç	350 (972 ML.E.)
Mastura	8(883-888 ML.), 139 (934 T.)
Mecengered (Mecinker)	874 (1126 T.), 984 (Ts.T.)
Mecidözü	79 (926 ML.)
Medine	802 (1082 E.), 1033 (Ts.E.)
Medine Vakfı	930 (1165 E.)
Meduş	15 (II.Mehmed T.E.)
Medveç	161 (937 T.E.)
Mekke	812 (1093 E.)
Melegübü (Derinkuyu)	42 (II.Bayezid ML)
Melendos	42 (II.Bayezid ML.)
Melgave	352 (972 ML.T.)
Melvan	69 (925 ML.K.)
Mendilcin	1028 (Ts.ML.)
Mendos	930 (1165 E.)
Mengen	86 (T.Selim T.)
Menküb	214 (949 ML.E.K.)

Menlik	975 (Ts.ML.)
Menteşe	39 (II.Bayezid T.), 47 (II.Bayezid ML.), 61 (Bayezid ML.), 66 (924 T.), 166 (937 ML.E.) 176 (939 ?), 337 (970 ML.), 338 (970 E.),
Menteşe	360 (973 ML.As.), 361 (973 ML.), 573 (986 As.), 786 (1065 As.), 841 (1105 T.), 844 (1105 T.), 851 (1106 T.)
Meraga	909 (III.Ahmed ML.)
Mercbeni-âmir	192 (945 ML.)
Merzifon	90 (I.Selim ML.E.)
Merzuman	378 (Kanunî ?), 451 (Kanunî T.), 496 (978 ML.K.)
Meşad	257 (954 ML.)
Mevsud	1002 (? ML. K.)
Meyane	902 (1140 ML.)
Mezistre	390 (Kanunî ?), 560 (II.Selim ML.E.As.), 565 (II.Selim T.), 603 (991 ML.E.), 677 (III.Murad ?), 715 (1022 ML.E.), 731 (I.Ahmed T.), 797 (1079 As.), 879 (1128 ML.), 883 (1128 ML.)
Mısır	642 (1002 ML.), 726 (1025 ML.), 734 (1027 ML.)
Midilli	261 (955 T.), 264 (955 ML.E.), 594 (988 T.), 598 (989 ML.E.K.), 731 (I.Ahmed T.), 803 (1082 ML.E.K.), 818 (1098 T.), 954 (1233 T.)
Mihaliç (Mihaliççık)	453 (Kanunî E.), 940 (1193 Saray ikt.), 1033 (Ts.E.), 1059 (Ts.ML.)
Mihranî	208 (947 T.), 764 (1045 T.)
Mikail	6 (Ts.ML.T.)
Milan	41 (II.Bayezid T.)
Milas	557 (II.Selim E.)
Misyaf	1052 (Ts.ML.E.)
Modava	9 (Fatih ML.),

	<u>133 (932 ML.K.)</u> , <u>364 (974 ML.K.)</u> , 552 (II.Selim T.), <u>579 (987 ML.K.)</u> , 671 (III.Murad T.), 1048 (Ts. ML.), 1057 T(s. ML.)
Mohaç	<u>441 (Kanunî ML.K.)</u> , <u>443 (Kanunî ML.K.)</u> , <u>593 (988 ML.E.K.)</u>
Molova	261(955 T.), 594 (988 T.)
Mora	10 (Fatih ML.), 80 (I.Selim ML.), 114 (929-938 As.), 367 (Kanunî Dah.), 390 (Kanunî ?), 446 (Kanunî ML.), 509 (979 T.), <u>524 (980 ML.T.K.)</u> 560 (II.Selim ML. E.As.), 565 (II.Selim T.) 605 (991 ML.E.), <u>607 (991 ML.As. K.)</u> , 712 (1022 ML.E.As.), 777 (1052 As.), 796 (1076 ML.), 797 (1079 As.), 876 (1127 ML.), 878 (1127 ML.), 880 (1128 ML.), 881 (1128-1129 T.), 882 (1128 ML.), 884 (1128 ML.), 890 (1131 T. As.), 894 (1138 As.), 1046 (Ts. ML.)
Moran	674 (III.Murad T.)
Mostar	987 (Ts. ML.)
Moton	390 (Kanunî ?), 509 (979T.), 560 (II.Selim ML. E.As.), 712 (1022 ML.E. As.) 777 (1052 As.)
Mud	31 (II.Bayezid ML.)
Muradpaşa	670 (III.Murad E.)
Mustafapaşa	670 (III.Murad E.)
Musul	195 (946 ML.E.), 308 (965 ML.E.), <u>660 (III.Murad ML.E. K.)</u> , 818 (1098 T.), <u>998 (932 E.K.)</u>
Muş	413, 730 (I.Ahmed T.)

Nablus	192 (945 ML.), <u>258 (955 ML.K.)</u> , 295 (963 T.), 296 (963-964 ML.), 312 (965 ML.E.), 522 (980 E. ML.), 602 (990 E. ML.), 950 (1222 ML.)
Nagikalva	634 (1000 ML.)
Nahcivan	637 (1000 As.), 905 (1140 ML.)
Nakşe	800 (1080 ML.)
Naldöken Yörükleri	223 (950 As.), 357 (973 As.), 616 (993 As.), 620 (993 As.), 685 (1005 As.), 707 (1017 As.)
Namarvan	1035 (Ts. ML.)
Narda	<u>99 (926 ML.As.E. K.)</u> , 350 (972 ML.E.), 586 (987 ML.As.E.)
Nehricedîd	711 (1021 Dahiliye)
Nehrülcevaz	231 (950 T.), 1053 (Ts.?)
Nemçe	437 (Kanunî ML.)
Nemrun	1067 (Ts.ML.)
Nemrut	221 (950 T.), 227 (950 T.)
Nevrekob	3 (869 ML.), 7 (883 Fatih), 70 (925 ML. E.), 143 (934 T.E.), 403 (Kanunî ML.E.)
Niğbolu	126 (931 ML.), 151 (935 Saray), 317 (967 Saray),
Niğbolu	<u>370 (Kanunî ML.E.K.)</u> 382 (Kanunî ML.E.), 416 (Kanunî ML.As.), 439 (Ts.ML.), 452 (Kanunî ML.), 467 (976 T.ML.As.), 625 (994 As.), 664 (III.Murad T.), 718 (1022 ML.E.) 771 (1052 Dahiliye), 775 (1052 Dahiliye), 925 (1156 Saray), 943 (1211 T.)
Niğde	42 (906 ML.), 118 (929 T.), 188 (944 T.), 371 (Kanunî T.), <u>387 (Kanunî 935 ML.E.K.)</u> 392 (Kanunî),

	786 (1065 As.), 937 (1191 T.), 968 (C. 983 As.), 1047 (Ts. ML.)
Niksar	15, 41 (II.Bayezid T.), 339 (970 T.), 387, 1083
Niş	27 (903 ML.E.), <u>1007 (922 ML.K.)</u>
Nogeriç	354 (973 As.)
Nova	995 (TsML.)
Novesin	198 (946 T. As.), 462 (975 E.), 1027 (Ts. ML.)
Novigrad	10 (Kanunî ML.), <u>343 (970 ML.K.)</u> , 388 (Kanunî ML.), 449 (Kanunî ML.), 485 (977 ML.), 507 (978 ML.), 581 (987 ML.), 661 (III.Murad T.), 981 (Ts.ML.)
Novoberda	11 (Fatih T.), 22 (892 (T.)),
Novoberda	28 (904 ML.), <u>133 (932 ML.K.)</u> , <u>167 (937 ML.E.K.)</u> , 977 (Ts.T.)
Nusaybin	<u>200 (947 ML.E.K.)</u> , 991 (Ts.T.), <u>998 (932 E.K.)</u>
Olcabolu Yörükleri	224 (950 As.), 354 (973 As.)
Ohri	81 (I.SelimT.), 367 (Kanunî Dah.), 664 (III.Murad T.), 717 (1022 ML.E.K.), 786 (1065 As.)
Olofça	211 (948 ML.E.K.)
Oltu	529 (981 T.), 984 (Ts. T.)
Opar	70 (925 ML.E.), 382 (Kanunî ML.E.)
Ordu (Bayramlı)	716 (1022 ML.E.), 819 (1022 ML.E.), 37 (898 ML.), <u>255 (954 ML.E.K.)</u>
Ortaköy	802 (1082 E.)
Osad	<u>144 (934 ML.K.)</u> , <u>211 (948 ML.E.K.)</u> , <u>316 (967 ML.K.)</u>

Ostrova	3 (869 ML.), 354 (973 As.)
Ösek	437 (Kanunî ML.), 1000 (Ts.ML.)
Özi	808 (1089 As.), 847 (1105 T.)
Palu	<u>75 (925 ML.E.Bah.K.)</u>
Pane	1066 (Tz.ML.)
Para	800 (1080 ML.)
Pasbanan	25 (895 ML.)
Pasin (Pasinâbâd)	199 (937-947 E.), 644 (III.Murad ML.), 875 (1127 T.), 984 (Ts.T.)
Pasova	878 (1127 ML.)
Pastuh	981 (Ts.ML.)
Paşa livası	20 (II.Bayezid T.), 70 (925 ML.E.), 77 (925 ML.),
Paşa livası	136 (933 T.E.), <u>167 (937 ML.E.K.)</u> , 217 (949 T.), 314 (966-967 ML.), 370 (935 ML.E.), 433 (Kanunî ML.E.), 492 (978 ML.E.), 566 (II.Selim ?), <u>597 (989 E.K.)</u> , 648 (III.Mur. ML.E.), 664 (III.Murad T.), 720 (1022 ML.), 722 (1022 ML.) <u>729 (I.Ah. ML.K.)</u> , 786 (1065 As.), 924 (1157 T.), 925 (1156 Saray), 975 (Ts.ML.), <u>986 Ts. ML.E.K.)</u> , 1054 (Ts.T.)
Pazarcık	915 (1145 Saray)
Pazarköyü	630 (999 ML.E.)
Pazarsuyu	<u>255 (954 ML.E.K.)</u> , 557 (II.Selim E.)
Pecin	337 (970.ML.)
Peçuy	585 (987 ML.E.K.), 652 (III.Murad T.), 1012 (Ts.ML.)
Penbik	769 (III.Murad T.)
Pepecik	911 (III.Ahmed ML.)
Pervane	902 (1140 ML.)
Peşte	314 (966-67 ML.), 410 (Kanunî ML.), 449 (Kanunî ML.)
Petremeran	70 (925 ML.E.)
Petroş	161 (937 T.E.)

Pınarhisarı	286 (960 E.), 541 (II.Selim ?), 956 (1238 T.)
Pilo	639 (1001 ML.)
Pirlepe	4 (881 ML.), 16 m. (886 ML.), 73 (921-925 T.E.), 149 (935 ML.E.), 217 (949 T.), 224 (950 As.)
Pirlepe	232 (951 ML.E.), 988 (Ts.ML.E.)
Plamude	894 (1138 As.)
Plastine	359 (973 ML.)
Platomana	36 (? ML.E.) 108 (928-937 ML.)
Podgoriça	17 (890 ML.)
Pojega	203 (947 ML.), 204 (947 ML.K.), 243 (952 ML.K.), 351 (972 ML.) 486 (977 T.), 650 (III.Mur.ML.E.K.) 672 (III.Mur. ML.K.)
Pravište	723 (1022 ML.E.)
Prepol	1043 (Ts.ML.)
Prepolya	995 (Ts. ML.), 1063 (Ts. ML.)
Presne	973 (Ts.ML.)
Prespe	1058 (Ts. ML.)
Prevadi	20 (890 ML.E.), 215 (949 T.), 416 (Kanunî ML.As.), 992 (Ts. As.)
Preveze	99 (926 ML.As. E.K.), 587 (987 ML.)
Preznik	16 (M. 886.ML.)
Priştine	9 (Fatih ML.), 133 (932 ML.K.), 234 (951 ML.K.), 1048 (Ts.ML.), 1057 Ts. ML.)
Prizren	9 (Fatih ML.), 92 (927-937 T.), 167 (937 ML.E.K.), 368 (Kanunî ML.E.), 495 (978 ML.E.), 1029 (Ts. T. As.)
Prut	211 (948.ML.E.K.)
Raab	133 (932 ML.K.)
Rakka	617 (993 T.), 667 (III.Murad ML.), 831 (1100-1106 ML.), 835 (1103 Dahiliye), 939 (1191 ML.T.),

	991 (Ts.T.),
Rakka	1045 (Ts.ML.)
Ramle	312 (965 ML.E.), 602 (990 E. ML.), 1015 (937 ML.E.)
Renbas	350 (972 ML.E.)
Resava	161 (937 T.E.)
Resmo	785 (1060 T.), 822 (IV.Meh. ML.E.), 980 (IV.Meh. ML.)
Revan	628 (996T.), 633 (999 ML.), 637 (1000 As.), 681 (1003 T.), 727 (1044 T. As.) 895 (1139 ML.), 898 (1140 ML.), 901 (1140 ML.), 913 (1145 T.)
Rişvan	123 (930 ML.E.)
Rjana (Jejne)	495 (978 ML.E.)
Rodos	367 (Kanunî Dah.), 635 (1000 ?), 640 (1000 ML.As.K.), 818 (1098 T.), 872 (1123 ML.)
Rudnik	16 (II.Meh. ML.E.)
Ruha (Urfa)	64 (924 ML.), 295 (963 T.), 362 (973 ML.), 561 (II.Selim Dah.), 710 (1019 As.), 965 (973 ML.), 998 (932 E.K.)
Rum	98 (926 T.K.), 287 (961 ML.E.), 313 (966 T.), 339 (970 T.), 604 (991 T. ML.K.)
Rumahiye	1028 (Ts. ML.), 1073 (Ts. III.Murad ?)
Rumeli	70 (925 ML.E.), 120 (929ML.), 151 (935 Saray), 202 (947 ML.), 223 (950 As.),
Rumeli	224 (950 As.), 226 (950 As.K.), 230 (950 As K.), 240 (952 E.), 303 (964 As.), 309 (965 E.), 325 (967 T.), 354 (973 As.), 357 (973 As.K.),

	616 (993 As.K.), 620 (933 As.), 631 (999 As.), 641 (1001 ML.), 770 (1051 As.), 781 (1053 ?), 784 (1058 S.), 786 (1065 As.), 815 (1097-1098 As. Bah.) 821 (IV.Meh. ML.E.), 826 (IV.Meh. Dah.), 829 (1100-1106), 830 (1100 S.), 838 (1104 ML.), 863 (1115-1118 ML.), 865 (1119 T.), 870 (1123 T.), 916 (1145 S.), 923 (1156 T.), 947 (1214 ML.), 999 (? T.), 1004 (Ts. S.)
Rumkale	219 (949 T.)
Sadıklar	334 (969 As.)
Safed	132 (T.), <u>300 (963 ML.K.)</u> , 312 (965 ML.E.), 427(Kanunî ML.E.), 522 (980 E.ML.), 559 (II.Selim ML.E.), 602 (990 E. ML.), 656 (III.Murad E.), <u>686 (1005 ML.E.K.)</u> , 1025 (Ts.ML.T.), 1034 (Ts. T.), 1038 (Ts.ML.), 1039 (Ts. T.)
Sahil Kinyolu	23m (892 ML.E.)
Sahra	63 (924 ML.), 455 (Kanunî ML.E.), 972 (Ts.T.)
Sahrâ-yı Karakuş	41 (II.Bayezid T.)
Saidâbâd	645 (III.Murad ML.)
Saidili	455 (Ts. Kanunî Ev.)
Sakız	363 (974 ML.), 366 (974 ML.), 1066 (Ts.ML.)
Samakov	130 (932 ML.E.), 151 (935 S.), 317 (967 S.), 492 (978 ML.E.), 538 (983 ML.), 566 (II.Selim T.), 786 (1065 As.),

	992 (Ts. As.)
Sambor	1043 (Ts.ML.)
Samsad	295 (963 T.)
Samsun	41 (II.Bayezid T.), 384 (Kanunî T.), 37 (898 ML.), 54 (920,921 ML.)
Santorin	800 (1080 ML.)
Sarab	902 (1140 ML)
Saray	<u>211 (948 ML.E.K.)</u> , 705 (1017 As.), 770 (1051 As.)
Sarıçam	<u>254 (954 ML.K.)</u> , <u>450 (Kanunî ML.K.)</u>
Sarıkaya	6 (Ts. ML.T.)
Sarıkorgan	645 (III.Murad ML.) (Van)
Sarıoğlu	802 (1082 E.)
Saros	185 (943 E.)
Sart	148 (935 ML.)
Sarucayüzü	582 (987 As.)
Saruçam	789 (1069 T.), 48 (II.Bayezid As.), 72 (925-936 T.), 102 (927 ML.E.), 165 (937 ML.), <u>166 (937 ML.E.K.)</u> , 239 (952 As.), 398 (Kanunî E.),
Saruçam	568 (983 As.), 600 (990 As.), 683 (1004 T.), 700 (III.Mehmed T.), 786 (1065 As.), 841 (1105 T.), 858 (1110 T.), 893 (1237 Bah.)
Saruhan	48, 72, 102, 165, 166 (937 ML.E.), 239, 398, 568, 600, 683, 700, 784, 841, 858
Sas Madeni	<u>133 (932 ML.K.)</u>
Sayda	169 (932-938 T.), 602 (990 E. ML.)
Seçen	<u>293 (962 ML.K.)</u> , 318 (967 (ML.), 335 (969 T.)

Seddülislâm	799 (1080 -1082 As.)
Seferihisar	198 (946 T.As.), 453 (Kanunî E.), 555 (II.Selim ML.), 940 (1193 S.ikt.)
Segedin	<u>332 (968 ML.K.)</u> , 333 (968 T. As.), 551 (II.Selim T.), 554 (II.Selim ML.K.), 570 (986 ML.), <u>572 (986 ML.K.)</u> , 782 (1054 T.), 791 (1070 T.) 1032 (Ts. T.)
Sekçuy	505 (978 T.), 593 (988 ML.E.K.), <u>632 (999 ML.E.K.)</u>
Sekmenâbâd	911 (III.Ahmed ML.)
Seksar	353 (973 T.),
Seksar	505 (978 T.), <u>593 (988 ML.E.K.)</u> , <u>632 (999 ML.E.K.)</u> , 663 (III.Murad T.), 665 (III Murad ML.)
Selanik	7 (883 Fatih), 70 (925 ML.E.), 143 (934 T.E.), 167, 225 (950 As.), 374 (Kanunî ML.E.), 403 (Kanunî ML.E.), <u>424 (Kanunî ML. E.K.)</u> , 723 (1022 ML.E.), 736 (1028 As.), 766 (1046 T.), 786 (1065 As.), 836 (1104 T.), 886 (1130-31 T.), 924 (1157 T.), 933 (1177 S.), 959 (1273 ML.E.)
Selim	670 (III.Murad E.)
Selimiye	<u>524 (980 ML.T.K.)</u>
Selman	<u>343 (970 ML.K.)</u>
Semendire	16 (II.Meh. ML.E.), 135 (932 T.E.), <u>144 (934 ML.K.)</u> , 187 (943 ML.), <u>316 (967 ML.K.)</u> , 330 (968 T.), 429 (Kanunî T.), 517 (980 ML.), <u>978 (Ts.ML.K.)</u> , <u>1007 (922 ML.K.)</u> , 1011 (Tz. As.)
Semendirek	75 (925 ML.E.Bah. K.),

	434 (Kanunî ML.E.), <u>702 (III.Meh. ML. K.)</u>
Serfice	70 (925 ML.E.), <u>424 (Kanunî ML. E.K.)</u> , 433 (Kanunî ML.E.), <u>986 (Ts. ML.E. K.)</u>
Servilü	354 (973 As.)
Seydişehir	455 (Kanunî ML.E.)
Seyyidgazi	247 (953 As.),
Seyyidgazi	515 (979 T.), 940 (1193 İkt.)
Sındırgı	334 (969 As.)
Sidre Kapısı	143 (934 T.E.), 403 (Kanunî ML.E.), 770 (1051 As.), 723 (1022 ML.E.)
Sigetvar	503 (978 T.), 638 (1001 T.)
Siird	617 (993 T.), 991 (Ts.T.)
Silifke	31 (II.Bayezid ML.)
Silistre	65 (924 T.), 215 (949 T.), 224 (950 As.), 354 (973 (As.), <u>370 (Kanunî ML. E.K.)</u> 416 (Kanunî ML.As.), <u>483 (977 ML.K.)</u> , 542 (II.Selim E.), 625 (994 As.), 626m (995 As.ML.), 664 (III.Murad T.), 666 (III.Murad), 688 (1006 ML.) <u>701 (III.Meh. ML.K.)</u> , 771 (1052 Dahiliye), 775 (1052 Dahiliye), 847 (1105 T.) 925 (1156 S.), 992 (Ts.As.)
Silivri	185 (943 E.), 210 (947 E.), 286 (960 E.), 303 (964 As.), <u>370 (Kanunî ML. E.K.)</u> 541 (II.Selim ?), 788 (1067 E.)
Sincar	528 (981 T.), 991 (Ts. T.), <u>998 (932 E.K.)</u>
Sinob	23 m.(892 ML.E.), 327 (968 ML.E.), 456 (Kanunî E.)
Sirem	<u>204 (947 ML.K.)</u> , Cezire-i Sirem),

	245 (953 As.),
Sirem	429 (Kanunî T.), 437 (Kanunî T.), <u>571 (989 ML.K.)</u> , 673 (III.Mur. ML.K.), <u>549 (II Selim ML.K.)</u>
Siroz	3 (869 ML.), 7 (883 Fatih), 70 (925 ML.E.), 143 (934 T.E.), 341 (970 E. Hududnâme), 403 (Kanunî ML.E.), 723 (1022 ML.E.), 766 (1046 T.), 915 (1145 S.), 932(1174 S.), 959 (1273 ML.E.)
Sis	<u>178 (943 ML.K.)</u> , <u>450 (Kanunî ML.K.)</u> , 562 (II.Selim ?), 696 (1012 T.), 786 (1065 As.), 840 (1105 T.), 969 (932 ML.E.), <u>998 (932 E.K.)</u>
Sisorta	562 (II.Selim ?)
Sivas	2 (859 ML.), 15 (II.Mehmed T.E.), 19 (890 ML.E.), 79 (926 ML.), 85 (I.Selim T.) 95 (Ts.T.), <u>262 (955 E.K.)</u> , 287 (961 ML.E.), 322 (967 ML.), 339 (970 T.) 387 (<u>Kanunî 935 ML.E.K.)</u> , 760 (1044 As.), 786 (1065 As.), 843 (1105 T.) 852 (1107-1186 T.), 934 (1179 T.)
Siverek	64 (924 ML.), 561 (II.Selim Dah.), 764 (1045 T.), <u>998 (932 E.K.)</u>
Sivrihisar	735 (1027 T.)
Sofya	82 (I.Selim T.E.),
Sofya	130 (932 ML. E.), 145 (934 T.), 151 (935 S.), 236 (951 ML.E.), 409 (Kanunî ML.), 492 (978 ML.E.), 539 (II.Selim ML.E.), 566 (II.Selim ?), 595 (988 As.),

	706 (1017-1025 ML.), 992 (Ts.As.)
Sokol	<u>144 (934 ML.K.)</u> , 1043 (Ts.ML.), 1077 (Ts.)
Solnok	634 (1000 ML.), 658 (III.Murad T.), 782 (1054 T.), 791 (1070 T.), 1041 (Ts.ML.)
Sonisa	41 (II.Bayezid T.), 133 (932 ML.K.), 339 (970 T.)
Sorgun	322 (967 ML.), 389 (Kanunî ?), 760 (1044 As.)
Söğüd	940 (1193 S. İkt.)
Söylemez	984 (Ts. T.)
Sudirhemi	930 (1165 E.)
Suğdak (Kırım)	<u>214 (949 ML.E.K.)</u>
Suğla	117, 537 (983 ML.), 664 (III.Murad T.), 700 (III.Mehmed T.), 731 (I.Ahmed T.), 797 (1079 As.), 818 (1098 T.), 842 (1105 T.), 844 (1105 T.), 893 (1237 Bahriye), 954 (1233 T.)
Sultan Bâyezîd	670 (III.Murad E.)
Sultan Mehmed	670 (III.Murad E.)
Sultanhisari	87 (Kanunî ML.), 148 (935 ML.)
Sultaniye	535 (982 T.)
Sultanönü	<u>112 (928 As. K.)</u> , 152 (935 T.), 158 (937 As.), 247 (953 As.), 347 (971 As.), <u>438 (Kanunî ML.E.K.)</u> , 515 (979 T.), 532 (981 ML.), 577 (987 As.), 583 (987 As.), 700 (III.Mehmed T.), 740 (II.Os.As.İkt.), 768 (1049 S.), 786 (1065 As.), 841 (1105 T.), 844 (1105 T.), 851 (1106 T.), 868 (1120 S.), 893 (1287 Bah.),

	940 (1193 S.İkt.), 994 (Kanunî ML. E.K.), 1055 (Ts. As.)
Suruc	378 (Kanunî ?), 391 (Kanunî T.), 451 (Kanunî T.), 496 (978 ML.K.)
Stileyman Saray	911 (III.Ahmed ML.)
Sünne	(1066 (Ts. ML.))
Sütisa	133 (932 ML.K.)
Süveyda	391 (Kanunî T.)
Şakif	559 (II.Selim ML.E.)
Şam	127 (932 E.), 169 (932-938 T.), 192 (945 ML.), 263 (955 ML.E.), 275 (958 ML.), 313 (966 T.), 383 Ts.ML.E.), 393 (Kanunî E.), 401 (Kanunî ML.E.), 423 (Kanunî T.), 430 (Kanunî ML.), 474 (977ML.E.K.), 543 (II.Selim ML.), 602 (990 E. ML.), 621 (994 ML.),
Şam	656 (III.Murad E.), 710 (1019 As.), 950 (1222 ML.), 962 (1289), 964 (1300), 998 (932 E.K.), 1034 (Ts.T.)
Şamardı	42 (II.Bayezid ML.)
Şehir (Ruha)	295 (963 T.)
Şehirköyü	82 (I.Selim T.E.), 130 (932 ML.E.), 492 (978 ML.E.), 539 (II.Selim ML.E.), 566 (II.Selim ?), 992 (Ts. As.)
Şehrizor	1002 (964 ML.K.)
Şemikloş	634 (1000 ML.)
Şervin	352 (972 ML.T.)
Şetrer	391 (Kanunî T.)
Şeyzer	391 (Kanunî T.), 564 (Ts.ML.K.), 1052 (Tz.ML.E.),
Şile	116 (929 T.), 425 (Kanunî T.),

	630 (999 ML.E.), 733 (I.Ahmed ML.E.)
Şimontornya	400 (953 ML.E.), 632 (999 ML.E.K.), 1030 (Ts. T.) 353 (973 T.), 505 (978 T.), 636 (999 ML.), 563 (Ts. ML.K.), 659 Ts. T.), 665 (III.Murad ML.), 676 (988 ML.K.), 1030 (959 T.)
Şıra	800 (1080 ML.)
Şirvan	606 (991 T.)
Şuayib	199 (937-947 E.)
Şumnu	126 (931 ML.), 382 (Kanunî ML.E.), 416 (Kanunî ML.As.), 597 (989 E.K.)
Şuregel	837 (1104 T.), (Kars)
Taberiye	559 (II.Selim ML.E.)
Tabtab	902 (1140 ML.)
Taife	117 (929 ML.E.K.)
Talas	802 (1082 E.)
Taman	214 (949 ML.E.K.)
Tanrıdağı (Karagöz) Yörükleri	230 (950 As.), 303 (964 As.), 614 (992 As.), 631 (999 As.), 774 (1051 As.)
Tansekkan	912 (III.Ahmed ML.)
Taraklıborlu	783 (1055 T.E.)
Tarsus	69 (925 ML.K.), 221 (950 T.), 227 (950 T.), 229 (950 ML.), 450 (Kanunî ML.K.), 696 (1012 T.), 840 (1105 T.), 969 (932 ML.E.), 988 (Ts. ML.E.), 1067 (Ts. ML.)
Taşır	769 (III.Murad T.)
Taşıl	44 (Ts.ML.), 149 (935 ML.E.)
Taşköprü	327 (968 ML.E.), 456 (Kanunî E.)
Taşoz	434 (Kanunî ML.E.), 702 (III.Meh. ML.K.)
Tatarcık	151 (935 S.), 220 (949 T.), 992 (Ts.As.)

Tatarpazarı	224 (950 As.), 354 (973 As.)
Tebriz	245 (940-953 As.), 645 (III.Murad ML.), 668 (III.Murad T.), 710 (1019 As.), 904 (1140 ML.), 908 (III.Ahmed ML.), 1005 (Ts. Dahiliye)
Tedmür	491 (977 ML.)
Teke	14 (Fatih ML.),
Teke	07 (927 T.), 166 (937 ML.E.K.), 241 (952 ML.), 321 (As.), 466 (976 (As.), 624 (994 As.), 786 (1065 As.), 841 (1105 T.), 844 (1105 T.), 851 (1106 T.), 893 (1237Dahiliye)
Tekfurdağı	172 (938 (As.), 185 (943 E.), 210 (947 E.), 799 (1080-1082 As.) 816 (1097-1098 Tapu)
Tekfurgölü	626 m.(995 ML.As.)
Tekman	872 (1123 ML.)
Tekrit	660 (III.Murad ML. E.K.)
Telba'sâr	231 (950 T.), 1053 (Ts.?)
Tenun	352 (972 ML.T.)
Tercan	150 (935 T.), 199 (937-947 E.)
Tercil	134 (932 T.), 208 (947 T.), 764 (1045 T.)
Tınışvar	290 (962 ML.), 298 (963 T.), 364 (974 ML.K.), 365 (974 T. Sınırnâme K.)
Tırhala	36 (? ML.E.), 44 (Ts.ML.), 101 (927 T.), 105 (927 ML.), 108 (928-937 ML.), 198 (946 T.As.), 225 (950 As.), 367 (Kanunî Dah.), 453 (Kanunî E.), 664 (III.Murad T.), 695 (1010 ML.E.), 786 (1065 As.),

	836 (1065 As.), 924 (1157 T.)
Tırhala Tatarları	252 (950 As.)
Tırnova	224 (950 As.), 354 (973 As.), 597 (989 E.K.)
Tiflis	897 (1140 ML.), 900 (1140 ML.E.), 953 (1224-1229 T.)
Tikveş	975 (Ts. ML.)
Timuş	352 (972 ML.T.)
Tire	I/m. (855-857 ?), 87 (Kanunî ML.), 148 (935 ML.), 414 (Kanunî ML.), 1080 (Ts.)
Tirgovişte	495 (978 ML.E.)
Tokad	2 (859 ML.), 15 (II.Mehmed T.E.), 19 (890 ML.E.), 79 (926 ML.), 85 (I.Selim T.), 287 (961 ML.E.), 339 (970 T.), 387 (Kanunî ML.), 772 (1052 Dahiliye), 799 (1080-1082 As.)
Tolna	593 (988 ML.E.K.)
Tonuzlu	1051 (Ts.ML.)
Topkapı	670 (III.Murad E.)
Topolinç	1048 (Ts. ML.)
Toragan	327 (968 ML.E.), 456 (Kanunî E.)
Tortum	1035 (Ts. ML.)
Toyhisar	453 (Kanunî E.), 1033 (Ts.E.)
Trablus	253 (954 T.), 656 (III.Murad E.), 998 (932 E.K.)
Trablusşam	68 (925 ML.K.), 372 (Kanunî ML. E.K.), 380 (Kanunî T.), 421 (Kanunî T.), 513 (979 ML.K.), 548 (II.Selim T.E.), 767 (1048 ML.), 1017 (Ts.ML.)
Trabzon	52 (921 ML.), 53 (921-939 T.), 84 (I.Selim ML.),
Trabzon	183 (943 -944 T.), 190 (944 T.), 288 (961 ML.E. K.), 442 (Kanunî ML.), 613 (992T.),

	710 (1019 As.), 920 (1150 ML.)
Trepoliçe	605 (991 ML.E.), 876 (1127 ML.)
Tur	617 (993 T.), 634 (1000 ML.)
Turgut	634 (1000 ML.), 1061 (Ts.ML.)
Turgutuli	334 (969 As.)
Turhal	79 (926 ML.), 339 (970 T.)
Tuzhisarı	802 (1082 E.)
Tuzla	453 (Kanunî E.)
Ulaş	<u>69 (925 ML.K.)</u> , <u>450 (Kanunî ML.K.)</u>
Ulubat	453 (Kanunî E.)
Uluköy	6 (Ts.ML.T.)
Ustrumca	74 (925 T.), 141 (934 T.), 523 (980 T.As.)
Uyvar	<u>698 (IV.Mehmed ML. E.K.)</u> , 794 (1075 E.), 1037 (Ts.ML.)
Uziçe	1048 (Ts.ML.), 1056 (Ts.ML.)
Uzun	769 (III.Murad T.)
Ülgün	455 (Kanunî ML.E.)
Ünye	384 (Kanunî T.)
Ürgüb	46 (II.Bayezid ML.), 161 (937 T.E.), 455 (Kanunî ML.E.)
Ürşe	<u>702 (III.Meh. ML.K.)</u>
Üsküb	4 (881 ML.), 16m (II.Meh. ML.E.), 73 (921-925 T.E.), 217 (949 T.) 224 (950 As.), 232 (951 ML.E.), 354 (973 As.),
Üsküb	924 (1157 T.)
Üsküdar	20 (890 ML.E.), 116 (929 T.), <u>262 (955 (E. K.))</u> , 817 (1097 Tapu)
Üzeyir (Özer-ili)	109 (928 ML.), <u>110 (928 ML.K.)</u> , <u>228 (950 ML.K.)</u> , <u>450 (Kanunî ML.K.)</u> , <u>530 (981 ML.K.)</u> , 617 (993 T.), 786 (1065 As.), 963 (1291), 969 (932 ML.E.),

	<u>998 (932 E.K.)</u> , <u>1023 (Ts.ML.K.)</u>
Üzitsa	<u>144 (934 ML.K.)</u>
Vaç	314 (966 -67 ML.), 410 (Kanunî ML.), 449 (Kanunî ML.)
Valpova	<u>144 (934 ML.K.)</u> , <u>316 (967 ML.K.)</u>
Van	313 (966 T.), 639 (1001 ML.), 645 (III.Murad ML.), 730 (I.Ahmed T.), 739 (1030 As.T.), 818 (1147 -1153 T.)
Varad	792 (1072, ML.E.), 795 (1075 T.)
Varadin	437 (Kanunî ML.)
Varna	215 (949 T.)
Venedik	<u>80 (I.Selim ML.K.)</u> , 499 (978 ML.)
Verende	699 (III.Meh. T.E.) (Gence)
Vılk	2m. (859 T.)
Vidin	160 (937 T.), 514 (979 ML.), 625 (994 As.), 880 (1128 ML.), 1074 (Ts. ?)
Vinmah	462 (975 E.)
Viranşehir	86 (I.Selim T.)
Virişan (Verişan)	529 (981 T.)
Visoka	<u>211 (948 ML.E.K.)</u>
Vişegrad	<u>211 (948 ML.E.K.)</u> , 314 (966-967 ML.), 410 (Kanunî ML.), 449 (Kanunî ML.)
Vize	185 (943 E.), 194 (946 ML.K.), 206 (947 As.), 210 (947 E.) <u>226 (950 As.K.)</u> , 274 (958 ML.), 286 (960 E.), 299 (963 As.), 303 (964 As.), <u>370 (Kanunî ML.E.K.)</u> , 541 (II.Selim ?), 705 (1017 As.), 721 (1022 As.), 847 (1105 T.), 956 (1238 T.)
Vulçitrın	9 (Fatih ML.), 11 (Fatih T.),

	22 (892 T.), <u>133 (932 ML.K.)</u> , <u>234 (951 (ML.K.)</u> , 377 (Kanunî T.), 977 (Ts.T.), 1048 (Ts.ML.)
Vulkaşın	70 (925 MLE.), 433 (Kanunî MLE.)
Yağmurderesi	154 (936 T.)
Yahşıkargın	247 (953 As.)
Yalak	295 (963 T.)
Yalakâbâd	116 (929 T.), 630 (999 MLE.), 733 (I.Ahmed MLE.)
Yanbolu	126 (931 ML.), 224 (950 As.), 230 (950 As.), 354 (973 As.), 382 (Kanunî MLE.), <u>597 (959 E.K.)</u> , <u>614 (992 As. K.)</u> , 766 (1046 T.), 992 (Ts.As.)
Yanova	<u>133 (932 ML.K.)</u>
Yanova	<u>578 (987 ML. K.)</u> , 679 (III.Murad T.)
Yanya	<u>99 (926 ML.As. E.K.)</u> , <u>350 (Kanunî ML. E.K.)</u> , 586 (987 (ML.As.E.), 786 (1065 As.), 944 (1214 ML.)
Yanyalu Esnek	62 (923-937 T.)
Yarhisar	246 (953 As.)
Yenice	7 (883 Fatih), 44 (Ts.ML.), 116 (929 (T.), 143 (934 T.E.), 198 (946 T.As.), 782 (1054 T.)
Yenice Zağra	26 (895 ML.), 172 (938 As.), 382 (Kanunî MLE.), 643 (1003 As.)
Yenicehisar	89 (I.Selim T.)
Yenice-i Karasu	70 (925 MLE.)
Yenice-i Vardar	70 (925 ML.), <u>424 (Kanunî ML. E.K.)</u> , 433 (Kanunî MLE.), 723 (1022 MLE.), 736(1028 As.), 1058(Ts.ML.)
Yeniil	<u>262 (955 E.K.)</u> , <u>604 (991 T. ML.K.)</u>
Yenipazar	<u>211 (948 MLE.K.)</u>

	<u>597 (989 E.K.)</u>
Yenişehir	36 (? MLE.), 105 (927 ML.), 108 (928-937 ML.), 148 (935 ML.), 225 (950 As.), 246 (953 As.), 339 (970 T.), 786 (1065 As.)
Yılanluca	198 (946 T.As.)
Yıldız	339 (970 T.)
Yoncalu	589 (988 As.)
Yoros	116 (929 T.), 425 (Kanunî T.), 630 (999 MLE.), 732 (I.Ahmed T.)
Yoros	733 (I.Ahmed MLE.)
Yund	930 (1165 E.)
Yüregir	<u>254 (954 ML.K.)</u> , <u>450 (Kanunî ML.K.)</u>
Zablana	161 (937 T.E.)
Zagor	944 (1212 Tapu)
Zagorye	1048 (Ts.ML.)
Zağanospaşa	732 (I.Ahmed T.)
Zağra	138 (934 (T. E.)
Zağra-i Eskihsar	126 (931 ML.), 382 (Kanunî MLE.)
Zalim	<u>1002 (? ML.K.)</u>
Zamantı	124 (931 T.)
Zartana	878 (1127 ML.)
Zarvışın	1043 (Ts. ML.)
Zengicik	455 (Kanunî MLE.)

Zenkâbâd	1002 (? ML.K.)
Zerniça	<u>133 (932 ML.K.)</u>
Zeytun	<u>402 (Kanunî ML.E.K.)</u>
Zihne (Selanik)	7 (883 Fatih), 70 (925 MLE.), 143 (934 T.E.), 403 (Kanunî MLE.), 723 (1022 MLE.),
Zile	15 (II.Mehmed T.E.), 339 (970 T.)
Ziştovi	416 (Kanunî ML.As.), 452 (Kanunî ML.)
Zülkadriye	124 (931 T.), 313 (966 T.), 326 (968 T.), <u>402 (Kanunî ML.E.K.)</u> , 758 (1042-1043 T.), 998 (932 E.K.)

	305 (965 T.)
--	--------------

2. TÎMAR RUZNAMÇE (TÎMAR VE ZEÂMET TEVCİHİ) DEFTERLERİ⁸⁸

Timar; her hangi bir toprak parçasının veya birden fazla toprak parçalarının senede 20.000 akçeden az olan gelir miktarının muayyen bir vazife ve hizmet karşılığında ve belli şartlarla bir şahsa münferiden veya birden fazla kimseye müştereken tahsisi hakkında kullanılan bir tabirdir.

Osmanlılarda timar sahibi, kendisine tahsis olunan arazinin rûsûm-ı şer'îyesini tamamen ve rûsûm-ı örfiyeden tekâlif kısmını timarın nevine göre eyaletin kanunnâmesinde tasrih olunan miktarda alırdı. Sefere giderse yanında yıllık geliri nispetinde silahlı ve iyi yetişmiş *cebelü* denilen süvari askeri getirirdi.

Timar sahipleri, her eyalette bulunan ve o eyaletin tahrir defterine göre timarlara ait her çeşit malî işleri tedvir eden kimselerdir. Bunlar, mirî toprakları devlet namına tasarruf ederler ve *sâhib-i arz* diye anılırlardı. Köylüyü himaye etmek, ona daha iyi şartlar temin ederek toprağa arzuyla bağlamak ve ziraati geliştirmek timar sahibinin kendi menfaati icabı idi.

Zeâmet; geliri 20.000 ile 100.000 akçe arasında olan toprak dirliğidir. Zeâmetin senelik geliri 50.000 akçeden yukarı ise, buna *ağır zeâmet* denirdi. Bir timar sahibi, terakki elde ederek zeâmete yükselebildiği gibi yüksek ulûfeli bir çok hizmet sahiplerine dirlik verildiği zaman zeâmet tevcih olunurdu. Devlet merkezinde muhtelif hizmetlerde çalışan zeâmet sahipleri de mevcuttu. Bir zeâmet sahibi, sefer zamanında yıllık gelirinin ilk 5.000 akçesinden sonra, her 5.000 akçe için bir *cebelü* götürürdü. Bir zeâmet münhal olunca, timarlara ayrılması katiyen câiz olmayıp, gene zeâmet olarak tevcih olunurdu. (Ancak bu tezkireli zeâmet içindi).

Zeâmetlerin hepsi serbestti. Yani rûsûm-ı örfiye ve rûsûm-ı şer'îyesinin hepsini zeâmet sahibi alır ve sancakbeyi ile subaşılar müdahale etmezlerdi.

Umumiyetle timar sipahilere; zeâmet orta derecedeki memurlara; has ise hükümdar, vezir, beylerbeyi gibi yüksek kademedeki devlet adamlarına verilir. Bu tevcihâtta ait kayıtlar Defterhâne'de tutulur ve "*Ruznamçe*" adı verilen defterlere kaydolunurdu. Timar ruznamçe defteri iki tahrir arasındaki günlük muamelâtı ihtiva ederdi. Tevcih, nakil, terfi, becayiş gibi sebeplerle hazırlanan timar beratları günü gününe bu defterlere kaydedilmiştir. Ruznamçe Defterleri, bilhassa devletin ilk

⁸⁸ Timar Ruznamçe Defterleri hakkında daha geniş bilgi için bkz. Erhan AFYONCU, "Osmanlı Devlet Teşkilatında Defterhâne-i Âmire (XVI.-XVIII. Yüzyıllar)", Marmara Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1997, s. 27-30. Basılmamış doktora tezi.

dönemlerinden itibaren yapılan tevcihlere ait olmaları ve vilayet vilayet ayrılmış bulunmaları dolayısıyla çok önemlidir.

Defterhâne'nin günlük muamelâtıyla ilgili tutulan bu defterler, Defterhâne'nin ve dolayısıyla timar sisteminin en önemli kaynaklarıdır. Timar almaya hak kazanmış kişinin berat alabilmesi için Defterhâne tarafından verilen tezkire sûretlerini ihtiva ederler. Bu defterler timarlarla ilgili en son bilgileri ihtiva ettiğinden timar sisteminin kontrolü açısından son derece ehemmiyetlidir. Timar ruznamçe defterleri timar sistemine paralel olarak çok erken tarihlerde tutulmaya başlanmış olmalıdır. Fakat elimizde en erken tarihli defter II. Bayezid devrine aittir. Bu defterler timar sisteminin sona ermesine kadar kullanılmışlardır.

Erken tarihli timar ruznamçe defterleri çok geniş sahaları ve bir kaç yılı ihtiva ederken, timar sisteminin gelişmesi ile birlikte daha dar bölgelere göre hazırlanmışlardır. Genellikle bir yıla ait olup bir eyalete bağlı sancakların tezkireleri ayrı cüzler içerisinde bir defter haline getirilmiştir. Timarlı sipahi sayısının çok fazla olduğu sancaklar yıl yıl müstakil defterler olmuşlardır. Bazen de bir kaç sancağın bir yıllık tezkireleri bir defter olmuştur. Timarlı sipahilerin haricindeki mustahfiz ve bazdar gibi timar tasarruf eden özel görevlilere ait tezkireler ya timar ruznamçe defterlerinin sonuna kaydedilir, ya da müstakil defterler halinde olurdu.

Timar ruznamçe defterlerinin kapaklarında defterin ait olduğu bölgenin ismi, yılı ve o dönemdeki defter emininin isminin yazılı olduğu bir etiket bulunurdu.

Defterlerdeki timar tezkirelerinin kaydı ise şu şekildeydi: Timarın ait olduğu bölgeyi (nahiye ve bağlı olduğu sancağı) gösteren başlığın altında timar sahibinin ismi ve timarın intikal şekli "*an-tahvîl-i ...*" şeklinde yazılıdır. Bunun altında timarın gelirini oluşturan yerlerin isimleri, hâsılları ve genel yekûn yer almaktadır. Daha sonra timarın veriliş aşamalarını anlatan izahat ile tezkirenin verildiği tarih kayıtlıdır.

982 ve 983 numaralı "*Timar ve Zeâmet Tevcihi ve Yoklama Defterleri (Ruznamçe) Katalogları*"nda 1-768 ve 769-2232 genel numaralarda kayıtlı bu defterler H. 923-1251/M. 1517-1836 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva etmekte olup, toplam 2.231 adettir.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
982	1-768	Timar ve Zeâmet Tevcihi Defterleri	923 - 1073	1517 - 1663	768	Analitik Envanter
983	769-2232		953 - 1251	1546 - 1836	1.463	

Ayrıca "Maliye'den Müdevver Defterler Katalogu"nda da timar ruznamçe defterleri bulunmaktadır.

II. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE DAİRESİ) VE MÜTEFERRİK KONULU DEFTERLER

Bâb-ı Defterî, Osmanlı Devleti'nin bütün malî işlerini yürüten kuruluşun adıdır.

Osmanlı resmî terminolojisinde Bâb-ı Defterî olarak anılan "*Defterdarlık*" müessesesinin ne zaman kurulduğu hakkında kesin bilgi bulunmamakla birlikte⁸⁹ XIV. yüzyılda kurulduğu söylenebilir. Fatih Kanunnâmesi'nde defterdarın vazife ve selâhiyetleri, teşrifattaki yeri tespit edilmiş olduğuna göre XV. yüzyıl ortalarında tamamen şekillenmiş olduğu açıktır⁹⁰.

Bâb-ı Defterî'nin en büyük âmiri "*Başdefterdar*" veya "*Şikk-ı evvel Defterdarı*" denilen zattı. Kendisinden sonra "*Anadolu Defterdarı*" gelir ve Anadolu'ya ait malî işlerle meşgul olurdu. Sonra sıra ile, "*Şikk-ı sanî Defterdarı*" Anadolu yalılarıyla Rumeli ve İstanbul'a ait işlere, "*Şikk-ı sâlis Defterdarı*" ise Tuna sahilleri bölgesine ait işlere bakarlardı. Yalnız Nizam-ı Cedîd devrinde bir de "*Şikk-ı râbi' Defterdarı*" vardı ki kendisine bu askerin masraflarını karşılayan İrad-ı Cedîd Hazînesi'yle meşgul olmak vazifesi verilmişti. Ayrıca her vilayette bulundukları yere göre bu defterdarların birine bağlı bulunan kenar defterdarları vardı. Bunlardan sonra gelen Bâb-ı Defterî'nin büyük âmirleri bütün maliye hesaplarını kontrolle vazifeli ve bugünkü Sayıştay'ın vazifesini gören Başmuhasebe Kalemi'nin âmiri olan "*Başmuhasebeci*" veya Muhasebe-i Evvel ve Hazîne-i Âmire Dairesi'nin âmiri olan "*Büyük Ruznamçeci*" veya "*Ruznamçe-i Evvel*"di. Maliye'nin bütün kalemleri XVI. yüzyılda dörde ayrılmıştı. Bir kısmı doğrudan doğruya Başdefterdarlığa, öbürleri Hazîne-i Âmire Dairesi'ne, Anadolu Defterdarlığı'na, Şikk-ı sanî Defterdarlığı'na bağlıydılar. Başmuhasebe teşkilatı XVII. yüzyılda kurulmuş ve mevcut kalemlerin bir kısmı buraya bağlanmış, yine buraya bağlı bazı kalemler kurulmuştur. XVIII. yüzyılda ise, ihtiyaca göre eski kalemler yeniden şubelere ayrılmış ve bir kısım da yeni kalemler kurulmuştu. Bâb-ı Defterî'nin kalemleri şu isimlerle anılırdı:

1. Doğrudan doğruya Başdefterdarlığa bağlı olanlar: Başmukâtaa veya Mukâtaa-i Evvel Kalemi, Mukâtaa-i Sanî Kalemi, Mevkufat Kalemi, Varidat Kalemi, Kale Tezkirecisi Kalemi, Tezkire-i Ahkâm-ı Rumeli Kalemi, Başbakıkulu Kalemi.

⁸⁹ Erhan AFYONCU, "Defterhâne", *DİA.*, c. IX, s. 100.

⁹⁰ Mübahat S. KÜTÜKOĞLU, "Defterdar", *DİA.*, c. IX, s. 95.

2. Hazîne-i Âmire Dairesi'ne bağlı olanlar: Büyük Ruznamçe veya Ruznamçe-i Evvel Kalemi, Küçük Ruznamçe veya Ruznamçe-i Sanî Kalemi, Muhasebe-i Anadolu Kalemi, Mukabele Kalemi.

Anadolu Kalemi'ne bağlı olanlar: Mukâtaa-ı Evvel-i Anadolu Kalemi, Mukâtaa-ı Sanî Anadolu Kalemi, Mukâtaa-ı Sâlis-i Anadolu Kalemi, Mevkufât-ı Anadolu Kalemi, Tezkire-i Ahkâm-ı Anadolu Kalemi.

3. Şikk-ı Sanî Defterdarlığı'na bağlı olanlar: Mukâtaa-ı Evvel Kalemi, Mukâtaa-ı Sanî Kalemi, Mukâtaa-i Sâlis Kalemi, Tezkire-i Ahkâm Kalemi, Kale Tezkirecisi Kalemi.

4. Başmuhasebe'ye bağlı olanlar: Arpa, Tersane, Zahir ve Nüzul, Tophâne, Matbâh, Baruthâne emanetleri ve Kasapbaşlık'la Malikâne, Zimmet ve Muhallafât halifelikleri.

5. XVIII. yüzyılda mevcut bulunan diğer kalemler: Hameyn Muhasebesi Kalemi, Hameyn Mukâtaası Kalemi, Süvari Mukabelesi Kalemi, Sipah Kalemi, Evâmir-i Maliye Kalemi ve buna bağlı Piskopos Halifeliği Kalemi, Cizye Muhasebesi Kalemi, Küçük Evkâf Kalemi, Büyük Kale Kalemi, Küçük Kale Kalemi, Haslar Mukâtaası Kalemi, Maden Kalemi, Salyâne Kalemi, Bursa Mukâtaası Kalemi, Avlonya ve Ağrıboz Mukâtaaları Kalemi, Kefe Mukâtaası Kalemi, Mektubî-i Defterî Kalemi, Tarihçi Kalemi, Mevkufat Kalemi'ne bağlı olmak üzere Kalemiye Dairesi, Ganem Kitâbeti ve Menzil Halifeliği kalemleri⁹¹.

Bâb-ı Defterî teşkilatı bazı gelişmeler göstererek Tanzimat döneminde "*Maliye Nezareti*"ne dönüşmüştür.

A. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE DAİRESİ) VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER

1. ANADOLU MUHASEBESİ KALEMİ DEFTERLERİ (D.AMH.)

⁹¹ SERTOĞLU, a.g.e., s. 27-28.

Sultanlar, vezirler ve diğer bazı şahıslara ait, Anadolu'daki vakıfların tevliyet, cibayet, kitâbet, imâmet, hitabet ve benzeri hususlara ve bunların teferruatına bakmak, duâgûyân, huddâmân ve sâdât-ı kirâm cemaatlerinin maaşlarının muhtelif yerlerden alınarak ödenmesini sağlamakla görevliydi. Ayrıca Erzurum Kalesi hariç Anadolu'daki kalelerin yıllık muhasebeleriyle Anadolu beylerbeyileri tarafından tevcih olunan timarların tezkirelerinin tetkiki ve beratlarını vermek de bu kalemin görevleri arasındaydı.

Aşağıdaki çizelgede, iki ayrı katalogda yer alan Anadolu Muhasebesi Kalemî Defterleri verilmiştir. Çizelgede yer alan defterlerin yanısıra yine Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu'nda Anadolu Muhasebesi Kalemî başlığı altında bağlı birim olarak İstanbul Gümrüğü, Bursa Mizan-ı Harîrî, Edirne Gümrüğü Tütün ve Kahve Rûsûmu başlıkları altında defterler kaydolunmuştur.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	4093-4240, 7533	1084 - 1282	1673 - 1865	149	Analitik Envanter
629	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.AMH.)	24519-25362	989 - 1257	1581 - 1841	844	

2. ASÂKİR-İ MANSÛRE KALEMÎ DEFTERLERİ (D.ASM.)

Asâkir-i Mansûre, II. Mahmud'un, Yeniçeri Ocağı'nı kaldırdığı H. 1241/M. 1826 senesinde onun yerine kurduğu muntazam ordunun adıdır. İlk defa İstanbul'da "tertib" adıyla ve sekiz alay olarak teşkil olunmuştur. Bu sekiz alayın ikisi Serasker Kapısı'nda, altısı da Davudpaşa ve Üsküdar'daki baraka ve kışlalarda kalmaktaydı. Teşkilat "serasker" ünvanını taşıyan birisinin kumandasına verildiği gibi, İstanbul'un inzibat işlerine nezaret de ona havale edilmişti. Bu sekiz tertibin umumuna "başbinbaşı" ünvanıyla bir âmir tayin edilmiş, her tertibin âmirine de "binbaşı" denmişti. Bu tertipler onbeş bölüğe taksim edilmişti.

H. 1243/M. 1828 yılından sonra yeni bir değişiklik yapılarak tertip yerine alay, saf yerine bölük tabirleri kullanılmaya başlanmış, her alay da sekizer bölüklü üç taburdan oluşmaya başlamıştı. Başbinbaşılık lağvedilerek her alayın kumandası "miralay" ünvanını taşıyan bir büyük zabite, her taburun kumandası da bir binbaşıya verilmişti. Bölükler ise "yüzbaşı"ların kumandasında bırakılmıştı.

Alayların merkezi İstanbul ve Üsküdar olmak üzere "*hâssa*" ve "*mansûre*" adıyla iki kısma ayrılmıştı.

Bu şekilde teşkilatı oluşturulan ordunun daha sonra bütün yurtta teşkilatlanmasını tamamladığı, redif ve ihtiyat askeri yazım ve temini ile ilgili işlemleri de yürüttüğü bilinmektedir.

a. "Başmuhasebe Kalemi Defterleri Katalogları"ndaki Asâkir-i Mansûre Defterleri

Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemi Defter Katalogları'ndan ancak IV, V ve VI. ciltlerde Asâkir-i Mansûre ile ilgili defterlere tesadüf edilmiştir. Bu kataloglardaki Asâkir-i Mansûre konulu defterlerin dökümü şu şekildedir: 2.000 defterden müteşekkil olan IV. Kataloğun 36 defteri, V. Kataloğun 1.142 defterinden 5'i, VI. Kataloğun 1.523 defterinden 33 adedi Asâkir-i Mansûre konuludur.

IV. Katalog (D.BŞM.) (Katalog Genel No: 599)		V. Katalog(D.BŞM.) (Katalog Genel No: 600)			VI. Katalog (D.BŞM.) (Katalog Genel No: 601)	
9262	9607	9820	10056	10266	42013	42155
9374	9612	9825	10077	10267	42017	42159
9419	9625	9832	10081	10271	42018	42165
9427	9629	9846	10009	10278	42019	42167
9442	9630	9864	10015	10315	42020	42168
9476	9652	9849	10132	10362	42026	42175
9482	9665	9878	10136	10365	42028	42196
9483	9673	9951	10139	10366	42035	42201
9525	9688	9956	10146	10378	42044	42202
9528	9699	9965	10147	10388	42065	42238
9532	9701	9968	10151	10392	42071	42241
9548	9706	9969	10156	10419	42072	42264
9556	9709	9973	10157	10437	42074	42271
9569	9743	9977	10167	10451	42095	42272
9582	9746	9992	10171	10452	42115	42278
9592	9760/A	10012	10178	10455	42118	
9599	9762	10014	10232	10471	42126	
9603	9775	10015	10234	10479	42144	

b. "Masârifât-ı Muhasebe Kalemi Defterleri Katalogları"ndaki Asâkir-i Mansûre Defterleri

Masârifât-ı Muhasebe Defterleri Kataloğu'nda araştırmacıların Asâkir-i Mansûre hakkındaki bilgiyi şu şekilde temin etmeleri mümkündür. Bilindiği üzere Masârifât Defterleri kronolojik olarak ve özetleri çıkarılarak kataloglara geçirilmişlerdir. Eğer araştırmacının elinde, araştırdığı zaman dilimi hakkında bir kayıt mevcut ise kronolojik olarak dizili Masârifât Defterleri kataloglarında o zaman dilimine denk düşen kısımlara bakması gerekir (Bkz. Katalog Genel No: 498-507). Yine araştırmacı Asâkir-i Mansûre'yi yekûn olarak incelemek istiyor ise katalogların yaklaşık olarak yüzde otuzunu teşkil eden bu defterlere ait kayıtları taraması gerekmektedir.

3. AVLONYA GÜMRÜĞÜ VE AVLONYA MUKÂTAASI KALEMLERİNE AİT DEFTERLER (D. AVG.)

Bu kalem Avlonya ve Ağriboz mukâtaaları ile Teselya bölgesindeki bazı mukâtaaların gelirlerini denetlemek ve diğer işlemlerini yapmakla görevliydi. Bazı kaynaklarda H. 1162/M. 1748 tarihinde Bursa Mukâtaası ile birleştirildiği belirtilmektedir.

Avlonya Gümrüğü ve Avlonya Mukâtaası Kalemlerine ait defterlerin dökümü şöyledir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat. (Avlonya Mukâtaası)	5278-5280	1184 - 1201	1770 - 1786	3	Analitik Envanter
621	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.AVG.)	24455-24518-A	991 - 1252	1583 - 1836	64	

4. BAŞBAKIKULU KALEMİ DEFTERLERİ (D.BŞB.)

Bir adı da "*Ser-gulâmî-i Bakı*" olan bu kalemin ne zaman kurulduğu tam olarak bilinmemektedir. Yavuz Sultan Selim zamanında ihdas edildiği belirtilmekle birlikte bu husus her hangi bir kaynağa dayandırılmamaktadır. Ancak Defterdarlığın bünyesinde böyle bir işi yapan görevlinin bulunması mümkün ise de bunun bir daire şeklinde teşekkülü muhtemelen XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren olmuştur.

Başbakıkulu, defterdarın icraat ve tahsilatta görevlendirdiği icra memurlarının başında gelmekteydi. Hazîne'ye borcu olup ödemeyenleri hapis ve tazyik ile tahsilat yapardı. Bundan dolayı, Maliye'ye borcu olanlar başbakıkulu hapishânesinde tutuklu bulunurlardı. Emrinde çalışanlara *bakıkulu* denirdi.

Ayrıca Başbakıkulu, Defterdarlık ile halk arasındaki her hangi bir vergi tahsildarı sıfatıyla, Maliye namına iddia makamı olarak bulunurdu. Bu mahkemelerde daha çok ölen mültezimlerin zimmetinde kalan mallar ve müsadere sebebiyle mallarına el konulanların dâvaları görülürdü.

Vefat eden bazı zengin şahısların geride bıraktıkları malların tespiti ve gizlenenlerin bulundurulması işinde de Başbakıkulu görevlendirilebilirdi. Yine Rumeli kazaskerinin defterdar nezdindeki mirî kâtibi denilen memuru ile birlikte istinâf ve temyize tâbi olmayan malî dâvalarını hallederdi.

XVII. yüzyıla ait kayıtlara göre merkezdeki bu memuriyetten başka taşradaki defterdarların emrinde çalışan bakıkulları da vardı.

Başbakıkulları, aylık olarak topladıkları hasılatı ve masraflarını gösterir bir defter tutardı. Bu defterde hasılat dökümü yapıldığı gibi Başbakıkulu Dairesi'nden maaş alanlar da masraf bölümünde gösterilirdi.

Başbakıkulluğu H. 1249/M. 1833 tarihinde Cizye Başbakıkulluğu ile birleştirilmiş ve Tanzimat'ın ilanından bir kaç yıl evvel kaldırılmıştır. Tanzimat'tan sonra ise bu vazife Maliye Müfettişliği tarafından yürütülmüştür.

Başbakıkulu Kalemî'ne ait defterlerin dökümü şöyledir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	679-681	1216 - 1235	1801 - 1819	3	Analitik Envanter
619	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.BŞB.)	26416-26560	982 - 1255	1574 - 1839	145	

5. BAŞMUHASEBE KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER (D.BŞM.)

Osmanlı maliyesinin en mühim kalemi Başmuhasebe kalemi olup XVII. yüzyıl başlarında ihdâs olunmuştur. Malî hesapları kontrolle vazifeli kalemlerin bir araya getirilip mesul bir âmire bağlanmasıyla meydana gelmiştir⁹². Buna "*Muhasebe-i*

⁹² Dündar GÜNDAY, *Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı Özellikleri ve Divân Rakamları*, Ankara 1974, s. 208.

Evvel" veya "*Mâlikâne Kalemî*" de denmektedir. Görevi, bugünkü Sayıştay'dan farksızdı. Devletin bütün irad, masraf ve mukâataalarının kayıtları bu kalemde olmakla beraber Darphâne, Matbâh, Tersâne ve Arpa Eminlikleri, Baruthâne ve Nüzûl Emânetleri, Kasabbaşılık ve Bina Emîni hesapları da burada görülüp tetkik olunurdu⁹³.

Mâlikâne Halifesi buraya bağlı olduğu gibi yukarıda ismi geçen eminliklerle diğer malî kalemlerden Harameyn, Cebahâne, Tophâne Arabacıları ve çadır levâzımâtının masrafları için de oralara, yine bu daireden kâtipler tâyin olunurdu. Vilayetlerin vergi hesaplarının, hudut muhafızlarının hesap defterlerinin tutulması ve saklanması, yine bu kaleme gönderilen hesap pusulalarının teftiş ve göz altında bulundurulması gibi işler de bu kalemin sorumluluğundaydı. Zimmet Kalemî ve bunun müdürü olan Zimmet Halifesi ile Muhallefât Dairesi de Başmuhasebe'ye bağlıydı⁹⁴.

Osmanlı Devleti'nin bütün irad ve masraflarının kayıtlarının tutulup bakıldığı ve bu kayıtların muhafaza edildiği kalem olan Başmuhasebe Kalemî'nin görevlerini ayrıca maddeler hâlinde şu şekilde zikredebiliriz⁹⁵:

1. Ankara'dan itibaren Güney Anadolu, Suriye, Mezopotamya (Kilis, Şeyhlu, Aras, Mardin ve havalisi hariç).
2. Tophâne-i Âmire, Tersâne-i Âmire, Darphâne-i Âmire, Matbâh-ı Âmire, İstabl-ı Âmire işleri.
3. Cebelü ve gedik bedelleri ile düyûn işleri, bütün muhallefât (evkâf hariç).
4. Mâlikâne beratları, nev-müslim kisve bahaları, mehterhâne, çadırcılık, saraciye ve tereke işleri.
5. Bozulus ve Danişmentli Türkmenleri işleri, Kasabbaşılık işleri.
6. Umumî masraflardan arta kalan para ve subaşı işleriyle demirbaş işleri.
7. Bazı yerlerin haydutluk yapmayacaklarına dair verdikleri taahhüt akçeleri (nezir akçesi) işleri, timar gediği bedelleri, mehter, mahzar, hükkâm, hassa mumcubaşılı, arpa emini, kâğıtçıbaşı, tahtiravancıbaşı, üserâ ve pençikli işleri.
8. Ocaklık beratının ve mülknâme-i hümayûn mezarât kâimesinin verilmesi.

⁹³ Mesude ÇORBACIOĞLU, "Osmanlı Devlet Teşkilatında Mevcut Kalemler ve Görevleri" *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri*, İstanbul 1988, s. 74.

⁹⁴ ÇORBACIOĞLU, a.g.m.

⁹⁵ D. GÜNDAĞ, a.g.e., s. 208.

a. Başmuhasebe Kalemî Defterleri

Başmuhasebe Kalemî'ne ait defterlerin bulunduğu kataloglar aşağıda verilmiştir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	1670-1688, 2281-2408	990 – 1255 961 - 1255	1582 – 1839 1553 - 1839	19.128	Analitik Envanter
596-601	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.BŞM.)	6 cilt Katalog	885 - 1269	1480 - 1853	12.471	

b. Başmuhasebe Kalemî'ne Bağlı Birimlere Ait Defterler

Bu defterler iki ayrı katalogda yer almaktadırlar.

ba. 986 Numaralı "Kâmil Kepeci Kataloğu"ndaki Başmuhasebe'ye Bağlı Birimlere Ait Defterler

Başmuhasebe Kalemî'ne Bağlı Halifeliklere Ait Defterler

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Mâlikâne Halifeliği	2409	1168	1754	1	Analitik Envan.
		2410	1210	1795	1	
		180-207	1078 – 1287	1667 – 1871	28	
		5529	--	--	1	
	Zimmet Halifeliği	2411-2433	887 - 1255	1473 - 1839	23	
	Muhallefât Halifeliği	2434-2465	955 – 1251	1548 – 1835	33	
		7532 3291-3297	1178 1021 - 1251	1764 1612 - 1835	1 8	

Başmuhasebe'ye Bağlı Emânetlere Ait Defterler

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Arpa Emaneti	5528-5563	1061 - 1242	1650 - 1846	36	Analitik Envan.
	Tersâne Emaneti	5636-5778	936 - 1266	1529 - 1849	141	
	Zahire ve Nüzül Emaneti	5564-5594	1145 - 1272	1732 - 1816	31	
	Tophâne Emaneti	4638-4724	1242 - 1265	1826 - 1848	87	
	Matbâh Emaneti	7270-7381	873 - 1268	1468 - 1851	110	
	Baruthâne Emaneti	6687-6710	1129 - 1257	1616 - 1841	24	
	Kasabbaşılık Kalemî	7399-7411	1106 - 1260	1694 - 1844	13	

bb. 602-613 Numaralı "Başmuhasebe Kalemi ve Ek Kodları" Kataloglarındaki Bağlı Birimlere Ait Defterler

Bunlar başlıklar halinde katalog genel numaraları belirtilerek aşağıda verilmiştir.

Bâb-ı Defteri Başmuhasebe Kalemi ve Ek Kodları (I. Cilt, Katalog Genel No: 602)

- **Matbâh-ı Âmire (D.BŞM.MTE.):** Saray mutfağı yerinde kullanılır. Umum levâzım müdürüne "*Matbâh Eminî*" denilirdi. Matbâh-ı Âmire'de her gün dört-beşbin kişiyi doyuracak yemek hazırlanırdı. Matbâh-ı Âmire anbarlarının her sene muhasebesi yapılarak erzak vesaire devredilirdi. Bu kalemde mübâyaa, masraf, kiler, maaş, ihracat defterleri gibi defterler tutulmaktaydı⁹⁶. Matbâh-ı Âmire Defterleri H. 934-1253/M. 1528-1837 tarihleri arasında, 1263 adet defterden müteşekkildir.

Ayrıca 986 numaralı "*Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu*"nda 7270-7381 genel numaralarda kayıtlı H. 873-1268/M. 1468-1852 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 110 adet "*Saray-ı Hümayûn Matbâh-ı Âmire ve Kiler Defteri*" mevcuttur.

- **Ekmekçibaş (D.BŞM.ETM.):** Ekmekçibaş saray erkânının ekmek işleriyle ilgilenirdi. Askerin ekmek tâyinini iltizâm suretiyle üzerine alırdı. Mütעהhidlerin yaptıkları yolsuzluklar üzerine H. 1280 senesinde ekmek işinin levâzım idaresince temini kararlaştırıldığından, ekmekçibaşlık tarihe karışmıştır⁹⁷. Ekmekçibaş Defterleri, H. 1106-1245/M. 1695-1829 tarihleri arasında 29 adet defterden müteşekkildir.

- **Kasabbaş⁹⁸ (D.BŞM.KSB.):** Kasabbaş, Saray mutfağında Enderûn Kilerbaşısı'na bağlı olarak çalışan, Saray'ın et işleri ve hayvan kesimi ile meşgul olan kasapların başıdır. Bunun dışında devlete ait vergi şeklinde toplanan koyunların mera ve kışlıklara tevzî ve gereken yerlere sevki de kasabbaşının görevlerindendi. Kasabbaş Kalemi, kasabbaşların yıllık hesaplarını görürdü.

Kasabbaş Defterleri H. 1021-1266/M. 1612-1850 tarihleri arasında 434 adet defterden müteşekkildir.

⁹⁶ PAKALIN, a.g.e., c. II, s. 416-417.

⁹⁷ PAKALIN, a.g.e., c. I, s. 569.

⁹⁸ SERTOĞLU, a.g.e., s. 179.

- **Buzcubaşı (D.BŞM.BZB.):** Saray'a ve devlet erkânına dağıtılan kar ve buz miktarlarını gösteren defterler bu kod içinde yer almaktadır.

Buzcubaşı Defterleri H. 1080-1241/M. 1669-1826 tarihleri arasında 84 adet defterden müteşekkildir.

- **Peksimet Emîni (D.BŞM.PKS.):** Donanma-yı Hümayûn'a, Yeniçerilere, Cebecilere, Asâkir-i Mansûre'ye vesair askerî birimlere ve bâzen de ahali ve reayâya dağıtılmak üzere pişirilen peksimetlerle alâkalı defterler bu kod altında toplanmıştır. Bu defterlerde pişirilecek peksimet için gerekli malzemeler, bunların satın alınması, pişirilmesi, taşınması, peksimetin pişirilme yeri, miktarı ve kimlere ne kadar dağıtıldığı, nerelerde muhafaza edildiği, bu işlemlere kimlerin mübâşeret ettiği, ne kadar masraf yapıldığı ve bu mevzuyla alâkalı muhtelif malûmat yer almaktadır.

Peksimet Emîni Defterleri, H. 1036-1244/M. 1627-1828 tarihleri arasında 34 adet defterden müteşekkildir.

Başmuhasebe Kalemî'ne Bağlı Birimlere Ait Defterler

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
602	Matbâh-ı Âmire (D. BŞM. MTE.)	934 - 1253	1528 - 1837	1263	Analitik Envanter
	Ekmekçibaş (D. BŞM. ETM.)	1106 - 1245	1695 - 1829	29	
	Kasabbaşı (D. BŞM. KSB.)	1021 - 1266	1612 - 1850	434	
	Buzcubaşı (D. BŞM. BZB.)	1080 - 1241	1669 - 1826	84	
	Peksimet Emîni (D. BŞM. PKS.)	1036 - 1244	1627 - 1828	34	
986	K. Kepeci Tasnifi Saray-ı Hümayûn Matbâh-ı Âmire ve Kiler Defterleri	873 - 1268	1468 - 1852	110	Analitik Envanter

Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemî Ek Kodları (II. Cilt, Katalog Genel No: 603)

Muhallefât Halifesi (D.BŞM.MHF.): Vazifesi, vâris bırakmadan ölenlerin bıraktıkları terekelerle müsadere olunan emvâle ait kayıt vesair işlere ve hükümdara ait verâset işlerine bakmak⁹⁹.

Muhallefât Halifesi Defterleri, H. 1010-1254/M. 1601-1838 tarihleri arasındaki kayıtlara ait 1381 adet defterden müteşekkildir.

⁹⁹ PAKALIN, a.g.e., c. II, s. 564-565; M. SERTOĞLU, a.g.e., s. 228.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
603	Muhallefât Halifesi (D. BŞM. MHF.)	1110 - 1254	1601 - 1838	1.381	Analitik Envanter

Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemî Ek Kodları (III. Cilt, Katalog Genel No: 604)

- ***Emlâk-ı Hümayûn (D.BŞM.EMK.)***: Bu kodda genel olarak Emlâk-ı Hümayûn olan çiftlik ve mukâataaların gelir kayıtlarının tutulduğu defterler bulunmaktadır.

H. 1185-1243/M. 1771-1827 tarihleri arasında 15 adet defterden müteşekkildir.

- ***Mâlikâne Halifesi (D.BŞM.MLK.)***: Mâlikâne Halifesi, mirî araziden kayd-ı hayat şartıyla iltizâma verilen mâlikânelerin kontrolü ve hesaplarının tutulmasıyla vazifeliydi¹⁰⁰. Bu kalemde ahkâm, ilmuhaber ve evâmîr-i şer'îye kayıtları, mâlikâne ahkâmı ve berevât kayıtları, cülûs münasebetiyle yenilenen berat kayıtları, mukâataaların satılması ve alınan muaccelât miktarları konularını ihtiva eden defterler bulunmaktadır.

Mâlikâne Halifesi Defterleri, H. 1106-1254/M. 1695-1838 tarihleri arasında 145 adet defterden müteşekkildir.

- ***Zimmet Halifesi (D.BŞM.ZMT.)***: Zimmet Halifesi Defterleri konu itibarıyla şahıs ve müesseselerin zimmetlerinde bulunan devlet alacaklarıyla ilgili kayıtları ihtiva etmektedir. Zimmet Halifesi sadece Başmuhasebe Kalemî'ne bağlı malî konulardaki zimmetlerle ilgilendiğinden, diğer maliye kalemlerinin borç-alacak kayıtları kendi kalemlerinde yer almaktadır.

Zimmet Halifesi Defterleri, H. 1040-1262/M. 1631-1846 tarihleri arasında 356 adet defterden müteşekkildir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
604	Emlâk-ı Hümayûn (D. BŞM. EMK.)	1185 - 1243	1771 - 1827	15	Analitik Envanter
	Mâlikâne Halifesi (D. BŞM. MLK.)	1106 - 1254	1695 - 1838	145	
	Zimmet Halifesi (D. BŞM. ZMT.)	1040 - 1262	1631 - 1846	356	

¹⁰⁰ SERTOĞLU, a.g.e., s. 208.

Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemî Ek Kodları (IV. Cilt, Katalog Genel No: 605)

- **Arpa Emini (D.BŞM.APE.):** Saray'a ve devlet erkânına mensup kişilerin at, katır, deve gibi binek ve koşum hayvanları ile Istabl-ı Âmire'de bulunan büyük ve küçükbaş hayvanların arpa, saman, yulaf, ot vesair yem tâyinâtları, masrafları, bunların tevzî ve yem karşılığı olarak ilgili kişilere verilen ücretler bu defterlere kaydedilirdi. Ayrıca Istabl-ı Âmire'de bulunan raht takımları ile ilgili defterler ve Istabl-ı Âmire'nin masraflarının karşılanması için çeşitli mukâtaa, cizye ve avâriz gelirlerinden temin edilen meblağları gösterir defterler de bu kalem içinde yer almaktadır.

Arpa Emini Defterleri, H. 1041-1253/M. 1632-1837 tarihleri arasında 278 adet defterden müteşekkildir.

- **Arabacıbaşı (D.BŞM.ARB.):** Arabacıbaşı Defterleri'nde, ordunun ihtiyacı olan muhtelif cins arabaların çeşitli yerlerden temini ve mübâyaası ile ilgili konular bulunmaktadır. Arabacıbaşı, Top Arabacıları Ocağı'nın en büyük ağası ve âmiri olup, kendisine "Ser-arabâî" de denirdi. Top Arabacıları Ocağı büyük topların nakilleri için teşkil edilmiş olup, İstanbul'da Tophâne'de bir imalâthâneleri, Ahırkapısı'nda araba ve hayvanların durduğu ahırları, Şehremini'de kendilerinin ikamet ettikleri kışlaları vardı.

Bu serî, H. 1076-1244/M. 1665-1828 tarihleri arasında 23 adet defterden müteşekkildir.

- **Sârbânbaşı (D.BŞM.SRB.):** Padişahın develerine bakan teşekkülün başında bulunur. Devecibaşı demektir¹⁰¹. Sârbânbaşı Defterleri'nde, ordu için toplanan, satın alınan ve kiralanan deve miktarları ile ilgili konular bulunmaktadır.

Bu serî, H. 1182-1231/M. 1768-1816 tarihleri arasında 5 adet defterden müteşekkildir.

- **Mekâricibaşı (D.BŞM.MKB.):** Mekâricibaşı Defterleri'nde, ordudaki nakil işlerinde kullanılan hayvan ve vasıtalarla ilgili konular bulunmaktadır.

Mekâricibaşı Defterleri, H. 1136-1233/M. 1724-1818 tarihleri arasında 5 adet defterden müteşekkildir.

¹⁰¹ PAKALIN, a.g.e., c. III, s. 128.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
605	Arpa Emini (D. BŞM. APE.)	1041 - 1253	1632 - 1837	278	Analitik Envanter
	Arabacıbaşı (D. BŞM. ARB.)	1076 - 1244	1665 - 1828	23	
	Şârbânbaşı (D. BŞM. SRB.)	1182 - 1231	1768 - 1816	5	
	Mekâricibaşı (D. BŞM. MKB.)	1136 - 1233	1724 - 1818	5	

Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemi Ek Kodları (V. Cilt, Katalog Genel No: 606)

- **Kalyon Kâtibi (D.BŞM.KLM.):** Kalyon denilen harp gemilerindeki efradla, bunların iâşe ve aylıklarını, kalyonların levâzım hesaplarını tutardı. Kendisine muavin olarak "*Kalyonlar Halifesi*" denilen bir memur ile bir de kalem heyeti vardı¹⁰².

Bu serî, H. 1117-1244/M. 1763-1828 tarihleri arasında 43 adet defterden müteşekkildir.

- **Tersâne Zindanı (D.BŞM.TRZ.):** Değişik isimler taşıyan Tersâne Zindanı'nda, gemilerde kürek çekmeye mahkûm olan suçlularla, taş gemilerinde ağır işlere mahkûm bulunanlar ve yine kürek hizmetinde kullanılan savaş esirleri bulunurdu. Kapıkulu askerlerinden edepsizlik edenler de burada hapsedilirdi. Burası Kanunî zamanında yapılmış olup, zindacılarına "*Vadriyan*" denilirdi¹⁰³.

Tersâne Zindanı Defterleri H. 1058-1217/M. 1648-1802 tarihleri arasında 1.068 adet defterden müteşekkildir.

- **Tersâne Emini (D.BŞM.TRE.):** Tersâne'nin malî ve idarî işleriyle meşgul olan memurun ünvanıdır. Tersâne'nin ve gemilerin vâridât ve masraf defterleriyle inşaat, tamirat ve alım-satım işlerine bakardı. Bütün levâzımatı mübâyaa ve ihzar ve depoların eşyalarını ve ayniyat defterlerini tetkik ve kontrol eyler, hülâsa Tersâne'ye taalluk eden bütün irad ve masraf bunun nezaret ve vasıtasıyla yapılırdı. Kaptan Paşa'nın denize çıkışında kendine ait muamelâtta ona vekâlet ederdi¹⁰⁴.

Tersâne Emini Defterleri H. 979-1253/M. 1571-1837 tarihleri arasında 189 adet defterden müteşekkildir.

¹⁰² PAKALIN, a.g.e., c. II, s. 155.

¹⁰³ SERTOĞLU, a.g. e., s. 333.

¹⁰⁴ PAKALIN, a.g.e., c. III. s. 465-466.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
606	Kalyon Kâtibi (D. BŞM. KLM.)	1117 - 1244	1763 - 1828	43	Analitik Envan.
	Tersâne Zindanı (D. BŞM. TRZ.)	1058 - 1217	1648 - 1802	1.068	
	Tersâne Emini (D. BŞM. TRE.)	979 - 1253	1571 - 1837	189	

Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemî Ek Kodları (VI. Cilt, Katalog Genel No: 607)

- **Bina Emini (D.BŞM.BNE.):** Bu kalemde mirî binaların yani devlet tarafından yapılan saray, kale, palanga, han, çeşme, su yolları, selâtn camileri, askerî binalar, ambar, köprü, kemer ve bend gibi yapıların inşa, tamir ve yeniden düzenlenmeleri ile ilgili defterler bulunurdu. Bu defterlerde yukarıda saydığımız binaların ilk keşifleri, malzemelerin tedariki, hesapları, işçi yevmiyeleri, çeşitli ödemeleri ile inşaatın tamamlanmasından sonra yapılan son keşif, ölçümler ve yapılan muhtelif masrafların icmâlinden söz edilir.

Bu serî H. 1056-1255/M. 1646-1839 tarihleri arasında 661 adet defterden müteşekkildir.

- **Şehremîni (D.BŞM.ŞHE.):** Şehremâneti Defterleri'nde, bir anlamda bugünkü belediye başkanının görevini yapan şehremininin saraylar, hanlar, su yolları, hamamlar gibi işlerin yapım ve tamiriyle ilgili hesapları bulunur.

Bu serî, H. 965-1242/M. 1558-1827 tarihleri arasında 14 adet defterden müteşekkildir.

- **İstanbul Ağası (D.BŞM.İSA.):** İstanbul Acemi Ocağı, Yeniçeri ağasına bağlı olmakla beraber, buranın âmir ve mesûlü, yani Ocağın ağası "*İstanbul Ağası*" diye anılırdı. İstanbul ağasının vazifesi, Yeniçeriliğin lağvı ve İhtisap Nezareti'nin teşkiliyle, İhtisap nâzırlarına intikal etmiştir¹⁰⁵. Bu defterlerde, Saray-ı Atik ve Cedîd'in, Saray-ı Hümayûn-ı Galata'nın, Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âlî'nin, Ocağ-ı Bostaniyân-ı Hâssa'nın odun, kömür ihtiyaçları ve masrafları hakkında malûmat yer olmaktadır.

Bu serî, H. 1076-1247/M. 1665-1831 tarihleri arasında 30 adet defterden müteşekkildir.

¹⁰⁵ PAKALIN, a.g.e., c. II. s. 92.

- **Odun Emini (D.BŞM.ODE.):** Odun Emini, Saray'ın çeşitli kısımlarına, resmî dairelere, asker ocaklarına, devlet ricâline ve resmî fırınlara verilen odun ve kömürün satın alınması ve dağıtılmasıyla ilgilenirdi. Bu kaleme ait defterlerde, satın alınan odun ve kömürün rayiç fiyatı, kimlere ve ne kadar dağıtıldığı, satın alma ve dağıtma esnasında yapılan masraflar kayıtlı bulunmaktadır.

Bu serî, H. 1073-1254/M. 1663-1838 tarihleri arasında 19 adet defterden müteşekkildir.

- **Kâğıtçıbaşı (D.BŞM.KGB.):** Saray dışındaki resmî daireler ile Ordu-yı Hümayûn'un kâğıt, kalem, mürekkep gibi kırtasiye malzemesinin teminiyle görevli kalemdir. Bu mühimmâtın satın alınması, dairelere tevzî ve teslimini kâğıtçıbaşı yapardı. Bu defterlerde kırtasiye malzemesinin miktarı, bahaları, kimlere ve nerelere ne kadar verildiği kaydedilmiştir.

Bu serî, H. 1152-1249/M. 1739-1833 tarihleri arasında 21 adet defterden müteşekkildir.

- **Dış Kâğıt Emini (D.BŞM.DKE.):** Bu kalemden Anadolu eyalet ve livalarında tahsil olunan züemâ ve erbâb-ı timar tezkireleri, ahkâm-ı şikayet ve berevât rûsûmu, nüzûl akçelerinden hasıl olan vâridât ve teslimâtın muhasebe defterleri bulunmaktadır.

Bu serî, H. 1036-1143/M. 1627-1730 tarihleri arasında 6 adet defterden müteşekkildir.

- **Darphâne-i Âmire (D.BŞM.DRB):** Asıl işi para basımı ve bunun için gerekli madenlerin temini olan Darphâne, XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı maliye teşkilatı içerisinde ayrı bir önem kazanmış, faaliyet ve yapısında bazı önemli değişiklikler meydana gelmiş ve ikinci bir devlet hazînesi gibi devletin gelir ve giderinin idaresinde görev alan bir kurum olarak ortaya çıkmıştır. H. 1182/M. 1768 yılında savaş giderlerinin karşılanması için bir "*İhtiyat Hazînesi*" biçiminde devreye girmiştir. Bu giderlerin karşılanması için de kendisine bazı gelir kaynakları ihdas edilmiştir. Bu kaynaklardan ilki öncelikle vakıf mukâataaları olup "Haremeyn Mukâataaları ve Tevliyetleri"dir. Bu mukâataaların idâresi Darphâne'ye bırakılmıştır. İkinci önemli kaynak ise H. 1222'de lağvedilen "İrâd-ı Cedîd Hazînesi" gelirleridir. Bu şekilde güçlenen Darphâne, devrinin en önemli malî kurumu hâline dönüşerek Hazîne-i Âmire ve Tersâne'yi desteklemiştir.

Bu serî, H. 990-1252/M. 1582-1836 tarihleri arasında 108 adet defterden müteşekkildir.

Ayrıca, 986 numaralı "*Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu*"nda da, 5624-5635 genel numaralarda kayıtlı H. 1103-1261/M. 1691-1845 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 12 adet Darphâne-i Âmire Defteri mevcuttur.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
607	Bina Emini (D. BŞM. BNE.)	1056 - 1255	1646 - 1839	661	Analitik Envan.
	Şehremini (D. BŞM. ŞHE.)	965 - 1242	1558 - 1827	14	
	İstanbul Ağası (D. BŞM. İSA.)	1076 - 1247	1665 - 1831	30	
	Odun Emini (D. BŞM. ODE.)	1073 - 1254	1663 - 1838	19	
	Kâğıtçıbaşı (D. BŞM. KGB.)	1152 - 1249	1739 - 1833	21	
	Dış Kâğıt Emini (D. BŞM. DKE.)	1036 - 1143	1627 - 1730	6	
	Darphâne-i Âmire (D. BŞM. DRB.)	990 - 1252	1582 - 1836	108	
986	Darphâne-i Âmire Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu	1103 - 1261	1691 - 1845	12	

Bâb-ı Defteri Başmuhasebe Kalemi Ek Kodları (VII. Cilt, Katalog Genel No: 608)

Hazînelerdeki mevcut eşyalar, para miktarları, yapılan harcamalar, değişik memuriyetlere tayin edilen kimselere verilen maaşlar ile aşağıda belirtilen yerlere ait vâridât ve masraf defterleri bulunmaktadır.

Bu cildin ek kod sayısı 42 olup, bunlar şunlardır: Hazînedarbaşı; Azak, Budin, Bağdat, Belgrad, Bosna, Basra, Diyarbakır, Erzurum, Girid, Haleb, Hotin, Kamanice, Musul, Mısır, Niş, Ordu, Revan, Şam, Trablusşam, Uyvar ve Vidin Hazîneleri; Erzurum, Halep, Trablusşam ve Trabzon Gümrükleri; İstanbul Gümrük Eminliği; Adana, Ayntap, Erzurum Gümüşhânesi, Ergani Madeni, Espiye Madeni, İstanbul Beytülmalı, Kastamonu Küre-i Nühas, Keban Madeni, Sayda ve Beyrut Mukâataaları; Aydın, Halep ve Mora Muhassıllıkları; Eflak, Boğdan ve Tokat Voyvodalıkları.

Bu katalogda H. 981-1253 yılları arasındaki kayıtları ihtiva eden 633 defter bulunmaktadır.

Bâb-ı Defteri Başmuhasebe Kalemi Ek Kodları (VIII. Cilt, Katalog Genel No: 609)

- **Cebelü Bedeli (D.BŞM.CBL.)**: Timar ve zeâmet nevinden bir çok dirliklerden ve bilhassa eşkincili vakıf ve mülklerden zamanla cebelü yerine onun masrafına eşit bir miktar para alınmış ve bu uygulama giderek vergi hâline gelmiştir¹⁰⁶. Bu defterler şu mevzuları ihtiva etmektedir: Selanik, Köstendil, Maraş, Trabzon vesair sancak ve livalara ait cebelü bedelleri; muhtelif yerlere ait sıbyan ve mütekâidinin cebelü bedelleri, defter suretleri; bazı mukâataaların peşin ödenen muaccel cebelü bedeliyeleri defteri ve cebelü bedeliyesi icmâl ve hesaplarını gösterir defterler.

Bu serî, H. 1086-1259/M. 1675-1843 tarihleri arasında 893 adet defterden müteşekkildir.

- **Timar Bedeli (D.BŞM.TBL.)**: Bu defterlerde; eşkinci, züemâ ve erbâb-ı timardan alınan bedellerin muhasebelerini bulmak mümkündür.

Bu serî, H. 1160-1227/M. 1747-1812 tarihleri arasında 9 adet defterden müteşekkildir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
609	Cebelü Bedeli (D. BŞM. CBL.)	1086 - 1259	1675 - 1843	893	Analitik
	Timar Bedeli (D. BŞM. TBL.)	1160 - 1227	1747 - 1812	9	Envan.

Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemi Ek Kodları (IX. Cilt, Katalog Genel No: 610)

- **Gelibolu Baruthânesi (D.BŞM.BRG.)**: Hesapları Başmuhasebe içinde ele alınan Baruthâne Defterleri'nde; genel olarak barut imali için gerekli olan güherçile, kükürt, kömür, odun, koyun postu, barut vb. malzemeler depolamak için varil vesair malzemenin masârif muhasebe icmâlleri; Baruthâne nâzırlarının harcamaları, barut verilen kişilerden alınan temessük ve hüccet kâğıtları, çalışanların ücretleri gibi konuların yer aldığı görülmektedir.

Bu serî H. 1137-1203/M. 1725-1789 tarihleri arasında 20 adet defterden müteşekkildir.

- **İstanbul Baruthânesi (D.BŞM.BRİ.)**: Baruthâne'ye ait günlük gelirler, yapılan teslimler, barut için gerekli olan malzemeler, irâd ve masraflar, işçilere verilen

¹⁰⁶ SERTOĞLU, a.g.e., s. 62.

ücretler, çeşitli kişilere yapılan barut tevziâtı, Azatlu Baruthânesi neferlerine verilen ulûfeler gibi konular bu kalem içinde yer almaktadır.

Bu serî H. 1129-1254/M. 1717-1838 tarihleri arasında 84 adet defterden müteşekkildir.

- **Selanik Baruthânesi (D.BŞM.BRS.):** Barut için gerekli olan malzemenin masrafı ve muhasebe icmâli gibi konular Selanik Baruthânesi Defterleri'nde yer almaktadır.

Bu serî H. 1129-1209/M. 1717-1795 tarihleri arasında 15 adet defterden müteşekkildir.

- **Cebelhâne-i Âmire (D.BŞM.CBH.):** Silâh imâli ve tamiri, silâh ve cephâne imâlinde kullanılan malzemenin satın alınması, silâh ve cephânenin kalelere gönderilmesi, kale cebelhânelerinde bulunan malzemenin sayımı gibi işlerle ilgili defterler bu kalemedir.

Bu serî H. 1078-1253/M. 1667-1837 tarihleri arasında 228 adet defterden müteşekkildir.

- **Tophâne-i Âmire (D.BŞM.TPH.):** Merkez ve taşradaki kaleler ile donanmanın ihtiyacı olan top, kundak, top arabası gibi aksâmın imâli, Tophâne-i Âmire ve kale ambarlarında yapılan mühimmât sayımı, kalelerde tamire muhtaç durumda bulunan top ve diğer aksamın tamirâtı, Tophâne eminlerinin kendi zamanlarında yapılan işlerin muhasebesi, muhtelif top dökümhânelerine ait belirli bir zaman diliminde kullanılan mühimmât ve ödenen ücretler ile Tophâne eminleri arasındaki görev devirlerinde tutulan devir-teslim hakkındaki defterlerden müteşekkildir.

Tophâne-i Âmire Defterleri H. 1086-1256/M. 1675-1840 tarihleri arasında 356 adet defterden müteşekkildir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
610	Gelibolu Baruthânesi (D. BŞM. BRG.)	1137 - 1203	1725 - 1789	20	Analitik Envan.
	İstanbul Baruthânesi (D. BŞM. BRİ.)	1129 - 1254	1717 - 1838	84	
	Selanik Baruthânesi (D. BŞM. BRS.)	1129 - 1209	1717 - 1795	15	
	Cebelhâne-i Âmire (D. BŞM. CBH.)	1078 - 1253	1667 - 1837	228	
	Tophâne-i Âmire (D. BŞM. TPH.)	1086 - 1256	1675 - 1840	356	

Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemi Ek Kodları (X. Cilt, Katalog Genel No: 611)

- **Nüzül Emîni (D.BŞM.NZE.):** Nüzül Emîni, seferler sırasında ordunun İstanbul'dan hareketinden düşman hududunu aşınca kadar olan müddet içinde halktan para ile satın alınan zahirenin toplanmasına ve muhtelif menzillerde hazır bulundurulmasına nezaret ederdi¹⁰⁷.

Bu serî H. 1023-1248/M. 1614-1832 tarihleri arasında 113 adet defterden müteşekkildir.

- **İrâd-ı Cedîd Hazînesi (D.BŞM.İCH.):** III. Selim zamanında (1789-1807) "Nizâm-ı Cedîd" adıyla yeni bir askerî teşkilat vücuda getirildiği zaman, bir kısım vergilerin birleşmesiyle yeni bir hazîne de ihdas edilmişti. Bu hazîneye "*Nizâm-ı Cedîd Hazînesi*" de denilmekte olup nâzırına "*İrâd-ı Cedîd Nâzırı*" adı verilmekteydi. Bu hazîne, ordunun masrafını karşılamak üzere kurulmuştu. III. Selim'in hal edilmesi üzerine Nizam-ı Cedîd teşkilatı ile birlikte İrâd-ı Cedîd Hazînesi de ilgâ olunmuştur¹⁰⁸.

Bu serî H. 1205-1242/M. 1791-1826 tarihleri arasında 363 adet defterden müteşekkildir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
611	Nüzül Emîni (D.BŞM.NZE.)	1023 - 1248	1614 - 1832	113	Analitik
	İrâd-ı Cedîd Hazînesi (D.BŞM.İCH.)	1205 - 1242	1791 - 1826	363	Envan.

Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemi Ek Kodları (XI. Cilt, Katalog Genel No: 612)

- **Eshâm Kalemi (D.BŞM.SHM.):** Eshâm ilk defa III. Mustafa zamanında çıkartılan istikraz tahvillerine verilen isimdir. Sonradan her cins tahvile ve hisse senetlerine bu isim verilmiştir.

Eshâm Defterleri, H. 1188-1271/M. 1774-1855 tarihleri arasında 811 adet defterden müteşekkildir.

¹⁰⁷ SERTOĞLU, a.g.e., s. 238.

¹⁰⁸ SERTOĞLU, a.g.e., s. 163.

Ayrıca 986 numaralı "*Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu*"nda 5281-5481 genel numaralarda kayıtlı H. 1189-1281/M. 1775-1865 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 200 adet "*Eshâm Muhasebesi*" defteri mevcuttur.

- **Zecriye Rûsûmu Kalemi (D.BŞM.ZCR.):** Alkollü içkilerden alınan vergiye "*Zecriye*" adı verilirdi. Osmanlı Devleti sınırları içinde müskirât imâli işleriyle gayr-i müslim tebea meşgul olur ve bu müskirâtın sevki ve satımı yine gayr-i müslimler tarafından yapılırdı. Müskirât, imâl edilen bölgelerden kara ve deniz yoluyla merkezlere taşınır ve buralardan da muhtelif yerlerdeki meyhânelere dağıtılırdı. Zecriye Defterleri'nde genel olarak muhtelif karyelerden elde edilen hamr (şarap) ve arak (rakı) miktarı ile bunlardan alınan resm, zecriye muhassılı olan kişilerin tutmuş olduğu zecriye muhasebe icmâlleri, Marmara sahillerinden İstanbul'un muhtelif yerlerine (Samatya, Galata, Kumkapı, Beşiktaş vs.) getirilen rakı ve şarap miktarı, meyhânelerde çalışan usta ve çırakların isim ve eşkâlleri, müskirât taşıyan gemilerin getirdikleri içki miktarı, Âsitâne'ye gelen müskirât kayıtlarından alınan perakende hasılat ile muhtelif kazaların zecriye rûsûmu, teslimat ve bakayâ işlemleri, bağlardan alınan zecriye rûsûmu kayıtları gibi konular yer almaktadır.

Zecriye Defterleri H. 1206-1258/M. 1792-1842 tarihleri arasında 297 adet defterden müteşekkildir.

- **İstanbul Simkeşhânesi (D.BŞM.İSS.):** Gümüş ve altın teller çeken sırmacı ve kılaptancı esnafın bulunduğu yere "*Simkeşhâne*" denilmiş, ilk olarak İrgat Pazarı'nda Çorlulu Ali Paşa Câmii ve Medresesi'nin yerinde iken, sonradan Bayezid'den Aksaray'a giden cadde üzerindeki binaya nakledilmiştir. Simkeşhâne resmî bir müessese hâlinde idare edilirdi. Tanzimat sıralarında işlerin azalmasından dolayı kapanmış, ancak H. 1283/M. 1866-67 senesinde tekrar faaliyete geçirilmiştir. Fakat, ne devlette eski malî kudret, ne de memurlarla halkta evvelki hâl ve vaziyet kalmadığı için faaliyetine devam edememiştir.

Bu serî H. 1190-1191/M. 1776- 1777 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 1 adet defterden müteşekkildir.

- **Kıbrıs Emvâlî (D.BŞM.KBE.):** Kıbrıs'ta Kofla Çiftliği'nin çiftlik kethüdâsı zimmetinde kalan mallar, emvâl-i mirîye ve reayâdan talep olunan mebâliğ, ahalinin ödemeyi taahhüd ettikleri tekâlifler ve Magosa ile sair yerlerde hâsıl olan ibrişim miktarı ve müstahsilleri ile ilgili 4 adet defterden müteşekkildir.

Bu defterler H. 1135-1225/M. 1722-1810 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eder.

- **Kıbrıs Kaleleri (D.BŞM.KBK.):** Kıbrıs adasındaki bazı kalelere gönderilen tophâne ve cebehâne mühimmâtını mübeyyin 1 adet defterden müteşekkildir.

Bu defter H. 1118-1147/M. 1706-1734 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eder.

- **Salhâne Kâtibi (D.BŞM.SHK.):** Salhâne, hayvan kesilip yüzülen yerdir. Salhâne Kâtibi Defterleri şu konuları havîdir: Salhânelerde kesilen koyun ve keçi miktarı ile sakatat miktarı, bunlardan elde edilen gelir, salhâne çalışanlarına verilen maaşlar, salhânenin muhtelif masrafları, İstanbul'un bazı muhitlerindeki kasaplara verilen ağnâmın icmâl defterleri vs.

Bu serî H. 1166-1255/M. 1753-1839 tarihleri arasında 43 adet defterden müteşekkildir.

- **Sûr-ı Hümayûn (D.BŞM.SRH.):** Padişahların erkek çocuklarının sünnetleri, kızlarının da evlenmeleri münasebetiyle yapılan düğünler hakkında kullanılan tabirdir. Sûr-ı Hümayûn esnasında esnaf tarafından verilen hediyeler, sünnet çocukları için lâzım olan eşyaların cins ve miktarı ile Sûr-ı Hümayûn sebebiyle merkezden taşradaki bazı idarecilere gönderilen kâimeler ve meşâyih ile bazı hak sahiplerine yapılan masârif, bu defterlerin ihtiva ettiği konulardandır.

Sûr-ı Hümayûn Defterleri H. 1086-1252/M. 1675-1836 tarihleri arasında 5 adet defterden müteşekkildir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Kataloğu'ndaki Eshâm Kalemi Def. (Genel No: 5281-5481)	1189 - 1281	1775 - 1865	200	Analitik Envanter
612	Eshâm Kalemi (D. BŞM. SHM.)	1188 - 1271	1774 - 1855	811	
	Zecriye Rûsûmu Kal. D. BŞM. ZCR.)	1206 - 1258	1792 - 1842	297	
	İstanbul Simkeşhânesi (D. BŞM. İSS.)	1190 - 1191	1776 - 1777	1	Analitik Envanter
612	Kıbrıs Emvâli (D. BŞM. KBE.)	1135 - 1225	1722 - 1810	4	
	Kıbrıs Kaleleri (D. BŞM. KBK.)	1118 - 1147	1706 - 1734	1	
	Salhâne Katibi (D. BŞM. SHK.)	1166 - 1255	1753 - 1839	43	
	Sûr-ı Hümayûn (D. BŞM. SRH.)	1086 - 1252	1675 - 1836	5	

Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemi Mukâtaât Hazînesi Defterleri (D.BŞM.MKH). (Katalog Genel No: 613)

Mukâtaalar, senelik belli bir bedel karşılığında devlet adamlarına verilir veya emanet usulü ile idare edilirdi. Buradan elde edilen gelirlerin toplandığı yere de "*Mukâtaât Hazînesi*" denilmiştir.

1242 tarihinden itibaren bu hazîne Başmuhasebe'nin kontrolü altında müstakil bir hazîne olup Mukâtaât Nâzırlığı kurulmuştur. Gelir kaynaklarının sürekli arttığını ve bu gelirlerin tamamen Yeniçeri Ocağı'nın lağvından sonra kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Ordusu'nun maaş, tayinat, ve teçhizat gibi masraflarına tahsis edildiğini görüyoruz.

Mukâtaât Hazînesi büyüyünce, kurulmuş bulunan "*Mukâtaât Nâzırlığı*" gelir hesaplarına; "*Masârifât Nâzırlığı*" da gider hesaplarına bakmaya başlamıştır. Böylece Mukâtaât Hazînesi'nden yapılacak ödemelerde her iki nâzırın da görüşü alınmaya başlanmıştır. Fakat buna rağmen hesapların kontrolü Başmuhasebe'den yapılmakta ve son kararı da yine Başdefterdar vermektedir.

Hesapların ayrı tutulması istenilen randımanı vermeyince 1250 tarihinde Mukâtaât Nâzırlığı, "*Mansûre Defterdarlığı*"na dönüştürülür. Mansûre Defterdarlığı kurulmasına rağmen Başmuhasebe ile olan irtibat kesilmiş değildir. Maliye Nâzırlığı'nın kurulmasıyla Defterdarlık son bulur.

Mukâtaât Hazînesi Defterleri, H. 1238-1255/M. 1823-1839 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva eden 778 adet defterden müteşekkildir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
613	Bâb- Defterî Başmuhasebe Kalemî Mukâtaât Hazînesi Defterleri (D. BŞM. MKH.)	1238 - 1255	1823 - 1839	778	Analitik Envan.

6. BAŞMUKÂTAA KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER

Mukâtaacı-yı Evvel Kalemî de denilen bu büro muhtemelen XVI. asrın ortalarında kurulmuştur. Bundan önce mukâtaalarla ilgili kayıtları tutan ve Hazîne-i Âmire kâtipleri arasında yer alan bir mukâtaacının varlığı bilinmektedir. H. 934/M. 1527-28 tarihli bütçedeki kâtipler listesinde ise Rumeli, Anadolu ve Arap vilayetleri mukâtaacılarının isimleri kaydedilmiştir. H. 969/M. 1561-62 tarihli bütçedeki kâtipler listesinde Hazîne-i Âmire kâtipleri arasında mukâtaacı-yı evvel ünvanlı bir görevliye rastlanmış olması bu kalemin Hazîne'ye bağlı olarak kurulduğunu düşündürmektedir.

Bunun bir kalem olarak teşkilatının tamamlanması ve görevlerinin belirlenmesi ise XVII. asırda gerçekleşmiş olmalıdır.

Başmukâtaa Kalemi, özellikle Rumeli'deki Filibe piring sahaları, Kratova, Kili, Varna, İbrâil, İsakçı, Tolcı, Maçın, Ahyolu gibi Tuna nehri kıyısındaki bütün iskele ve tuzlaların mukâtaa hesaplarını denetler, bu mukâtaalar hakkında çıkan emir ve nizamların kayıtlarını tutar ve muhafaza ederdi. Bu arada bazı vazife, has ve salyâne tahsislerine de bakardı. Rumeli'ye ait eminler ve diğer görevlilerin beratları, hüküm ve tezkireleri de bu dairedeki kâtipler tarafından yazılırdı.

Görüldüğü gibi görev alanına giren mukâtaaların büyük çoğunluğu Rumeli'de bulunmaktadır. Bundan dolayı savaşlardan sonraki toprak kayıpları ve bir çok mukâtaanın işgal bölgesinde kalması geniş kaynakları azaltmış, buna bağlı olarak da kalemin fonksiyonu azalmıştır.

Maliye Nezareti'nin kurulması sırasında H. 1254 /M. 1838 bu kalemin görevleri, mukâtaa işleriyle meşgul olan Haslar, İstanbul ve Mâlikâne kalemleriyle birlikte yeniden teşkil edilen Mukâtaât Muhasebesi'ne devredilmiş, Başmukâtaa Kalemi de lağvedilmiştir.

Başmukâtaa Kalemi'nin bağlı birimlerine ait defterler onbir birim başlığı altında tasnif edilmiştir.

Ayrıca "*Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu*"nda da Başmukâtaa Kalemi'ne bağlı birimlere ait defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun)Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	4988-5166	895 - 1269	1489 - 1852	179	Analitik Envan.
631	Başmukâtaa Kalemi (D.BMK.)	22440-22603	904 - 1260	1498 - 1844	164	
	Ahyolu Mukâtaası (D.BMK.AHM.)	22604-22627	953 - 1239	1546 - 1824	24	
	Balçık Mukâtaası (D.BMK.AHM.)	22628	1235 - 1239	1820 - 1824	1	
	Filibe Mukâtaası (D.BMK.FLM.)	22629-22639	992 - 1251	1584 - 1835	11	
	İbrail Mukâtaası (D.BMK.İBM.)	22640-22644	1171 - 1217	1757 - 1802	5	
	Kili ve Akkerman Mukâtaası (D.BMK.KAM.)	22645-22649	997 - 1219	1589 - 1804	5	

	Niğbolu Mukâtaası (D.BMK.NGM.)	22650-22655	1001 - 1244	1592 - 1828	6	
	Silistre Mukâtaası (D.BMK.SLM.)	22656-22676	1184 – 1249	1770 - 1833	21	
	Samako Mukâtaası (D.BMK.SMM.)	22677-22679	1216 – 1240	1801 - 1825	3	
	Üsküp Mukâtaası (D.BMK.ÜSM.)	22680-22687	1128 - 1250	1716 - 1844	8	
	Vidin Mukâtaası (D.BMK.VDM.)	22688-22689	1144 - 1154	1731 - 1741	2	
	Varna Mukâtaası (D.BMK.VRN.)	22690-22691-A	1165 - 1242	1751 - 1826	3	

7. BURSA MUKÂTAASI KALEMİ DEFTERLERİ (D.BRM.)

Bursa, Biga, Bolu, Adapazarı, Kastamonu, Çankırı vs.deki bazı mukâtaalarla mîzân-ı harîr (ipek kapanı) mukâtasının ve Akdeniz adalarındaki çeşitli mukâtaların gelirlerini denetleyen ve Rumeli'deki bazı kale muhafızlarının mevâcib hesaplarını tutan kalemin adıdır.

Bu kalemin daha çok damga resmi, mîzân-ı harîr, tuzla ve gümrük gelirlerini denetlediği görülmektedir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	5269-5275	1003 - 1204	1591 - 1789	7	Analitik Envan.
621	Bâb-ı Defteri Defter Katalogu (D.BRM.)	24233-24454	925 - 1252	1519 - 1836	221	

8. BÜYÜK KALE VE KÜÇÜK KALE KALEMİ DEFTERLERİ

a. Büyük Kale Kalemi Defterleri (D. BKL.)

Önemli bir gider kalemi olan Büyük Kale Kalemi genellikle Mora ve Arnavutluk dışında kalan büyük kalelerin, müstahkem mevkiilerin erzak, cephâne, onarım işleri ve personelin maaş işlerini yürütürdü. Ayrıca Yerli Kulu askerlerinin (Mısır, Bağdat, Lahsa, Musul, Diyarbakir, Van, Bosna, Budin, Tımışvar, Şam, Halep, Kars ve Erzurum'a yeniçeri ve onların teşkilatına uygun olarak ulufe ile kullanılan askerler) yoklamalarına bakardı.

Bu kalem ayrıca *Hazîne tezkiresi* vermeye de yetkiliydi.

Bosna-Hersek bölgesindeki bütün kaleler Büyük Kale Kalemi'ne bağlı iken Podgorice Kalesi Küçük Kale Kalemi'ne bağlıdır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	4725-4975	892 - 1277	1486 - 1861	250	Analitik Envan.
620	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.BKL.)	32167-32843/A	925 - 1252	1519 - 1836	680	

b. Küçük Kale Kalemi Defterleri (D. KKL.)

Mora, Arnavutluk ve civarı ile Hersek'in bazı kalelerinin yerli kulu neferatının mevâcib hesaplarını tutardı. Mevâcibleri ocaklık olarak nehirlerin vâridatından veriliyorsa havaleleriyle tevcih tezkireleri de bu kalemnden verilirdi.

Mevâcib; askerlere senede dört defa ve üç ayda bir muharrem, rebûlâhîr, receb ve şevval aylarında verilen ücret, ulûfe demektir. ilk üç aylık olanına *masar*, ikinci üç aylık olanına *recec*, üçüncü üç aylık olanına *reşen* ve son üç aylık olanına da *lezez* tabirleri ad olarak konulmuştur. Bu tabirler, ayların adlarının rumuzlarından oluşmaktadır.

Bazı kalelerin muhafızlarına ait mevâcib, hasılâtı iyi olan vilayet ve sancaklara havale suretiyle temin edilirdi. Bu tür havalelerle sağlanan mevâciblere de "*ocaklık mevâcibi*" adı verilmiştir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	4976-4987	1124 - 1286	1712 - 1870	11	Analitik Envan.
620	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.KKL.)	32844-33117	959 - 1251	1552 - 1835	274	

9. BÜYÜK RUZNAMÇE VE KÜÇÜK RUZNAMÇE KALEMLERİ İLE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER

a. Büyük Ruznamçe Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Defterler (D.BRZ.)

Ruznamçe: Günlük vâridat ve masârifin, yahut vukuatın kaydına mahsus deftere verilen addır. Rûz Farsça gün, nâmçe de defter demektir. İlk zamanlarda "*Rûznâme*" denildiği halde sonraları *Ruznamçe* hâlini almıştır. Muhasebe kelimesi yerine de kullanılırdı. Bu defteri tutana "*ruznamçeci*" denirdi. Rûznâmçe Defteri Tanzimat'tan sonra "*Yevmiye Defteri*" adını almıştır.

Büyük Ruznamçe Kalemî, Maliye Nezareti'nin kuruluşuna kadar (H. 1253/M. 1839) Bâb-ı Defterî'nin, dolayısıyla Hazîne'nin bütün gelir ve gider işlemlerinin yapıldığı bürodur. "*Ruznamçe-i Hümayûn*", "*Ruznamçe-i Evvel*" ve "*Harc-ı Hâssa Ruznamçesi Kalemî*" de denmektedir. Ruznamçe, îrâd-masraf şeklinde kaydedilen meblağların günlük tutulmasından oluşurdu. Defterler ise günlük, aylık, üç aylık ve yıllık olurdu.

Hazîne dairesinin baş kalemi olan Büyük Ruznamçe Kalemî mukâtaa, mevkûfât ve cizyeden hâsıl olan gelirleri her gün kaydederdi. Hünkar müteferrikaları, çâşnigirler ve ulûfeli divân kâtiplerinin maaşları bu kalem tarafından verildiği gibi, her gün Hazîne'ye giren ve çıkan para, kumaş, altın, gümüş, vs.'nin kayıt ve hesaplarını da bu kalem tutardı. Bundan başka Başdefterdarlığın günlük gelir ve giderlerinin özetleri burada gözden geçirilir, "*ruznamçe temessükü*" denilen ibrâ tezkireleri yazılırdı.

Ruznamçe Kalemî, merkezî bir kuruluştur. Burada tutulan Hazîne kayıtları "*mîzân-ı adl*" olarak kabul edilmiştir. Bu bakımdan Bâb-ı Defterî'ye bağlı gelir ve giderlerle ilgili muhasebe kalemlerinin kayıtlarında hata varsa, bunlar ruznamçe kayıtlarıyla karşılaştırılarak bulunurdu. Toplama kolaylığı sağlamak üzere ayrı defterlere sadece rakamlar yazılarak "*Erkâm Defterleri*" oluşturulmuştu. Savaş gibi durumlarda padişah İstanbul'dan uzakta kaldığı zaman biri İstanbul'da, diğeri de padişahın bulunduğu yerde olmak üzere iki ayrı ruznamçe defteri tutulurdu.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	1649-1669 1696-2280	936-1255 932 - 1259	1530-1839 1526 - 1843	21 581	Analitik Envan.
627	Bâb-ı Defterî Defter Katalogu (D.BRZ.)	20610-21193/B	896 - 1254	1491 - 1838	584	

b. Küçük Ruznamçe Kalemî Defterleri (D.KRZ.)

"*Müşâherehorân*" da denilen bu kalem, aynı zamanda Büyük Ruznamçe Kalemî'nin yardımcısı mahiyetindeydi. Her gün Hazîne'ye giren ve oradan çıkan para, kumaş, altın, gümüş vs.'nin kayıt ve hesaplarında Büyük Ruznamçe Kalemî'ne yardım

ettiği gibi kazaskerler, divân çavuşları, müşâherehorân denen aylıklılar, çâşnigîrler, Divân-ı Hümayûn ve saray peykânı (yaya bir posta sınıfı olup çok süratli koşmakla bilinirlerdi; önceleri padişahların irâdelerini tebliğ için kullanılmış iseler de zamanla süslü elbise ve sorguçlarıyla saltanat şiârından sayılmışlardır), mimarlar ve diğer bazı cemaatlerin özlük ve maaş işleriyle uğraşırlardı.

Bu kalem, H. 1256 /M. 1840 yılında ilgâ olunmuştur.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun)Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	3398-3507	1013 - 1219	1604 - 1804	110	Analitik Envan.
620	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.KRZ.)	33118-33554	940 - 1254	1533 - 1838	437	

Ayrıca "Maliye'den Müdevver Defterler Kataloğu"nda da Küçük Ruznamçe Kalemi'ne ait defterler bulunmaktadır.

10. CERİDE ODASI DEFTERLERİ (D.CRD.)

Cerîde, genel anlamıyla muamele ve vukuatın hülâsalarını kayda mahsus defterlere verilen addır. Maliye lisanında, cerîde-i nüfus, nüfus defterleri demektir. Maliye Nezareti'nin teşekkülünden sonra Cerîde Muhasebeciliği olarak teşkilattaki yerini almıştır. Kataloğunda kaydolunan defterler, muhtelif liva, kaza ve nahiyelerin müslim ve gayr-i müslim nüfûs yoklamalarını ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
623	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.CRD.)	39876-40813/O	1213 - 1254	1785 - 1838	952	Analitik Envan.

Ayrıca 986 numaralı Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu ve Maliye Nezareti Cerîde Odası Defterleri içerisinde de Cerîde Muhasebesi defterleri ve nüfus defterleri bulunmaktadır.

11. CİZYE MUHASEBESİ KALEMİ DEFTERLERİ (D.CMH.)

İslam devletlerinde zımmî statüsündeki (kendileriyle bir çeşit vatandaşlık sözleşmesi yapılmış) Müslüman olmayan azınlıkların faal erkek nüfusundan alınan

cizye, Osmanlı Devleti'nin en önemli gelir kaynaklarından birini teşkil edegelmiş ve bütçe gelirlerinin büyük kısmını oluşturmuştur.

Osmanlılar, fethettikleri yerlerde yaşayan yerleşik zımmî nüfusa cizye tarh ederlerdi. Fakat bu vergilerin miktarı her yerde aynı değildi. Rahipler, bâliğ olmayan çocuklar, devlet hizmetinde bulunan aileler ve iş yapamaz durumda olanlar cizyeden muaf tutulurdu. Bazı bölgelerin cizyeleri ya maktû idi ya da tamamen bağışlanmış idi. Mısır, Bağdad ve Basra eyaletlerinin maktû olan cizyeleri irsaliyeleri içinde yer alırdı. Eflâk-Boğdan Voyvodaları ile Erdel Krallığı ve Dubrovnik Cumhuriyeti'nin bedel-i cizye veya harac denen tâbi devlet vergisi niteliğindeki maktû cizyeleri de oldukça önemliydi.

Belli bir yerde oturmayan ve belli bir işi olmayan gayri müslimlere "yâve", bunlardan alınan cizyeye de "yâve cizyesi" denirdi. Cizye tahsili genellikle, yave cizyesi hariç, hâne hesabı üzerinden ve ortalama alınarak yapılıyordu.

H. 1101-1103 /M. 1689-1691 yılları arasında sadrazam olan Köprülüzâde Mustafa Paşa bir cizye reformu yaptı. Bu sırada hâne başına eşit olarak toplanan cizyeyi ilk devirlerde olduğu gibi yükümlülerin malî durumuna göre üç sınıfa ayırarak farklılaştırdı. 1102 (1690) yılında uygulamaya konan reforma göre cizye, *a'lâ* (yüksek), *evsat* (orta) ve *ednâ* (düşük) mertebelerinden alınacaktı. Cizye dilimleri a'lâdan 4, evsattan 2 ve ednâdan 1 şerifi altın olarak belirlenmişti. Cizyedara düşen harc ise sırasıyla 30, 24 ve 12 akçe idi.

Tâbi devletlerin ödedikleri maktû cizye ile Kiptîlerin ödedikleri cizye hariç bütün cizye gelirlerinin Cizye Muhasebesi Kalemî'nde toplanması kararlaştırılmıştır. Buna göre çeşitli mukâtaa, sultan vakıfları, vezir ve sancakbeyi hasları, ocaklık vs.'de bulunan cizyeler bu birimlerden bağımsız olarak ve tek elden toplanacaktı.

Bütçelerde çeşitli kalemlere dağılmış olan cizyeler ile Cizye Ziyâdesi (Mensûh) Kalemî'nin bütünü Cizye Muhasebesi'ne aktarıldı. Dolayısıyla bütçede yer almaya başladı. Mısır, Bağdad ve Basra gibi eyaletlerin cizyeleri bunların irsaliyeleri içinde olup denetimi Başmuhasebe'de kaldı. Eflâk, Boğdan ve Dubrovnik cizyeleriyle Kiptiyân cizyesi de eskiden olduğu gibi Maden Kalemî'nin denetimine bırakıldı.

Cizye tahsiline mahsus makbuz senetleri, her sene bu kalem tarafından hazırlanarak mühürlenir ve zamanı geldiğinde torbalar içinde cizye memurlarına veya mültezimlere teslim edilirdi. Bu torbalar şer'î mahkemelerde ve kadı huzurunda muharrem ayının başında açılırdı.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	3508-3799	958 - 1264	1551 - 1848	293	Analitik Envan.
628	Bâb-ı Defterî Defter Katalogu (D.CMH.)	26561-27415/34	966 - 1264	1558 - 1848	887	

Ayrıca, Maliye Nezareti Cizye Defterleri katalogu içerisinde de Cizye Muhasebesi Kalemî defterleri bulunmaktadır.

12. CİZYE ZİYÂDESİ KALEMİ DEFTERLERİ (D.CZD.)

Sultan, vezir vakıfları ve diğer vakıfların cizye, âdet-i ağnâm ve avârız türünden bazı gelirleriyle ilgilenen kalemdir. Bu kalemin en önemli gelir kaynağı cizye, âdet-i ağnâm, resm-i ağıl ve vakıflardaki cizye fazlaları idi. Bu kalem H. 1103/M. 1691 tarihli cizye reformundan sonra feshedilerek gelir kaynaklarının hemen hepsi Cizye Muhasebesi Kalemî'ne aktarılmıştır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	3508-3926	958 - 1279	1551 - 1863	420	Analitik Envan.
619	Bâb-ı Defterî Defter Katalogu (D.CZD.)	26015-26019/C	1013 - 1101	1604 - 1689	8	

13. ÇELTİK RÜSÛMU KALEMİ DEFTERLERİ (D.ÇRS.)

Anadolu ve Rumeli'deki bazı çeltik nehirleri ve pirinç ekim alanlarının gelirlerine ait hesaplara bakardı. Ayrıca, Hristiyan cemaatlerin ruhanî reislerinin pîşkeşleriyle ilgili hesapları da tutardı.

Bu kaleme Vâridât-ı Şıkk-ı Sanî Kalemî (D.VRS.) de denmektedir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
619	Bâb-ı Defterî Defter Katalogu (D.ÇRS.)	25994-25600	926 - 1244	1520 - 1828	7	Analitik Envan.

14. DEFTERDAR MEKTUBÎ KALEMİ DEFTERLERİ (D. DMK.)

Bu kalem, defterdarın hususî kalem müdürünün dairesi durumunda olup, başdefterdara gelen tahrir, telhis ve derkenarlara icap eden havaleleri yazardı.

Tamamlanmış tasnifler incelenmiş ve Bâb-1 Defterî teşkilatında görev yapan kişilere yazılmış özel mektupların da Defterdar Mektubî Kalemî'ne ait belgeler arasında değerlendirildiği görülmüştür. Kalemın tuttuğu defterlere ait çizelge aşağıdadır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
619	Bâb-1 Defterî Defter Katalogu (D.DMK.)	26228-26277/A	1186 - 1252	1773 - 1837	51	Analitik Envan.

15. EVÂMİR-İ MALİYE KALEMİ DEFTERLERİ (D.EVM.)

Malî yazışmaların idare edildiği ve emirlerinin yazıldığı Maliye'nin Kançılarya Kalemî'dir. Maliye dairesindeki önemli işler, sefere müteallik muameleler için gerekli emirler, mirî mukâataaların usulüne göre tahririne ait gereken kararlar, muhallefâtın zabtı için yazılan hükümler ve diğer kalemlerin kaydı gereği defterdar kesedarı tarafından yapılan tahrirât bu kaleme gönderilerek emirler burada yazılırdı. Mukâataalarla eshâm beratlarının da bu kalemde yazılması usuldendi.

Ayrıca, diyânet memurlarının, evkâf idare edenlerin, vakıflardan para alanların beratları da bu kalemde tertip ve tanzim olunurdu.

Evâmir-i Maliye Kalemî'nde hazırlanan emirlerde defterdarın imzası ve padişahın tuğrası bulunurdu.

Bu kalem, XVIII. yüzyıldan önce "*Tezkire-i Ahkâm*" ve "*Maliye Kalemî*" olarak iki ayrı birim şeklinde iken; bu tarihten sonra Evâmir-i Maliye Kalemî adı altında birleştirilmiş ve başdefterdara bağlı bir birim hâlinde hizmet verir duruma getirilmiştir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	2467-2538	1053 - 1203	1643 - 1789	72	Analitik Envan.
619	Bâb-1 Defterî Defter Katalogu (D.EVM.)	26278-26367	976 - 1253	1568 - 1837	90	

16. GANEM MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER (D.GNK.)

Mevkufat Kalemî'ne bağlı olarak görev yapar ve halife rütbesindeki bir reis tarafından idare edilirdi.

Celebkeşân ağnâmı mukâtaalarına, celebkeşân ağnâmı tahsiline, bu verginin iltizâma verilmesine bakmak, mirî tayinat için koyun satın almak başlıca vazifesiydi.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
621	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.GNK.)	23788-24156	973 - 1256	1565 - 1840	369	Analitik Envan.
	Kasabbaşı Defterleri (D.GNK.KSB.)	24157-24212	1099-1253	1688 - 1837	56	
621	Kışlak Emini Defterleri (D.GNK.KŞE.)	24213-24232	1168-1212	1755 - 1798	20	Analitik Envan.
986	Kâmil Kepeci Kataloğu Kasabbaşı Defterleri	7399-7411	1106-1260	1694 - 1844	13	

17. HAREMEYN MUHASEBESİ KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER (D.HMH.)

Bu kalemin bir adı da "*Evkâf Muhasebesi*"dir. Haremeyn'e (Mekke ve Medine) ait ve bunlara bağlı vakıfların kayıtlarını tutar ve her sene muhasebelerini kontrol ederdi. Selâtin denen büyük camilerin vakıflarına ve bu camilerde hizmet eden görevlilerin maaşlarıyla ilgili işlemlere bakardı. Mekke ve Medine'ye ait olup İstanbul ve Rumeli'de bulunan vakıf arazilere taalluk eden defterler ve kayıtlar burada tutulurdu. İstanbul ve Rumeli'deki din görevlilerinin dinî vazife ve tayinlerinin mutazammın vesikalarını hazırlar ve bunları Maliye Kalemi'ne göndererek oradan beratlarının çıkmasını sağlardı. Ayrıca bazı kişilerin uhdesinde olan Haremeyn mâlikâneleri ve bunlara dair şartlar ve bazı Haremeyn mukâtaalarından tertip edilmiş olan eshâm ve "cihât" tevcihleri ile evkâfa mülhak olan esnaf ve sanat erbabı nizamı ve bazı emirler ile ilmuhaberler de buradan yazılırdı. Bunların yanı sıra bazı kale neferlerinin mevâciblerini, müttekâid ve duâcı vazifelerini de yine bu kalem denetlerdi.

Haremeyn Muhasebesi'ne bağlı olan vakıfları şu başlıklar hâlinde toplamak mümkündür:

Sultan vakıflarının hepsi,

Dârüssaâde ağası nezaretinde olan vakıflar,

Evliyâ vakıfları,

Medine-i Münevvere ve Mısır Evkâfı,

Şahısların Medine-i Münevvere'ye tahsis ettiği vakıflarla bunlara ait tevcihat işleri,

Sadrâzam ve şeyhülislâm nezaretindeki vakıflar.

Haremeyn Muhasebesi Kalemî ve bağılı birimlerine ait defterler şunlardır:

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil KepeciTasnifi Kat.	3275-3284 3298-3356	1012 – 1291 905 - 1255	1603 – 1874 1500 - 1839	9 59	Analitik Envan.
614	Haremeyn Muhasebesi Defterleri (D.HMH.)	21353-21884	966 - 1285	1558 - 1868	532	
	Atik Ali Paşa Evkafı	21885	1003-1081	1594-1671	1	
	Ayasofya Evkafı	21886-21888	1091-1281	1680-1804	3	
	Bina Emini Evkafı	21889	1156	1743	1	
	Beşir Ağa Evkafı	21890-21896	1157-1205	1744-1791	7	
	Çorlulu Ali Paşa Evkafı	21897-21898	1187-1231	1709-1801	2	
	Eyüp Sultan Evkafı	21899-21900	1136-1155	1723-1742	2	
	Fatma Sultan Evkafı	21901-21906	1186-1192	1772-1778	6	
	Gülbahar Hatun Evkafı	21907-21909	1119-1245	1707-1830	3	
	Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkafı	21910-21911	1119-1245	1707-1830	2	
	Gazi Süleyman Paşa Evkafı	21912	1157	1744	1	
	Haremeyn Ruznamçe Evkafı	21913-21914	1222-1245	1807-1830	2	
	Kara Mustafa Paşa Evkafı	21915	1218	1803	1	
	Laleli Evkafı	21916-21917	1235 - 1247	1820 - 1832	2	
	Medine-i Münevvere Evkafı	21918	1174	1760	1	
	Mahmut Paşa-ı Veli Evkafı	21919	1199-1224	1785-1809	1	
	Mardin ve Nusaybin Mukataaları	21920-21921	1142-1146	1729-1733	2	
	Nur-ı Osmaniye Evkafı	21922	1107	1695	1	
	Sultan Ahmet Han Evkafı	21923-21925	1178-1259	1764-1843	3	
	Beyazıd-ı Veli Evkafı	21926-21933	1122-1125	1710-1713	8	
	Abdülhamid Evkafı	21934-21937	1233-1251	1818-1835	4	
	Sultan Fatih Evkafı	21938-21941	1086-1269	1675-1850	5	
	Sultan Mahmut Evkafı	21942-21945	1180-1251	1766-1835	4	
	Sultan Murat Han Evkafı	21946-21950	1092-1250	1681-1834	5	
	Selimiye Evkafı	21951-21955	1114-1217	1702-1802	5	

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
614	Sultan Süleyman Han Evkafı	21956-21963	986-1252	1578-1836	8	Analitik Envan.
	Sultan Yıldırım Evkafı	21964-21965	1096-1097	1685-1686	2	
	Şehzade Sultan Mehmed Evkafı	21966-21968	1117-1241	1705-1825	3	
	Valide Sultan Evkafı	21969-21976	1123-1278	1711-1862	8	
	Mihrişah Sultan Evkafı	21977-21978	1231-1241	1816-1825	2	
	Vakf-ı Hümayûn Evkafı	21979-21993	1188-1230	1774-1815	15	
	Yeniil Türkmenân-ı Halep Evkafı	21994-22008	1143-1294	1730-1877	15	

18. HAREMEYN MUKÂTAASI KALEMİ DEFTERLERİ (D.HMK.)

Her sene Haremeyn'e, yani Mekke ve Medine'ye gönderilen surrelerin kayıtlarını tutmak ve Haremeyn'e ait mukâtaaların işlemlerini yürütmekle görevliydi. Ayrıca Medine-i Münevvere'ye bağlı arazilerin mahsul işleriyle İzmir, Midilli, Sakız, Menteşe, Antalya ve Alâiye mukâtaaları işlerine bakardı.

Surre, Mekke ve Medine-i Münevvere'de oturan ve o tarafta bulunan seyyidlere, şeriflere ve ileri gelenlere dağıtılmak üzere Osmanlı padişahları tarafından gönderilen para vesair eşyaya verilen addır. Hac dolayısıyla İstanbul'dan Haremeyn'e surre yollanmasına "*surre ihracı*", yine hac dolayısıyla padişah tarafından Haremeyn'e yollanan para ve hediyelere "*surre-i hümayûn*", Haremeyn halkına dağıtılmak üzere gönderilen eşya ve paraları korumakla görevli özel birlik ve merasime de "*surre alayı*" adı verilmiştir.

Surre Defterleri için ayrı bir katalog tertip edilmiştir. (Bkz. Evkâf-ı Hümayûn Nezareti defterleri).

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	3285-3287	1080-1275	1669-1859	3	Analitik Envan.
		3357-3397	884 - 1280	1479 - 1863	43	
631	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.HMK.)	22009-22385	1024 - 1254	1615 - 1838	377	

19. HASLAR MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMİNE AİT DEFTERLER (D.HSK.)

Padişah ve hanedan azalarıyla sadrazam haslarının kayıtlarının tutulduğu, senet ve emirlerin yazıldığı ve saklandığı kalemdir. Bundan başka âdet-i ağnâm gibi gelir kaynaklarının hesapları da burada tutulurdu. Özellikle Rumeli'yle Güneydoğu Anadolu'daki bazı mukâataaları ve mahallî kalemler ve bunların gelirlerinden vezir vs. haslarına karşılık ayrılan tahsisatı yönetirdi. Evlâd-ı fâtiyhânın (Rumeli fatihlerinin evlâdıyla Rumeli bölgesi fetholundukça Anadolu'nun muhtelif yerlerinden getirilip buraya iskan edilmiş olanlar, sefer zamanında ayrı birlikler hâlinde iştirak ederlerdi.) muayyen maaşları, vergiden muafiyetleri ve diğer imtiyaz işleri de buradan yürütülürdü.

Haslar Mukâataası Kalemi'nin bağlı birimi olan "*âdet-i ağnâm*" defterler 54 adet olup, H. 919-1251/M. 1513-1835 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eder.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	3060-3206	963 - 1247	1556 - 1831	146	Analitik Envan.
618	Haslar Mukâataası Kalemi (D.HSK.)	25569-25932/C	854 - 1254	1450 - 1838	367	
	Haslar Mukâataası Kalemi Âdet-i Ağnâm Bedeli (D.HSK.AAĞ.)	25933-25986	919 - 1251	1513 - 1835	54	

20. HAVÂSS-I CEDİDE KALEMİ DEFTERLERİ (D.HSC.)

Bu kaleme ait defter çıkmamıştır. Belgeleri için bkz. Havâss-ı Cedîde Kalemi Belgeleri.

21. İSTANBUL MUKÂATAASI KALEMİ DEFTERLERİ (D.İSM.)

İstanbul İhtisabı, Selanik Gümrüğü, Mora İskeleyi gümrükleri gibi mukâataalar, ipekten alınan mîzan rûsumuyla altın ve gümüş mamulleri üzerindeki vergilere dair işlere bakardı. Bazı memurların alınmasında da yetkiliydi. 1733 yılında Kefe Mukâataası ile birleştirilmiştir.

Bu kalemin, bağlı birimi "*İstanbul İhtisabı Mukâataası*"dır (D.İSM.İSİ.). Bu defterlerde İstanbul İhtisabı ile ilgili muhtelif hesaplar mevcuttur. İhtisab gelirleri, mukâataalar hâlinde iltizam usulüyle yönetilmiş ve değişik şehirlerin ihtisab gelirleri, değişik kalemlerin denetimine verilmiştir.

Katalog	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel	Tarih	Defter	Katalog
---------	--------------------------	-------	-------	--------	---------

Genel No		Numara Sırası	Hicrî	Miladî	Adedi	Tertibi
618	İstanbul Mukâtaası Kalemî Defterleri (D.İSM.)	25363-25562	930-1256	1528-1840	200	Analitik Envan.
	İstanbul İhtisabı Defterleri (D.İSM.İSİ.)	25563-25568	1118-1243	1706-1827	6	

22. KALEMİYE DAİRESİ DEFTERLERİ (D.KLD.)

Kalemiye Dairesi XVIII. yüzyıl başlarında Bâb-ı Defterî'nin Mevkufât Kalemî'ne bağlı olarak meydana getirilen bir teşekküldür. Burası, hâcegân rütbesinde bir büro değildir. Halifelikle idare edilmekteydi. Daha sonraları müstakil bir kalem haline getirilmiştir.

Bu büronun vazifesi kayd-ı hayat şartıyla iltizama verilen çiftliklerden ve mâlikâne mukâtaalardan alınan %10 nispetindeki Kalemiye Resmi'ni tahsil etmekte.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
619	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.KLD.)	26105-26227/A	1101 - 1253	1689 - 1837	124	Analitik Envan.

23. KEFE MUKÂTAASI KALEMİ DEFTERLERİ (D.KFM.)

Bu kalem Kefe bölgesindeki mukâtaaların gelirleri ile bazı kale mevacibleri, vazifeler ve salyâne harcamalarını denetlemek, bazı memurların atamalarını yapmakla görevliydi. Kefe'nin elden çıkması üzerine İzmir, Aydın ve Kırım'da bazı önemli mukâtaaların hesaplarını tutmak ve hazîne tezkirelerini vermekle görevlendirilmişti. 1733'te İstanbul Mukâtaası ile birleştirilmiştir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	5276, 5277, 5280m.	892 - 1105	1487 - 1693	3	Analitik Envan.
619	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.KFM.)	26368-26415	959 - 1246	1558 - 1830	48	

24. KÜÇÜK EVKÂF KALEMİ DEFTERLERİ (D.KEV.)

Tanzimat'tan önce üç ayrı dairede idare edilen vakıfların bir bölümü "*Küçük Muhasebe Kalemî*" de denilen bu kalem tarafından yönetilirdi. Diğerleri Haremeyn Muhasebesi ve Anadolu Muhasebesi kalemleridir.

Bu kaleme bağılı olarak bulunan vakıflar; İstanbul, Rumeli ve Anadolu'daki bazı vakıflardır. Bu vakıfların idarî işleri, hesapları, tayin ve tevcih gibi işleri Bâbüssaâde ağasının idaresindeki bu kalem tarafından yürütülürdü. Ayrıca nezareti sadrazamlara ait "*sadaka tevliyetleri*" adlı küçük tevliyetlerin defter ve hesapları da burada tutulurdu.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	3288-3290	1284	1867	3	Analitik Envan.
631	Bâb-ı Defteri Defter Katalogu (D.KEV.)	22386-22439	1026 - 1264	1617 - 1848	54	

25. MADEN MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER (D.MMK.)

Maliye kalemlerinden birisi olan bu kalem, büyük gümrük mukâataalarını, Anadolu ve Rumeli Kıptilerinin cizyelerini, Eflâk ve Boğdan Voyvodalıkları'ndaki kefare cizyelerini, Erdel Krallığı ve Dobrovnik Cumhuriyeti kefare cizyelerini, Serçin ve Derçin Gümrük Mukâataasını, Mîzân-ı Harîr Mukâataasını, Emtia Gümrüğü, Efrenc Eşyası Gümrüğü ve Duhan Gümrüğü mukâataalarını, maden mukâataalarını, şaphâne mukâataalarını, kantar resmlerini, istiridye ve midye çıkarıcılığı, haşhaş rûsûmu mukâataalarını, Darphâne mukâataaları ve Simkeşhâne mukâataasını idare eden ve her sene muhasebelerini hazırlayan bürodur.

Maden Mukâataası Kalemi'ne ve bağılı birimlerine ait defterler şunlardır:

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Maden Kalemi.	5167-5206	997 - 1234	1589 - 1819	39	Analitik Envan.
	Maden Kalemi. İstanbul Gümrüğü	5207-5237	1012 - 1258	1700 - 1842	31	
	Maden Kalemi. Gümrükler	5238-5268	1084 - 1268	1673 - 1852	31	
622	Maden Mukâataası Kalemi Def. (D.MMK.)	22692-23246	948 - 1256	1541 - 1840	555	Analitik Envan.
	Boğdan Cizyesi (D.MMK.BGN.)	23247-23249	1114 - 1197	1702 - 1783	3	
	Duham Dönümü (D.MMK.DHN.)	23250-23377	1100 - 1252	1689 - 1837	128	
	Eflak Cizyesi (D.MMK.EFK.)	23377/A-23377/C	1097 - 1183	1686 - 1769	3	

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
	İstanbul Gümrük Emni (D.MMK.İGE.)	23378-23767	1015 - 1255	1606 - 1839	390	
	Kıptiyân Cizyesi (D.MMK.KBC.)	23768-23787	1100 - 1250	1689 - 1835	20	

26. MASRAF-I ŞEHİRİYÂRÎ KALEMİ DEFTERLERİ (D.MSF.)

Saray'ın Enderûn ve Bîrûn kısımlarının her türlü masraf ve tayinatının idare edildiği kalemdir. İdare bakımından Saray'a, muamele bakımından Defterdarlığa bağlı idi. Âmiri "*masraf-ı şehriyârî kâtibi*" ünvanı verilen memurdu.

Masraf-ı şehriyârî kâtibi, Saray'ın Bîrûn kısmına mensup emninlerin, yani matbâh emini, arpa emini ve darbhâne emininin Saray ihtiyacı için hariçten yaptıkları alımların defterlerini tutar ve hesaplarına bakardı.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	7094-7269	883 - 1264	1478-1848	176	Analitik Envan.
620	Bâb-ı Defteri Defter Kataloğu (D.MSF.)	32079-32166	1099-1247	1687-1832	88	

27. MENSUHÂT (KAPUDÂN-I DERYÂ) KALEMİ DEFTERLERİ (D.MNS.)

Yeniçeri Ocağı'nın kurulmasından önce Osmanlı Devleti'nin ücretli ve daimî ordusunu teşkil eden "*Yaya*" ve "*Müselleme*" teşkilatları XVII. yüzyılda ortadan kaldırılınca bunlara ait olan çiftlikler "*Mensuhât*" ismi altında Derya Kalemî'ne bağlanarak Kaptanpaşa Eyaleti'ne tâbi timar ve zeâmetlerle birlikte idare olunmuştur. Bu çiftliklerin öşür ve rûsûmunu tasarruf edenlere "*Mensuhât Efrâdı*" adı verilmiştir. Bunlar sahillerin muhafazasında kullanılan bir sınıf olup, ihtiyaç olduğu zamanlarda Bahriye askerlerini tamamlamak için kullanılmışlardır.

Mensuhât Kalemî'ne ait olan çiftliklerin tevcihi kaptan paşalara aitti.

Katalog	Tasnifin (Katalogun)	Genel Numara	Tarih	Defter	Katalog
---------	----------------------	--------------	-------	--------	---------

Genel No	Adı	Sırası	Hicrî	Miladî	Adedi	Tertibi
619	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.MNS.)	25987-25993	1014 - 1237	1605 - 1822	7	Analitik Envan.

28. MEVKUFÂT KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER (D.MKF.)

Doğrudan Defterdarlığa bağlı olan bu kalemin bir adı da "*Rûsûm Kalemi*" idi. Başlıca görevleri, örfî vergilerle avârız ve bedel-i nüzûl vergilerine bakmak, bir gider için tahsis edilip harcanmadan kalan parayı (mevkûf akçe) Hazîne'ye geçirmek, menzil kayıtlarını tutmak ve masraflarını karşılamak, harp zamanı vilayetlerin gönderdiği askerlere verilen tahsisat ve iaşe masraflarını temin etmektir. Bunlardan başka ordunun ot, saman ve yem ihtiyacını temin ile sefere katılan paşalarla sivil memurlara ödenecek paraları sağlamak da bu kalemin vazifelerindendi. *Navul Kalemi*'nin kuruluşuna kadar H. 1200 yılının başlarında İstanbul zahiresinin yanı sıra ordu ve donanmanın da ihtiyacı olan zahirin satın alınması, nakledilmesi ve depolanmasını da bu kalem karşılamaktaydı. Mevkufât Kalemi'yle ilgili emirler Mühimme Kalemi'nden çıkmaktaydı.

Maliyeden Müdevver Defterlerden 8989 numarada kayıtlı H. 1250 tarihli defterde Mevkufât Kalemi şöyle tarif edilmektedir: "Eyaletler, sancaklar, kazalar, nahiyeler, köyler ve araziler ile bunlarla ilgili nizam ve şartların keyfiyâtı, Defterhâne-i Âmire Kalemi kayıtlarına düşürüldüğü gibi, hâlâ verimli arazide yetişen tarım ürünleri, ağaçlar ve güherçile gibi bitkiler ve koyun ve tavuk ve bârgir gibi hayvanlara müteallik tasarrufât-ı Hazîne-i Âmire'nin tafsîlâtı ve esasen ilk yaratılışı toprak olan insanın da avârız, tekâlif ve iskan gibi şartları ve hatta hukûk-ı insâniyeden, yıllık vergiler ve teşrifât-ı aliyyenin ortaya ilk çıkışında Mevkufât Kalemi'ne düşürölüp; başlangıçta bu kalemin zabîtan ve ketebesi çok ve hünerli ve nasbolunan hâceleri âlf-kadr ve maarif-perver olarak kalem-i mezbûra...¹⁰⁹".

Mevkufât Kalemi'nin önemli görevlerinden birisi de menzil teşkilatının işlerini yürütmektir. Menzil Halifeliği tarafından idare edilen bu teşkilat devletin haberleşmesini temin ediyordu. Haberleşmenin süratle yapılabilmesi için oluşturulan menzillerde her an hizmete hazır menzil atları bulundurulur, iki menzil arasını haberciler bu atlarla katederlerdi. Ulaştığı yeni menzilde atını değiştirir ve yeni bir atla

¹⁰⁹ Maliye'den Müdevver Defterler, nu: 8989, s. 26.

bir sonraki menzile giderdi. Bu teşkilat zamanın şartlarına göre oldukça hızlı haber ve posta ulaştıran bir yapıya sahipti.

Mevkufât Kalemi'nin gördüğü bu hizmetlere karşılık gelir kaynakları ise avâriz, bedel-i nüzül, bedel-i sürsat ve bedel-i iştirâdan oluşmaktaydı. Yukarıda da kısaca bahsedilen bu gelir kaynakları şöyle açıklanabilir.

Avâriz Vergisi: Osmanlı maliyesinde olağan dışı ve düzensiz (gayr-i mukarrer) vergiler, "*avâriz-ı divâniye*", "*tekâlif-i örfiye*" veya kısaca "*avâriz*" adı altında toplanmıştır. Geçmiş ne zamana uzanırsa uzansın ve ne amaçla konmuş olursa olsun bu vergiler savaş masraflarının finansmanına yönelikti.

Avâriz vergileri, "*avârizhâne*" denen birimler üzerine tarhedilirdi. Muaf olanlar çıkarıldıktan sonra geri kalan köy ve mahalle nüfusu tespit edilip belirli sayıda gerçek hâne bir avârizhânesi sayılarak köyün veya mahallenin kaç avârizhânesi olduğu belirlenirdi. Böylece hâneler belirlendikten sonra yükümlülere ister yerleşik isterse konar-göçer olsun bu vergiden bir bütün olarak sorumlu tutulurdu.

Avâriz akçesi olarak alınan bu maktû ve nakit vergi zaman içerisinde paranın değer kaybına bağlı olarak artırılmıştır. Önceleri savaş harcamaları için toplanırken, sonraları her yıl düzenli olarak toplanan bir vergi hâlini almıştır.

Nüzül, Bedel-i Nüzül Vergisi: Nüzül mükellefiyeti, Osmanlı ordusu sefere çıkarken konakladığı menzillerde çoğunlukla un ve arpa şeklinde belirli miktar zahirenin sağlanıp hazır hâle getirilmesidir. Kadılar, kazalardan istenen zahireyi görev alanlarına giren kent, kasaba, köy, mezraa ve çiftliklere avârizhâne esası üzerinden tarh ve tahsil ederek menzillere teslim ederlerdi. Ayrıca, nakil masrafı da yükümlüler tarafından ödenirdi. Aynî olarak toplanması kural olan nüzül, özellikle ordunun iâşesinin kolay olduğu hallerde, savaş ile ilgili diğer hizmetlere dönüştürülebilirdi. Bunlar çoğunlukla ülkenin savaş alanlarına yakın veya ordunun geçeceği yol üzerindeki konaklara komşu bölgeler için aynî, bu bölgelerin dışında kalan yerler için ise nakdî bir yükümlülük hâline geliyordu.

Nüzül H. 1093/M. 1683 tarihinden sonra ağır savaş şartları altında sürekli ve düzenli olarak toplanan bir vergi haline gelmiştir.

Sürsat, Bedel-i Sürsat: Sürsat, reayânın gerektiğinde askerî birliklere yem, yiyecek maddesi ve yakacağı, tespit edilen bir fiyat üzerinden sağlamasıdır. Bu maddelerin başlıcaları arpa, saman, un, koyun eti, bal ve odundur. Sürsat, hukuken

sözleşmeye dayanan bir yükümlülüktür. (Avârız muafiyetinin dışında olduğu için avârızhânesine dayanmamaktaydı).

Sürsat, askerî birliklerin geçtiği yollar veya konakladığı yerlere en yakın bölgelerden aynî, uzak olan bölgelerden de nakdî olarak alınıyordu. H. 1103/M. 1693-1694 yılında bütün bölgelerden elde edilen ürünün miktarıyla orantılı olarak nakden toplanmasına karar verilmiştir.

Bedel-i İştirâ: *İştirâ*, piyasa fiyatları üzerinden devlete belirli bir miktar zahire satma mükellefiyetidir. Bazan nüzül ve sürsat yerine iştirâ zahiresi seçiliyordu. Her kazanın iştirâ yoluyla teslim edeceği zahirenin miktarı önceden kazalara bildiriliyordu. Böylece bir yükümlülük biçimini alıyordu. Avârızın umumî tahsil ve teslim usulleri bunda da geçerliydi. Yalnız iştirâda fiyat, piyasa fiyatıydı. Halk bu fiyatlardan devletin istediği kadar zahireyi satmakla yükümlüydü. (Sürsatla arasındaki fark da bu fiyat hususunda ortaya çıkıyordu).

H. 1093 /M. 1683 sonrası ağır savaş şartlarında Hazîne'nin gittikçe artan nakit açığını kapatmak için sürsat bedeli kadar geniş kapsamlı olmamakla birlikte "iştirâ" yerine bedelinin alınması yaygınlaşmış olmalıdır. Bu şekilde iştirânın, dolayısıyla bedelinin kapsamı genişlemiş; koyun veya beygir gibi hayvanların da iştirâ yükümlülüğüne girmesi kararlaştırılmıştır.

Mevkûfât Kalemi ve bağlı birimlerine ait defterler şunlardır:

Katalog Genel No	Kalemin Adı ve Kodu	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Mevkufât Kalemi Defterleri	2543-2990	900 - 1256	1494 - 1840	442	Analitik Envan.
	Menzil Defterleri	2991-3059	1112 - 1199	1701 - 1785	69	
615-617	Mevkufât Kalemi Defterleri (D.MKF.)	27416-31799/A	933 - 1257	1527 - 1841	4.382	
617	Arabacıbaşı Defterleri (D.MKF.ARB.)	31800-31805	1183 - 1205	1769 - 1791	6	Analitik Envan.
	Mübâyaa Mübaşiri (D.MKF.MBŞ.)	31806-31832	1015 - 1217	1607 - 1802	27	
	Nüzül Emini (D.MKF.NZE.)	31833-31965	1076 - 1247	1665 - 1831	133	
	Odun Emini (D.MKF.ODE.)	31966-31987	1094 - 1252	1683 - 1837	22	
	Şaîr Kâtibi (D.MKF.ŞRK.)	31988	1085 - 1087	1674 - 1676	1	

29. MUKÂTAA-İ CEDÎD-İ ŪLÂ KALEMÎ DEFTERLERİ (D.MCU.)

Yenişehir, İnegöl, İznik, Kefe, Aydın, Tavşanlı, Teke, Hamid, Kütahya, Bolvadin vb. gibi mukâtaaların hesaplarına bakardı. Aynı zamanda duâgû, müezzîn, imam ve diğer din görevlilerinin yevmiye ve maaşları bu mukâtaalardan ödenmekteydi.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
619	Bâb-ı Defteri Defter Kataloğu (D.MCU.)	26001-26004	1010 - 1051	1601 - 1641	4	Analitik Envan.

30. NAVUL KALEMÎ DEFTERLERİ (D.NVL.)

Mevkufât Kalemî'nin yürütmekte olduğu zahire satın alımı vs. işleri devam ettirmek üzere H. 1200/M. 1785'de kurulmuş olan bir kalemdir. Mevkufât'tan ayrılarak bağımsız hâle getirilmiştir.

İstanbul ile askeriye ve donanmanın zahire, peksimet ve benzeri ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli yerlerden alımlar yaparak, bunları İstanbul'a naklekmekle görevliydi. Bu işler için iskelelerde gerekli hizmetleri yürütmek, gemilere yüklemek ve onların nakliye ücretlerini ödemek, nakledilen zahirenin anbarlara teslimini yapmak, Zahire Hazînesi'nin mevcudu ile aylık gelir ve giderlerini tutmakla yükümlüydü.

Zaman zaman ortaya çıkan ekmek ve zahire kıtlığını gidermek için III. Selim tarafından kurulan Zahire Hazînesi bu kalem tarafından yapılan masrafların finansmanını sağlamak gayesine yönelikti.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
620	Bâb-ı Defteri Defter Kataloğu (D.NVK.)	31989-32078	1201 - 1255	1786 - 1839	90	Analitik Envan.

31. PİSKOPOSLUK KALEMÎ DEFTERLERİ (D.PSK.)

Bâb-ı Defteri'ye bağlı Evâmîr-i Maliye Kalemî'nde bir halifelik olarak bulunan Piskopos Kalemî, Osmanlı Devleti dahilindeki kilise, sinagog ve manastırların kayıtlarını tutmak, Evâmîr-i Maliye Kalemî'nden yazılan patrik ve metropolitlere ait

kayıtlar ile diğer emirlerin kayıtlarını muhafaza etmekle görevliydi. Piskopos ve metropolitlerle diğer ruhanî reislerin berat ve pîşkeşlerine de bakardı.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	2539-2541	1051 - 1178	1641 - 1765	6	Analitik Envan.
619	Bâb-ı Defterî Defter Katalogu (D.PSK.)	26005-26014	1169 - 1250	1756 - 1834	10	

32. PİYADE MUKÂBELESİ KALEMİ DEFTERLERİ (D.PYM.)

Kapıkulu efradı, Matbâh-ı Âmire, Has Ahur ve diğer yerlerde çalışan görevlilerin maaşlarıyla ilgili işlemleri yapan Mukâbelecî Kalemî XVII. yüzyılda *Piyade Mukâbeleciliği* ve *Sipahi Mukâbeleciliği* olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Piyade Mukâbeleciliği'ne "*Piyade Mukâtaası Kalemî*" de denilirdi. Yöneticisinin adı ise "*mukâbelecî*" idi.

Bu kalemin görevi, merkez ve kalelerdeki yeniçeri, cebeci, topçu, top arabacısı ile Saray'da görev yapan alemdar, hâssa terzisi, câmeşûy (çamaşırcı), matbâh ve kiler hizmetçisi, hayme mehteri, sanat ehli gibi görevlilere ait nasb, tayin, azl, vefat, veraset gibi muameleleri takip ve kayıt, maaşlarının ödenmesi vs. işlerini takipti. Bunlara dair tevcih ve mahlûllerin tezkire ve ilmuhaberleri buradan yazılırdı. Yeniçerilere ait işlemler H. 1081 /M. 1670 tarihinden sonraki dönemlerde buradan ayrılarak müstakil bir birim hâline getirilen *Yeniçeri Kâtibliği* tarafından yürütülmüştür. (Bkz. Yeniçeri Kalemî D.YNÇ.)

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	3207-3274	987 - 1248	1579 - 1832	66	Analitik Envan.
626	Bâb-ı Defterî Defter Katalogu (D.PYM.)	35111-36067/C	963 - 1258	1556 - 1842	956	

33. Salyâne Kalemî Defterleri (D.SLY.)

Salyâne, Tanzimat'tan önce Kırım hanlarıyla han ailelerine ve bir kısım memurlara senelik olarak ödenen maaşa verilen addır. Maaşları ocaklık olarak tahsis edilmiş olanlarla vâridatı devlet tarafından alınarak valilerine yıllık maaş verilen Bağdat, Mısır, Yemen, Habeş, Basra, Lahsa, Cezayir, Trablusgarp ve Tunus

eyaletlerinin ve bunlara bağlı sancakların salyâne, yani yıllık maaşlarına bu kalem bakardı. Ayrıca kaptanpaşalara da salyâne olarak tahsis edilen maaş olursa işlemleri burada yapılırdı.

Salyâne tabirine Fatih Kanunnâmesi'nde de rastlanmaktadır: "Hazînemden vüzerâyâ salyâne verilürse iki yüz kırk binden, üçyüz kırk binden, üç yüz elli bin akçeye dek verilsün."

Salyâne Kalemî XVII. yüzyıl ortalarına kadar Maden Kalemî bünyesinde bulunmaktaydı. Bu tarihten sonra müstakil olarak çalışmaya başladı. Tanzimat'tan hemen önce H. 1249 /M. 1833 tarihinde *Aklâm-ı Seb'a* adıyla oluşturulan ve Piyade Mukâbeleciliği, Küçük Ruznamçe, Büyük Ruznamçe, Küçük Kale Tezkireciliklerinin birleştirilmesinden meydana gelen birimin içerisine dahil edilerek ortadan kaldırılmıştır¹¹⁰.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	5595-5618	1063 - 1194	1653 - 1780	24	Analitik Envan.
620	Bâb-ı Defterî Defter Katalogu (D.SLY.)	33555-33611	1103 - 1229	1691 - 1814	57	

34. SÜVARİ MUKÂBELECİLİĞİ KALEMİ DEFTERLERİ (D.SVM.)

Bir adı da "*Atlı Mukâbelesi*" olan bu kalemde, Kapıkulu Ocağı'ndan altı bölük, yani Kapıkulu Süvari bölüklerinden sipah, silahtar, ulûfeciyan-ı yemîn, ulûfeciyan-ı yesâr, gurebâ-i yemîn ve gurebâ-i yesâr bölüklerinin isim ve maaş kayıtları tutulurdu. Ayrıca ebnâ-i sipâhiyân, bevvâbîn-i Dergâh-ı Âlî, bevvâbîn-i Bâb-ı Hümayûn, bevvâbîn-i sofra-i kule (aslında Saray kapıcılarına mensup ve ayrı bir ocak olan harem kapıcılarına verilen isim; Harem Dairesi'ndeki Kızlar Kapısı'nda bulunarak zenci harem ağalarına hizmet ederlerdi.), Istabl-ı Âmire, bevvâbîn-i Sarây-ı Atik gibi cemaatlerin kayıtlarıyla tayin, azl, maaş, vs. işlerini yürütürdü.

Sipah ve silahtarlar için verilen senetlerin bu kalem tarafından kontrol edilerek tasdik edilmesi gerekirdi. Bunun için mukâbelecî her birine kırmızı mürekkeple *mim* harfini yazardı. Bu işaret mastûr, yani mevcut ve muvâfık demektir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		

¹¹⁰ Maliye'den Müdevver Defterler, nu: 8989.

986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	4585-4623	1103 - 1264	1692 - 1848	38	Analitik Envan.
630	Bâb-ı Defterî Defter Katalogu (D.SVM.)	36068-36804/A	972 - 1242	1564 - 1827	737	

35. TEŞRİFAT KALEMİ DEFTERLERİ (D.TŞF.)

Teşrifatçılık, Kanunî tarafından ihdas edilmiş olan mühim bir memuriyettir. Mutad merasimlerde, törene katılanların bulunacakları yerleri belirlemek ve merasimlerle ilgili işlemleri yürütmekle görevli büronun adıdır. Görevlisine "*Teşrifatçı*" veya "*Teşrifâtî-i Divân-ı Hümayûn*" denilirdi.

Teşrifat Defterleri, merâsim sırasını, kabul gün ve saatlerini gösteren deftere verilen addır.

Saray seremonisini ve bütün merasimleri bilmesi gereken teşrifatçı, gerek Saray ve Divân-ı Hümayûn'da ve gerekse Paşa Kapısı'nda yapılan merasimlerde elindeki deftere göre protokolü tatbik ederdi. Divân'da maaş verilmesi, ziyaretler, elçi kabulü, Mısır Hazînesi'nin gelişindeki törenler, padişah cülûsu ve diğer tebrikler, donanmanın denize çıkarılması veya bir geminin denize indirilmesi ve benzeri işlerin tanzimi, sadrazam dairesindeki merasim dolayısıyla mevcut teşrifat kanununa uyularak yapılan işler, teşrifatçının görevlerindendi. Bundan başka, vezir, beylerbeyi ve devlet erkânına ait rûsûm ve harçların da defterlerini tutardı.

Evvelce Divân-ı Hümayûn'a bağlı iken III. Ahmed zamanında Paşa Kapısı'na nakledilmiş ve Sadaret Kethüdâlığı'na bağlanmıştı¹¹¹.

Teşrifat halifesi veya teşrifatçı kalfası ve kesedarı, Saray ve devlet merasiminin bütün sicillerini korumakla sorumluydu. *Kaftancıbaşı* ise padişah ve sadrazamların huzuruna kabul edilecek olanlara giydirilecek hil'atları korurdu.

Teşrifat Dairesi (Tanzimat sonrası), teşrifat işleriyle meşgûl olan dairenin adıdır. Başındaki memura "*Teşrifat Nâzırı*" denilir. Resmî günlerde vesair merâsim sıralarında teşrifata dâhil olanlara bu daireden devlet tezkiresi yazılırdı¹¹².

Teşrifat Kalemî Defterleri, Teşrifâtî-i Divân-ı Hümayûn ünvanı dikkate alınarak Divân-ı Hümayûn Defterleri arasında değerlendirilmiştir. Ancak Osmanlı Arşivi kod sisteminde D.TŞF. olarak rumûzu belirlenen yani Bâb-ı Defterî Kalemleri

¹¹¹ SERTOĞLU, a.g.e., s.336.

¹¹² PAKALIN, a.g.e., c. III, s. 477.

arasında kodlanan bu kalemin arşiv malzemesinin, muhasebe işlemleri yoğun olan defter veya belgelerini burada işlemek gerekmiştir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun) Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.	664-676, 682-696	955 - 1241 988 - 1194	1548 - 1825 1580 - 1780	28	Analitik Envan.
619	Bâb-ı Defterî Defter Kataloğu (D.TŞF.)	26020-26104	1061 - 1253	1651 - 1837	105	

Teşrifat Defterleri hakkında ayrıca Divân-ı Hümayûn Teşrifat Kalemi Defterleri ve Bâb-ı Âlî Sadaret Teşrifat Kalemi Defterleri'ne bakınız.

36. VÂRIDÂT-I SÂLİH, VÂRIDÂT-I ŞIKK-I EVVEL ve VÂRIDÂT-I ŞIKK-I SANÎ KALEMLERİNE AİT DEFTERLER

a. Vâridât-ı Sâlih Kalemi Defterleri (D.VSA.)

Her defterdarlıkta ayrı ayrı mevcut bulunan vâridât kalemlerinin şeflerine "vâridatçı" denirdi. Bunlar tahsilat sonunda elde edilen gelirlerin hesaplarını tutmakla görevliydi.

Vâridât-ı Salih Kalemi, H. 1103 /M. 1691 tarihinden sonra teşekkül etmiş olup, Tırhala, Drama, Yenice-i Karasu gibi bazı yerlerdeki çeltik reislerine ait pîşkeşlere ve beratlarla bakardı. Defterleri çıkmamıştır. Belgeleri için bkz. Vâridât-ı Salih Kalemi Belgeleri.

b. Vâridât-ı Şıkk-ı Evvel Kalemi Defterleri (D.VRE.)

Filiba, Tatarpazarı ve buralara tâbi yerlerin çeltik nehirleri reislerinin pîşkeş beratlarına bakardı. Defterleri çıkmamıştır. Belgeleri için bkz. Vâridât-ı Şıkk-ı Evvel Kalemi Belgeleri.

c. Vâridât-ı Şıkk-ı Sanî Kalemi Defterleri (D.VRS.)

"Çeltik Rüsûmu Kalemi" olarak da adlandırılmaktadır. Defterleri Çeltik Rüsûmu Kalemi'ndedir.

37. YENİÇERİ KALEMİ DEFTERLERİ (D.YNÇ.)

"Efendi Dairesi" ve "Yeniçeri Mukâataası Kalemî" de denilen bu kalemde Yeniçeriler'in ve Acemi Ocağı halkının maaş ve künye defterleri tutulurdu. Ayrıca Hâssa bostancıları, yeniçeri sekbanları, solakân (padişahın muhafız bölükleri vazifesini görenler), teberdârân ve Saray-ı Atik cemâatlerinin maaş ve diğer işlemleri de burada görülürdü.

Yeniçeri kâtipleri, Yeniçeri ağasıyla anlaşarak yolsuzluk yapmasın diye bu makama Yeniçeri Ocağı dışından atanırlardı. Azl ve nasbları doğrudan doğruya sadrazama aitti. Yeniçeri kâtibi haftada bir, ocak meseleleri ile ilgili olarak sadrazama bilgi verirdi.

Bu memuriyetin azamî müddeti bir yıl idi. Eğer vazife sahibinin namus ve doğruluğu tahakkuk ederse bir sene daha yerinde kalabilirdi.

H. 1079 /M. 1669-70 bütçesinde yeniçeri mevâcibleri Piyade Mukâbelesi Kalemî'nde yer alıyordu. Bir yıl sonra yeniçerilere yapılan ödemeler bağımsız olarak Yeniçeri Kalemî'nce yönetilmeye başlanmıştır. Bu kalem Yeniçeri Ocağı'nın H. 1242 /M. 1826 yılında kaldırılmasıyla beraber lağvedilmiştir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Katalogun)Adı	Genel Numara Sırası	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
986	Kâmil Kepeci Tasnifi Kat.(Yeniçeri Efendisi)	6590-6686	919 - 1239	1513 - 1824	97	Analitik Envan.
625	Bâb-ı Defteri Defter Kataloğu (D.YNÇ.)	33612-35110	961 - 1242	1554 - 1825	1.499	

B. MÜTEFERRİK KONULU DEFTERLER

Yukarıda belirtilen serîler dışında kalan hususlar için de Müteferrik Konular adlı bir katalog teşkil olunmuştur. 632 numaralı "Müteferrik Konular Defter Kataloğu"nda yekûn 565 adet defterin hülâsası verilmiştir.

Katalog Genel No	Defter Grubu Adı	Numarası	Tarih		Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî	
632	Müteferrik Konular	36805-37315	875 - 1264	1470 - 1847	Analitik Envan.
	Meşihat	37316-37328	1025 - 1256	1616 - 1840	
	Tıb	37329-37330	1126 - 1137	1717 - 1724	
	Mühür Tatbîk	37330/1-37330/40	1148 - 1273	1735 - 1856	

Ayrıca 986 numaralı "Kâmil Kepeci Tasnifi Kataloğu"nda muhtelif serîlerde Mühür Tatbik Defterleri'ne rastlanmaktadır. Kepeci Tasnifi'ne ait katalogun tetkiki neticesi tespit edilen Mühür Tatbik Defterleri liste halinde aşağıda verilmiştir.

Katalog Genel No	Özel No	Genel No	Bulunduğu Fon Adı	Defterin Adı/Konusu	Tarih	
					Hicrî	Miladî
986	30	746	Muhtelif Defterleri	Hayrabolu Ahalisine Verilen Evrak ve Mühür	1141	1728 - 29
	120	5107	Başmukâtaa Kalemi	Tatbik Mühürleri	1214	1800
	125	5112			1224	1809
	38	5319	Eshâm Muhasebesi (A)	İzmir Gümrüğü Eshâmına Rabtolunan Müste'men Tarifesi Fazlası ve Yemen Kahvesi Zammı Eshâmı Mutasarrıflarının Tatbik Mühürleri	1224	1809
	13	5464	Eshâm Muhasebesi (B)	Fâiz Tevziatı ve Tatbik Mühürleri	1232	1830-31
	8	7177	Saray Çakırcı ve Şahinci	Rumeli'deki Şahincilerin İsimleri ve Şahincibaşların Tatbik Mühürleri	1234	1818-19
	146	5133	Başmukâtaa Kalemi	Tatbik Mühürleri	1241	1825
	15	5466	Eshâm Muhasebesi (B)	Eshâm Tevziat Defteri ve Tatbik Mühürleri	1246	1818-19
	166	5153	Başmukâtaa Kalemi	Tatbik Mühürleri	1259	1843
986	137	5417	Eshâm Muhasebesi (A)	Eshâm Mutasarrıflarının Tatbik Mühürleri	1255	1839
	148	5428			1258	1842
	169	5156	Başmukâtaa Kalemi	Tatbik Mühürleri	1266	1849-50
	30	5481	Eshâm Muhasebesi(B)	Eshâm Fâiz Tevziatı ve Tatbik Mühürleri	-	-
	169	5449	Eshâm Muhasebesi (A)	Eshâm Sahiplerinin Tatbik Mühürleri	-	-

III- BÂB-I ÂLÎ DEFTERLERİ

Bâb-ı Âli, XVII. yüzyılın sonlarından itibaren Paşa Kapısı ve Sadaret Dairesi, nezaretlerin kurulmasından sonra da Osmanlı Hükûmeti mânasında kullanılan bir tabirdir.

Bâb-ı Âli tabiri XVI ve XVII. Yüzyıl kaynaklarında nâdiren Bâb-ı Hümayûn, Divân-ı Hümayûn mânasında geçmekte olup o dönemde Sadrazam Dairesi anlamında kullanılmıştır.

Divân-ı Hümayûn toplantılarının tamamen terkedilmesinden sonra bütün devlet işlerinin görülmeye başlandığı Bâb-ı Âsaffî, XVIII. asır sonlarına kadar bu faaliyetini sürdürmüştür. Bu tarihten sonra "Bâb-ı Âli" tabiri Bâb-ı Âsaffî'nin yerine kullanılmaya başlanmıştır. XIX. asrın başlarından itibaren sadece Paşa Kapısı'nı değil, aynı zamanda Osmanlı Hükûmeti'ni ifade eden Bâb-ı Âli (Sublime Porte) teşekkül etmiştir. Devletin en önemli işlerini yürüten Sadaret, Meclis-i Vükelâ, Meclis-i Vâlâ, Dahiliye Nezareti, Hariciye Nezareti ve Deavî Nezareti Bâb-ı Âli teşkilatını oluşturmuş ve ufak tefek değişikliklerle bu anlayış Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar devam etmiştir.

Bu birimlerin defter ve vesikalarının da bir arada işlem görmesi ve muhafaza edilmesi için 22 Ramazan 1267'de Bâb-ı Âli Evrak Odası kurulmuştur¹¹³.

Sadaret ve Bâb-ı Âli Evrak Odası'na ait defterler önceki yıllarda değişik başlıklar altında tasnif edilmişlerdir. Bunlar kısaca şunlardır:

1. Ayniyat Defterleri: Sadaret Mektubî Kalemi'nin 1812-1892 tarihleri arasında nezaretler, diğer daireler ve vilayetler ile yaptığı yazışmaların aynen kaydını ihtiva etmektedir. 1.712 adettir.

2. BEO. Nezaret ve Devair Gelen-Giden Kayıt Defterleri: 1844-1922 yılları arasında Sadaret'le nezaret ve diğer daireler arasında yapılan yazışmaların kayıtlarını ihtiva eder. 1.060 adet defterdir.

3. BEO. Vilâyât Gelen-Giden Kayıt Defterleri: 1849-1922 yılları arasında Sadaret'in vilayetler ile yaptığı yazışmaların hülâsa kayıtlarını ihtiva eder. 1.608 adet defterdir.

¹¹³ Bâb-ı Âli ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Mehmet İPŞİRLİ, "Bâbiâli", *D/Â.*, c. IV, s. 378-386 ve Ali AKYILDIZ, "Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform", İstanbul 1993.

4. BEO. Âmedî Kalemi Defterleri: H. 1255-1341 /M. 1839-1922 tarihleri arasında, Sadaret'in Saray ile yazışması sonucu irâdeleri çıkan evrakın aynen veya hülâsa kayıtlarını ihtiva etmektedir. 425 adet defteri vardır.

Son yıllarda yapılan depo tanzim çalışmaları esnasında ortaya çıkan ve bu fonlara dahil edilmediği görülen H. 1054-1341 yıllarına ait 2.706 adet defter için ayrı bir katalog hazırlamak gerekmiştir. Yukarıdaki araştırmaya açık defter serîlerini tamamlayıcı nitelikte olan bu defterlerin, diğer Divân sicillerinin eksikliğini gidereceği de düşünülmektedir.

Bilindiği gibi H. 1255-1341 /M.1839-1922 tarihleri arasındaki dönem Tanzimat'dan İstanbul Hükûmeti'ne kadar geçen 83 yıllık zaman dilimini kapsayan çok önemli bir devredir. Nezaretlerin kurulması ve Divân-ı Hümayûn kalemlerinin Bâb-ı Âlî'ye taşınmasıyla şekillenen Sadaret makamının defterleri bu yıllarda tutulmuştur. Bâb-ı Âlî Evrak Odası, 24.Ş.1277 (5 Mayıs 1861) tarihli nizamnâmede belirtildiği gibi Bâb-ı Âlî teşkilatı içindeki dairelerle, taşra teşkilatının merkezî idareyle yaptığı yazışmaların yönetildiği bürokratik bir merkezdir.

BEO. Defterleri Sadaret'in Saray, nezaretler ve taşradaki resmî ve sivil şahıslarla yaptığı yazışmaların hülâsa ve aynen kayıtlarını ihtiva eder. Tasnif çalışmasında depolarda ve muhtelif mekanlarda dağınık halde bulunan bu defterler bir araya getirilmiştir. Söz konusu defterlerin, diğer nezaret ve devâir defterlerinin arasına karışmış olması ve bunların tek tek tespit edilerek ayıklanması, titiz bir çalışmayı gerektirmiştir. Defterlerin kalemlerine göre ayrılmasında sistemli bir çalışma dahilinde hareket edilmiş ve Bâb-ı Âlî Defterleri aşağıdaki kalemler altında tasnife tâbi tutulmuştur.

1. BÂB-I ÂLÎ SADARET DAİRESİ KALEMLERİNE AİT DEFTERLER

a. Sadaret Hazîne-i Evrâk Müdürlüğü İrâde Kayıt Defterleri

İrâde, padişahın emri, fermanı, arzusu mânâsına gelir. Daha evvel bunun için "*hatt-ı hümayûn*" tabiri kullanılırdı. 1832'den sonra "*Serkâtib-i şehriyârî*" denilen padişahın hususî kâtibine hitaben sunulan "*arz tezkireleri*"ne, cevap olan padişahın onayına irâde denmiştir. İrâde kayıt defterleri, Tanzimat'ın ilânından sonra sadır olan ve Bâb-ı Âlî kalemleri tarafından Hazîne-i Evrâk'a teslim olunan irâdelerin bu birim tarafından tasnif edildikten sonra kaydedildiği defterlerdir. Bunlar aynı zamanda

Hazîne-i Evrâk'ın kataloglarıdır. Bu defterler, H. 1310/M. 1892 senesine kadar 5 kısımda düzenlenmiştir. Bunlar: Dahiliye, Hariciye, Meclis-i Vâlâ, Meclis-i Mahsus ve Şûra-yı Devlet kısımlarıdır.

1892'den sonra bu defterler nezaretlere göre tanzim edilmiş ve her nezaret için müstakil defterler düzenlenmiştir.

Bu defterler şu şekilde sıralanmıştır:

1. 1255 - 1309 Yılı İrâdeleri
2. 1310 - 1334 Yılı İrâdeleri
3. Dosya Usûlü İrâdeler
4. Eyâlât-ı Mümtâze ve Diğer İrâdeler
 - a. Bulgaristan
 - b. Cebel-i Lübnan
 - c. Girid
 - d. Mısır
 - d1. Mısır irâdeleri
 - d2. Mısır Taltifat İrâdeleri
 - e. Sisam
 - f. Yunanistan
5. Mesâil-i Mühimme İrâdeleri

Yukarıda adları geçen irâde gruplarına ait malûmatlar "Belgeler" bölümünde ayrıntılı olarak verilecektir.

b. Sadaret Divân (Beylikçi) Kalemi Defterleri

ba. Arzuhâl Defterleri

ba1. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Arzuhâl Defterleri

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda 60-74 genel, 1-15 özel numaralarda H. 1268-1337 /M. 1851-1919 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden defterlerdir. 15 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	60-74	Sadaret Defterleri	1268 - 1337	1851 - 1919	15	Analitik Envanter

ba2. 593 Numaralı "BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterlerin Kataloğu"ndaki Arzuhâl Defterleri

593 numaralı "BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterlerin Kataloğu"nda 724-844 genel numaralarda H. 1264-1342 /M. 1848-1924 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 121 adet Arzuhâl Defteri bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
593	724-844	BEO.	1264 - 1342	1848 - 1924	121	Analitik Envanter

bb. Gayr-i Müslim Cemaatlere Ait Defterler¹¹⁴

bb1. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Gayr-i Müslimlerden Gelen Takrirlerle İlgili Defterler

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda A.DVN. koduyla 270-276 genel sıra numaralarında kayıtlı 7 adet Gayr-i Müslimlerden gelen takrirlerle ilgili defter mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	270-276	Sadaret Defterleri	1279 - 1292	1862 - 1875	7	Analitik Envanter

bb2. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Kilise Defterleri

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda A.DVN. koduyla 198-269 genel, 1-72 özel sıra numaralarında kayıtlı 72 adet Kilise Defteri mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	198-269	Sadaret Defterleri	-	-	72	Analitik Envanter

¹¹⁴ Gayr-i Müslim Cemaatlere Ait Defterler ile ilgili bilgi ve diğer defter serileri için Divân (Beylikçi) Kalemi Defterleri ile Piskoposluk Kalemi Defterleri kısımlarına bakınız.

bb3. 593 Numaralı "BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterlerin Kataloğu"ndaki Kilise Defterleri

593 numaralı "BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterlerin Kataloğu"nda 1351-1358 genel numaralarda 8 adet Kilise Defteri bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
593	1351-1358	BEO.	-	-	8	Analitik Envanter

bc. Hanedan Defterleri

Son devir Osmanlı hanedanına mensup padişah, sultan ve şehzadelerin doğum tarihleri ile vâlidelerinin soy kütükleri ve bunlara verilen nişanların kaydedildiği defterlerdir.

989 numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda kayıtlı olan Hanedan Defterleri H. 1328-1341/M. 1910-1922 tarihlerini muhtevî olup 2 adettir.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Sayfa Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
989	1	Hanedan Def.	1328 - 1329	1910 - 1911	192	Analitik Envanter
	2		1331 - 1341	1913 - 1922	199	

bd. İmtiyaz Defterleri

Bâb-ı Âlî'nin özel olarak resmî müsaadesi neticesinde şahıslara veya müesseselere vermiş olduğu her türlü imtiyaza dair hükümlerin kaydedildiği defterlerdir. 989 numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda kayıtlı H. 1245-1334/M. 1829-1916 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 6 adet İmtiyaz Defteri mevcuttur. İmtiyaz defterlerinin başında verilen imtiyazların kronolojik bir fihristi bulunmaktadır. Bu defterler, genel olarak maden işletme imtiyazlarının yanında tersane inşası, banka teşkili, demiryolu inşası, ziraat mektebi inşası, telgraf hattı inşası, vapur işletmesi, fabrika inşası ve şirket teşkili gibi konuları ihtiva eder.

Katalog Genel No	Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
989	1-6	İmtiyaz Defterleri	1245 - 1334	1829 - 1916	6	Kronolojik Fihrist

Bu konuyla ilgili olarak ayrıca bkz. Mukavelenâme ve Mukâvelât Defterleri.

be. İzn-i Sefîne Defterleri

Bu defterler, serî olarak Tanzimat sonrasında Bâb-ı Âlî bünyesindeki dairelerde tutulmaya başlanmıştır. 592 numaralı "*BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu*"nda 25-34 genel numaralarda "*İzn-i Sefîne Talebiyle İlgili Defterler*" başlığı altında H. 1263-1294 /M. 1847-1877 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 10 adet İzn-i Sefîne Defteri mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	25-34	İzn-i Sefîne Defterleri	1263 - 1294	1847 - 1877	10	Analitik Envan.

bf. Maaş Defterleri

592 numaralı "*BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu*"nda 35-59 genel 1-25 özel numaralarda H. 1269-1339 /M. 1852-1921 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden Bâb-ı Âlî ve diğer dairelerin görevlilerinin maaşlarını gösterir 25 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	35-59	Sadaret Defterleri	1269 - 1339	1852 - 1921	25	Analitik Envan.

bg. Mukâvelenâme ve Mukâvelât Defterleri

Devletin özel şirket veya şahıslar ile demiryolu, karayolu, aydınlatma, liman ve vapur işletmesi, telgraf işletmeciliği, madencilik, bankacılık, fabrika vb. konularda yaptığı mukâvelelerin aynen kaydolunduğu defterlerdir.

bg1. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Mukâvelât Defterleri

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda 18-24 genel, 1-7 özel numarada A.DVN. koduyla kayıtlı H. 1298-1319/M. 1880-1902 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 7 adet Mukâvelât Defteri mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	18-24	A.DVN.	1298 - 1319	1880 - 1902	7	Kronolojik Fihrist

bg2. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Mukâvelênâme ve Mukâvelât Defterleri

Bu katalogda toplam 31 adet defter bulunmakta olup, kronolojik olarak tasnif edilmiştir.

Aşağıdaki birinci cetvelde gösterilen 1-4 sıra numaralı ve H. 1273-1304/M. 1855-1887 tarihli ilk 4 defter "Mukâvelênâme", yine aynı serînin devamı olup; ikinci cetvelde gösterilen 1-24, 24 mükerrer ve 25, 26 sıra numaralı H. 1301-1341/M. 1883-1923 tarihli 27 adet defter "Mukâvelât" ve 27 (eski no: 25) numaralı defter de 8, 9 ve 10 numaralı Mukâvelât defterlerinin fihristidir.

Not: 1992 baskılı Osmanlı Arşiv Rehberi'nde gösterilen 23 numaralı Mukâvelât defteri "Muâhede-i Umumî" defteri olup "Nâme-i Hümayûn" defterleri serîsinde 18 numaraya nakledilmiştir.

Mukâvelênâme Defterleri

Katalog Genel No	Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladi	
989	1	Mukâvelênâme Defterleri	1273-1286	1855-1869	395
	2		1286-1303	1869-1885	329
	3		1299-1303	1881-1885	369
	4		1300-1304	1882-1887	393

Mukâvelât Defterleri

Katalog Genel No	Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
989	1	Mukâvelât Defterleri	1301 - 1302	1883 - 1885	189
	2		1303 - 1304	1885 - 1886	188
989	3	Mukâvelât Defterleri	1305 - 1307	1887 - 1889	297

Katalog Genel No	Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Milâdî	
	4		1306 – 1307	1888 – 1889	286
	5		1308 – 1308	1890 – 1891	287
	6		1309 – 1313	1891 – 1895	291
	7		1310 – 1312	1893 – 1895	291
	8		1312 – 1314	1894 – 1896	238
	9		1314 – 1315	1896 – 1897	196
	10		1315 – 1317	1897 – 1899	198
	11		1317 – 1318	1899 – 1900	298
	12		1318 – 1320	1900 – 1902	297
	13		1320 – 1321	1902 – 1903	297
	14		1321 – 1323	1903 – 1905	303
	15		1323 – 1326	1905 – 1908	398
	16		1324 – 1327	1906 – 1909	399
	17		1326 – 1328	1908 – 1910	246
	18		1327 – 1328	1909 – 1910	250
	19		1328	1910	246
	20		1328	1910	210
	21		1328 – 1331	1910 – 1912	253
	22		1332	1913	265
	23		1329 – 1331	1911 – 1912	321
	24		1332-1335	1913-1917	253
	24 Mük.		1335-1336	1917-1918	-
	25		1336-1339	1917-1921	267
	26		1338-1341	1919-1923	251
	27	8, 9 ve 10 numaralı defterlerin fihristi	--	--	--

Bu konuyla ilgili olarak ayrıca bkz. İmtiyaz defterleri.

bh. Muktezâ Defterleri

Muktezâ; resmî dairelerde bulunan kalemlerin usul ve kaideler çerçevesinde, resmî evrak üzerine yazdıkları derkenara denir.

Gerek yabancı devletlere ve gerekse azınlıklara ait meselelerin ahdî ve hukukî cepheleri ile her türlü anlaşmalar, kanun, nizamnâme ve talimatnâmeler, Divân Kalemî'nde hazırlanıp saklandığı için, Divân-ı Hümayûn'dan çıkacak her hangi bir kararın devlet kanunlarına ve anlaşmalarına göre nasıl olması gerektiğini belirten ve "*muktezâ kayıtları*" adını alan defterler de burada tutulurdu.

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda kayıtlı H. 1282-1330 /M. 1865-1912 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 37 adet Muktezâ Defteri mevcuttur. Bu defterler kronolojik olarak tasnif edilmiştir.

Katalog Gen.No	Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Mîlâdî	
989	1	Muktezâ Defteri	1282 - 1285	1865 - 1868	392
	2		1285 - 1286	1868 - 1870	324
	3		1286 - 1287	1870 - 1871	164
	4		1287 - 1289	1871 - 1873	240
	5		1289 - 1290	1873 - 1873	240
	6		1290 - 1296	1873 - 1879	230
	7		1290 - 1291	1873 - 1875	236
	8		1292 - 1294	1875 - 1877	252
	9		1294 - 1297	1877 - 1880	240
	10		1296 - 1302	1879 - 1885	190
	11		1297 - 1300	1880 - 1882	236
	12		1302 - 1309	1885 - 1891	120
	13		1300 - 1302	1882 - 1884	238
	14		1302 - 1306	1884 - 1889	340
	15		1306 - 1310	1889 - 1893	228
	16		-	-	-
	17		1310 - 1313	1893 - 1895	200
	18		1313 - 1316	1895 - 1898	339
	19		1316 - 1317	1898 - 1899	282
	20		1317 - 1319	1900 - 1901	310
	21		1319 - 1322	1901 - 1904	292
	22		1320 - 1321	1902 - 1903	287
	23		1321 - 1322	1903 - 1904	295
	24		1322 - 1323	1904 - 1905	325
	25		1323 - 1324	1905 - 1906	228
	26		1324 - 1325	1906 - 1907	231
	27		1325 - 1326	1907 - 1908	244
	28		1325 - 1330	1907 - 1912	257
	29		1326 - 1327	1908 - 1909	246
989	30	Muktezâ Defteri	1326 - 1329	1908 - 1911	224
	31		1326 - 1329	1908 - 1911	247
	32		1327 - 1329	1909 - 1911	199
	33		1328 - 1330	1910 - 1912	493
	34	Muktezâ Konsolosluk	1329 - 1330	1911 - 1912	496
	35	Muktezâ Müessesât-ı Ecnebiye	1329 - 1330	1911 - 1912	307
	36	Muktezâ	1316 - 1324	1899 - 1907	221
	37	Muktezâ Mühimme	1317 - 1323	1900 - 1895	383

bi. Nefy ve Kısas Defterleri

Kısas; İslâm hukukunda, işlenen suç için tayin olunan cezadır.

Nefy ise; sürgün cezasıdır. *Nefy ve Kısas Defterleri*, Divân-ı Hümayûn tarafından verilen bu tür cezaların icrasına ait hükümlerin kaydına mahsus defterlerdir.

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda kayıtlı H. 1256-1327/M. 1840-1903 tarihleri arasındaki ceza kayıtlarını ihtiva eden 10 adet defter vardır. Bu defterler kronolojik olarak tasnif edilmiştir.

Katalog Gen.No.	Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	T a r i h		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
989	1	Nefy ve Kısas Defterleri	1256 - 1259	1840 - 1843	137
	2		1259 - 1264	1843 - 1848	192
	3		1264 - 1272	1848 - 1856	187
	4		1272 - 1279	1856 - 1863	202
	5		1279	1863	356
	6	Kısas Defterleri	1264 - 1273	1848 - 1856	190
	7		1273 - 1278	1857 - 1862	160
	8		1278 - 1287	1861 - 1870	232
	9		1287 - 1291	1870 - 1874	242
	10		1291 - 1327	1874 - 1903	233

bj. Nişan Defterleri

Nişan, devlet tarafından hizmet mükâfatı olarak muhtelif tarihlerde verilen ve göğüse takılan alâmetin adıdır. Divân kalemine ait olan Nişan Defterleri'nde muhtelif rütbelerdeki kişilere verilmiş olan nişan beratlarının kayıtları bulunmaktadır. Ayrıca ecnebîler tarafından verilen nişanlar da bu defterlerde kayıtlıdır.

bj1. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Nişan ve Nişan Beratı Koçan Defterleri

592 numaralı "*BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu*"nda 75-84 genel 1-10 özel numaralarda kayıtlı H. 1294-1310 /M. 1877-1893 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva

eden 10 adet *Nişan Beratı Suret Kayıt Defteri*; 85-197 genel 1-113 özel numaralarda kayıtlı H. 1300-1326 /M. 1883-1908 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 113 adet *Nişan Beratı Koşan Defteri*; 278, 285, 290 ve 291 genel numaralarda kayıtlı H. 1269-1337 yılları arasındaki kayıtları ihtiva eden 4 adet *Nişan Defteri* mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	75-84	Sadaret Defterleri (Nişan Beratı Suret Kayıt Defteri)	1294 - 1310	1877 - 1893	10	Analitik Envan.
	85-197	Sadaret Defterleri (Nişan Beratı Koşan Defteri)	1300 - 1326	1883 - 1908	113	
	278, 285, 290, 291	Sadaret Defterleri (Muhtelif Defterler)	1269 - 1337	1853 - 1919	4	

Ayrıca 592 numaralı "*BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu*"nda "Teşrifat Kalemî Defterleri" başlığı altında Osmanî Nişanı, Ecnebî Nişanı, Mecidî ve Osmanî Nişanı, Madalya, Nişan Zimmet Defterleri adı altında toplam 191 defter daha mevcuttur. Bunlar ileride "Teşrifat Kalemî Defterleri" başlığı altında tablo hâlinde verilmiştir.

bj2. 593 Numaralı "BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterlerin Kataloğu"ndaki Nişan Defterleri

593 numaralı "*BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterlerin Kataloğu*"nda 1378-1608 genel numaraları arasında da H. 1274-1340/ M. 1858- 1922 yıllarına ait 231 adet Nişan ve Madalya Defteri bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
593	1378-1608	BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterler	1274 - 1340	1858 - 1922	231	Analitik Envan.

bj3. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Nişan Defterleri

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda kayıtlı H. 1262-1341 /M. 1846-1922 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 45 adet Divân-ı Hümayûn Nişan Defteri mevcuttur.

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
989	1	Nişan	1262 - 1307	1846 - 1889	344
	2		1307 - 1315	1889 - 1898	259
	3	Nişan (Fihristi var.)	1315 - 1324	1838 - 1906	344
	4		1324 - 1331	1906 - 1913	323
	5	Nişan ve Madalya Fihristi	1275 - 1317	1858 - 1899	189
	6		1317 - 1328	1899 - 1911	199
	7		1325 - 1328	1907 - 1910	-
	8		1319 - 1320	1901 - 1902	200
	9		1322 - 1324	1904 - 1906	80
	10	Hanedan-ı Osmanî Nişan ve İmtiyaz	1311 - 1334	1893 - 1915	147
	11	Mecidî	1268 - 1277	1851 - 1860	303
	12		1269 - 1277	1852 - 1860	274
	13	Mecidî Atik Ecnebî	1274 - 1279	1857 - 1862	292
	14	Mecidî Beşinci Rütbe	1289 - 1297	1862 - 1879	300
	15	Mecidî Tebea-i Ecnebiyye Nişan Berat	1279 - 1286	1862 - 1869	294
	16	Mecidî	1277 - 1292	1860 - 1879	218
	17	Tebea-i Şâhâne Mecidî Esâmî	1321 - 1332	1902 - 1913	295
989	18	Mecidî Mülkiye ve İlmiye Esâmî	1332 - 1335	1913 - 1916	411
	19	Mecidî Askerî Nişanı	1332 - 1335	1913 - 1916	395
	20	Nişân-ı Osmanî	1278 - 1294	1861 - 1879	181
	21	Osmanî Esâmî	1320 - 1332	1902 - 1913	-
	22	Osmanlı Mülkiye ve İlmiye Esâmî	1332 - 1334	1913 - 1915	407
	23	Osmanlı Askerî Esâmî	1332 - 1334	1913 - 1915	403
	24	Madalya Ecnebî Esâmî	1320 - 1334	1902 - 1915	203
	25	Osmanî ve Ecnebî Esâmî	1333 - 1334	1914 - 1915	407
	26	Mecidî Ecnebî Esâmî	1332 - 1334	1913 - 1915	395
	27	Mecidî ve Osmanî Ecnebî Esâmî	1319 - 1332	1901 - 1915	-
	28	Tebea-i Şâhâne Madalya Esâmî	1330 - 1334	1911 - 1915	231
	29	Tebea-i Osmanî Madalya	1334	1915	343
	30	Altın İmtiyaz Madalyası	1309 - 1320	1891 - 1902	360
	31	Hilâl-i Ahmer Madalyası	1311 - 1333	1912 - 1915	204
	32	Hilâl-i Ahmer Madalyası Müsvedde	1334 - 1335	1915 - 1916	198
	33	Hilâl-i Ahmer Madalya	1335 - 1340	1916 - 1919	402
	34	Şefkat Nişanı	1332 - 1334	1913 - 1915	390
	35	Şefkat Nişanı Müsveddeleri	1334 - 1341	1915 - 1922	43
	36	Maârif Nişanı Esâmî	1325 - 1340	1910 - 1915	238
	37	Donanma-yı Osmanî Muâvenet-i Milliye Madalyası	1331 - 1332	1912 - 1913	212
	38		1332	1913	204
	39		1310 - 1333	1892 - 1914	210

Katalog Gen.No	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	40	Madalya Esâmî	1317 - 1320	1899 - 1902	184
	41	Ecnebî Nişanları (Elif-Dal)	1308 - 1326	1890 - 1908	548
	42	Ecnebî Nişanları (Zel-Gayn)	1308 - 1326	1871 - 1908	400
	43	Ecnebî Nişanları (Kaf-He)	1308 - 1326	1890 - 1908	476
	44	Ecnebî Nişanları (Vâv-Ye)	1326 - 1337	1908 - 1913	243+17
	45	Muhtelif Kimselere Tevcih olunan Rütbeler ¹¹⁵	1282 - 1287	1865 - 1870	--

Yukarıda cetveli verilen "Divân Kalemî Nişan Defterleri" ana serîyi oluşturmaktadır. Osmanlı Arşivi'ndeki kataloglarda Tanzimat'tan sonra ihdas edilen çeşitli nişan ve madalyaların kaydedildiği muhtelif başlıklarda Nişan Kayıt Defterleri bulunmaktadır.

Ayrıca 524 numaralı "*Sadaret Âmedî Kalemî Defterleri Kataloğu*"nda "Muhtelif Kişilere Verilen Rütbe ve Nişanlara Dair İrâde Kayıt Defterleri" ve "Tesisât-ı Askeriye İânesi İçin Tesis Buyurulan Hamiyet-i Vataniyye Madalyası Esâmisi Defterleri" başlıkları altında da nişan defterleri mevcuttur.

Nişan, madalya ve rütbe kayıtlarının bulunduğu defterler hakkında toplu bilgi verilmeye çalışılmıştır. Ancak yukarıda gösterilen fon ve serîlerin dışında Muallim Cevdet, İbnülemin ve Ali Emirî belge tasniflerinde de çeşitli defterler mevcuttur. Bunlar arasında nişan, madalya, taltifat ve benzeri konularda defterlere rastlanmaktadır. Ayrıca 594 numaralı "*BEO. Vilâyât Gelen-Giden Defterleri Kataloğu*"nda 1.378 sıra numaralı kayıttan sonraki defterlerin tümünü bu serî defterlerden kabul etmek gerekir.

bk. Nizamât Defterleri

Divân-ı Hümayûn'da görüşüldükten sonra karara bağlanan ve devlet bünyesinde yapılacak yeni düzenleme ve ıslâhatlarla ilgili nizam, düstûr, kanun vesairenin kaydedildiği defterlerdir.

¹¹⁵ Bu defter Kâmil Kepeci Tasnifi'nin 7.529 numaralı defteri olup buraya nakledilmiştir.

bk1. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Nizamât Defterleri

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda kayıtlı, H. 1211-1339/M. 1796-1921 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 28 adet Nizamât Defteri mevcuttur. (17-A/ 17-K numaralı defterler önceki envanterlerde "Muhtelif ve Mütenevvî Defterler" adıyla kayıtlı serîden naklolunan numaralı defterlerdir).

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
592	Nizamât Defterleri	1211 - 1339	1796 - 1921	28	Analitik Envanter

bk2. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Nizamât Defterleri

989 numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda kayıtlı H. 1301-1341/M. 1884-1922 tarihleri arasındaki nizamât kayıtlarını havî bu serîde 33 adet defter bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere 22, 23, 24 numaralı defterler 22 numarada tek cilt halinde birleştirilmiştir. Bu şekilde 31 cilt olmaktadır. 22/22 şeklindeki numaraların birincisi sıra, ikincisi ise cilt numarasıdır. Bu defterler kronolojik olarak tasnif edilmiştir.

Katalog Gen.No	Genel Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
989	1	Kavânîn ve Nizam	1301 - 1302	1884 - 1885	357
	2		1303 - 1304	1885 - 1887	368
	3		1305 - 1305	1887	299
	4		1306 - 1308	1888 - 1890	299
	5		1308 - 1309	1890 - 1892	275
	6		1309 - 1312	1892 - 1894	287
	7		1312 - 1314	1894 - 1897	381
	8		1314 - 1318	1897 - 1900	238
	9	Nizamât	1318 - 1320	1900 - 1902	298
	10		1320 - 1323	1902 - 1906	398
	11		1321 - 1326	1903 - 1908	396
	12		1323 - 1327	1906 - 1909	398
	13		1327 - 1328	1909 - 1910	247
	14		1327 - 1328	1909 - 1910	251
	15	Kavânîn	1327 - 1327	1909	242
	16		1328 - 1329	1910 - 1911	246

Katalog Gen.No	Genel Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	17	Nizamât	1328 - 1329	1910 - 1911	251
	18	Kavânîn	1329 - 1331	1910 - 1913	250
	19	Nizamât ve Talimat	1328 - 1331	1910 - 1913	250
	20	Kavânîn	1329 - 1331	1911 - 1913	250
	21	Nizamât ve Talimat	1329 - 1332	1911 - 1914	263
	22/22	Kavânîn	1331 - 1331	1913 - 1914	302
	23/22		1331 - 1331		
	24/22		1331 - 1332		
	25/23	Kavânîn	1332 - 1332	1914	250
	26/24	Nizamât	1332 - 1334	1914 - 1915	251
	27/25		1334 - 1341	1915 - 1922	239
	28/26	Kavânîn	1332 - 1332	1914	251
989	29/27	Nizamât	1333 - 1336	1915 - 1917	250
	30/28	Kavânîn	1335 - 1336	1916 - 1918	250
	31/29		1336 - 1338	1918 - 1919	250
	32/30		1338 - 1341	1920 - 1922	250
	33/31		1341 - 1341	1922	250

bl. Tekâüd Defterleri

Askeriye ve ilmiye sınıfı memurları haricindeki mülkiye memurlarının emeklilik işlemleriyle ilgili kayıtları ihtiva eden defterlerdir.

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda H. 1297-1333/M. 1880-1914 tarihleri arasındaki memur tekâüd kayıtlarını ihtiva eden 4 adet Tekâüd Defteri mevcuttur.

Katalog Genel No	Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Sahife Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
989	1	Tekâüd Defterleri	1297 – 1310	1880 – 1893	227	Kronolojik Fihrist
	2		1310 – 1326	1893 – 1908	254	
	3		1326 - 1333	1908 - 1914	231	
	4		1328 - 1330	1910 - 1912	477	

bm. Tevcîhât-ı Mülkiye Defterleri

Mülkiye memurlarının vazife tevcihleri ile ilgili kayıtları havâ defterlerdir.

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda H. 1280-1330/M. 1863-1912 tarihleri arasındaki tevcihât kayıtlarını ihtiva eden 3 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Sahife Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
989	1	Tevcihât-ı Mülkiye Deft.	1280 - 1301	1863 - 1884	279	Kronolojik Fihrist
	2		1301 - 1327	1884 - 1909	300	
	3		1327 - 1330	1909 - 1912	253	

bn. Sadaret Divân-ı Hümayûn Kalemlerine Ait Muhtelif Defterler

592 numaralı "*BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu*"nda 277-291 genel 1-15 özel sıra numaralarda H. 1258-1337 /M. 1842-1919 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden muhtelif konularda 15 adet defter mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	277-291	Sadaret Defterleri	1258 - 1337	1842 - 1919	15	Analitik Envan.

c. Sadaret Mektubî Kalemi Defterleri¹¹⁶

Mektubî Kalemi Defterleri; Buyruldu ve İlmuhaber Defterleri ve Ayniyat Defterleri olmak üzere iki bölümde tasnif edilmiştir.

ca. Buyruldu ve İlmuhaber Defterleri

Buyruldu; sadrazam, kaptan-ı derya, vezir ve beylerbeyi gibi devlet erkânının yazılı emirleri mânâsına gelir. Sadrazamın İkinci Divânı'nda çıkardığı emirler, yine bu Divân'da tutulan Buyruldu Defterleri'ne kaydolunmuştur.

İlmuhaber; bir resmî dairenin her hangi bir iş münâsebetiyle başka bir daireye yazdığı malûmatı ihtiva eden kâğıda denir. Sonraları bunun yerine "müzekkere" tabiri kullanılmıştır. Buyruldu defterleri arasında zikredilen bu defterlerde, Bâb-ı Âlî'den diğer dairelere yazılan tahrirât kayıtları bulunmaktadır.

989 numaralı "*Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu*"nda H. 1226-1331/M. 1811-1912 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 6 adet Buyruldu, 2 adet İlmuhaber olmak üzere toplam 8 adet defter bulunmaktadır.

¹¹⁶ Mektubî Kalemi hakkında bilgi için bkz. Divân-ı Hümayûn Sadaret Mektubî Kalemi Defterleri.

Ayrıca, Ayniyat Defterleri serîsi içerisinde de Buyruldu Defterleri bulunmaktadır. Bunun için bkz. Ayniyat Defterleri.

Katalog Genel No	Sıra No	Defter Adı	Tarih	
			Hicrî	Miladî
989	1	Buyruldu	1226 - 1242	1811 - 1826
	2		1242 - 1255	1826 - 1839
	3		1255 - 1278	1839 - 1861
	4	İlmühaber	1261 - 1284	1845 - 1867
989	5	Buyruldu	1278 - 1298	1861 - 1880
	6		1298 - 1313	1880 - 1895
	7	İlmühaber	1289 - 1308	1872 - 1890
	8	Buyruldu	1313 - 1331	1895 - 1912

cb. Ayniyat Defterleri

Ayniyât Defterleri, Sadaret Dairesi'nden diğer devlet dairelerine, vilayetlere ve diğer makamlara yazılan tezkirelerin ve muharrerâtın aynen suretlerinin kaydedildiği defterlerdir.

cb1. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Ayniyat (Nezaret-Devâir Giden) ve (Vilâyât Giden) Defterleri

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda 538-580 genel, 1-44 özel numaralarda A.MKT.NZD. koduyla kayıtlı H. 1269-1335/M. 1852-1907 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 44 adet *Nezaret-Devâir Giden Defteri*; 581-628 genel, 1-48 özel numaralarda A.MKT.UM. koduyla kayıtlı H. 1246-1325/M. 1830-1907 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 48 adet *Vilâyât Giden Defteri* bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	538-580	Sadaret Defterleri (A.MKT.NZD.)	1269 - 1335	1852 - 1907	44	Analitik Envan.
	581-628	Sadaret Defterleri (A.MKT.UM.)	1246 - 1325	1830 - 1907	48	

cb2. 595 Numaralı "BEO. Ayniyat Defterleri Kataloğu"ndaki Ayniyat Defterleri

595 numaralı "*BEO. Ayniyat Defterleri Kataloğu*"nda 1-1717 numaralarda kayıtlı, muhtelif mevzuları havî Ayniyât Defterleri, H. 1227-1320 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva etmekte olup, 1717 adet defterden müteşekkildir.

Ayniyât Defterleri tasnif edilirken aşağıdaki çizelgede görüleceği üzere bir çok başlık altında toplanmıştır.

Katalog Genel No	Sıra No	Mahiyeti	T a r i h		Defter Adedi
			Hicrî	Miladî	
595	1-168	Anadolu Adî	1227 - 1282	1812 - 1866	168
	169-192	Anadolu Mühimme	1259 - 1282	1843 - 1866	24
	193-295	Rumeli Adî	1230 - 1282	1815 - 1866	103
	296-309	Rumeli Mühimme	1259 - 1282	1843 - 1866	14
	310-314	Mühimme, Anadolu	1279 - 1280	1862 - 1864	5
	315-317	Mühimme, Rumeli	1279 - 1282	1862 - 1866	3
	318-320	Hafâyâ Anadolu	1260 - 1288	1844 - 1872	3
	321-340	Hafâyâ Anadolu ve Rumeli	1234 - 1277	1819 - 1861	20
	341-345	Hafâyâ Rumeli	1251 - 1290	1836 - 1873	5
	346-369	Müsteşarlıktan Yazılan	1253 - 1296	1837 - 1878	24
	370-447	Meclis-i Vâlâ'dan	1257 - 1277	1841 - 1861	78
	448-458	Meclis-i Vâlâ-yı Rumeli	1277 - 1282	1860 - 1866	11
	459-469	Meclis-i Vâlâ-yı Anadolu	1277 - 1282	1861 - 1866	11
	470-502	Meclis-i Vâlâ'dan Katl ve Sirkate Dair	1263 - 1282	1847 - 1866	33
	503-572	Deâvî	1259 - 1282	1843 - 1866	70
	573-602	Rum Milleti ve Düvel-i Selâse	1236 - 1251	1821 - 1835	29
	603-604	Yunan Meselesi	1270 - 1271	1253 - 1855	2
	605-608	Mısır Meselesi	1247 - 1248	1831 - 1833	4
	609	Kürdistan Havalisinde İsyan Eden Bedirhan'a Dair	1259 - 1264	1843 - 1848	1
	610	Tepedelenli Ali Paşa Meselesine Dair	1236 - 1237	1821 - 1822	1
	611	Sırlı Maddesine Dair	1240 - 1241	1825 - 1826	1
	612-618	Rusya Meselesi	1244 - 1271	1828 - 1855	7
	619-620	Meclis-i Muvakkat Mukarrerâtı	1263 - 1264	1847 - 1848	2
	621-622	Harcırah ve Atıyyeye Dair Muhaberât	1267 - 1284	1851 - 1868	2
	623	Müteferrik Mahallere Yazılan Buyruldu	1277 - 1279	1860 - 1862	1
	624-628	Kürek Cezasına Dair	1266 - 1279	1850 - 1862	5
	629	Tahrirât-ı Askeriye	1260 - 1261	1844 - 1845	1
	630-652	Maliye Kararıyla Yazılan Muharrerat ve Buyruldu	1259 - 1282	1843 - 1866	23
	653-668	Maliye Kararıyla Yapılan Muhaberât	1262 - 1283	1846 - 1866	16
	669-761	Tezkire Defterleri	1253 - 1282	1837 - 1866	92

Katalog Genel No	Sıra No	Mahiyeti	T a r i h		Defter Adedi
			Hicrî	Miladî	
	762-764	Tezkire Defterleri Mühimme	1281 - 1282	1864 - 1865	3
595	765-786	Buyruldu Defterleri	1282 - 1282	1866 - 1866	22
	787-801	Emr-i Âlî Defterleri	1247 - 1291	1832 - 1874	15
	802-803	Lühûm ve Bedel-i Tayinât Defterleri	1254 - 1270	1838 - 1854	2
	804-811	Ankara, Konya İdarî Adlî İşleri	1283 - 1296	1866 - 1879	8
	812-813	Aydın	1283 - 1296	1866 - 1879	2
	814-815	Amasya	1283 - 1284	1866 - 1867	2
	816-818	Anadolu Valiliklerine	1283 - 1296	1866 - 1879	3
	819-828	Edirne, Adana, Şarkî Rumeli	1283 - 1296	1866 - 1879	10
	829-833	Erzurum, Van	1283 - 1296	1866 - 1879	5
	834-837	İzmit, Kocaeli, Bolu, Biga	1283 - 1296	1866 - 1879	4
	838-840	İşkodra	1283 - 1296	1866 - 1879	3
	841-843	Ordulara Yazılan Emirnâmeler	1283 - 1294	1866 - 1877	3
	844-847	Üsküp, Manastır, Prizren	1284 - 1294	1867 - 1877	4
	848-852	Bağdat, Basra	1283 - 1296	1866 - 1879	5
	853-857	Bosna, Yenipazar	1283 - 1294	1866 - 1877	5
	858	Talimatlara Dair	1282 - 1288	1866 - 1871	1
	859-865	Cezâir-i Bahr-i Sefid, Kıbrıs, Sisam Adaları	1283 - 1296	1866 - 1879	7
	866	Cebel-i Lübnan	1284 - 1294	1867 - 1877	1
	867-870	Halep	1283 - 1296	1866 - 1879	4
	871-877	Hicaz, Mekke-i Mükerrerme Emaneti, Yemen	1283 - 1296	1866 - 1879	7
	878-884	Hüdavendigâr	1283 - 1296	1866 - 1879	7
	885-890	Diyanbekir, Ma'muretü'l- Aziz	1283 - 1296	1866 - 1879	6
	891-896	Rumeli Valilikleri	1283 - 1296	1866 - 1879	6
	897-901	Selanik	1283 - 1294	1866 - 1877	5
	902-908	Suriye, Beyrut	1283 - 1296	1866 - 1879	7
	909-913	Sivas	1283 - 1296	1866 - 1879	5
	914-916	Trablusgarp	1283 - 1293	1866 - 1876	3
	917-927	Tuna	1283 - 1294	1866 - 1877	11
	928-936	Trabzon, Canik	1283 - 1284	1866 - 1867	9
	937-954	Umum Vilâyât	1283 - 1296	1866 - 1879	18
	955-960	Kastamonu	1283 - 1296	1866 - 1879	6
	961-962	Karasi, Ayvalık	1283 - 1284	1866 - 1867	2
	963-965	Girid	1283 - 1294	1866 - 1877	3
	966-968	Mısır,Tunus	1283 - 1296	1866 - 1879	3
595	969-975	Tırhala, Yanya, Selanik	1283 - 1296	1866 - 1879	7
	976-985	Evkâf, Maârif	1283 - 1296	1866 - 1879	10
	986-993	Bahriye	1283 - 1296	1866 - 1879	8
	994-1001	Ticaret, Nâfia, Sıhhiye	1283 - 1296	1866 - 1879	8
	1002-1004	Nâfia	1287 - 1294	1870 - 21877	3
	1005-1009	Telgraf, Posta	1283 - 1296	1866 - 11879	5

Katalog Genel No	Sıra No	Mahiyeti	T a r i h		Defter Adedi
			Hicrî	Miladî	
	1010-1011/1	Hariciye, Adliye, Sıhhiye, Şûra-yı Devlet	1290 - 1296	1873 - 1879	3
	1012-1015	Defterhâne	1283 - 1296	1866 - 1879	4
	1016-1023	Rüsûmât	1283 - 1296	1866 - 1879	8
	1024-1044	Serasker, Tophâne, Dâr-ı Şûra, Mekteb-i Tıbbiye	1283 - 1290	1866 - 1873	22
	1045-1053	Şehremâneti	1283 - 1296	1866 - 1879	9
	1054-1067	Zaptiye, Mahkeme-i İstinâf, Riyâset-i Divân-ı Muhasebât	1283 - 1296	1866 - 1879	14
	1068-1073	Maârif	1283 - 1295	1866 - 1878	6
	1074-1075	Hazîne-i Hâssa	1283 - 21296	1866 - 11879	2
	1076-1082	Meşihat	1283 - 1296	1866 - 1879	7
	1083-1133	Maliye	1283 - 1296	1866 - 1879	53
	1134	Maliye vesair Devâire Buyruldu	1296 - 21296	1879 - 1879	1
	1135-1152	Müteferrik Makamâta (Muhâcirîn, Ma'zûlîn, Deâvî, Dahiliye, Hariciye Kâtipleri, Kapı Kethüdâları, Meclis vs.)	1283 - 1296	1866 - 1879	18
	1153-1159	Mühimmenin Ciltlenmiş Maliye	1294 - 1295	1877 - 1878	7
	1160-1165	Müsveddeleri	1295 - 1296	1878 - 1879	6
	1166-1173	Meclisin Ciltlenmiş Müsveddeleri	1294 - 1296	1877 - 1879	8
	1174-1177	Sadaret'in Tezâkir ve Evâmir Müsveddeleri	1296 - 1296	1879 - 1879	4
	1178-1195	Kalemin Ciltlenmiş Müsveddeleri	1294 - 1295	1877 - 1878	18
	1196-1212	Evkâf	1297 - 1309	1879 - 1892	17
	1213-1220	Bahriye	1297 - 1309	1879 - 1892	8
	1221	Posta - Telgraf	1297 - 1297	1879 - 1880	1
	1222-1223	Posta, Telgraf, Şehremâneti, Tıbbiye	1308 - 1309	11891 - 1892	2
	1224-1227	Ticaret, Nâfia	1306 - 1309	1889 - 21892	4
	1228-1229	Telgraf	1299 - 1299	1881 - 1882	2
	1230	Ticaret, Telgraf	1300 - 1300	1883 - 1883	1
595	1231-1237	Ticaret	1297 - 1309	1879 - 1892	7
	1238-1240	Nâfia	1297 - 1299	1879 - 1882	3
	1241-1244	Nâfia, Maârif	1300 - 1301	1882 - 1884	4
	1245	Nâfia Komisyonu	1298 - 1298	1880 - 1881	1
	1246-1265	Hariciye	1297 - 1309	1879 - 1892	25
	1266	Hariciye, Sıhhiye	1309 - 1309	1891 - 1891	1
	1267	Sıhhiye	1301 - 1301	1883 - 1884	1
	1268-1313	Dahiliye	1297 - 1309	1879 - 1892	46
	1314	Defter-i Hakanî	1308 - 1309	1891 - 1892	1
	1315-1321	Rüsûmât	1297 - 1301	1879 - 1884	7
	1322-1328	Serasker	1300 - 1309	1882 - 1892	7
	1329-1330	Serasker, Tophâne	1308 - 1309	1891 - 1892	2
	1331-1358	Harbiye, Tophâne	1297 - 1309	1879 - 1891	28

Katalog Genel No	Sıra No	Mahiyeti	T a r i h		Defter Adedi
			Hicrî	Miladî	
	1359-1361	Tophâne	1297 - 1299	1879 - 1882	3
	1362-1363	Bahriye, Tophâne	1300 - 1300	1882 - 1883	2
	1364-1368	Şehremâneti	1297 - 1300	1879 - 1883	5
	1369-1370	Zaptiye, Sıhhiye, Tıbbiye	1297 - 1299	1879 - 1882	2
	1371	Tekâüd Sandığı	1308 - 1309	1891 - 1892	1
	1372	Zaptiye	1309 - 1309	1892 - 1892	1
	1373-1374	Zaptiye, Sıhhiye	1298 - 1300	1880 - 1883	2
	1375-1409	Adliye	1297 - 1309	1879 - 1892	35
	1410-1417	Meşihat	1297 - 1309	1879 - 1892	8
	1418-1422	Maârif	1297 - 1308	1879 - 1891	5
	1423-1424	Maârif, Rüsûmât, Hazîne-i Hâssa	1308 - 1309	1891 - 1892	2
	1425-1427	Şûra-yı Devlet, Hazîne-i Hâssa	1297 - 1308	1879 - 1891	3
	1428	Rüsûmât, Maârif	1309 - 1309	1891 - 1892	1
	1429	Şûra-yı Devlet	1309 - 1309	1892 - 1892	1
	1430-1440	Maliye	1297 - 1297	1879 - 1880	11
	1441-1480	Şûra-yı Devlet, Hazîne-i Hâssa	1297 - 1306	1880 - 1889	40
	1481-1507	Maliye	1306 - 1309	1889 - 1892	27
	1508-1515	Anadolu Vilâyâtına	1296 - 1309	1879 - 1892	8
	1516-1525	Arabistan Vilâyâtı	1296 - 1309	1878 - 1892	10
	1526-1530	Rumeli Vilâyâtı	1297 - 1310	1879 - 1892	5
	1531-1537	Umum Vilâyâta	1297 - 1309	1879 - 1892	7
	1538	Devâir ve Umum Vilâyât (Mahrem)	1308 - 1309	1891 - 1892	1
	1539-1547	Müteferrika	1297 - 1309	1879 - 1892	9
	1548-1550	Rüesâ-yı Mecâlis	1297 - 1301	1879 - 1884	3
595	1551-1552	Nâfia Komisyonu, Tekâüd Sandığı, Divân-ı Muhasebât	1298 - 1299	1881 - 1882	2
	1553	Muhâcirin Komisyonu	1297 - 1297	1879 - 1880	1
	1554	Maliye, Buyruldu	1305 - 1306	1888 - 1888	1
	1555-1558	Dahiliye, Buyruldu	1306 - 1308	1888 - 1891	4
	1559	Evkâf, Buyruldu	1304 - 1308	1887 - 1891	1
	1560-1561	Emsâl Defterleri	1266 - 1297	1850 - 1880	2
	1562	Meşihat	1302 - 1308	1884 - 1890	1
	1563-1566	Serasker	1302 - 1307	1884 - 1889	4
	1567-1570	Hariciye ve Sıhhiye	1301 - 1307	1884 - 1890	4
	1571	Tophâne	1301 - 1308	1884 - 1891	1
	1572-1580	Dahiliye	1301 - 1307	1883 - 1889	9
	1581-1582	Adliye	1302 - 1305	1884 - 1888	2
	1583-1584	Evkâf	1301 - 1305	1884 - 1887	2
	1585	Bahriye	1301 - 1306	1884 - 1889	2
	1586-1593	Maliye	1301 - 1305	1883 - 1888	7
	1594-1597	Ticaret ve Nâfia	1302 - 1308	1884 - 1890	4
	1598-1599	Maârif	1301 - 1306	1884 - 1889	2
	1600	Defter-i Hakânî	1307 - 1308	1889 - 1891	1

Katalog Genel No	Sıra No	Mahiyeti	T a r i h		Defter Adedi
			Hicrî	Miladî	
	1601-1602	Rûsûmât	1302 - 1308	1885 - 1891	2
	1603	Hazîne-i Hâssa	1303 - 1306	1885 - 1889	1
	1604	Şûra-yı Devlet, Nâfia Komisyonu	1301 - 1306	1884 - 1889	1
	1605	Müteferrika	1304 - 1307	1887 - 1890	1
	1606-1607	Vilayet ve Devâire Yazılan Umum Muharrerât	1301 - 1306	1884 - 1889	2
	1608	Serasker, Tophâne, Bahriye	1306 - 1306	1889 - 1891	1
	1609	Serasker, Tophâne, Evkâf, Bahriye	1308 - 1309	1891 - 1892	1
	1610	Defter-i Hakânî, Askerî Tekâüd Sandığı, Hariciye, Maliye, Ticaret, Nâfia, Şûra-yı Devlet, Şehremaneti, Sicill-i Ahvâl	1308 - 1309	1891 - 1892	1
	1611	Dahiliye ve Adliye	1308 - 1309	1891 - 1891	1
	1612	Adliye ve Hariciye	1306 - 1308	1889 - 1891	1
	1613	Maliye, Maârif, Rûsûmât	1308 - 1309	1891 - 1891	1
	1614	Vergi Emâneti	1301 - 1307	1884 - 1889	1
	1615	Devâir Mühimme	1300 - 1307	1883 - 1890	1
	1616	Vilâyât	1312 - 1312	1894 - 1894	1
595	1617-1618	Anadolu	1302 - 1308	1884 - 1891	2
	1619-1621	Arabistan	1302 - 1320	1884 - 1903	3
	1622	Rumeli	1302 - 1308	1884 - 1891	1
	1623	Meşihat	1309 - 1313	1892 - 1895	1
	1624-1630	Serasker	1309 - 1313	1892 - 1895	7
	1631-1637	Hariciye	1309 - 1313	1892 - 1895	7
	1638	Tophâne	1309 - 1312	1892 - 1895	1
	1639-1653	Dahiliye	1309 - 1313	1892 - 1895	15
	1654-1658	Adliye	1309 - 1313	1892 - 1895	5
	1659-1661	Evkâf	1309 - 1312	1892 - 1895	3
	1662-1663	Bahriye	1309 - 1313	1892 - 1895	2
	1664-1677	Maliye	1309 - 1313	1892 - 1895	14
	1678-1682	Ticaret ve Nâfia	1309 - 1311	1892 - 1893	5
	1683	Maârif	1311 - 1313	1893 - 1895	1
	1684-1685	Defter-i Hakânî	1309 - 1313	1892 - 1895	2
	1686-1687	Şehremaneti	1309 - 1312	1892 - 1895	2
	1688-1689	Zaptiye	1309 - 1313	1892 - 1895	2
	1690-1691	Sıhhiye	1309 - 1313	1892 - 1896	2
	1692-1694	Rûsûmât	1309 - 1312	1892 - 1895	3
	1695-1697	Askerî ve Mülkî Tekâüd Sandıkları, Mekâtib-i Askeriye, Divân-ı Muhâsebât, Dârüüşşafaka, Müteferrika	1309 - 1313	1892 - 1895	3
	1698-1700	Şûra-yı Devlet, Hazîne-i Hâssa, Tıbbiye, Posta ve Telgraf, Sicill-i Ahvâl	1309 - 1313	1892 - 1895	3
	1700-1702	Orman ve Meâdin ve Ziraat	1310 - 1313	1893 - 1895	2

Katalog Genel No	Sıra No	Mahiyeti	T a r i h		Defter Adedi
			Hicrî	Miladî	
	1703	Taraf-ı Âli-i Müsteşarîden Umum Vilâyât ve Devâire Yazılan Tezâkir ve Muharrerât Defteri	1309 - 1312	1892 - 1895	1
	1704-1710	Vilâyât	1309 - 1313	1892 - 1895	7
	1711-1712	Telgrafnâme	1311 - 1312	1894 - 1895	2
	1713	Rum Fesadına Dair	1239 - 1239	1823 - 1824	1
	1714-1715	Karantina Defteri	1254 - 1293	1838 - 1876	2
	1716	Kigalık Kıtası	1261 - 1262	1845 - 1846	1
	1717	Muharrerat-ı Umumiye	1299 - 1318	1882 - 1900	1

d. Sadaret Âmedî Kalemi Defterleri¹¹⁷ (A.AMD.)

da. 524 Numaralı "Sadaret Âmedî Kalemi Defterleri Kataloğu"ndaki Defterler

524 numaralı "Sadaret Âmedî Kalemi Defterleri Kataloğu"nda 1-425 numaralarda A.AMD. koduyla kayıtlı H. 1255-1341 /M. 1839-1923 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 425 adet Sadaret Âmedî Kalemi Defteri mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
524	1-425	Sadaret Defterleri	1255 - 1341	1839 - 1923	425	Analitik Envan.

db. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Âmedî Kalemi İrâde-i Seniyye ve Muhtelif Defterleri

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda A.AMD. koduyla kayıtlı 292-332 genel, 1-42 özel numaralarda H. 1265-1338/M. 1848-1920 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 42 adet Âmedî Kalemi İrâde-i Seniyye Defteri ve 333-344 genel, 1-12 özel numaralarda H. 1257-1331/M. 1842-1913 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 12 adet Âmedî Kalemi'ne mahsus muhtelif defter mevcuttur.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	292-332	Sadaret Defterleri	1265 - 1338	1848 - 1920	42	Analitik

¹¹⁷ Âmedî Kalemi hakkında bilgi için bkz. Divân-ı Hümayûn Âmedî Kalemi Defterleri.

	333-344		1257 - 1331	1842 - 1913	12	Envan.
--	---------	--	-------------	-------------	----	--------

e. Sadaret Teşrifat Kalemi Defterleri¹¹⁸

ea. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Teşrifat Kalemi Defterleri

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda 345-536 genel numaralarda kayıtlı A. TŞF. kodu altında 193 adet Teşrifat Kalemi Defteri mevcuttur. Analitik tasnif sistemine göre tasnif edilen bu defterler şu gruplarda toplanmıştır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Defterin Nev'i	Tarih		Defter Adedi
			Hicrî	Miladî	
592	345-367	Teşrifat Merasimi Kayıt Def.	1054 - 1308	1644 - 1891	23
	368-384a	Gelen-Giden Tezâkir, Tekârîr vs. Kayıt Def.	1223 - 1341	1808 - 1923	18
	385-391	Osmanî Nişanı Esâmî Def.	1309 - 1322	1891 - 1905	7
	392-404	Ecnebî Nişanı Esâmî Def.	1272 - 1329	1855 - 1912	13
	405-434	Mecidî ve Osmanî Nişanı Esâmî Def.	1269 - 1327	1852 - 1909	30
	435-451	İrad, Harç, Aidat, Atiyye, Maaş vs. Def.	1019 - 1335	1610 - 1917	17
	452-518	Muhtelif Eşhâsa Verilen Nişan, Tevcih, Mansıb, Rütbe, Mazulîn ve Memurîn Esâmî Kayıt Def.	1199 - 1337	1784 - 1919	67
	519-530	Madalya Def.	1298 - 1339	1880 - 1920	12
	531-536	Nişan Zimmet Def.	1313 - 1340	1895 - 1921	6

eb. 594 Numaralı "BEO. Nezaret Gelen-Giden Defterleri Kataloğu"ndaki Teşrifat Defterleri

594 numaralı "BEO. Nezaret Gelen-Giden Defterleri Kataloğu"nda 896-913 genel, 55/1-55/18 özel numaralarda kayıtlı H. 1276-1341/M. 1859-1923 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden nişan, madalya, resmî merasim, ziyafet vs. konularında 18 adet defter mevcuttur.

f. Sadaret Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi Defterleri¹¹⁹

g. Sadaret Müteferrik Defterleri

¹¹⁸ Ayrıntılı bilgi ve diğer defter serileri için bkz. Divân-ı Hümayûn Teşrifat Kalemi Defterleri, Bâb-ı Defterî Teşrifat Kalemi Defterleri ve Bâb-ı Âlî Sadaret Divân Kalemi Nişan Defterleri.

¹¹⁹ Bkz. Bâb-ı Âlî Evrak Odası Nezaret ve Devâir Gelen-Giden Defterleri ve Hazîne-i Evrak Müdürlüğü İrade Kayıt Defterleri ile ikinci bölümde aynı başlık altındaki belgeler bölümü.

Sadaret Müteferrik Defterler başlığı altında toplanan toplam 1.567 defter aşağıda konularına göre verilmiştir.

ga. İmza ve İstatistik Defterleri

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda 1049-1058 genel, 1-10 özel numaralarda A.MKT.UM. koduyla kayıtlı H. 1330-1338/M. 1911-1920 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 10 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	1049-1058	Sadaret Defterleri (A.MKT.UM.)	1330 - 1338	1911 - 1920	10	Analitik Envan.

gb. Şifre Defterleri

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda 1059-1575 genel, 1-517 özel numaralarda A.MKT.UM. koduyla kayıtlı H. 1293-1338/M. 1876-1920 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 517 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	1059-1575	Sadaret Defterleri (A.MKT.UM.)	1293 - 1338	1876 - 1920	517	Analitik Envan.

gc. Zimmet Defterleri

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda 1576-2103 genel, 1-528 özel numaralarda A.MKT.UM. koduyla kayıtlı H. 1273-1341/M. 1856-1923 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 528 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	1576-2103	Sadaret Defterleri (A.MKT.UM.)	1273 - 1341	1856 - 1923	528	Analitik Envan.

gd. Jurnal Defterleri

592 numaralı "*BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu*"nda 2104-2596 genel, 1-493 özel numaralarda kayıtlı H. 1209-1342/M. 1794-1923 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 493 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	2104-2596	Sadaret Defterleri (A.MKT.UM.)	1209 - 1342	1794 - 1923	493	Analitik Envan.

ge. Sadaret Kalemlerine Ait Muhtelif Defterler

592 numaralı "*BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu*"nda 2596-2615 genel, 1-19 özel numaralarda kayıtlı H. 1258-1341/M. 1842-1923 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 19 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	2597-2615	Sadaret Defterleri (A.MKT.UM.)	1258 - 1341	1842 - 1923	19	Analitik Envan.

h. Sadaret'e Bağlı Komisyonlara Ait Defterler

592 numaralı "*BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu*"nda 2616-2706 genel numaralar arasında Sadaret'e bağlı çeşitli komisyonların H. 1285-1341/M. 1868-1923 yılları arasındaki kayıtları ihtiva eden toplam 91 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu ve Nev'i	Tarih		Defter Adedi
			Hicrî	Miladî	
592	2616-2658	Sadaret Defterleri (Bâb-ı Âlî Teshilât Sandığı Komisyonu)	1304 - 1335	1886 - 1917	43
	2659-2674	Sadaret Defterleri (Bâb-ı Âlî Memurîn-i Mülkiye Komisyonu)	1292 - 1327	1875 - 1909	16
	2675-2680	Sadaret Defterleri (Islahat Komisyonu (Meclis-i Âli-i İcraat))	1292 - 1314	1875 - 1897	6
	2681-2684	Sadaret Defterleri (Sadaret İdare Encümeni)	1330 - 1335	1911 - 1917	4
	2685-2689	Sadaret Defterleri (Takvim-i Vekâyi İdaresi)	1336 - 1341	1917 - 1923	5

	2690-2700	Sadaret Defterleri (Islâh-ı Sanayi Komisyonu)	1285 - 1297	1868 - 1880	11
	2701-2706	Sadaret Defterleri (Sadaret Defterlerine Zeyl)	1259 - 1326	1843 - 1908	6

2. BÂB-I ÂLÎ EVRAK ODASI (ARŞİVİ) DEFTERLERİ

Resmî dairelere gönderilen ve buralardan gelen yazıların kaydına mahsus defterlerdir.

a. Nezaret ve Devâir Gelen-Giden Defterleri

aa. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Devâir-Nezaret Gelen-Giden Defterleri

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda 629-755 genel numaralar arasında, H. 1258-1334/M. 1842-1916 yılları arasındaki kayıtları ihtiva eden toplam 127 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi
			Hicrî	Miladî	
592	629-716	Sadaret Defterleri (A.MKT.NZD.) (Devâir-Nezaret Gelen-Giden)	1258 - 1332	1842 - 1914	88
	717-746	Sadaret Defterleri (A.MKT.NZD.) (Devâir-Nezaret Gelen)	1258 - 1334	1842 - 1916	30
	747-755	Sadraret Defterleri (A.MKT.NZD) (Devâir-Nezaret Umumî Gelen-Giden)	1274 - 1329	1857 - 1911	9

ab. 594 Numaralı "BEO. Nezaret Gelen-Giden Defterleri Kataloğu"ndaki Nezaretler Gelen-Giden Defterleri

594 numaralı "BEO. Nezaret Gelen-Giden Defterleri Kataloğu"nda H. 1247-1340/M. 1831-1922 tarihleri arasındaki kayıtları mübeyyin bu serî 1.060 adet defterden müteşekkildir.

Bu defterlerden tespit edilen umum numaralı vesikaların dosya numaralarını gösterir 25 ciltlik bir dosya fihristi defteri mevcuttur. Bu defterler analitik envanter sistemine göre tasnif edilmiştir.

Katalog Genel No	Sıra No	Nevi	Mahiyeti	Tarih		Defter Adedi
				Hicrî	Miladî	
594	1-29	Adliye	Gelen	1278 - 1341	1861 - 1922	21
			Giden	1296 - 1330	1879 - 1912	10
	30-51	Bahriye	Gelen	1265 - 1341	1849 - 1922	12
			Giden	1277 - 1341	1860 - 1922	11
594	52-122	Dahiliye	Gelen	1297 - 1338	1880 - 1920	35
			Giden	1297 - 1341	1880 - 1922	36
			Gelen (Takrir)	1268 - 1278	1852 - 1861	6
	123-144	Evkâf	Gelen	1265 - 1341	1849 - 1922	8
			Giden	1278 - 1341	1861 - 1922	8
	145-192	Hariciye	Gelen	1297 - 1341	1880 - 1922	30
			Giden	1293 - 1340	1876 - 1922	18
			Gelen (Takrir)	1260 - 1330	1844 - 1912	12
	193-273	Harbiye	Gelen	1265 - 1341	1849 - 1922	41
			Giden	1278 - 1341	1861 - 1922	29
	274-277	Hazine-i Hâssa	Gelen	1278 - 1341	1861 - 1922	2
			Giden	1278 - 1341	1861 - 1922	2
	278-343	İstizânen İrade-i Seniyye	Gelen	1265 - 1341	1849 - 1922	66
	344-360	Re'sen İrade-i Seniyye	Gelen	1265 - 1327	1849 - 1909	17
	361-389	İrade-i Hususiyye	Gelen	1286 - 1340	1869 - 1921	29
	390-399	Maârif	Giden	1278 - 1341	1861 - 1922	5
			Takrir	1260 - 1320	1844 - 1873	44
	400-517	Maliye	Gelen	1265 - 1341	1849 - 1922	28
			Giden	1278 - 1341	1861 - 1922	44
			Gelen	1326 - 1340	1908 - 1921	3
	518-522	Meclis-i Âyân	Giden	1326 - 1341	1908 - 1922	2
			Gönderilen	1326 - 1338	1908 - 1920	2
	523-528	Meclis-i Mebusan	Gelen	1326 - 1338	1908 - 1920	2
			Giden	1326 - 1338	1908 - 1920	2
	529-537	Meşhât	Gelen	1290 - 1341	1873 - 1922	4
			Giden	1278 - 1341	1861 - 1922	5
	538-549	Nâfia	Gelen	1285 - 1341	1869 - 1922	7
			Giden	1286 - 1341	1870 - 1922	5
	550-552	Ticaret ve Nâfia	Gelen	1265 - 1328	1849 - 1910	2
			Giden	1327 - 1329	1909- 1911	1
	553-558	Ticaret	Gelen	1290 - 1341	1879 - 1922	2
			Giden	1290 - 1341	1873 - 1922	4
	559-560	Ticaret ve Sıhhiye	Gelen	1278 - 1290	1861 - 1873	1
			Giden	1278 - 1290	1861 - 1873	1
	561-563	Ticaret ve Ziraat	Gelen	1329 - 1336	1911 - 1917	2
			Giden	1327 - 1331	1909 - 1913	1
	564-570	Orman ve Meâdin	Gelen	1289 - 1329	1872 - 1911	4
			Giden	1299 - 1336	1881 - 1917	3
	571-575	Sıhhiye	Gelen	1290 - 1341	1873 - 1922	2
			Giden	1290 - 1341	1873 - 1922	3
	576-586	Posta ve Telgraf	Gelen	1290 - 1337	1873 - 1919	6
594			Giden	1293 - 1337	1876 - 1919	5
			Gelen	1278 - 1337	1861 - 1909	5
	587-595	Rûsûmât	Giden	1278 - 1327	1861 - 1909	4

Katalog Genel No	Sıra No	Nevi	Mahiyeti	Tarih		Defter Adedi
				Hicrî	Miladî	
	596-601	Şûra-yı Devlet	Gelen	1295 - 1341	1878 - 1922	3
			Giden	1295 - 1341	1878 - 1922	3
	602-640	Şûra-yı Devlet Mazbataları	Gelen (Mazbata)	1285 - 1341	1869 - 1922	38
	641-649	Tophâne	Gelen	1278 - 1327	1862 - 1910	6
			Giden	1290 - 1327	1873 - 1909	3
	650-663	Zaptiye	Gelen	1265 - 1327	1849 - 1909	8
			Giden	1278 - 1327	1862 - 1909	6
	664-668	Müteferrika Anadolu Teftiş Komisyonu	Gelen	1313 - 1320	1895- 1902	3
			Giden (Şakir Paşa'ya)	1313 - 1320	1895 - 1902	2
	669-671	Askerî Tekâüd Sandığı	Gelen	1303 - 1328	1886 - 1910	2
			Giden	1315 - 1328	1886 - 1910	1
	672-677	Bulgaristan Komiserliği	Gelen	1313 - 1327	1895 - 1909	5
			Giden	1315 - 1321	1897 - 1903	1
	678-680	Mümtâze Müteferrika Bulgaristan Komiserliği	Gelen	1311 - 1327	1893 - 1909	3
	681-682	Sicill-i Ahvâl Komisyonu	Gelen	1305 - 1314	1888 - 1897	2
	683-689	Şehremâneti	Gelen	1278 - 1327	1861 - 1909	4
			Giden	1291 - 1327	1874 - 1909	3
	690-705	Sadaret'e Gelen Şifre Telgrafların Kayıt Defterleri	Gelen	1322 - 1329	1904 - 1911	10
			Giden	1322 - 1329	1904 - 1911	7
	706-715	Hariciye Müteferrikası	Gelen	1304 - 1341	1886 - 1922	10
	716-717	Hicaz Demiryolları	Gelen	1319 - 1332	1902 - 1914	1
			Giden	1319 - 1332	1902 - 1914	1
	718-719	Harîk Müteferrikası	Gelen	1337	1918	1
			Giden	1336	1918	1
	720-726	Defter-i Hakanî	Gelen	1278 - 1331	1861 - 1913	4
			Giden	1278 - 1330	1861 - 1912	3
	727-735	Divân-ı Muhâsebât	Gelen	1297 - 1341	1879 - 1922	7
			Giden	1299 - 1332	1881 - 1914	2
	736-740	Mülkiye Tekâüd Sandığı	Gelen	1297 - 1329	1880 - 1911	3
			Giden	1297 - 1328	1880 - 1910	2
	741-742	Memurîn-i Mülkiye Komisyonu	Gelen	1314 - 1326	1897 - 1908	1
			Giden	1314 - 1326	1896 - 1908	1
	743-750	Mısır Komiserliği	Gelen	1300 - 1331	1883 - 1913	6
			Giden	1303 - 1318	1886 - 1914	2
	751-752	Mümtâze Hariciye Müteferrikası	Gelen	1307 - 1312	1890 - 1895	2
	753-757	Mümtâze Müteferrikası	Gelen	1312 - 1331	1895 - 1913	3
594			Giden	1327 - 1333	1909 - 1915	2
			Gelen	1278 - 1326	1861 - 1908	3
	758-764	Muhâcirîn Komisyonu	Giden	1278 - 1326	1861 - 1908	4
			Gelen	1296 - 1326	1879 - 1908	4
	765-768	İslahat, Maliye Komisyonu	Gelen	1328	1910	1
			Giden	1328	1910	1
	770 (2, 3 mük.)	Mekâtib-i Askeriye	Gelen	1316 - 1326	1899 - 1908	1
			Giden	1298 - 1326	1881 - 1908	2
	771-773	Tıbbiye	Gelen	1278 - 1293	1861 - 1876	1
			Giden	1278 - 1296	1861 - 1879	2

Katalog Genel No	Sıra No	Nevi	Mahiyeti	Tarih		Defter Adedi
				Hicrî	Miladî	
	774-775	Techizât	Gelen	1319 - 1326	1902 - 1908	1
			Giden	1319 - 1326	1902 - 1908	1
	776-777	Tevhid-i Mübâyaa	Gelen	1323 - 1323	1905	1
			Giden	1323 - 1323	1905	1
	778-779	İlâşe	Gelen	1336 - 1337	1918 - 1919	1
			Giden	1336 - 1337	1918 - 1919	1
	780-781	Muameleleri Buyrulmayarak Görülen Evrakların Hülâsaları	Gelen	1310 - 1311	1893	2
	782	Vilayet Müteferrikasından Yazılan Tezkire-i Sâmîyeler	Gelen	1313 - 1320	1895 - 1902	1
	783	İmâret	Gelen	1327 - 1328	1909 - 1910	1
	784	Mısır İşlerine Dair Yazılan Tezâkir	Gelen	1301 - 1304	1884 - 1886	1
	785-789	Sadaret Mektubî Mühimme Kalemi Kayıt Defteri	Gelen	1308 - 1339	1891 - 1921	5
	790	Buyruldu Defteri	Gelen	1302 - 1302	1884 - 1885	1
	791	Dersâadet Müteferrikası	Gelen	1331 - 1338	1913 - 1919	1
	792-877	Arzuhâl Defteri	Gelen	1306 - 1341	1889 - 1922	85
	878-883	Telgraf, Arzuhâl	Gelen	1328 - 1337	1910 - 1919	6
	884-890	Takvim-i Vekâyî ile Neşrolunan Evrakın Kayıt Defteri	Gelen	1336 - 1340	1918 - 1922	7
	891-895	Müdevverât	Gelen	1326 - 1341	1908 - 1922	5
	896-913	Teşrifat	Gelen	1276 - 1341	1859 - 1922	18
	914-916	Vilayet-i Mümtâze	Gelen	1297 - 1304	1880 - 1887	3
	917-926	Vilayet-i Mümtâze Umum Tezâkir	Gelen	1298 - 1309	1880 - 1891	10
	927-933	Vilayet-i Mümtâze ve Muhtâre Yevmiye	Gelen	1320 - 1340	1902 - 1921	7
	934-936	Mühimme	Gelen	1298 - 1324	1880 - 1906	4
	937-956	Bulgaristan Kalemi	Gelen	1309 - 1331	1892 - 1913	20
	957-961	Bulgaristan Tezâkir Defterleri	Gelen	1309 - 1319	1892 - 1901	5
	961/2	Bulgaristan Nizam Defteri	Gelen	1297 - 1325	1881 - 1907	1
594	962-966	Vilayet-i Mümtâzede Bulgaristan Muharrerât Defteri	Gelen	1298 - 1319	1880 - 1901	5
	966/2	Nizam Defteri ¹²⁰	-	-	-	1
	967-985	Şarkî Rumeli Defteri	Gelen	1297 - 1327	1879 - 1909	19
	986-1002	Girid ¹²¹	Gelen	1288 - 1338	1871 - 1919	17
	1003	Kıbrıs, Bosna, Hersek	Gelen	1310 - 1338	1892 - 1919	1
	100-008	Sisam Defteri	Gelen	1247 - 1330	1831 - 1912	5
	1009-1012	Cebel-i Lübnan ve Sisam	Gelen	1309 - 1323	1892 - 1905	4
	1013-1021	Cebel-i Lübnan	Gelen	1309 - 1337	1866 - 1919	9
	1022-1028	Trablusgarp, Bingazi	Gelen	1330 - 1339	1912 - 1921	7
	1029-1030	Mısır	Gelen	1262 - 1319	1846 - 1882	2
	1031-1035	Mısır Hidiviyeti, Muharrerât	Gelen	1298 - 1336	1880 - 1917	5
	1036-1039	Mısır Hidiviyeti Tezâkir Defterleri	Gelen	1309 - 1340	1892 - 1921	4

¹²⁰ Bu defter Şarkî Rumeli Defteri'nin içindedir.

¹²¹ Bu defterler arasında Fihrist, Nizam ve Kayıt Defterleri de mevcuttur.

Katalog Genel No	Sıra No	Nevi	Mahiyeti	Tarih		Defter Adedi
				Hicrî	Miladî	
	1040-1048	Mısır Hidiviyeti Hülâsa Defterleri	Gelen	1309 - 1341	1892 - 1922	8
	1049-1060	Nezaretler ve Devâir Memûrînin Tayin Tarihini ve İnfisâlini Gösteren Defter	Gelen	1307 - 1326	1889 - 1908	-

b. Vilâyât Gelen-Giden Defterleri

1864 senesinden sonra Osmanlı idaresinde eyaletten vilayet sistemine geçilmiştir. Bundan sonra, eyâlât-ı mümtâzeler için hazırlandığı gibi, her vilayet için müstakil defterlerin hazırlanması ihtiyacı tebarüz etmiş ve bu serî tanzim olmuştur. Bu defterler, Osmanlı Devleti'nin nihayetine kadar tutulmuştur.

ba. 592 Numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"ndaki Vilâyât Gelen-Giden Defterleri

592 numaralı "BEO. Sadaret Defterleri Kataloğu"nda A.MKT.UM. kodu altında 756-922 genel ve 1-168 özel numaralarda kayıtlı H. 1252-1331/M. 1836-1913 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 168 adet *Vilâyât Giden Defteri*; 923-1048 genel ve 1-126 özel numaralarda kayıtlı H. 1263-1340/M. 1846-1922 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 126 adet *Vilâyât Gelen Defteri* bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
592	756-922	Sadaret Defterleri (A.MKT.UM.) (Vilâyât Giden)	1252-1331	1836-1913	168	Analitik Envan.
	923-1048	Sadaret Defterleri (A.MKT.UM.) (Vilâyât Gelen)	1263-1340	1846-1922	126	

bb. 593 Numaralı "BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterlerin Kataloğu"ndaki Vilâyât Gelen-Giden Defterleri

593 numaralı "BEO. Vilayetlerden Gelen-Giden Defterlerin Kataloğu"nda 1-1608 genel numaralarda kayıtlı Sadaret Dairesi'ne muhtelif vilayetlerden gelen ve bunlara cevaben yazılan tahrirât kayıtlarını havî bu defterler, H. 1265-1341/M. 1849-1922 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva edip 1608 defterden müteşekkildir.

Katalog	Sıra No	Defter Adı	Nevi	Tarih	Defter
---------	---------	------------	------	-------	--------

				Hicrî		Miladî		
				Başl.	Bitiş	Başl.	Bitiş	
593	1-41	Vilâyât	Gelen	1265	1338	1849	1919	26
			Giden	1277	1339	1861	1920	15
	42-54	Vilâyât Memûrîn	Gelen	1327	1335	1909	1917	12
	55-80	Anadolu Vilâyâtı	Gelen	1277	1328	1861	1910	13
	69	Anadolu Jurnal Memurlarından	Gelen	1288	1289	1872	1872	1
	70-80	Anadolu Vilâyâtı	Giden	1278	1328	1861	1910	11
	81-91	Anadolu Vilâyâtı Memurîn	Gelen	1318	1328	1901	1910	10
	92	Amasya ve Şarkî Karahisar	Giden	1289	1300	1872	1883	1
	93-103	Ankara	Gelen	1278	1327	1861	1909	6
			Giden	1287	1327	1870	1909	5
	104-110	Aydın	Gelen	1278	1328	1861	1910	3
			Giden	1278	1328	1861	1910	4
	111-114	Bitlis	Gelen	1307	1328	1890	1910	2
			Giden	1306	1327	1888	1909	2
	115	Canik	Giden	1291	1296	1874	1879	1
	116-121	Diyarbakir	Gelen	1307	1296	1890	1879	3
			Giden	1288	1327	1871	1909	3
	122-129	Erzurum	Gelen	1277	1328	1861	1910	5
			Giden	1278	1327	1861	1909	3
	130-145	Hüdâvendigâr	Gelen	1278	1328	1861	1910	8
			Giden	1279	1328	1863	1910	8
	146-149	İzmid	Gelen	1278	1290	1861	1874	2
			Giden	1278	1291	1861	1874	2
593	150-157	Kastamonu	Gelen	1278	1327	1861	1909	4
			Giden	1278	1327	1861	1909	4
	158-166	Konya	Gelen	1277	1327	1861	1909	6
			Giden	1278	1327	1861	1909	3
	167-173	Mâmuretü'l-Azîz	Gelen	1293	1327	1876	1909	3
			Giden	1278	1327	1861	1909	4
	174	Ordu	Gelen	1278	1284	1861	1867	1
	175-186	Sivas	Gelen	1278	1325	1861	1906	5
			Giden	1278	1327	1861	1909	7
	187-193	Trabzon	Gelen	1277	1327	1861	1909	3
			Giden	1278	1327	1861	1909	4
	194-198	Van	Gelen	1303	1328	1886	1910	2
			Giden	1293	1327	1876	1909	3
	199-237	Arabistan Vilâyâtı	Gelen	1278	1328	1861	1910	27
			Giden	1278	1327	1861	1910	11
	226	Arabistan Jurnal Memurları	Gelen	1288	1289	1871	1872	1
	238-249	Adana	Gelen	1277	1327	1860	1909	7
			Giden	1278	1328	1861	1910	5
	250	Ammâre	Giden	1278	1278	1861	1862	1
	251-261	Bağdad	Gelen	1290	1327	1673	1909	6
			Giden	1278	1327	1861	1909	5
	262-267	Basra	Gelen	1292	1328	1875	1910	4
			Giden	1292	1327	1875	1909	2
	268-275	Beyrut	Gelen	1307	1328	1889	1910	4
			Giden	1306	1328	1889	1910	4

Katalog Genel No	Sıra No	Defter Adı	Nevi	Tarih				Defter Adedi
				Hicrî		Miladî		
				Başl.	Bitiş	Başl.	Bitiş	
	276-277	Bingazi	Gelen	1305	1326	1887	1908	2
	278	Cebel-i Lübnan, Sisam	Gelen	1303	1313	1886	1896	1
	279-283	Cebel-i Lübnan	Gelen	1315	1333	1897	1915	1
			Giden	1290	1333	1873	1915	1
	284	Gidames	Gelen	1279	1281	1863	1864	1
	285-299	Halep	Gelen	1277	1328	1860	1910	8
			Giden	1278	1328	1861	1910	7
	300	Havran	Giden	1278	1280	1861	1863	1
	301-310	Hicaz	Gelen	1289	1328	1872	1910	4
			Giden	1278	1327	1861	1909	5
	311	Humus	Gelen	1280	1281	1863	1865	1
	312-319	Kudüs	Gelen	11290	1327	1873	1909	5
			Giden	1291	1328	1874	1910	3
	320	Mısır, Yemen, Cebel-i Lübnan, Kudüs	Gelen Giden	1278	1290	1862	1873	1
593	321-331	Mısır	Gelen	1290	1332	1873	1914	5
			Giden	1278	1333	1861	1914	6
	332	Mısır Meselesi	-	1305	-	1888	-	1
	333-339	Musul	Gelen	1296	1328	1879	1910	3
			Giden	309	1327	1892	1909	4
	340-352	Suriye	Gel-Giden	1290	1291	1873	1874	2
			Gelen	1278	1328	1861	1910	5
			Giden	1278	1327	1861	1909	6
	353-363	Trablusgarp	Gelen	1278	1327	1861	1909	6
			Giden	278	1328	1861	1910	5
	364-368	Yemen	Gelen	1290	1328	1873	1910	5
	369-371	Yemen, Trablusgarp	Giden	1291	1322	1874	1904	3
	372-373	Yemen	Giden	1324	1327	1906	1909	2
	374-376	Zor	Gel- Giden	1290	1291	1873	1874	2
			Giden	1291	1294	1874	1877	1
	377	Adalar	Gelen	1292	1293	1875	1915	1
	378-383	Cezâir-i Bahr-i Sefid	Gelen	1278	1328	1861	1910	4
			Giden	1278	1328	1861	1910	2
	384-385	Girid	Gelen	1277	1316	1861	1898	1
			Giden	1278	1316	1861	1898	1
	386	Kıbrıs	Giden	1278	1294	1861	1877	1
	387-388	Sisam	Gelen	1315	1332	1898	1914	1
			Giden	1315	1331	1898	1913	1
	389-427	Dersaâdet	Gelen	1265	1341	1848	1922	26
			Giden	1278	1341	1861	1922	13
	428-466	Rumeli Vilâyâtı	Gelen	1277	1329	1861	1911	22
			Giden	1278	1327	1861	1909	16
	450	Rumeli Jurnal Memurları	Gelen	1289	1289	1872	1872	1
	467-474		Gelen	1278	1295	1861	1878	4

Katalog Genel No	Sıra No	Defter Adı	Nevi	Tarih				Defter Adedi
				Hicrî		Miladî		
				Başl.	Bitiş	Başl.	Bitiş	
593		Bosna	Giden	1278	1295	1861	1878	4
	475-483	Edirne	Gelen	1278	1328	1861	1910	7
			Giden	1291	1327	1874	1909	2
	484-492	Edirne, Yanya, İşkodra	Gelen	1321	1327	1903	1909	6
			Giden	1321	1324	1903	1906	3
	493-494	Hersek	Gelen	1293	1294	1876	1877	1
			Giden	1292	1294	1875	1877	1
	495-499	İşkodra	Gelen	1287	1327	1870	1909	5
	500-524	Kosova	Gelen	1294	1327	1877	1909	15
			Giden	1294	1327	1877	1909	10
	525-553	Manastır	Gelen	1291	1328	1874	1910	17
			Giden	1291	1327	1874	1909	12
	554-556	Prizren	Gelen	1290	1291	1873	1874	2
			Giden	1290	1290	1873	1873	1
	557	Rumeli-i Şarkî	Gelen	1300	1302	1883	1885	1
	558-566	Selanik	Gelen	1278	1328	1861	1910	5
			Giden	1278	21328	1861	1910	4
	567	Serfice	Giden	1299	1306	1882	1889	1
	568	Sofya	Gelen	1293	1294	1876	1877	1
	569	Tırhala	Gelen	1272	1277	1855	1860	1
	570-576	Tuna	Gelen	1282	1295	1865	1878	3
			Giden	1281	1295	1865	1878	4
	577-580	Vilâyât-ı Selâse	Giden	1324	1327	1906	1909	4
	581-588	Yanya	Gelen	1278	1328	1861	1910	5
			Giden	1278	1327	1861	1909	3
	589-595	Devâir ve Vilâyât	Gelen	1287	1325	1870	1907	6
			Giden	1295	1297	1878	1879	1
	596-611	Devâir	Gelen	1268	1332	1851	1914	13
			Giden	1296	1327	1879	1909	3
	612-614	Devâir ve Te'kidât Defterleri	-	1303	1307	1885	1889	3
	615	Adliye ve Müştemilâtundan	Gelen	1286	1287	1870	1870	1
	616	Ahmed Refik Paşa'dan	Gelen	1279	1279	1862	1862	1
	617-619	Corci Paşa	Gelen	1323	1324	1905	1906	2
Giden			1323	1324	1905	1906	1	
620-622	Dahiliye	Gelen	1286	1289	1869	1872	1	
		Giden	1285	1289	1868	1872	2	
623	Mülgâ Dahiliye Muhasebesi	Giden	1281	1287	1864	1870	1	
624	Evkâf	Gelen	1291	1291	1874	1874	1	
625	İdâre Encümeni	Gelen	1331	1337	1912	1919	1	
626-657	Kumandanlıklar, Serasker Müşiriyeti, Jandarma Tensikâtı	Gelen	1278	1327	1861	1909	16	
		Giden	1289	1326	1872	1908	16	
658-663	Maliye	Gelen	1295	1301	1878	1884	3	
		Giden	1287	1293	1871	1876	3	

Katalog Genel No	Sıra No	Defter Adı	Nevi	Tarih				Defter Adedi
				Hicrî		Miladî		
				Başl.	Bitiş	Başl.	Bitiş	
	664-670	Meclis-i Âlî-i İcraat Mazbata ve Müzekkire Defteri	Gelen- Giden	1292	1293	1875	1876	7
	671	Meclis-i Âlî-i Hazâin	Gelen	1276	1278	1860	1861	1
	672-673	Meclis-i Âlî-i Tanzimat ve Mezâbit	Gelen- Giden	1271	1277	1855	1861	2
	674-675	Meclis-i Mahsus'a verilen Evrak	-	1271	1299	1855	1882	2
593	676-677	Meclis-i Vâlâ'nın Reyî Üzere Havale Olunan Tahrîrât ve Arzuhal Defterleri	-	1264	1267	1848	1851	2
	678-685	Meclis-i Vâlâ'ya Verilen Muharrerat ve Arzuhal Defterleri	-	1267	1279	1851	1862	8
	686-691	Meclis-i Vâlâ Tarafından Yazılan Emîrnâme-i Sâmi Kayıtları	-	1264	1283	1848	1866	6
	692-693	Meclis-i Vükelâ'ya Muhavvel Evrakı Mahsus Yevmiye Defteri	-	1309	1329	1892	1911	2
	694-695	Muameleleri İcra Olunan Evrakın Kayıt Defterleri	-	1310	1312	1894	1894	2
	696-697	Muhâcirin Nezareti	Gelen	1287	1292	1870	1875	1
			Giden	1287	1292	1870	1875	1
	698-702	Müfettişlikler	Gelen	1325	1327	1907	1909	3
			Giden	1326	1327	1908	1909	2
	703-709	Sadaret, Metropolit ve Tüccar Vekilleri	Gelen	1321	1326	1903	1908	4
			Giden	1321	1326	1903	1908	3
	710-715	Serasker, Dahiliye, Hariciye, Maliye	Gelen	1316	1321	1898	1904	6
	716-717	Takvimhâne	Gelen	1278	1279	1861	1862	1
			Giden	1278	1279	1861	1863	1
	718-719	Teshilât Sandığı	Gelen	1313	1327	1896	1909	1
			Giden	1313	1327	1896	1909	1
	720-722	Tophâne-i Âmire	Gelen	1290	1293	1873	1876	1
			Giden	1278	1319	1861	1902	2
	723	Umûr-ı Nâfia Komisyonu	Giden	1300	1305	1883	1888	1
	724-844	Arzuhal Defterleri	-	1264	1344	1848	1925	121
	845-850	Telgraf Hülâsa	-	1301	1322	1884	1905	6
	851-852	Vilâyât Telgraf Hülâsa	-	1308	1330	1891	1912	2
	853	Anadolu Vilâyâtı Telgraf Hülâsa	-	1301	1301	1884	1884	1
	854	Arabistan Vilâyâtı Telgraf Hülâsa	-	1297	1310	1880	1893	4
	858-860	Rumeli Vilâyâtı Telgraf Hülâsa	-	1295	1301	1878	1884	3
	861-863	Ahaliden Gelen Telgraf Hülâsa	Gelen	1302	1307	1885	1890	3
	864	Başmâbeyn'den Keşîde Olunarak Bâb-ı Âlî'ye Gelen Telgraf Hülâsaları	Gelen	1302	1303	1885	1886	1
	865-881	Vilâyât Telgraf (Aynen Kayıt)	Gelen	1282	1326	1866	1908	14
			Giden	1301	1326	1884	1908	3
	882-890	Anadolu ve Rumeli Vilâyâtı	Gelen	1296	1312	1879	1895	2

Katalog Genel No	Sıra No	Defter Adı	Nevi	Tarih				Defter Adedi	
				Hicrî		Miladî			
				Başl.	Bitiş	Başl.	Bitiş		
593			Gelen	1296	1312	1879	1895	2	
	891-919	Telgraf Arabistan Vilâyeti	Gelen	1301	1325	1884	1907	21	
		(Aynen Kayıt)	Giden	1283	1293	1866	1876	8	
	920-921	Ankara Telgraf	Giden	1295	1312	1878	1894	2	
	922-923	Aydın Telgraf	Giden	1295	1312	1878	1894	2	
	924	Bitlis Telgraf	Giden	1303	1319	1886	1901	1	
	925	Dersim Telgraf	Giden	1303	1305	1886	1888	1	
	926	Diyarbakir, Ma'mûretü'l-Aziz Telgraf	Giden	1295	1303	1878	1886	1	
	927	Diyarbakir Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	928	Erzurum Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	929	Hakkâri Telgraf	Giden	1303	1305	1886	1888	1	
	930	Hüdavendigâr Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	931-932	Kastamonu Telgraf	Giden	1295	1312	1878	1874	2	
	933-934	Konya Telgraf	Giden	1295	1312	1878	1894	2	
	935	Ma'mûretü'l-Aziz Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	936	Sivas Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	937-938	Trabzon Telgraf	Giden	1295	1312	1878	1894	2	
	939	Van, Hakkari, Dersim Telgraf	Giden	1295	1303	1878	1885	1	
	940	Van Telgraf	Giden	1302	1312	1885	1894	1	
	941-962	Arabistan Vilâyeti Telgraf	Giden	1301	1325	1884	1907	22	
	963	Mısır, Hicaz, Yemen, Trablusgarp, Bingazi, Tunus Telgraf	Giden	1295	1303	1878	1886	1	
	964-965	Adana Telgraf	Giden	1295	1312	1878	1894	2	
	966-967	Bağdad, Musul Telgraf	Giden	1295	1303	1878	1885	2	
	968	Bağdad Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	969	Basra Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	970	Bingazi Telgraf	Giden	1303	1311	1886	1894	1	
	971	Cebel-i Lübnan Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	972	Halep Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	973	Hicaz Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1986	1	
	974	Kudüs Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	975	Mısır Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	976	Musul Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	977	Suriye Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1	
	978	Yemen Telgraf	Giden	1304	1312	1887	1894	1	
	979	Cezâir-i Bahr-i Sefid Telgraf	Giden	1295	1303	1878	1885	1	
	980-981	Girid Telgraf	Giden	1295	1312	1878	1885	2	
		982	Sisam Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1895	1
				Gelen	1301	1325	1884	1907	18
				Giden	1283	1303	1866	1886	5
		1006	Edirne Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1
		1007-1008	İşkodra Telgraf	Giden	1295	1312	1878	1894	2
		1009	Kosova Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1
		1010	Manastır Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1
		1011-1012	Selanik Telgraf	Giden	1295	1312	1878	1894	2

Katalog Genel No	Sıra No	Defter Adı	Nevi	Tarih				Defter Adedi
				Hicrî		Miladî		
				Başl.	Bitiş	Başl.	Bitiş	
593	1013	Yanya Telgraf	Giden	1303	1312	1886	1894	1
	1014-1016	Vilâyât-ı Mümtâze Telgraf	Gelen	1301	1320	1884	1903	3
	1017-1022	Memurîn Mütferrikası Telgraf	Gelen	1301	1315	1884	1898	5
			Giden	1303	1310	1886	1893	1
	1023	Tâmîmen Vilâyâta Yazılan	-	1316	1321	1898	1904	1
	1024-1025	Arza Verilen Evrak Defterleri	-	1265	1292	1849	1875	2
	1026-1171	Takdim Hülâsaları		1267	1322	1851	1905	146
	1172	Devâir Tezkire Hülâsa	Gelen	1334	1339	1916	1921	1
	1173-1174	Müzekkire	Müzekkire	1308	1325	1890	1907	2
	1175-1176	Deâvî, Müzekkire	Müzekkire	1274	1276	1857	1860	2
	1177-1185	Hariciye'den Gelip Yazılan ve Mühimme Tahrirât-ı Sâmîye Müzekkiresi Devâir ve Vilâyât Giden Tahrirât-ı Sâmîye Müzekkire	Müzekkire	1269	1289	1852	1873	9
	1166-1299	Devâir ve Vilâyâta Giden Tezkire ve Buyruldu Müzekkire	Giden	1262	1298	1846	1881	14
	1230-1246	Devâir ve Vilâyât Emirname-i Sâmî Müzekkire	Giden	1268	1309	1852	1892	17
	1247	Telgrafname-i Sâmî ve Âlî Müzekkire	Müzekkire	1291	1291	1874	1875	1
	1248 - 1264	Mektubî ve Tahrirât Kalemi Jurnal	Jurnal	1314	1341	1897	1922	17
	1265-1267	Umûr-ı İdariye Kalemi Jurnal	Giden	1329	1334	1911	1916	3
	1268	Mühimme Kalemi'nin Takdime Verilen Evrak Hülâsa Defteri	-	1278	1280	1861	1863	1
	1269-1312	Genel Jurnal	Giden	1300	1337	1883	1919	44
	1313-1320	Vilâyât Jurnal	Gelen	1293	1308	1876	1891	8
	1321-1325	Mühimme Kalemi Vilâyât Jurnal	Gelen	1291	1309	1874	1892	5
	1326-1327	Mühimme Kalemi Vilâyât ve Devâir	Gelen	1305	1311	1888	1894	2
	1328-1331	Jurnal	Gelen	1333	1341	1915	1922	4
	1332-1335	Vilâyât Jurnal	Giden	1299	1307	1883	1890	4
	1336-1339	Vilâyât ve Devâir Jurnal	Giden	1310	1314	1893	1896	4
	1340-1347	Devâir Jurnal	Giden	1308	1315	1891	1898	8
	1348	Mümtâze Kalemi Jurnal	Giden	1327	1330	1909	1912	1
	1349	Rûûs-ı Hümayûn Fihrist Müzekkire	-	1309	1316	1892	1899	1
	1350	Buyruldu-yı Âlî ile Vilâyâta Gönderilen Maruzat Üzerine İlam Olunan Evrak	-	1290	1292	1873	1875	1
	1351-1358	Ruhsatsız Olarak Yapılan Kiliseler	-	Tarihsiz	Tarihsiz	-	-	8
	1359	Derkenar Defteri	-	1324	1326	1906	1908	1
	1360	Emr-i Âlî Defteri	-	1308	1311	1891	1893	1
	1361	Harikzedegân İane Defteri	-	1282	1283	1865	1866	1
	1362	İhbârât Defteri	-	1326	-	1908	-	1
1363-1365	İlânât Defterleri	-	1312	1316	1895	1899	3	

Katalog Genel No	Sıra No	Defter Adı	Nevi	Tarih				Defter Adedi
				Hicrî		Miladî		
				Başl.	Bitiş	Başl.	Bitiş	
593	1366	Memurîn Nakil ve Tayinlerine Dair Vukûât Defteri	-	1329	1330	1911	1912	1
	1367	Sadarete Kıraat Olunmak Üzere Mektubî Kalemî'ne Verilen Evrak	-	1271	1272	1855	1855	1
	1368	Jandarma Alay Erkânı	-	Tarihsiz	Tarihsiz	-	-	1
	1369	Selanik'de Müstahdem Rus Tebealî Zabitan Esâmi Kayıt Defteri	-	1321	1324	1903	1906	1
	1370	Zabitan Tayin	-	1321	1324	1903	1906	1
	1371-1373	Zabitan Künye	-	1321	1323	1903	1905	3
	1374	Tevkif, Hıfz ve Battal İşareti Buyrulan Evrak	-	1287	1287	1870	1871	1
	1375	Vilâyâta Tayin Olunan Memurları Maaşları ile Birlikte Gösteren Defter	-	1274	1281	1857	1865	1
	1376-1377	Müteferrik	Gelen -Giden	1287	1289	1870	1872	2
	1378-1409	Muhtelif Nişan Tevcihâtı	-	1284	1340	1867	1921	32
	1410-1415	Berat Defterleri	-	1312	1340	1895	1922	6
	1416	Bilumum Nişan ve Madalya Beratlarının Müsveddâtı	-	1328	1339	1910	1920	1
	1417	Evvelce İstirdad Edilip Muahharen İade Olunan Nişan ve Madalya Kayıtları	-	1335	1336	1916	1918	1
	1418-1423	Hicaz Demiryolu Madalyası	-	1319	1322	1902	1904	6
	1424-1432	Liyâkat Madalyası Defterleri	-	1309	1340	1891	1922	9
	1433	Gümüş Liyâkat Madalyası	-	1336	1340	1918	1922	1
	1434-1441	İftihar Madalyası	-	1306	1341	1889	1922	8
	1442-1444	İmtiyaz Madalyası	-	1297	1326	1880	1908	3
	1445	Gümüş İmtiyaz Madalyası	-	1334	1341	1916	1922	1
	1446-1452	Madalya Hülâsa	-	1307	1330	1890	1912	7
	1453-1459	Muhtelif Madalya Kayıt	-	1314	1341	1897	1922	7
	1460-1463	Nişan Yevmiye	-	1311	1327	1893	1909	4
	1464	Maârif Nişanlarının İrade Kayıtları	-	1328	1334	1910	1916	1
	1465-1485	Mecidi Nişan	-	1273	1341	1856	1922	21
	1486	Askerî Mecidi Esâmi	-	1304	1307	1887	1890	1
	1487	Ecnebi Mecidi Esâmi	-	1304	1309	1887	1892	1
1488	Mecidi Nişanı Mülkiye Esâmi	-	1292	1304	1875	1887	1	
1489	Tebea Mecidi Esâmi	-	1278	1304	1861	1887	1	
1490-1547	Mecidi Nişanı Müsveddâtı	-	1292	1312	1875	1895	58	
1548-1557	Osmanî Nişanı	-	1278	1334	1861	1916	10	
1558	Memurîn Osmanî Esâmi	-	1304	1313	1887	1896	1	
1559	Mülkiye Osmanî Nişan	-	1278	1304	1861	1887	1	
1560	Tebea-i Osmanî Nişan	-	1278	1304	1862	1887	1	
1561-1590	Osmanî Nişanı Müsveddâtı	-	1293	1311	1876	1894	30	
1591-1597	Şefkat Nişanları	-	1296	1318	1878	1900	7	
1598-1603	Şefkat Nişanı Müsveddâtı	-	1296	1309	1878	1892	6	
1604-1607	Tahlisiye Madalyaları Kayıtları	-	1318	1341	1900	1922	4	

Katalog Genel No	Sıra No	Defter Adı	Nevi	Tarih				Defter Adedi
				Hicrî		Miladî		
				Başl.	Bitiş	Başl.	Bitiş	
	1608	Teşrifât-ı Hâriciye Nişan-ı Ecnebi	-	1274	1288	1858	1871	1

3. BÂB-I ÂLÎ BÜNYESİNDEKİ DİĞER DAİRELERE AİT DEFTERLER

Bâb-ı Âlî ünitesi içinde, nezaretlerden başka devlet yönetimine katılan, yasama ve yürütme yetkisini hâiz olarak kurulan meclisler, Tanzimat reformlarının plânladığı ve yön kazandırdığı teşekküllerdir.

1838 yılında kurulan *Meclis-i Vükelâ*; sadrazam, şeyhülislâm, nazırlar, kaptan-ı derya, serasker, Meclis-i Vâlâ reisi vb. üyelerden oluşmaktaydı. Bu itibarla, devlet yönetiminde Divân-ı Hümayûn'un konumuna sahipti. Nezaretlerde ve alt kademedeki meclislerde alınan kararlar, padişahın onayına sunulmadan önce bu mecliste nihaî şeklini alırdı. İmparatorluğun sonuna kadar en yüksek yasama ve yürütme organı olarak varlığını sürdüren Meclis-i Vükelâ'nın 1885-1922 yılları arasındaki çalışmalarını, araştırmaya açık olan mazbatalarından izlemek mümkündür.

Meclis-i Vükelâ ile aynı yıl kurulan *Meclis-i Vâlâ*, bu meclise projeler üreten bir konumdadır. Kanun ve nizamnâmelerin hazırlanması, mülkî ve idarî düzenlemelerin yapılmasının yanısıra, alınan kararların nasıl uygulandığını kontrol etme yetkisine de sahiptir. Bu bağlamda, vükelâdan bazı kimselerin Tanzimat'a aykırı hareketlerinden dolayı mecliste yargılanıp cezalandırıldığı görülmektedir.

1854 yılında Meclis-i Vâlâ'nın yasama yetkisi yeni kurulan *Meclis-i Tanzimat*'a devredilmiştir. Bu dönemde Meclis-i Vâlâ küçük devlet memurlarının tayini, zimmet problemleri, ırzı tecavüz, hırsızlık, mülkî taksimat ve arazi anlaşmazlıkları gibi talî konulara bakmaktaydı.

1867 yılında, Meclis-i Vâlâ; Şûra-yı Devlet ve Divân-ı Ahkâm-ı Adliye adıyla ikiye ayrılarak lağvedildi. *Şûra-yı Devlet*; ülke yönetimiyle ilgili kararlar almak, kanun ve nizamları tetkik etmekle beraber, şahıslarla devlet arasındaki anlaşmazlıklarda da başvurulacak en yetkili merci sıfatıyla imparatorluğun sonuna kadar varlığını korudu.

Divân-ı Ahkâm-ı Adliye ise; daha çok adî suçların davalarının bakıldığı ve üyelerinin hayat boyu seçildiği bir meclisti. Temyiz mahkemesi, İstinaf Mahkemesi,

Bidayet mahkemeleri bu birimin içinde vazifelerini icra etmekteydi. Ayrıca lağvedilen Deavî Nezareti'nin yerine kaim olmak üzere tesis edilen İcra Cemiyeti ile Tefrik Cemiyeti, Muhakemât Dairesi gibi bölümleri de vardı. 1871 yılında nezarete çevrilen Divân-ı Ahkâm-ı Adliye'nin evrakında 1876 yılından itibaren Adliye Nezareti anteti görülmeye başlanmıştır.

Bu meclislerin çalışmalarıyla ilgili olarak hem kendi bünyelerinde tuttıkları defterlerden, hem de Sadaret'in Divân-ı Hümayûn Kalemî'nde bulunan Meclis-i Tanzimat, Nizamât ve Hayriye gibi kayıt defterlerinden yararlanmak mümkündür.

a. Deavî Nezareti Defterleri

H. 1274-1285/M. 1857-1869 yılları arasındaki yazışmaları ihtiva eden 9 adet defteri bulunmaktadır.

b. Meclis-i Vâlâ Riyaseti Defterleri (MVL.)

Tanzimat ile birlikte Osmanlı Devlet Teşkilatı'nda yerini alan müesseselerden biri de Meclis-i Vâlâ'dır.

İslâhat hareketlerinin icabettirdiği yeni nizamnâmeleri hazırlamak, memurların muhakemesiyle meşgul olmak, lüzum gösterilen devlet işlerinde rey vermek üzere H. 27 Zilhicce 1253 /M. 24 Mart 1838 tarihinde teşkil olunmuştur. Tanzimat'tan sonra işlerin çoğalması münasebetiyle "Meclis-i Âlî-i Tanzimat" ve "Meclis-i Ahkâm-ı Adliye" birleştirilerek yine "Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye" adı altında bir meclise kalbedilmiş ve bu meclis, İdâre, Tanzimat, Adliye adlarıyla üç kısma ayrılmıştır.

İdâre kısmı, mülkî ve malî işlerle; Tanzimat kısmı kanun ve nizamnâmelerin tetkik ve tanzimiyle; Adliye kısmı da bazı davalarla meşgul oluyordu. H. 11 Zilkade 1248/M. 4 Mart 1868 tarihinde meclis tekrar *Divân-ı Ahkâm-ı Adliye* ve *Şûra-yı Devlet* olmak üzere iki kısma ayrılmıştır.

Tasnifi yapılan defterler, Meclis-i Vâlâ'nın kayıt defterleri olup, hülâsa kayıtları ve aynen kayıtlar olmak üzere iki kısımda toplanmıştır.

Hülâsa Defterleri: Anadolu, Rumeli, Dersaadet ve Arabistan'dan gelen tahriratın hülâsa kayıtlarını ihtiva etmektedir. Genel evrak kayıt defteri olan *Müzekkere Defterleri*, meclisten çeşitli makamlara yazılan tezkirelerin *Hülâsa Kayıt Defterleri*, gelen arzuahallerin kaydedildiği *İstida Defterleri* bu nevi defterlerdir. Mühim ve adî hususların özetleri de ayrı ayrı defterlere kaydedilmiştir. Ayrıca, irâdesi

çıkarılmak üzere Sadaret vasıtasıyla padişaha arz edilen evrakın hülâsa kayıtlarının tutulduğu *Maruzat Defterleri* vardır.

Aynen Kayıt Defterleri: Anadolu, Rumeli, Dersaâdet ve Arabistan'dan gelen evraktan görüşülerek karara bağlananların mazbatalarını ihtiva eder. İlk yıllarda bu mazbataların *İcra Defterleri*'ne kaydedildiği görülür. Bu sebeple İcra Defterleri, tutulduğu yıllardaki bütün mazbataları içine alır. Meclisten çeşitli makamlara yazılan tezkirelerin aynen kayıtları da, *Tezkire Defterleri*'nde tutulmuştur.

955 numaralı "*Meclis-i Vâlâ Defterleri Kataloğu*"nda 1-478 numaralarda H. 1253-1284/M. 1837-1867 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 478 adet Meclisi-i Vâlâ Riyâseti Defteri mevcuttur.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
955	Meclis-i Vâlâ (MVL.)	1253 - 1284	1837 - 1867	478	Analitik Envan.

c. Şûra-yı Devlet Defterleri

Şûra-yı Devlet, 1284 (1868) tarihinde, Meclis-i Vâlâ'yı Ahkâm-ı Adliye'nin lağvedilmesinden sonra Divân-ı Ahkâm-ı Adliye ile birlikte teşkil edilmiş olan istişarî, icraî ve adlî bir teşekküldür.

H. 8 Zilkade 1284 /M. 2 Mart 1868 tarihli kuruluş nizamnâmesinde Şûra-yı Devlet, umumî mülkî işlerin müzakere merkezi olarak zikredilmektedir. Şûra-yı Devlet, kuruluşundan itibaren, daimî olarak hükûmet-i seniyyelerde reisi tarafından temsil edilmiştir. İlk Şûra-yı Devlet Reisi Midhat Paşa'dır. Yusuf Kâmil Paşa, Mahmud Nedim Paşa, İbrahim Edhem Paşa, Kadri Paşa, Safvet Paşa, Ârifi Paşa, Halil Rifat Paşa ve Ahmed Tevfik Paşa gibi sadrazam ve vezirler Şûra-yı Devlet'in diğer mühim reislerindendir.

Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar faaliyetini devam ettiren Şûra-yı Devlet, başlangıçta beş daire olarak teşekkül etmiş fakat daire sayısı sâbit kalmamıştır.

Çeşitli temayül, meslek ve bölgelerden gelen yüksek rütbeli devlet görevlileri, Şûra-yı Devlet'e üye olmuşlardır. Şûra-yı Devlet'i meydana getiren dairelerin en önemlilerinden birisi, Anayasa Mahkemesi durumunda olması bakımından Tanzimat

Dairesi iken, Sultan II. Abdülhamid zamanında, eski adı Dahiliye Dairesi olan Mülkiye Dairesi olmuştur. Mahkeme-i Temyiz ile birlikte diğer yüksek mahkemeler, Başsavcılığı, yani Muhâkemât Dairesi'ni oluşturmuştur. Görüldüğü gibi Temyiz ve İstinâf Mahkemeleri, Adliye Nezareti'ne değil Şûra-yı Devlet'e bağlı idiler.

Şûra-yı Devlet'in, yalnızca bugünkü Danıştay gibi idarî bir mahkeme olmadığı, Meclis-i Vâlâ'nın en önemli görevi olan kanun yapmaya da mezun olduğu bilinmektedir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Adı	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
947	Şurâ-yı Devlet	1285 - 1341	1868 - 1922	Analitik Envanter

d. Divân-ı Ahkâm-ı Adliye Defterleri

H. 1255 tarihinde kurulan Meclis-i Vâlâ'nın, H 1284'e gelindiğinde, bir taraftan gittikçe ağırlaşan dava yüküne cevap veremez duruma gelmesi sebebiyle yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulması, diğer taraftan da, bazı davalarda bir üst mahkeme olarak görev yapmasına rağmen, icrâ makamının müdahalelerine açık olan yapısının icrâ makamı olan hükûmetten tamamen ayrılarak müdahalelerin önlenmesi düşüncesi ile bu kuruluşun H. 11 Zilkade 1284 tarihinde lağvedilerek yerine bugün Danıştay olarak devam eden "*Şûra-yı Devlet*" ile Yargıtay'ın ilk kuruluşu olan "*Divân-ı Ahkâm-ı Adliye*" riyâsetlerinin kurulmalarına yol açtı. Şûra-yı Devlet'in başkanlığına Midhat Paşa, Divân-ı Ahkâm-ı Adliye'nin başkanlığına ise Ahmet Cevdet Paşa getirildi.

H. 8 Zilhicce 1284 tarihli nizamnâmesine göre davaların görüldüğü en yüksek makam olmak üzere kurulan Divân-ı Ahkâm-ı Adliye'nin görevi; evvela, şer'îye mahkemeleri, cemaât-ı gayr-i müslime mahkemeleri ve ticâret mahkemelerinin baktığı davaların dışındaki muâmelat-ı âdiye ve cinayete müteallik olup usûlen kendisine havale olunan davalara bakmak, ikinci olarak da, mehâkim-i kanuniyede (nizâmiye mahkemeleri) görülüp istinâf kılınan davalara bakmaktı. Yine bu nizamnâmeye göre iki şahıs arasında görülen bir davanın neticesi şahıs ile hükûmet arasında bir iddiaya taalluk ederse o dava Şûra-yı Devlet'e nakledilecekti.

H. 13 Zilkade 1286 tarihinde gerçekleştirilen düzenlemelerle Divân-ı Ahkâm-ı Adliye bünyesinde bazı değişikliklerin yapıldığı görülmektedir. Bu tarihten itibaren riyâset ünvanı nezarete çevrilmiştir. Bunun yanında, Muhâkemât-ı Cezâiye ve Hukûk Daireleri'ne sahip Temyiz Mahkemesi'nin yanısıra bir de Mahkeme-i Nizâmiye teşkil

edilmiştir. Bu yeni kurulan mahkeme, evvelâ; Temyîz Mahkemesi'nce bozulup kendisine havale olunan, ikinci olarak; mahall-i istinâf olmayan mahkemelerde görülüp doğrudan doğruya istinâf edilen ve üçüncü olarak da; ehemmiyeti sebebiyle bidâyeten görülmek üzere havale olunan davalara bakacaktı. Yaklaşık iki sene sonra, H. 23 Şaban 1288'de Mahkeme-i Nizâmiye makamına kaim olmak üzere bu kere İstinâf Mahkemesi'nin teşkil edildiği görülüyor. Aynı tarihte teşkil edilen diğer bir mahkeme de Mahkeme-i İbtidâiye'dir.

H. 1289 senesi salnâmesinde ise artık Divân-ı Ahkâm-ı Adliye'ye bağlı Mehâkim-i Nizâmiye'den bahsedilmektedir ki, hukuk ve ceza istinâf mahkemeleriyle Dersaâdet, Beyoğlu ve Üsküdar bidâyet mahkemelerini ihtiva etmektedir. H. 1290 senesi salnâmesine göre bu tarihte mehâkim-i nizâmiye içerisinde görülen mahkemeler; Mahkeme-i İstinâfiye, Mahkeme-i İbtidâiye, Dersaâdet Bidâyet Mahkemesi, Beyoğlu Bidâyet Mahkemesi, Üsküdar Bidâyet Mahkemesi ile mevki mahkemeleridir. Bu durum, H. 1291 ve 1292 senelerinde de değişmeden devam etmiştir.

Bu fonda H. 1285-1297/ M. 1868-1880 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 33 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Sıra No	Tasnifin (Fonun) Adı	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
	1-33	Divân-ı Ahkâm-ı Adliye	1285 - 1297	1868 - 1880	33	Analitik Envan.

e. Tanzimat-ı Hayriye ve Meclis-i Tanzimat Defterleri

Tanzimat Fermanı'nın ilânından sonra fermanda vâdedilen umdelerin uygulanması için yeni nizamlar ve müesseseler gerekiyordu. Bu görevi yapacak kurumlardan biri olan Meclis-i Âlî-i Tanzimat H. 1270/M. 1854 tarihinde teşkil edilmiştir. Bu meclis, Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'nin görevlerinden bir kısmını üzerine almıştır.

Görevleri: "Tanzimat'ın icap ettirdiği kanun ve nizamnâmeleri hazırlamak, memleketin ıslah ve imarı için alınacak tedbirleri müzakere ve karar ittihaz etmek, mevcut nizamnâmelerden ıslâh ve tâtîle muhtaç görülenler hakkında mütâlâa beyan etmek; diğer taraftan nâzırların görevlerinden dolayı mesuliyetleri hâlinde de ilk

sorgularını yapmak vazifeleri idi. Bu meclisin görüşü istişarî mahiyette idi ve nâzırların mesuliyeti hakkındaki kararları da hükümdarın kabul ve tasdiki hâlinde yürürlüğe girerdi. H. 1277/M. 1861'de de tekrar Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye adı altında birleştirilen müessese, üç kısma ayrılarak (İdare, Tanzimat, Adliye) mülkî ve malî işler veya kanun ve nizamnâmelerin tetkik ve tanzimi, yahut da bazı davalıların ru'yeti ile faaliyet hâlinde bulunmuştur. 1867'de Şûra-yı Devlet'in teşkilinden sonra yalnız "Divân-ı Adliye" olarak kalmıştır¹²².

ea. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Tanzimat-ı Hayriye Defteri

Anadolu ve Rumeli'deki bilcümle mahalde tatbik edilecek olan Tanzimat-ı Hayriye Nizamâtına ait evâmîr-i âliyye kayıtlarına mahsus defterdir.

989 numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda kayıtlı H. 1255-1274/M. 1840-1858 tarihleri arasındaki emirleri ihtiva eden bu defterin sonunda H. 17 Receb 1291 tarihli bir kayıt da mevcuttur.

Katalog Genel No	Defter Adı	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
989	Tanzimat-ı Hayriye	1255 - 1274	1840 - 1858	Kronolojik Fihrist

eb. 989 Numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"ndaki Meclis-i Tanzimat Defterleri

Meclis-i Tanzimat Defterleri'nde Tanzimat ile birlikte teşekkül eden yeni meclisler ve bunların çıkardıkları nizamnâmeler hakkında oldukça tafsilatlı bilgiler mevcuttur.

989 numaralı "Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda kayıtlı olan, Meclis-i Tanzimat Defterleri H. 1271-1306/M. 1854-1888 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva

¹²² Tayyib GÖKBİLGİN, "Tanzimat Hareketinin Osmanlı Müesseselerine ve Teşkilatına Etkileri", *Belleter*, XXXI/121 (1967), s. 102.

etmekte olup 7 adettir. 1 numaralı defterde fihrist bulunmaktadır. Bu defterlerde Meclis-i Tanzimat'ın görevleri 17 madde hâlinde yer almıştır.

Katalog Gen. No.	Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Adedi		
989	1	Tanzimat	1271 - 1277	1854 - 1861	196	Kronolojik Fihrist
	2		1277 - 1287	1861 - 1870	361	
	3		1287 - 1290	1870 - 1873	261	
	4		1290 - 1292	1873 - 1875	250	
	5	Meclis-i İcraat ve Tanzimat	1292 - 1296	1875 - 1879	253	
	6	Tanzimat	1296 - 1298	1879 - 1881	253	
	7		1298 - 1306	1881 - 1888	381	

IV. YILDIZ SARAYI ARŞİVİ DEFTERLERİ

Yıldız Arşivi, II. Abdülhamid devrinde (1876-1909) Yıldız Sarayı'nda biriken belge, defterler ve gazetelerden ibarettir.

Abdülhamid'in 33 yıllık saltanatı sırasında Saray'ın, başta Sadaret olmak üzere, bütün devlet daireleri üzerinde gittikçe artan ve nihayet mutlak hale gelen hâkimiyeti ve bu hükümdarın bütün meseleler hakkında bilgi edinmek ve çoğu zaman en teferruatlı hususlarda bile bizzat karar vermek arzusunda bulunuşu, Yıldız Sarayı'nı, bir hükümdar ikametgâhından ziyade, devlet idaresinin merkezi haline getirmiş; bu suretle II. Abdülhamid'in iktidar sembolü Yıldız Sarayı olmuştur.

Saray'da devletin idarî, iktisadî, malî, askerî, haricî işleri gibi önemli hizmetlerini görmek ve kontrol etmek üzere ekipler teşkil olunmuş ve başlarına, padişahın kendileriyle istişâre yapabileceği, emin ve sâdık kimseler getirilmiştir. Saray'ın resmî makam ve şahıslarla muhaberâtını idareye memur Mabeyn Başkatipliği'nde de 1 başkâtip, 1 ikinci kâtip ve 27 kâtip çalıştırılmaktaydı.

II. Abdülhamid, yurt içi ve yurt dışı bütün hadiselerden ânında haberder edilmesini ister, her meseleye derin bir tecessüs besler ve herkesin hâlini öğrenmeye gayret ederdi. Bunun için resmî ve hususî hafiyelelerden gelen jurnalleri de dikkatle inceleyerek, bunları itina ile muhafaza ederdi. Bu sebeplerle Yıldız Sarayı'nda büyük bir arşiv teşekkül etmiştir.

1909 yılında, II. Abdülhamid'in hal'ini mateakip Yıldız Sarayı, Hareket Ordusu Kumandanı Mahmud Şevket Paşa'nın emri ile tasfiye edilmiş; bu arada Yıldız evrakı da Harbiye Nezareti'ne (Bugünkü İstanbul Üniversitesi merkez binası) getirilmiştir.

Bu malzeme, Âyandan Ali Galip Bey'in başkanlığında teşkil olunan "*Tedkîk-i Evrak Komisyonu*" tarafından incelenmiş; kitaplarla albüm ve jurnaller ayrıldıktan sonra geriye kalan resmî ve hususî evrak Hazîne-i Evrâk'a (Bâb-ı Âlî'ye) gönderilmiştir.

Kitap ve albümler devrin Maârif-i Umumiye Nezareti'ne verilmiştir ki, bunlar hâlen İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Jurnaller de teşkil olunan komisyonca yakılarak imha olunmuştur. Jurnallerin pek az bir kısmı bugün Yıldız Tasnifi arasında görülmektedir.

Harbiye Nezareti'ndeki Tedkîk-i Evrak Komisyonu'nca Hazîne-i Evrâk'a gönderilen Yıldız evrakı, çeşitli tarihlerde teşkil olunan heyetler tarafından, belgelerin mahiyetine ve tarih esasına göre tasnif edilmiştir.

Yıldız Arşivi defterleri "*Yıldız Maruzat Defterleri*" ve "*Yıldız Tasnifi Defterleri*" başlıkları altında iki kısımda tasnif edilmiştir.

1. YILDIZ MARUZAT DEFTERLERİ

Yıldız Saray-ı Hümayûnu Mâbeyn Başkâtibi, sarayın yazı işlerini idâre eden birimin başındaki memurun ünvanıdır. Diğer bir tabirle, Osmanlı hükümdarı ile hükûmet teşkilatının başında bulunan sadrazam arasındaki muhabereyi idâre eden yazı işlerinin başındaki memurdur.

Yıldız Sarayı'nda, Başkitâbet tarafından padişaha sunulmak üzere resmî ve hususî maruzatların günlük kayıtlarını ihtiva eden bu defterler içerisinde, sâdır olan irâdelerin tebliğini, arzuhal ve mazbata suretlerinin kayıtlarını taşıyan defterler de bulunmaktadır. Ayrıca bu defterler arasında 985 adet "*Mazbata Sureti Defteri*" vardır.

Yıldız Sarayı Fonu'na ait Maruzat Defterleri H. 1298-1322/M. 1881-1904 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva etmekte olup, toplam 15.677 adettir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
494	Maruzat Defterleri Fihristi	1298 - 1327	1881 - 1909	15.677	Analitik Envanter (Konu Başlıklı)

2. YILDIZ TASNİFİ DEFTERLERİ

Yıldız Sarayı Arşivi'ne ait defterlerin bir kısmı, tasnifi yıllar önce yapılarak araştırmaya sunulan *Yıldız Esas Evrakı Kataloğu*'nda, (Bkz. Katalog genel no: 479) 24, 36 ve 38. kısımlarda "Sadaret ve daireler maruzatının hülâsa defterleri, resmî ve hususî evrak raptedilmiş kartonlar, Sultan Abdülhamit II'ye ait hususî el defterleri ve cüzdanlar" başlıkları ile kayıtlıdır. Katalog'da, I. Meşrutiyet ve öncesi yıllara tekabül eden 500 civarında defter ve belge raptedilmiş karton yer almaktadır. Bâb-ı Âlî Evrak Odası Âmedî Kalemî Defterleri Kataloğu'nda da bu tür defterlere rastlanmaktadır.

Zikredilen tasniflere girmeyen bazı defterler ile Perakende Evrak Bölümü içinden çıkan defterler ise "*Yıldız Tasnifi Defterleri*" başlığı altında değerlendirilmiştir. H. 1293-1328/M. 1876-1908 yıllarını ihtiva eden 351 adet defterin bir kısmı kendi içinde serî teşkil eden, aynen veya hülâsa olarak tutulan kayıt defterleridir. Takdim yazıları bulunmayan icmâl, tercüme, liste vs. bilgiler ihtiva eden defterler ise müteferrik kısımda toplanmıştır.

Yıldız Arşivi'nin tanıtımını yapan rehber eserler ve makalelerde belirtilen "Defterler Bölümü"nde zikredilen ve "*Mabeyn Başkitâbeti'nden İrsal Olunan Tezâkir ve Muharrerâtın Hülâsa Kayıt Cetvelleri*" adıyla anılan ciltlenmemiş 37 adet dosya ile 5 adet ciltli cetvel, kronolojik sıra içinde tertip edilerek, benzeri cetvellerin toplandığı "*Yıldız Tasnifi Perakende Evrak Mabeyn Cetvelleri Kataloğu*"nda yer almıştır.

Mabeyn Daire-i Kitâbeti'nin Vezâîfine Dair Nizamnâme'ye göre resmî ve hususî bütün tezkire, telgrafnâme ve hatt-ı hümayûnların, irâde ve nutk-ı âlilerin aynen ve hülaseten kaydına mahsus, dairelere ait birer defter tutulması gerekmektedir. Üç ayrı katalogda toplanan defterlerin miktarı göz önüne alınırsa Yıldız Sarayı Arşivi'nden intikal eden belgelerde olduğu gibi defterlerde de tasfiye işlemi yapıldığı, defter serîlerinin günümüze bütünüyle ulaşmadığı anlaşılmaktadır. Tasnif edilerek araştırmacıya açılan defterlerin (Maruzat Defterleri Fihristi hariç) önemli bir kısmı tam serî hâlinde değildir. Bir başlık altında serî teşkil edenler, elden geldiğince bir araya getirilmeye çalışılmıştır.

Defterler, 13 ana başlık altında, ilk defterlerin taşıdığı tarih esas alınarak kronolojik sıra içinde tasnif edilmiştir. Defterlerin cinsi, katalogdaki sayfa ve genel sıra numarası, ihtiva ettiği yıllar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Matbu eserler, "Müteferrik Defterler" başlığıyla son kısımda yer almıştır. Mabeyn'de tutulduğu anlaşılan bir çok defterde, sunulan maruzatın nasıl işlem gördüğüne dair kırmızı kalemle düşülen notlar görülmektedir. Bu katalogda kayıtlı olan defterleri "*Yıldız Esas Evrakı Kataloğu*"ndaki defter serîleri ile irtibatlandırmak mümkündür.

Yıldız Tasnifi Defterleri

Katalog Genel No	Genel Sıra No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
497	1-351	Yıldız Defterleri	1293 - 1328	1876 - 1908	351	Analitik Envanter

Yıldız Tasnifi Defterleri'nin Detaylı Dökümü

Katalog Genel No	Sıra No	Defterin Cinsi	Tarih		Defter Adedi
			Hicrî	Miladî	
497	1	Maruzat Kayıt Defterleri	1293 - 1316	1876 - 1898	1-5
	2	Tezkirelerin ve İrade Hülâsalarının Kaydına Mahsus Defterler	1294 - 1309	1877 - 1891	6-138
	3	Maruzat Hülâsa Kayıt Defterleri	1294 - 1321	1877 - 1903	139-166
	4	Maruzat-ı Hususiye Hülâsa Kayıt Defterleri	1295 - 1325	1878 - 1907	167-173
	5	Mabeyn-i Hümayûn'a Mütcellik Evrakların Kayıt Defterleri	1297 - 1298	1879 - 1880	174
	6	Padişaha Takdim Olunan Maruzat ile Sâdır Olan İrade Defterleri	1297 - 1321	1875 - 1903	175-204
	7	Kanunları Havî Defterler	1302 - 1321	1884 - 1903	205-210
	8	İstatistik Defterleri	1303 - 1322	1885 - 1904	211-220
	9	Tercümeler	1306 - 1325	1888 - 1907	221-241
	10	Padişaha Takdim Edilip Bâb-ı Âlî'ye Havale Edilen İstidanâmelerin Hülâsalarıyla Cereyan Eden Muamelâta Dair Defterler	1313 - 1333	1895 - 1878	242-248
	11	Daire-i Hususiye'den Sâdır Olan Muhtelif Konulardaki İradelerin Muamelât Kaydına Dair Olan Defterler	1313 - 1317	1895 - 1895	249-251
	12	Mabeyn-i Hümayûn Zimmet Defteri	1314 - 1326	1896 - 1908	252-254
	13	Müteferrik Defterler (Hazîne-i Hassa Müteferrik Defterleri, Askerî Mevzuları Havî Müteferrik Defterler, Muhtelif Konulardaki Müteferrik Defterler, Müteferrik Matbu Eserler)	1295 - 1328	1878 - 1861	255-351

V. NEZARETLER, VİLAYET-MÜFETTİŞLİKLER (TAŞRA ARŞİVLERİ) ve BÜYÜK DAİRELERE AİT DEFTERLER

Osmanlı Meclis-i Vükelâsı'nda görev alan ve "Nezaret" adı verilen teşkilatlanma biçiminde yer alan birimlerden bir çoğunun arşiv malzemesi tasnif edilmiş veya tasnifine devam edilmektedir. Bu nezaretlerden defterleri tasnif edilerek katalogları hazırlananlar aşağıda verilmiştir.

A. NEZARETLER

Osmanlılarda devlet hizmetleri çeşitli nezaretlere taksim edilmiş olup, nezaretlerin miktarı muayyen değildi. Artırılması ve azaltılmasına Meclis-i Vükelâ karar verirdi. Mesele bütçe ile ilgili olursa Meclis-i Umumî'ye danışılırdı.

Heyet-i Vükelâ şu kişilerden oluşurdu:

1. Sadrazam
2. Şeyhülislam
3. Hariciye Nazırı
4. Bahriye Nazırı
5. Adliye ve Mezâhib Nazırı
6. Şûra-yı Devlet Reisi
7. Dahiliye Nazırı
8. Maliye Nazırı
9. Maârif Nazırı
10. Nâfia Nazırı
11. Ticaret ve Ziraat Nazırı
12. Evkâf Nazırı
13. Posta, Telgraf ve Telefon Nazırı
14. Defter-i Hakanî Nazırı

Osmanlı Arşivi'nde malzemesi bulunan nezaretlerden defterleri tasnif edilenler, aşağıda önem sırasına göre verilmiştir.

1. DAHİLİYE NEZARETİ DEFTERLERİ (DH.)

Dahiliye işleri sadrazamlar tarafından takip edilirdi. Sadrazamın maiyetinde "vezir kethüdâsı" adıyla üç tuğlu vezirden sayılan bir kişi bulunurdu. Bu şahıs Sadaret'in dahiliyeye ait görevleri yapar, sadrazamın yokluğunda sadrazama vekalet ederdi. Sadrazam makamı iç işlerde eyalet ve sancak beylerinin mercîi ise de eskiden eyaletin idaresinde geniş bir usul takip edildiğinden merkezin baktığı dahilî meseleler daha sınırlı idi.

Vezir Kethüdâlığı 1251 (1835)'de Umûr-ı Mülkiye Nezareti'ne dönüştürülmüş ve ilk olarak Mehmed Said Pertev Efendi Kethüdâlık görevinden Mülkiye Nazırlığı'na tayin olunmuştur. 1253 (1837)'te Mülkiye Nezareti'nin adı Dahiliye Nezareti olarak değiştirilmiş ve Akif Paşa Dahiliye Nazırı tayin olunmuştur.

1839'da lağvedilerek Sadaret Müsteşarlığı'na bağlı bir birim hâline geldi ve uzun bir süre vazifesi bu makam tarafından icra edildi.

Nezaretlerin teşekkül ettirildiği Tanzimat Dönemi'nde Dahiliye Nezareti müteaddid defalar kurulmuş, ilga edilmiş veya başka bir birime bağlı olarak faaliyetlerini yürütmüştür.

1294 Muharremi'nde (1877) Dahiliye Nezareti üçüncü kez teşekkül ederek Cevdet Paşa Dahiliye Nazırı olmuş ve bundan böyle de Dahiliye Nezareti teşkilatı müstakil bir nezaret olarak varlığını sürdürmüştür.

Dahiliye Nezareti, umûr ve mülkiyeden başka, Umûr-ı Sıhhiye-i Dahiliye'ye de memurdu. Bundan dolayı Teşkilat-ı Dahiliye ve Teşkilat-ı Sıhhiyesi vardır.

H. 1295-1298/M. 1877-1880 tarihleri arasında Dahiliye Nezareti teşkilatında, müsteşar, mektupçu, muhasebeci, evrak müdürü, matbuat müdürü, Mülkiye İntihab Komisyonu adı altında idareci ve bunlara bağlı kalemler mevcuttur.

1301 (1883) tarihinde Nüfus Kalemi ile Memurîn Kalemi teşekkül ettirilmiştir.

"İntihâb-ı Memurîn Komisyonu" hariç 1888 (1306) tarihine kadar Dahiliye Nezareti'nde müstakil halde bulunmayan kalemler, bu tarihten itibaren müstakil haldedirler.

Bu kalemler şunlardır:

- a) Mektubî Kalemi,
- b) Muhasebe Kalemi,

- c) Evrak Odası,
- d) Matbuât-ı Dahiliye Müdüriyeti,
- e) Sicill-i Nüfus İdare-i Umumiyesi,
- f) İntihâb-ı Memurîn Komisyonu.

Bu kalemlere, 1308 (1890) tarihinde "Sicill-i Ahvâl Şubesi", 1309 (1891) tarihinde "Takvim-i Vekâyî İdaresi", 1315 (1897) tarihinde "Muhacirîn İdaresi", 1320 (1902) tarihinde "Komisyon-ı Mahsus" ve "Komisyon Kalemi", 1322 (1904) tarihinde "Teskî-i Muamelât ve Islahat Komisyonu" eklenmiştir.

1327 (1909) tarihine kadar bu şekilde gelen Dahiliye Nezareti Kalemleri 1327'den itibaren yeniden teşkilatlanmıştır.

a. Nezaret Genel Kalemleri Defterleri

Osmanlı Devleti'nin son devrinin siyasî, iktisadî, askerî ve ictimai yapısını aydınlatacak belgeler olması ve miktar cihetiyle önemli bir yekûn teşkil etmesi sebebiyle Dahiliye Nezareti'ne ait defterlerin tasnifi öncelikle tamamlanmıştır. Tasnif esnasında defterlerin tamamının bulunmasına gayret edilmiş, değişik defter grupları taranarak, bunların içerisinde bulunabilen defterler kataloğa alınmıştır. Buna rağmen eksikler vardır. Muhtelif zamanlarda yapılan nakiller ve belgelerin muhafazasının sağlıklı yapılmaması yüzünden defterler birbirine karışmış, bazıları formlar halinde ayrılarak evrak arasına katılmıştır. Eksik olan defterlerin tamamlanması, ancak; evrak, defter vesair materyalin tamamen tasnif edilmesiyle mümkün olabilecektir.

Tasnife tâbi tutulan toplam defter adedi 4.598 olup, bunlardan 4.531 adedi 21 ayrı kaleme aittir. Defterlerden 67 adedi de, hangi kaleme ait olduğu tespit edilemediğinden "Müteferrik" başlığı altında zikredilmiştir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
680	Dahiliye Nezareti Defterleri	1283 - 1341	1866 - 1922	4.598	Analitik Envanter

Kalem, Oda veya Müdüriyetin Adı	Defterlerin Düzenleniş
---------------------------------	------------------------

	Tarihleri
Evrak Odası Gelen-Giden Defterleri	1283 - 1333
Zimmet Defterleri	1294 - 1388
Jurnal Defterleri	1296 - 1329
Evrak Odası Fihrist Defterleri	1301 - 1340
İdâre-i Umumiyye-i Dahiliye Müdüriyeti	1332 - 1341
Kalem-i Mahsus	1329 - 1340
Komisyon-ı Mahsus	1335 - 1341
Mesbut Müdüriyeti	1296 - 1330
Mebanî-i Emîriye ve Hapishâneler Md.	1327 - 1340
Mektubî Kalemî	1293 - 1329
Memurîn Müdüriyeti	1328 - 1341
Memurîn ve Siciller Ahvâl Md.	1330 - 1341
Muhaberat-ı Umumiyye Müdüriyeti	1329 - 1332
Muhasebe Müdüriyeti	1279 - 1338
Sicill-i Nüfus İdare-i Umumîsi	1334 - 1334
Heyet-i Teftişîye	1314 - 1325
Hukuk Müşavirliği	1329 - 1337
Levâzım İdaresi	1326 - 1340
Sıhhiye Müdüriyeti	1334 - 1338
Umûr-ı Aşâyir	1334 - 1338
Umûr-ı Mahalliyye-i Vilâyât	1329 - 1336
Müteferrik	1303 - 1337

b. Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri

Osmanlı Devlet teşkilatında görev alan memurlara ait, vazifeleri süresince hâl tercemelerine konu olan, özel hâller veya memuriyet esnasındaki hâller, tarihi seyr, ahlâk ve gidişat gibi durumların, resmî belgelerin kaydedildiği defterlerin tescili işlemine *Sicill-i Ahvâl*, meydana gelen defterlere de *Sicill-i Umumî Defterleri* adı verilmiştir.

Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kurulup çalışmaya başladığı 1879 tarihine gelinceye kadar Osmanlı Devleti'nde vazifelilerin sicillerini bir defterde toplayan büro hizmetlerine rastlanmamaktaydı. "*Sicill-i Ahvâl Komisyonu*" ile başlayan sicil çalışmaları; H. 1314/M. 1896'da bu komisyonun lağvı ile yerine kurulan "*Memurîn-i Mülkiye Komisyonu*"nca, hiç bir daireye bağlı olmadan yürütülmüştür. H. 1326/M. 1908 yılında II. Meşrutiyeti müteakip Memurîn-i Mülkiye Komisyonu kaldırılarak "*Sicill-i Ahvâl İdaresi*" adı altında yeniden, fakat Dahiliye Nezareti teşkilatı içinde teşekkül ettirilmiş, böylece ayrı bir daire kurulmuştur.

Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar devam eden Dahiliye Nezareti Memurîn ve Sicill-i Ahvâl İdâresi'nin tescil işlemleri, bu defterlere zeyl olacak şekilde ilave edilmiş, Memurîn Muamelât Dosyaları hâlinde tanzim edilerek saklanmıştır.

Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kurulmasından itibaren mülkî ve adlî memurlardan 1909 yılına kadar süren bir zaman dilimi içinde 92.000 memurun sicil kayıtları 201 defterde toplanmıştır. (18 numaralı defter 2 adettir).

Sicill-i Ahvâl Defterleri'nde tercüme-i hâl sahiplerinin ismi, mahlâsı veya künyesi, babası memuründen ise memuriyetinin rütbesi, marûf zevattan ise hangi sülaleye mensup olduğu, göreve başlayışları, tahsil durumları, liyakat ve ehliyet dereceleri, varsa azl, tayin ve muhakemeleri, gayr-i müslim tebedan ise, milliyeti kaydedilmiştir.

Sicil kaydı aranılan memurun, baba ismi ve doğum tarihi bilinirse hazırlanan fihrist defterleri vasıtasıyla hangi defterlerde kayıtlı olduğu kolaylıkla bulunabilir.

Memur adlarına göre alfabetik olarak tanzim edilmiş olan 17 cilt fihristi vardır.

1. Cilt: a	7. Cilt: f-h	13. Cilt: m-n
2. Cilt: a	8. Cilt: h	14. Cilt: n-r
3. Cilt: a	9. Cilt: h-i	15. Cilt: r-s
4. Cilt: a	10. Cilt: i-m	16. Cilt: s-t
5. Cilt: b-d	11. Cilt: m	17. Cilt: t-z
6. Cilt: e-f	12. Cilt: m	

2. HARİCİYE NEZARETİ DEFTERLERİ (HR.)

Osmanlı Devleti'nde, hariciye işleri vezîriazâm tarafından görüldü. Divân-ı Hümayûn Kalemi'nin Başkatibi Reisülküttâb sefirlerle görüşmeleri sağladı. Zamanla Reisülküttâblık dış işlerle ilgili önemli bir görev haline gelmiştir. 1251 (1835) tarihinde bu ünvan Umûr-ı Hariciye Nezareti'ne cevrilerek bu göreve ilk defa Akif Paşa atanmıştır.

Dış ilişkiler, elçilerle olan görüşmeler, elçi ve maslahatgüzar tayinleri Hariciye Nezareti kararıyla yapılırdı.

Hariciye evrakında Osmanlıca'nın yanında Fransızca da kullanılmıştır. Osmanlı Devleti öteden beri, yabancı dil bilen ve dış politika deneyimine sahip Türk asıllı eleman sıkıntısı ile karşı karşıya kalmıştır. Bu ihtiyaca binâen 1821'de Bâb-ı Âlî'de kurulan Tercüme Odası, yabancı dil öğretmenin yanı sıra Tanzimat'ı hazırlayacak devlet adamlarının yetiştiği bir mektep görünümündeydi. Dönemin en önemli bürokratları, hatta daha sonra sadrazamları olan Âlî, Safvet ve Fuad paşalar bu odadan yetişmişlerdir.

Daha sonra ise, müdür ve diğer elemanları Bâb-ı Âlî Tercüme Odası'ndan seçilmek suretiyle nezaret bünyesinde Tahrirât-ı Ecnebiye Odası kurulmuştur.

III. Selim döneminde devletin Avrupa ile olan ilişkileri arttığı için sık sık sefirler gönderilmeye başlanmıştır. Londra, Paris ve Viyana'da daimî olarak birer sefir bulundurulmuştur.

Hariciye Nezareti'nin H. 1256-1342/M. 1840-1923 yıllarını ihtiva eden 4.312 adet defteri bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
969	Hariciye Nezareti Defterleri	1256 - 1342	1840 - 1923	4.312	Analitik Envan.

3. EVKÂF-I HÜMAYÛN NEZARETİ DEFTERLERİ

Vakıf; terim olarak, bir malı alınıp satılmaktan ebedî olarak alıkoymak, kişi mülkiyetinden çıkararak Allah yolunda hapsetmek ve menfaatini insanlar için tasadduk etmek demektir.

Vakıf, aynı zamanda vakıf akdinin mevzûunu teşkil eden menkul ve gayrimenkul malları da ifade etmektedir.

Vakıf yapan kimseye *vâkıf*, vakfedilen şeye de *mevkûf* denir.

Vakıf Müessesesi, Osmanlı Devleti'nin en önemli insanî ve ictimai müesseselerinden birisidir. Başta padişah ve aile efrâdı olmak üzere devlet yöneticileri, askerler, âlimler ve halktan zengin olanlar, hayırlarını vakıflar kurarak gerçekleştirmişler ve ebediyen halka mal etmişlerdir.

Evkâf-ı Hümayûn Nezareti'nin kuruluşundan önce vakıfların yönetimi, vakfiyelerindeki kuruluş şartlarına göre, Sadr-ı Âlî Nezareti, Şeyhülislam Nezareti,

Bâbüssaâde (Kapı) Ağası Nezaretî ve Dârüssaâde Ağası (Haremeyn Evkâfı) Nezaretî'nce yürütülmüştür.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren memleketin her tarafında sayısız hayır müesseseleri kurulmuş ve bunların idaresi evkâf-ı mahsûsa bırakılmıştır. Önceleri ashâb-ı hayr, vakıflarının şartlarını tayin ve müberrâtlarına harcanacak miktar ve hizmetlilerine verilecek vazifeleri tahsis ettikten sonra tevliyetini evlad ve ahfâdına ve nezaretini Sadrazam, Şeyhülislam, Darüsaâde ağası, İstanbul kadısı gibi ehline havale etmişlerdir.

Osmanlı Devleti'nde nezaretlerin kuruluş yılı H. 1255/M. 1839 olarak kabul edilmiştir. Ancak, gerek tasnifi devam eden belgeler, gerekse 8.984 Numaralı Evkâf Defteri'nden anlaşıldığına göre Evkâf Nezaretî'nin kuruluş yılı H. 1242/M. 1826 olarak gözükmektedir.

Osmanlı Arşivi'nde Evkâf fonuna ait yaklaşık 6.000.000 adet belge ve 40.000 civarında defter bulunmaktadır. Bugüne kadar 23.046 defterin tasnifi yapılmış ve 5 ciltlik kataloğu hazırlanarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Bu katalogların ilk iki cildi nezaret öncesi döneme, son üç cildi ise nezaret sonrası döneme ait olup H. 935-1290/M. 1528-1873 yıllarını kapsamaktadır.

a. Nezaret Öncesi (Haremeyn Muhasebeciliği) Defterleri

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
964	Nezaret Öncesi Evkâf Defterleri	935 - 1159	1528 - 1746	4.500	Analitik Envan.
965		1159 - 1242	1746 - 1826	4.576	

b. Nezaret Dönemi Defterleri

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
966	Nezaret Dönemi Evkâf Defterleri	1243 - 1264	1827 - 1848	4.524	Analitik Envan.
967		1265 - 1279	1849 - 1862	4.576	
968		1280 - 1290	1862 - 1873	4.615	

c. Surre Defterleri

Surre; kelime olarak para kesesi demektir. Terim olarak, Osmanlı padişahlarının İstanbul'dan Haremeyn'e yani, Mekke ve Medine'ye gönderdikleri para, altın ve çeşitli hediyeler mânâsına gelmektedir. Surre, hac mevsiminden önce Receb ayında İstanbul'dan törenle yola çıkarılır ve bu iki kutsal şehirde yaşayan halkın, en ileri gelenlerinden en fakirine kadar, mevkî ve durumlarına göre önceden belirlenmiş miktarlarda dağıtılırdı. Surrelerin bazı yıllarda Kudüs'e de gönderildiği görülmektedir. Surre gönderilmesi, çeşitli isimler altında Abbasîler döneminde başlamış, Fatımîler, Eyyubîler ve Memlûkler ile devam etmiş, Osmanlılarda ise kurumsallaşmıştır. Elde kesin belge olmamakla birlikte, Osmanlılarda ilk surre gönderen padişahın Yıldırım Bâyezid Han olduğuna dair bir görüş ileri sürülmektedir. Arşivdeki ilk surre defteri 1009 (1600) tarihli'dir. Bu tarihten itibaren her yıl düzenli olarak gönderilen surre, Osmanlı Devleti'nin tarih sahnesinden çekildiği zamana kadar aralıksız devam etmiş, ancak son bir kaç yıl surre hazırlandığı halde, savaşlar dolayısıyla gönderilememiştir.

Arşivimizde H. 1009-1327/M. 1600-1909 yılları arasına ait 4.170 adet surre defteri bulunmaktadır. İlk yıllarda Mekke ve Medine'ye gönderilen surreler tek defterde toplanmış iken, sonraki yıllarda ayrı ayrı defterlere dahil edilmiş, hatta bir şehre 21 adet gönderildiği tespit edilmiştir. Son yıllara doğru surreler yine tek defterde toplanmıştır.

Surre defterleri, mahiyet olarak iki kategoride mütâlaa edilebilir. Birincisi, surre muhasebesinin tutulduğu, şahısların isimlerini ve ne kadar aynî ve nakdî yardım yapılacağını gösteren defterler; ikincisi, surre alma hakkına sahip olduğu halde, kendi rızasıyla hakkından ferâgat edenler ile yeniden surre almaya hak kazananların isimleriyle, hac yolunda bulunup hac ve surre kabilelerinin salimen gidip gelmelerini temin maksadıyla görevlendirilen Arap oymaklarının isimleri ve bunlara dağıtılan meblağları bildiren defterlerdir.

Hac yollarının selâmeti ve kabilelerin yağmalanmasını önlemek için yol boyunda bulunan Arap oymaklarına atıyye adı altında para yardımı yapılmasına rağmen zaman zaman surre alaylarının Arab eşkiyası tarafından saldırıya uğradığı, surrenin ve surre defterlerinin yağmalandığı da olmuştur. Bu sebepten olsa gerek arşivimizde 1112, 1224, 1225, 1226 ve 1227 yıllarına ait surre defterleri mevcut değildir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
963	Surre Defterleri	1009 - 1327	1600 - 1909	4.170	Analitik Envan.

4. TİCARET, NÂFİA, ORMAN, MEÂDİN VE ZİRÂAT NEZARETLERİNE AİT DEFTERLER

1253 yılına kadar Osmanlı memleketlerinde ziraî ve iktisadî durumlar hakkında esaslı bir ıslahât-ı idare tesis edilememiştir. H. 1253/M. 1837 sonlarında "*Meclis-i Umûr-ı Nâfia*" isimli bir heyet teşkil olunarak ziraî ve ticarî ıslahat tedbirleri alınmıştır. H. 1255/M. 1839 yılında İstanbul'un gıda ihtiyacını tesviye için "*Zahire Nezareti*" kurulmuştur. Bir müddet sonra Zahire Nezareti, "*Ticaret ve Zirâat Nezareti*"ne dönüştürülmüş, Meclis-i Umûr-ı Nâfia da buraya raptedilerek sanayi, ziraat, turûk ve maâbire müteallik hususlar ile görevlendirilmişti. H. 1264/M. 1847'de "*Umûr-ı Nâfia Nezareti*"nin müstakil olarak teşekkülü üzerine turuk, maâbir, meâdin ile posta ve telgraf işleri bu nezarete bağlanmıştır. Bir müddet sonra meâdin ve orman işlerinin ayrılmasıyla "*Orman ve Meâdin İdare-i Umumiyesi*" isimli bir müdüriyete dönüştürülmüştür. Orman İdare-i Umumiyesi önce Ticaret, sonra Maliye Nezareti'ne bağlanmış, H. 1309/M. 1891'de Ziraat işlerinin de bağlanmasıyla Orman, Meâdin ve Zirâat Nezareti ismiyle müstakil bir nezarete dönüştürülmüştür. Bu tarihlerde Ticaret Nezareti de Nâfia Nezareti'ne bağlanarak "*Ticaret ve Nâfia Nezareti*" teessüs etmiştir. H. 1327/M. 1909 tarihinde Ticaret, Sanayi ve İstatistik işleri Ticaret Nezareti'nden Orman ve Meâdin Nezareti'ne nakledilerek, Orman ve Meâdin Nezareti ünvanı "*Ticaret ve Ziraat Nezareti*"ne dönüştürülmüştür.

Ticaret ve Ziraat Nezareti'nin merkez heyetini teşkil eden daireler şunlardır:

Ticaret, Sanayi, İstatistik, Orman, Ziraat ve Meâdin Müdüriyeti Umumiyesi; Orman, Ziraat müfettiş-i umumilikleri; Meclis-i İdare; Orman, Meâdin, Ziraat heyet-i Fenniyeleri; Hukuk Müşavirliği; Baytar, Sicil, Tahrirât, Muhasebe, Evrak Müdüriyetleri.

1264 tarihine kadar Umûr-ı Nâfia ile meşgul olan müstakil bir nezaret yoktu. Yol ve geçit işleri eyalet ve sancak beyleri tarafından idare olunur, her eyalet kendi köprü ve yollarını inşa eder ve bunların tamiratına nezaret eylerdi. Tanzimat-ı Hayriye'yi müteakip icra kılınan ıslahat meyanında vesâit-i nakliyenin çoğalması da nazar-ı dikkate alınmış ve bu maksatla 1264 (1848) sonunda Umûr-ı Nâfia Nezareti teşkil edilmiştir. Bu nezaret başlangıçta demiryolları ve turuk ve maâbir işlerinden başka posta ve telgraf ve meâdin işlerinin de idaresine memur edilmişti. Sonraları posta ve telgraf ve meâdin Umûr-ı Nâfia Nezareti'nden ayrılmış ve nezaret, turûk ve maâbirden başka ticaret ve sanayie müteallik hususların ifasına memur edilerek Ticaret ve Nâfia Nezareti ünvanını almıştır.

Zaman içerisinde değişik adlar altında teşkilatlanıp, bazan birbirleriyle birleşen bu nezaretlere ait malzemenin nezaretler bazında ayrılması evrakın dağılmasına sebep olacağından tek bir fon hâlinde mütalaa edilerek tasnif edilmiştir. Fona sembol olarak da bu nezaretlerin başlıklarında en çok geçen harf olması münasebetiyle ve akılda kalması daha kolay olacağı düşünülerek "T" harfi serî kodu olarak seçilmiştir.

Bu fona kod olarak verilen "T" sembolü, bir nezaret veya birimin sembolü değildir. Tarih içerisinde teşkilat ve görev itibarıyla bir kurumun içerisine girmiş olan, dolayısıyla, evrakı da bir arada bir bütün teşkil eden ve sekiz ayrı isimle teşekkül etmiş nezaretlere ait evrakın genel sembolüdür. Bu nezaretlerin adları, kuruluş ve ilga ediliş tarihleri ile kodları aşağıdaki şekildedir.

1. Ticâret Nezareti (TİC.): H. 1255-1261/1267-1280.
2. Ticâret ve Zirâat Nezareti (TZT.): H. 1262-1265/1285-1287/1290-1298/1304-1327.
3. Ticâret ve Nâfia Nezareti (TNF.): 1266/1281-1284/1288-1289/1305-1326.
4. Nâfia Nezareti (NF.): 1285-1287/1290-1304/1327/1328.
5. Orman ve Meâdin Nezareti (OMN.): 1296-1297.
6. Ticâret ve Orman Nezareti (TON.): 1299-1300.
7. Ticaret ve Zirâat ve Orman ve Meâdin Nezareti (TZOM.): 1301-1303.
8. Orman ve Meâdin ve Zirâat Nezareti (OMZ.): 1311-1326.

Evrak tasnif edilirken, nezaretlerin bünyelerinde bulunan birimlerden Mektubî Kalemî ve Evrak Odaları gibi nezaretlerle birlikte kurulup nezaretlerle birlikte lağvedilen birimlerin evrakı bağlı bulundukları nezaretlerle beraber; buna karşılık zaman zaman değişik nezaretlere bağlı olmasına rağmen kuruluşundan sonuna kadar bütünlük arzeden meclisler, umum müdürlükler ve idareler gibi birimlerin evrakları ise bağlı bulundukları nezaretlere itibar edilmeksizin müstakil olarak ele alınmışlardır. Böylece meclisler, umum müdürlükler ve müstakil idarelerin evrakının bütünlüğünün bozulmaması sağlanmıştır.

Bu nezaretin H. 1255-1328/M. 1839-1910 yıllarına ait 832.258 adet belge ve 2.311 adet defteri bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
997	Ticâret, Nâfia, Zirâat, Orman Meâdin Nezaretleri Defterleri	1255 - 1328	1839 - 1910	2.311	Analitik Envan.

5. SİHHİYE NEZARETİ DEFTERLERİ

Tanzimat'tan önce, en üst düzeyde Hekimbaşı tarafından yürütülen sağlık işleri 1838 yılında kurulan *Karantina Nezareti* uhdesine geçmiştir. Bu nezaret, Osmanlı tebeası ve yabancı devlet sefâretlerinin memurlarından oluşan bir kadroya sahipti. Bu özellik nezaretin belgelerine de yansımış ve bazı mazbataları Fransızca tutulmaya başlanmıştır. *Hariciye Nezareti*'ne bağlı olarak faaliyete başlayan bu nezaret, daha sonraki yıllarda sırasıyla *Ticaret Nezareti*, *Tophâne-i Âmire Müşiriyeti*, *Ticaret Nezareti* ve nihayet 1296'da *Hariciye Nezareti* bünyesinde görülmektedir. Ayrıca, *Dahiliye Nezareti* bünyesinde de *Sıhhiye-i Umumiye Meclisi* yer almakta ve memleketin sıhhi durumu, sağlık alanında ihtiyaç duyulan tedbirlerin alınması, ithal ve imal edilen her türlü gıda ve ilaçlar hususundaki ihtilafların halledilmesi gibi görevleri yapmakta idi.

1334 yılına gelindiğinde bu iki kurum birleştirilerek *Sıhhiye Nezareti* oluşturulmuştur.

Osmanlı Devleti'nde Sıhhiye Teşkilatı'nın, Umûr-ı Sıhhiye-i Dahiliye ve Umûr-ı Sıhhiye-i Hariciye olmak üzere iki bölümü vardır.

- Umûr-ı Sıhhiye-i Dahiliye

Sıhhiye Teşkilatı'nın Dahiliye Nezareti'ne ait olan kısmıdır. Umûr-ı Sıhhiye-i Dahiliye'yi yürüten şubeler ve daireler şunlardır: Meclis-i Tıbbiye-i Mülkiye ve Sıhhiye-i Umumiye, Cemiyet-i Tıbbiye, Hıfzıssıha-i Umumiye Müfettişliği, Eczahâneler Müfettişliği, Sıhhiye, Evrak, Sicil, Tahrirât kalemleri, Telkinhâne Heyeti (Aşı evleri heyeti).

- Umûr-ı Sıhhiye-i Hariciye

Sıhhiye Teşkilatı'nın Hâriciye Nezareti'ne ait olan kısmıdır. Osmanlı Devleti'nin karantina işleriyle ölülerin defni ve makberlere dair hususları ihtiva etmektedir. Bu hususlar Sıhhiye Nezareti'ni de yürüten hariciye nazırının başkanlığında toplanan bir sıhhiye meclisi tarafından idare edilmektedir. Bu meclis Hariciye nazırından başka devlet tarafından tayin edilen reis-i sanî ve değişik azâlardan ve Bâb-ı Âlî ile sıhhiye mukâveleleri yapmış olan devletlerin İstanbul elçilikleri tarafından ruhsatlı olarak gönderilen ecnebî memurlardan oluşmaktadır. Bu ecnebî memurların ekserîsi doktorlardır.

Sıhhiye Meclisi'nden başka Umûr-ı Sıhhiye-i Hariciye'yi teşkil eden daireler şunlardır:

Müfettiş-i Umumîlik, Türkçe Tahrirât, Türkçe Evrak, Türkçe Muhasebe, Fransızca Tahrirât, Fransızca Evrak, Fransızca Muhasebe, Fransızca Memurîn, Fransızca Kontrol Kalemleri, Vezne, Vefeyât Odaları.

Sıhhiye Nezareti'ne bağlı olan karantinalar dört kısma ayrılır.

1. Bahr-i Siyah ve Sefîd Karantinaları,
2. Hudud-ı İraniye ve Basra Körfezi Karantinaları,
3. Bahr-i Ahmer Karantinaları,
4. Sisam Karantinaları.

Sıhhiye Nezareti evrakı 1979 yılında *Hudud ve Sahiller Genel Müdürlüğü*'nden Osmanlı Arşivi'ne nakledilmiştir

Arşivimizde Sıhhiye Nezareti'ne ait gelen ve giden evrak kayıt defterleri, imza, aynen kayıt, ilmuhaber, talimat, özel vefeyât ve müteferrik defterleri olmak üzere toplam 506 adet defter bulunmaktadır.

Bu fonun tasnifi tamamlanmış olup, katalogları yakında hizmete sunulacaktır.

6. ZAPTİYE NEZARETİ DEFTERLERİ

Tanzimat öncesinde Zaptiye işlerine İstanbul'da yeniçeri ağası, kaptanpaşa ve bostancıbaşı; taşrada ise beylerbeyi, sancakbeyi ve mütesellimler bakarlardı.

Tanzimat'la birlikte kurulu müesseselerin ıslahı gayesiyle köklü reformların uygulanmaya başlandığı Osmanlı Devleti'nde, modern anlamda zabıta teşkilatı, Zaptiye Müşiriyeti'nin kuruluş tarihi olan 18 Safer 1262/1846 tarihinden Zaptiye Nezareti'nin lağvedildiği 17 Receb 1327/1909 senesine kadar devam eden bir süreç içerisinde teşekkül etmiştir. Bu dönemi geniş hatları bakımından iki sahfaya ayırmak mümkündür.

a. Zaptiye Müşiriyeti Dönemi

18 Haziran 1826 tarihinde ortadan kaldırılan Yeniçeri Ocağı yerine İstanbul'da "Asâkir-i Muntazama-i Mansûre", "Asâkir-i Muntazama-i Hâssa" ve 1834 tarihinde

de Anadolu ve Rumeli'nin bazı eyaletlerinde "*Asâkir-i Redife*" adları altında yeni askerî bir teşkilat kuruldu.

Bu yeni teşkilatın başına getirilen seraskere, eski teşkilatta yeniçeri ağasının mâlik olduğu selahiyetler verildi. Bu suretle selefi zamanında olduğu gibi kendisine de İstanbul'un en büyük emniyet amiri sıfat ve selahiyeti veriliyordu.

XIX. yüzyıla gelinceye kadar gerek eyaletlerde, gerek başkentin muhtelif kısımlarında asayişî sağlayan kuvvetler aynı olmadığı gibi tek bir komutaya da tâbi değildiler. Bu durum 1826 senesi teşkilatıyla da değişmedi ve bu karışıklık *Zaptiye Müşiriyeti*'nin kurulduğu 1846 senesine kadar devam etti. Bu safha müşiriyetin tesis tarihi olan 18 Safer 1262/1846 senesinden Zaptiye Nezareti ismini aldığı 18 Zilhicce 1296/1879* senesine kadar devam eder. Bu süreç içerisinde zabıta teşkilatı tek elden idare edilir hale gelmiştir.

b. Zaptiye Nezareti Dönemi

H. 18 Zilhicce 1296/M. 4 Aralık 1879 tarihinde Asâkir-i Zaptiye işleri Zaptiye Müşiriyeti'nden alınarak *Seraskerlik* makamına verildikten sonra müşiriyetin ismi "*Zaptiye Nezareti*"ne çevrilmiştir.

H. 1298/M. 1881 senesinde İstanbul'da inzibat ve asayişî korumaya memur olan Asâkir-i Zaptiye teşkilatı lağvedilerek yerine *Polis Teşkilatı* ikame olunmuş ve bu teşkilata Asâkir-i Zaptiye'nin vazifeleri devredilmiştir. İstanbul'da sadece "*Dersaadet Jandarma Alayı*" ismi altında bir jandarma birliği bırakılmıştır.

Bununla beraber, polis idaresinin kuruluşunu, vazife ve yetkilerini tayin eden nizamnâme, ancak H. 5 R.evvel 1325/M. 18 Nisan 1907 yılında yayınlanmış olup, o zamana kadar bu idarenin işleri merî kaidelere ve işin icabına uygun olarak cereyan etmiştir.

Arşivimizde mevcut olan Zaptiye Nezareti'ne ait defterlerin tasnifi tamamlanmış olup, kataloğu hazırlandığında araştırmacıların hizmetine sunulacaktır.

* Halim ALYOT, Türkiye'de Zabıta. s. 80. Bunun yanında "Zaptiye Nezareti" ifadesinin 1294 salnâmesinden itibaren kullanıldığı görülmektedir.

7. MAÂRİF NEZARETİ DEFTERLERİ

Arşivimizde Maârif Nezareti'ne ait 1.200'e yakın defter bulunmakta olup, henüz tasnif edilmemiştir.

8. MALİYE NEZARETİ DEFTERLERİ

Maliye Nezareti kurulmadan önceki dönemde bu görevi Defterdarlık yürütmüştür. Defterdarlar devletin varidât ve masraflarına dair malî işlemleri takiple görevli kişiler olup şimdiki Maliye Bakanı hükmünde idiler. Defterdarların doğrudan doğruya harcamaya yetkili oldukları mebalîğ devlet gelirlerinin bir kısmını teşkil ederdi. Çünkü devletin gelirlerinin bir kısmı masârif-ı âdiyenin tesviyesi için Maliye Hazînesi'ne alınır, mühim bir kısmı da masârif-i harbiye ve fevkaladeye karşılık olmak üzere İç Hazîne'ye (Enderun-ı Hümayûn) bırakılırdı.

Ülkenin sınırları genişlemeye başlayınca asıl Defterdarlık'tan başka Anadolu Defterdarlığı ve Rumeli Defterdarlığı kurulmuş, böylece *Başdefterdar*, *Şikk-ı Evvel Defterdarı*, *Şikk-ı Sanî Defterdarı* ortaya çıkmıştır. Daha sonraları ise malî işlerin hepsini Başdefterdar uhdesinde toplayarak, Şikk-ı Evvel ve Şikk-ı Sanî Defterdarlıkları işsiz birer mansıp olarak mutekaidin-i ricale tevcih olunmaya başlamış ve III. Selim devrinde Şikk-ı Sanî Defterdarlığı "*Nizâm-ı Cedîd Defterdarlığı*"na tahvil edilmiştir.

H. 1222/M. 1807'de Nizâm-ı Cedîd'in ortadan kaldırılmasıyla Defterdarlık lağvedilmiş ve Asâkir-i Muntazama tahririne başlandığı H. 1241/M. 1825 tarihinde ayrıca bir "*Masârifât Nezareti*" kurulmuştur.

H. 1250/M. 1834'de Şikk-ı Evvel Defterdarlığı'nın yerine "*Hazîne-i Âmire Defterdarlığı*" ve "*Hazîne-i Mansûre Defterdarlığı*" adlarıyla iki defterdarlık kuruldu. Maliye idaresinin bu iki defterdarlığa taksimi iki-üç sene devam etmiş ve bu teşebbüs idarenin ayrılmasını gerektirdiğinden H. 1253/M. 1837'de bu defterdarlıkların lağvıyla maliye şubelerine bakmak üzere "*Umûr-ı Maliye Nezareti*" teşkil edilmiş ve Mansûre Defterdarı Nafiz Efendi Maliye Nazırı tayin edilmiştir.

Osmanlı paralarının basımı ve sarrafiye işleri Maliye Nezareti'nin teşkiline kadar Darphâne'ye aitti. Maliye Nezareti kurulduktan sonra Darphâne Maliye Nezareti'ne bağlanmıştır.

Bu nezarete ait defter serîleri 9 ana grupta toplanmıştır. Bunlar:

- a. Mektubî Defterleri,
- b. Evâmîr-i Maliye Defterleri,
- c. Masârifât Defterleri,
- d. Vâridât Muhasebesi Defterleri,
- e. Temettuat Defterleri,
- f. Cizye Defterleri,
- g. Cerîde Odası Defterleri,
- h. Maliye Kısmı Defterleri,
- ı. Muvâzene (Bütçe) Defterleri'dir.

a. Mektubî Kalemi Defterleri (ML.MKT.)

Bu defterler, Osmanlı Devleti'nin malî konulara dair muhtelif yerler ile yaptığı yazışmaların hülâsa kayıtlarını ihtiva etmektedir. Maliye Defterleri ile aynı katalogda zikredilmiştir.

Mektubî Kalemi Defterleri, H. 1253-1328/M. 1837-1910 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva etmekte olup, toplam 497 defterdir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
523	ML.MKT.	1253 - 1328	1837 - 1910	497	Analitik Envan.

b. Evâmîr-i Maliye Kalemi Defterleri (ML.EVM.)

Bu defterler, malî konulara ait çeşitli yerlere gönderilen emirlerin hülâsalarını ihtiva etmektedir. Bu malî emirlerin başlıca şu konularda olduğunu görmekteyiz: Cerîde muhasebesi ile ilgili fermanların sûretleri, Dellalbaşılık, zeâmet, mukâtaa ve iltizâmlara dair ilmuhaber sûretleri, düvel-i ecnebiye, hayriye ve Avrupa tüccarlarına dair malî emirler, Osmanlı Devleti'nden ihrâc ve dışarıdan ithal edilecek emtia, eşya, erzak ve mahsulâtın alınacak gümrük vergilerinin miktarını mübeyyin tarife ile çeşitli yerlere gönderilen tâlimâtın sûreti, Abdülmecid Han'ın cülûsu münasebetiyle berat ve nişanların tecdîdi ve bazı malî ahkâm, muhassıllıklara gönderilen emirler, cülûs-ı hümayûn münâsebetiyle muhtelif mukâtaaların beratlarının yenilenmesine dair defterler, bazı yerlere gönderilen buyruldu, ferman ve tezkire hülâsalarını havî

defterler, malî defter, damga rûsûmu, ceza kesilmesi, harp vergisi gibi konulara dair kararnâme, tezkire ve lâyiha sûretlerini havî defterlerden müteşekkildir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
523	ML.EVM.	1253 - 1328	1837 - 1910	59	Analitik Envan.

c. Masârifât Muhasebeciliği Defterleri (ML.MSF.)

H. 1250-1338/M. 1834-1920 tarihleri arasında tertip edilmiş olan Maliye Nezareti'ne ait Masârifât Defterleri, Osmanlı maliyesinin devlet eliyle yapmış olduğu masârifâtı gösteren defterlerdir. Bunların büyük bir çoğunluğu idarî ve askerî kadrolarda müstahdem memur, zâbit ve neferâtın maaş, mâhiye ve tayinât bahalarını, Memâlik-i Mahrûsa'daki ebniyenin keşif, inşa ve tamir masraflarının tespit olunmuş bedelâtını, tophâne, dökümhâne, eczahâne, tûfenghâne gibi yerler için mübâyaa olunan levâzımâtı, bütün saray mutfakları için yapılan masraflar ile buralardaki müstahdemlerin maaşlarını, muhâcirîne verilen iâne ve iâşe ile atıyyeyi, nişan ihsân masraflarını, eshâm kuponlarının taksitleri ve timar sahiplerine ödenen meblağları ihtiva etmektedirler. Maliye Nezareti'ne ait 10 cilt masârifât kataloğunda toplam 19.481 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
498	ML.MSF.	1250 - 1256	1834 - 1840	2.000	Analitik Envan.
499		1256 - 1258	1840 - 1842	2.000	
500		1258 - 1260	1842 - 1844	2.000	
501		1260 - 1263	1844 - 1847	2.000	
502		1263 - 1268	1847 - 1852	2.000	
503		1268 - 1272	1852 - 1856	2.000	
504		1272 - 1274	1856 - 1858	2.000	
505		1274 - 1278	1858 - 1861	2.000	
506		1278 - 1282	1861 - 1865	2.000	
507		1250 - 1338	1834 - 1920	1.481	

d. Vâridât Muhasebesi Defterleri (ML.VRD.)¹²³

Vâridât Muhasebesi, Osmanlı Devleti'nin umumî gelir kaynaklarını tespit etmek ve Hazîne'ye îrad olarak girmesi gerekeni tarh ve tahsil etmekle vazifeli idi.

Vâridât Muhasebesi'ne ait defterler, tasnif esnasında iki ana kategoride değerlendirilmiştir. Birinci kategoride, tahsil olunan îrâda ait defterler; ikinci kategoride ise henüz tahsil edilmemiş fakat tahsil edilecek vâridâtın kayıtlarını ihtiva eden defterler yer almaktadır.

Bu katalogda; gümrük, tahmishâne, zecriye, ispenç, ihtisab, karantina, sıhhiye, kantar, kasr-ı yed, iâne, debbağhâne, tapu, âmediye, reftiye, istimâre, bâc-ı kil, bâc-ı pazar, bâc-ı derbend, arûsâne, cihâdiye, canavar, panayır, çeltik, memlaha, çift, berat, kereste, serçin ve derçin, hamr, belediye, damga, beytûlmâl, menzilhâne, müctemia vesair vergilere ait defterler ile mâlikâne, emlâk, temettû, esnaf, karye ve divânların hassa vergileri, senevî vergiler, pul vergisi maârif hissesi, techizât-ı askeriye, iâne-i askeriye, tarîk bedeli, ferağ ve intikal vergisi, mâl-ı maktû, timar, cizye, düyûn-ı umumiye vâridâtı, potahâne varidâtı, öşür, harc-ı bâb, yurtluk ve ocaklık hasılâtı, rûûs-ı hümayûn hasılâtı gibi kayıtları mübeyyin defterler yer almaktadır.

Devletin, memur maaşlarında "öşr-i maaş" adı altında yaptığı kesintiler hazîneye gelir getirdiği için, kesintilere ait defterler de vâridâta konmuştur. Mültezimlerin uhdelelerinde bulunan iltizâm bedelleri ve vali, kaymakam gibi kimselerin devlete olan şahsî borçları ile zimmetlerinde bulunan devlet mallarını gösterir defterler de vâridât olarak değerlendirilmiştir.

Vâridât Defterleri H. 1252-1338/M. 1836-1919 tarihleri arasında 3 cilt halinde toplam 4.237 adet defterden müteşekkildir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
518	ML.VRD.	1252 - 1266	1836 - 1850	2.000	Analitik Envan.
519		1266 - 1282	1850 - 1865	1.618	
520		1282 - 1328	1865 - 1910	1.619	

da. Temettuât Defterleri (ML.VRD.TMT.)

¹²³ Kâmil Kepeci Tasnifi'nde Cerîde Muhasebesi Evrak-ı Nakdiye ve Damgalı Varaka-i Sahîha Defterleri bölümünde de Vâridât Kalemî ile ilgili defterler bulunmaktadır.

Temettû vergisi, tüccar ve esnafın senelik kazançları üzerinden alınan vergiye verilen addır. Temettû vergisinin adı daha sonra "*Kazanç Vergisi*"ne çevrilmiştir. Temettuât Defterleri'nde kaza, köy gibi iskân merkezleri hâne hâne ele alınarak herkese ait şahsî mal varlığı, emlak, arazi, hayvanat, ürün vb. bilgiler kaydedilmiştir.

Temettuât Defterleri'nin tasnifi ve kataloglanmasında o tarihlerdeki idarî taksimat esas alınmıştır. Defterler, içindeki bilgiler esas alınarak alfabetik olarak eyaletlere ayrılmıştır. Her eyalet de kendi içinde alfabetik olarak kazalara ayrılmıştır. Defterler H. 1256-1261/M. 1844-1845 tarihleri arasında toplam 17.747 adettir. Bu defterler analitik envanter sisteme göre tasnif edilmiştir.

Katalog Genel No	Eyalet -Kaza Adı	Kodu	Tarih		Defter Adedi
			Hicrî	Miladî	
508	Ankara ve Aydın	ML.VRD.TMT.	1260 - 1261	1844 - 1845	1.961
509	Aydın ve Bolu		1260 - 1261	1844 - 1845	2.005
510	Bolu, Cezâir-i Bahr-i Sefid, Edirne		1260 - 1261	1844 - 1845	1.862
511	Edirne, Erzurum, Hüdavendigâr		1260 - 1261	1844 - 1845	1.407
512	Hüdavendigâr		1260 - 1261	1844 - 1845	1.936
513	Hüdavendigâr, Konya, Niş		1260 - 1261	1844 - 1845	2.243
514	Niş, Rumeli, Selanik, Silistre, Sivas		1256 - 1261	1840 - 1845	2.015
515	Sivas		1260 - 1261	1844 - 1845	1.886
516	Üsküb, Vidin		1260 - 1261	1844 - 1845	2.432

db. Cizye Defterleri (ML.VRD.CMH.)

Cizye, gayr-i müslim tebeanın erkek nüfusundan hayat ve hüviyetlerinin devletçe korunması ve askerlik hizmetinden muaf tutulmaları karşılığında alınan vergidir. Tekâlif-i Şeriye'den olan cizye, ilk müslüman devletler tarafından tatbik edilmiş ve Osmanlılarda da meriyetini muhafaza etmiştir. Tahsilat işini cizyedarlar veya tahsildarlar icra ederlerdi. Cizye Defterleri'nde genellikle eyalet, sancak, kaza, nahiye, karye, çiftlik ve mahalle adları belirtilerek bu yerlerde oturan, misafir olarak bulunan, gelip-geçen, ticaret maksadıyla bulunan reayânın isim, eşkâl, yaş ve cizye sınıfları yazıldıktan sonra isimlerinin altına tahsil edilen cizye miktarı belirtilmiş ve ilgililerce mühürlenmiştir. Defterlerde rika, divanî ve siyâkat yazı stilleri kullanılmıştır.

Cizye Defterleri Kataloğu'nda H. 1254-1278/M. 1838-1857 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 1.543 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
521	ML.VRD.CMH.	1254 - 1278	1838 - 1857	1.543	Analitik Envan.

e. Cerîde Odası Defterleri (ML.CRD.)

Bu fonda Cerîde Nâzırlığı'nın teşkilinden sonraki Cerîde Defterleri mevcuttur.

Tanzimat'dan sonra Cerîde Defterleri, Vâridât Muhasebesi tarafından tutulmuşsa da, Maliye Nezareti Defterleri tasnif edilirken, Tanzimat'tan önceki teşkilat göz önüne alınmış ve daha faydalı olacağı düşünülerek Cerîde Defterleri, Vâridât Defterleri'nden ayrılarak kendi ismiyle kataloğu hazırlanmıştır.

Kataloğu meydana getiren defterleri, konularına göre şöyle sınıflandırabiliriz:

1. Müslim ve gayr-i müslim ahalinin nüfus yoklamaları.
2. Askerlere ait yoklamalar.
3. Cizye tahsiline esas olmak üzere tahriri yapılan reayânın cizye sınıfları.
4. Devlet hizmetlerinde görevli bulunanların isimleri.
5. Cemaat, aşiret, kabile ve muhacirlerin iskânına dair kayıtlar.
6. Din hizmetlerinde görevli olan şahısların isim ve eşkâlleri.
7. Sicill-i ahvâl.
8. Meslek guruplarına ve çalışanlara dair kayıtlar.
9. Nasb ve azledilen memurların isimlerinin kayıtları.
10. Halktan ihtiyaç içinde olanların isimleri.
11. Timarlara ait yoklamalar.
12. Vilayet, kaza, nahiye, kasaba ve karye isimleri.

Cerîde Defterleri Kataloğu H. 1253-1328/M. 1837-1910 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 2.100 adet defterden ibarettir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
522	ML.CRD.	1253 - 1328	1837 - 1910	2.100	Analitik Envan.

f. Maliye Kısmı Müteferrik Defterleri (ML.)

Bu defterler, Maliye Nezareti'ne ait defterlerden bir kaç kaleme birden girebilecek özellikte bulunan defterlerin ayrı bir kalemde değerlendirilmesi sonucu teşekkül eden serîdir. Bu serî içerisindeki defterler muhteva itibariyle devletin yıllık gelir ve giderlerini gösteren bütçe defterleri, mahallî idârelerin tahsilat ve sarfiyâtı, eyalet ve sancakların muvâzene defterleri, Hazîne'ye ait yevmî gelir-gider defterleri, devlet kurum ve kuruluşlarının, vakıflara ait gayr-i menkullerin, şahısların elinde bulunan eshâm faizlerinin, bayındırlık hizmetleri için yapılan keşiflerin sarfiyâtının, timar ve zeâmet, narh, devir-teslim, askerlerin muhallefât defterleri, malî nizamnâmeler gibi konuları ihtiva etmektedir.

Maliye Kataloğu, H. 1253-1328/M. 1837-1910 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 1.828 defterden oluşmaktadır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
517	ML	1253 - 1328	1837 - 1910	1.828	Analitik Envan.

g. Muvâzene (Bütçe) Defterleri

Bütçe; bir sonraki malî yılda kaynakları ve harcamaları tespit ve tahsis ederek devletin gelir-gider rakamlarının, muhtelif komisyonlar ve nihaî olarak Millet Meclisi'nin mütâlaası neticesinde kararlaştırıldıktan sonra onaylanarak resmîleşen malî tablodur.

Osmanlı Devleti'nin klasik devir bütçeleri, modern mânâda bildiğimiz bütçeler değildir¹²⁴. Bu bütçelerde XIX. asrın ortasına kadar bir önceki malî yılın sonunda bir sonraki sene için hazırlık yoktur, yalnız cetveller vardır. Bu bütçeler gelir ve giderleri gösteren bilançolardır.

Osmanlılarda ilk gerçek bütçeyi XIX. asır ortalarında Fuad Paşa hazırlamıştır. Örnek olarak verebileceğimiz H. 1325 yılının bütçesi şu safhalardan geçmiştir:

Önce hükûmet tarafından tanzim olunan, daha sonra Meclis-i Mebûsân Muvâzene Encümeni ile Heyet-i Umumiye-i Mebûsân tarafından tâdil olunup kabul edilen lâyiha; Meclis-i Ayân ve diğer komisyonlarca da tasdik edildikten sonra, bir önceki bütçeyle mukâyese edilip hükûmetçe de tasdik olunduğunda, bütçe olarak son şeklini almış olur.

¹²⁴ Klasik dönem Osmanlı bütçeleri üzerinde başta Ö. Lütfü BARKAN olmak üzere H. SAHİLLİOĞLU, A. TABAKOĞLU önemli çalışmalar yapmışlardır. Özellikle BARKAN'ın araştırmaları öncü rolü oynamıştır.

Arşivimizde ayrı bir serî olarak 6 adet bütçe defteri bulunmaktadır. H. 1325-1326 yıllarını ihtiva eden bu defterlerin dökümü şu şekildedir:

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Miladî	
1	Bütçe	-	-	-
2	1325 Senesi Bütçesi	1325	1907 - 1908	894
3	1326 Senesi Bütçesi	1325 - 1326	1907 - 1908	690
4	Masraf Bütçesi	1326	1908	604
5	Mart - Nisan - Mayıs Muvakkat Bütçesi	1327	1909	316
6	Muvâzene-i Umumiye (Matbû)	1326	1908	786

Bütçe Defterleri ayrıca, Maliye Nezareti'ne ait Maliye Defterleri ve Maliye'den Müdevver tasnifinde de karışık olarak bulunmaktadır.

9. BÂB-I SERASKERÎ DEFTERLERİ

Yeniçeri Ocağı'nın 1826 yılında II. Mahmud tarafından kaldırılmasından sonra ilk kurulan askerî teşkilat "*Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye*" olmuştur. Ocak ilga edilirken Yeniçerilikle ilgili her türlü nişan, ünvan ve işaretler kaldırılmış, Ağa Kapısı'nın adı da Serasker Kapısı (Bâb-ı Seraskerî) olarak değiştirilmiştir.

1908 yılında "*Harbiye Nezareti*"nin kurulmasıyla da Seraskerlik, Harbiye Nezareti ismini almış ve Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar devam etmiştir.

Bâb-ı Seraskerî'nin, nezaretler öncesi merkez evrakının tasnifi yapılırken ortaya çıkan H. 1244-1293/M. 1828-1876 tarihleri arasına ait 311 adet defteri vardır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
978	Bâb-ı Seraskerî	1244 - 1293	1828 - 1876	311	Analitik Envanter

B. BÜYÜK DAİRELERE AİT DEFTERLER

1. HAZÎNE-İ HÂSSA NEZARETİ DEFTERLERİ

Hazîne-i Hâssa, Osmanlı padişahlarının şahsî gelir ve giderlerini idare eden teşkilatın adıdır.

Klasik dönemde sadece padişahın cep harçlığı konumunda olan Ceyb-i Hümayûn Hazînesi, Tanzimat'tan sonra tahsisât-ı seniyye ve diğer hasılat olmak üzere padişahın bütün gelirlerinin toplandığı ve buna paralel biçimde Saray'ın idaresine ve padişaha ait harcamaların tamamının yapıldığı bir kurum haline geldi. 15 Haziran 1847 tarihinde "*Ceyb-i Hümayûn Hazînesi*" tabiri, bünyesinde mevcut bu değişiklikler çerçevesinde yayımlanan irâde-i seniyye ile "*Hazîne-i Hâssa*" olarak değiştirildi.

Hazîne-i Hâssa'nın en çok geliştiği dönem II. Abdülhamid zamanıdır. Bu dönemde, Tanzimat'la birlikte Maliye Hazînesi'ne geçen, padişah ve saltanatın "*emlak-ı hümayûn*" veya "*emlak-ı şahâne*" adı verilen malları Hazîne-i Hâssa idaresine iade edildi. Padişah adına emlak alımları da en yüksek seviyeye ulaştı. Emlakın dışında bir takım gelir kaynaklarının eklenmesiyle Hazîne-i Hâssa hacim ve teşkilat bakımından genişledi.

II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesinden sonra, Hazîne-i Hâssa'ya ait emlak-ı şahanenin büyük bir bölümünün Maliye Hazînesi'ne devredilmesiyle kapasite bakımından küçülen Hazîne-i Hâssa Nazareti umum müdürlüğe çevrildi.

Sultan Vahdeddin, çıkardığı 16 R.ahir 1338 /M. 8 Ocak 1920 tarihli karnâme ile daha önce Hazîne-i Hâssa'dan Maliye Hazînesi'ne devredilen arazi, çiftlik, müessese ve imtiyazları tekrar Hazîne-i Hâssa'ya iade ettirdi.

3 Mart 1924 tarih ve 431 sayılı "Hilâfetin İlgasına ve Osmanlı Hanedanının Türkiye Dışına Çıkarılmasına Dair Kanun"un 8. maddesinde, padişahların Türkiye Cumhuriyeti arazisi dahilindeki tapuya kayıtlı gayr-i menkul mallarının millete intikal ettiği belirtildi. Böylece bu kanunla birlikte Hazîne-i Hâssa idaresi sona ermiş oldu¹²⁵.

Hazîne-i Hâssa Nezareti'ne ait defterler aşağıdaki şekilde tasnif edilmiştir.

a. Hazîne-i Hâssa Künye ve Maaş Defterleri

¹²⁵ Hazîne-i Hâssa ile ilgili geniş bilgi için bakınız Arzu (TOZDUMAN) TERZİ, "Hazîne-i Hâssa", *DİA*, c. XVII, s. 137-141. ve aynı yazarın Hazîne-i Hâssa Nezareti adlı basılmamış doktora tezi.

Bu serî, Saray'da vazife yapan ve Hazîne-i Hâssa'dan maaş alanlara ait 570 adet defterde kayıtlı memur ve müstahdemin künye ve görevleri ile aldıkları yevmiye ve aylıkları gösteren alfabetik olarak tanzim edilmiş fişlerden meydana gelmiştir. Fişler düzenli bir şekilde kutulara yerleştirilmiş olup 82 kutudan müteşekkildir. Defterler ve fişler araştırmaya henüz açılmamıştır. Yalnızca başvuran hak sahiplerinin künyelerini bulmak için müracaat olunmaktadır.

b. Hazîne-i Hâssa Sicil Fihristleri

Hazîne-i Hâssa Nezareti'nde çalışan 1.000'e yakın memur ve müstahdeme ait 11 adet sicil defterlerindeki kayıtların Osmanlıca ile tutulmuş alfabetik fihristidir.

c. Hazîne-i Hâssa Nezareti Genel Defterleri

Hazîne-i Hâssa Nezareti'ne ait olup, yeni yapılan tasnifler neticesi ortaya çıkan defterler bir katalogda toplanmıştır. Katalogdaki defterler H. 1237-1305/M. 1821-1887 tarihleri arasında olup toplam 973 adettir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
987	Hazîne-i Hassa Nezareti Defterleri	1237 - 1305	1821 - 1887	973	Analitik Envan.

Ayrıca, "*Millî Emlak'tan Devralınan Defterler*" serîsi içinde, H. 1259-1287/M. 1843-1870 yılları arasındaki kayıtları ihtiva eden 6 adet Hazîne-i Hâssa defteri bulunmaktadır.

2. DARPÂNE-İ ÂMİRE DEFTERLERİ

Osmanlılarda para basım yeri için "*Dârü'd-darp*" ve yaygın olarak "*Darphâne*" adı kullanılmıştır.

Daha önceki İslam devletlerinde olduğu gibi Osmanlılar da hâkim oldukları topraklar üzerinde özellikle maden yataklarına yakın yerleşim birimlerinde ticarî ve idarî önemi olan şehirlerde darphâneler kurmuşlardır.

Kanunî ve II. Selim devirlerinde imparatorluk içinde yetmişin üzerinde darphânenin faaliyet halinde olduğu görülmektedir.

XVIII. yüzyılda Darphâne'nin önemli bir kurum haline geldiğini görüyoruz. Bu yüzyılda sadece para basan yer olmaktan çıkmış ve bazı mukâataaların idaresi de buraya verilerek değişik mukâataaların toplandığı bir hazîne haline gelmiştir.

Darphâne, Tanzimat'tan sonra müdürlük olarak Maliye Nazırlığı'na bağlandı. 1881'de para basımı ve idaresi yeniden düzenlendi. 1853'te pres usulüne geçildi, 1911'de ise mekanik baskı yapılmaya başlandı. Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra Darphâne'nin adı Darphâne-i Millî'ye çevrildi. Daha sonra Damga Matbaası ile birleştirilerek Maliye Bakanlığı'na bağlandı¹²⁶.

Bu serîde, H. 1108-1299/M. 1696-1882 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 1.230 adet defter bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
988	Darphâne-i Âmire Nezareti	1108 - 1299	1696 - 1882	1.230	Analitik Envanter

Ayrıca, "*Millî Emlak'tan Devralınan Defterler*" serîsi içinde, H. 1156-1281/M. 1743-1864 yılları arasındaki kayıtları ihtiva eden 5 adet Darphâne defteri bulunmaktadır.

3. MİLLÎ EMLAK'TAN DEVRALINAN DEFTERLER

Nisan 1941 tarihinde Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne Millî Emlâk Müdürlüğü'nden 36 adet arşiv malzemesi intikal etmiştir. İntikal eden belgelerin 13 adedi defter, 23 adedi ise belgedir.

Bu defterler, H. 1156-1287/M. 1743-1868 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva etmekte olup, dökümleri aşağıda verilmiştir.

Sıra No	Konusu	Hicrî	Miladî
1	Darphâne'nin Keban, Ergani, Gümüşhâne vs. Madenlerine Ait Hükümlerle Emir Suretlerini Muhtevî Defter	1156 - 1190	1743 - 1776
2	Hazîne-i Hâssa'nın Sarfiyât Defteri	1283 - 1287	1866 - 1870
3	Darphâne'ye Ait İlmuhaber Suretlerini Muhtevî Kayıt Defteri	1249 - 1256	1833 - 1840
4	Hazîne-i Hâssa'nın Muhtelif Masraflarına Ait Defter	1259 - 1268	1843 - 1851
5	Hazîne-i Hâssa'nın İlmuhaber Kayıt Defteri	1264 - 1279	1847 - 1862

¹²⁶ Halil SAHİLLİOĞLU, "Darphâne", *DİA*, c. VIII, s. 501-505

Sıra No	Konusu	Hicrî	Miladî
6	Hazîne-i Hâssa'nın Muhtelif Masraflarıyla Padişahın Haremleri, Kızları ve Şehzâdelerinin Kimlerden Ne Cins Mücevherat Terhini Mukabilinde Ne Kadar Borç Para Aldıklarını Gösterir İlmuhaber Suretlerini Muhtevî Defter	1272 - 1285	1855 - 1868
7	Hazîne-i Hâssa'nın İlmuhaber Kayıt Defteri	1273 - 1277	1856 - 1860
8	Darphâne'nin Madenlere Ait Yazılan Hüküm Suretlerini Muhtevî Defter	1190 - 1202	1776 - 1787
9		1202 - 1213	1787 - 1798
10	Osmanlı Devleti'nin Paris Sefâreti'ne Ait Şifre Defteri	-	-
11	III. Selim, IV. Mustafa ve II. Mahmud'un Ahvâline; Selim'in Süret-i Katline ve Mahmud'un Culûsuna Ait Saray Kâtiplerinden Arif Muhiddin Bey Tarafından Yazılan Defter	1223	1808
35	Gümüşhâne, Akdağ, Gümüşhacıköy, Keban, Küre-i Nühas, Gülekboğazı, Anbarkaya, Bereketli Maa Bulgardağı, Kratova, Cebel-i Kozlu Madenlerinin Muhtelif Masraflarına Ait Defter	1270 - 1281	1753 - 1864
36	Hazîne-i Hâssa'nın Muhtelif Masraflarına Ait İlmuhaber Defteri	1277 - 1281	1860 - 1864

C. VİLAYET VE MÜFETTİŞLİKLERE (TAŞRA ARŞİVLERİ) AİT DEFTERLER

Bilindiği üzere Osmanlı Arşivi'nde muhafaza edilen arşiv malzemesinin büyük çoğunluğu, Osmanlı Devleti'nin İstanbul'daki merkezî devlet dairelerine aittir. Merkezî devlet dairelerinin dışında, Kıbrıs Mutasarrıflığı ve Rumeli Müfettişliği evrakı gibi Osmanlı'nın toprak kaybı ile birlikte İstanbul'a gönderilen bu yerlerin evrakı ayrı başlık altında tasnif edilmiştir.

1. KIBRIS MUTASARRIFLIĞI DEFTERLERİ

Bu serîde, Osmanlı Devleti'nin 1878'de Kıbrıs'ı İngiltere'ye devri esnasında görevlendirdiği Sadaret Yaveri Sami Paşa tarafından getirilerek Hazîne-i Evrak'a teslim edilen H. 1259-1295/M. 1843-1878 tarihleri arasındaki kayıtları hâvi 39 adet defter bulunmaktadır. Bu defterler analitik envanter sisteme göre tasnif edilmiştir.

İstanbul dışından getirilen Kıbrıs'a ait belge ve defterler taşra evrakı olması dolayısıyla, merkezî evrak fonlarından ayrı tutularak Taşra evrakı (TŞR.) kodu altında tasnif edilmiştir.

Katalog	Sıra	Defterin Mahiyeti	Tarih	Sahife
---------	------	-------------------	-------	--------

			Hicrî	Miladî	
994	1	Tuzla, Gilan, Baf, Lefke, Girne, Karpas, Mesarye, Değirmenlik, Limason Kazalarıyla Yapılan Yazışmaların Hülâsa Kayıt Defterleri.	1281 - 1282	1864 - 1865	111
	2	Tuzla, Magosa, Değirmenlik'ten Gelen ve Değirmenlik ve Magosa'ya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri.	1284 - 1286	1867- 1869	41
	3	Umum Kaymakamlıklara Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri.	1287 - 1290	1870 – 1873	16
	4		1292 - 1293	1875 - 1876	34
	5	Kıbrıs Mutasarrıflığı Arzuhal Kayıt Defteri.	1281 - 1282	1864 – 1865	134
	6		1283 - 1284	1866 – 1867	115
	7		1284 - 1285	1867 - 1868	198
	8	Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın, Bünyesinde Bulunan Dairelerle Yaptığı Yazışmaları Havî Hülâsa (Gelen-Giden) Kayıt Defteri.	1292 - 1294	1875 – 1877	54
	9		1295	1878	142
	10	Baf ve Girne'den Gelen ve Bu Kazalara Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri.	1285 - 1286	1868 - 1869	41
	11	Baf Kaymakamlığı'ndan Gelen ve Bu Kazaya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri.	1287 - 1290	1870 – 1873	58
	12		1292 - 1293	1875 - 1876	51
	13	Değirmenlik'ten Gelen ve Bu Kazaya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri.	1295	1878	420
	14	Girne'den Gelen ve Bu Kazaya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri.	1293 - 1294	1876 – 1877	100
	15		1294 - 1295	1877 – 1878	101
	16		1295	1878	151
	17	Limason Kaymakamlığı'ndan Gelen ve Bu Kazaya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri.	1290 - 1292	1873 – 1875	78
	18	Magosa'dan Gelen ve Bu Kazaya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri.	1287 - 1290	1870 – 1873	58
	19		1292 - 1293	1875 - 1876	51
	20	Tuzla'dan Gelen ve Bu Kazaya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri.	1293 - 1294	1876 – 1877	118
	21		1294 - 1295	1877 – 1878	106
	22	Rûsûmat Nezareti'ne Gönderilen ve Buradan Gelen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri.	1285 - 1286	1868 – 1869	25
	23		1286 - 1289	1869 – 1872	24
	24	Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Sadaret ve Nezaretler ile Yaptığı Yazışmaları Havî Gelen-Giden Hülâsa Kayıt Defteri.	1287 - 1290	1870 – 1873	146
994	25	Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Nezaretler ile Yaptığı Yazışmaları Havî Gelen-Giden Hülâsa Kayıt Defteri.	1290 – 1291	1873 – 1874	105
	26		1291 - 1292	1874 – 1875	73
	27		1292 – 1293	1875 – 1876	48
	28		1293 - 1294	1876 – 1877	98
	29	Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Maliye Nezareti ile Yaptığı Yazışmaları Havî Gelen-Giden Hülâsa Kayıt Defteri.	1293 - 1294	1877– 1878	60

Katalog Genel No	Sıra No	Defterin Mahiyeti	Tarih		Sahife Adedi
			Hicrî	Miladî	
	30		1287 - 1293	1870 – 1876	195
	31		1293	1876	92
	32	Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Meclis-i İdare Karar Defteri.	1293 - 1294	1876 – 1877	77
	33		1294 - 1295	1877 – 1878	393
	34	Nezaret ve Büyük Dairelerden Gelen Yazılar ve Emirnâme-i Samîlerin Aynen Kaydına Mahsus Defter.	1276 - 1276	1859 – 1860	42
	35	Nezaretlere Gönderilen Mazbataların Aynen Kayıt Defteri.	1286 - 1291	1869 – 1874	493
	36	Kıbrıs Mutasarrıflığı Tarafından Bâb-ı Âlî, ve Nezaretlere İrsal Kılınan Mazbataların Aynen Kaydına Mahsus Defter.	1291 - 1292	1874 – 1875	84
	37	Telgraf Muhaberâtının Aynen ve Hülâsa Kayıt Defteri	1287 - 1289	1870 – 1872	36
	38	Cezâir-i Bahri Sefid Vilayetine Gönderilen Mazbataların Kayıt Defteri.	1286 - 1287	1869 – 1870	142
	39	Çeşitli Vilayetlere Gönderilen ve Buralardan Gelen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri.	1293 - 1294	1876 – 1877	86

2. RUMELİ MÜFETTİŞLİĞİ DEFTERLERİ

İstanbul dışındaki Osmanlı devlet dairelerinden getirilen evraklar arasında Rumeli Müfettişliği evrakının önemli bir yeri vardır.

Rumeli Müfettişliği 1877-78 Osmanlı-Rus Muharebesi neticesinde imzalanan ağır şartları havî Ayastefanos Anlaşması'nın tâdil edilmiş şekliyle kabul edilen Berlin Anlaşması gereğince özellikle Avusturya ve Rusya'nın müdahaleleri neticesinde tedricî olarak Kasım 1902'de tesis edilmiştir.

Daha önce Kosova, Manastır ve Selanik olmak üzere idarî, adlî, askerî ve malî sahalarda yapılması düşünülen ıslahat çalışmaları, daha sonra diğer civar vilayetler de dikkate alınarak Yanya, Edirne ve İşkodra'nın da ilavesiyle Müfettişliğin yetki sahası altı vilayete çıkarılmıştır.

Sadaret'e bağlı olarak görev yapan Rumeli Müfettişliği, bazen Sadaret'i atlayarak doğrudan Saray'la yazışmalarda bulunmuş, fevkalâde görev ve yetkilerle donatılmış bir müessesedir. Bu yönü ile günümüzdeki Olağanüstü Hâl Bölgesi Valiliği'ne benzetilebilir. Müfettişliğin işlerinin daha kolay ve hızlı yürütülebilmesi için Sadaret'te dört kişiden oluşan bir komisyon bulunmakta idi.

Rumeli Mufettişliği evrakı içerisinde, belgelerin yanısıra 244 adet de defter tespit edilmiştir. H. 1319-1327/M. 1901-1909 tarihlerini havî bu defterler, muhtelif mevzularda Sadaret ile Rumeli Mufettişliği'ne bağlı sancak ve kazalar arasındaki muhâberât kayıtlarını ihtiva etmektedir. Bu defterlerin tarihi ve muhteviyâtı aşağıdaki çizelgede zikredilmiştir.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
423	Rumeli Mufettişliği	1319 - 1327	1901 - 1909	244	Analitik Envanter

Sıra No	Muhteva	Tarih
1-4	Fihrist Defteri	1319 - 1326
5-11	Makâmât-ı Aliyye (Gelen)	1321 - 1327
12 - 18	Makâmât-ı Aliyye (Giden)	1321 - 1327
19-25	Mâbeyn-i Hümayûn Sadaret-i Uzmâ (Gelen)	1321 - 1327
26-35	Mâbeyn-i Hümayûn Sadaret-i Uzmâ (Giden)	1321 - 1327
36	Mufettişlikler (Giden)	1326 - 1327
37 -38	Müteferrika, Müşiriyyet, Kumandanlıklar, Konsolos, Tüccar Vekilleri, Metropolitler, Sefâret-i Seniyye (Gelen-Giden)	1321 - 1321
39-41	Müşiriyyet, Tensikat ve Kumandanlıklar (Gelen-Giden)	1321 - 1324
42-43	Müşiriyyet ve Kumandanlıklar (Gelen)	1323 - 1325
44-46	Müşiriyyet (Gelen)	1325 - 1327
47-49	Müteferrika, Müşiriyyet, Kumandanlıklar, Metropolit, Konsolos, Tüccar Vekilleri, Sefâret-i Seniyye (Giden)	1321 - 1323
50-54	Müşiriyyet ve Kumandanlıklar(Giden)	1321 - 1326
55-57	Müşiriyyet (Giden)	1326 - 1327
58-65	Müşiriyyet, Tensikat ve Kumandanlıklar ve Corci Paşa'dan (Gelen)	1322 - 1327
66-70	Müşiriyyet, Tensikat ve Kumandanlıklar ve Corci Paşa'dan (Giden)	1323 - 1326
71-73	Sefâret, Konsolos, Metropolit, Tüccar Vekilleri (Gelen)	1324 - 1326
74-75	Vilâyet-i Selâse (Giden)	1324 - 1326
76-89	Manastır (Gelen)	1321 - 1327
90-98	Manastır (Giden)	1321 - 1327
99-112	Selanik (Gelen)	1321 - 1327
113-119	Selanik (Giden)	1321 - 1327
120-133	Kosova (Gelen)	1321 - 1327
134-142	Kosova (Giden)	1321 - 1327
143-148	Yanya, Edirne, İşkodra (Gelen)	1321 - 1327
149-153	Yanya, Edirne, İşkodra (Giden)	1321 - 1326
154-155	Müteferrika (Gelen)	1326 - 1327
156- 157	Müteferrika (Giden)	1326 - 1327
158-160	Rumeli Mufettişliği Aynen Kayıt Defteri	1321 - 1326
161-162	Tebliğât-ı Umumiye	1325 - 1327
163-164	Vilâyât-ı Selâse-i Şâhâne Vâridât ve Masârifât İcmâl Muvazeneleri	1325 - 1327
165-166	Vilâyât-ı Selâse-i Şâhâne Müfredât Muvâzenesi	1326

Sıra No	Muhteva	Tarih
167	Vilâyât-ı Selâse-i Şâhâne Dahilinde Efrâd-ı Mülûkâne ile Çeteler Arasında Vukua Gelen Mûsâdemât Defteri	1326 - 1326
168-171	Vilâyât-ı Selâse Hesâbât Defteri	1322 - 1325
172	Selanik Hesâbât Defteri	1323 - 1324
173	Manastır Hesâbât Defteri	1323 - 1324
174	Muhâsebat-ı Askeriye Defteri	1324
175	Selanik, Kosova, Manastır Vilayetlerinin 1325 Senesi Muvâzenelerine Mûteallik Pusulalar	1325
176	Vilâyât-ı Selâse Dâhilinde Asâkir-i Şâhâne ile Bulgar, Rum, Sırp Çeteleri Arasında Vukubulan Mûsâdemâtın İstatistiği	1320 - 1326
177	Vilâyât-ı Selâse-i Şâhâne Muhâkeme Cetvelleri	1325 - 1326
178-180	Selanik Vilayetinde Tehaddüs Eden Havadisın İstatistiği	1320
181	Selanik Muhâkeme Cetvelleri	1326
182	Selanik Cerâim Defteri	1326 - 1328
183-184	Manastır Cerâim Defteri	1320 - 1325
185	Manastır Mahkeme Kayıt Defteri	1326 - 1327
186	Manastır Cerâim Defteri	1326 - 1327
187	Kosova Cerâim Defteri	1320 - 1326
188	Manastır ve Kosova Cerâim Defteri	1324 - 1325
189	Kosova Cerâim ve Mahkeme Cetvelleri	1326 - 1326
190	Kosova Cerâim Defteri	1325 - 1327
191	Selanik, Üsküp, Manastır Jandarma Alayı Heyet-i Erkânı ile Muhtelif Bölgelerdeki Askerî Birlikler Erkânı Kayıt Defteri	1323
192	Yol ve Köprü Yapımı, Proje ve Tahrîrât-ı Keşif Mûsveddeleri (Matbu)	1325
193	Hülâsa Defteri	1326 - 1326
194	Petriç Kazasının Taraf-ı Mükellefiyetinin Bakayâsını Mûbeyyin Defter	1308 - 1323
195	İcra Edilen Devirlere Dair Kayıt Defteri	1333 - 1333
196	Esliha Tezkiresi Koçanı (Selanik)	1325
197	Rumeli Mûfettişliği'nin Evrak ve Defterlerinin Kayıt Defteri	1320 - 1321
198	Nezaret, Vilayet ve Kazalara Yazılan Yazıların Hülâsa Kayıt Defterleri	1324
199	Edirne, Selanik, Manastır, Yanya, İşkodra, Kosova Vilayetlerine Yazılan Umum	1320 - 1321
200	Gazâ ve Tahliye Defteri	1314 - 1321
201	Rumeli Eyaleti'ne Bağlı Sancaklarda Mukim Yabancı Tebeanın İsimlerinin Kaydedildiği Defter	-
202	Diyarbakır Hapishânesi'nde Bulunan Bulgar Mahkûmlarından Afv-ı Âliye Mazhar Olanlarının İsimlerini, Suçlarını ve Mahkûmiyetlerini Açıklayan Defter	1321 - 1322
203	Afv-ı Âli-i Umumî Üzerine Manastır Merkez Mülhakât Hapishânesi'nden Salıverilen Şahısların İsim vesairesini Açıklayan Defter	1322
204	Rumeli Mûfettişliği'nden Gelen Emir Üzerine Affedilen 23 Şahsın Suçlarını Mûbeyyin Defter	1322
205	1322 Senesinde Şayan Buyurulan Afv-i Âli Üzerine Selanik Merkezinde ve Mülhakât Hapishânelerinden Tahliye Edilen Eşhasın Esâmisini Mûbeyyin Defter	1323
206	Afv-i Âliye Mazhariyetle Üsküp Hapishânesi'nden Tahliye Olunan Politik Mahkûmların Defteri	1321 - 1321

Sıra No	Muhteva	Tarih
207-210	Zimmet Defteri	1323 - 1326
211	Manastır ve Selanik Posta Defteri	1321 - 1322
212	Selanik Posta Defteri	1322 - 1323
213-218	Manastır ve Selanik Posta Defteri	1323 - 1324
219-220	Müfettiş-i Umumî Müstedyât, Hususî Telgrafnâmeler	1321
221-226	İslâm Ahalinin Arzuhâl Defteri	1321 - 1327
227-232	Hristiyan Ahalinin Arzuhal Defteri	1321 - 1327
233-239	Telgraf Arzuhal Defteri	1323 - 1327
75/1	Vilâyât-ı Selâse (Giden)	1326
75/2		1327
86/1	Manastır (Gelen)	1326
153/1	Yanya, Edirne, İşkodra (Giden)	1326
153/2	Yanya, Edirne, İşkodra, Sefâret (Giden)	1327

VI. DİĞER DEFTER TASNİFLERİ

A. KÂMİL KEPECİ TASNİFİ DEFTERLERİ

Arşiv görevlilerinden Kâmil Kepeci*'nin başkanlığında bir ekip tarafından yapılan "*Kâmil Kepeci Tasnifi*" çoğu maliye kalemlerine ait defterlerden meydana gelir. Ayrıca bu tasnifte Divân-ı Hümayûn kalemlerine ve Bâb-ı Âsafî'ye ait defterler de yer almaktadır. Defterler ait oldukları kalemler göz önünde bulundurularak tasnif edilmişlerdir.

Bu fonda muhtelif kalemlere ait H. 873-1269/M.1468-1878 seneleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 6.698 defter bulunmaktadır.

* **Kâmil KEPECİOĞLU** (Gebze 1877-İstanbul 5 Ekim 1952): Hanyalı Kâmil Bey'in oğlu olan Kâmil Kepecioğlu 13 Mart 1894 tarihinde Harbiye Mektebi'ne girmiştir.

9 Ocak 1902'de mülâzım olarak orduya intisap eden Kâmil Kepecioğlu, 1934'de piyade binbaşısı iken yaş haddinden emekliye ayrılmıştır.

29 Mayıs 1912'de İtalyan Harbi'ne, 17 Ekim 1912'de Balkan Harbi'ne, 25 Temmuz 1919-23 Ağustos 1923 yılları arasında İstiklal Harbi'ne katılmıştır.

Kâmil Kepecioğlu, 22 Temmuz 1924'de Başvekalet Arşivi'ne girmiş ve Tasnif Heyeti'nde çalışmıştır.

Bursa Şer'iye Kütüğü'nü yayınlayan, Bursa Halkevi tarafından bazı risaleleri neşredilen Kâmil Kepecioğlu'nun "Deniz Tarihi Tasnif Heyeti Eski Başkanı" ünvanıyla kaleme aldığı ve 1952'de Tan Matbaası'nda basılan 416 Sayfalık "*Tarih Lügati*" adlı önemli bir eseri de mevcuttur.

Katalog Genel No	Defter Grubunun Adı	Tarih		Defter Adedi
		Hicrî	Miladî	
986	Bâb-ı Âlî Mektubî-i Sadr-ı Âlî Kalemî	1186 - 1228	1772 - 1813	39
	Sadaret Mektubî Kalemî	1108 - 1204	1696 - 1789	7
	Sadaret Kethüdâlığı Kâtibi	1150 - 1255	1737 - 1839	14
	Âmedî Kalemî Odası	948 - 1258	1541 - 1842	19
	Divân-ı Hümayûn Ahkâm Defterleri	927 - 1168	1520 - 1754	15
	Divân-ı Hümayûn Divân Kalemî	971 - 1275	1563 - 1761	119
	Divân-ı Hümayûn Nişan Kalemî	1078 - 1287	1667 - 1870	29
	Divân-ı Hümayûn Rûûs Kalemî	953 - 1237	1546 - 1821	80
	Divân-ı Hümayûn Rûûs Kalemî (B)	983 - 1273	1575 - 1856	24
	Divân-ı Hümayûn Rûûs Kalemî (C)	1105 - 1246	1693 - 1830	3
	Divân-ı Hümayûn Tahvil Kalemî	921 - 1279	1515 - 1862	405
	Divân-ı Hümayûn Tahvil Kalemî (B)	904 - 1189	1498 - 1775	6
	Teşrifatçılık	955 - 1241	1548 - 1825	19
	Teşrifat Kalemî (B)	988 - 1194	1580 - 1780	16
986	Çavuşbaşı	955 - 1116	1548 - 1704	2
	Başbakıkulu	1216 - 1235	1801 - 1819	3
	Sadaret Mütferrik Defterleri	1184 - 1269	1770 - 1852	11
	Muhtelif	968 - 1291	1560 - 1874	149
	Büyük Ruznamçe Kalemî Hazîne	936 - 1255	1529 - 1839	21
	Büyük Ruznamçe Kalemî Hazîne (A)	1115 - 1203	1703 - 1788	33
	Büyük Ruznamçe Kalemî Hazîne (B)	1106 - 1224	1694 - 1809	65
	Büyük Ruznamçe Kalemî Hazîne (C)	1031 - 1170	1621 - 1756	49
	Büyük Ruznamçe Kalemî Hazîne (D)	1038 - 1259	1628 - 1843	14
	Büyük Ruznamçe Kalemî Hazîne (A)	1031 - 1180	1621 - 1766	71
	Büyük Ruznamçe Kalemî Hazîne (B)	932 - 1085	1525 - 1674	100
	Büyük Ruznamçe Kalemî Hazîne (C)	940 - 1173	1533 - 1759	240
	Büyük Ruznamçe Kalemî Hazîne (D)	1034 - 1103	1624 - 1691	18
	Başmuhasebe (B)	990 - 1255	1582 - 1839	19
	Başmuhasebe Kalemî	961 - 1254	1553 - 1838	128
	Başmuhasebe Kalemî Mâlikâne Halifesi	1168 - 1210	1754 - 1795	2
	Başmuhasebe Kalemî Zimmet Halifesi	887 - 1255	1482 - 1839	24
	Başmuhasebe Muhallefât Kalemî (B)	1021 - 1251	1612 - 1835	8
	Sergi Kalemî	1204 - 1250	1739 - 1834	8
	Muhallefât, Beytül-mâl	955 - 1251	1548 - 1835	34
	Evâmir-i Maliye Kalemî	1053 - 1203	1643 - 1788	72
	Evâmir-i Maliye Kalemî'ne Tâbi Piskopos Mukâtaası	1051 - 1178	1641 - 1764	39
	Mevkufât Kalemî	900 - 1112	1494 - 1700	446
		1256 - 1199	1840 - 1784	69
	Mevkufât Kalemî Ganem Kitâbeti	980 - 1265	1572 - 1848	164
	Haslar Mukâtaası	963 - 1247	1555 - 1831	138
	Haslar Mukâtaası (B)	1115 - 1242	1703 - 1826	8

Katalog Genel No	Defter Grubunun Adı	Tarih		Defter Adedi
		Hicrî	Miladî	
	Piyade Mukâbelesi	987 - 1248	1579 - 1832	68
	Haremeyn Muhasebesi	905 - 1255	1499 - 1839	59
	Haremeyn Muhasebesi (B)	1012 - 1291	1603 - 1874	13
	Haremeyn Mukâtaası	884 - 1280	1479 - 1863	44
	Haremeyn Mukâtaası (B)	1080 - 1275	1669 - 1858	3
	Küçük Evkâf Kalemî	1284 - 1284	1867 - 1867	3
	Küçük Ruznamçe Kalemî	1013 - 1219	1604 - 1804	110
986	Cizye Muhasebesi Kalemî (A)	1101 - 1195	1689 - 1781	15
	Cizye Muhasebesi Kalemî (B)	958 - 1264	1551 - 1847	277
	Cizye Muhasebesi Kalemî (C)	995 - 1279	1586 - 1862	117
	Cizye Muhasebesi Kalemî (D)	1127 - 1261	1715 - 1845	9
	Anadolu Muhasebesi	1084 - 1282	1673 - 1865	130
	Anadolu Muhasebesi (B)	1115 - 1259	1703 - 1843	20
	Anadolu Muhasebesi İstanbul Gümrüğü	1101 - 1256	1689 - 1840	128
	Anadolu Muhasebesi Bursa Mizân-ı Harîrî	1116 - 1254	1704 - 1838	66
	Anadolu Muhasebesi Edirne Gümrüğü	1152 - 1229	1739 - 1814	31
	Anadolu Muhasebesi Tütün	1102 - 1275	1690 - 1858	53
	Kahve Rüsûmu	1109 - 1253	1697 - 1837	67
	Süvari Mukâbelesi	1103 - 1264	1691 - 1848	38
	Sipahi ve Silâhdar Kalemleri	974 - 1195	1566 - 1781	14
	Tophâne ve Topçular	1242 - 1265	1826 - 1848	87
	Büyük Kale (A)	893 - 1277	1487 - 1860	150
	Büyük Kale (B)	892 - 1238	1846 - 1822	102
	Küçük Kale Kalemî	1124 - 1286	1712 - 1869	11
	Başmukâtaa Kalemî	895 - 1266	1489 - 1189	168
	Başmukâtaa Kalemî (B)	988 - 1269	1580 - 1852	10
	Maden Kalemî	997 - 1234	1588 - 1818	39
	Maden Kalemî İstanbul Gümrüğü	1012 - 1258	1603 - 1842	32
	Gümrükler	1084 - 1268	1673 - 1851	31
	Bursa Mukâtaası Kalemî	1003 - 1204	1594 - 1789	6
	Kefe ve Avlonya Mukâtaası Kalemleri	892 - 1201	1846 - 1786	6
	Eshâm Muhasebesi	1189 - 1281	1775 - 1864	169
	Eshâm Muhasebesi (B)	1202 - 1281	1787 - 1864	30
	Zecriye	980 - 1277	1572 - 1860	46
	Arpa Emâneti	1061 - 1242	1650 - 1826	36
	Zahire Hazînesi	1145 - 1272	1732 - 1855	31
	Salyâne Kalemî	1063 - 1194	1652 - 1780	24
	Mahlûlât Kalemî	1078 - 1283	1667 - 1866	5
	Darphâne	1103 - 1261	1691 - 1845	12
	Tersâne Emâneti (Bahriye)	936 - 1266	1529 - 1849	142
	Muhassıllık	1245 - 1296	1829 - 1879	97
	Vâridât Muhasebeciliği (A)	1234 - 1262	1818 - 1846	149
	Vâridât Muhasebeciliği (B)	1257 - 1261	1841 - 1845	66

Katalog Genel No	Defter Grubunun Adı	Tarih		Defter Adedi
		Hicrî	Miladî	
	Masârifât Muhasebesi	1144 - 1288	1731 - 1871	129
986	Cerîde Muhasebesi, Evrak-ı Nakdiye ve Damgalı Varaka-i Sahiha Defterleri	1256 - 1281	1840 - 1864	62
	Nüfus Defterleri	1106 - 1269	1694 - 1852	303
	Yeniçeri Efendisi	919 - 1239	1513 - 1823	61
	Yeniçeri Efendisi (B)	1101 - 1239	1689 - 1823	39
	Baruthâne	1129 - 1257	1716 - 1841	24
	Muhtelif Askerî Defterleri	1007 - 1258	1598 - 1842	53
	Askerî İâne Defteri	1231 - 1280	1815 - 1863	35
	Askerî	1241 - 1278	1825 - 1861	245
	Zaptiye	1256 - 1280	1840 - 1863	51
	Saray Masraf-ı Şehriyârî ve Harc-ı Hâssa	895 - 1264	1489 - 1847	61
	Saray Has Bahçe	883 - 1247	1478 - 1831	16
	Saray Çakırcı ve Şahinci	1007 - 1234	1598 - 1818	8
	Saray Has Ahuru	914 - 1227	1508 - 1812	46
	Saray Ehli Sanat	1169 - 1205	1755 - 1790	12
	Saray Tâyinât	1079 - 1258	1668 - 1842	34
	Saray-ı Hümayûn Matbâh-ı Âmire ve Kiler	873 - 1268	1468 - 1851	110
	Saray Odun Anbarı	1103 - 1250	1691 - 1834	7
	Saray, Sarayın muhtelif defterleri	1093 - 1260	1682 - 1844	10
	Saray Kasabbaşılık	1106 - 1260	1694 - 1844	13
	Müteferrik Defterler	903 - 1274	1497 - 1857	90

B. MALİYE'DEN MÜDEVVER DEFTERLER TASNİFİ

1945 yılında Maliye Bakanlığı'ndan yığın halinde devralınan 26.000'e yakın defterin tasnifidir. Muhtelif Maliye kalemlerine ait defterler olduğu gibi, arazi tahriri, saray, yeniçeri, mevâcip vs. gibi diğer cins defterleri de ihtiva etmektedir.

Tasnif yapılırken önce eski harflerle her defterin üç nüsha fişi çıkarılmış ve fişler kronolojik, numara sırası ve konularına göre olmak üzere üç grup halinde kutulara yerleştirilerek araştırmacıların istifadesine sunulmuştur. Bunlardan konu başlıkları ihtiva edenlerin listesi aşağıda verilmiştir. Defterler H. 830/M. 1427 yılında başlayıp H. 1346/M. 1927 yılına kadar gelir. Tasnifteki son defterin sıra numarası 23.138'dir.

Maliye'den Müdevver Defterler'in Genel Cetveli

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Kodu	Tarih		Defter Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
122-146	Maliyeden Müdevver Defterler	830 - 1346	1427 - 1927	23.138	Analitik Envanter

Kataloglarda yer alan defterlerin konu başlıkları ve ihtiva ettikleri yıllar aşağıda verilmiştir.

Maliyeden Müdevver Defterler'in Konu Başlıkları Cetveli

Sıra No	Defterlerin Konu Başlıkları	İhtiva Ettiği Yıllar
1	Cebeli Bedeliyeleri	1035-1281
2	Tevziat-ı Arpa, Odun, Elbise vesaire	1023-1227
3	Tahrir-i Emlâk ve Satış	883-1295
4	Emlâk ve Envâl	1099-1259
5	İnşaat ve Tamirat	1003-1264
6	Tahvilat	1001-1274
7	Anadolu Piyadeleri ve Yayaları	859-927
8	Timar ve Zeâmet	847-1311
9	Bakâya Tahsili	989-1287
10	Tahrirât ve Telgraf	1278-1297
11	Defter-i Köhne Evkâf	-
12	Bedel-i Mekkâri	1045
13	Evkâf	936-1299
14	Esamî (Tulumbacı vesairenin)	929-1243
15	İcmâl, Haslar	1000-1307
16	Kuyud-ı Ahkâm-ı Emlâk ve Mülknâmeler	1013-1278
17	Çavuşân	1084
18	Sihhiye ve Karantina Nezaretî	1254-1255
19	Taâmiyye	1028-1255
20	Mevkufâtın Ahkâmı	1182-1189
21	Hasılât	1254
22	Bedel ve Zahir-i Sürsat	1071-1224
23	Menzil ve Ref-i Bedel-i Menzil ve Posta	1070-1259
24	Muhallefât	999-1259
25	Kuyud-ı Ahkâm-ı Muhallefât	1202-1260
26	Askeriyenin Yoklama ve Terhisi	973-1296
27	Voynugân	920-1122
28	Hademe-i Hayrât Vezâifi	980-1304
29	Müfredât	1015-1267
30	Müşâherehorân	1045-1139
31	Mahsûlât	1068-1170
32	Muhasebe ve Ruznamçe	1001-1281

Sıra No	Defterlerin Konu Başlıkları	İhtiva Ettiği Yıllar
33	Mufassal Haslar (Bosna Livasının)	861-1254
34	Mücmel Has (Trablusşam'ın)	882-1092
35	Mütekaidîn ve Duâgûyân	1028-1329
36	Zahire Mübayaât ve Sermaye ve Masârifât	1071-1251
37	Ulûfe	998-1153
38	Surre	1077-1293
39	Maaş ve Salyâne ve Aylık	1034-1314
40	Zemistâni	1010-1090
41	Ahyolu Memlehası	954
42	Rüsûm ve Harc-ı Berat, Tecdîd-i Berat ve Ahkâm-ı Şikayet	1053-1326
43	Haslar	1022-1247
44	Celebkeşân-ı Ağnâm	975-1274
45	Muaccelât	1130-1255
46	Kanun ve Nizâm-ı Esnaf	1202-1259
47	Mücrimlerin Cezası	1140
48	Askeriyenin Tasarrufu	1136
49	Mevâcib	969-1251
50	Mukataât	970-1259
51	Beşlüyân Ağalığı	1073
52	Rüsûm-ı Eflâkân	1012
53	Evrak ve Jurnal Kayıt	1276-1321
54	Tevkifât	1301
55	Muhasebenin Varidât ve Masârifâtı	954-1274
56	Mahlûlât	1035-1298
57	Mukarrerât-ı Umumiyye ve Huccet	1257-1325
58	Gedik (Tütün Satan Dükkanlar)	1196-1279
59	İlâne-i Umumiye ve İmdâd-ı Seferiye	-
60	Evrak-ı Nakdiyyenin İptali	1234-1296
61	İhtisab Resmi	1252-1259
62	Asâr-ı İltizam ve Emaneten İdare	1233-1342
63	Ekmekçi, Değirmenci, Furuncu Esnafı	1142-1262
64	Ocaklık	1098-1245
65	Emlâk ve Çiftlikât-ı Hümayûn	1249-1250
66	Deve ve Ester İtası (Sefer için)	-
67	Dönüm-i Bâğân	1200
68	Hazîne'nin Matlubâtı ve Mansûrenin İcmâli	1015-1283
69	İstabl-ı Âmire	969-1255
70	Sarayların Müstahdemîn ve Gilmânân ve Acemiyân Defteri	1000-1296
71	Derbentlerin Muhafazası	1234
72	Baştine ve Zevâidi	-
73	Kuyudât-ı Melbûsât	1253-1260
74	Vüzerâ ve Mîrimîran Esâmisi	1137-1213
75	Müsvedde-i Rüsûm-ı Berevât	1014-1280
76	Tediyât-ı Mecbûre ve Zahire Navlı	1291-1305

Sıra No	Defterlerin Konu Başlıkları	İhtiva Ettiği Yıllar
77	Havâlât, Tediât, Masârifât	1255-1306
78	Tahsisât, Tevkifât, Tediât	1250-1309
79	Ücûrât	1050-1255
80	Evrakın Hülâsa Kaydı (Malî Umûrda)	1271-1290
81	Fihrist-i Kütübhâne, Maaşât ve Masârifât	1252-1297
82	Masârifât ve Kuyud-ı Muafiyât	1243-1346
83	Suretler (Maaşların Tesviyesi için)	1082-1295
84	Mazbatalar (Matlubâtın Tahsili ve Zimemâtın Tesviyesi İçin)	1257-1285
85	Müskirât Rûsûmu	1216-1255
86	İstikrazât	969-1296
87	Muvâzene-i Umumiyye	1265-1297
88	Mensuhât	1227
89	Makbuzât	990-1311
90	Sergi	1270-1304
91	Malikâne	1072-1280
92	Yâve	1102
93	Temessükât	1210-1257
94	Kürekçiyân	1077
95	Kırtasiye	1279-1282
96	Taksit Tertibi	1246
97	Maliye Bütçesi	1246-1293
98	Kambiyo, Banka, Şirketler	1267-1294
99	Şahinciler, Doğancılar, Bazdârân	1250-1252
100	Mektûbât-ı Resmîyye	1229-1341
101	Kuri-i Hümayûn	1157
102	Kâimeler, Sadaret Emri	1247
103	Tahrir-i Nüfus vesaire	1259-1298
104	Evrak-ı Sahîha	1286-1298
105	Askeriyyenin Mürettebât-ı Seferiyye Efradı	1243
106	Arabacılar (Sefer için)	1086
107	Bargirân-ı Öküz, Mübayaât	1080-1157
108	Sarayların Mefrûsatı ve Tamirâtı	1092
109	Humbaracı, Lağımçı, Zimemât	1245-1257
110	Keşf	1146
111	Serdengeçtiler	1185
112	Hikâyât ve Makalât-ı Müntehabe ve Şiir	1311
113	Âdet-i aġnâm ve Mirî Aġnâm	973-1268
114	Muhassesât	1280-1311
115	Emanet ve Düyûn-ı Atika	1241-1296
116	Mevkufât ve Hazîne-i Mansûre	1241-1293
117	Nakden Tezâkir-i Berevât	1241-1255
118	Rûsûm-ı Damga vesaire	955-1255
119	Tahsilat	1051-1342
120	Darphâne,Tediye ve Mübadele ve Meskûkât	1295-1296

Sıra No	Defterlerin Konu Başlıkları	İhtiva Ettiği Yıllar
121	Mevcud-ı Hazîne	1255-1299
122	Sefâin Navlı	1126-1128
123	Asâkir-i Muntazama Nakli ve İmdadiye	1001-1255
124	Mezbaha	1253-1274
125	Tevziât, Halka ve Muhacire Yardım	1232-1297
126	Bedelât-ı Askeriyye, Bahriye	1014-1317
127	Eşkiya, Isparta Kazalarından Müsadere Edilmiş Esliha	1052-1157
128	Atiyye ve Sadaka	1084-1294
129	Füruht (Muhtelif Mukâtaa Mültezimlerine)	1018-1025
130	Elçiler ve Maiyetindekiler	982-1294
131	Kuyûd-ı Zimemât ve Emvâl-i Mukataât	1241-1255
132	Kahve, Tütün, Enfiye, Tahmis	1203-1260
133	Varidât ve Masârifât-ı Yevmiye	1079-1321
134	Kale Mustahfizânı vesairenin Tatbik Mühürleri	1159-1271
135	Müteferrikalar	1068-1324
136	Veresât ve Tereke Eşyası ve Beytü'l-Mal-i Muhallefât	1055-1281
137	Eşkinciyan	912-1260
138	Matbâh-ı Âmire ve Mühimmâtı	977-1268
139	Kereste ve Hatab	1055-1254
140	Maden ve Güherçile	1115-1144
141	Maktuât	1021-1251
142	Haraç Tezkireleri	954-1343
143	Sâdât	1143-1144
144	İstanbul, Erzurum vesaire Gümrüğü	1073-1287
145	İydiyye ve Hedâyâ	1146-1159
146	Varidat ve Masârifât	1263-1341
147	İrsaliye	1022-1298
148	Para ve Eşya (Zimmet Mukabili Alınan)	1052-1327
149	Evrak-ı Nakdiye Faizleri	1267-1278
150	Hil'at	1046-1253
151	Tersane	1223-1281
152	İştirâ (Askerler için Zahire vesaire)	1079-1104
153	Bedel-i Beldârân	1076-1110
154	Drama Çeltik Kayıtları	1112-1284
155	Neferât-ı Kıla' ve Gilman	1004-1292
156	Rütbe, Nişan Harçları	1012-1297
157	Teslimât (Zeytin Yağı)	1082-1271
158	Aşâirin İskânı	1077-1244
159	Menzillere ve Memurîne Zahire Tevzîi	1043-1283
160	Muhasebe	938-1342
161	İrâd ve Masraf	1008-1297
162	Eshâm	1207-1309
163	Tezâkir-i Ahkâm-ı Şikayet	1037-1275
164	Maâşât ve Masârifât-ı Yevmiyye	1248-1327

Sıra No	Defterlerin Konu Başlıkları	İhtiva Ettiği Yıllar
165	Kılâr-ı Âmire için Zahirî Mübâyaaası	1037-1168
166	Müsellemân	974-1053
167	Besat ve Raht	1127-1240
168	Yörükân Cemaati ve Evlâd-ı Fatihân	981-1245
169	Baruthâne	1116-1260
170	Bir Vezirin Matbâh Masrafı ve Hususî Hesapları	1126-1241
171	Bahşîş ve İn'amât	1107-1192
172	Donanmaya Gönderilen Yeniçeriler	917-1192
173	Takvim-i Vekâyi Tevziatı	1247-1256
174	Erkâm-ı Varidât ve Masârifât	1012-1149
175	Tevcihât ve İbtida Tezkiresi	1017-1280
176	Taahhüdât ve Kefâlet Senedâtı	1104-1259
177	Polîçe, Nükûd, Havale	1242-1304
178	Memurîn-i Münfasıla-i Maliye ve Harcırah	1295
179	Kaza ve Kurâ Esâmisini Havî Teşkilat ve İrtibat	1285
180	Deşîşe	1128
181	Mekkâricilere Verilen Ücretler	1098
182	Kirpas Tevziatı	1010-1013
183	Hüküm ve Maruzat	-
184	Macar Mültecilerin Mürettebatı	-
185	Evâmîr-i Maliye Takrirlerini Buyruldukları	-
186	Zimmet	1100-1297
187	Bedel-i Nüzûl	932-1253
188	Gönüllüyân Mevâcibi	1005-1258
189	Sefer-i Hümayûna Giden Gönüllüyânın Mevâcibi	998-1199
190	Kayıdlyânın Mevâcibi	1095-1219
191	Sarayın Mehterân ve Alem Cemaatinin Mevâcibi	-
192	Saray Yeniçerileri	-
193	Yeniçerilerin Tashilât ve Tenzilatı	-
194	Evrak ve Tahrîrât Müsveddeleri	1007-1317
195	Ahkâm	973-1286
196	Mukataât, Bedel-i İltizam	1012-1272
197	İrâd-ı Cedîd Hazînesi	1207-1214
198	Yeniçerilerin ve Yamakların Mevâcibi	-
199	Kale Mustahfızânı Yeniçerilerin Mevâcibi	-
200	Ahkâm-ı Maliye	984-1289
201	Mühimmât-ı Tophâne ve Top ve Yuvalak Dökümleri	1012-1278
202	Fermân-ı Nişân-ı Hümayûn	-
203	İcmâl-i Muhasebe	986-1286
204	Cebelhâne	1009
205	Bayrakdarların Mevâcibi	1184-1189
206	Muhtâcînin Mevâcibi	1069-1282
207	İstanbul Üsküdarı'nın Hudud Arazisi	-
208	Techiz ve Tekfin Masrafı	1095

Sıra No	Defterlerin Konu Başlıkları	İhtiva Ettiği Yıllar
209	Mahbûsîn	1097
210	Şikâr-ı Hümayûn Masrafı	1092
211	Temettuât (Haslar Karyesi Emlâkleri)	-
212	Sarayların Erzakı, Anbar-ı Âmire	-
213	Teberrûât	1212
214	Kırkçeşme Suyu'nun Tevziâtı	1249
215	Avarızhâneler	1019-1256
216	İlmühaber	1212-1303
217	Varidât, Hazîne, Darbhâne, Mansûre, Vergi	955-1293
218	Cizye-i Gebrân, İспенçe ve Ziyadeleri	911-1273
219	Hums-ı Şer'î, Sıbyan ve Mütekaidîn Tüccar	1256-1260
220	Tayinat ve Erzak	1009-1280

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ'NDEKİ BELGE TASNİFLERİ

I. DİVÂN-I HÜMAYÛN, BÂB-I ÂSAFÎ VE DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE BELGELERİ

Tanzimat öncesi merkez teşkilatının büyük daireleri olan Divân-ı Hümayûn ve Bâb-ı Âsafî'nin günümüze intikal eden belge serîleri, 7 ayrı fonda tasnif edilmişlerdir. Bunlardan sadece biri muntazam olarak Tanzimat öncesi döneme ait olan belge serîlerini ihtiva etmektedir. Diğerleri ise Tanzimat öncesi ve sonrası dönemlerin tümüne ait belgeleri kapsamaktadır. Bunlar sırası ile:

Birinci fon; 976 ve 977 numaralı kataloglarda kaydedilen belge serîleri olup, Tanzimat öncesi dönemi kapsarlar.

İkinci fon; Ali Emîrî Tasnifi (54 cilt katalog),
Üçüncü fon; İbnülemin Tasnifi (30 cilt katalog),
Dördüncü fon; M. Cevdet Tasnifi (37 cilt katalog),
Beşinci fon; Hatt-ı Hümayûn Tasnifi (21 cilt katalog),
Altıncı fon; Müzehhep Fermanlar Tasnifi (1 cilt katalog),
Yedinci fon; Muâhedeler Tasnifi (2 cilt katalog).

A. DİVÂN-I HÜMAYÛN VE BÂB-I ÂSAFÎ BELGELERİ

Osmanlı Merkez Teşkilatı'nın H. 1255/M. 1839 tarihinden önceki evrakından Divân-ı Hümayûn ve daha sonra Bâb-ı Âsafî kalemlerine ait evrak, dosya usulü tasnife tâbi tutularak araştırma hizmetlerine sunulmuştur.

Dosya usulüne göre Tanzimat öncesi merkez evrakı belgeleri iki safhada işlem görerek tasnif edilmiştir. Birinci safhada; belgenin içine konulacağı gömleğin üzerine belgenin kodu, tarihi ve gömlek içinde kaç belge olduğu yazılarak belge gömleğe yerleştirilmiş ve kronolojik sıraya konulmuştur.

İkinci safhada; gömleklenmiş belgeler en küçük tarihten başlayarak yüzer-yüzer gömlek itibarıyla sayılmış, kronolojik olan her yüz gömleğe bir dosya numarası verilerek bu dosya numarası bütün gömleklere ve gömlek içindeki belgelere

yazılmıştır. Ayrıca, bütün gömlek ve belgelerin üzerine, gömlek veya belgenin, dosyanın kaçınıcı gömleği veya kaçınıcı belgesi olduğu da kaydedilmiştir.

Bunları müteakip her yüz gömlek özel hazırlanmış dosyalar içine konarak, dosyaların içindeki belgelerin kimliği mahiyetindeki bilgilerden oluşan kataloglar hazırlanmıştır.

Dosya usulü tasnife ait belgeler 976 ve 977 numaralı 2 katalogda toplanmıştır. Aşağıdaki çizelgede görüleceği üzere 1-13 sıra numaralarda kayıtlı bulunan serîler I. ciltte, 14-25 sıra numaradaki serîler ise II. ciltte toplanmıştır.

Katalog Genel No.	Sıra No	Kalemin Adı	Kodu	Dosya Adedi	Vesika Adedi	Tarih	
						Hicrî	Miladî
976	1	Divân (Beylikçi) Kalemi	A.DVN.	2.193	216.778	880 - 1206	1475 - 1791
	2	Şikayet Kalemi	A.DVN.ŞKT.	2.363	233.700	1155 - 1207	1742 - 1792
	3	Mühimme Kalemi	A.DVN.MHM.	852	69.363	1152 - 1207	1739 - 1792
	4	Düvel-i Ecnebiye Kalemi	A.DVN.DVE.	197	15.003	1078 - 1256	1667 - 1840
	5	Kal'abend Kalemi	A.DVN.KLB.	143	11.841	1125 - (1207)	1713 - 1792
	6	Askerî Ruznamçe	A.DVN.ARZ.	2	198	1100 - 1207	1688 - 1792
	7	Nâme-i Hümayûn Kalemi	A.DVN.NMH.	2	83	1110 - 1207	1699 - 1792
	8	Mısır Valiliği Kalemi	A.DVN.MSR.	13	927	1100 - 1207	1689 - 1792
	9	Kırım Hanlığı Kalemi	A.DVN.KRM.	3	209	1164 - 1206	1751 - 1791
	10	Gayr-i Müslimlere Ait Dinî ve Hayrî İşler	A.DVN.KLS.	1	66	1100 - 1207	1689 - 1792
	11	Yol ve Menzil Kalemi	A.DVN.YML.	72	7.794	(1133)-1207	1721 - 1791
	12	Kıbrıs Mühimesi Kalemi	A.DVN.KBM.	1	63	(1115) - 1206	1703 - 1791
	13	Kıbrıs Şikayeti Kalemi	A.DVN.KBŞ.	1	60	(1150) - 1206	1737 - 1791
977	14	Nişan (Tahvil) Kalemi	A.NŞT.	2.502	243.310	882 - 1207	1477 - 1792
	15	Ordu Nişan Kalemi	A.NŞT.ORD.	15	1.571	1143 - 1198	1731 - 1783
	16	Rûûs Kalemi	A.RSK.	2.893	388.710	896 - 1207	1491 - 1792
	17	Âmedî Kalemi	A.AMD.	30	2.409	(952) - 1203	1545 - 1789
	18	Âmedî Kalemi, Kırım	A.AMD.KRM.	1	73	(1185) - 1204	1771 - 1790
	19	Sadaret Kethüdâsı Kalemi	A.SKT.	46	2.510	1000 - 1207	1592 - 1792
	20	Sadaret Mektubî Kalemi	A.MKT.	199	10.825	(906) - (1207)	1500 - 1792
	21	Reisülküttâblık Kalemi	A.RST.	5	257	1106 - 1203	1695 - 1789
	22	Çavuşbaşılık Kalemi	A.ÇVB.	1	62	(1040) - 1205	1631 - 1790
	23	Büyük ve Küçük Tezkireci	A.BKT.	1	4	1162 - 1167	1749 - 1754
	24	Vak'anüvislik	A.VKN.	1	15	1066 - 1207	1656 - 1792
	25	Defterhâne-i Âmire	A.DFE.	250	25.610	908 - 1207	1502 - 1792

1. DİVÂN (BEYLİKÇİ) KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER (A.DVN.)

a. Divân (Beylikçi) Kalemi Belgeleri

Divân Kalemi olarak ayrılan belgeler genel olarak; zahire rûsûmunun toplanması, mülk davası, alacak tahsili, vergi toplanması, timar tevcihi, eşya ve zahire nakli, halkın çeşitli konulardaki arzları, vezir, beylerbeyi, vali, kadı, mutasarrıf vesaireye yazılan hükümler ve emirler, taşrada bulunan vezir, beylerbeyi, vali vesair görevliler tarafından Divân'a gönderilen muhtelif konuları havî mektuplardır.

Divân Kalemi dosya usûlüne göre tasnif edilmiştir. Bu serîdeki belgelere ait belgeler 976 numaralı "*Bâb-ı Âsafî Divân-ı Hümayûn Kalemi ve Ek Kodları Kataloğu*"nda yer almaktadır. Katalog 25 adet ek kodu ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.	880 - 1206	1475 - 1791	216.778	DES.

b. Askerî Ruznamçe Belgeleri (A.DVN.ARZ.)

Bu kaleme iki dosya içinde H. 1100-1207/M. 1688-1792 yılları arasına ait 198 vesika mevcuttur.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.ARZ.	1100 - 1207	1688 - 1792	198	DES.

c. Düvel-i Ecnebiye Belgeleri (A.DVN.DVE.)

Osmanlı Devleti ile yabancı devletler arasında cereyan eden muameleleri yürüten kalemdir.

Bu kaleme ait belgelerin tasnifinde her devlete bir numara verilmiş, belgeler bu numara altında toplanarak kendi arasında kronolojik sıraya konmuştur.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.DVE.	1078 - 1256	1667 - 1840	15.003	DES.

d. Gayr-i Müslimler Dinî ve Hayrî İşler Kalemi Belgeleri (A.DVN.KLS.)

Divân Kalemi'nde, kiliseler ile ilgili belgeler bir arada bulunması gayesiyle ek kod tespit edilmiş ve belgeler bu kod altında toplanmıştır.

Osmanlı toprakları dahilinde bulunan kiliselerin gelirleri, tamir ve bakım ile yeniden yapımlarının takip ve müşâhede altında tutulması, sû-i hali görülen erbâb-ı kilisenin müşâhede altında tutulması, gayr-i müslim cemaatlara ait okul, yetimhâne gibi müesseselere ruhsat verilmesi, tamirleri ve bu müesseselerin ihtiyaçları ile ilgili sair kayıtlar burada tutulurdu.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.KLS.	1100 - 1207	1689 - 1972	66	DES.

e. Kal'abend Kalemi Belgeleri (A.DVN.KLB.)

Bu kalemdeki belgeler kal'abendlik cezasına mahkûm edilenlerle alâkalı kayıtları ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.KLB.	1125 – (1207)	1713 - 1792	11.841	DES.

f. Kıbrıs Mühimme Kısmı Belgeleri (A.DVN.KBM.)

Divân Kalemi evrakının arasından Kıbrıs'a ait belgelerin çıkarılmasıyla teşekkül ettirilen Kıbrıs Mühimmesi, XVII. ve XVIII. yüzyıl Kıbrıs ictimâî ve iktisâdî tarihi ile alâkalı kayıtları ihtiva eder.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.KBM.	(1115) - 1206	1703 - 1791	63	DES.

g. Kıbrıs Şikayeti Kısmı Belgeleri (A.DVN.KBŞ.)

Kıbrıs adasında mahallî konularla ilgili şikayetleri ihtiva eden arz, arz-ı mahzar ve arzuhaller bu kod başlığı altında toplanmıştır.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.KBŞ.	1150 - 1206	1737 - 1791	60	DES.

h. Kırım Hanlığı Kalemi Belgeleri (A.DVN.KRM.)

Divân Kalemî'nin ek kodu olarak ayrılan Kırım Hanlığı A.DVN.KRM. kodunda özellikle XVIII. yüzyıla ait Kırım vesikaları bulunmaktadır. Bu kodda bulunan evraklar, Rusya'nın Kırım'ı ele geçirmek için yaptığı siyasî oyunlarla ilgili yazılmış olan mektuplar ile Osmanlı Devleti'nin Kırım Hanları'na göndermiş olduğu hüküm ve emr-i âlî suretlerini ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.KRM.	1164 - 1206	1751 - 1791	209	DES.

ı. Mühimme Kalemî Belgeleri (A.DVN.MHM.)

Divân-ı Hümayûn'da görüşülen meseleler diğer kalemlere havâle edilirken konuları ve ehemmiyet dereceleri göz önünde bulundurulurdu. Birinci ve ikinci derecede ehemmiyetli olan konulara ait işlemler Divân (Beylikçi) Kalemî'ne havâle edilirdi. Şayet Divân-ı Hümayûn'da görüşülüp karara bağlanan bir mesele için "mühim" kaydı konulursa işlemlerin yapılması için Mühimme yazan anlamında "Mühimme-nüvis" denilen kâtiplere havâle olunurdu. Yazılacak konu çok önemli ise, Beylikçi ya bizzat kendisi yazar veya kâtibi odasına çağırarak kontrolü altında yazdırırdı.

Daha az ehemmiyeti hâiz konular ise kalem odasında "kisedâr"ların (kalem müdürleri) kontrolünde yazılırdı.

30 Ocak 1792'ye kadar Divân Kalemî bu şekilde çalışmalarını sürdürmüştür. Bu tarihte çıkarılan bir nizamnâme ile Divân kalemleri ayrı odalara taşınmışlardır. Zira bir kalemde görüşülen mesele hakkında diğer kalem mensupları da bilgi sahibi oluyor; devletin siyasî, idarî vesair işlerinin gizli tutulması ve yapılan işlerin sadece alâkahıları tarafından bilinmesi ilkesi çoğu kez ihlal ediliyordu. Yerli ve yabancı şahıslar da görerek veya işiterek mahrem mevzulara vâkıf olabiliyorlardı.

Mühimme-nüvisler için kurulan bu yeni odalara "Mühimme Odası" ismi verilmiş başlarına "Kisedarlar" tayin edilmiştir. Kisedarlar öteden beri kalemlerin başlarında bulunageldiğinden Mühimme Odası'na da "Mühimme Kalemî" denilmesi uygun görülmüştür.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.MHM.	1152 - 1207	1739 - 1792	69.363	DES.

j. Mısır Valiliği Kısmı Belgeleri (A.DVN.MSR.)

1517'de Osmanlı Devleti hâkimiyetine giren Mısır, bulunduğu stratejik ve ekonomik konum münasebetiyle Osmanlı Devleti'nin iç politikasında vazgeçilmez bir yere sahiptir.

Bu konumu sebebi ile Divân Kalemi'nde Mısır'a ait evrak bir araya getirilerek A.DVN.MSR. kodu altında toplanmıştır.

Bu koda bulunan evraklar genellikle şu konuları ihtiva etmektedir: Mısır'daki vakıflarla ilgili meselelerle alâkalı evrak; Devletin en büyük gelir kaynaklarından olan "Mısır irsaliyesi" hakkında yazılan hükm-i şerif ve fermanlar; mukaddes bölgelerdeki hizmetler, Mısır'ın iç işlerindeki ihtilâf ve kargaşalıklara ait evrak.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.MSR.	1100 - 1207	1689 - 1972	927	DES.

k. Nâme-i Hümayûn Kısmı Belgeleri (A.DVN.NHM.)

976 numaralı "Bâb-ı Âsafî Divân-ı Hümayûn Kalemi ve Ek Kodları Kataloğu"nda H. 1100-1207/M. 1699-1792 yılları arasındaki kayıtlara ait 83 adet Nâme-i Hümayûn Kalemi belgesi bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.NMH.	1110 - 1207	1699 - 1792	83	DES.

l. Şikayet Kalemi Belgeleri (A.DVN.ŞKT.)

Şikayet belgelerinin konuları genellikle ilgililerin uğradığı bir zarar ve haksızlığı dile getiren arz, arz-ı hal veya arz-ı mahzarlardı.

976 numaralı "Bâb-ı Âsafî Divân-ı Hümayûn Kalemi ve Ek Kodları Kataloğu"nda H. 1155-1207/M. 1742-1792 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 233.700 adet belge vardır.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.ŞKT.	1155 - 1207	1742 - 1792	233.700	DES.

m. Yol ve Menzil Kalemi Belgeleri (A.DVN.YML.)

976 numaralı "*Bâb-ı Âsafî Divân-ı Hümayûn Kalemî ve Ek Kodları Kataloğu*"nda H. (1133)-1207/M. 1721-1791 yılları arasındaki kayıtlara ait 7.794 adet Yol ve Menzil Kalemî belgesi bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
976	A.DVN.YML.	(1133) - 1207	1721 - 1791	7.794	DES.

2. TAHVİL (NİŞAN) KALEMİ BELGELERİ (A.NŞT.)

a. Tahvil (Nişan) Kalemî Belgeleri

Tahvil (Nişan) Kalemî'ne ait belgeler A.NŞT. kodu altında tasnif edilmiştir. H. 882-1207/M. 1477-1792 yıllarına ait 243.310 adet belgesi bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
977	A.NŞT.	882 - 1207	1477 - 1792	243.310	DES.

b. Ordu Nişan Kalemî Belgeleri (A.NŞT.ORD.)

Bu fona ait vesikalar umumiyetle Nişan (Tahvil) Kalemî'nin ek kodu olarak karşımıza çıkmaktadır. Vazifeleri Tahvil Kalemî'nin paralelindedir. Ordu ile alâkalı işleri yürüttü.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
977	A.NŞT.ORD.	1143 - 1198	1731 - 1783	1.571	DES.

3. RÜÛS KALEMİ BELGELERİ (A.RSK.)

Rüûs Kalemî'ne ait vesikalar, Bâb-ı Âsafî Divân-ı Hümayûn Kalemleri Kataloğu II. ciltte yer almaktadır. A.RSK. kodu altında tasnif edilmiş H. 896-1207/M. 1491-1792 yıllarına ait 388.710 vesika bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
977	A.RSK.	896 - 1207	1491 - 1792	388.710	DES.

4. ÂMEDÎ KALEMİ BELGELERİ (A.AMD.)

a. Âmedî Kalemî Belgeleri

Reisülküttâbın hususî kalemidir. Sadrazam tarafından padişaha yazılacak takrir ve telhisler, yabancı devlet başkanlarına gönderilen mektup müsveddeleri, barış anlaşmaları ve çeşitli ahidnâme metinleri, protokoller, yabancı elçi, konsolos ve yabancı tüccarlara ait her çeşit yazışma ve konuşma mazbataları bu kalemdedir yazılır ve saklanırdı.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
977	A.AMD.	(952) - 1203	1545 - 1789	2.409	DES.

b. Âmedî Kalemi Kırım Hanlığı Belgeleri (A.AMD.KRM.)

Bu fonda, Âmedî Kalemi tarafından işlemleri yapılan Kırım ile alâkalı belgeler bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
977	A.AMD.KRM.	(1185) - 1204	1771 - 1790	73	DES.

5. TEŞRİFAT KALEMİ BELGELERİ (A.TŞF.)

A. TŞF. belgeleri Tanzimat sonrası döneme ait olduğundan; Bâb-ı Âlî Belgeleri bölümü Sadâdet Teşrifat Kalemi Belgeleri başlığı altında değerlendirilmiştir.

6. SADARET MEKTUBÎ KALEMİ BELGELERİ (A.MKT.)

Sadrazam tarafından çeşitli makam ve kişilere yazılan resmî mektuplar ve önemli işlere ait emirler, buyrulduklar bu kalem tarafından yazılır ve kalemi, "*Mektubî Efendi*" adı verilen sadrazam mektupçusu yönetirdi.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
977	A.MKT.	(906) - (1207)	1500 - 1792	10.825	DES.

7. SADARET KETHÜDÂLIĞI (KETHÜDÂ KİTÂBETİ) KALEMİ BELGELERİ (A.SKT.)

Sadaret Kethüdâsı, sadrazamların birinci derecede yardımcısı olan memur hakkında kullanılan bir tabirdir. Devlet işleri, sadrazamlara verilmeden evvel kethüdâların elinden geçer ve Bâb-ı Âlî'den çıkan bütün emirler onun tavsiyesine göre tatbik olunurdu. Kethüdâların ayrı daire ve kalemleri olup, "*Kethüdâ Kâtibi*" denilen kişinin nezaretinde idiler.

Sadaret Kethüdâsı Kalemî'nde Sadaret'ten çıkan emirlerle ilgili kayıtlar mevcuttur.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
977	A.SKT.	1000 - 1207	1592 - 1792	2.510	DES.

8. REİSÜLKÜTTÂBLIK KALEMİ BELGELERİ (A.RST.)

Bu kalemde; sadrazam tarafından reisülküttâba yazılan buyruldu ve emirler, reisülküttâbın şahsına gönderilen mektuplar ve seferde bulunan reisülküttâbın Divân'daki vekiline gönderdiği mektuplar bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
977	A.RST.	1106 - 1203	1695 - 1789	257	DES.

9. ÇAVUŞBAŞILIK KALEMİ BELGELERİ (A.ÇVB.)

Çavuşbaşı, Divân-ı Hümayûn çavuşlarının âmiridir. Divân'dan çıkan hükümlerin icrâsı ve sefirleri kabûlünde onlara refakat etmek onun vazifesi idi; yani adlî icrâ kuvvetinin başı ve teşrifat işlerinin en büyük âmiri idi.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
977	A.ÇVB.	(1040) - 1205	1631 - 1790	62	DES.

10. BÜYÜK VE KÜÇÜK TEZKİRECİLİK KALEMİ BELGELERİ (A.BKT.)

Tezkireci, Divân-ı Hümayûn'un yazı işleriyle meşgul bulunan memurun ünvanıdır. İlk zamanlarda maiyyetinde birkaç kâtip bulunan bir tek tezkireci var iken, sonraları Tezkire-i Evvel ve Tezkire-i Sanî ünvanıyla iki tezkireci kullanılmıştır.

Bunların vazifesi, Divân toplantılarında, günlük muamelâtla ilgili evrakı okumak ve kararları not etmek idi.

Büyük ve Küçük Tezkireci Kalemî'nde de bu cins muamelâtla ilgili kayıtlar mevcuttur. Ancak bu kayıtların çok olduğu söylenemez. 4 adet vesikası bulunmaktadır. Bu belgeler de tezkirecilere gelen mektuplardır.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
977	A.BKT.	1162 - 1167	1749 - 1754	4	DES.

11. VAK'ANÜVİSLİK KALEMİ BELGELERİ (A.VKN.)

Vak'anüvislik, vak'a yazarlığı manasına gelip "resmî tarihçi" demektir. Osmanlı Devleti'nde Vak'anüvislik Kalemî, XVIII. asrın başında kurulmuştur. İlk vak'anüvis tarihçi Mustafa Nâima Efendi'dir. Bu kalemin 15 adet vesikası bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
977	A.VKN.	1066 - 1207	1656 - 1792	15	DES.

B. DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE KALEMİ BELGELERİ (A.DFE.)

Diğer adı *Defter-i Hakanî* olan bu kalem, bugün Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü karşılığı olup Osmanlı İmparatorluğu'nun arazi kayıtlarının içinde toplandığı, ana kayıtların saklandığı dairedir. Bu kalemin âmirine "*Defter Emîni*" veya "*Defterhâne Emîni*" denirdi.

977 numaralı "Bâb-ı Âsafî Divân-ı Hümayûn Kalemleri Kataloğu"nda H. 908- (1207) /M. 1502-1792 yılları arasındaki kayıtları ihtiva eden 25.610 adet belge bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
977	A.DFE.	908 - (1207)	1502 - 1792	25.610	DES.

II. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE DAİRESİ) VE MÜTEFERRİK KONULU BELGELER

Bâb-1 Defterî ve Bâb-1 Defterî kalemlerine ait defterler ile ilgili bilgi, "Bâb-1 Defterî (Maliye Dairesi) ve Müteferrik Konulu Defterler" bölümünde verilmiştir.

Bu bölümde, "Belgeler" serisi üzerinde yapılan ve başlangıçtan H. 1207/M. 1792 yılına kadar olan kısmı üzerinde tamamlanan çalışmalar hakkında bilgi verilecektir.

A. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE KALEMLERİ) VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER

Bâb-1 Defterî yani Maliye kalemleri, Osmanlı Devleti'nden günümüze milyonlarca belge intikal ettirmiştir.

Provenans tasnif sistemine göre, belgelerin işlem gördükleri tarihte neşet ettikleri kalemlere rumuz (kod) vermek suretiyle belgelerin tasnifine devam edilmektedir. Tasnifi tamamlanan kısmın, 42 adet kalem adı ve 168 adet bağlı birim adı altında dosya usulü envanterleri çıkarılarak 8 cilt kataloğu hazırlanmıştır. Bu ciltlerden bir tanesi (cilt nu: 642) "*Başmuhasebe Kalemi Muhallefat Halîfeliği Evrakı Kronolojik ve Alfabetik İndeksi*"dir.

Bugünkü Sayıştay'ın fonksiyonlarını ifa eden ve Bâb-1 Defterî (Maliye) kalemlerinin şefi durumunda olan Başmuhasebe Kalemi'ne ait muhteva bilgileri ve çizelgelerin, birinci sırada verilmesi gerekirdi. Ancak, defter-belge sıralaması I. bölümde olduğu gibi II. bölümde de alfabetik sıra içinde verildiğinden, Maliye'nin bu önemli ve geniş fonksiyonlu kalemleri genel olarak alfabetik sıra içinde yer almıştır.

1. ANADOLU MUHASEBESİ KALEMİ BELGELERİ (D.AMH.)

Bâb-1 Defterî'ye bağlı bir kalem olup, padişah ve vezirlere ait Anadolu'daki vakıf ve tevliyet işleri ve Anadolu kalelerinin (Erzurum hariç) yıllık muhasebeleri burada görülürdü. Anadolu'daki beylerbeyileri tarafından tevcih olunan timar tezkirelerinin tetkiki ve beratlarının verilmesi de bu kalemin görevlerindendir.

Katalog	Kalemin Kodu	Tarih	Adet	Katalog
---------	--------------	-------	------	---------

Genel No		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	Tertibi
634	D.AMH.	926 - 1210	1519 - 1795	1.634/ 247.326	DES.

2. ASÂKİR-İ MANSÛRE KALEMÎ BELGELER  (D.ASM.)

Belgesi  ıkmamıştır, Defterleri için bkz. Asâkir-i Mansûre Kalemî Defterleri.

3. AVLONYA G MR    VE AVLONYA MUK TAAASI KALEMLER NE A T BELGELER

a. Avlonya Gümrüğü Kalemî Belgeleri (D.AVG.)

Avlonya, A rboz ve Teselya bölgelerindeki mukâtaaların muhasebesini yapar ve defterini tutardı. 1748 tarihinde Bursa Mukâtaası ile birleştirilmiştir.

Belgeler tasnif edilirken Avlonya Gümrüğü Kalemî evrakı içerisinde bulunan "hüccet-i zahriyye"ler (beratın arka tarafında kad  tarafından yazılan ve bir hakkın alındığını bildiren belge) diğer evraktan ayrılarak, mukâtaa isimlerine göre alfabetik ve kendi i lerinde kronolojik sıraya konulduktan sonra her yılın bitimine tekabül eden dosyalarda toplanmıştır. Bu durum katalog sayfalarında görülmektedir.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.AVG.	935 - 1207	1528 - 1792	320/ 41.101	DES.

b. Avlonya Mukâtaası Kalemî Belgeleri (D.AVM.)

Bu bölgeye ait mukâtaaların iltizama verilmesi ve muhasebesi ile ilgili işlerle meşgul olurdu.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.AVM.	900 - 1165	1494 - 1751	10/ 1.881	DES.

4. BAşBAKIKULU KALEMÎ BELGELER  (D.BşB.)

Başlıca görevi hazîneye borçlu olup da vermeyenlerden devletin alacağını tahsil etmek ve hazîneye girmesini sağlamaktır. Tahsilî gereken borçlara ait *bakâyâ defterleri* veya *bakı defterleri* bu kalemde saklanırdı.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.BŞB.	1068 - 1207	1657 - 1792	4/ 468	DES.

5. BAŞMUHASEBE KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER (D.BŞM.)

a. Başmuhasebe Kalemi Belgeleri

Maliye Nezareti'nin teşkiline kadar (H. 1253/M. 1838), Osmanlı Devleti'nin malî işlerinin yürütüldüğü Bâb-ı Defterî teşkilatı içerisinde en önemli bölümlerinden birisini teşkil eden "*Başmuhasebe Kalemi*", devletin bütün gelir ve gider kayıtlarını tutmakta idi. Görevleri açısından bugünkü Sayıştay'a benzemektedir.

Bir gelir kalemi olan Başmuhasebe, gelir ve giderleri yani, malî hesapları kontrol etmekle görevli kalemlerin bir araya getirilip bir âmire bağlanması ile kurulmuş olup, bütçelerde yer alan Maliye kalemlerinin de yöneticisi durumundadır. Bu özelliği ile Başmuhasebe, Osmanlı maliyesinin en önemli ve en büyük kalemi'dir.

Tasnif esnasında Başmuhasebe evrakı içerisinde bulunan "*hüccet-i zahriyye*"ler diğer evraktan ayrılarak, mukâtaa isimlerine göre alfabetik ve kendi içlerinde kronolojik sıraya konulduktan sonra her yılın bitimine tekabül eden dosyalarda toplanmıştır. Bu durum katalog sayfelerinin açıklamalar bölümünde ilk ve son mukâtaanın baş harfleri veya isimleri yazılarak gösterilmiştir.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Vesika	
633	Başmuhasebe Kalemi (D.BŞM.)	787 - 1207	1385 - 1792	7.530/ 946.833	DES.

b. Başmuhasebe Kalemi'ne Bağlı Birimlere Ait Belgeler

Başmuhasebe Kalemi'ne bağlı birimlere ait belgeler 641 numaralı katalogda toplu olarak verilmiştir.

Bu katalogda, Başmuhasebe Kalemi'ne bağlı birimler aşağıda görüldüğü şekilde onbir (11) ana başlıkta toplanmıştır:

1. Halifelikler
2. Eminlikler
3. Baruthâneler
4. Gümrükler
5. Hazîneler
6. Muhassıllıklar
7. Mukâtaalar
8. Kalyonlar
9. Voyvodalıklar
10. Diğer Birimler
11. Ekler.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
641	Başmuhassebe Kalemi (D.BŞM.)	932 - 1207	1525 - 1792	DES.

6. BAŞMUKÂTAA KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER (D.BMK.)

Başmukâtaa Kalemi ve bağlı birimlerine ait belgeler şunlardır:

Katalog Genel No	Kalemin Adı Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
636	Başmukâtaa Kalemi (D.BMK.)	897-1205	1491-1790	47/6115	DES.
	Ahyolu Mukâtaası (D.BMK.AHM.)	994-1207	1585-1792	176/20895	
	Balçık Mukâtaası (D.BMK.BLM.)	991-1207	1583-1792	9/1052	
	Filiba Mukâtaası (D.BMK.FLM.)	918-1207	1512-1792	170/19913	
	İbrail Mukâtaası (D.BMK.İBM.)	1002-1207	1593-1792	21/2617	
	Kili ve Akkırman M. (D.BMK.KAM.)	953-1207	1546-1792	87/10638	
	Niğbolu Mukâtaası (D.BMK.NGM.)	989-1207	1581-1792	44/5396	
	Star-ı Eflak Muk. (D.BMK.SFM.)	1020-1207	1611-1792	11/1335	
	Silistre ve Rusçuk M. (D.BMK.SLM.)	980-1207	1572-1792	123/12531	
	Samako Mukâtaası (D.BMK.SMM.)	953-1206	1546-1791	67/8716	
	Üsküp Mukâtaası (D.BMK.ÜSM.)	960-1207	1552-1792	95/11647	
	Vidin Mukâtaası (D.BMK.VDM.)	953-1206	1546-1791	43/4609	
	Varna Mukâtaası (D.BMK.VRM.)	1003-1207	1594-1792	52/5927	

7. BURSA MUKÂTAASI KALEMİ BELGELERİ (D.BRM.)

Bursa Mukâtaası Kalemi evrakı içerisinde bulunan "hüccet-i zahriyye"ler diğer evraktan ayrılarak, mukâtaa işlerine göre alfabetik ve kendi içlerinde kronolojik sıraya konulduktan sonra her yılın bitimine tekabül eden dosyalarda toplanmıştır. Bu durum katalog sahifelerinde görülmektedir.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
634	D.BRM.	925 - 1206	1519 - 1791	869/ 94.278	DES.

8. BÜYÜK KALE VE KÜÇÜK KALE KALEMİ BELGELERİ

a. Büyük Kale Kalemi Belgeleri (D.BKL.)

Önemli bir gider kalemi olan Büyük Kale Kalemi genellikle Mora ve Arnavutluk dışında kalan büyük kalelerin, müstahkem mevkilerin erzak, cephâne, onarım işleri ve personelin maaş işlerini yürütürdü. Ayrıca Yerli Kulu askerlerinin (Mısır, Bağdat, Lahsa, Musul, Diyarbekir, Van, Bosna, Budin, Tımsıvar, Şam, Halep, Kars ve Erzurum'a yeniçeri ve onların teşkilatına uygun olarak ulufe ile kullanılan askerler) yoklamalarına bakardı.

Büyük Kale Kalemi ile Haslar Kalemi evrakı içinde bulunan "hüccet-i zahriyye"ler diğer evraktan ayrılarak, mukâtaa isimlerine göre kendi içerisinde kronolojik sıraya konulduktan sonra her yılın bitimine tekabül eden dosyalarda toplanmışlardır. Bu durum katalog sahifelerinin açıklamalar kısmında gösterilmiştir.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
631	D.BKL.	890 - 1207	1485 - 1792	413/ 41.065	DES.

b. Küçük Kale Kalemi Belgeleri (D.KKL.)

Mora ve Avlonya'da bulunan kalelerin ve müstahkem mevkilerin erzak cephâne, onarım işleri ve personelin maaş muamelelerinin yürütüldüğü yerdir. Ayrıca bu kalelere ait ocaklık (kale muhafızlarının veya şehir yerli neferlerinin ulufelerine karşılık olarak tahsis olunan öşür veya örfi hasılat) şeklindeki mevaciblerine bakmak da görevleri arasındaydı.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
635	D.KKL.	982 - 1207	1574 - 1792	268/ 28.502	DES.

9. BÜYÜK RUZNAMÇE VE KÜÇÜK RUZNAMÇE KALEMLERİ İLE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER

a. Büyük Ruznamçe Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Belgeler (D.BRZ.)

Maliye Nezareti'nin kuruluşuna kadar H. 1253/M. 1838 Defterdarlığın dolayısıyla Hazîne'nin bütün gelir ve gider hesaplarının tutulduğu Büyük Ruznamçe Kalemi; "Ruznamçe-i Evvel" ve "Ruznamçe-i Hümayûn" ünvanlarıyla da anılmıştır. Gelirlerin, Hazîne'ye geliş türlerinden daha çok, geldiği tarih itibarıyla kaydedildiği bu kalemde, bugünkü yevmiye defterleri türünde defterler tutulmaktaydı. Büyük Ruznamçe Kalemi evrakı da bu işlemler için üretilen vesikalardır.

Bu kaleme bağlı olarak çalışan iki bölümden birisi olan *Sergi Halifeliği*; Hazîne'den ödenecek paralar için tanzim olan sergilere (senetler) ait işleri yürütmekle görevli olan kişinin ünvanıdır.

Hazînedarbaşılık ise; Hazîne için lazım olan hil'at, kürk, kırtasiye vesairenin satın alınması işlerine nezaret ederdi. Ayrıca bunları muhafaza ederek verilen emir üzerine giydirilecek kimseler için hazırlardı.

Tasnif sistemi gereği belgeler kalemlerine ayrıldıktan sonra, kronolojik sıraya konulmuş ve Büyük Ruznamçe Kalemi evrakının küçük ebatlarda olmasından dolayı bu özelliğine uygun olarak zarflara konulmuştur.

Bu katalog vasıtasıyla belge isteyecek araştırmacıların, talep formuna D.BRZ.; D.BRZ.SRG. ve D.BRZ.HZB.'den ilgili olan kodu ve yararlanmak istedikleri belgelerin zarf/dosya numaralarını yazmaları gerekmektedir

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
637	Büyük Ruznamçe Kalemi (D.BRZ.)	952 - 1207	1545 - 1793	504/ 7.054	DES.
	Sergi Halifesi (D.BRZ.SRG.)	1015 - 1207	1606 - 1793	390/ 61.625	
	Hazînedarbaşısı (D.BRZ.HZB.)	1069 - 1206	1659 - 1792	7/ 580	

b. Küçük Ruznamçe Kalemi Belgeleri (D.KRZ.)

Bu Kalem Dergâh-ı Âli Kapıcıbaşları ve devlet hazînesinden tahsisât olarak maaş alanlar ve gedikli müteferrika esâmilerinin kayıtlarını tutardı. Mevâcib çıktığı

zaman tevzî edilen esâmiler burada zaptolunur, tezkireleri yazılırdı. Bir diğer görevi de Büyük Ruznamçe Kalemi'ne yardım etmekte.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.KRZ.	954 - 1207	1547 - 1792	217/ 30.014	DES.

10. CERÎDE ODASI BELGELER  (D.CRD.)

Belgesi  ıkmamıştır. Defterleri ve muhteva bilgiler için bkz. Bâb-ı Defterî cerîde Odası Defterleri ve Maliye Nezareti Cerîde Defterleri.

11. C ZYE MUHASEBES  KALEMÎ BELGELER  (D.CMH.)

Hristiyan ve Yahudilerden alınan cizyenin her türlü idarî ve malî içine, bu arada cizye ka ıtlarının hazırlanıp dağıtımına ve özellikle cizye vergisinin tahsiline bakmaktaydı. Bunun yanında bazı mütekâid ve du    n n aylıkları ile bazı has ve saly neler bu kalem tarafından ödenirdi.

Ayrıca, Cizye Muhasebesi'nde çıkan cizye makbuzları    dosya halinde tasnifin sonunda toplanmıştır.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
638	D.CMH.	934 - 1207	1527 - 1792	1.329/ 200.822	DES.

12. C ZYE Z Y DES  KALEMÎ BELGELER  (D.CZD.)

Sultan, vezir ve s irenin, vakıflarındaki cizye, âdet-i a n m ve avârız türünden bazı gelirlerle ilgilenen bir kalemdir. Bu kalem 1691 cizye reformundan sonra feshedilerek Cizye Muhasebesi Kalemi'ne (D.CMH.) devredilmiştir.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.CZD.	1020 - 1206	1611 - 1791	7/ 1.263	DES.

13. ÇELTİK RÜSÛMU KALEMİ BELGELERİ (D.ÇRS.)

Bu kalemin bir diğer adı da "Varidât-ı Şıkk-ı Sanî Kalemî"dir. "Çeltik Muhasebesi Kalemî" de denilen bu kalemin görevi; Hristiyan cemaatinin ruhanî liderleriyle Rumeli'deki çeltik nehirleri başkanlarının pîşkeşlerine ve beratlarına bakmaktır.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.ÇRS.	1082 - 1207	1071 - 1792	4/ 496	DES.

Bu konu ile ilgili ayrıca bkz. Varidât-ı Şıkk-ı Evvel, Varidât-ı Şıkk-ı Sanî ve Varidât-ı Şıkk-ı Sâlih Kalemî belgeleri.

14. DEFTERDAR MEKTUBÎ KALEMİ BELGELERİ (D.DMK.)

Defterdarlığa gelen yazı ve mektupları kaydeden, bunlara gerekli tahrir ve telhisleri yazan dairesidir. Başdefterdara gelen tahrirat, telhis ve gerekli havaleler bu kaleme yapılmıştır.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.DMK.	990 - 1207	1582 - 1792	17/ 1.213	DES.

15. EVÂMİR-İ MALİYE KALEMİ BELGELERİ (D.EVM.)

XVIII. yüzyılda kurulmuş olup Maliye'ye ait her türlü hükümlerin ve mukâtaa beratlarının, çeşitli maliye kalemlerinden gelen tezkirelere dayanılarak yazıldığı yerdir. Ayrıca diyanet memurlarının, vakıfları idare edenlerin ve vakıflardan para alanların beratları burada yazılırdı.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
635	D.EVM.	1000 - 1207	1591 - 1792	1.813/ 203.090	DES.

16. GANEM MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER (D.GNK.)

Mevkufât Kalemî'ne bağlı halife rütbesindeki bir görevli tarafından idare edilirdi. Celebkeşân ve Âdet-i Ağnâm vergisinin tahsiline ve bu verginin iltizama

verilmesine, ayrıca celebkeşân ağnâmı mukâtaalarına bakardı. Koyun satın alma ve İstanbul'a gönderilmesi işi de bu kaleme aitti.

Kasabbaşılık, Kışlak Eminliği, Sağ Kol ve Sol Kol adlarında dört ek kodu vardır.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Dosya Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
640	Ganem Mukâtaası (D.GNK.)	962-1207	1555-1792	151	DES.
641	Kasabbaşı (D.BŞM.KSB.)	1055-1207	1645-1792	61	

17. HAREMEYN MUHASEBESİ KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER (D.HMH.)

Bu kalemin bir adı da "*Evkâf Muhasebesi*"dir. Haremeyn (Mekke ve Medine) ve bunlara bağlı vakıfların kayıtlarını tutar ve her sene muhasebelerini kontrol ederdi.

Haremeyn Muhasebesi'ne bağlı olan vakıfları şu başlıklar halinde toplamak mümkündür.

1. Sultan vakıflarının hepsi.
2. Dârüssaâde ağası vakıfları.
3. Evliya vakıfları.
4. Medine-i Münevvere ve Mısır evkâfı.
5. Şahısların Medine-i Münevvere'ye tahsis ettiği vakıflarla bunlara ait tevcihat işleri.
6. Sadrazam ve şeyhülislâm nezaretindeki vakıflar.

Haremeyn Muhasebesi'ne bağlı vakıflar ile kalemin alt birimlerinin evrakı ayrı ayrı kodlanarak dosyalanmıştır. Bu şekilde ayrılan dosyalara ait bilgiler, "*Haremeyn Muhasebesi'nin Ek Kodları*" başlığı altında katalogun 2. bölümünde (s. 89-96) yer almıştır. Bu bölümde görüleceği gibi dosyalara genel sıra numarası verilmiş ancak her bir dosyanın ek kodlardan hangisine ait olduğu o kodun sembolü ile katalog sahifesinin "açıklamalar" hânesinde gösterilmiştir.

Haremeyn Muhasebesi'nin ek birimleri ve bağlı vakıflar şunlardır: Bina Emini, Haremeyn Ruznamçesi, Haremeyn Muhalefeti, Mâlikane Beratı, Mardin ve Nusaybin Mukâtaası, Vakfiyeler, Vakf-ı Hümayûn, Yeni İl Türkmânân-ı Halep Mukâtaası, Atık Ali Paşa Evkâfı, Ayasofya Evkâfı, Beşir Ağa Evkâfı, Defterdar Avni Efendi Evkâfı, Damat İbrahim Paşa Evkâfı, Eyüp Sultan Evkâfı, Emir Sultan Evkâfı, Gülbahar Hatun Evkâfı, Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkâfı, Gazi Süleyman Paşa Evkâfı, Laleli

Evkâfı, Medine-i Münevvere Evkâfı, Mahmut Paşa-yı Velî Evkâfı, Mevlana Celaleddin-i Rumî Evkâfı, Nur-ı Osmaniye Evkâfı, Çelebi Sultan Mehmed Evkâfı, Fatih Sultan Mehmed Evkâfı, Sultan Hamid Evkâfı, Sultan Mehmed Evkâfı, Sultan Murad Evkâfı, Sultan Orhan Evkâfı, Sultan Selim Evkâfı, Sultan Süleyman Evkâfı, Sultan Yıldırım Bâyezid Evkâfı, Şehzade Sultan Mehmed Evkâfı, Cedîd Valide Sultan Evkâfı, Valide Handan Sultan Evkâfı.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/Gömlek	
639	Haremeyn Muhasebesi (D.HMH.)	698 - 1207	1299 - 1792	3.697/ 460.619	DES.

18. HAREMEYN MUKÂTAASI KALEMİ BELGELERİ (D.HMK.)

Bu kalem, her yıl Haremeyn'e gönderilen surrelerin ve Haremeyn mukâtaalarının kayıtlarını tutmak ve bazı vakıflara ait işlere bakmakla mükellefti.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.HMK.	698 - 1207	1299 - 1792	3.697/ 466.065	DES.

19. HASLAR MUKÂTAASI KALEMİ ve BAĞLI BİRİMİNE AİT BELGELER (D.HSK.)

Hükümdarlarla hanedana mensup olanların haslarından mukâtaaya verilenlere ait defterler ve hesaplar tutulur, emirler yazılır ve muhafaza edilirdi. Ayrıca Âdet-i Ağnâm rüsûmu işleriyle evlâd-ı fatihânın muayyen maaşları, vergiden muafiyetleri vesair imtiyaz işleri burada görüldü.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
635	D.HSK.	968-1210	1560-1795	714/ 99.150	DES.
	Âdet-i Ağnâm Bedeli (D.HSK.AAG)	1012-1210	1603-1795	141/ 18.128	

20. HAVÂSS-I CEDÎDE KALEMİ BELGELERİ (D.HSC.)

Bu kalemde H. 920-1171/M. 1514-1757 yılları arasındaki kayıtları ihtiva eden 655 adet belgesi bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.HSC.	920 - 1171	1514 - 1757	4/ 655	DES.

21. İSTANBUL MUKÂTAASI KALEMÎ BELGELER  (D.İSM.)

Bu kalem, kendisine bağlı mukâtaaların hesabını tutmak; İstanbul, Edirne, Selânik ihtisâb ve gümrük i lerine bakmak, bazı memurların atamalarını yapmakla görevli idi. 1773'te Kefe Mukâtaası ile birle tirilmi tir. İstanbul İhtis bı Mukâtaası adlı bir ek kodu vardır.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	İstanbul Mukâtaası (D.İSM.)	963 - 1207	1555 - 1792	202/ 30.407	DES.

22. KALEMÎYE DAİRES  BELGELER  (D.KLD.)

Kayd-ı hayat şartı ile iltizama verilen çiftliklerden alınan %10 nisbetindeki *Kalemiye Resmi*'nin tahsil edildiği yerdir.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
636	D.KLD.	1000 - 1207	1591 - 1792	426/ 65.789	DES.

23. KEFE MUKÂTAASI KALEMÎ BELGELER  (D.KFM.)

Kefe bölgesindeki mukâtaaların muhasebesine bakmak ve bazı memurlukların atamalarını yapmak başlıca görevi idi. 1773'de İstanbul Mukâtaası ile birle tirilmi tir.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	Kefe Mukâtaası (D.KFM.)	696-1207	1561-1792	128/ 15.605	DES.

24. KÜÇÜK EVKÂF KALEMÎ BELGELER  (D.KEV.)

Maliye'nin gelir kalemlerinden olup, nezareti sadrazamlara ait olan "*sadaka tevliyetleri*" adındaki küçük vakıfların defter ve hesaplarını tutardı. Bu kaleme bağlı olarak bulunan vakıflar; İstanbul, Rumeli ve Anadolu'daki bazı vakıflardır.

Bu vakıfların idarî işleri, hesapları, tayin ve tevcih gibi işleri Bâbüssaâde ağasının idaresindeki bu kalem tarafından yürütülürdü.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
635	D.KEV.	927 - 1207	1529 - 1792	358/ 48.071	DES.

25. MADEN MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER (D.MMK.)

Bu kalem, Eflak ve Boğdan cizyeleri, Kıptîlerin ve Bohemyalı göçmenlerin vergi hesapları, tütün ve haşhaş üzerine konan vergiler, büyük gümrük mukâtaaları, bazı memliha mukâtaaları ile kantar resimleri vb. işlerle uğraşırdı.

Maden Mukâtaası ve bağlı birimlerine ait belgeler şunlardır:

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
636	Maden Mukâtaası (D.MMK.)	939-1207	1532-1792	399/55.887	DES.
	Boğdan Cizyesi (D.MMK.BGN.)	1023-1202	1614-1787	5/652	
	Duhan Dönümü (D.MMK.DHN.)	974-1207	1566-1792	289/38.110	
	Eflak Cizyesi (D.MMK.EFK.)	1019-1203	1610-1788	13/1.672	
	İstanbul Gümrük Emni (D.MMK.İGE.)	993-1207	1585-1792	225/30.438	
	Kıptiyân Cizyesi (D.MMK.KBL.)	1015-1207	1606-1792	61/8.084	

26. MASRAF-I ŞEHİRİYÂRİ KALEMİ BELGELERİ (D.MSF.)

Saray'ın her türlü masraf ve tayinlerinin idare edildiği kalem olup, idare bakımından Saray'a, muamele bakımından Başmuhasebe'ye bağlı idi. Amiri olan "Masraf-ı Şehriyârî Kâtibi"nin vazifesi şehremini, matbâh âmiri ve darphâne emininin Saray'ın ihtiyacı için hariçten yaptıkları alımların defterini tutmak, hesaplarına bakmaktı.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.MSF.	1010 - 1207	1601 - 1792	69/ 10.263	DES.

27. MENSUHÂT (KAPUDÂN-I DERYÂ) KALEMÎ BELGELERİ (D.MNS.)

Yaya ve Müsellem teşkilatı kaldırıldıktan sonra bunlara ait "mensuhât" adlı çiftlikler Kaptan-ı Deryâ Kalemi'ne bağlanarak, Kaptan Paşa Eyaleti'ne bağlı timar ve zeâmetlerle birlikte idare olunmuştur. Bu çiftliklerin tevcihi kaptan paşaya aitti.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.MNS.	940 - 1206	1533 - 1791	2/ 292	DES.

28. MEVKUFÂT KALEMÎ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER (D.MKF.)

Başdefterdarlık'a bağlı olan Mevkufât Kalemi, bir gider için tahsis edildiği halde harcanmadan kalan mevkûf akçeyi Hazîne'ye geçirmek, arazi tahriri yapıldıkça fazla zuhûr eden araziyi Hazîne namına zaptetmek, *avârız* ve *bedel-i nüzûl* adı verilen vergileri toplamak, köylerin avârız hânelerine bakmak, harp zamanında askere verilecek mirî tâyinât için zahire satın almak, sevk etmek, taşıma ve navlun ücretlerini vermekle mükellef idi.

Bu kaleme bağlı olarak Nüzûl Emîni, Nân Kâtibi, Şa'îr Kâtibi, Arabacıbaşı, Sârbânbaşı, Mekkâricibaşı, Odun Emîni, Peksimet Emîni ve Mübâyaa Mübâşiri görev yapmaktaydı.

Tasnif esnasında evrakın içerisinde bulunan *hüccet-i zahriyyeler* diğer evraktan ayrılarak mukâtaa isimlerine göre alfabetik ve kendi içerisinde kronolojik sıraya konulduktan sonra her yılın bitimine tekâbül eden dosyalarda toplanmıştır.

Mevkufât Kalemi ve bağlı birimlerinin evrakları şunlardır:

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
638	Mevkufât Kalemi (D.MKF.)	900-1207	1494-1792	2.419/ 391.186	DES.
	Nüzûl Emîni (D.MKF.NZE.)	1010-1206	1602-1792	65/11.882	
	Nân Kâtibi (D.MKF.NNK.)	1105-1205	1694-1791	9/1.975	
	Şa'îr Kâtibi (D.MKF.ŞRK.)	1183-1205	1769-1791	5/1.166	
	Arabacıbaşı (D.MKF.ARB.)	1112-1205	1700-1791	6/1.066	
	Sârbânbaşı (D.MKF.SRB.)	1185-1205	1771-1791	2/333	
	Mekkâricibaşı (D.MKF.MKB.)	1186-1205	1772-1791	1/92	
638	Odun Emîni (D.MKF.ODE.)	1150-1183	1737-1769	1/108	DES.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
	Peksimet Emini (D.MKF.PKE.)	1183	1769	1/1	
	Mübâyaa M�b��iri, (D.MKF.MB�.)	1188-1192	1774-1778	1/4	

29. MUKÂTAA-  CEDÎD-   L  KALEMÎ BELGELER  (D.MCU.)

Yenişehir,  neg l,  znik, Kefe, Aydın, Tavşanlı, Teke, Hamid, Kütahya, Bolvadin vb. gibi mukâtaaların hesaplarına bakardı. Du   , müezzin, imam ve diğer din görevlilerinin yevmiye ve maaşları bu mukâtaalardan ödenirdi.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.MCU.	985 - 1165	1577 - 1755	12/ 1.741	DES.

30. NAVUL KALEMÎ BELGELER  (D.NVL.)

Bu kaleme ait defterler tasnif edilerek araştırmaya açıldığı halde bugüne kadar belgelerine rastlanmamıştır. Defterler için bkz. Navul Kalemi Defterleri.

31. P SKOPOSLUK KALEMÎ BELGELER  (D.PSK.)

Bu kalem "Evâmir-i Maliye" kalemine bağlı olduğundan dolayı bazı belgelerde "Kalem-i Maliye" adıyla geçmektedir. Piskopos ve metropolit gibi Hristiyan din adamlarına verilen berat vesair emirler Maliye Kalemi'nden yazılır, imparatorluk sınırları içindeki manastır ve kiliselerin kayıtları da burada tutulurdu.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.PSK.	1015 - 1207	1606 - 1792	31/ 4.813	DES.

32. P YADE MUK BELES  KALEMÎ BELGELER  (D.PYM.)

Yeniçeri Ocağı, Cebeci, Topçu, Top Arabacı Ocakları'nın maa larıyla künye kayıtlarını tutar, hazîne esas defterleriyle kar ıla tırarak ulûfe için haz neden çıkacak para miktarını tespit ederdi. Ayrıca Hassa terzileri,  ama ırcıları, matbâh ve kiler hizmetlileri, hayme ( adır) mehterleri, ehl-i hıref gibi görevlilere verilen mevabibler ile ilgili kayıtlar da burada tutulurdu.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
636	D.PYM.	954 - 1212	1547 - 1797	214/ 41.130	DES.

33. SALYÂNE KALEMİ BELGELERİ (D.SLY.)

Kırım hanları ile han ailelerine,  mer -i deryaya ve bazı eyalet valilerine ve bunlara bağlı sancak beylerine verilen yıllık maaş (salyâne) hesaplarına bakardı. Hazîne tezkiresi verme yetkisine sahipti.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.SLY.	990 - 1207	1582 - 1792	33/ 4.755	DES.

34. SÜVARİ MUKâBELECİLİğİ KALEMİ BELGELERİ (D.SVM.)

Kapıkulu süvarilerinin künye ve maaş kayıtlarını tutmak ve atama işlerini yapmak,    ayda bir yapılan ulufe dağıtımına ait defterleri hazırlamak bu kalemin başlıca görevi idi. Yöneticisine "süvari muk belecisi" denirdi.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
640	D.SVM.	953 - 1207	1546 - 1792	1.402/ 57.953	DES.

35. TEşRİFAT KALEMİ BELGELERİ (D.TşF.)

Teşrifat nazırı Saray'da, Divân-ı Hümayûn'da ve Bâb-ı  l 'de yapılan protokolü idare ederdi. Saray'a ve devlete ait bütün seremoniyi iyi bilirdi. Yüksek devlet erkânına ait r s m ve harç defterlerini tutardı. Elçi tahsisatları, giydirilen hil'atlara yapılan harcamalar ile b t  lerin ihracat bölümünde yer alan bazı harcamalar gibi gider hesaplarını tutardı.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	Dosya/ Gömlek	
636	D.TşF.	1020 - 1207	1611 - 1792	426/ 65.789	DES.

36. VÂRİDÂT-I SÂLİH, VÂRİDÂT-I şIKK-I EVVEL ve VÂRİDÂT-I şIKK-I SANÎ KALEMLERİNE AİT BELGELER

a. Vâridât-ı Sâlih Kalemî Belgeleri (D.VSA.)

Hicrî 1103 tarihinden sonra teşekkül etmiş olup Tırhala, Drama, Yenice-i Karasu gibi bazı yerlerdeki çeltik reislerine ait pîşkeşlere ve beratlarına bakardı.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet Dosya/ Gömlek	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
640	D.VSA.	999 - 1202	1590 - 1787	1/ 113	DES.

b. Vâridât-ı Şıkkı Evvel Kalemî Belgeleri (D.VRE.)

Bu kalem Filibe, Tatarpazarı ve tâbileri çeltik nehirleri reislerinin pîşkeş beratlarına bakardı.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet Dosya/ Gömlek	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
640	D.VRE.	1007 - 1168	1598 - 1754	6/ 945	DES.

c. Vâridât-ı Şıkk-ı Sanî Kalemî Belgeleri (D.VRS.)

Bu kalemin görevi, ruhanî reislerin (başta patrik) pîşkeş ve beratlarına bakmaktır.

Ayrıca bkz. Çeltik Rüsûmu Kalemî.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet Dosya/ Gömlek	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
640	D.VRS.	1099 - 1116	1687 - 1704	1/ 53	DES.

37. YENİÇERİ KALEMİ BELGELERİ (D.YNÇ.)

Bu kalemde Yeniçerilerin ve Acemi Ocağı halkının maaş ve kütük kayıtları tutulurdu. Yeniçeri kâtibinin emrinde bağımsız bir kalem olup "*Efendi Dairesi*" adı da verilirdi.

Katalog Genel No	Kalemin Kodu	Tarih		Adet Dosya/ Gömlek	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
640	D.YNÇ.	942 - 1219	1535 - 1804	427/ 60.701	DES.

B. MÜTEFERRİK KONULU BELGELER

Tanzimat öncesi merkez evrakı üzerinde yapılan tasnif çalışmalarına devam edilmektedir. Divân-ı Hümayûn ve Maliye yani Bâb-ı Defterî Kalemleri dışında kalan astroloji, bibliyografya, biyografî, coğrafya, edebiyat, güzel sanatlar, ilâhiyat, meşîhat, musıkî, rasathâne, Saray-ı Âmire, tıb, eczâ, ulûm-ı hafâyâ ve benzeri konulardaki vesikalar bu başlık altında tasnif edilerek araştırmaya açılacaktır.

III. BÂB-I ÂLÎ BELGELERİ

Tasnif edilen Sadaret evrakı, H. 1256-1341 yılları arasındaki döneme aittir ve ait olduğu yılların mülkî, askerî, adlî, siyasî, malî vb. bütün meselelerini ihtiva etmektedir. Tanzimat sonrasına ait olan bu yazışmalar, yeni kurulan müesseselerin işleyişleri ve yapılan ıslahat hareketlerinin ne derece tatbik edildiğinin anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır.

OSMANLI ARŞİVİ'NDE BULUNAN TANZİMAT SONRASI FONLAR

XVII. yüzyıldan itibaren Divân-ı Hümayûn'un önemini kaybetmeye başlamasıyla, devlet merkezi Sadrazam konağı olan Bâb-ı Âsafî'ye kaymış, Divân-ı Hümayûn kalemleri ve tutulan kayıtlar da buraya intikal etmiştir. XVIII. yüzyıl sonu ile XIX. yüzyıl başlarında Osmanlı Devlet yönetiminin, yapılacak reformların plânlaması, işleyişi ve icrası için yeni bir teşkilatlanmaya ihtiyacı vardı. Devlet adamları, ülke yönetiminde batılı kurumların ve zihniyetin yerleşmesine çalışmışlar, hükümdarlık ve sadrazamlık gibi en önemli müesseseleri de bu anlayış çerçevesinde yönlendirmek istemişlerdir. 1836'da Sadaret müesseselerinin bazı birimleri Dahiliye, Hariciye ve Deavî nezaretlerine dönüştürülerek bir görev dağılımı yapılmış, ayrıca Bakanlar Kurulu niteliğinde Meclis-i Vükelâ, danışma meclisi niteliğinde Meclis-i Vâlâ, Dâr-ı Şurâ gibi meclisler faaliyete geçerek imparatorluğun sonuna kadar varlığını sürdürecektir. Bâb-ı Âlî kompleksi oluşturulmuştur. Bu teşebbüsler, çağdaş kabine sistemine doğru atılan ilk adımlardır.

Bâb-ı Âlî heyetinin dışında da tedricen Karantina (1838), Maliye (1839), Zaptiye (1839), Ticaret ve Ziraat (1839), Posta ve Telgraf (1840), Hazîne-i Hassa (1850), Maârif (1857), Defter-i Hakanî (1871), Adliye (1877), ve Harbiye (1908) nezaretleri kurularak o günkü ihtiyaçlara uygun yeni bir teşkilatlanmaya gidilmiştir.

Bâb-ı Âlî heyetinin başlangıç dönemlerinde birbirleriyle ve Sadaret'le yakın bir ilişki içinde olmaları, aynı bürokratik kanalları kullanmaları neticesini de beraberinde getirmiştir. Bâb-ı Âlî bünyesindeki memur ve kalemler aşağı yukarı 40 yıl kadar bu birimlerce ortak kullanılmış, ürettikleri bürokratik malzeme de Bâb-ı Âlî Evrak Odası'nda muhafaza edilmiştir. Bu nedenle Bâb-ı Âlî Evrakı olarak tanımlanan belge

gurubu, Sadaret, Meclis-i Vâlâ, Dahiliye, Hariciye ve Deavî nezaretleri belgelerini bir bütün olarak ihtiva eder. Ancak tasnifte uygulanan provenans sistem gereğince bunlar ayrı ayrı fonlara bölünmüştür.

Sadaret evrakının önemli bir kısmını oluşturan irâdeler; mütalaasına ihtiyaç duyulan husus hakkında padişahın emrini ihtiva eden belgelerdir. Tanzimat öncesi dönemde sadrazam tarafından padişaha yazılı olarak arz tezkiresinin üzerine padişahın kendi hatt-ı hümayûnuyla yazdığı emir, aynı belge üzerinde yer alırdı. 1832'den sonra şifahi olarak sâdır olmaya başlanan ve Mâbeyn başkâtibi tarafından yazıya geçirilen bu emirler, Sadaret bünyesindeki Âmedî Odası'nda, *Îrâde Kayıt Defterleri*'ne kaydedilerek yürürlüğe girerdi. Meşrutiyet döneminde Îrâde'nin sâdır oluş biçimi ise, vekiller heyetinin kararlarını tasdikten ibarettir.

Orijinal tasnifi korunarak araştırmaya açılan Îrâdeler, 1839'dan itibaren 77 yıllık bir süreyi kapsar. 1916 yılına kadar sadaret ve daireler esas alınarak tertib olunan irâdeler, bu tarihten sonra dosya usulüne göre tasnif edilmiş, konularına göre sınıflandırılmıştır.

Sadaret, Osmanlı Arşivi'nde gerek yoğunluk, gerek çeşitlilik açısından en geniş fonlardan birisidir.

Bâb-ı Âlî'deki Sadaret Dairesi ve çevresinde oluşan diğer dairelerin bünyelerindeki kalem, oda ve müdüriyetlerde pek çok belge birikmiştir. Aşağıdaki kısımlarda, öncelikle Bâb-ı Âlî ünitesinin merkez teşkilatı hüviyetinde olan Sadaret Dairesi kalemleri, Sadaret'in Arşivi niteliğindeki Bâb-ı Âlî Evrak Odası ve Bâb-ı Âlî bünyesinde bulunan nezaretler dışındaki (Dahiliye ve Hariciye Nezareti) idarî organlar; Deavî Nezareti, Şûra-yı Devlet, Meclis-i Vâlâ Daireleri sırasıyla işlenmiştir.

1. BÂB-I ÂLÎ SADARET DAİRESİ KALEMLERİNE AİT BELGELER

Divân-ı Hümayûn'da yer alan bir çok kalem, sembolik olsa dahi Tanzimat'tan sonra da Sadaret Dairesi içinde görülmektedir.

Bâb-ı Âlî'de evrakın giriş ve çıkışının kontrol edilip kaydının yapıldığı iki kayıt odası görülmektedir. Dahiliye Kalemî ve Bâb-ı Âlî Evrak Odası. Dahiliye Kalemî; vilayetlere giden ve vilayetlerden gelen evrakın genel evrak kalemî makamındadır. Bâb-ı Âlî Evrak Odası ise nezaretlerden gelen ve nezaretlere giden evrakın kayıt işlemlerini yürütmektedir.

Vilayetlerden Bâb-ı Âlî'ye gelen evrak müsteşar tarafından görülüp, havalesi işaretlenerek Dahiliye kalemine gelir. Orada defterine kaydedildikten sonra havalesine göre Bâb-ı Âlî dairelerinden birine gönderilirdi.

Nezaretlerden gelen evrak da müsteşar tarafından görüldükten sonra Bâb-ı Âlî Evrak Odası'na gelerek defterine kaydedilip ilgili dairesine gönderilirdi.

Bâb-ı Âlî'den vilayetlere giden evrak yine Dahiliye Kalemi'ne gelip defterine kaydedilerek ilgili vilayete gönderilirdi.

Bâb-ı Âlî'den nezaret ve dairelere giden evrak ise Bâb-ı Âlî Evrak Odası'nda defterine kaydedilerek ilgili dairesine gönderilirdi.

Ancak H. 1289/M. 1872 yılında Dahiliye Kalemi'nin ortadan kalkmasıyla birlikte bu kalemin görevleri de Bâb-ı Âlî Evrak Odası'na verilmiştir. Dahiliye Kalemi yerine ise evrakı mühürlemek görevini yürütecek olan *İcra Odası* tesis edilmiştir. Böylece H. 1289'dan itibaren Bâb-ı Âlî ile nezaret ve vilayetler arasında gelen-giden evrakın kaydedilmesi ve işlemlerinin yürütülmesi Bâb-ı Âlî Evrak Odası tarafından yapılır olmuştur.

H. 1256/M. 1840 yılından Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar geçen zamanı ihtiva eden Sadaret dairesi evrakı kalemlerine göre aşağıda görüldüğü şekilde incelenmiş ve tasnif olunmuştur.

- a. Hazîne-i Evrak Müdürlüğü - İrâdeler
- b. Sadaret Divân (Beylikçi) Kalemi Belgeleri
 - ba. Düvel-i Ecnebiye Belgeleri
 - bb. Mühimme Belgeleri
 - bc. Nâme-i Hümayûn Belgeleri
 - bd. Mukâvele Belgeleri
- c. Sadaret Mektubî Kalemi Belgeleri
 - ca. Mühimme Odası Belgeleri
 - cb. Umum Vilayet Belgeleri
 - cc. Nezaret ve Devâir Belgeleri
 - cd. Meclis-i Vâlâ Belgeleri
 - ce. Deavî Belgeleri
 - cf. Şûra-yı Devlet Belgeleri
 - cg. Divân-ı Ahkâm-ı Adliye Belgeleri
- d. Sadaret Âmedî Kalemi Belgeleri ve Meclis-i Vükelâ Belgeleri
 - da. Âmedî Kalemi Belgeleri
 - db. Mevlis-i Vükelâ Belgeleri
- e. Sadaret Teşrifat Kalemi Belgeleri
- f. Sadaret Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi Belgeleri

- g. Sadaret Muhasebe Kalemi Belgeleri
- h. Sadaret Evrak Kalemi Belgeleri
- 1. Sadaret Müteferrik Belgeleri

Bu kısımlar ve tasnifleri hakkındaki malûmât yeri geldikçe verilecektir.

a. Hazîne-i Evrak Müdürlüğü - İrâdeler

İrâde, Padişahın emri, fermanı, arzusu mânâsına gelir. 1832 senesinden evvel, herhangi bir mesele hakkında padişahın mütâlaasına lüzûm görüldüğünde, meselenin hülâsasî padişaha sunulurdu. Buna "*arz tezkiresi*" veya "*telhis*" denirdi. Padişah, telhisi okuyarak mesele hakkındaki fikrini üzerine kısaca yazardı.

Bu tarihten sonra arz tezkirelerinin Serkâtib-i Şehriyârî denilen, padişahın hususî başkâtibine hitaben yazılması usul ittihaz olunmuş idi. Başkâtib, bunu padişaha okur, o da şifahî olarak mütâlaasını bildirir ve bu mütâlaa, arz tezkiresinin altına ve eğik olarak başkâtib tarafından sadrazama hitâben yazılırdı. İşte bu şekle irâde denmiştir. Meşrutîyet'ten sonra ise bu usûl terk olunmuş ve padişahlar, vekiller heyeti kararlarını tasdik etmekle iktifa etmişlerdir. Yine buna da irâde denmiştir. İrâde usûlu kabul olunduktan sonra, fermanlar ancak pek muayyen meselelere; nişan, berat tevcihi, imtiyaz itâsı, kiliselerin tamiri, büyük rütbe ve memuriyetlerin verilmesi gibi şeylere inhisar etmiştir.

Arşivimizde bulunan irâdeler, mevzuları itibariyle 5 kısımda incelenmektedir:

1. 1255/1309 Yılı İrâdeleri,
2. 1310/1334 Yılı İrâdeleri,
3. Dosya Usûlü İrâdeler,
4. Eyalât-ı Mümtâze İrâdeleri:
 - a. Bulgaristan
 - b. Cebel-i Lübnan
 - c. Girid
 - d. Mısır
 - d1. Mısır İrâdeleri
 - d2. Mısır Taltîfât İrâdeleri
 - e. Sisam
 - f. Yunanistan
5. Mesâil-i Mühimme İrâdeleri.

Bu kısımlar hakkında malûmat yeri geldikçe verilecektir.

aa. 1255-1309 Yılları İrâdeleri

H. 1255-1309/M. 1839-1891 seneleri arasında çıkan irâdeler başlangıçta Dahiliye, Hariciye, Meclis-i Vâlâ olarak üç kısma ayrılmış iken bilâhare bu kısımlara Meclis-i Mahsûs, Şûra-yı Devlet ve Divân-ı Ahkâm-ı Adliye de ilâve olunarak devam edilmiştir. Her yıl kronolojik olarak yukarıdaki kısımları ihtiva eden birer cilt katalog meydana getirilmiştir. Katalogların H. 1288/M. 1871 senesine kadar olanları iki nüsha olarak yeni yazıya çevrilmiştir. Eski yazı olanları tek nüshadır. Katalog adedi 54'tür. Bu fonda toplam vesika sayısı irâde ve leff dahil 305.832'dir. Bu irâdeler analitik envanter sisteme göre tasnif edilmiştir.

H. 1255/M. 1839 senesinden H. 1310/M. 1892 senesine kadar olan irâdelerin kısımları ve bu kısımların ihtiva ettikleri tarihler ile vesika sayıları şöyledir.

Kısım	Tarih	İrâde Adedi	Leff Adedi
Dahiliye	1255-1309/ 1839-1892	91.067	77.358
Hariciye	1255-1309/ 1839-1892	25.213	17.419
Meclis-i Vâlâ	1256-1284/ 1840-1868	25.576	24.497
Meclis-i Mahsûs	1270-1309/ 1853-1892	5.666	19.292
Şûra-yı Devlet	1284-1309/ 1867-1892	6.914	9.938
Divân-ı Ahkâm-ı Adliye	1285-1296/ 1868-1879	863	2.024
Toplam		155.304	150.528

1255-1309 yılı irâdelerine ait katalogların yıl esasına göre dökümü aşağıdaki çizelgede verilmiştir. Bu çizelgede nezaretlerin yıllara göre ne kadar irâdesinin mevcut olduğunu çıkarmak mümkün olmaktadır.

1255-1309 Yılları Arasındaki İrâde Kataloglarının Yıl ve Kurumlarına Göre Dökümü

Katalog Gen.No.	Tarih		Dahiliye	Hariciye	Şûra-yı Devlet	Meclis-i Mahsûs	Meclis-i Vâlâ	Divân-ı Ahkâm-ı Adliye
	Hicrî	Miladî	Vesika	Vesika	Vesika	Vesika	Vesika	Vesika
261	1255	1839-40	383	134				
262	1256	1840-41	1.232	300			264	
263	1257	1841-42	967	343			321	
264	1258	1842-43	972	156			310	
265	1259	1843	599	201			144	
266	1260	1844-45	1.500	343			247	
267	1261							

Katalog Gen.No.	Tarih		Dahiliye	Hariciye	Şûra-yı Devlet	Meclis-i Mahsûs	Meclis-i Vâlâ	Divân-ı Ahkâm-ı Adliye
	Hicrî	Miladî	Vesika	Vesika	Vesika	Vesika	Vesika	Vesika
268	1262	1845-46	1.002	299			364	
269	1263	1846-47	1.644	242			804	
270	1264	1847-48	1.677	255			1.161	
271	1265	1848-49	1.609	571			989	
272	1266	1849-50	1.489	569			1.256	
273	1267	1850-51	1.442	541			1.868	
274	1268	1851-52	1.373	495			1.579	
275	1269	1852-53	1.520	549			2.189	
276	1270	1853-54	2.045	574		76	1.941	
277	1271	1854-55	1.757	641		118	1.425	
278	1272	1855-56	1.940	765		112	1.048	
279	1273	1856-57	2.110	770		109	8.15	
280	1274	1857-58	1.733	733		117	878	
281	1275	1858-59	1.847	752		108	1.011	
282	1276	1859-60	1.505	560		206	717	
283	1277	1860-61	1.331	591		171	927	
284	1278	1861-62	1.512	578		121	1.086	
285	1279	1862-63	1.310	537		85	883	
286	1280	1863-64	1.643	507		52		
287	1281	1864-65	1.017	416		46	853	
288	1282	1865-66	920	392		30	947	
289	1283	1866-67	943	433		113	882	
290	1284	1867-68	855	421	64	49	667	
291	1285	1868-69	1029	419	555	58		66
292	1286	1869-70	1424	408	146	76		82
293	1287	1870-71	1.301	346	98	72		91
294	1288	1871-72	1.229	324	126	86		74
295	1289	1872-73	1.186	356	206	156		69
296	1290	1873-74	1.159	237	133	136		102
297	1291	1874-75	1.357	4.246	32	166		141
298	1292	1875	1.325	263	76	163		111
299	1293	1876	1.468	267	160	133		59
300	1294	1877	1.657	297	195	185		29

Katalog Gen.No.	Tarih		Dahiliye	Hariciye	Şûra-yı Devlet	Meclis-i Mahsûs	Meclis-i Vâlâ	Divân-ı Ahkâm-ı Adliye
	Hicrî	Miladî	Vesika	Vesika	Vesika	Vesika	Vesika	Vesika
301	1295	1878	1.255	267	367	135		15
302	1296	1878-79	1.392	316	459	218		24
303	1297	1879-80	1.499	206	214	133		
304	1298	1880-81	1.491	212	262	75		
305	1299	1881-82	1.843	248	351	59		
306	1300	1882-83	2.112	347	292	74		
307	1301	1883-84	1.253	296	315	42		
308	1302	1884-85	2.446	289	377	50		
309	1303	1885-86	3.071	330	365	181		
310	1304	1886-37	3.118	326	307	263		
311	1305	1887-88	3.619	298	283	310		
312	1306	1888-89	3.790	307	279	290		
313	1307	1889-90	3.096	319	275	325		
314	1308	1890-91	3.903	317	148	398		
315	1309	1891-92	4.167	304	729	369		

ab. 1310-1334 Yılları İrâdeleri

H. 1310-1334/M. 1897-1916 tarihleri arasında çıkan irâdelerin devlet teşkilatına ve nezaretlere göre tertip ve tanzim edilmelerinden meydana gelmiştir. Dairelerin her biri için bir seneliği bir arada olmak üzere eski yazı ile ay-ay müstakil kataloglar tertip olunmuştur. Fonda bazı bölümler H. 1310/M. 1334 arasında kesintisiz devam ettiği halde bazıları muhtelif tarihlerde kesintiye uğramaktadır. Fondaki vesika sayısı 142.095, katalog adeti ise 484'tür. Yapılan yıl tevhidleri ile bu sayı 80 ciltte toplanmıştır.

Bu irâdeler analitik envanter sisteme göre tasnif edilmiştir.

1310-1334 Yılları İrâdelerinin Genel Dökümü

Katalog Genel No	Nezaret veya Dairenin adı	Tarih		İrâde Sayısı
		Hicrî	Miladî	
317	Adliye ve Mezâhib	1310 - 1332	1892 - 1914	4.978
318		1323 - 1334	1905 - 1916	
319	Askerî	1310 - 1319	1892 - 1901	
320		1320 - 1327	1902 - 1909	6.471

Katalog Genel No	Nezaret veya Dairenin adı	Tarih		İrâde Sayısı
		Hicrî	Miladî	
321	Bahriye	1310 - 1334	1892 - 1916	752
322	Defter-i Hakanî	1310 - 1327	1892 - 1909	1.211
323	Dahiliye	1310 - 1315	1892 - 1897	
324		1316 - 1323	1898 - 1905	12.768
325		1324 - 1334	1906 - 1916	12.768
326	Evkâf	1310 - 1334	1892 - 1916	3.755
327	Harbiye	1328 - 1334	1910 - 1916	8.773
328		1328 - 1334	1910 - 1916	
329	Hariciye	1310 - 1319	1892 - 1901	22.386
330		1320 - 1334	1902 - 1916	
331	Hususî	1310	1892	
332		1311	1893	
333		1312	1894	
334		1313	1895	
335		1314	1896	
336		1315	1897	
337		1316	1898	
338		1317	1899	
339		1318	1900	
340		1319	1901	
341		1320	1902	
342		1321	1903	
343		1322	1904	
344		1323	1905	
345		1324	1906	
346		1325	1907	
347		1326	1908	
348		1327	1909	
349	İlmiye	1315 - 1327	1897 - 1909	247
350	İmtiyaz ve Mukâvelât	1310 - 1333	1892 - 1915	239
351	Kanun ve Nizamât	1310 - 1327	1892 - 1905	257
352	Maârif	1310 - 1333	1892 - 1915	1.400
353	Mâbeyn-i Hümayûn	1328 - 1334	1910 - 1916	1.573
354	Maliye	1310 - 1318	1892 - 1900	5.820
355		1319 - 1334	1901 - 1916	
356	Meclis-i Mahsûs	1329 - 1334	1911 - 1916	2.296
357	Meclis-i Umumî	1329 - 1334	1911 - 1916	684
358	Meşihat	1310 - 1334	1892 - 1916	196
359	Nâfia	1310 - 1334	1892 - 1916	1.010
360	Orman ve Meâdin	1311 - 1329	1893 - 1911	677
361	Rüsûmât	1310 - 1327	1892 - 1905	1.700
362	Sadaret	1329 - 1334	1911 - 1916	127
363	Sıhhiye	1310 - 1328	1892 - 1910	178

Katalog Genel No	Nezaret veya Dairenin adı	Tarih		İrâde Sayısı
		Hicrî	Miladî	
364	Şehremaneti	1310 - 1328	1892 - 1910	1.110
365	Şûra-yı Devlet	1331 - 1334	1919 - 1916	20
366	Taltifat	1310	1892	
367		1311	1893	
368		1312	1894	
369		1313	1895	
370		1314	1896	
371		1315	1897	
372		1316	1898	
373		1317	1899	
374		1318	1900	
375		1319	1901	
376		1320	1902	
377		1321	1903	
378		1322	1904	
379		1323	1905	
380		1324	1906	
381		1325	1907	
382		1326	1908	
383		1327	1909	
384		1328	1910	
385		1329	1911	
386		1330	1912	
387		1331	1913	
388		1332	1914	
389	Taltifat	1333	1915	
390		1334	1916	
391	Tekaüt Sandığı	1310 - 1327	1892 - 1909	1.385
392	Telgraf ve Posta	1310 - 1333	1892 - 1915	1.317
393	Ticaret ve Zirâat	1330 - 1334	1912 - 1916	1.711
394	Tophâne-i Âmire	1310 - 1326	1892 - 1909	762
395	Zaptiye	1310 - 1327	1892 - 1905	171
396	Ticaret ve Nâfia	1315 - 1329	1897 - 1909	764

NOT: İrâde taltifatların indeksi çıkarılmış olup 1.028 numaralı katalog olarak hizmete sunulmuştur.

ac. Dosya Usûlü İrâdeler

H. 1332/M. 1916 tarihinden itibaren irâdeler "*dosya usûlü*"ne göre tasnif edilmiştir. Buna göre irâdeler, ait oldukları nezaret ve dairelere göre değil de, ihtiva ettikleri meselelere ve konulara göre gruplandırılmış ve Osmanlı Devleti'nin ilgâsına

kadar bu sistem kullanılmıştır. Bu tasnif önce 8 ana gruba daha sonra da her grup kendi arasında tâli gruplara ayrılmıştır. Bazı konularda H. 1334/M. 1916 senesinden önceye ait eski irâde ve hatt-ı hümayûnların da bulunduğu ve konunun evveliyatı olması bakımından bunların aynı dosyada toplandığı görülmektedir. Fonda mükerrerleri dışında 87 dosya mevcuttur. Ayrıca her dosyanın muhteviyatını gösteren 8 adet de dosya defteri bulunmaktadır.

Dosya usûlüne göre irâdelerin yeni yazı ile bir adet kataloğu vardır.

Dosya Usûlü Irâdeler Listesi

Katalog Genel No	Karton No	Muhteviyâtı (Konu Başlıkları)	Tarih		Adet
			Hicrî	Miladî	
397	1	Hutût-ı Hümayûn, Nâme-i Hümayûn ve Beyannâme-i Hümayûn	1333 - 1341	1914 - 1922	81
	2	Makâm-ı Saltanat-ı Seniyye'ye Mûteallik Hususât (II.Abdülhamit, V. Mehmet, VI. Mehmet Zamanları, Cülûs, Kutlama, Elçi Kabulü, Rütbelere vs.)	1327 - 1341	1909 - 1922	440
397	3	Hanedân-ı Saltanat-ı Seniyye'ye Mûteallik Hususât (Şehzadegân, Damatlar, Kadın Efendiler vs.)	1326 - 1340	1908 - 1922	980
	4	Heyet-i Vükelâ Teşkilat ve Tebeddülâtı (Kabineler)	1326 - 1340	1908 - 1922	462
	5	Meclis-i Umumî'ye Ait Mukarrerât	1293 - 1338	1876 - 1920	429
	6	Huzûr-ı Hümayûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne'ye Kabul Olunanlara Mûteallik Tezâkir	1334 - 1340	1916 - 1922	102
	7	Mahzûziyet-i Seniyye-i Cenâb-ı Pâdişâhî'yi Mübeşşir Tezâkir	1334 - 1340	1916 - 1922	277
	8	Emlâk-ı Hümayûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne'ye Ait Hususât	1301 - 1334	1884 - 1916	137
	9	Eyyâm-ı Mübâreke ve A'yâd-ı Resmiye	1327 - 1341	1909 - 1922	282
	10	Eyyâm-ı Mahsûsa-i Ecnebiye	1334 - 1340	1916 - 1922	23
	11	Atâyâ-yı Seniyye	1334 - 1336	1916 - 1918	16
	12	Sefâret ve Şehbenderlik İhdâsı (Bavyera, Almanya, İran, İngiltere, İtalya, Vatikan vs.)	1334 - 1340	1916 - 1922	187
	13	Müteferrika (Trablusgarp, Mekke-i Mükerrreme Müessesât-ı Hayriyye)	1331 - 1341	1913 - 1922	268
	14	Tahsisât-ı Müttehavvile Zemâimi ve Nakl-i Tahsisât (Çeşitli Dairelere Ait)	1332 - 1340	1914 - 1922	332
	15-1	Nizamât (Rûûs, Dârülaceze, Dahiliye Memurları vs.)	1309 - 1340	1891 - 1922	345
	15-2	Nizamât (Mahkûm Yiyecekleri, Bahriye Müfettişliği vs.)	1299 - 1340	1882 - 1922	275
	15-3	Nizamât (Pasaport, A'sar, Musikî Encümeni vs.)	1328 - 1341	1906 - 1922	130
	16	Mukâvelât-ı Âdiye	1330 - 1340	1912 - 1922	43
	17-1	İmtiyazat ve Mukâvelât-ı Meâdin	1325 - 1335	1907 - 1917	187

Katalog Genel No	Karton No	Muhteviyâtı (Konu Başlıkları)	Tarih		Adet
			Hicrî	Miladî	
	17-2	İmtiyazât ve Mukâvelât-ı Meâdin (Bolu Arsenik Madeni, Aydın Zımpara Madeni vs.)	1334 - 1339	1916 - 1920	184
	17-3	İmtiyazât ve Mukâvelât-ı Meâdin (Denizli Krom Madeni, Trabzon Bakır Madeni vs.)	1336 - 1339	1917 - 1920	223
	17-4	İmtiyazât ve Mukâvelât-ı Meâdin (Kastamonu Kömür Madeni, İzmir Kurşun Madeni vs.)	1336 - 1338	1918 - 920	228
	17-5	İmtiyazât ve Mukâvelât-ı Meâdin (Karesi Boraksit Madeni, Akşehir Elektrik Barajı vs.)	1337 - 1341	1919 - 1922	185
	17-6	İmtiyazât ve Mukâvelât-ı Meâdin (Edirne Petrol Madeni, Menteşe Krom Madeni vs.)	1340 - 1341	1922 - 1922	47
	18	İmtiyazât ve Mukâvelât (Liman, Rıhtım vs.)	1308 - 1340	1890 - 1922	269
397	19	İmtiyazât ve Mukâvelât (Telefon, Tramvay, Su, Elektrik, Osmanlı Bankası vs.)	1325 - 1341	1907 - 1922	406
	20	Muahedât ve Ukûd-ı Düveliyeye (Bulgaristan, İngiltere, Almanya, Rusya vs.)	1330 - 1336	1912 - 1918	79
	21	Ereğli Kömür Madenleri	1277 - 1339	1861 - 1921	68
	22	İmtiyazât ve Mukâvelât (Vapurlar, Köprüler Ecnebî Müesseseler vs.)	1313 - 1340	1895 - 1922	352
	23	Müzakerât (Ecnebî Devletlere Gönderilen Fevkalade Memurlar)	1334 - 1339	1916 - 1921	46
	24	Nişan ve Madalyalar (Ertuğrul, İftihar, İmtiyaz, Rütbe vs. Nişanlar)	1262 - 1339	1846 - 1920	428
	25	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Sadaret, Şûra-yı Devlet, Divân-ı Muhasebât)	1334 - 1341	1916 - 1922	88
	26	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Dahiliye, Merkez)	1334 - 1335	1916 - 1917	90
	27	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Aşâir ve Muhacirîn ile Polis Müdüriyetleri)	1334 - 1341	1916 - 1922	376
	28	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Vakıflar, Mutasarrıflar)	1334 - 1340	1916 - 1922	586
	29	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Dahiliye, Mülkiye, Müfettişlik ve Vilayet Mektupçuları)	1334 - 1339	1916 - 1921	148
	30-1	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Dahiliye, Kaza Kaymakamlıkları)	1334 - 1335	1916 -.1916	220
	30-2		1335	1917	272
	30-3		1335 - 1337	1917 -1919	250
	30-4		1337 - 1341	1919 - 1922	387
	31	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Hariciye Merkez ve Taşra)	1334 - 1340	1916 - 1922	288
	32	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Adliye Merkez ve Taşra)	1334 - 1341	1916 - 1922	653
	33	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Maliye, Rûsûmât, Defter-i Hakanî)	1334 - 1339	1916 - 1921	238
	34	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Evkâf, Nâfia, Ticaret ve Zîrâat, Merkez)	1334 - 1341	1916 - 1922	170
	35	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Maarif, Posta ve Telgraf, İlaşe)	1334 - 1340	1916 - 1922	180

Katalog Genel No	Karton No	Muhteviyâtı (Konu Başlıkları)	Tarih		Adet
			Hicrî	Miladî	
	36	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Menâsıb-ı Hümayûn, Devlet Hizmetinde Ecnebî Tebea)	1335 - 1340	1917 - 1922	233
	37-1	Teşkilat (Şehremaneti, Vilayât Teşkilatı, Teşkilat-ı Mehâkim)	1271 - 1341	1854 - 1923	379
397	37-2	Teşkilat (Sadaret, Nezaretler, Daireler ve Komisyonlar Teşkilatı)	1280 - 1340	1863 - 1922	476
	38	Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihatı (Sıhhiye)	1334 - 1341	1916 - 1922	255
	39	Taltifat-ı Memurîn (Mülkiye, Saray, İlmiye, Hariciye vs.)	1332 - 1340	1914 - 1922	296
	40	Taltifat-ı Memurîn (Adliye, Evkâf, Maliye, Ticaret, Ziraat vs.)	1334 - 1341	1916 - 1922	252
	41	Taltifat-ı Memurîn (Şehremaneti Rûsûmât, Sıhhiye, Polis Müdüriyeti vs.)	1326 - 1341	1908 - 1922	218
	42	Taltifat-ı Memurîn (Dahiliye)	1334 - 1341	1916 - 1922	580
	43-1	Taltifat-ı Memurîn (Osmanlı Tebeasının Dışındaki Memurlar)	1334 - 1341	1916 - 1923	282
	43-2		1335 - 1337	1917 - 1919	573
	44	Taltifat-ı Nisvân	1334 - 1340	1916 - 1922	62
	45-1	Taltifat-ı Memurîn (Tebea-ı Ecnebiye)	1334 - 1336	1916 - 1918	269
	45-2	Tebea-ı Ecnebiyyeye Verilen Nişanlar	1334 - 1341	1916 - 1922	436
	46	Taltifat-ı Memurîn (Ecnebî Devletlerce Verilenler)	1334 - 1340	1916 - 1922	249
	47	Taltifat-ı Memurîn (Hilâl-ı Ahmer)	1334 - 1340	1916 - 1922	551
	48	Taltifat-ı Memurîn (Osmanlı Donanma Cemiyeti)	1335 - 1337	1917 - 1919	192
	49-1	Kavânîn	1332 - 1337	1914 - 1919	419
	49-2		1334 - 1341	1916 - 1922	329
	49-3	Kavânîn (Ceza Kanunu)	1262 - 1337	1846 - 1919	292
	49-4	Kavânîn	1333 - 1336	1915 - 1918	479
	49-5	Kavânîn (1327 Yılı Muvâzene)	1329 - 1335	1911 - 1917	321
	49-6	Kavânîn (1328 Yılı Muvâzene)	1331 - 1340	1913 - 1922	391
	49-7	Kavânîn (1329, 1330 Yılı Muvâzene)	1331 - 1336	1913 - 1917	87
	49-8		1333 - 1340	1915 - 1922	329
	49-9	Kavânîn	1296 - 1340	1879 - 1922	262
	49-10	Kavânîn (Muvâzene-i Umumiye)	1272 - 1341	1855 - 1922	502
	49-11	Kavânîn (Kanun-ı Esasî, İntihâb-ı Mebusân, Mecelle)	1286 - 1338	1869 - 1919	160
	50-1	Kavânîn-i Muvakkata	1334 - 1336	1916 - 1918	490
	50-2		1332 - 1338	1914 - 1919	822
	50-3		1337 - 1339	1919 - 1920	412
	50-4		1339 - 1341	1921 - 1922	387
	50-5		1301 - 1341	1883 - 1922	84
397	51	Muafiyet-i Rûsûmiye	1334 - 1341	1916 - 1922	66
	52	Surre-i Hümayûn (Haremeyn-i Şerifeyn)	1334 - 1337	1916 - 1919	47
	53	Hitabet Tevcihatı	1334 - 1341	1916 - 1922	359

Katalog Genel No	Karton No	Muhteviyâtı (Konu Başlıkları)	Tarih		Adet
			Hicrî	Miladî	
	54	İdare-i Örfiye Kanunları	1336 - 1340	1917 - 1922	91
	55-1	Afv-ı Ceza	1334 - 1334	1916 - 1916	144
	55-2		1335 - 1336	1917 - 1918	286
	55-3		1336 - 1341	1918 - 1922	341
	56-1	Tahfif-i Ceza	1334 - 1335	1916 - 1917	454
	56-2		1335 - 1336	1917 - 1918	452
	56-3		1336 - 1338	1918 - 1920	46
	57	İade-i Hukuk-ı Memnûa, Kısas, İdam, Müebbed	1334 - 1341	1916 - 1922	246
	58	Hicaz Demiryolu'na Müteallik Muamelât	1334 - 1336	1916 - 1918	77
	59	Osmanlı İtibar-ı Millî Bankası	1334 - 1340	1916 - 1922	56
	60	Kaydı Terkin Olunan Emvâl, Evkâf Muamelâtı	1334 - 1340	1916 - 1922	199
	61	Memurinin Azl ve Muhakemesi	1334 - 1340	1916 - 1922	340
	62	Mekâtib, Dârü'l- eytamlar, Cemiyetler, Asâr-ı Atika Hafriyatı	1284 - 1341	1868 - 1922	397
	63	Müsted'iyât	1334 - 1340	1916 - 1922	619
	64	Kongre ve Konferanslar	1336 - 1339	1917 - 1921	12
	65-1	Şirketler	1330 - 1340	1912 - 1922	351
	65-2		1336 - 1338	1918 - 1919	387
	65-3		1338 - 1341	1920 - 1922	178
	66-1	Vilayât Bütçeleri (Aydın, Ankara, Adana, Sivas vs.)	1335 - 1340	1917 - 1922	328
	66-2	Vilayât Bütçeleri (İstanbul, Trabzon, Beyrut vs.)	1335 - 1340	1917 - 1922	474
	66-3	Vilayât ve Elviye-i Gayr-i Mülhaka Bütçeleri (Ankara, Kastamonu, Halep, Suriye vs.)	1334 - 1340	1916 - 1922	329
	66-4	Vilayât ve Elviye-i Gayr-i Mülhaka Bütçeleri (Maraş, Karesi, İçel, İzmit, Çatalca vs.)	1334 - 1340	1916 - 1922	596
	66-5	Vilayât ve Elviye-i Gayr-i Mülhaka Bütçeleri (Bolu, Canik, Urfa, Maraş.)	1334 - 1337	1916 - 1919	391
	67	Cemaât-ı Gayr-i Müslime (Tayin, Ruhsat vs.)	1334 - 1340	1916 - 1922	139
	68	Mütenevvia (Demiryolları, Takvim-i Vekayi vs.)	1254 - 1326	1839 - 1908	193
	69	Haricî Mesâil-i Siyasiyye (Akabe, Küveyt vs.)	1286 - 1324	1870 - 1907	470
	70	Haricî Mesâil-i Siyasiyye (Fransa, Lando ve Tubin, Tunus ve Cezayir'in İşgali)	1242 - 1319	1825 - 1902	306
397	71-1	Haricî Mesâil-i Siyasiyye (Boğazların Mesdudiyeti)	1257 - 1320	1841 - 1902	83
	71-2	Haricî Mesâil-i Siyasiyye (Süveyş Kanalı)	1271 - 1322	1855 - 1904	300
	72	Muhaberat (Rusya, Sırbistan, Karadağ)	1292 - 1299	1875 - 1882	175
	73	Yunan Hududu'nun Tashihi (Berlin Konferansı)	1295 - 1301	1878 - 1884	374
	74-1	Ermeni Hareketleri	1308 - 1327	1891 - 1909	254
	74-2	Anadolu Islahatı Layihaları	1295 - 1333	1878 - 1915	275
	75-1	Avusturyalı Mülteciler	1265 - 1266	1849 - 1850	320
	75-2		1266 - 1268	1850 - 1851	
	76-1	Harbiye Tevcihat, Terfiat, Taltifat	1334 - 1334	1916 - 1916	208
	76-2		1334 - 1335	1916 - 1917	249

Katalog Genel No	Karton No	Muhteviyâtı (Konu Başlıkları)	Tarih		Adet
			Hicrî	Miladî	
	76-3		1335 - 1335	1916 - 1917	260
	76-4		1335 - 1337	1916 - 1919	416
	76-5		1336 - 1337	1917 - 1919	614
	76.6		1336 - 1341	1917 - 1922	435
	77	Harbiye Teşkilatı, Terhis, Müteferrika	1334 - 1341	1916 - 1922	263
	78-1	Harbiye, Mütekaidîn	1334 - 1335	1916 - 1917	252
	78-2		1335 - 1335	1917 - 1917	445
	78-3		1337 - 1340	1918 - 1922	489
	78-4		1340 - 1341	1921 - 1922	58
	79-1	Mehâkim-i Askeriye ve Divân-ı Harbler	1334 - 1334	1916 - 1916	252
	79-2		1333 - 1334	1915 - 1916	165
	79-3		1334 - 1335	1916 - 1916	252
	79-4		1335 - 1341	1916 - 1922	439
	79-5		1336 - 1340	1918 - 1922	565
	79-6		1340 - 1341	1922 - 1922	76
	80	Harbiye Müteferrika	1334 - 1341	1916 - 1922	252
	81	Jandarma Taltifat, Terfiât, Mütekaidîn	1337 - 1338	1919 - 1920	735
	82-1	Bahriye Tevcihat, Terfiât, Taltifat	1334 - 1336	1916 - 1918	471
	82-2	Bahriye Tevcihat, Terfiât, Taltifat	1336 - 1341	1918 - 1922	200
	83	Bahriye Mütekaidîn, Donanma, Tersane	1284 - 1341	1867 - 1922	316
	84	Bahriye Meâkim-i Askeriye	1334 - 1341	1916 - 1922	139
	85	Duyûn-ı Umumiye	1269 - 1336	1853 - 1918	262
	86	Yusuf İzettin Efendi Evrakı	1318 - 1334	1900 - 1916	387
	87	Sadrâzamlar	1271 - 1337	1855 - 1919	52
	88	Demiryolu İmtiyaz ve Mukâveleleri	1312 - 1331	1895 - 1913	78
	89	Mustafa Reşit Paşa Evrakı	1217 - 1313	1802 - 1896	63

ad. Eyâlât-ı Mümtâze İrâdeleri

Eyâlât-ı Mümtâze, Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı hususî imtiyaz anlaşmalarıyla idâre olunan eyaletlerdir. Bunlar, devlete maktû bir vergi ve bazıları sefer zamanında asker vererek, dahilî işlerinde tamamen serbest bulunurlardı. Muhtelif tarihlerde görülen Eyâlât-ı Mümtâzelikler şunlardı: Mekke Şerifliği, Mısır Hidivliği, Sisam Beyliği, Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı, Kıbrıs Adası, Bulgaristan Prenslığı, Bosna-Hersek, Kırım Hanlığı, Erdel Krallığı, Eflâk-Boğdan Voyvodallığı ve Aynoroz Emaneti. Bu teşekküllerden 1908 inkılâbından sonra elde kalanlarının imtiyazları ilga olunmuştur.

ad1. Bulgaristan İrâdeleri

H. 1255-1327/M. 1839-1909 tarihleri arasındaki Bulgaristan'a ait irâdeler ve ekleri bir araya getirilerek, diğer tasnif ve bölümlerden alınanların eski kataloglarına da gerekli not düşüldükten sonra kronolojik müstakil bir katalog meydana getirilmiştir. Fonda 1.775 adet vesika, 2.607 leffi bulunmaktadır.

ad2. Cebel-i Lübnan İrâdeleri

H. 1258-1325/M. 1842-1907 tarihleri arasında Cebel-i Lübnan hakkında sâdır olan irâdelerin kronolojik bir düzen içinde bir araya toplanmasından meydana gelmiştir. Fonda 302 adet vesika, 924 leffi bulunmaktadır. Bir adet katalogu mevcuttur.

ad3. Girid İrâdeleri

H. 1255-1327/M. 1839-1909 tarihleri arasındaki Girid'e ait irâdeler ekleri ile birlikte bir araya getirilerek, ait olduğu başka katalog varsa oraya da gerekli not düşüldükten sonra kronolojik olarak müstakil bir katalog meydana getirilmiştir. Fonda 1.408 adet vesika, 3.539 leff bulunmaktadır.

ad4. Mısır İrâdeleri

H. 1255/M. 1839 tarihinden itibaren Mısır'la ilgili olarak çıkan irâdeler taranarak, bunların içinde mühim görülenler varsa eski fonların kataloglarına da işaret edilmek sûretiyle kronolojik ve müstakil bir fon meydana getirilmiştir. Fonda ikisi irâde, ikisi de taltîfât olmak üzere 4 adet katalog defteri mevcuttur.

1. Defter, H. 1255-1300/M. 1839-1882 tarihleri arasında olup, 1.108 vesika ve 2.118 leffi mevcuttur.

2. Defter (İrâde), H. 1301-1331/M. 1883-1912 tarihleri arasında olup, 785 vesika 813 leffi mevcuttur.

3. Defter (Taltîfât), H. 1257-1312 tarihleri arasında olup, 313 vesika, 320 leffi mevcuttur.

4. Defter (Taltîfât), H. 1312-1326 tarihleri arasında olup, 122 vesika, 59 leffi mevcuttur.

ad5. Sisam İrâdeleri

H. 1256-1326/M. 1840-1908 tarihleri arası Sisam'a ait irâdeler ve bunların ekleri bir araya getirilerek gerekli yerlerde irâdenin eski fonuna da not düşülmek

sûretiyle kronolojik ve müstakil bir fon vücuda getirilmiştir. Fonda 271 vesika, 768 leffi mevcuttur.

ad6. Yunanistan İrâdeleri

H. 1316-1322/M. 1898-1905 tarihleri arası Yunanistan'ı ilgilendiren konularda çıkan irâdelerin kronolojik bir düzen içinde bir araya toplanmasından oluşmuştur. Fonda 65 vesika, 768 leffi mevcuttur. 2 adet kataloğu vardır. Bu irâdeler analitik envanter sisteme göre tasnif edilmiştir.

Eyâlât-ı Mümtâze İrâdelerinin Listesi

Katalog Genel No	İrâdenin Ait Olduğu Yer	Tarih		İrâde Adedi	Leff Adedi
		Hicrî	Miladî		
Osmanlı Dönemi Orijinal Katalog	Mısır (İrâde-1)	1255 - 1300	1839 - 1882	1.108	2.118
	Mısır (İrâde-2)	1301 - 1331	1883 - 1912	785	813
	Mısır (Taltîfât-1)	1257 - 1312	1841 - 1894	313	320
	Mısır (Taltîfât-2)	1312 - 1326	1894 - 1908	122	59
	Yunanistan-1	1255 - 1315	1840 - 1898	1.082	--
	Yunanistan-2	1316 - 1322	1898 - 1905	65	768
	Cebel-i Lübnan	1258 - 1323	1842 - 1907	302	924
	Sisam	1256 - 1326	1840 - 1908	271	768
	Bulgaristan	1255 - 1327	1839 - 1909	1.775	2.607
	Girid	1255 - 1327	1839 - 1909	1.408	3.539

ae. Mesâil-i Mühimme İrâdeleri

Hazîne-i Evrak'ın kuruluşu sırasında yapılan ilk tasnif talimatnâmesi esaslarına göre arşiv malzemeleri, devletin kuruluşundan H. 1255/M. 1839'a kadar olanlar, H. 1255-1265/M. 1839-1849 tarihleri arası ve bu tarihten sonra teşekkül edecek olanlar olmak üzere üç ana gruba ayrılmıştır. Yapılacak tasnif çalışmalarına esas ve örnek olmak üzere, ikinci grup olan H. 1255-1265 yılları arasındaki evrakın tasnifi gerçekleştirilmiş ve buna "*Mesâil-i Mühimme İrâdesi*" adı verilmiştir. Tasnifte konu esas alınmış ve Abdülmecid'in tahta çıkış tarihinden itibaren H. 1265 yılına kadar mühim meselelere dair irâdeli evrak bölümlere ayrılarak gruplandırılmıştır. Hazîne-i Evrak'ta yapılan ilk tasnif bu olup, orijinal katalogları ile günümüze kadar tertibini muhafaza etmiştir. İki grup halindeki bu irâdelerin dökümü şöyledir.

Mesâil-i Mühimme İrâdelerinin Listesi

Katalog Genel No	Sıra No	İrâde Gurubunun Adı / Konusu	Evrak Sıra No	Tarih		Katalog Tertibi
				Hicrî	Miladî	
A- Mesâil-i Mühimme-i Mülkiye-i Hususiyye, Mesâil-i Mühimme-i Mahsusa, Mesâil-i Mühimme-i Asâkir-i Cenâb-ı Mülûkâne						
398	1	Tensikât ve Tanzimat-ı Mülkiyye ve Nizamât-ı Belediye ve Ebniyye ve Kanuniyye	1-190	1255 - 1264	1839 - 1847	Analitik Envanter
	2	Asâkir-i Nizâmiyye-i Şâhâne	191-338	1257 - 1264	1841 - 1847	
	3	Tersâne-i Âmire Mesâiline Dair	339-381	1256 - 1264	1840 - 1847	
	4	Tophâne-i Âmire Mesâiline Dair	382-413	1260 - 1264	1844 - 1847	
	5	Hazîne-i Celîle-i Maliye	414-539	1257 - 1264	1841 - 1847	
	6	Hazîne-i Hâssa-i Şâhâne Mesâiline Dair	540-579	1258 - 1264	1842 - 1847	
	7	Hazîne-i Evkâf Mesâiline Dair	580-595	1258 - 1264	1842 - 1847	
	8	Ticarethâne Mesâiline Dair	596-609	1257 - 1264	1841 - 1847	
	9	Fabrika-i Hümayûn ile Bazı Fabrikalara Dair	610-648	1258 - 1264	1842 - 1847	
	10	Mir'ât-ı Celîle ve Mehâsin-i Asriyye-i Şâhâne Olarak Dersaâdet ve Bilâd-ı Selâse'de İnşa Buyrulan Ebniye-i Emiriye Masârifî	649-705	1258 - 1264	1842 - 1847	
	11	İcra Buyrulan Sûr-ı Hümayûn	706-713	1263	1846	
B. Mesâil-i Mühimme						
398	12	Rusya Meselesine Dair	714-753	1255 - 1264	1839 - 1847	Analitik Envanter
	13	Prusya Mesâiline Dair	754	1258	1842	
	14	Fransa Devleti Mesâiline Dair	755-797	1256 - 1264	1840 - 1847	
	15	İngiltere Devleti Mesâiline Dair	798-840	1257 - 1264	1841 - 1847	
	16	Avusturya Devleti Mesâiline Dair	841-842	1258 - 1261	1842 - 1845	
	17	İran Devleti Mesâiline Dair	843-852	1255 - 1254	1839 - 1847	
	18	Yunan Devleti Mesâiline Dair	853-896	1256 - 1264	1840 - 1847	
399	19	Papa Hükûmeti'ne Dair	897-915	1263 - 1264	1846 - 1847	
	20	Rum Milleti'ne Dair	916-931	1262 - 1264	1845 - 1847	
	21	Sardunya Mesâiline Dair	932-934	1260 - 1264	1844 - 1847	
	22	Ermeni Meselesine Dair	935-942	1258 - 1264	1842 - 1847	
	23	Danimarka Mesâiline Dair	943	1264	1847	
	24	Karadağ Meselesine Dair	944-946	1256	1840	
	25	Portekiz Devleti'ne Dair	947-951	1258 - 1264	1842	
	26	Latin Reayâya Dair	952-954	1256 - 1260	1840 - 1844	

Katalog Genel No	Sıra No	İrâde Gurubunun Adı / Konusu	Evrak Sıra No	Tarih		Katalog Tertibi
				Hicrî	Miladî	
	27	Düvel-i Mütehabbe Mesâil-i Muhtelifesine Dair	955-966	1257 - 1264	1841 - 1847	
	28	Protestan Milleti'ne Dair	967-968	1262 - 1263	1845 - 1846	
	29	Katolik Meselesine Dair	969-977	1256 - 1264	1840 - 1847	
	30	Sırp Meselesine Dair	978-1004	1261 - 1264	1845 - 1847	
	31	Yahudi Meselesine Dair	1005-1007	1256	1840	
	32	Eflâk'a Dair	1008-1030	1258 - 1264	1842 - 1847	
	33	Eflâk-Boğdan'a Dair	1031-1042	1253 - 1264	1837 - 1847	
	34	İran Meselesine Dair	1043-1110	1256 - 1264	1840 - 1847	
	35	Cebel-i Lübnan Meselesine Dair	1111-1223	1258 - 1264	1842 - 1847	
	36	Kürdistan Meselesine Dair	1224-1355	1258 - 1264	1842 - 1847	
	37	Sırbistan'a Dair	1565-1637	1256 - 1260	1840 - 1844	
	38	Toskalık Meselesine Dair	1638-1693	1261 - 1263	1845 - 1846	
	39	Kigalık Meselesine Dair	1694-1748	1259 - 1263	1843 - 1846	
	40	Mesâil-i Hudûdiyeye Dair	1749-1794	1256 - 1264	1840 - 1847	
	41	Yemen Meselesine Dair	1795-1824	1258 - 1264	1842 - 1847	
	42	Mürted Meselesine Dair	1825-1832	1259 - 1260	1843 - 1844	
	43	Kerbelâ Meselesine Dair	1831-1840	1259	1843	
400	44	Eflâk Meselesine Dair	1841-1923	1264	1847	Analitik Envanter
	45	Avrupa İhtilâlinde Dolay Memâlik-i Şâhâne'de Bazı Tedâbir İcrâsına Dair	1924-1950	1263 - 1264	1846 - 1847	
	47	Viyana İhtilâli Meselesine Dair	1960-1986	1264	1847	
	48	Musul Eyaletine Dair	1987-1988	1259	1843	
	49	Diyarbakir Eyaletine Dair	1989-1993	1261 - 1262	1845 - 1845	
	50	Cezâyir'de Kostanta Beyi Ahmed Bey'e Dair	1994-1997	1256 - 1257	1840 - 1841	
	51	Ekrâd ve Aşâire Dair	1998-2035	1259 - 1264	1843 - 1847	
	52	Bağdat Eyaletine Dair	2036-2072	1259 - 1264	1843 - 1847	
	53	Ankara Eyaletine Dair	2073-2074	1261 - 1262	1845 - 1845	
	54	Tırhala'ya Dair	2075	1262	1845	
	55	Halep Eyaletine Dair	2076-2077	1262 - 1263	1845 - 1846	
	56	Şam Eyaletine Dair	2078-2079	1260 - 1264	1844 - 1847	
	57	Adana ve Maraş Eyaletine Dair	1262	1262 - 1264	1845 - 1847	
	58	Trablus Eyaletine Dair	2080-2081	1258 - 1264	1842 - 1847	
	59	Tunus Eyaletine Dair	2108-2143	1256 - 1263	1840 - 1846	
	60	Sayda Eyaletine Dair	2144-2181	1257 - 1264	1841 - 1847	

Katalog Genel No	Sıra No	İrâde Gurubunun Adı / Konusu	Evrak Sıra No	Tarih		Katalog Tertibi
				Hicrî	Miladî	
	61	Mısır Eyaletine Dair	2182-2236	1258 - 1264	1842 - 1847	
	62	Cezâir-i Bahr-i Sefîd Eyaletine Dair	2237-2241	1263 - 1264	1846 - 1847	
	63	İşkodra Eyaletine Dair	2242-2246	1258 - 1262	1842 - 1845	
	64	Selanik Eyaletine Dair	2247-2263	1261 - 1264	1845 - 1847	
	65	Yanya Eyaletine Dair	2264-2273	1261 - 1262	1845 - 1845	
	66	Üsküb Eyaletine Dair	2274-2278	1260 - 1262	1844 - 1845	
	67	Hüdavendigâr Eyaletine Dair	2278-2287	1258 - 1264	1842 - 1847	
	68	Bosna Eyaletine Dair	2288-2330	1258 - 1264	1842 - 1847	
	69	Erzurum Eyaletine Dair	2331-2348	1261 - 1264	1845 - 1847	
	70	Kudüs Eyaletine Dair	2349-2357	1257 - 1262	1841 - 1845	
	71	Aydın Eyaletine Dair	2358-2373	1263 - 1264	1846 - 1847	
	72	Edirne Eyaletine Dair	2374-2412	1258 - 1264	1842 - 1847	
	73	Kastamonu'ya Dair	2413-2418	1262 - 1263	1845 - 1846	
	74	Niş Eyaletine Dair	2419-1429	1257 - 1264	1841 - 1847	
	75	Cidde Eyaletine Dair	2430-2459	1257 - 1264	1841 - 1847	
400	76	Trabzon Eyaletine Dair	2460-2483	1262 - 1264	1845 - 1847	Analitik Envanter
	77	Seyâhat-i Hümayûn'a Dair	2484-2525	1262 - 1264	1815 - 1847	
	78	Karantina Nizamına Dair	2526-2590	1255 - 1257	1839 - 1841	
	78	Velâdet-i Hümayûn ve Tevcihât-ı Seniyye ve Bazı Hususât-ı Mühimmeye Dair	1-60	1255 - 1258	1839 - 1842	

b. Sadaret Divân (Beylikçi) Kalemi Belgeleri (A.DVN.)

Toplantıların akdedildiği Divân-ı Hümayûn, fiilen ortadan kalktıktan sonra, artık bu tabir, tamamen sembol olarak, Bâb-ı Âlî'de bir kalemi ifade eder olmuştur. Görevleri açısından da Bâb-ı Âlî öncesi dönemle sonrası dönem arasında büyük bir fark yoktur. Tanzimat öncesinde ayrı ayrı kalemler durumunda bulunan Beylikçi, Tahvil ve Rüûs kalemlerine ait olan evrak, Bâb-ı Âlî'de tek kalem altında mütâlaa edilerek Divân-ı Hümayûn kaleminde toplanmıştır. Burada Divân-ı Hümayûn Kalemi'nin görevlerini şöylece özetleyebiliriz:

Nizamnâme ve kanunnâmelerin kayıt ve hıfzı, rüesâ-yı milel-i muhtelif ve süferâ-yı ecnebiyye tarafından verilen evrakın kaydedilmesi, icrası için gereken berat ve emirlerin yazılması, gereği bilinmeyen hususlarda evrakın havale edilmesi,

bilumum mansıblar, memuriyetler, rütbe rüûsları ve silsile rüûsları ile medâris-i ilmiyye tevcihlerinin kayıt ve icrası, tuğra çekmek, muktezâ, emr-i âlî, şurût ve emsâl kayıtlarının çıkarılması.

Bu vazifeleri icra eden Divân (Beylikçi) Kalemi'nin evrak çeşitleri de şunlardır: Nizamnâme ve talimatnâmeler; ferman, berat, hüküm, emr-i âlî ve nişanlar; rütbe ve pâytelevcihi ile tayin, azl, görev süresi uzatma, imtiyaz, tekâüd; kısas ve nefye dair evrak; konsolos ve konsolos vekili tayin beratları ve bunlar tarafından takdim edilen takrirler; rüesâ-yı milel-i muhtelifce verilen takrirleri, ikâmet ve ticaret beratları; izn-i sefîne ve izn-i sefîne talepleri, mürûr tezkireleri; muktezâ, şurût, emsâl ve emr-i âlî kayıtları üzerinde bulunan arzuhâller.

Divân-ı Hümayûn Kalemi'nin 9 cilt kataloğu vardır. Yukarıda zikredilen evrak çeşitlerinin büyük kısmı bu kataloglarda verilmekle birlikte, yabancı devletlerin resmî makamları ile olan her türlü yazışmalar (izn-i sefîne talepleri vs.) Divân-ı Hümayûn Düvel-i Ecnebiye Kataloğu'nda; arkasında mühimme kaydı bulunan evrak ile ferman, berat ve hükümler Divân-ı Hümayûn Mühimme Kalemi Kataloğu'nda verilmiştir.

Divân-ı Hümayûn Kalemi Katalogları şunlardır:

Katalog Genel No.	Cilt Sıra No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
528	1	A.DVN.	1256 - 1262	1840 - 1846	2.412 madde	Analitik Envanter
529	2		1263 - 1264	1847 - 1848	2.702m.	
530	3		1265 - 1266	1849 - 1850	2.755m.	
531	4		1267 - 1271	1851 - 1855	4.250m.	
532	5		1271 - 1275	1855 - 1859	3.950m.	
533	1		1256 - 1278	1840 - 1861	186/23.979	DES.
534	2		1279 - 1309	1861 - 1891	214/46.490	
535	3		1310 - 1341	1892 - 1922	316/47.510	
535	EK		1256 - 1341	1840 - 1922	74/9.878	

ba. Düvel-i Ecnebiye Kısmı Belgeleri (A.DVN.DVE.)

Divân-ı Hümayûn Kalemi'nin görevlerinden biri de yabancı devletlerin resmî makamları ile Sadaret arasında olan yazışmaların kayıt ve icrâsıdır.

Avrupa devletleri ile yapılan anlaşmalar bu kalemde korunmuştur. İstanbul'da ikamet eden Hristiyan devletlerin elçileri ile Hristiyan devletlerin her gün meydana gelen ticarî işleri ve diğer hususları bu kalem tarafından yürütülmüştür.

Divân-ı Hümayûn Kalemî'nin yabancı devletlerin resmî makamları ile olan yazışmaları ve kayıtları, "*Divân-ı Hümayûn Kalemî Düvel-i Ecnebiye*" adı altındaki katalogda toplanmıştır. Katalogdaki evrak çeşitlerinin başlıcaları izn-i sefîne talepleri, seyahat amacıyla gelen yabancılar için gezi izni talepleri, konsolos ve konsolos vekili tayinlerine dair takrirlerdir. Bu evrakın defterlerine örnek olarak Divân-ı Hümayûn Kalemî Düvel-i Ecnebiye Defterleri ile İzn-i Sefîne Defterleri'ni gösterebiliriz.

I. Katalog, Osmanlı Devleti'nin H. 1256-1263/M. 1840-1847 tarihleri arasında karşılıklı ilişki içinde bulunduğu onaltı devlete ait vesikaları ihtiva etmektedir. Her devlete ait evrak kendi içerisinde kronolojik olarak sıraya konularak vesikaların bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır. Katalogdaki vesika sayısı 8.035'tir. Sonradan çıkarılan ikinci ve üçüncü katalog da birinci katalogun devamı mahiyetindedir. Katalogların dökümü şu şekildedir:

Katalog Genel No.	Cilt Sıra No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
536	1	A.DVN.DVE.	1256 - 1263	1840 - 1846	2.412 madde	Analitik Envan.
537	2		1264 - 1271	1847 - 1854	4.987 m.	
1008	3		1272 - 1278	1855 - 1858	545 m.	
533	1		1256 - 1278	1840 - 1861	55/19.784	DES.
534	2		1279 - 1309	1862 - 1891	67/11.010	
535	3		1310 - 1341	1892 - 1922	33/3.232	
535	EK		1259 - 1331	1843 - 1912	40/7.285	

Kataloglarda bulunan bazı devletler şunlardır:

Rusya	İtalya (Sardunya, Toskana, Sicilyateyn)	İran
Avusturya	Almanya (Prusya)	Hokand
İngiltere	İspanya	Amerika
Fransa	İsveç-Norveç	Yunanistan
Hollanda (Flemenk)	Portekiz	Muhtelif
Danimarka	Belçika	

bb. Sadaret Divân-ı Hümayûn Mühimme Kalemî Belgeleri (A.DVN.MHM.)

Divân-ı Hümayûn'un mühim ve gizli evrakıyla uğraşan kalemdir. Bu sebeple H. 1211/1796 da bir nizamnâme¹²⁷ ile Mühimme Kalemi için ayrı bir oda teşkil edilmiştir. Divân-ı Hümayûn Kalemi'ne ve dolayısıyla Beylikçi'ye bağlı olan "Mühimme Müdürlüğü", en nihayet "Mühimme Kalemi" adını almıştır.

Bu kalemin başlıca vazifesi, devletin ehemmiyetli meselelerine dair hüküm ve beratları yazmaktır. Bu sebeple, bu kalem evrakı içinde yer alan hüküm, berat, ticaret izni, yol izni ve ikâmet emirleri gibi belgeler evrakın ekseriyetini teşkil etmektedir. Ayrıca Divân-ı Hümayûn'un mühim mevzulardaki evrakı da bu kalem evrakına dahil edilmiştir. Kataloğun dökümü şu şekildedir:

Katalog Genel No	Cilt Sıra No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
526	1	A.DVN.MHM.	1256 - 1271	1840 - 1854	4.977 madde	Analitik Envan.
537	2		1272 - 1278	1855 - 1858	2.201 m.	
533	1	A.DVN.MHM.	1256 - 1278	1840 - 1861	47/3.811	DES.
534	2		1279 - 1309	1862 - 1891	160/14.952	
535	3		1310 - 1341	1892 - 1922	397/44.855	
535	EK		1256 - 1341	1840 - 1922	41/4.278	

bc. Sadaret Divân-ı Hümayûn Nâme-i Hümayûn Kısmı Belgeleri (A.DVN.NMH.)

Bu bölümde Osmanlı Devleti ile yabancı devletler arasında yapılan muâhedeler, bu muâhedeler için görevlendirilen şahıslara verilen ruhsatnâmeler, yabancı devlet başkanlarından gelen nâmeler yer almaktadır.

A.DVN.NMH. evrakının bir kısmı daha önce katalog olarak kullanılan "Bir Numaralı Mahzen Defteri"nde kayıtlı bulunmaktadır. Tasnif esnasında, orijinal kayıtlı evrak ile karışık paketlerden çıkan aynı tür evrak, biraraya getirilerek bu envanter oluşturulmuştur. Bu sebeple bu bölüm evrakının envanteri iki liste halinde hazırlanmış, birinci listede, dosyalar tamamen dosya usûlü envanter şeklinde kronolojik sıra ile yazılmış olup, orijinal kayıtlı belgelerin konuları açıklamalar hânesinde belirtilmiştir.

İkinci listede ise, daha önce referans olarak verilmiş olması muhtemel Bir Numaralı Mahzen Defteri'ndeki orijinal numaraları yeni dosya ve gömlek

¹²⁷ Geniş bilgi için bkz. Tefvîk TEMELKURAN, "Divân-ı Hümayûn Mühimme Kalemi", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı 6, İstanbul 1975, s.129-175.

numaralarına işaret edilmiştir. Ancak Bir Numaralı Mahzen Defteri'nde kayıtlı bulunduğu halde zuhur etmeyen evrak bu listeye alınmamıştır.

Katalog Genel No.	Cilt Sıra No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
534	1	A.DVN.NHM.	1174 - 1309	1760 - 1891	31/1.624	DES.
535	2		1310 - 1341	1892 - 1922	6/547	
535	EK		1242 - 1341	1826 - 1922	6/443	

bd. Sadaret Divân-ı Hümayûn Kalemi Mukâvele Kısmı Belgeleri (A.DVN.MKL.)

Nizamnâme, kanunnâme ve talimât-nâmeler, Osmanlı Devleti ile şahıslar ve şirketler arasında yapılan mukâveleler, şahıslara ve şirketlere verilen imtiyazlar da bu bölüm başlığı altında tasnif edilmiştir.

A.DVN. MKL. evrakının bir kısmı daha önce katalog olarak kullanılan "Bir Numaralı Mahzen Defteri"nde kayıtlı bulunmaktadır. Tasnif esnasında, orijinal kayıtlı evrak ile karışık paketlerden çıkan aynı tür evrak biraraya getirilerek bu envanter oluşturulmuştur. Bu sebeple bu bölüm evrakının envanteri iki liste halinde hazırlanmış, birinci listede, dosyalar tamamen dosya usûlü envanter şeklinde kronolojik sıra ile yazılmış olup, orijinal kayıtlı belgelerin konuları açıklamalar hânesinde belirtilmiştir.

İkinci listede ise, daha önce referans olarak verilmiş olması muhtemel Bir Numaralı Mahzen Defteri'ndeki orijinal numaralı belgelerin, yeni dosya ve gömlek numaralarına işaret edilmiştir. Ancak Bir Numaralı Mahzen Defteri'nde kayıtları bulunduğu halde zuhur etmeyen evrak bu listeye alınmamıştır.

Katalog Genel No	Cilt Sıra No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
534	1	A.DVN.MKL.	1268 - 1309	1851 - 1891	33/2.713	DES.
535	2		1310 - 1341	1892 - 1922	40/5.243	
535	EK		1257 - 1341	1841 - 1922	18/614	

c. Sadaret Mektubî Kalemi Belgeleri (A.MKT.)

Mektubî Kalemi, Sadaret teşkilatı içinde mühim bir yer işgal eden ve Osmanlı Devleti'nin ilk devirlerinden beri devam edegelen bir kalemdir. Sadaret tarafından çeşitli makamlara yazılan emir ve buyrulduklar, bu kalem tarafından yazılmıştır.

Tanzimat'tan sonra da aynı kalem, Sadaret'in gerek İstanbul'daki nezaret ve devâirle yaptığı, gerekse taşra ile yaptığı yazışmaları yürütmüştür.

Mektubî Kalemi'nin görevleri: Sadaret'in bütün nezaret, devâir ve vilayetlerle olan yazışmalarını yapmak, burarlardan gelen tahrirâtı hülâsa ederek asıllarıyla birlikte sadrazama sunmak, sadrazamın mektuplarını yazmak ve özel kalem müdürlüğünü yapmak şeklinde özetlenebilir.

Bu kaleimde yer alan vesika çeşitlerini iki ana grupta toplayabiliriz. Birincisi; Sadaret'in İstanbul'daki nezaret ve dairelerle yaptığı yazışmalar (tezkire ve derkenarlar), ikincisi de; taşrada bulunan mülkî, askerî, adlî her türlü resmî makama yazılan ve bu makamlardan gelen şukka, kâime, mazbata, ilâm ve mektuplardır.

Âmedî Kalemi tarafından Sadaret'e takdim edilen irâdelerin icrası için yazılan buyrulduklar Mektubî Kalemi tarafından kaleme alındığından, bu fonda bulunmaktadır. Bunun yanısıra, padişah irâdesinin çıkmasından önceki safhaya ait yazışmalar da bu evrak arasında görülmektedir.

Mektubî Kalemi'nin yürüttüğü bazı işlere ait belgeler de yine Mektubî Kalemi bünyesinde olmak kaydıyla ayrılmış ve ayrı kataloglar hâline getirilmiştir. Şöyle ki ; Meclis-i Vâlâ'dan gelen mazbatalar ve Meclis-i Vâlâ kararıyla yazılan emirler "*Mektubî Kalemi Meclis-i Vâlâ Kataloğu*"; Deavî Nezareti'nde görüşülerek karara bağlanan hususlarda Mektubî Kalemi'nin yazdığı emirler "*Mektubî Kalemi Deavî Kataloğu*" adları altında toplanmıştır. Ayrıca, Mektubî Kalemi'nin vilayetlerle alâkalı muhaberâtı için "*Mektubî Kalemi Umum Vilayet Kataloğu*"; belli bir tarihten sonra ise yine bu mevzuda ayrıca "*Mektubî Kalemi Nezaret ve Devâir Kataloğu*"; bunun yanında bu kalemin meşgul olduğu mühim meseleler için de "*Mektubî Kalemi Mühimme Kalemi Kataloğu*" teşkil olunmuştur.

"*BEO. Sadaret Evrakı Mektubî Kalemi*" ismiyle 10 ciltlik katalog serfisi hazırlanmıştır. Bu serî H. 1256-1265/M. 1840 -1849 tarihleri arasındadır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
538	A.MKT.	1256 - 1260	1840 - 1844	2.526 madde	Analitik Envan.
539		1261	1845	1.525 m.	
540		1262	1846	2.563 m.	
541		1263	1847	3.883 m.	
542		1263	1848	2.960 m.	
543		1264	1848	4.213 m.	

544		1264	1848	4.145 m.	
545		1265	1849	3.726 m.	
546		1265	1849	4.979 m.	
547		1265	1849	4.155 m.	
548*		1256 - 1265	1840 - 1848	238/38.002	DES.
550*		1256 - 1265	1840 - 1848	31/3.955 b.	

Bunun yanısıra Mektubî Kalemî'nce tanzim olunan yazışmalarda, tasnifler neticesi muhaberât, makam ve dairesine göre muhtelif kısımlara ayrılmıştır. Bunlar:

1. Mektubî Kalemî-Mühimme Odası,
2. Mektubî Kalemî-Umum Vilayet,
3. Mektubî Kalemî-Nezaret ve Devâir,
4. Mektubî Kalemî-Meclis-i Vâlâ,
5. Mektubî Kalemî-Deavî,
6. Şûra-yı Devlet,
7. Divân-ı Ahkâm-ı Adliye.

ca. Sadaret Mektubî Kalemî Mühimme Kalemî (Odası) Belgeleri (A.MKT.MHM.)

Mektubî Kalemî'yle birlikte ilk yıllardan beri devam edegelen ve onun bir şubesi durumunda bulunan kalemdir. Önemli ve âcil olan hususları ayırdedebilmek için gerek evrakta, gerekse defterlerde mühim ve adî ayırımı yapıldığı görülmüştür. Bu sebeple, mühimme, hafâya ve mahremâne kaydı bulunan Mektubî Kalemî evrakı için ayrı bir fon teşkiline ihtiyaç duyulmuştur. Bu evrak umumiyetle isyan, deprem, sınır meselesi, savaş, kıtlık ve iskân gibi mühim hususları ihtiva etmektedir. Bu kısmın belgeleri H. 1256-1275/M. 1840-1858 tarihlerini havî olup, 4 ciltten oluşan "*Mektubî Kalemî Kataloğu*"nda toplanmıştır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
574	A.MKT.MHM.	1256 - 1266	1840 - 1850	Analitik Envan.
1038		1267 - 1271	1850 - 1854	
1039		1271 - 1273	1854 - 1856	
1040		1273 - 1275	1856 - 1858	

* 548 ve 550 numaralı katalogların analitik tasnifi yapılmıştır. Bkz. Katalog genel no: 538-544.

cb. Sadaret Mektubî Kalemî Umum Vilayet Yazışmalarına Ait Belgeler (A.MKT.UM.)

Sadaret ile vilayetler arasındaki yazışmaları ihtiva etmektedir. H. 1266 yılında defter sistemindeki vilayet-nezaret ayırımına binâen teşkil olunmuştur.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
551	A.MKT.UM.	1266	1849	6.719 madde	Analitik Envanter
552		1267 - 1268	1850 - 1851	4.816 m.	
553		1268 - 1269	1851 - 1852	4.817 m.	
554		1269 - 1271	1852 - 1854	5.052 m.	
555		1271 - 1272	1854 - 1855	5.655 m.	
556		1272 - 1273	1855 - 1856	4.040 m.	
557	A.MKT.UM.	1273 - 1274	1856 - 1857	4.172 m.	Analitik Envanter
558		1274 - 1276	1857 - 1859	4.318 m.	
559		1276	1859	4.301 m.	
560		1276 - 1277	1859 - 1860	4.399 m.	
561		1277 - 1278	1860 - 1861	4.299 m.	
562		1278	1861	4.301 m.	
1016		1278	1861	3.802 m.	
548		1266 - 1278	1849 - 1861	574/97.298	DES.
549		1275 - 1309	1862 - 1891	1.341/220.890	
550		1256 - 1309	1840 - 1891	147/24.075	

cc. Sadaret Mektubî Kalemî Nezaret ve Devâir Yazışmalarına Ait Belgeler (A.MKT.NZD.)

Sadaret'in, İstanbul'da bulunan nezaret ve dairelerle yaptığı yazışmaları ihtiva etmektedir. H. 1266/M. 1850 yılında defter sistemindeki vilayet-nezaret ayırımına binaen, H. 1266/M. 1849 tarihinden itibaren "*Mektubî Kalemî Nezaret ve Devâir Kataloğu*" teşkil olunmuştur.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
563	A.MKT.NZD.	1266	1849	2.671	Analitik Envanter
548		1266 - 1278	1845 - 1861	427/55.728	DES.
549		1275 - 1309	1862 - 1891	1623/220.163	

550		1256 - 1309	1840 - 1891	98/9.863	
-----	--	-------------	-------------	----------	--

cd. Sadaret Mektubî Kalemî Meclis-i Vâlâ Yazışmalarına Ait Belgeler (A.MKT.MVL.)

Meclis-i Vâlâ tarafından Sadaret'e takdim edilen mazbatalar, Sadaret adına Meclis-i Vâlâ tarafından çeşitli makamlara yazılan tahrirât ile tezkire-i sâmilere ve Sadaret ile Meclis-i Vâlâ arasındaki yazışmaları muhtevîdir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
564	A.MKT.MVL.	1256 - 1266	1840 - 1849	5.509 madde	Analitik Envanter
565		1267 - 1271	1850 - 1854	3.784 m.	
566		1271 - 1275	1854 - 1858	3.826 m.	
567		1275 - 1278	1858 - 1861	3.415 m.	
548		1256 - 1278	1840 - 1861	151/23.543	DES.
549		1279 - 1284	1862 - 1867	220/43.733	
550		1256 - 1284	1840 - 1867	38/6.465	

Meclis-i Vâlâ'nın kendi bünyesinde oluşan belgeler için bkz. "Bâb-ı Âlî Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Belgeler" kısmı "Meclis-i Vâlâ Belgeleri".

ce. Sadaret Mektubî Kalemî Deavî Yazışmalarına Ait Belgeler (A.MKT.DV.)

Bu fonda Sadaret adına, Deavî Nezareti'nce çeşitli makamlara gönderilmek üzere kaleme alınan tahrirat ve tezkireler mevcuttur. Bu belgelerin H. 1258-1266/M. 1840-1850 tarihleri arasındaki belgeleri ihtiva edenleri "*Mektubî Kalemî Deavî Kataloğu*"nda toplanmıştır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
568	A.MKT.DV.	1258 - 1266	1840 - 1849	4.808 madde	Analitik Envanter
569		1267 - 1269	1850 - 1852	4.013 m.	
570		1269 - 1273	1852 - 1856	4.127 m.	
571		1273 - 1276	1856 - 1859	4.028 m.	
572		1276 - 1277	1859 - 1860	4.010 m.	
573		1277 - 1278	1860 - 1861	3.299 m.	
548		1258 - 1278	1842 - 1861	223/40.994	DES.
549		1279 - 1287	1862 - 1870	105/18.007	

550		1261 - 1283	1845 - 1866	17/3.117	
-----	--	-------------	-------------	----------	--

Deavî Nezareti'nin kendi bünyesinde oluşan belgeler için bkz. "Bâb-ı Âlî Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Belgeler" kısmı "Deavî Nezareti Belgeleri".

cf. Sadaret Mektubî Kalemî Şûra-yı Devlet Yazışmalarına Ait Belgeler (A.MKT.ŞD.)

1284 yılında Meclis-i Vâlâ'nın lağvı ile teşekkül eden Şûra-yı Devlet'in, icrâsı için Sadaret'e takdim ettiği mazbatalar ile bu mazbatalar üzerine Sadaret tarafından kaleme alınan tahrirat, tezkire ve buyrulduklar bu başlık altında tasnif edilmiştir. Bu belgeler "*Mektubî Kalemî Meclis-i Vâlâ*" evrakının bir bölümünün devamı mahiyetindedir.

İdarî ve malî konular ile resmî makamlar arasındaki anlaşmazlıklar, nizamnâme ve talimatnâmeleri ihtivâ eden bu evrakın kayıtları, "Ayniyât Defterleri"nde aynen, "BEO. Nezaret Gelen-Giden Defterleri"nin "Şûra-yı Devlet Mazbata Defterleri" serîsinde ise hülâsa olarak bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
549	A.MKT.ŞD.	1285 - 1309	1868 - 1891	108/22.855	DES.
550		1284 - 1309	1867 - 1895	3/816	

Şûra-yı Devlet'in kendi bünyesinde oluşan belgeler için bkz. "Bâb-ı Âlî Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Belgeler" kısmı "Şûra-yı Devlet Belgeleri".

cg. Sadaret Mektubî Kalemî Divân-ı Ahkâm-ı Adliye Yazışmalarına Ait Belgeler (A.MKT.DA.)

Bu bölümde H. 1284 yılında Meclis-i Vâlâ'nın lağvı ile teşekkül eden Divân-ı Ahkâm-ı Adliye'nin, Sadaret'e icrâsı için takdim ettiği mazbatalar ile kaleme alınan tahrirat, tezkire ve buyrulduklar yer almaktadır. Ayrıca H. 1293 yılında Divân-ı Ahkâm-ı Adliye teşkilatının nezarete dönüştürülmesinden sonra, Mahkeme-i Temyiz tarafından Sadaret'e takdim edilen mazbatalar da bu bölüm içerisinde bulunmaktadır.

Kamu dâvalarını, şahsî dâvaları ve resmî makamlar arasındaki anlaşmazlıkları ihtiva eden bu bölüm evrakının kayıtları, "Ayniyât Defterleri"nde aynen, "BEO. Nezaret Gelen-Giden Defterleri"nin "Adliye Mazbata" defterleri serîsinde hülâsa olarak bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
549	A.MKT.DA.	1279 - 1309	1862 - 1891	265/16.277	DES.
550		1284 - 1294	1867 - 1877	2/236	

Divân-ı Ahkâm-ı Adliye'nin kendi bünyesinde oluşan belgeler için bkz. "Bâb-ı Âlî Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Belgeler" kısmı "Divân-ı Ahkâm-ı Adliye Belgeleri".

d. Sadaret Âmedî Kalemi Belgeleri ve Meclis-i Vükelâ Yazışmalarına Ait Belgeler

da. Sadaret Âmedî Kalemi Belgeleri (A.AMD.)

Âmedî Kalemi, Nezaret dönemi öncesinde reisülküttâba bağlı olup onun sadrazam nâmına yazdığı tahrirâtı tebyiz eden ve kaleme alan Reisülküttâblık ile ilgili bütün yazı işlerini yürüten kalemidir.

Bâb-ı Âlî teşkilatında ise, Âmedî kaleminin vazifelerinde değişiklik olmuş, selâhiyeti genişleyerek ehemmiyeti artmış ve Sadaret ile Saray arasında yapılan yazışmaları yürütür olmuştur. Saray ile muhâberata memur olduğu için Sadaret'in en mûtena ve en mühim kalemleri arasında ve diğerlerinin fevkinde yer almıştır. "Âmedî-i Divân-ı Hümayûn" da denilen Âmedci Efendi "*Ricâl-i Bâb-ı Âlî*" denilen beş büyük memurdan biri olmuştur.

II. Meşrutiyet'ten sonra İttihâd ve Terakkî'nin yaptığı teşkilat değişikliği ile "*Meclis-i Vükelâ ve Maruzat Kalemi*" adını almıştır. Amedci Efendi de "*Meclis-i Vükelâ ve Maruzat Başkâtibi*" ünvanını almıştır. Fakat bilâhare 1912 yılında eski ünvanı ve ismi iade edilmiştir.

Âmedî Kalemi evrakını, umumiyetle Sadaret'ten Saray'a gönderilen tezkire-i sâmil, Saray'dan Sadaret'e giden tezkireler, yabancı devlet reislerine yazılan nâme-i hümayûnlar, hatt-ı hümayûnlar ve maruzat-ı rikâbiye hülâsaları teşkil etmektedir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
577	A.AMD.	1258 - 1267	1842 - 1850	3.100 madde	Analitik Envan.
578		1268 - 1275	1851 - 1858	5.826 m	
1009		1275 - 1278	1858 - 1861	398 m	
533		1256 - 1278	1840 - 1861	94/10.377	DES.

534		1279 - 1309	1862 - 1891	438/61.091	
535		1310 - 1341	1892 - 1922	721/99.998	
535		1256 - 1341	1840 - 1922	99/11.695	

db. Âmedî Kalemi Meclis-i Vükelâ Yazışmalarına Ait Belgeler (A.AMD.MV.)

Âmedî Kalemi'nin aynı zamanda Meclis-i Vükelâ kitâbetini yürüten kalem olması sebebi ile, orijinal Âmedî paketlerinden çıkan, Meclis-i Vükelâ müsvedde mazbataları ile "*Meclis-i Mahsus'a*" havâlesini taşıyan vesikalar bu bölümün evrakını teşkil etmektedir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
534	A.AMD.MV.	1279 - 1309	1862 - 1891	71/14.538	DES.
535		1310 - 1341	1892 - 1922	136/24.189	
535		1256 - 1331	1840 - 1912	30/585	

Meclis-i Vükelâ'nın kendi bünyesinde oluşan belgeler için bkz. "Bâb-ı Âlî Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Belgeler" kısmı "Meclis-i Vükelâ Belgeleri".

e. Sadaret Teşrifat Kalemi Belgeleri (A.TŞF.)

Kanunî devrinden beri var olan Teşrifât-ı Divân-ı Hümayûn makamının kalemi olup, III. Ahmed zamanında önceden beri bağlı bulunduğu Divân-ı Hümayûn'dan Bâb-ı Âsafî'ye (Paşa Kapısı'na) nakledilmiştir. Bâb-ı Âlî teşkilatının kurulmasıyla da aynı vazifeyi İmparatorluğun sonuna kadar devam ettirmiştir. Bu kalem Teşrifatçı'nın taht-ı riyâsetinde idi¹²⁸.

Bu kalemin evrakı olarak protokol listelerini, meclis ve merasimler için hazırlanan davetiyeleri, bayram ve yılbaşı gibi özel günler ve tayinler sebebiyle gönderilen tebrikleri ve Teşrifat Kalemi'ne verilen ilmühaberleri saymak mümkündür. Bu kaleme ait belgeler "*BEO. Sadaret Evrakı Teşrifat Kalemi Kataloğu*"nda toplanmıştır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
575	A.TŞF.	1256 - 1270	1840 - 1853	3.170 madde	Analitik Envan.
576		1271 - 1278	1854 - 1861	3.171 m.	
533		1256 - 1278	1840 - 1861	38/5.954	DES.

¹²⁸ Geniş bilgi için bkz. Filiz ÇALIŞKAN, *Teşrifat Kalemi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ü. Edebiyat Fak. Tarih Blm., İstanbul 1991.

534		1279 - 1309	1862 - 1891	112/17.848	
535		1310 - 1341	1892 - 1922	136/24.189	
535		1256 - 1341	1840 - 1922	30/5.850	

f. Sadaret Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi Belgeleri (A.MTZ.)

Eyâlât-ı Mümtâze, idare şekilleri muâhede ve imtiyazlarla belirlenmiş ve dahilî idâreleri hususî kanunlara tâbi olan yerler hakkında kullanılır bir tabirdir. "*Vilâyât-ı Mümtâze ve Muhtâre*" de denirdi. 1908 Temmuz inkılâbına kadar her türlü imtiyaza mazhar olan yerler şunlardı: Mısır Hidivliği, Sisam Beyliği, Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı, Kıbrıs Adası, Bulgaristan Prensliği ile Bosna ve Hersek.

Bu eyaletlere taalluk eden işler, Bâb-ı Âlî'de "*Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi Müdürlüğü*" tarafından görülürdü. Eyâlât-ı Mümtâze'ye müteallik evrak, Bâb-ı Âlî'nin diğer kalemelerinde olduğu gibi, "leffiyle tahrirât" veya "meâlinden bahisle tezkire" sûretinde havale olunmaz; "*Vilâyât-ı Mümtâze Kalemi'ne*" tarzında kaleme tevdi edilirdi. İş sahipleri de doğrudan doğruya kalem müdürüne müracaat ederdi. Kalemce tetkikat yapılarak, havâle olunan evrak ve yapılan müracaat üzerine ne yapılmak, ne yazılmak lâzım geleceği tayin edilerek yazılır; lüzûm görülen hâllerde Müsteşarlık, yahut Sadaret makamından istîzân olunarak ona göre icâbı icra edilirdi¹²⁹.

Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi'ne, bu eyaletlerden hemen her mevzuda (bilhassa adlî, iktisadî, askerî, maârif vs.) tahrirât havale olunur ve icâb eden yerlere sevk olunurdu.

Bu fonda, her eyalet için, o eyalete ait tahrirât kayıtlarını ihtiva eden kataloglar teşkil olunmuştur.

fa. Bulgaristan (A.MTZ. 04.)

Bulgaristan Prensliği, M. 1877-1878 Türk-Rus Harbi'nin sonucu olarak 17 Temmuz 1878 Berlin Muâhede'si'yle kurulmuştur. Merkezi Filibe'dir. Bulgaristan Evrakı, bu dönemden, istiklâllerini ilân edecekleri 3 Ekim 1908 yılına gelinceye kadarki yazışmaları ihtiva etmektedir.

Bulgaristan Emâreti, yazışmalarını BEO. Mümtâze Kalemi ile yapmaktaydı. Bulgaristan Emâreti'ne ait fon, 185 dosya (14.378 gömlek) içinde 49.174 adet

¹²⁹ M. Zeki PAKALIN, a.g.e., c. I., s. 577.

belgeden oluşmaktadır. Tasnifi provenans sistemine göre yapılmıştır. Ancak orijinal tomarlar dağıtılmadan birinci cildin hemen başında yer almıştır.

Bulgaristan evrakı belgelerinde bu eyaletle alâkalı hemen her mevzûda (adlî, askerî, haricî, iktisadî) tertip olunmuş tahrirât kayıtları mevcuttur.

Bulgaristan Evrakı Defterleri'nin "*BEO. Mümtâze Kalemî Bulgaristan Evrakı*" ismiyle 6 ciltlik kataloğu bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
579	A.MTZ.04	1292 - 1314	1875 - 1896	15.028	Analitik Envan.
580		1314 - 1318	1896 - 1900	7.173	
581		1318 - 1321	1900 - 1903	6.351	
582		1321 - 1322	1903 - 1904	6.672	
583		1322 - 1304	1904 - 1906	6.016	
584		1296 - 1336	1879 - 1918	7.998	

fb. Cebel-i Lübnan (A.MTZ.CBL.)

Bu serîde Cebel-i Lübnan'la alakalı muhtelif mevzulardaki (ticarî, maârif, malî, adlî, askerî) belgeler bulunmaktadır. H. 1283-1337/M. 1866-1919 tarihleri arasındaki 7.728 adet vesikayı ihtiva eden katalog kronolojik sıra takip etmemektedir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
586	A.MTZ.CBL.	1283 - 1337	1866 - 1919	7.728	Analitik Envan.

fc. Girid (A.MTZ.GR.)

Bu tasnif, H. 1298-1330/M. 1880-1912 tarihleri arasındaki Girid'le ilgili yazışmaları ihtiva etmektedir. Girid'le alâkalı muhtelif mevzuları havî bu kısım 5.900 vesikadan ibarettir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
586	A.MTZ.GR.	1298 - 1330	1880 - 1912	5.900	Analitik Envan.

fd. Kıbrıs ve Bosna (A.MTZ.KB. - A.MTZ.BN.)

Kıbrıs ve Bosna eyaletlerine ait vesikaları ihtiva etmektedir. Katalog 2 kısımda teşkil olunmuştur.

Birinci kısım; Kıbrıs'a ait H. 1310-1338/M. 1892-1919 tarihleri arasındaki 7 dosyayı ihtiva ederken, ikinci kısım; Bosna'ya ait belgelerden müteşekkil olup, H. 1310-1326/M. 1892-1908 tarihlerini havî 2 dosyadan ibarettir.

Kıbrıs ve Bosna Kataloğu, yekûn 2.148 vesikayı muhtevîdir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
587	A.MTZ.KB.	1310 - 1338	1892 - 1919	2.148	Analitik Envanter
	A.MTZ.BN.	1310 - 1326	1892 - 1908		

fe. Mısır (A.MTZ. 05)

Bu katalog H. 1257-1341/M. 1841-1922 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva etmekte olup, Mısır eyaletine mahsus Sadaret evrakının bir araya getirilmesinden meydana gelmiştir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
590	AMTZ. 05	1298 – 1341	1841 - 1922	25.831	Analitik Envanter

ff. Sisam (A.MTZ.SM.)

Sisam evrakı, H. 1298-1338/M. 1880-1919 tarihleri arasında Sadaret'in Sisam'la ilgili olarak, çeşitli nezaret, daireler ve Sisam adası idâresi ile yaptığı yazışmalardan meydana gelmiştir. Bu fon için hazırlanan katalog 5.520 vesikayı ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No.	Katalog Adı	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
589	A.MTZ.SM.	1298 - 1338	1880 - 1919	5.520	Analitik Envanter

fg. Şarkî Rumeli (A.MTZ.RŞ.)

1877-78 Türk Rus Harbi sonucu olarak 13 Haziran 1878 Berlin Kongresi'nde Balkanlar ile Batı Trakya'nın kuzey hududu arasında Şarkî Rumeli vilayetinin kurulması kabul edildi. Vilayet; Filibe, Pazarcık, Zağra-i Atik, Hasköy, İslimye ve Bergos sancaklarına tâbi 28 kaza ve bunlara bağlı yaklaşık 1.300 köyden teşkil edilmişti. "*Şarkî Rumeli Nizamnâmesi*" Osmanlı Devleti, Almanya, Avusturya, İngiltere, Fransa, İtalya ve Rusya tarafından 26 Nisan 1879'da imzalandı. Aleko Paşa vali tayin edilerek Şarkî Rumeli vilayeti resmen 17 Mayıs 1879'da kuruldu. Ancak daha sonra Aleko Paşa'nın Rus kumandanı ile işbirliği yapması sonucu bölge, Bulgar nüfuzuna girmeye başladı. Aleko Paşa görev süresini doldurup ayrılınca Vilayet Müsteşarı Gavril Efendi vezir rütbesi ile vali tayin edildi. Bir süre sonra milislerin desteğine güvenen Bulgar Liberal Partisi'nin 18 Eylül 1885'te yaptığı bir hükûmet darbesi ile vali tutuklanarak Şarkî Rumeli vilayeti Bulgaristan ile birleştirildi.

Şarkî Rumeli belgeleri H. 1296-1327/M. 1879-1909 tarihleri arasındaki muhaberât kayıtlarını ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
585	A.MTZ.RŞ.	1296 - 1327	1879 - 1909	7.781	Analitik Envan.

fh. Trablusgarb (A.MTZ.TG.)

Bu serî, Trablusgarb ve Bingazi vilayetlerinin çeşitli meseleleri ile ilgili olarak H. 1244-1339/M. 1828-1920 tarihleri arasında Sadaret'in çeşitli kalemlerinden yapılan yazışmaların kalem ve son muamele tarihleri esas alınarak kronolojik bir şekilde sıraya konulmasından meydana gelmiştir. Fonda lefleriyle birlikte 4.863 adet vesika mevcuttur.

Trablusgarb Kataloğu'nda zikredilen muhtelif nezaretlere ait belgeler tarih ve adetleriyle birlikte aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Katalog Genel No.	KaleminAdı	Kısım/Kod	Yer/Kod	Tarih Hicrî	Belge Adedi	Katalog Tertibi
591	BEO. Sadaret Mektubî Kalemi (A.MKT.)	Dahiliye (DH.)	Bingazi (BZ.)	1290 - 1326	56	Analitik Envanter
			Trablusgarb (TG.)	1244 - 1329	213	
		Teşrifat (TŞF.)		1314	3	
		Trablusgarb (TG.)	Bingazi (BZ.)	1293 - 1293	5	
		Evkâf (EV.)		1293	6	
		Zaptiye (ZB.)		1293	5	
	Sadaret Mümtâze Kalemi (A. MTZ.)	Trablusgarb (TG.)	Trablusgarb (TG.)	1322 - 1329	346	
				1330 - 1339	293	
			Adliye ve Mezâhib (AM.)	1323 - 1334	92	
			Bahriye (BH.)	1326 - 1331	6	

Katalog Genel No.	KaleminAdı	Kısım/Kod	Yer/Kod	Tarih Hicrî	Belge Adedi	Katalog Tertibi	
			Defter-i Hakanî (DF.)	1329 - 1329	9		
			Dahiliye (DH.)	1322 - 1329	465		
				1330 - 1334	216		
591	Sadaret Mümtâze Kalemî (A. MTZ.)	Trablusgarb (TG.)	Evkâf (EV.)	1331 - 1333	43	Analitik Envanter	
			Harbiye (HB.)	1321 - 1330	593		
				1331	274		
				1332 - 1335	279		
			Hariciye (HR.)	1322 - 1331	325		
				1332 - 1338	261		
			Müteferrik (M.)	1323 - 1325	16		
			Mülkiye ve Askerî Tibbiye (MAT.)	1322	3		
			Maârif (MF.)	1331 - 1331	90		
			Maliye (ML.)	1323 - 1331	253		
		1332 - 1339		237			
		Meşihat (MŞ.)	Meşihat (MŞ.)	1328 - 1333	27		
		Trablusgarb (TG.)	Posta ve Telg.(PT.)	1325 - 1334	119		
			Sarayla Yazışma	1323 - 1326	149		
			Sihhiye (SH.)	1332 - 1333	16		
			Ticaret ve Ziraat (TZT.)	1331 - 1332	12		
			Ticaret ve Nâfia (TNF.)	1306	2		
		Sadaret Evrak (A.VRK)	Dahiliye (DH.)	Bingazi (BZ.)	1296 - 1328		111
		Sadaret Evrak	Dahiliye (DH.)	Trablusgarb (TG.)	1263 - 1329		338

g. Sadaret Muhasebe Kalemî Belgeleri (A.MH.)

1322 yılı salnâmelerinde adı bulunan "*Muhasebe Müdürlüğü*" evrakı'nın 1319 yılından itibaren Sadaret Evrakı içerisinde yer aldığı görülmektedir. Bundan dolayı 1319 yılından itibaren bu kalemin evrakı MH. kodu verilerek tasnif edilmiştir.

Bu bölümde, "*muhassebât*"a havalesi bulunan tahrirâtlar ile "*varidât ve masârifât cetvelleri*" vb. belgeler toplanmıştır.

Bu bölümdeki evrakın kayıtları "*BEO. Gelen-Giden Defterleri*" serisinde bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
550	A.MH.	1319 - 1327	1901 - 1909	96/18.754	DES.
550		1319 - 1327	1901 - 1909	2/187	

h. Sadaret Evrak Kalemi Belgeleri (A.VRK.)

Sadaret teşkilatı bünyesinde ilk defa bir evrak müdürü, 22 Ramazan 1267 tarihinde¹³⁰ görevlendirilmiştir. Bu tarihten sonra "*Bâb-ı Âlî Evrak Odası*" adı ile teşkilatta rasladığımız bu birimin ilk nizamnâmesi 1277 tarihini taşımaktadır. 1289 senesine kadar Bâb-ı Âlî'de evrak giriş-çıkış işlemleri Dahiliye Kalemi ve Bâb-ı Âlî Evrak Odası olmak üzere iki odada yapılmaktaydı. Dahiliye Kalemi; Bâb-ı Âlî ile taşra arasında yapılan yazışmaları, Bâb-ı Âlî Evrak Odası ise; İstanbul içerisinde daireler ve nezaretlerle Bâb-ı Âlî arasındaki yazışmaları yürütmekteydi. 1289 senesinde çıkan bir nizamnâme ile bu iş tamamen bırakılmıştır. Böylece bu oda, Bâb-ı Âlî'de evrak akışını sağlayan tek merkez haline gelmiştir.

1256-1309 dönemi Sadaret Evrakı tasnif edilirken, evraka ait kıstasların yetersizliği nedeniyle birbirinin eki durumunda olan belgelerin ayrılması gibi olumsuz bir durumla karşılaşılması için Mektubî Kalemi ile BEO. Evrakı, Mektubî Kalemi adı altında birlikte tasnif edilmiştir.

12 Şevval 1309 tarihinden 1341 tarihine kadar Mektubî Kalemi ve Mektubî Mühimme Kalemi evrakı Osmanlı döneminden orijinal tasnifli olarak intikal ettiği için Evrak Odası belgelerini Mektubî Kalemi evrakından ayırmak mümkün olmuştur. Böylece bu evrak "*Sadaret Evrak Kalemi*" adı altında tasnif edilmiştir.

Bu bölümde mülkî, askerî, idarî, malî konuları ihtiva eden ve BEO. tarafından herhangi bir birime havale edilmeksizin sonuçlanan belgeler (tahrirât, tezkire, mazbata, arzuhal, evrak takip pusulaları vs.) yer almaktadır.

Bu bölümdeki evrakın kayıtları "*BEO. Gelen-Giden Defterleri*" serisinde bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
550	A.VRK.	1309 - 1341	1891 - 1922	864/ 172.196	DES.
	EKLER			27/ 6.394	

¹³⁰ Takvim-i Vekâyi, 1267.N.22.

1. Sadaret Müteferrik Belgeler (A.M.)

"Müteferrik" adı altında toplanan evrak, bir kalem evrakı değildir. Sadaret kalemlerinden hangisinden olduğu tespit edilemeyen, fakat ileride ortaya çıkacak bir kısım malûmatla kalemlerden birine dahil edilebilecek olan evraktır.

Tevcîh ve nişan konuları haricinde yazılmış pusulalar, vesikası bulunamayan zarflar, Sadaret'e gelmediği açıkça belli olan, fakat kim tarafından nereye yazıldığı tespit edilemeyen evrak ile defterdar, vali gibi görevlilere kendi yörelerinde yazılmış tahrirât vs., "Müteferrik" kısmında zikredilmiştir. Fona ait bir adet katalog çıkarılmıştır. Katalogün dökümü şu şekildedir:

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
525	A.M.	1256 - 1271	1840 - 1854	1.558 madde	Analitik Envanter
1007		1271 - 1279	1854 - 1862	1.404 m.	
548		1256 - 1278	1840 - 1861	26/ 3.578	DES.
549		1279 - 1309	1862 - 1891	224/ 35.625	
550		1310 - 1341	1892 - 1922	71/ 16.736	
550 (ek)		1256 - 1341	1840 - 1922	216/ 32.296	

2. BÂB-I ÂLÎ EVRAK ODASI (ARŞİVİ) BELGELERİ

a. 1308-1334 Yılları Belgeleri

Bâb-ı Âlî Evrak Odası, Sadaret'in en önemli dairelerinden birisidir. Sadaret'in diğer nezaret ve devlet daireleri ile yaptığı bütün resmî yazışmalar bu merkezden tanzim ve idâre edilirdi.

Bilindiği üzere Bâb-ı Âlî Evrak Odası H. 24 Şevval 1277/M. 5 Mayıs 1861 tarihli bir nizamnâme ile kurulmuştur.

H. 1308/M. 1890 tarihinden itibaren Sadaret'e gelen tahrirâtın ve giden cevap müsveddelerinin muntazam dosyalar şeklinde korunmasına başlanmıştır.

Bu sayede, H. 1308-1334 yılları arasında BEO. belgeleri herhangi bir gruplamaya tâbi tutulmadan bir araya getirilmiştir.

Bu fona ait belgeler muntazam tertip edilmiş dosyalar halinde olup 350.000 adet belgeyi ihtiva eder.

BEO.'na ait belgeleri istemek için BEO. Vâride ve Sâdıra Defterlerinden (Nezaret ve Devâir) istifâde etmek gerekir. Zira bu defterler birer katalog hüviyetinde olup, gelen-giden evrakın kaydedilmesi sonucu teşekkül etmiştir.

Yine BEO.'na ait ve birer katalog hüviyetinde olan "*Vilayet Gelen-Giden Defterleri*" de bu fona ait evrakın kaydedilmesinden müteşekkildir.

Her iki defter serîsi¹³¹ de (BEO. Vâride ve Sâdıra (Nezaret ve Devâir) ve BEO. Vilâyât Gelen Giden) hem H. 1308-1334 yılları arası BEO. belgelerini, hem de aşağıda zikredeceğimiz H. 1334 yılı sonrası BEO. belgelerini ihtiva eden orijinal ve Osmanlıca olan katalog gruplarıdır.

b. 1334 Yılı Sonrası Belgeleri

H. 1334/M. 1915 yılından başlamak üzere Bâb-ı Âlî Evrak Odası'ndaki belgeler gruplara bölünmek suretiyle tanzim edilmiştir. Böylece dört ana serî oluşturulmuştur. Bu serîlere ait belgelere ulaşabilmek için yukarıda zikrettiğimiz yolu izlemek icap etmektedir.

ba. Hukuk Kısmı Belgeleri

Bu fon nezaretler gelen-giden defterleri ile vilayetler gelen-giden defterlerinde mevcut olan H. 1332/M. 1914 sonrasına ait evrakın hukukî meselelerle ilgili olanlarının idarî teşkilata göre dosyalanmasından meydana gelmiş olup 89 dosyadan müteşekkildir.

Fonun dosya adları ve numaraları aşağıda verilmiştir.

Dosyanın Adı	Dosya No	Katalog Tertibi
İstanbul	1, 2	DES.
Edirne	3, 4	
Erzurum	5, 6	
Adana	7, 8	
Ankara	9, 10	
Aydın	11, 12	
Bitlis	13, 14	
Basra	15, 16	DES.
Bağdad	17, 18	
Beyrut	19, 20	

¹³¹ Bu serîleri daha önce defterler kısmında zikretmiştik. Gerekli bilgi için bkz. "Bâb-ı Âlî Evrak Odası Gelen-Giden Defterleri".

Dosyanın Adı	Dosya No	Katalog Tertibi
Cezâir-i Bahr-i Sefid	21, 22	
Halep	23, 24	
Hicaz	25, 26	
Hüdâvendigâr	27, 28	
Diyarbakir	29, 30	
Suriye	31, 32	
Sivas	33, 34	
Trabzon	35, 36	
Kastamonu	37, 38	
Konya	39, 40	
Mâmuretü'l-azîz	41, 42	
Musul	43, 44	
Van	45, 46	
Yemen	47, 48	
Urfa	49, 50	
İzmit	51, 52	
Bolu	53, 54	
Canik	55, 56	
Cebel-i Lübnan	57, 58	
Çatalca	59, 60	
Zor	61, 62	
Asir	63, 64	
Kudüs	65, 66	
Karasi	67, 68	
Kal'a-i Sultaniye	69, 70	
Menteşe	71, 72	
Medine-i Münevvere	73, 74	
Eyâlât-ı Mümtâze	75, 76	
Antalya	77, 78	
Kayseri	79, 80	
Karahisar-ı Sahib	81, 82	
İçel	83, 84	
Kütahya	85, 86	
Maraş	87, 88	
Eskişehir	89, 90	

bb. İdâre Kısmı Belgeleri

Bu fonda, nezaretler ve vilayetler gelen-giden defterlerinde yer alan H. 1332/M. 1914 sonrası evrakının idarî konularla ilgili olanları toplanmış bulunmaktadır. Toplam dosya adedi 147'dir.

Fonun dosya adları ve numaraları aşağıda verilmiştir.

Dosyanın Adı	Dosya No	Katalog Tertibi
Umûr-ı Bahriye	1, 2, 3, 4	DES.
Umûr-ı Sıhhiye	5, 6, 7, 8, 9	
Umûr-ı Zaptiye	10, 11, 12	
Umûr-ı Mâliye	13, 14, 15, 16, 106, 107, 108, 117, 124, 125, 128, 129, 132, 134, 143	
Umûr-ı Nâfia	17, 18, 19, 20, 115, 116, 141	
Usûl-ı Muhaberat-ı Resmiye	21, 22	
Umûr-ı Askeriye	23, 24, 25, 26, 114, 130, 133	
Umûr-ı Vakfiye	27, 28, 29, 30, 31, 121, 147	
Emlâk ve Arazi İşleri	32, 33, 123, 126, 136, 142, 144, 146, 148	
Usûl-ı İdâre ve Taksimat ve Teşkilat	34, 35, 36	
İnhisarlar, Kaçakçılık, Esliha ve Mevâdd-ı Müştâile	37, 38, 39	
İnşaat, Mübâyâât, Münâkasât ve Mukâvelât	40, 41, 45, 145	
Posta ve Telgraf ve Telefon	42, 43, 112	
Tâbiyyet	44, 45	
Ticaret ve Sanayi	46, 47, 48, 49, 50, 135	
Cemiyât-ı Fenniyye ve Hayriyye	51, 52	
Hizmet-i Devlet-i Aliyye'ye Alınacak Ecâmı	53, 54	
Şehremâneti ve Belediye İşleri	55, 56, 57, 58, 59	
Rûsûm ve Tekâlif	60, 61, 62, 63, 64, 127	
Zirâat	65, 66, 67, 68, 69, 70, 120, 122, 131, 137, 140	
Jandarma ve Polis	71, 72, 73	
Umûr-ı Adliye	74, 75	
Kavânîn ve Nizamât	76, 77, 119	
Gümrükler Muamelâtı	78, 79	
Müskirât ve Petrol Mesâili	80, 81	
Matbuât	82, 83	
Mezâhib	84, 85, 86, 87, 88, 89	
Maârif	90, 91, 92, 93	DES.
Müessesât-ı Tedrisiyye ve Hayriyye-i Ecnebiyye	94, 95	
İskân-ı Muhâcirîn ve Aşâyir	96, 97	
Nüfus ve Pasaport Muamelâtı	98, 99, 100	
Kongre ve Konferanslar	101, 104, 105	
Umûr-ı Şer'iyye	102, 103	
Meclis-i Millî-i Osmanî	109, 110, 111	
Sergiler	113, 118	

Dosyanın Adı	Dosya No	Katalog Tertibi
İâşe-i Umumiye	138, 139	

bc. Siyasî Kısım Belgeleri

Bu fon, nezaretler ve vilayetler gelen-giden defterlerinde yer alan H. 1332/M. 1915 sonrası evrakının, Osmanlı Devleti'ni meşgul eden başlıca siyasî meseleler ile ecnebî devletlere göre tanzim edilen dosyalarından meydana gelmiştir. Toplam dosya adedi 73'tür. (Mükerrer dosyalar bu rakama dahil değildir.)

Fonun dosya adları ve numaraları aşağıda verilmiştir.

Dosyanın Adı	Dosya No	Katalog Tertibi
Arz-ı Filistin	1, 2	DES.
Adakal'a	3, 4	
Boğazlar	5, 6	
Bahr-i Ahmer	7, 8	
Cebel-i Lübnan	9, 10	
Hıttâ-i Irakiye	11, 12	
Hıttâ-i Hicaziye	13, 14	
Rumeli	15, 16	
Suriye ve Havalisi	17, 18	
Vilâyât-ı Şarkıyye	19, 20	
Yemen ve Asir Sevâhili ve Aden	21, 22	
Mısır	23, 24	
Fesede ve Fırarîler ve Fesat Cemiyetleri ve İğtişâât	25, 26	
Firâk ve Cemiyât-ı Siyasîyye ve İctimâât	27, 28	
Matbuât	29, 30	
Mezâhib	31, 32	
Evrak-ı Muhtelif-i Siyâsiyye	33, 34, 53	DES.
İtalya	35, 36	
İran	37, 38	
Fransa	39, 40	
Arnavutluk	41, 42	
Bulgaristan	43, 44	
Yunanistan	45, 46	
Sırbistan	47	
İngiltere	48	
Rusya	49, 50	
Cezâyir ve Fas	51	

Dosyanın Adı	Dosya No	Katalog Tertibi
Romanya	52	
Avusturya	54	
İsviçre ve İsveç, Norveç ve İspanya ve Belçika ve Flemenk ve Portekiz vs.	55	
Almanya	56	
Trablusgarb ve Bingazi	57	
Ukrayna	58, 59	
Azerbaycan	60, 61	
Ermeniler Cumhuriyeti	61	
Papalık	65	
Buhara ve Afganistan	63	
Estonya, Letonya ve Çekoslovakya	69	
Amerika	71	
Finlandiya, Lehistan ve Cemiyet-i Akvâm	73	
Bahr-i Sefid	75	
Bahr-i Siyah	77	

bd. Mütenevvia Kısmı Belgeleri

H. 1332/M. 1914 sonrası Bâb-ı Âlî Evrak Odası evrakının, daha çok protokol ve bürokrasi ile ilgili vesikalarının daha önce anlatılan düzen içinde toplandığı mütenevvia kısmında 96 dosya mevcuttur.

Aşağıda dosyaların konu başlıkları ve numaraları verilmiştir.

Dosyanın Adı	Dosya No	Katalog Tertibi
Memurîn-i Osmaniyye'nin Tayin ve İnfisalleri	56, 57, 58, 62, 68, 88, 90, 100, 106	DES.
Memurîn vesairlerin Nişan vesair ile Taltifleri	5, 89	
Memurîn-i Osmaniyye'ye Ait İşler	8, 9, 72, 76, 84, 85, 86, 91, 94, 102	
Memurîn-i Ecnebiyye'ye Ait İşler	10, 11, 12, 13, 14, 15	
Hükûmât-ı Ecnebiyye Tarafından Memurîn vesaireye Verilen Nişanlar	17	
Memurîn-i Mülkiye ve Askerîye'den Şikâyet	19, 20, 21, 92	
Seyahat	24, 25	
Sancak Çekme	27	
İânât	29, 30	
Hedâyâ ve Atâyâ	32	
Tebeddülât-ı Vükelâ	73	

Hey'et-i Mahsûsa	34
Eyyâm-ı Mahsûsa-i Osmaniyye	36, 37, 38
Tavsiye ve Tebrik ve Teşekkür ve Takdirât	40
Mutâlebât-ı Umumiyye	42
Hareket-i Arz ve Feyzan-ı Miyah ve Âfât-ı Semâviyye	44, 45
Harik ve Kaza-yı Berrî ve Bahrî	47, 48
Eyyâm-ı Mahsûsa-ı Ecnebiyye	50
Merâsim-i Teşrifâtiye	52
Huzûr-ı Hümayûn'a Kabul Edilecek Zevât	54
Nişanlanmak ve İzdivaç	55
Vefat	65
Evrak-ı Muhtelif-i Mütenevvia	66
Hanedan-ı Saltanât-ı Seniyye'ye Ait Hususât	95

3. BÂ-I ÂLÎ BÜNYESİNDEKİ DİĞER DAİRELERE AİT BELGELER

a. Deavî Nezareti Belgeleri

Osmanlı Devlet teşkilatında en eski memurlardan olan çavuşbaşı, Divân-ı Hümayûn'da düzeni sağlamak ve teşrifatı icra etmek, görülecek davaların gündemini hazırlamak, davacı ve davacıları Divân'a getirmek, mübâşirlik, verilen cezaları infaz ve malikane sisteminin denetimi gibi hizmetleri yerine getirirdi.

27 Receb 1252-9 Ramazan 1252 tarihleri arasında tam olarak tespit edilemeyen bir tarihte Çavuşbaşılık memuriyetinin Divân-ı Deavî Nezareti'ne tahvil edildiği görülmüyor. Çavuşbaşılığın nezarete dönüştürülmesinden sonra maiyyeti altında bulunan çavuş emini, çavuş katibi, davacı, kılavuz çavuşluk memuriyetleri varlıklarını nezaret bünyesinde de devam ettirmişlerdi.

Deavî Nezareti'nin görevi hukuku ilgilendiren konuları şeyhülislam nezdindeki mahkemeye havale etmek, sonuçlanan ve karar verilen davalar hakkında alınan kararı uygulamak ve mahkeme masraflarını tahsil etmektir. Yani esas görevi icra keyfiyetti. Sürgün edilen kişiler, nezaret maiyyetindeki çavuşlar aracılığıyla sürgün yerine gönderilirdi.

14 Safer 1259 tarihinde, bu zamana kadar nezaret tarafından idare edilen hapishânelerle ilgili bazı inzibatî hususlar İstanbul Muhafızlığı'na devredildi.

Nezaret, 6 Şaban 1287 lağvedilerek, yerine Divân-ı Ahkâm-ı Adliye'ye bağlı olmak üzere *İcra Cemiyeti* teşkil edildi.

Deavî Nezareti'nin belgeleri tasnif edilmiş olup, kataloğu hazırlanmaktadır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Vesika Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
--	Deavî Nezareti	1256 – 1287	1840 - 1870	104/18.042	DES.

Sadaret adına Deavî Nezareti tarafından çeşitli makamlara gönderilmek üzere kaleme alınan tahrirat ve tezkireler için bkz. "Sadaret Mektubî Kalemi Deavî Yazışmalarına Ait Belgeler".

b. Meclis-i Vâlâ Riyâseti Belgeleri (MVL.)

Meclis-i Vâlâ belgelerinin tasnifinde uygulanan usul şu şekildedir: Dağınık halde bulunan evrak, provenans tasnif sistemi prensiplerine uygun olarak, defter kayıtları esas alınmak suretiyle belli bir düzene kavuşturulmuştur. Daha sonra esas alınan kayıt defterlerindeki hülâsaların karşılıklarına vesikaların dosya ve gömlek numaraları yazılmıştır. Neticede birbirinden ayrılmış bulunan vesikalar bir araya getirildiği gibi, bu defterlerin evraka ulaşmada birer vasıta olarak kullanılabilmesi ve evrakın geçirmiş olduğu muamelelerin takip edilebilmesi sağlanmıştır.

Tasnife esas alınan "*Meclis-i Vâlâ Gelen Evrak Hülâsa Kayıt Defterleri*" yıllar arasında mahiyet itibarıyla farklılıklar gösterirler. Bu durum göz önüne alındığında birbirinden farklı defter tutma usullerinin uygulandığı üç dönem ortaya çıkmaktadır ki, bunlar sırasıyla şunlardır:

1. H. 1257-1265 yılları arasında evrak, esas olarak geldiği bölgelere göre sınıflandırılarak; Anadolu/Anadolu Katl-Sirkat ve Rumeli/Rumeli Katl-Sirkat, adlarıyla açılan defterlere kaydedilmiştir.

2. H. 1265-1274 yılları arasındaki evrak ise, geldiği yere bakılmaksızın, ihtiva ettiği kanunun ehemmiyet ve çeşidine göre; Adî, Mühimme, Kanun ve Takrîr olmak üzere dört ayrı deftere kaydedilmiştir.

3. H. 1274-1285 yılları arasına tekabül eden son dönemde hem evrakın geldiği yere göre, hem de konu ve çeşidine göre defter tutmanın beraberce uygulandığı görülmektedir.

Defterlerin bu tür bir karmaşık yapı arzemesi muhtevalarına dair aşağıdaki açıklamanın verilmesini gerekli kılmıştır:

- H. 1257-1265 yıllarını ihtiva eden Rumeli defterlerine; Rumeli, Cezâir-i Bahr-i Sefîd ve Dersaâdet'ten gelen evrak, Anadolu Defterlerine de; Anadolu ile Arabistan ve Irak tarafından gelen evrak kayıtlıdır.

- H. 1265-1274 yılları arasındaki Adî defterlerine istidâlar kaydedilirken, mevâdd-ı mühimme, Mühimme defterlerine kaydedilmiştir. Kanun defterleri ise mevâdd-ı cezâiyye de denilen katl ve sirkat ile ilgili konuları havîdir. Takrîr defterleri de genellikle Maliye ve Evkâf nezaretlerinden gelen ve maaş, masârifât vs. tediyesine dair olan takrirleri ihtiva etmektedir.

- H. 1274-1284 yılları arasında ise yukarıda zikredilen her iki usûl bir arada tatbik edilmiştir: Adî defterleri H. 1277'den sonra İstidâ adını alırlar. Anadolu ve Rumeli defterlerinin yanısıra Dersaâdet, Arabistan ve Cezâir-i Bahr-i Sefîd defterleri de açılmıştır. Halbuki, ilk dönemde Dersaâdet ve Cezâir ile ilgili konular Rumeli defterlerine, Arabistan ile ilgili konular da Anadolu defterlerine kaydediliyordu. H. 1274'te başlayan Dersaâdet serîsinin 11. numaradan sonra H. 1276'da Mühimme Defteri olarak devam ettiği, H. 1282'deki 10. Mühimme Defteri'nden sonra serînin tekrar Dersaâdet adını aldığı görülmektedir.

Bu dönemde söz konusu edilen başlıca defter serîlerinin dışında, H. 1281'de başlayan *Hazâin Defterleri*'ne; Maliye, Evkâf nezaretleri, Divân-ı Muhâsebât gibi yerlerden gelen ve maaş, masârifât, muhasebe vb. malî konuları havî evrak kayıtlıdır. *Muhâkemât ve Kavânîn Defterleri* ise; Meclis-i Vâlâ'nın bu adı taşıyan dairelerine havale edilen evrakın kaydedildiği defterlerdir. Bunların yanında, H. 1281'den itibaren vilayet mesâlihinin kaydedildiği, her vilayetin kendi adına açılan defterler de tutulmaya başlanmıştır.

Defterler incelendiğinde bazı hülâsaların karşılarında dosya ve gömlek numaralarının bulunmadığı görülecektir. Bunun sebeplerinin başında, daha önce yapılan tasnifler esnasında bir kısım evrakın Meclis-i Vâlâ irâdeleri içerisine dahil edilmesi, bir kısmının da Sadaret fonuna karışmış olması gelmektedir. Ayrıca evrak muamele gördüğü sırada başka birimlere gönderilmiş de olabilmektedir ki, böyle durumlar defterde, hülâsanın karşısında belirtilmektedir. Diğer bir sebep de bir konuyla ilgili yazışma tamamlandıktan sonra daha ileriki tarihlerde aynı konuda yeniden yapılan yazışma evrakının önceki evrakıyla birleştirilerek muhafaza edilmesidir. Tasnif esnasında bu durum aynen korunmuştur. Birleştirmelerin yapıldığı defter ve numara da yine aynı şekilde hülâsaların karşılarında belirtilmektedir.

Meclis-i Vâlâ'nın bir kısım müsveddeleriyle (mazbata, tahrirat, tezkire), defterler arasındaki irtibatı sağlanamayan müteferrik evrakın kronolojik envanteri de bir katalog halinde hülâsa defterlerinin sonuna ilave edilmiştir. Meclis-i Vâlâ'dan çıkan bir yazının müsveddesi, defterde gösterilen dosya/gömlek numarasında bulunmuyorsa, mukabili tarihlerin taranması suretiyle burada aranmalıdır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Adı	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
956	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Anadolu (II, III, IV)	1258 – 1262	1842 – 1846	Analitik Envanter
957	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Anadolu (VI, VII, VIII)	1262 – 1264	1846 – 1848	
958	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Anadolu (X)	1264 – 1265	1848 – 1849	
959	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Anadolu Katl-Sirkat (IV)	1260 – 1262	1844 – 1846	
960	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Rumeli (VII, VIII, IX)	1262 – 1263	1846 – 1847	
961	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Rumeli (X, XI)	1263	1847	
1010	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Rumeli (XIII, XIV, XV)	1264 – 1265	1848 - 1849	
1011	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Rumeli Katl-Sirkat (II, III, IV, V)	1258 – 1265	1842 – 1849	
1012	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Adî (I, II)	1265	1849	Analitik Envanter
1013	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Adî (III, IV)	1266	1850	
1014	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Adî (V, VI)	1266 - 1267	1850 – 1851	
1023	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Adî (VII, VIII)	1267	1851	
1024	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Adî (IX, X)	1267 - 1268	1851 – 1852	
1026	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Adî (XI, XII)	1268	1852	
1027	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Adî (XIII)	1268	1852	
1029	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Adî (XIV)	1268 - 1269	1852 – 1853	
1030	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Adî (XV)	1269	1853	
1031	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Adî (XVI)	1269	1853	
1037	Meclis-i Vâlâ Evrakı, Adî (XVII)	1269	1853	

Meclis-i Vâlâ tarafından Sadaret'e takdim edilen mazbatalar, Sadaret adına Meclis-i Vâlâ tarafından çeşitli makamlara yazılan tahrirat ile tezkire-i samîler ve Sadaret ile Meclis-i Vâlâ arasındaki yazışmalara ait belgeler için bkz. "Sadaret Mektubî Kalemî Meclis-i Vâlâ Yazışmalarına Ait Belgeler".

c. Şûra-yı Devlet Belgeleri

Şûra-yı Devlet'e gelen ve giden evrakın izlediği yolun şu şekilde olduğu anlaşılmaktadır: Sadaret'ten Şûra-yı Devlet'e havale olunan evrak, evrak odasında,

geldiği devâir ya da vilayetler itibariyle ilgili defterine hülâsaten kaydedilerek konusuna göre ait olduğu daireye gönderilmektedir. Burada da dairenin hülâsa defterine kaydedilen evrakın müzakeresi neticesinde yazılan mazbata, tezkire vs. için de ayrıca hülâsa defterleri tutulmuştur. Evrak üzerinde bu kayıtların hepsi bir arada görülebildiği gibi sadece biri ya da ikisi de görülebilmektedir.

Tasnifte uygulanan usul şu şekildedir: Düzenli-düzensiz dosyalar ve torbalar içerisinde bulunan evrakın tamamı, provönans tasnif sistemi prensiplerine uygun olarak orijinal kayıt defterleri esas alınmak suretiyle, teşekkül safhasındaki aslî düzenine kavuşturulmuştur. Daha sonra bu kayıt defterlerindeki özetlerin karşılına vesikaların "*dosya ve gömlek numaraları*" yazılmıştır. Böylece, birbirinden ayrılmış bulunan vesikalar bir araya getirildiği gibi bu defterlerin evraka ulaşmada vasıta olarak kullanılabilmesi ve evrakın geçirmiş olduğu muamelelerin seyrinin takip edilebilmesi sağlanmıştır.

Defterler incelendiğinde; bazı özetlerin karşılında belirtilen "*dosya ve gömlek*" numaralarının bulunmadığı görülecektir. Bunun sebebi birinci olarak; çok nadir de olsa tasnif esnasında evrakın bulunamamış olmasıdır. İkinci olarak; zamanında başka birimlere gönderilmiş olması (Bu durum defterlerin "*karar-ı müzâkere*" bölümünde gösterilmiştir). Üçüncü olarak da; bir konu ile ilgili yazışma tamamlandıktan sonra daha ileri tarihlerde aynı konuda yeniden yapılan yazışmalarla oluşan evrakın, bu eski dosya ile birleştirilerek arşivlenmesindendir. Tasnif esnasında bu durum aynen korunmuştur.

Birleştirmeler bazen aynı defterin ilerideki numaralarında olabileceği gibi bazen de yazışmanın yapıldığı yerin farklı olmasına bağlı olarak ayrı defterlerde olabilmektedir. Bu durum, defterlerin "*icrâ-yı karar sütunlarında*" "*.....defterinin..... numarası ile birleştirilmiştir*" şeklinde not düşülerek belirtilmektedir. Bu şekilde birleştirilmelerden dolayı karşılında dosya ve gömlek numaraları bulunmayan evraka ulaşabilmek için, özetin karşısında "*karar-ı müzakere*" veya "*icrâ-yı karar*" sütununda belirtilen "*defter adı*" ile o defterdeki sağdan ikinci sütunda "*defter numarası*" bölümünde yer alan numarasından aranması gerekmektedir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
686-687	Şûra-yı Devlet Bahriye	1285 - 1341	1868 - 1922	Analitik Envanter
688-691	Şûra-yı Devlet Dahiliye	1324 - 1341	1906 - 1922	
692-694	Şûra-yı Devlet Defter-i Hakanî	1321 - 1341	1903 - 1922	
695- 723	Şûra-yı Devlet Dersâadet	1285 - 1341	1868 - 1922	
724-732	Şûra-yı Devlet Bahriye	1294 - 1341	1877 - 1922	
733-735	Şûra-yı Devlet Maârif	1285 - 1341	1868 - 1922	

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
736-756 1015	Şûra-yı Devlet Maliye	1294 – 1341 1288 - 1291	1877 – 1922 1909 - 1922	
757	Şûra-yı Devlet Meclis-i Mebusân	1326 - 1339	1908 - 1921	
758-759	Şûra-yı Devlet Nâfia	1285 - 1341	1868 - 1922	
760-762	Şûra-yı Devlet Orman Meâdin Nezareti	1310 - 1329	1892 - 1911	
763-767	Şûra-yı Devlet Rûsumât	1285 - 1341	1868 - 1922	
768-773	Şûra-yı Devlet Seraskerlik	1285 - 1341	1868 - 1922	
774-781	Şûra-yı Devlet Şehremâneti	1285 - 1341	1868 - 1922	
782	Şûra-yı Devlet Techizât-ı Askeriye	1322 - 1326	1904 - 1908	
783-791	Şûra-yı Devlet Tekâüd	1300 - 1329	1883 - 1911	
792	Şûra-yı Devlet Ma'zulîn	1309 - 1328	1891 - 1910	
793-795	Şûra-yı Devlet Telgraf	1314 - 1341	1896 - 1922	
796-799	Şûra-yı Devlet Ticaret	1295 - 1329	1878 - 1911	
800-803	Şûra-yı Devlet Ticaret ve Ziraat	1329 - 1341	1911 - 1922	Analitik Envanter
804-807	Şûra-yı Devlet Zaptiye-Emniyet	1285 - 1341	1868 - 1922	
808-811	Şûra-yı Devlet Ankara	1285 - 1338	1868 - 1920	
812-815	Şûra-yı Devlet Aydın	1285 - 1339	1868 - 1921	
816-820	Şûra-yı Devlet Diyarbakır	1284 - 1338	1867 - 1920	
821-823	Şûra-yı Devlet Erzurum	1285 - 1338	1868 - 1920	
824-830	Şûra-yı Devlet Hüdavendigâr	1285 - 1341	1868 - 1922	
831-834	Şûra-yı Devlet Kastamonu	1285 - 1338	1868 - 1920	
835-839	Şûra-yı Devlet Konya	1285 - 1338	1868 - 1920	
840-842	Şûra-yı Devlet Sivas	1295 - 1339	1878 - 1921	
843-845	Şûra-yı Devlet Trabzon	1285 - 1338	1868 - 1920	
846-847	Şûra-yı Devlet Van	1295 – 1338	1878 - 1920	
848-851	Şûra-yı Devlet Edirne	1285 – 1340	1868 - 1922	
852	Şûra-yı Devlet İstanbul	1327 – 1341	1909 - 1922	
853	Şûra-yı Devlet İşkodra	1295 – 1330	1878 - 1912	
854-856	Şûra-yı Devlet Kosova	1294 – 1331	1877 - 1913	
857	Şûra-yı Devlet Prizrin	1286 – 1294	1867 - 1877	
858	Şûra-yı Devlet Rumeli-i Şarkî	1296 – 1302	1879 - 1885	
859-863	Şûra-yı Devlet Selanik	1285 - 1331	1868 - 1913	
864	Şûra-yı Devlet Tuna	1285 – 1295	1868 - 1878	
865	Şûra-yı Devlet Üsküp	1285 – 1287	1868 - 1870	
866-867	Şûra-yı Devlet Yanya	1285 – 1330	1868 - 1912	
868-870	Şûra-yı Devlet Adana	1286 - 1340	1869 - 1922	
871-875	Şûra-yı Devlet Bağdat	1285 - 1337	1868 - 1919	
876-879	Şûra-yı Devlet Halep	1285 - 1338	1868 - 1920	
880-881	Şûra-yı Devlet Hicaz ve Yemen	1295 – 1340	1878 - 1922	
882-887	Şûra-yı Devlet Suriye	1285 – 1336	1868 - 1918	
888-889	Şûra-yı Devlet Trablusgarb	1285 – 1340	1868 - 1922	
890-892	Şûra-yı Devlet Cezâir-i Bahr-i Sefîd	1285 – 1331	1868 - 1913	
893	Şûra-yı Devlet Girid	1285 – 1315	1868 - 1897	

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
894	Şûra-yı Devlet Kıbrıs	1287 – 1295	1870- 1878	
895	Şûra-yı Devlet Dersaadet Mütferrikası	1335 – 1341	1917 - 1922	
896-943	Şûra-yı Devlet İstida	1285 -1341	1868 - 1922	
944	Şûra-yı Devlet Merci-i Dava	1335 - 1336	1917 - 1918	
945	Şûra-yı Devlet Mütferrika	1309 – 1329	1891 - 1911	
946	Şûra-yı Devlet Pul-Kayıt	1325 - 1328	1907 - 1910	

Şûra-yı Devlet tarafından Sadaret'e takdim edilen mazbatalar ile bu mazbatalar üzerine Sadaret tarafından kaleme alınan tahrirat, tezkire ve buyrulduklar için bkz. "Sadaret Mektubî Kalemi Şûra-yı Devlet Yazışmalarına Ait Belgeler".

d. Divân-ı Ahkâm-ı Adliye Belgeleri

Divân-ı Ahkâm-ı Adliye belgeleri orijinal defterleri dikkate alınarak tasnif edilmiş olup, yakında araştırmaya açılacaktır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Vesika Adedi
		Hicrî	Miladî	
-	Divân-ı Ahkâm-ı Adliye	1284 - 1293	1868 - 1876	104/18.044

Divân-ı Ahkâm-ı Adliye tarafından Sadaret'e takdim edilen mazbatalar ile kaleme alınan tahrirat, tezkire ve buyrulduklar için bkz. "Sadaret Mektubî Kalemi Divân-ı Ahkâm-ı Adliye Yazışmalarına Ait Belgeler".

e. Meclis-i Vükelâ Mazbataları (MV.)

Meclis-i Vükelâ; sadrazamın riyâseti altında şeyhülislâm ile nâzırlardan mürekkep olan ve devletin iç ve dış siyasetinde ve mühim işlere müteallik hususlar hakkında karar veren meclisin adıdır. Bu meclise, "*Meclis-i Has*" veya "*Meclis-i Hass-ı Vükelâ*" da denirdi ki bugünkü mânâda "*Bakanlar Kurulu*" demektir.

1908 Temmuz inkılâbı üzerine kurulan Meşrutiyet rejiminde bu meclis, görevlerinden dolayı padişaha ve Mebûsân Meclisi'ne karşı müşterek bir mesuliyet altına sokulmuştur.

Meclis-i Vükelâ heyetinde zaman zaman değişiklik de olmuştur. Sultan Abdülaziz döneminde sadrazam, şeyhülislâm, serasker, kaptan-ı derya, Tophâne müşiri, Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye reisi, Hariciye nazırı, Ticaret nazırı, Zaptiye

müşiri, Sadaret müsteşarı, vâlide kethüdâsı ile Sadaret mâzûllerinden bazıları "*Mecâlis-i Âlî-i Memûriyet*" ünvanıyla Meclis-i Vükelâ âzâsından addolunurlardı¹³².

Meclis-i Vükelâ Mazbataları aşağıdaki listede verilen kayıt defterlerine kaydedilmiştir. Bu fon üzerinde çalışmalar hâlen devam etmekte olup, şu ana kadar yapılan çalışmalar neticesinde 7 ciltlik bir kataloğu hazırlanmıştır.

Katalog Genel No.	Cilt Sıra No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî		
948	1	MV.	1302 - 1305	1885 - 1888	2.279	Analitik Envanter
949	2		1305 - 1308	1889 - 1891	2.454	
950	3		1308 - 1313	1891 - 1896	2.355	
951	4		1313 - 1317	1896 - 1909	3.452	
952	5		1327 - 1331	1909 - 1913	4.408	
953	6		1332 - 1341	1914 - 1922	5.394	
954	7		1298 - 1336	1881-1918	5.089	

Meclis-i Vükelâ belgeleri için ayrıca bkz. "Sadaret Amedî Kalemî Meclis-i Vükelâ Yazışmalarına Ait Belgeler".

¹³² Fatma ALİYYE, *Ahmed Cevdet Paşa ve Zamanı*, Dersââdet 1333, s. II.

IV. YILDIZ SARAYI ARŞİVİ BELGELERİ

II. Abdülhamid devrinde (1876-1909) Yıldız Sarayı'nda biriken defter, belge ve gazetelerden oluşan fondur. Bu fonda, II. Abdülhamid'in özel olarak ilgilendiği konular, Sadaret'ten Saray'a sunulmuş, ancak irâdeleri sâdır olmamış tezkireler, şahısların Yıldız Sarayı'na sundukları çeşitli arıza, rapor ve ihbarlar, Kâmil Paşa, Cevdet Paşa, Namık Kemal, Midhat Paşa vb. önemli şahsiyetlerin metrukâtı, dış basında Devlet-i Aliyye ile ilgili çıkan yazılar, albüm ve resimler, kanun ve nizamnâme suretleri, Abdülhamid'e ait hususî el defterleri ve cüzdanlar ile haritalar bulunmaktadır.

Devletlerarası ilişkiler, Şarkî Rumeli, Ermeni ve Mısır meseleleri, Girid hadisesi, sınır olayları gibi önemli devlet proplemlerinden zaptiye jurnallerinde geçen adî vukuata kadar bu dönemin çeşitli özelliklerini yansıtan bir fondur.

Sultan II. Abdülhamid (1876-1909), tahta çıkışından bir müddet sonra ikâmet mahalli olarak Yıldız Sarayı'nı seçmiş ve devleti buradan idâre etmiştir. 33 yıllık saltanatı sırasında hükümdarın bütün meseleler hakkında bilgi edinmek ve karar vermek arzusu, Yıldız Sarayı'nda belge sayısı her sene artan bir arşiv teşekkülüne sebep olmuştur.

Yıldız Arşivi'nde oluşan belgeler beş grupta ele alınmıştır.

1. Yıldız Esas ve Sadrazam Kâmil Paşa Evrakı,
 - a. Yıldız Esas Evrakı,
 - b. Sadrazam Kâmil Paşa Evrakı (Yıldız Esas Evrakı'na ek),
2. Sadaret Resmî Maruzat Evrakı,
3. Sadaret Hususî Maruzat Evrakı,
4. Mütenevvî Maruzat Evrakı,
5. Yıldız Perakende Evrakı,

Bu kısımlar ve tasnifleri hakkında malûmât yeri geldikçe verilecektir.

1. YILDIZ ESAS VE SADRAZAM KÂMİL PAŞA EVRAKI (Y.EE.)

Hükümdarın, resmî devlet muamelâtı dışında, şahsen ve hususî olarak meşgul olduğu mevzûlarda, resmî makam veya hususî şahısların saraya sundukları arızalarla,

bazı mühim mevkilerde bulunmuş devlet ve hükûmet ricâlinin ölümlerini müteakip saraya aldırılan evrakından ibarettir.

Bu bölümde, padişahın özel olarak ilgi duyduğu işler hakkında bizzat kendisi tarafından memur edilmiş şahısların, yerli ve yabancı devlet adamları ve elçilerle yaptıkları mülâkatlara ait raporlarla, mütalaanâmeler, teklifler, jurnaller, istirhamlar, ihbarlar ve vefat etmiş bazı ricâlin metrûkâtı ve bunlara benzer vesika ve risâleler mevcuttur.

a. Yıldız Esas Evrakı

Bu fon, özellikle şahıslara ve mevzûlara göre sıralanarak tasnif edilmiştir. Mahmud Kemal başkanlığında yapılan ilk tasnifte, vesikalar tâli guruplara bölünerek 40 guruba ayrılmıştır. Bu tasnife de "*Esas Evrak Bölümü*" denilmiştir. Bu tasnif aynı zamanda Yıldız Sarayı Evrakı bölümüne ait ilk çalışmadır. Yıldız Esas Evrakı için 1 ciltlik katalog hazırlanmıştır. Bu katalogun tarihi ve ihtiva ettiği hususlar aşağıda gösterilmiştir.

Yıldız Esas Evrakı Kataloğu revizyona alınmış olup, bilgisayar ortamında yeni kataloğu hazırlanmaktadır.

Yıldız Tasnifi "Yıldız Esas Evrakı Bölümü" Belge ve Defter Kataloğu Çizelgesi

Katalog Genel No.	Cilt Sıra No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
			Hicrî	Miladî	
479	1	Yıldız Esas Evr.	1274 - 1335	1857 - 1916	Analitik Envanter

"Yıldız Esas Evrakı Kataloğu" Detaylı Dökümü

No	M u h t e v a
1	İrâde-i Seniyyeleri şeref-sünûh etmiş Meclis-i Vükelâ mazbataları ve arz tezkireleri
2	Mesâil-i siyasiyeye dair olup irâde-i seniyyeleri taalluk etmeyen mazbatalar ve tezâkir-i mârûza
3	Encümen ve Meclis-i Vükelâ'dan tanzim olunup, irâde-i seniyyesi çıkmayan mesâil-i müteferrikaya dair mazbatalar
4	Mesâil-i müteferrikaya dair olup, irâde-i seniyyeleri çıkmayan arz tezkireleri
5	Tezâkir-i mârûza-i hususiyye
6	Mesâil-i mütenevviaya dair vakiyle takdim kılınmış olan mazbata ve tezâkir-i mârûzanın bilâhare Mâbeyn-i Hümayûn'dan vaki olan talep üzerine takdim kılınan sûretleri
7	Ferman ve menşurlar
8	Vekâyi-i sâlifeye dair alâ-tarîki'l-implâ taraf-ı hümayûndan yazdırılmış olan hâturât

No	M u h t e v a
9	Vekâyi-i hâzıra hakkında ittihâz olunacak hatt-ı harekete dair taraf-ı hümayûndan yazdırılmış olan muhturalar
10	Hazîne-i Hümayûn'dan Saray'a alınan ve Yıldız Müzesi'nde mevcut eşyaya dair komisyonların evrak ve defâtiri
11	Îrâde-i seniyyeyi mübelliğ Başkitâbet'in tezâkir ve muharrerât-ı hususiyesi ve telgrafnâmeleri müsveddâtı
12	Albümlerle resimleri havî kartonlar
13	Mâbeyn-i Hümayûn'dan bazı zevâta verilen talimatnâmeler
14	Vükelâ ve bazı süferâ-yı ecnebiyye ile zevât-ı saire tarafından mesâil-i resmiyyeye dair takdîm edilmiş olan lâyiha ve arzalar
15	Vükelâ ve zevât-ı saire tarafından ictisârât ve istirhâmâtı havî takdim edilen arzalar
16	Bazı zevât ve makamât tarafından takdîm olunan risâleler
17	Sultan Abdülaziz Han'ın hal'i ve şehâdetine, Sultan Murad Han'a, Ali Suavi'ye ve Taife defnedilenlere dair evrak
18	Safvet Paşa, Cevdet Paşa, Sadık Paşa, Hamdi Paşa, Mahmud Celâleddin Paşa, Zühtü Paşa, Agop Paşa, Hacı İzzet Paşa, Midhat Paşa, Sadullah Paşa, Şamlı İzzet Paşa, Mehmed Ali Paşa, Ahmed Refik Paşa, Namık Kemal Bey, Köçeoğlu Agop Efendi ve Hristaki Zoğranos Efendi'nin metrukâtı meyanında alınmış olan evrak
19	Evrak-ı mütenevvia-i perâkende
20	Hükümdârândan gelen nâmeler
21	Haritalar
22	Mevâdd-ı muhtelif hakkında memûrîn-i mahsûsa tarafından icra kılınan tahkikatı havî evrak
23	1293 ve 1326 tarihlerinde ilân olunan Meşrûtiyet'e dair evrak
24	Sadaret ve devâir maruzatının hülâsa defterleri
25	Muâhedât ve mukâvelât asılları ve sûretleri
26	Bazı mesâil-i mühimme müzâkeresi için akdolunan hususî encümen ve komisyonların mazbataları
27	Sadaret teşekkürünü havî sadrazamların arzaları hat, nâme ve telgrafnâme-i hümayûn sûretleri.
28	Rusya muharebesine dair evrak ve müsveddât
29	Bazı komisyon ve meclisler tarafından mevâdd-ı muhtelifeye dair tanzim ve takdim kılınan mazbatalar
30	Mevâdd-ı muhtelifeye dair muharrerât-ı resmiyye
31	Safvet, Cevdet, Midhat, Rüşti, Hayreddin, Fuad, Halil Paşazâde Damad Mahmud, Fethi Paşazâde, Damad Mahmud Nedim, Said, Memduh, Kâmil, Ahmed Muhtar, Müşir Şakir, Prens Halim, Hıdiv İsmail, Damad Kemal paşalarla, selâtîn ve şehzâdegân, Hasan Hayrullah, Emîr-i Mekke-i Mükerrreme Şerif Abdulmuttalib Efendilere ve Sadrazam Halil, Midhat, Cevad, Ferid ve Damad Nûrî ve Hüseyin Hilmi paşalara ait evrak ve müşârun-ileyhim tarafından takdim kılınan levâyih
32	Hükümdârân-ı ecnebiyyenin vürûdunda ve sûr-ı hümayûnlar vesair merâsimlerde icrâ kılınan teşrifat muamelâtına dair evrak
33	Bazı tarihî evrak-ı kadîme
34	Vükelâ ve süferâ ve kurenâdan bazıları verâsetiyle vaki olan suâllere verilen cevapları havî zabıtnâmeler ve Mâbeyn ricâli tarafından bazı mesâlih-i resmiyyeye dair takdim olunan arzâ ve pusulalar
35	Başlıca mesâile dair bir araya toplanmış evrak
36	Mevâdd-ı muhtelifeye dair evrak-ı resmiyye ve hususiyeye rapdedilmiş olan defter ve kartonlar
37	Kanun ve nizamnâme sûreti ve lâyihaları
38	Sultan Abdülhamid Han Hazretlerine ait hususî el defterleri ve cüzdanlar

No	M u h t e v a
39	Hazîne-i Evrak'ta mevcut dosyalarla birleştirilen Yunan, Girit, Bulgar işlerine dair evrak
40	Mısır işleri

b. Sadrazam Kâmil Paşa Evrakı (Yıldız Esas Evrakına Ek)

Sadrazam M. Kâmil Paşa (1832-1913) I. ve II. Meşrûtiyet dönemlerinde Sadaret makamında bulunmuş, uzun seneler devlet hizmeti yapmış, Osmanlı Devleti'nin son devir meşhur devlet adamlarındandır. Dârülaceze'nin kuruluşu, Polis Teşkilatı'nın eğitimi, Ziraat Bankası'nın teşkilatlanması gibi önemli bir takım hizmetler onun sadareti döneminde tahakkuk etmiştir.

1985 yılında Osmanlı Arşivi'ne intikal eden Kâmil Paşa Evrakı, Yıldız Evrakı dosyalarının 86.'sında Kâmil Paşa'ya ait hayli miktarda arz tezkireleri bulunması münâsebetiyle bahsi geçen dosyaya 86/1, 86/2 şeklinde numaralanarak ilâve edilmiştir.

Vesikaların büyük çoğunluğu, Kâmil Paşa'nın Aydın Valiliği dönemine ait olup şifreleri çözülmüş telgraflardan ve Paşa'nın kendi el yazısıyla kaleme aldığı müsvedde hâlde bulunan yazışma, lâyiha ve tezkirelerden meydana gelmiştir. Belgeler arasında son döneme ait hemen bütün konularda Kâmil Paşa'nın görüşlerini aksettiren lâyihalar, mütâlaalar mevcuttur. Zararlı yayınların yurda sokulmaması, Şarkî Rumeli, Mısır ve Makedonya meseleleri, Ermeni fesat ve anarşi hareketleri, Devlet-i Aliyye'de yapılacak ıslahatlar, malî sıkıntılara karşı tedbirler, Çakırcalı isyanı gibi konular, belgelerin belli başlı mevzularını teşkil etmektedir.

Kâmil Paşa Evrakı 41 dosyadan ve iki ciltten ibaret olup, H. 1274-1335/M. 1857-1917 yılları arasını ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No	Tasnifin Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
477	Kâmil Paşa Evrakı (Yıldız Esas Evrakına Ek)	1274 - 1322	1857 - 1904	Analitik Envanter
478		1322 - 1335	1904 - 1917	

2. SADARET RESMÎ MARUZAT EVRAKI (Y.A.RES.)

H. 8 Ra. 1296/M. 1 Mart 1879 tarihli "Meclis-i Vükelâ Dahilî Nizamnâmesi" hükûmetin bütün icraatını, hükümdarın müsaadesi şartına bağlamış olduğundan hükûmetce herhangi bir işe girişilmeden önce Sadaret makamının istizan maksadıyla Saray'a sunduğu resmî tezkireler bu bölümde toplanmıştır.

Yıldız Arşivi'nde mevcut Sadaret resmî tezkireleri, irâdeleri çıkmadığı için Saray'da kalan tezkirelerdir. İrâdeleri çıkmış olan Sadaret Resmî Maruzatı, "İrâdeler Tasnifi" bölümünde bulunmaktadır.

Yıldız Sadaret Resmî Maruzat Evrakı'nı mübeyyin 3 ciltlik katalog serfisi hazırlanmıştır. Bu kataloglar H. 1292-1327/M. 1876-1909 tarihleri arasındaki belgeleri ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
461	Y.A.RES.	1293 - 1308	1876 - 1891	Analitik Envanter
462		1308 - 1317	1891 - 1899	
463		1317 - 1327	1899 - 1909	

3. SADARET HUSUSÎ MARUZAT EVRAKI (Y.A.HUS.)

Sadaret makamının, yapılan işlerin neticeleri, dahilî veya haricî bazı mesele ve hâdiseler hakkında padişaha bilgi vermek maksadıyla, Saray'a takdim ettiği hususî maruzatı muhtevî olup, umumiyetle beyân-ı hâl ve arz-ı malûmattan ibarettir.

Yıldız Sadaret Hususî Maruzatı büyük bir ekseriyetle haricî meseleler, özellikle Şarkî Rumeli, Ermeni meseleleri, Girid hâdisâtı, Mısır meselesi, İtalya'nın Afrika'ya dahilî ve benzeri hâdiseler, devletlerarası münasebetler ve Osmanlı Devleti'nin takip ettiği siyaset bakımından ve ayrıca, dış basında Osmanlı Devleti'ni ilgilendiren yazılar ve bunlarla ilgili yazışmalar cihetiyle ehemmiyet arzeder.

Bu evraka ait, "Yıldız Sadaret Hususî Maruzat Evrakı" ismiyle 13 cilt katalog hazırlanmış olup, bu katalog H. 1294-1323/M. 1877-1905 tarihleri arasındaki belgeleri ihtiva etmektedir.

Katalogların dökümü şu şekildedir:

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
464	Y.A.HUS.	1294 - 1302	1877 - 1885	Analitik Envanter
465		1302 - 1304	1885 - 1887	
466		1304 - 1307	1887 - 1890	
467		1307 - 1309	1890 - 1892	
468		1309 - 1311	1892 - 1893	

469		1311 - 1312	1893 - 1894	
470		1312 - 1312	1894 - 1894	
471		1312 - 1313	1895 - 1896	
472		1313 - 1315	1896 - 1897	
473		1315 - 1318	1897 - 1900	
474		1318 - 1320	1900 - 1903	
475		1320 - 1321	1903 - 1904	
476		1321 - 1323	1904 - 1905	
1019		1323 - 1325	1905 - 1907	
1020		1325 - 1326	1907 - 1908	

4. MÜTENEVÎ MARUZAT EVRAKI (Y.MTV.)

Mütenevî Maruzat Evrakı; daha evvel bahsi geçen Yıldız Tasnifi bölümlerinin ihtiva ettiği vesikaların dışında kalan Seraskerlik, Bahriye, Tophâne-i Âmire, Adliye ve Mezâhib Nezareti, Evkâf, Maârif, Ticaret-Nâfia ve Zaptiye Nezaretleri ile diğer nezaretler ve Meşihat Dairesi'nce Mâbeyn'e doğrudan sunulan tezkire, arıza, istîzân, ve benzeri vesikalardan oluşmaktadır. Ayrıca ahalinin Mâbeyn'e doğrudan gönderdikleri arzuhâl, şikayet, teşekkürnâme ve mahzar gibi vesikalar da bu bölüm evrakı arasında bulunmaktadır.

Mütenevî Maruzat Evrakı'nın ekserisi askerî konularla alâkalıdır. Bunlar genellikle içte ve dışta cereyan eden hâdiseler, âsâyiş konuları, Ermeni meselesi ve şekâvet hâdiseleri, sınır hâdiseleri, ataşemiliterlerin bulundukları ülkelerin askerî ahvâline dair verdiği bilgilerden oluşmaktadır.

Vesikalardaki diğer belli başlı konuları ise şu şekilde sıralamak mümkündür:

- *Adlî Konular:* Adliye ve Mezâhib Nezareti jurnallerinde görüldüğü gibi mahkemelere intikal eden meseleler. Zaptiye jurnallerindeki gibi muhtelif yerlerde cereyan eden adî vukuat.

- *idarî ve Mülkî Konular:* Tâyin, terfî, nişan, taltif ve benzeri hususlar ile Gümrük idârelerindeki muamelât. Ayrıca sıhhiye jurnallerinde görüldüğü üzere sağlık ve ölüm hadiseleri.

- *Malî Konular:* Hazîne-i Hâssa'ca Saray erkâmına, şehzâdelere, vâlide sultanlara ayrılan tahsisatlar, sarayların tamirine vesaireye yapılan ödemeler ile Maliye Hazînesi'nce ödenen memur maaşları, askerî erzak ve tâyinatlar, mühimmat ve cephâneler için yapılan ödemeler, fabrikaların tevsîi için harcamalar.

- *Haricî Konular:* Osmanlı Devleti'nin muhtelif vesilelerle yabancı devletlerden ve Devlet-i Aliyye'ye bağlı hıdivlik ve prensliklerden aldığı muhaberâta dair bilgiler ile Bulgaristan Komiserliği'nden o bölge ahvâli hakkında gönderilen jurnaller.

Bu fona ait, Yıldız Mütenevvî Maruzat Evrakı ismiyle 14 ciltlik katalog serîsi hazırlanmış olup, H. 1293-1319/M. 1876-1909 tarihleri arasındaki maruzat evrakını mübeyyindir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
480	Y.MTV.	1293 - 1304	1876 - 1887	Analitik Envanter
481		1304 - 1308	1887 - 1891	
482		1308 - 1310	1891 - 1892	
483		1310 - 1311	1892 - 1893	
484		1311 - 1312	1893 - 1894	
485		1312 - 1313	1894 - 1895	
486		1313 - 1314	1895 - 1896	
487		1314 - 1315	1896 - 1897	
488		1315 - 1316	1897 - 1898	
489		1316 - 1318	1899 - 1901	
490		1318 - 1319	1901 - 1902	
491		1320 - 1321	1902 - 1903	
492		1321 - 1323	1903 - 1905	
493		1323 - 1327	1905 - 1909	

5. YILDIZ PERÂKENDE EVRAKI

a. Yıldız Perâkende Evrakı

Perakende Evrak Bölümü, Sultan II. Abdülhamid'in saltanat yıllarına ait (1876-1909), "*maruzat*" adıyla Saray'a sunulan yazılar ile Mâbeyn-i Hümayûn'da günlük muamelât neticesinde biriken evrakı ihtiva eder. Yıldız fonları arasında dosya sayısı açısından en fazla, belge cinsi açısından da çeşitlilik arzeden bölümdür. Perakende Evrak'ın provenans sisteme göre kısımlar şeması aşağıda verilmiştir.

Perakende Evrak Bölümü'ne ait olan belgelerin analitik tasnifi tamamlanmış olup, katalogları bilgisayar ortamında hazırlanmaktadır.

YILDIZ PERAKENDE EVRAKI'NIN PROVENANS SİSTEME GÖRE KISIMLAR ŞEMASI

MÂBEYN EVRAKI	SADARET, NEZARET ve DEVÂİR MARUZATI	
<p>1. MÂBEYN BAŞKİTÂBETİ (Y.PRK.BŞK.)</p> <p>2. ŞİFRE ODASI (Y.PRK.ŞFR.)</p> <p>3. TEŞRİFÂT-I UMUMİYE DAİRESİ (Y.PRK.TŞF.)</p> <p>4. TAHRİRAT-I ECNEBİYE ve MÂBEYN MÜTERCİMLİĞİ (Y.PRK.TKM.)</p> <p>5. MÂBEYN MÜŞİRİYETİ (Y.PRK.MM.)</p> <p>6. MÂBEYN ERKÂNI VE SARAY GÖREVLİLERİ ARİZALARI (Y.PRK.SGE.)</p> <p>7. SERKURENALIK EVRAKI (Y.PRK.KRN.)</p> <p>8. YÂVERAN ve MAİYYET-İ SENİYYE ERKÂN-I HARBİYE DAİRESİ (Y.PRK.MYD.)</p> <p>9. NÂME-İ HÜMAYUNLAR</p> <p>10. ARZUHAL ve JURNALLER (Y.PRK.AZJ.)</p> <p>11. MÂBEYN CEDVELLERİ (Y.PRK.MBC.)</p> <p>a. Hülâsa-i maruzat cetvelleri</p> <p>b. Mâbeyn Başkitâbeti'ne ait olup içindeki evrak çıkarılmış zarflar</p> <p>c. Başvekâlet'in tezkireleri üzerine sâdır olan irâdeleri havî hâmiş ve suretleri.</p> <p>d. Bâb-ı Âlî ile sair devâir-i mülkiyeden ve Harbiye Nezreti ile sair devâir-i askeriyeden Başkitâbet'e gelen tezkire-i hususiye hülâsaları</p>	<p>e. Başkitâbet'ten Başvekâlet'e yazılan tezkire-i hususiye</p> <p>f. Padişaha takdim olunan maruzatın hülâsaları</p> <p>g. Hülâsa-i maruzat-ı hususiye</p> <p>h. Bâb-ı Âlî'den takdim olunan maruzat-ı hususiye müzekkireleri</p> <p>ı. İrâdesi çıkan maruzatın Başkitâbet tarafından teslim alındığına dair arızalar.</p> <p>j. Başkitâbet'ten yazılan tezâkir ve muharreratın hülâsa kayıt cetvelleri</p> <p>k. Sadaret'e takdim olunan tezâkirden mühim olanlarını mübeyyin cetveller.</p> <p>l. Cevaplı maruzat-ı resmiye hülâsaları.</p> <p>m. Sadaret'in resmî ve hususî surette tebliğ ettiği irâde-i seniyyelerin Mâbeyn'e takdim olunan hülâsa pusulaları.</p> <p>n. Mâbeyn'e devâir, vilayet ve muhtelif mahallerden gelen evrakın takdimine dair günlük hülâsa listeleri</p> <p>o. Mâbeyn'e gelen ve giden evrak için muhtelif şekillerde tutulmuş cetveller.</p>	<p>1. SADARET MARUZATI (Y.PRK.A.)</p> <p>2. DAHİLİYE NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.DH.)</p> <p>3. HARİCİYE NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.HR.)</p> <p>4. ŞÛRA-YI DEVLET MARUZATI (Y.PRK.ŞD.)</p> <p>5. HAZİNE-İ HASSA NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.HH.)</p> <p>6. ASKERİ MARUZAT (Y.PRK.ASK.)</p> <p>7. EVKÂF NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.EV.)</p> <p>8. MEŞİHAT DAİRESİ MARUZATI (Y.PRK.MŞ.)</p> <p>9. ADLİYE ve MEZAHİB NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.AZN.)</p> <p>10. ZAPTİYE NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.ZB.)</p> <p>11. MALİYE NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.ML.)</p> <p>12. MAARİF NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.MF.)</p> <p>13. POSTA ve TELGRAF NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.PT.)</p> <p>14. TİCARET ve NÂFİA NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.TNF.)</p> <p>15. ORMAN, MEÂDİN ve ZİRAAT NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.OMZ.)</p> <p>16. SİHHİYE NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.SH.)</p> <p>17.DEFTER-İ HAKANİ NEZARETİ MARUZATI (Y.PRK.DFE.)</p> <p>18. ŞEHREMANETİ MARUZATI (Y.PRK.ŞH.)</p> <p>19. KOMİSYONLAR MARUZATI (Y.PRK.KOM.)</p> <p>20. ELÇİLİK ve ŞEHBENDERLİK TAHRİRATI (Y.PRK.EŞA.)</p> <p>21. MÜFETTİŞLİK ve KOMİSERLİKLER TAHRİRATI (Y.PRK.MK.)</p> <p>22. UMUM VİLAYETLER TAHRİRATI (Y.PRK.UM.)</p> <p>23. GAZETELER KISMI (Y.PRK.GZT.)</p> <p>24. MÜTEFERRİK EVRAK</p>

b. Mâbeyn Cetvelleri (Y.PRK.MBC.)

Yıldız Perakende Evrakı bölümü içinde mâbeyn cetvelleri ayrı bir yer tutmaktadır. Değişik maksatla H. 1295-1328 yılları arasında hazırlanmış 15.754 adet

cetvel, liste, zarf, telhis gurubu vs. evrak, 15 ana başlık altında toplanmak suretiyle tasnif edilmiştir.

Mâbeyn; Padişah Sarayı'nın Selamlık Dairesi hakkında kullanılan bir tabirdir. Son devir Osmanlı devlet teşkilatında Mâbeyn denilince Saray kastedilmiştir. Yıldız Sarayı döneminde yayımlanan salnâmelerde "*Mâbeyn-i Hümayûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne*" başlığı altında zikredilen dairede; Mâbeyn Müşirliği, Dârüssaâde Ağalığı, Serkurenâlık, Başkitâbet ve Tahrirât-ı Ecnebiye Kitâbeti, Hazîne-i Hümayûn Kethüdâlığı vesair makamların görevlilerinin adlarına yer verilmiştir. Fakat Mâbeyn Dairesi'ndeki büroların bunlardan ibaret olmadığı Perakende Evrak içindeki belgelerden ve Saray katiplerinin yazdıkları "hatırat" türü eserlerden anlaşılmaktadır. Şifre Odası, Mütercimlik, Maruzat-ı Rikâbiye Dairesi, Teşrifât-ı Umumiye ve Yaverân Daireleri, belgelerine rastlanan diğer Mâbeyn birimleri olarak görülmektedir. Bunların içinde görevi, "*Mâbeyn Daire-i Kitâbeti'nin Vezâîfine Dair Nizamnâme*" ile belirlenmiş olan Başkitâbet Dairesi, mâbeyn cetvellerinin tutulduğu ve biriktirildiği makam olarak zikredilebilir.

Resmî evrakın giriş-çıkış kaydını tutan, Daire-i Hususî (padişah makamı) ile devlet daireleri ve şahıslar arasındaki yazışmayı idare eden "*Başkitâbet*" makamı, Saray Hazîne-i Evrakı'nı elinde bulundurmaktadır. Mâbeyn'in çeşitli bürolarına ve Saray dışına havale edilen yazıların Başkitâbet tarafından takip edilmesi defterler ile yapıldığı gibi bu katalogda yer alan cetvel ve listeler ile de yapılmıştır.

Katalogda, içinden çıkarılan belgelerin muhtevası özet halinde verilen boş zarflar, devrin belge saklama usullerine işaret etmektedir. Resmî ve hususî tarzda takdim olunan tezkirelerin, telgraf, tahrirat ve arzuhallerin kaydına mahsus; gönderilen makam, işlem cinsi ve özel günler için değişik şekillerde düzenlenen bu cetvel ve listeler, Saray Sekreterliği'nin çalışma usullerini ortaya koymaktadır. Cetvellerin tertibinden Daire-i Hususiye, Başkitâbet ve devlet daireleri arasında belge teslim ve takdimi ile bilgi verme konularındaki muamele seyrini takip etmek mümkündür.

Yıldız Tasnifi "Perakende Evrak Mâbeyn Cetvelleri"
Belge Kataloğu Çizelgesi

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		

495	Y.PRK.MBC.	1295 - 1327	1878 - 1909	103/10.305	DES. (Konu Başlıklı)
-----	------------	-------------	-------------	------------	-------------------------

Yıldız Tasnifi "Perakende Evrak Mâbeyn Cetvelleri Kataloğu"nın Detaylı Dökümü

Cilt No	Konu Başlıkları	Tarih	
		Hicrî	Miladî
1	Hülâsa-i maruzat cetvelleri	1295 - 1320	1878 - 1902
2	Mâbeyn Başkitâbeti'ne ait olup, içindeki evrak çıkarılmış olan boş zarflar	1296 - 1327	1879 - 1909
3	Başvekalet tezkireleri üzerine sâdır olan irâdeleri havî hâmiş ve suretleri	1296 - 1298	1875 - 1881
4	Başkitâbet'e, Bâb-ı Âlî ve diğer bazı dairelerden gelen tezkire-i hususiye hülâsaları	1297 - 1298	1880 - 1881
5	Başkitâbet'ten, Başvekalet'e yazılan tezkire-i hususiyeler	1297 - 1298	1880 - 1880
6	Padişaha takdim olunan maruzatın hülâsaları	1297 - 1312	1880 - 1894
7	Hülâsa-i maruzat-ı hususiye	1303 - 1327	1885 - 1905
8	Bâb-ı Âlî'den takdim olunan maruzat-ı hususiye müzekkereleri	1303 - 1311	1885 - 1893
9	İrâdesi çıkan maruzatın Başkitâbet tarafından teslim alındığına dair arzalar	1308 - 1328	1890 - 1910
10	Başkitâbet'ten yazılan tezâkir ve muharrerâtın hülâsa kayıt cetvelleri	1309 - 1326	1891 - 1908
11	Sadaret'e takdim olunan tezkireden mühim olanları mübeyyin cetveller	1310 - 1326	1891 - 1908
12	Cevaplı maruzat-ı resmiye hülâsaları	1296 - 1327	1878 - 1909
13	Sadaret'in Resmî ve Hususî surette tebliğ ettiği irâde-i seniyyelerin Mâbeyn'e takdim olunan hülâsa pusulaları	1311 - 1313	1893 - 1895
14	Mâbeyn'e devâir, vilayet ve muhtelif mahallerden gelen evrakın takdimine dair günlük hülâsa listeleri	1296 - 1311	1875 - 1893
15	Mâbeyn'e gelen ve giden evrak için muhtelif şekillerde tutulmuş cetveller	1295 - 1327	1878 - 1909

c. Gazeteler Kısmı (Y.PRK.GZT.)¹³³

Bu fona ait arşiv malzemesi Almanca, Arapça, Bulgarca, Ermenice, Farsça, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Rusça, Sırpça, Türkçe, Urduca ve Yunanca yazılmış gazete, gazete küpürleri ve mecmualardan mürekkep 64 dosya 3.215 gömlektir.

¹³³ Bu gazeteler dışında ayrıca kütüphâhemizde de bol miktarda gazete koleksiyonu bulunmaktadır.

Çoğunlukla Sultan II. Abdülhamit devrini ve kısmen sonraki devri kapsayan bu gazetelerin bir kısmı küpür ya da tek sayfa halindedir. Bir çoğunun kenarlarına kalem görevlileri tarafından notlar düşülmüştür.

Gazeteler koleksiyonu 64 dosya olup, 2 bölüm halinde tasnif edilmiştir.

İlk 46 dosyadaki gazeteler Batı dillerinde kaleme alınmış yabancı gazeteler olup, miladî tarihe göre kronolojik sıraya konulmuştur. Bu gazeteler 13 Ağustos 1850-8 Temmuz 1922 tarihleri arasındaki günleri ihtiva etmektedir.

47 numarada 64 numaralı dosyaya kadar olan gazeteler Türkçe olup az miktarda Arapça, Farsça ve Urduca gazeteler de vardı. Bu gazeteler ise hicrî tarihe göre kronolojik sıraya konulmuştur. 1275 Za. 5 ile 1340 Z. 7 tarihleri arasındaki günleri ihtiva etmektedir.

64 numaralı dosya ise; sonradan ortaya çıkan gazetelerin dahil edilmesiyle oluşturulmuştur. Bu dosyadaki gazeteler kendi içerisinde kronolojik sıraya konularak kataloğa yazılmıştır. 1279 S. 20 ile 1340 Z. 7 tarihleri arasındaki günleri ihtiva etmektedir.

Kataloğa, gazetelerin dosya ve gömlek sıra numaraları, tarihleri, belge ve evrak adetleri ile gazete ve mecmuanın ismi, basıldığı şehir ve lisanı yazılmıştır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî	
496	Y.PRK.GZT.	1266 - 1340	1850 - 1922	DES. (Konu Başlıklı)

V. NEZARETLER, VİLAYET-MÜFETTİŞLİKLER (TAŞRA ARŞİVLERİ) VE BÜYÜK DAİRELERE AİT BELGELER

A. NEZARETLER

1. DAHİLİYE NEZARETİ BELGELERİ (DH.)

Gerek Sadaret'e bağlı olduğu dönemde gerekse müstakil olduğu dönemde, Dahiliye Nezareti'nin görev alanı anlaşılacağı üzere işlerine müteallik konulardır.

Emniyet-i Umumiye, Muhaberat-ı Umumiye, Matbuât, Heyet-i Teftişîye gibi kalemlerce işlerini yürüten Dahiliye Nezareti'nin bu birimlere ait evrak grupları, memur tayinleri, asker ve jandarma tensiki, çekirge istilas, sansür, çete faaliyetleri, mezhep çatışmaları, asayiş vukuatı, doğal âfetler ve zarar gören ahaliye yapılan yardımlar, surre alaylarının hazırlıkları, arkeolojik kazı izinleri vb. konuları ihtiva eder.

Ayrıca nezaretin yazışmalarının hülâsa kayıtlarını ihtiva eden *Gelen-Giden Defterleri*, teslim alınan evrakın kayıtlı olduğu *Zimmet Defterleri*; şifre anahtarlarının yazılı bulunduğu *Şifre Defterleri*; günlük haftalık ya da aylık olarak düzenlenen, asayiş olayları, limanlara gelen ve giden yolcu sayıları ile eşyanın kayıtlarının tutulduğu *Jurnal Defterleri*; devlet teşkilatında görev alan memurların sicillerinin tutulduğu *Sicill-i Ahval Komisyonu Defterleri*, 1877-1925 yıllarını kapsayan dönemde, bu nezaretin çalışmaları hakkında çeşitli bilgileri ihtiva eder.

Bu bağlamda, zaptiye ve belediye işlerinden matbuata; mülkî memurların tayininden yeni kurulan vilayetlerin nizamâtının teşkiline; seferberlik, yangın ve deprem gibi durumlarda gerekli muamelenin icrasından eğitim ve öğretim işlerine kadar uzanan geniş bir yelpaze içinde ilgili kurumlarla gerekli yazışmaları yapmak, Sadaret'in dahiliyeye ait direktiflerini uygulamakla mükelleftir.

Ayrıca Şûra-yı Devlet ve Divân-ı Ahkâm-ı Adliye'den Sadaret'e takdim kılınacak mazbataların muamelâtı da Dahiliye Nezareti vasıtasıyla icra olunur.

Bu nezaretin önemli birimlerinden birisi olan Kalem-i Mahsus Müdüriyeti'ne ait katalogta itilaf devletlerinin işgal hareketleri, Kuvâ-yı Milliye faaliyetleri, Yunan işgali ve mezalimi, çetecilik faaliyetleri gibi imparatorluğun, son yıllarında karşılaştığı meseleler yer almaktadır.

Katalogu hazırlanan kalem ve dairelere ait belgelere dair muhteva bilgileri ve çizelgeler aşağıdadır.

a. Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti Belgeleri (DH.KMS.)

Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti, Dahiliye nazırının dahilî ve haricî işleri ile gizli ve hususî haberleşmesini temin ve nâzır ile yapılacak görüşmeleri düzenlemek için 22 Muharrem 1332'de kurulmuştur.

Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti ile ilgili katalogta, H. 1332-1341/M. 1913-1922 yıllarını havî toplam 28.000 adet belge bulunmaktadır.

Belgelerin muhtevası şu şekildedir:

- a. İtilâf Devletleri'nin işgal hareketleri,
- b. Kuvâ-yı Milliye faaliyetleri,
- c. Yunan işgali ve mezâlimi,
- d. Çetecilik faaliyetleri,
- e. Memur tayin ve azilleri,
- f. Madalya i'tası ile muhtelif konular.

Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti Katalogu'ndaki belgeler kronolojik sıralı olup, katalogun sonunda genel indeks verilmiştir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
666	DH.KMS.	1332 - 1341	1913 - 1922	28.000	Analitik Envanter

b. Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Belgeleri (DH.MUİ.)

Dahiliye Nezareti Mektubî Kalemi, nezaretin kendi teşkilatı içindeki yazışmalarıyla diğer daireler, vilayetler ve nezaretlerle ilgili yazışmaları yapardı. Mektubî Kalemi, H. 1327 /M. 1909 tarihinde idarî sistemde yapılan değişiklik sonunda yerini Muhaberât-ı Umumiye Dairesi'ne bırakmış ve bu tarihten sonra Mektubî Kalemi'nin görevini bu daire yüklenmiştir.

Dahiliye Nezareti Evrak Odası'nda tutulan ve gelen-giden evrakın kayıtlarının tutulduğu kayıt defterlerinde Rumî Ağustos 1325 tarihinden başlayarak 25.944 umum numarasına kadar olan vesikalar Muhaberât-ı Umumiye ismiyle tasnif edilmiştir. Rumi Eylül 1326 (Hicrî 1328) tarihinden itibaren ise bu daire; *İdare*, *Siyasî*, *Hukuk* ve *Mütenevvia* olarak dört şubeye ayrılmıştır. Bunlar defterlerde ve müsvedde belgelerinden rumuzlarla Siyasî (Sin), İdarî (Elif), Hukuk (Ha) ve Mütenevvia ise (Mim) ile gösterilmiştir. Bu belgeler Muhaberât-ı Umumiye Dairesi Evrakı ile aynı özellikleri göstermekte olup konularına göre ayrılmıştır. Bu evrakın müsvedde belgelerinde de Muhaberât-ı Umumiye Dairesi anteti vardır. Fakat bu dört şubenin tasnifi ayrı olarak yapılmış ve katalogları hazırlanmıştır. Tasnif sırasında orijinal 112 ve 122 numaralı dosyalar çıkmamıştır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
667	DH.MUİ.	1327 - 1328	1909 - 1910	2.689	Analitik Envanter
668		1327 - 1328	1909 - 1910	3.286	
669		1327 - 1328	1909 - 1910	3.395	
670		1329	1910	2.831	

ba. Hukuk Kısmı Belgeleri (DH.H.)

Hukuk kısmı belgeleri; ayrı bir kalem veya daireye ait belgeler olmayıp, Muhaberât-ı Umumiye'nin, evrak memurlarınca ayrılmış ve fihrist defterlerinde rumuzlanmış belgelerdir.

Hukuk bölümündeki vesikaların ekseriyeti, inzibatî vakalara aittir. Ayrıca, bu bölümde kamu ve şahıs hukukunun korunması için Dahiliye Nezareti ile taşra teşkilatı ve mahallî idâreler arasındaki yazışmalarla ilgili vesikalar da mevcuttur.

Altı yıllık bir dönemi ihtivâ eden bu kaleme ait "*Dahiliye Nezareti Hukuk Kalemi Evrakı*" ismiyle 2 ciltlik katalog hazırlanmıştır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
674	DH.H.	1328 - 1331	1910 - 1912	11.517	Analitik Envanter
675		1328 - 1333	1910 - 1915	8.040	

bb. Siyasî Kısım Belgeleri (DH.SYS.)

Dahiliye Nezareti'nin siyasî işlerine bakan müstakil bir kalemi yoktu. Katalogları araştırmaya sunulan siyasî vesikalar; Dahiliye Nezareti'nin müstakil kalemi olmayıp, Muhaberât-ı Umumiye Dairesi'nin evrak memurlarınca konularına göre siyasî, hukuk, idarî ve mütenevvia diye ayrılarak siyasîler biraraya getirilmiş ve üzerlerine orijinal karton ve dosya numaraları verilmiş olanlardır.

Belgeler H. 1327-1334/M. 1909-1916 tarihleri arasındadır.

Katalog Genel No	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
654	DH.SYS.	1327 - 1333	1909 - 1915	22.126	Analitik Envanter
655		1327 - 1334	1909 - 1916	43.905	

bc. İdarî Kısım Belgeleri (DH.İD.)

Dahiliye Nezareti İdare Evrakı bir çok değişik konuları ihtiva etmektedir. Bunlardan; mülkî taksimattaki düzenlemeler, belediye meclisleri ile idare meclisleri azalarının seçimi, gayr-i müslim ve ecnebilere ait mektepler ile kilise inşalarına ruhsat verilmesi, Osmanlı topraklarında çeşitli arkeolojik kazılara müsaade edilmesi ve eski eser kaçakçılığının önlenmesi gibi değişik konuları zikredebiliriz.

İdarî Kısım Belgeleri'nin 3 cilt kataloğu bulunmaktadır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
681	DH.İD.	1327 - 1340	1909 - 1921	3.738	Analitik Envanter
682		1328 - 1335	1910 - 1917	3.582	
683		1328 - 1335	1910 - 1917	3.552	

bd. Mütenevvia Kısmı Belgeleri (DH.MTV.)

Mütenevvia kısmı evrakı orijinaline sadık kalınarak tasnif edilmiştir. Bu sebeple kataloğun başlangıcındaki H. 1320-1323 ve 1327 tarihli belgeler, tarihi itibari ile Mütenevvia içerisinde mütalaa edilmemesi gerekirken orijinalliğine binâen burada yer almıştır.

Mütenevvia tasnifi içerisinde yer alan belgeler hemen her türlü konuyu ihtiva etmektedir. Ancak ağırlık itibari ile şu konulara rastlanmaktadır.

Tabîî afetler ve yapılan yardımlar; memurların tayin, azl, izin, muhakeme vs. meseleleri; tensikat; arazi davaları; madalya, nişan verilmesi ve diğer taltifler; Hicaz demiryolu; iltica haberleri; yabancı seyyahlara tanınan kolaylıklar.

Katalog toplam 3.503 adet özet, 15.903 belgeden oluşmaktadır, 66 adet orijinal dosya içerisinde bulunan bu belgeler bazı dosyalar kabarık olduğundan 76 dosyaya yerleştirilmiştir. Tasnif sırasında dosyaların orijinal tertibi muhafaza edilmiştir. Her dosya kendi içinde kronolojik sıraya konulmuştur. Katalogda belgeler kronolojik sıra içerisinde verilmiş ve indeks hazırlanmıştır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
643	DH.MTV.	1320 - 1339	1902 - 1921	15.903	Analitik Envanter

c. İdâre-i Umumiye Belgeleri (DH.İUM.)

Bu fon içinde; memurların tâyin, azl ve taltifleri; emlâk ve arazi işleri; zehâir ve iâşelerin toplanarak sevkedilmeleri; askeriye'nin ihtiyaçlarının karşılanması; eğitim ve öğretim; vakıflar, köy, nahiye ve kaza teşkilleri; askere alma işlemleri ve seferberlik; işgal altında kalma; deprem, yangın, sel felâketi gibi durumlarda gerekli muamele icrâsı ile dârü'l-eytâm vesair konulara rastlamak mümkündür.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
646	DH.İUM.	1332 - 1341	1914 - 1912	13.000	Analitik Envanter
647		1332 - 1341	1914 - 1922	11.615	
648		1333 - 1341	1914 - 1922	10.465	
649		1332 - 1341	1914 - 1922	9.239	
650		1330 - 1336	1912 - 1917	8.336	
651		1329 - 1336	1912 - 1916	6.475	
652		1335 - 1336	1916 - 1917	9.251	
653		1329 - 1341	1911 - 1922	11.322	

d. Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyât Müdüriyeti Belgeleri (DH.UMUM.)

Hicrî 1331'de meydana gelen devletin idarî teşkilatındaki değişikliklerden sonra Dahiliye Nezareti bünyesinde ihdas edilen "Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyât Müdüriyeti"nin görevleri 22 Muharrem 1332'de yürülüğe giren *Dahiliye Nezareti Nizamnâmesi*'nde belirtilmiştir. Buna göre; vilayet bütçesinin tetkik ve tasdiki; küşad ve tamiri Nâfia Nezareti'ne ait umumî yolların dışındaki vilayet dahilindeki yolların

yapılması; vilayet dahilindeki göl ve bataklıkların ıslahı, arazinin sulanması; şehir ve kasabalarda geliri belediyeye ait olmak üzere ışıklandırma, içme suyu, tramvay, otobüs, otomobil işletmek ve muhtelif sanayi kollarına ait fabrikalar tesisi için ruhsat vermek; vilayet dahilinde ziraatın gelişmesi ve ıslahı için gerekli çalışmaların yapılması; sanayi mektepleri, sanayi odalarının açılması, mahallî ihtiyaçlara muvafık sanayi talimi; icap eden yerlere ticaret odaları ve ticaret borsaları tesisi, pazar ve panayırlar ihdası ve ticaretin gelişmesi için gerekli sair işlemlerin yapılması; amele ve fukaraya mahsus gece mektepleri ve liva idadileri tesisi ve bunların idaresi; vilâyât dahilinde eytamhâne, hastane, bimarhâne ve dârülaceze gibi hayır müesseselerinin tesisi; vilâyâta ait bilcümle emlak, akar ve emvalin idaresi velhasıl bilcümle umûr-ı belediyeye ve hıdemat-ı mahalliyeye müteallik işlerin takibi ile bu babda nezaretin hakk-ı murakebesini istimal ve icra ve diğer nezaretler ve vilayetlerle muhaberâtını idare ve ifa etmek müdüriyetin vazifesidir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
684	DH.UMVM.	1331 - 1341	1913 - 1922	4.020	Analitik Envanter

e. Sicill-i Nüfus İdare-i Umumiyesi Belgeleri (DH.SN.)

Dahiliye Nezareti Sicill-i Nüfus İdare-i Umumiyesi belgeleri, Tahrirat Kalemî (DH.SN.THR) ve Müteferrik (DH.SN.M.) başlıkları altında tasnif edilmiştir.

Bu birimde bulunan evraka ve salnâmelere göre, H. 1326'dan itibaren Sicill-i Nüfus İdare'si'ne bağlı olarak "*İstatistik Kalemî*" ve "*Tahrirat Kalemî*" bulunmaktadır. İstatistik (Hesâbât) Kalemî'ne ait evrak katalog teşkil edebilecek bir sayıda zuhur etmediğinden Sicill-i Nüfus İdare-i Umumiyesi DH.SN.M. kodu altında tasnife tâbi tutulmuştur.

Dahiliye Nezareti Sicill-i Nüfus İdare-i Umumiyesi veya Dahiliye Nezareti Nüfus İdare-i Umumiyesi başlıklı müsvedde evrak ve aynı ifadeyi taşıyan antetli evrak ile il nüfus müdürlükleri ve ilçe nüfus memurluklarıyla yapılan yazışmaları ihtiva eden nüfus fonu, genel olarak şu çeşitlerden oluşmaktadır: Mahalle imam ve muhtarları tarafından verilen ilmuhaberler, şehremanetinden gelen hastalık, doğum ve ölüm kayıtları, sıhhiye jurnalleri; ihtida ve irtidad hadiselerinde bu şahısların isimlerini havî listeler, semenli veya semensiz tezkire-i Osmaniye, bâkir veya seyyib münâkahat ilmuhaberi, tecdîd-i münâkahak ilmuhaberi, tevellüdat ve vefayât

ilmuhaberi, tebdil-i mekan ilmuhaberi, taahhüdât ilmuhaberi, tâbiyyet ilmuhaberi, mürûr tezkiresi, semenli ve semensiz pasaport ve pasavan.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
676	DH.SN.THR.	1326 - 1330	1908 - 1912	3.177	Analitik Envanter
677		1330 - 1333	1912 - 1915	3.121	
678		1333 - 1336	1915 - 1918	3.273	
679	DH.SN.M.	1287 - 1341	1870 - 1922	5.324	

f. Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler Müdüriyeti Belgeleri (DH.MB.HPS.)

Meclis-i Mebusan'da 1327 senesi bütçesi görüşülürken, Dâhiliye Nazırı Halil Bey'in teklifi üzerine yapılan müzakerede Dâhiliye Nezareti'ne bağlı olmak üzere "*Hapishâneler İdaresi*" adıyla bir idare teşkil edilmiştir. Bir müddet sonra da taşradaki hükûmet konaklarının inşaat, tamirat ve icârâtına dair muhaberât bu idareye devredilerek Hapishâneler İdaresi'ne "*Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler İdaresi*" ünvanı verilmiştir.

Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler İdâre-i Umumiyyesi bir şube müdürünün idaresinde bir muavinliği havî iki kalemden müteşekkildir.

İdâre Kalemi: Hesâbat, dosya ve tahrirat olmak üzere üç; *Fen Kalemi ise Heyet-i Fenniye ve İstatistik* olmak üzere iki kısımdan müteşekkildir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
671	DH.MB.HPS.M.	1327 - 1342	1909 - 1922	4.265	Analitik Envanter
672		1327 - 1342	1909 - 1922	4.178	
673		1327 - 1342	1909 - 1922	3.487	

g. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Belgeleri (DH.EUM.)

Zaptiye Nezareti'nin H. 1326 senesinde lağvedilmesinden sonra Osmanlı Devleti'nde asayiş ve güvenlikle ilgili muamelelerin yürütülmesi için Dahiliye Nezareti'ne bağlı olarak H. 1327 senesinde "*Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti*" teşkil edilmiştir.

Asayiş ve güvenliğe ait konuların çeşitliliğinin yanı sıra polislerle ilgili işlemlerin (özlük hakları, tayin, terfi, ceza, emeklilik vs.) yürütülmesi de görev alanına

girdiğinden Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti bünyesinde muhtelif şubeler kurulmuştur.

Belgeler ihtiva ettikleri konular itibarıyla ait oldukları şube müdüriyetlerine göre tasnife tâbi tutulmuştur, Bunlar: *Emniyet Şubesi*, *Polis Mecmuası Kalemi* ve *Takibât-ı Adliye Kalemi*'dir.

ga. Emniyet Kalemi Belgeleri (DH.EUM.EMN.)

H. 1329 senesinde tesis edilen Emniyet Kalemi; Osmanlı Devleti dahilinde emniyet ve asayişin temini ile ilgili şubedir. H. 1332 yılında merkez teşkilatında yapılan değişiklikler sonucu lağvedilmiştir. Evrakının aynı mahiyette olması sebebiyle İstilaât Şubesi'ne ait evrak da bu kalemin evrakı arasında tasnif edilmiştir.

Emniyet Kalemi evrakı, vilayetlerce her ay tanzim edilen ve merkeze gönderilen cinayet istatistik cetvelleri; meydana gelen siyasî olaylara ait raporlar; katil, yaralama ve gasp olayları ile bunların failleri hakkında yapılan muameleler; jandarma muamelâtı, eşkiya ile jandarma arasındaki çatışmalar; kır bekçileri ve reji kolcuları; Osmanlı tebeasından olup yurtdışında bulunan (Belçika-Romanya) şahısların durumları hakkında yapılan muhaberât; Bulgar eşkiyasının saldırıları, gasbettikleri malların geri alınması; yeni karakollar inşa edilmesi, firarîlerin takip ve yakalanmaları ile ilgili konuları ihtiva eder.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
685	DH.EUM.EMN.	1329 - 1332	1911 - 1914	2.934	Analitik Envanter

gb. Polis Mecmuası Kalemi Belgeleri (DH.EUM.PMC.)

Polis Mecmuası Müdüriyeti, Emniyet-i Umumiye merkez teşkilatında H. 1331 senesinde yapılan değişikliklerden sonra kurulan şubelerdendir.

Görevi; Polis Mecmuası'nın zamanında ve düzenli yayınlanmasını sağlamak, mecmua abone defterlerini muntazaman tutmak ve abonelere ait yazışmaları yürütmektir.

Belgeleri; polis mecmuasının yayını, abone kaydı ve abone ücreti tahsilatıyla ilgili muameleleri, çeşitli bölgelerden gelen mecmua talepleri ve bu taleplerin karşılanması gibi konuları ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
1017	DH.EUM.PMC.	1331 - 1342	1913 - 1922	838	Analitik Envanter

gc. Takibât-ı Adliye Kalemi Belgeleri (DH.EUM.ADL.)

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti siyasî kısmında bulunan Tatbikat-ı Adliye Müdüriyeti H. 1333 yılında Muhaberât ve Tensikat Müdüriyeti'nin lağvıyla kurulmuştur.

Görevi; siyasî ve adlî istatistiklerle ilgili muameleleri yürütmek, yabancı devletlerden sürülen şahısların araştırılması, aranılan suçluların yakalanması için gerekli faaliyetlerde bulunmaktır.

Belgeleri; cerâim-i umumiye ve vukuat-ı âdiye istatistik cetvelleri; durumu şüpheli görülenler, işsiz ve serserilerle dilencilerin memleketlerine veya uygun bölgelere gönderilmeleri; firarîlerin takibi ve yakalanması; dolandırıcılık, yankesicilik, hırsızlık gibi suçlar ve suçlularla ilgili muameleler ile halktan müsâdere edilen silahlara ait listelerden oluşmaktadır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
1018	DH.EUM.ADL.	1333 - 1338	1914 - 1919	1.942	Analitik Envanter

gd. Tahrirat Kalemi Belgeleri (DH.EUM.THR.)

Tahrirat Kalemi Emniyet-i Umumiye'nin merkez ve taşra ile olan muhaberatını yerine getirirdi. H. 1327'de kurulmuş olup, H. 1331'de lağvedilmiş ve yerine aynı vazifeyi ifa edecek olan "*Muhaberât ve Tensîkât Müdüriyeti*" kurulmuştur. Bu fonda bulunan belgeler genel olarak şu konuları ihtiva etmektedir: Vilayetlerden her ay gönderilen hırsızlık, yaralama ve gasp gibi suçlara ait cerâim istatistik cetvelleri; vilayetlerce tanzim edilip gönderilen intihar, yangın, deniz kazası ve kazâen telef gibi olaylara ait vukuat istatistik cetvelleri ile polis okullarıyla alâkalı her türlü muamelât.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/ Özet Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
1021	DH.EUM.THR.	1327 – 1328	1909 - 1910	40/ 2.467	Analitik Envanter
1032		1328 – 1331	1910 - 1913	49/ 3.237	

ge. Muhaberât ve Tensikât Müdüriyeti Belgeleri (DH.EUM.MTK.)

Muhaberât ve Tensikât Müdüriyeti H. 1331'de Tahrirat Kalemi'nin lağvedilmesiyle onun yerine kurulmuş olup, H. 1333 yılına kadar devam etmiştir.

Bu fonda bulunan belgeler genel olarak şu konuları ihtiva etmektedir: Cinayet hariç diğer adli suçlarla ilgili olarak vilayetlerce tanzim edilip merkeze gönderilen cerâim-i umumiye istatistik cetvelleri (yaralama, hırsızlık, kız kaçırma vs.); vukuât-ı zabıta istatistik cetvelleri (yangın, deniz kazaları, intihar vs.); polis nizamnâmesinin hazırlanması ve vilayetlere gönderilmesi; vilayet polis kadrolarının azaltılması, arttırılması, polis karakollarının durumları; polis mektepleri ile ilgili işlemler; yayınlanan genelgelerin ilgili birimlere tebliği.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/ Özet Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
1033	DH.EUM.MTK.	1331 – 1336	1912 - 1917	80/ 2.757	Analitik Envanter

gf. Emniyet-i Umumiye Müdiriyeti Evrak Odası Belgeleri (DH.EUM.VRK.)

Evrak Müdiriyeti, Emniyet-i Umumiye'ye gelen veya gönderilen evrakın kaydedildiği şubedir.

Bu fonda bulunan belgeler genel olarak şu konuları ihtiva etmektedir: Polis olmak isteyen kimselerin verdikleri arzuhalles; polis memurlarının tayin, nakil, maaş zammı vs. ile ilgili talepleri; adaba aykırı hareketlerde bulunanlarla ilgili belgeler (Ramazan'da alenen oruç yiyenler, içkili eğlenceler tertipleyerek halkı rahatsız edenler, çocuklarına geleneklere uygun olmayan kıyafetler giydirenler vs.); diğer şubelerin görev alanına girmeyen muhtelif konular (kandillerde camilerin ışıklandırılması, yeni hicrî yılın tebrik merasimleri, tiyatro faaliyetleri için izin talepleri vs.).

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/ Özet Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
1022	DH.EUM.VRK.	1327 – 1340	1909 - 1921	24/ 2.222	Analitik Envanter

gg. Asayiş Kalemi Belgeleri (DH.EUM.AYŞ.)

Asayiş Müdüriyeti, Emniyet-i Umumiye'de H. 1337 yılında yapılan yeni düzenleme neticesinde kurulmuştur.

Bu fonda bulunan belgeler genel olarak şu konuları ihtiva etmektedir: Şekâvet ve çeteler; katil, yaralama, hırsızlık ve tecavüz olayları; cerâim istatistik cetvelleri ve vukuat raporları; cemiyetlerin faaliyetleri ve bunların takibi; işgal kuvvetlerinin kontrolü ve bu işgal kuvvetlerinin halka karşı muameleleri ile jandarma kuvvetlerine ve resmî görevlilere yönelik kötü muamelelerinin takibi; jandarma kuvvetleri muamelâtı (komutan tayinleri vs.); Kuvâ-yı Milliye'nin faaliyetleri; düşman donanmalarının faaliyetleri; Anadolu'nun muhtelif yerlerinde Rumlar ve Ermenilerin müslüman halka tecavüzleri.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/ Özet Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
1034	DH.EUM.AYŞ.	1337 – 1338	1919 - 1920	34/ 3.466	Analitik Envanter
1035		1337 – 1338	1919 - 1920	30/ 2.410	

gh. Sicil Kalemi Belgeleri (DH.EUM.SCL.)

Sicil Kalemi H. 1327 yılında kurulmuş, H. 1329 yılında da lağvedilerek yerine Memurîn Müdüriyeti kurulmuştur.

Bu fonda bulunan belgeler genel olarak şu konuları ihtiva etmektedir: Polislerin sicilleri ile ilgili muameleler; tayin, terfi, azil, yer değiştirme gibi konularla ilgili işlemler; polisler a ait taltif, tecziye, vukuat cetvelleri ve künye defterleri.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/ Özet Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
1036	DH.EUM.SCL.	1327 – 1329	1909 - 1911	14/ 1.261	Analitik Envanter

gt. Memurîn Kalemi Belgeleri (DH.EUM.MEM.)

Memurîn Kalemi Müdüriyeti H. 1329 yılında, lağvedilen Sicil Kalemi'nin yerine kurulmuştur.

Bu fonda bulunan belgeler genel olarak şu konuları ihtiva etmektedir: Polislerin sicilleri ile ilgili muameleler; tayin, terfi, azil, emeklilik, yer değiştirme gibi

konularla ilgili işlemler; polislere ait taltif, tecziye, vukuat cetvelleri ve künye defterleri.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/ Özet Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
1041	DH.EUM.MEM.	1329 – 1332	1911 - 1913	40/ 3.250	Analitik Envanter
1042		1332 – 1335	1913 - 1916	40/ 3.152	
1043		1335 – 1342	1916 - 1924	48/ 3.753	

h. Şifre Kalemi Belgeleri (DH.ŞFR.)

Dahiliye Nezareti'ne bağlı kalemler arasında yer alan Şifre Kalemi'nin müstakıl bir kalem olarak teşkilat içerisinde yer alması 1914 yıllarına rastlar. Devlet teşkilatında bürokrasinin değişme şartlarına ve devlet ihtiyaçlarına göre şekillenmesi sırasında değişik safhalardan geçmiş olan Şifre Odası, devlet teşkilatı içinde, Dahiliye Nezareti'nin alt birimleri arasında, değişik büro ve müdürlükler içinde yer almıştır. Bilhassa Osmanlı Devleti yönetiminin taşra birimleri ile âcil yaptığı muhâberatta, telgraf ile haberleşmenin ve bu usûlün devlet muhâberatına girmesiyle "Şifre Kalemi"nin önemi de artmıştır.

Şifre Kalemi'nin, H. 1332-1334/M. 1914-1915 tarihleri arasında, Kalem-i Mahsus ve Evrak Odası aracılığı ile Dahiliye nazırına bağlı olarak çalışan müstakıl bir büro şeklinde hizmet verdiği görülmektedir.

Şifre Kalemi'nin, umumiyetle Dahiliye Nezareti'nin ve ona bağlı alt birimlerin diğer vilayetler ve mutasarrıflıklar ile yaptığı muhâberatta aracı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, bu çalışmaların yanında bazen diğer nezaret ve devlet dairelerinin acele ve gizli muhaberatının şifrelendiği bir aracı büro durumunda da bulunmaktadır.

Şifre kalemi belgeleri 20.640 vesikadan ibarettir. Umumiyetle Dahiliye Nezareti'ne "şifre" ile çekilen telgrafların asıllarını havîdir. Şifre Kalemi'nin şu ana kadar 10 cilt kataloğu hazırlanarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

Katalog Genel No	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
656	DH.ŞFR.	1332	1914	2.005	Analitik Envanter
657		1332 - 1333	1914 - 1915	2.015	
658		1333	1915	2.172	
659		1333 - 1334	1915 - 1916	1.977	
660		1334 - 1335	1916 - 1916	2.088	
661	DH.ŞFR.	1335	1916 - 1917	2.006	Analitik

Katalog Genel No	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
662		1335 - 1336	1917 - 1918	2.000	Envanter
663		1336 - 1337	1918 - 1918	2.020	
664		1337 - 1337	1918 - 1919	2.034	
665		1337 - 1340	1919 - 1922	2.323	

1. Dahiliye Nezareti Hukuk Müşavirliği Belgeleri (DH.HMŞ.)

H. 1327-1328/M. 1909-1910 tarihlerinde idarî teşkilatın yeniden düzenlemesi muvacehesinde, Dahiliye Nezareti'ne ait kanun, nizam, tâlimat lâyihaları ve evâmîr-i umumiyye mecmualarını tanzim etmek, kanunî meseleler ve idarî nizamlar hakkında mütâlâa beyan etmek ve nezarete ait davaları ikâme ve tâkip etmek üzere "*Hukuk Müşâvirliği Kalemi*" ihdâs edilmiştir. Bu kalemin gördüğü vazifeler daha önce "*Nezaret Dava Vekili*" tarafından ifâ ediliyordu.

Hukuk Müşavirliği belgelerinin tasnifini yaparken, mümkün olduğu kadar kalemin orijinal tasnifine uygun olarak hareket edilmeye çalışılmıştır.

Bu kalemde 28 dosya içerisinde 5.150 adet belge mevcuttur. İlk 9 dosya, kendi içerisinde kronolojik sıraya konularak; bundan sonra gelen dosyalar ise konularına göre, her konu kendi içinde kronolojik sıraya konularak tasnif edilmiştir. Konular da konu başlığına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. H. 1305-1342/M. 1887-1924 tarihleri arasındaki vesikaları ihtiva eden bu fonun 2 cilt kataloğu hazırlanarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
644	DH.HMŞ.	1308 - 1340	1890 - 1921	2.869	Analitik Envanter
645		1305 - 1342	1887 - 1922	3.435	

2. HARİCİYE NEZARETİ BELGELERİ

Hariciye Nezareti Arşivi, Tanzimat'la birlikte teşkilatlanmış Hariciye Nezareti'ne paralel olarak oluşan "merkez arşivi" ile sefâret ve konsolosluklarda teşekkül eden "taşra arşivi" olmak üzere iki grupta toplanmaktadır.

Çok az miktarda Tanzimat öncesi döneme ait evrak bulunmakla birlikte gerek merkez, gerekse taşra arşivlerindeki evrak, Tanzimat sonrası seksen yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Osmanlı Devleti'nin Tanzimat öncesi döneminin dış ilişkilerine ait

evrakı, Sadaret Arşivi'nin fonları içerisinde bulunmaktadır. Bu nedenle Hariciye Nezareti Arşivi devletin dış ilişkileriyle ilgili, Sadaret Arşivi fonları içerisinde bulunan belgeleri kronolojik olarak tamamlayıcı niteliktedir.

Merkez Arşivi evrakının bir kısmı, günümüze kadar genel olarak düzenli bir şekilde korunmuş, taşra arşivlerine ait evrakların ise tahribattan kurtarılması için 1950'li yıllarda Türkiye'ye nakli düşünülmüştür. Bu düşünce doğrultusunda Atina, Belgrad ve Viyana elçiliklerindeki Osmanlı dönemi belgeleri ile Cakarta'dan bir miktar işlem görmemiş evrak getirilmiştir.

1985 yılına kadar Dışişleri Bakanlığı bünyesinde bulunan Hariciye Nezareti Arşivi, bu tarihten itibaren Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'na devredilmiştir.

1885 (H. 1303) tarihli, "*Sefâret-i Seniyyelerdeki Evrakın Hıfzı ve Kaydı*" hakkındaki talimatnâme ile, Osmanlı döneminden belli bir tasnif düzeni içerisinde günümüze intikal eden dosya ve fihristlerin incelenmesi sonucu, ayrı serîler halinde dosyalanmış olan Mektubî Kalemî, Hukuk Müşavirliği İstişare Odası, Umûr-ı Hukukiye-i Muhtalata Müdüriyeti ve Tercüme Odası gibi birimlerin dışındaki Hariciye Nezareti evrakının düzenli bölümünün, Osmanlı döneminde, *Siyasî, İdarî, Hukuk* ve *Mütenevvia* adları altında aşağıda açıklandığı şekilde kısımlara ayrılarak dosyalandığı anlaşılmaktadır.

Hariciye Nezareti fonunda, siyasî, hukukî, idarî konulardaki çok önemli meselelerin yanı sıra, ticaret anlaşmaları; sefâret ve şehbenderliklerle yapılan yazışmalar; köle ticaretinin men'i; Sırbistan'daki müslüman halkın dinî meseleleri; yabancı devlet başkanlarına gönderilen ve onlardan gelen, daha çok doğum, vefat, cülûs, evlilik konularındaki nâmeler; rütbe, nişan ve madalya tevcihleri; sınırların dışında kalan topraklara ait tapu tahkikleri yer alır.

a. Mektubî Kalemî Belgeleri (HR.MKT.)

1251 (1835) yılında Reisülküttablık'ın yerine kurulan Hariciye Nezareti 1295 yılına kadar Bâb-ı Âlî'nin içinde yer almış ve Sadaret'le iç içe vazife icra etmiştir. Bu yıldan sonra bütün kurum ve kuruluşlarıyla müstakil bir hal almıştır.

Nâzırın Özel Kalem Müdürlüğü'nü yürüten Mektubî Kalemî, özel kalem müdürü durumundaki mektubî efendinin maiyyetinde çalışan müsevvid, mübeyyiz, mümeyyiz, serhalife ve mühimme müdüründen oluşmaktadır. Evrakın hıfzıyla görevli olan Mektubî Hariciye Evrak Odası da mektubî efendiye bağlı olarak çalışmaktadır.

Mektubî Kalemî, nezaretin kuruluşunu müteakip teşekkül ettirilmiştir. Kalemînin müdürü olan mektubî ilk defa 1268 yılı Devlet Salnâmesi'nde yer almıştır. Kalem 1327 (1909) yılında Kalem-i Mahsus Müdürlüğü'ne çevrilmiştir. Kalem-i Mahsus evrakı değişik konu tasniflerinin içinde yer almıştır. Mektubî Kalemî 1919 yılı Devlet Salnâmesi'nde Kalem-i Mahsus Müdürlüğü ile beraber tekrar yer almıştır. Kalemînin görevi, nazır adına yazılacak yazıları hazırlamak ve gerekli onayları aldıktan sonra Evrak Odası vasıtasıyla ilgili yerlere gönderilmesini sağlamaktadır.

Mektubî Kalemî nezaretin gerek İstanbul'daki diğer nezaret ve dairelerle gerekse taşradaki kurum ve kuruluşlarla olan yazışmalarını sağlayan önemli bir kalemdir. Taşra yazışmaları valilik, mutasarrıflık, kaymakamlık ve diğer idarî kuruluşlarla sefâret-i seniyye, şehbenderlikler ve nezaretin İstanbul dışındaki görevlileriyle yaptığı yazışmalardan oluşmaktadır. Maliye Nezareti, Dahiliye Nezareti, Rûsûmât Emaneti, Sadaret, Zaptiye Nezareti, Seraskerlik, Rum Patrikliği, Ermeni Patrikliği gibi nezaret ve devâirle yaptığı yazışmalar da merkezî yazışmalardır.

Hariciye Nezareti 1295 yılına kadar Sadaret'le iç içe vazife icra ettiğinden direkt kendi adına yazışma kabul edip, cevap verdiği gibi Sadaret adına da yazışmalar yapmıştır. Bu yazışmalar sadrazamın onayından sonra ilgili yerlere gönderilmiştir.

İlk yıllarda Mektubî Kalemî evrakının arka yüzünde "*hariciye*" kaydı bulunmaktadır (1254-1263). 1263 yılından itibaren belgenin arka yüzünde hülâsası bulunmakta ve kalem evrakının sonuna kadar bu usul devam etmektedir.

Belgelerin bir diğer özelliği de; arka yüzlerinde, defter kayıtlarına uygun olarak "*mesalih*", "*Yunan*", "*Ermeni*", "*Rum*", "*İtalya*", "*İngiltere*", "*Rusya*", "*İsveç* ve "*Norveç*", "*İran*", "*telgraf*" gibi kayıtlar bulunmasıdır. Ancak bu usul 1295 yılında terkedilmiştir. Aynı şekilde Sadaret adına tezkire ve tahrirat yazma usulü de terkedilmiş ve nezaret sadece kendi adına yazışma yapmaya başlamıştır.

Mektubî Kalemî yazışmalarının muhteviyatı, ağırlıklı olarak şahsî ve talî meselelerden oluşmaktadır. Çünkü konusu siyasî, umumî, harb, mütareke ve idarî gibi daha önemli konuları hâiz mektubî evrakı, konularla ilgili fonlar içinde yer almıştır. Fon evrakında alacak tahsilleri sayı itibarıyla oldukça fazla bir yer işgal etmektedir. Gerek Osmanlı tebeasından olan yabancıların, gerekse başka tebealılarının birbirinden ve Osmanlı tebealı müslümanlardan olan alacaklarının tahsili ve maaş anlaşmazlıklarının giderilmesi bu kabildendir ki ilgili sefâretlerin müracaatlarına mebnî, nezaret konuyu ilgili nezaret, daire ve valiliklere ileterek hallini temin etmektedir. Osmanlı topraklarında yaşayan yabancıların haklarının korunması, kilise

yapım ve tamiri ile ilgili evrak da sayı itibariyle oldukça önemli bir yer işgal etmektedir.

Belgelerde geçen diğer konuları şu başlıklar altında vermek mümkündür:

Zararlı yayınların gümrükten geçiş ve intişarına fırsat verilmemesi; üserâ-yı zenciye ticaretinin men'i; sultanların cülûsu münasebetiyle yayınlanan hatt-ı hümayûnların halka duyurulması; bayram ve yılbaşı dolayısıyla gönderilen tebriklere teşekkür yazıları; diğer devletlerin Osmanlı Devleti hakkında takındıkları tavır ve politikaları, sınır anlaşmazlıklarının giderilmesi; memleketin çeşitli yerlerinde yapılan inceleme ve teftiş raporları; sefâret-i seniyye, şehbenderlik ve konsolosluk görevlilerinin tayini ve özlük haklarının temini, terfi ve gerekenler için nişan imalinin sağlanması; sefârethâne, şehbenderhâne ve konsoloslukların kira, mefruşat, personel giderleri ve düzenlenen balo ve parti masraflarının karşılanması; Topkapı Saray-ı Hümayûnu, selatîn camileri ve müzeleri gezmek isteyen yabancılara ruhsat temini; telgraf hatlarının inşasında çalışan görevlilerin özlük haklarının sağlanması; ihraç edilen mühimmat ve makinalarla ilgili sefâret takrirlerinin ilgili kurumlara irsali ile ilgili yazılar; iş takibinde bulunan bazı zevata tavassut.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
971	HR.MKT.	1254 - 1268	1838 - 1851	3.734	Analitik Envanter
972		1268 - 1270	1851 - 1853	3.023	
973		1270 - 1271	1853 - 1854	2.999	

b. Hukuk Müşavirliği İstişare Odası Belgeleri (HR.HMŞ.ISO.)

XIX. asrın son çeyreğinden sonra, devletlerarası ilişkilerde milletlerarası hukukun ön plâna çıkması ve batılı devletlerin Osmanlı Devleti üzerindeki baskılarının artmaya başlaması üzerine bu hukukun bilinmesi, Osmanlı bürokrasisinin daha iyi işlemesi için ihtiyaç haline gelmiştir. Çünkü her müessesenin gelişiminde ve problemlerinin çözümünde milletlerarası hukukun bilinmesi ve bu sahada uzman kadroların yetiştirilmesi gerekli görülmekte idi.

Bu devirden sonra idarî organları genişleyen Hariciye Nezareti'nin vazifeleri hem kemiyet hem de keyfiyet bakımından artarak yeni şübeler ihdâs edilmeye başlamıştır.

Hariciye Nezareti'ne bağlı kalem olarak ihdâs edilen "İstişare Odası" devlet salnâmelerine göre 1883 (H. 1301) tarihinde kurulmuştur.

Hukuk müşâvirleri, İstişare Odası müdürü, muavinler, evrak memurları ve kâtiplerden müteşekkil personele sahip olan İstişare Odası'nda, Hukuk Müşavirliği bir üst kurul olup, iştişarî organ niteliğindedir. İstişare Odası'na havale edilen herhangi bir hukukî mevzu hukuk müşavirleri tetkik ederek o mevzu hakkında rey ve görüşlerini belirtip muavinlere havale ederler. Muavinler de müşavirlerin izahatı doğrultusunda ilgili mercîlere görüşlerini Türkçe veya Fransızca olarak bildirirlerdi.

İstişare Odası'na ait belgelerin başlangıç tarihi H. 1299/M. 1883'tür. Bitiş tarihi H. 1340/M. 1921 olmasına rağmen az da olsa bu tarihten sonraki yıllara ait belegelere rastlanmaktadır. Fakat bu belgeler daha çok kitap, gazete, dergi vs. malzemedir.

Bu fonda, Boğazlar meselesi, Fas meselesi, kapitülasyonların lağvı, Lahey Konferansı, Beynelmilel Paris Sıhhiye Konferansı, Umumî Harp neticesinde yapılan muâhedeler, adalar meselesi, Brezilya ile yapılan sulh ve dostluk mukâvelesi, Osmanlı Devleti'nde ecnebî müesseselere ait ve benzeri konulardaki belgeler yer almaktadır.

İstişare Odası evrakı, kuruluşundan itibaren teşkil edilen orijinal bir tasnif sistemi ile devralınmıştır. Konu ve tarih bütünlüğüne göre tertip edilen belge takımları gömleklenerek "özel dosyalara" yerleştirilmiş ve "umum numara" ile müteselsilen numaralandırılmıştır. Bu dosyaların da bir veya bir kaç bir araya getirilerek karton kutulara yerleştirilmiştir ki toplam 84 adettir. Hazırlanan katalogda özel dosya numaraları "orijinal karton no" sütununda gösterilmiştir.

İstişare Odası'nın tasnif ve katalog çalışması iki aşamada olmuştur. Birinci aşamada; "özel dosyalar" içerisindeki gömleklerin üzerinde yazılan özetler esas alınarak ve dili de sadeleştirilerek İstişare Odası Kataloğu hazırlanmıştır. Bu şekilde belgeler mevcut dosyalara yerleştirilerek yeniden müteselsilen numaralandırılmıştır. Toplam dosya adedi 158 adettir. 1.222 ana gömlek içinde 41.428 adet belge, 78.799 varak ihtiva etmektedir.

İkinci aşamada ise, Dosya Envanter Sistemi dikkate alınarak ve tasnifin orijinalitesi bozulmadan belge ve gömleklere tarih, kod ve numara verilerek tasnif çalışması tamamlanmıştır.

Katalog Genel No	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/ Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
970	HR.HMŞ.İŞO.	1290 - 1342	1873 - 1923	158/41.428	DES.

c. Hukuk Kısmı Belgeleri (HR.H.)

Bu katalog Hariciye Nezareti Hukuk Kısmı'nın "Osmanlı Sefâretleri" ve "Osmanlı Şehbenderlikleri" bölümlerine ait evrakının dosya usûlü envanteridir. Bu bölümlere ait evrak M. 1846-1922/H. 1262-1341 yıllarını kapsamaktadır.

Hukuk Kısmı Evrakı: Hariciye Nezareti'nin, esas itibariyle şahsî davalara münhasır olmak üzere Osmanlı sefâretleri, Osmanlı şehbenderlikleri, ecnebî sefâretleri, nezaretler, vilayetler, müstakil mutasarrıflıklar, resmî ve gayr-i resmî şirketler ve kurumlarla adlî, hukukî konularda yaptığı yazışmalardan oluşmuştur.

Hukuk kısmı evrakının kataloğu iki cilt olarak hazırlanmıştır. Birinci cilt; Hariciye Nezareti'nin Osmanlı sefâretleri ve Osmanlı şehbenderlikleri ile yaptığı yazışmalardan, ikinci cilt ise; ecnebi sefâretleri, nezaretler, vilayetler, müstakil mutasarrıflıklar, resmî ve gayr-i resmî şirket ve kurumlarla yaptığı yazışmalardan oluşmaktadır.

Hukuk kısmı evrakının 1919 yılında hazırlandığı anlaşılan, ikisi asıl evraka ait Fransızca ve kısmen Osmanlıca, diğeri de; tercümesi yapılmış evraka ait olmak üzere üç adet endikatörü günümüze intikal etmiştir.

Gerek evrakın tasnifi yapılırken gerekse bu katalogun hazırlanmasında yukarıda zikredilen endikatörlerin sistemi ile bölüm ve konu başlıklarına büyük oranda sadık kalınmıştır. Eski muhafaza veya kutular arasındaki vesikalar, gömlekleterek tarihlenip kodlanmış, yeniden dosyalanarak tasnifi tamamlanmıştır. Daha sonra endikatördeki Fransızca ve Osmanlıca metinlerin tercüme ve transkripsiyonları yapılarak bu katalog hazırlanmıştır. Böylece, analitik envanter çalışması gibi uzun zaman ve masraf gerektiren bir çalışma yapılmadan, bu yöntemle, evrakın büyük bir kısmının daha kısa yoldan analitik olarak araştırmaya açılması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya sunulan bu katalog iki bölümden oluşmuştur:

1. Bölüm: Osmanlı Sefâretleri: Hariciye Nezareti'nin Osmanlı sefâretleri ile yaptığı yazışmalardan meydana gelmektedir. Bu bölümde sefâretler alfabetik olarak sıralanıp tasnif edilmiştir. Katalogda konu başlığı teşkil eden sefâretlerden bazıları Atina, Belgrad, Berlin, Brüksel, Bükreş, Kiev, Lahey, Stokholm, Londra, Madrid ve Paris sefâretleridir.

2. Bölüm: Osmanlı Şehbenderlikleri: Hariciye Nezareti'nin Osmanlı şehbenderlikleri ile yaptığı yazışmalardan oluşmaktadır. Bu bölümde, şehbenderliklerin bulunduğu ülkeler, şehirler ve daha küçük birimler alfabetik olarak sıralanmıştır. Katalogda konu başlığı teşkil eden şehbenderliklerden bazıları Almanya,

Amerika, Avusturya-Macaristan, Belçika, Bulgaristan, Fransa, Habeşistan ve Hollanda'daki Osmanlı şebenderlikleridir.

Hukuk Kısmı Evrakı'nın, Hariciye Nezareti'ne ait evrak gruplarında olduğu gibi yabancı dildeki asılları ile tercümeleri ayrı ayrı muhafaza edildiğinden, "Tercüme Evrakı" da ayrı bir bölüm halinde tasnif edilerek Hukuk Kısmı Evrakı'nın ikinci kataloğunun sonuna konulmuştur. Tercüme bölümünde, vesikanın konu başlıklarının asıl evrakın bulunduğu bölümlerdeki başlıklarıyla benzer olması gözetilmiş, böylece evrakın tercümesinin asılları ile irtibatlandırılması sağlanmıştır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/ Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
975	HR.H.	1262 - 1341	1846 - 1922	319/81.756	DES.

d. Mütenevvia Kısmı Belgeleri (HR.MTV.)

Mütenevvia Kısmı Evrakı; Hariciye Nezareti memurları ve ecnebî temsilcilerin nasb ve tayinleri; rütbe ve nişan verilmesi; teşrifat merâsimleri ve diğer kutlamalar; Hariciye memurları hakkında yapılan şikayetler; bazı suikastler; Osmanlı padişah ve şehzâdelerinin seyahatleri; deniz kazaları ve tabîî âfetlerde yapılan yardımlarla ilgili evrakların yanında Hariciye Nezareti'nin Siyasî, İdarî ve Hukuk kısımlarına dahil olmayan evraklardan oluşmuştur.

Mütenevvia kısmı evrakının 1919 yılında hazırlandığı anlaşılan, birisi asıl evraklara ait ve Fransızca; diğeri de tercümesi yapılmış evraklara ait Osmanlıca olmak üzere iki adet endikatörü günümüze intikal etmiştir.

Gerek evrakın tasnifi yapılırken, gerekse bu kataloğun hazırlanmasında yukarıda zikredilen endikatörlerin sistemi ile bölüm ve konu başlıklarına büyük oranda sadık kalınmıştır. Endikatördeki Fransızca ve Osmanlıca metinlerin tercümesi ve transkripsiyonları yapılarak bu katalog hazırlanmıştır.

Mütenevvia Kataloğu altı bölüm halinde düzenlenmiştir. Bunlar:

I. Bölüm: Osmanlı ve Yabancı Temsilcilikler ile İlgili Konular: Osmanlı Devleti'nin dış temsilcileri ile yabancı ülke temsilcilerinin görevleri gereği katıldıkları çeşitli törenlerle ilgili yazışmalar ve bunların uğradığı suikast ve kazalar ile özlük işleri hakkındaki belgelerden oluşmaktadır. Katalogda yer alan konu başlıklarından bazıları: Kabuller, nutuklar, tahta çıkışlar, doğumlar, temsilcilikler ihdas ve ilgasıdır.

II. Bölüm: Nâmeler: Yabancı elçilerin güven mektupları, kabulleri, cülûs ve taç giyme tebrikleri, vefat taziyeleri; evlenme ve doğumlarda yapılan kutlamalar; tarihî ve önemli yerleri ziyaret için yabancılara verilen izinler ve bazı ticarî muâhedeler hakkındaki yabancı ülke hükümdarlarıyla Osmanlı hükümdarlarının mektup ve belgelerinden oluşmaktadır. Katalogda yer alan konu başlıklarından bazıları: Amerika, Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, İngiltere, İran, İspanya, İsveç, İtalya, Napoli ve Rusya'dır.

Ayrıca Mütenevvia endikatöründe kayıtlı olan nâmelerin dışında Hariciye evrakının diğer bölümlerinde yer alan nâmeler tespit edilerek bu bölümde toplanmıştır. Belgelerle alakalı ülkeler, isimlerine göre alfabetik olarak sıraya konulmuş, her ülkeye ait vesikalar kendi içerisinde kronolojik olarak düzenlenmiştir.

III. Bölüm: Nişanlar, Madalyalar, Rütbeler: Osmanlı Devleti ile diğer devletler arasında karşılıklı olarak verilen nişanlar, rütbeler ve ünvanlar; rütbe tevcihi ve tenzili hakkında teklifler; hediye ve ihsanlara ait belgelerle bu husustaki nizamnâmelerden oluşmuştur. Katalogda yer alan konu başlıklarından bazıları, nişanlar-madalyalar, tahlisiye, senet ve diğer madalyalar, ünvanlar ve ünvan talepleridir.

IV. Bölüm: Yabancı ve Osmanlı Konsolosluk Heyetleri ile Temsilciliklerine Ait Meseleler: Osmanlı Devleti tarafından gönderilen ve diğer ülkelerden gelen temsilcilerin yola çıkışları ve görev yerlerine ulaşmaları; diğer ülkelerdeki Osmanlı vatandaşlarıyla Osmanlı Devleti'ndeki yabancı uyrukluların himayeleri; bu temsilciler hakkında şikayetler; yabancı konsolosluk ve manastır görevlilerinin kabul ve tayinleri hakkında yapılan yazışmalardan oluşmuştur.

V. Bölüm: Muhtelif Konular: Devlet adamları ve hanedan mensuplarının seyahatleri; protokoller; gösteriler; devletler arasında karşılıklı verilen arsa ve arazilere ait belgelerden oluşmuştur.

VI. Bölüm: Tercüme Evrakı: Bu katalogdaki diğer bölümlerde kayıtlı (çoğu Fransızca olmak üzere) yabancı dillerde yapılan yazışmalardan gerekli görülenlerin Tercüme Odası tarafından yapılan tercümeleridir. Kabine değişiklikleri; Osmanlı padişah ve şehzadelerinin seyahatler; Osmanlı teşrifatı; yabancı protokol; üniformalar ve ianeler bu katalogda yer alan konu başlıklarından bazılarıdır.

Mütenevvia Kısımı Evrakı'nın, Hariciye Nezareti'ne ait diğer evrak gruplarında olduğu gibi yabancı dildeki asılları ile tercümeleri ayrı ayrı muhafaza edildiğinden, bu usûl gözetilerek "tercüme evrakı" ayrı bir bölüm halinde düzenlenmiştir. Tercüme bölümünde, vesikanın konu başlıklarının asıl evrakın bulunduğu bölümlerdeki konu

başlıklarıyla benzer olması gözetilmiş, böylece evrakın tercümesi asılları ile irtibatlandırılmıştır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/ Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
974	HR.MTV.	1257 - 1341	1842 - 1922	754/157.000	DES.

3. EVKÂF-I HÜMAYÛN NEZARETİ BELGELERİ

Arşivimizde, Evkâf-ı Hümayûn Nezareti'ne ait altı milyona yakın belge bulunmakta olup, tasnifi devam etmektedir.

"Vakfiyeler", Evkâf-ı Hümayûn Nezareti belgelerinden ayrı olarak değerlendirilmiş ve tasnifi yapılmıştır.

Arşivimizde bulunan vakfiyeler bir araya toplanarak "*Vakfiyeler Kataloğu*" oluşturulmuştur. Bu katalogda H. 440 –1331/M. 1048–1913 yıllarına ait 1.309 adet vakfiye yer almaktadır.

Katalog; genel sıra no, kronolojik sıra ve vakıf adlarına göre olmak üzere üç şekilde ve tek cilt olarak hazırlanmıştır.

Bu vakfiyelerin dosya numaraları, vâkıfı, vakfı, yeri ve tarihi gibi ayrıntılı bilgiler katalogda verilmiştir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Vakfiye Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
962	Vakfiyeler	440 - 1331	1048 - 1913	1.309	Analitik Envanter

Ayrıca, Bâb-ı Defterî Haremeyn Muhasebesi Defterleri arasında da vakfiyeler bulunmaktadır.

4. TİCARET, NÂFİA, ORMAN, MEÂDİN VE ZİRÂAT NEZARETLERİNE AİT BELGELER

1839 Mayıs'ında kurulan Ticaret Nezareti ilk dönemlerde ticarî davalara bakan bir kurum niteliğindeydi. 1846 yılında kurulan Zirâat ve 1848'de kurulan Nâfia Nezaretleri bir süre sonra lağvedilerek Ticaret Nezareti'ne ilhak olundu. Daha sonra Orman ve Meâdin Nezaretleri de bu birime dahil oldu. Böylece ticaret, tarım, nâfia ve maden gibi ülkenin reforma ihtiyaç duyan önemli alanları aynı birim tarafından yönetilmeye başlandı.

Fabrikaların tesisine; esnaf ve sanatkar cemiyetleri ile sanayi ve ticaret odalarının kurulmasına; küçük sanayinin modernize edilmesine yönelik çalışmalar; meslek okullarının açılması; maden arama izinleri; yol, köprü ve demiryollarının tamiri; Gümüşhacıköy, Samsun, Ergani vb. madenlerin yeri, muhasebeleri ve mültezimlerinin kayıtları; Paris, Frankfurt, Venedik, Katana vb. maden piyasası fiyatları ve mukâvelenâmeler bu fonun defter ve belgelerinin konularından bazılarıdır.

Ayrıca Hicaz Demiryolu ile Şirket-i Hayriye gibi ulaşım ağını oluşturan kurumlara ait belgeler de bu fon içinde yer alırlar.

Tasnif çalışmaları sırasında belgelerinden ayrılmış, müstakil ve dosya içine yerleştirilemeyecek halde bulunan, resmî ve sivil binaların (Sirkeci Postanesi) plânları, Konya ve Hindiye-Habbaniye (Fırat ve Dicle üzerine kurulmuş) sulama projeleri arşivdeki "*Harita, Plân ve Kroki Kataloğu*"na ilave edilmek üzere ayrılmışlardır.

Bu nezaretin 2.311 defteri, 832.258 adet belgesi bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Tasnifin (Fonun) Adı	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
997	Ticâret, Nâfia, Zirâat, Orman Meâdin Nezaretleri Belgeleri	1255 - 1328	1839 - 1910	832.258	Analitik Envanter

5. SIHHİYE NEZARETİ BELGELERİ (SH.)

Nezaretin devlet daireleriyle, vilayet, mutasarrıflık ve karantinalarla yaptığı yazışmaların kayıt defterlerinin yanı sıra; hastaların etnik ve dinî kökenleri ile hastalık ve vefat istatistikleri; masarîfât makbuzları; vefat ilmuhabirleri ve muhasebe kayıtları bulunmaktadır.

Sıhhiye Nezareti'ne ait 762.598 adet evrak bulunmakta olup, belgelerin tasnifi devam etmektedir.

6. ZAPTİYE NEZARETİ BELGELERİ (ZB.)

Zaptiye Nezareti'ne ait mevcut arşiv malzemesinin ekserisini, nezarete diğer nezaret, devâir ve vilayetlerden gelip gerekli muameleleri yapılan yazışmalar ile esas itibarıyla bu yazılara verilen cevapları havî Mektubî ve Muhasebe kalemleri müsveddeleri ve Muhasebe Kalemi'nin muamelâtına ait makbuz, teslim ve tesellüm senetleri gibi evrakın oluşturduğu görülmektedir.

Zaptiye Nezareti'nin sözü edilen birimlerle yaptığı yazışmalara dair gelen evrakın, her nezaret ve daire ile vilayetlerin adlarına göre açılmış "*Gelen Evrak Hülâsa Kayıt Defterleri*"ne kaydedilip numara verildikten sonra gerekli muameleleri tamamlanarak muhafaza edildiği anlaşılmaktadır.

188.394 adet evrakı bulunmakta olup, belgelerin tasnifi devam etmektedir.

B. BÜYÜK DAİRELERE AİT BELGELER

1. MİLLÎ EMLAK'TAN DEVRALINAN BELGELER

Nisan 1941 tarihinde Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne Millî Emlâk Müdürlüğü'nden 36 adet arşiv malzemesi intikal etmiştir. İntikal eden belgelerin 13 adedi defter, 23 adedi ise vesikadır. Bu belgeler H. 1156-1288 /M. 1743-1871 tarihleri arasındadır. Bu belge ve defterler analitik envanter sisteme göre tasnif edilmiş olup, fona ait döküm cetveli aşağıda verilmiştir.

Millî Emlâk'tan Devralınan Belgeler Tasnifine Ait Liste

Sıra No	Konusu	Nevi	Tarih	
			Hicrî	Miladî
12	Abdülmecid'in kaht felâketine yardım olarak bin altın göndermesi sebebiyle İrlanda asilzâdegânı ve ahalisi tarafından yazılan teşekkürnâme	Teşekkürnâme		1849
13	Avrupa seyahatinden avdeti dolayısıyla arz-ı sadâkat ve sitâyîşten bahis olarak İstanbul Rum Patriği Gregorius ve Patrikhâne Sinod heyetini teşkil eden Metropolitler mühürleriyle Rum cemaati namına Sultan Abdülaziz'e sunulan teşekkür ve şükran arzısı	Şükran arzısı	1284	1867
14	İstanbul'da kolera felâketi sırasında her türlü tedâbir-i sıhhiye ile fukarâ ve ahalinin korunmasından mütevellit şükranlarına dair Üsküdar cihetindeki mahalle muhtarlarının mühürleriyle Abdülaziz'e sunulan teşekkürnâme.	Teşekkürnâme	1282	1865

Sıra No	Konusu	Nevi	Tarih	
			Hicrî	Miladî
15	Girid Valisi Mustafa Naili Paşa'nın Kandiye'de doğan oğlu olup, Kandiye Kaymakamlığı'nda bulunan eski Bosna Valisi Veliyüddin Rıfat Paşa'nın Kandiye'de ibkâsı istirhamına dair, Kandiye İslâm ve Yahudi ahalisi namına müteberân mühürleriyle Abdülmecid'e sunulan mahzar	Mahzar	1268	1851
16	İstanbul'da koleranın tedavisi hususunda her türlü sıhhî tedbirlerin ittihazından dolayı İstanbul Rum cemaatinin şükranlarını havî patrik ve metropolidlerin ve cemaat muteberlerinin imzalarıyla Abdülaziz'e sunulan teşekkürnâme	Teşekkürnâme	1282	1865
17	Avrupa seyahatinden avdeti vesilesiyle Yahudilerin sevinç ve şükranlarına dair Hahambaşı Kaymakamı ve Musevi cemaatinin müteberlerinin mühür ve imzalarıyla Abdülaziz'e sunulan teşekkürnâme	Teşekkürnâme	1284	1867
18	Bulgar Eksarhlığı'nın teşekkülünden ve Eksarhlığa Eftim Efendi'nin tâyininden dolayı Tırnova kazası Bulgar cemaati müteberân ve muhtarlarının Abdülaziz'e sundukları şükran arzısı	Arıza	1288	1871
19	Aynı meseleden Köstendil, İştib, Kozana, Kratova, Radomir kazaları Bulgar reis-i ruhanîleriyle cemaat müteberlerinin sundukları teşekkürnâme	Teşekkürnâme	1288	1871
20	Aynı meseleden dolayı Leskofça, Vlasotinça kazaları Bulgar reis-i ruhani ve muteberlerinin mühürleriyle Abdülaziz'e sunulan şükran arzısı	Şükran arzısı	1288	1871
21	İtalyan Hayat Sigorta Kumpanyasının 1869 tarihinde Milano'dan Abdülaziz'e gönderdiği hürmet izhârını mutazammın yaldızlı matbua	Yaldızlı matbua	--	--
22	Bulgar Eksarhlığının teşekkülünden dolayı Yanbolu, Zağra-i Cedîd, Karinâbâd, Aydos kazaları ve İslimye sancağı namına Abdülaziz'e sunulan teşekkürnâme	Teşekkürnâme	1288	1871
23	Aynı meseleden dolayı Samako kazası ahalisi namına sunulan teşekkürnâme	Teşekkürnâme	1288	1871
24	Aynı meseleden dolayı Üsküp, İvranya, Palanka, Kumanova kazaları namına sunulan teşekkürnâme	Teşekkürnâme	1288	1871
25	Padişahın haremlerinden altıncı kadına bir kıratın dörtte biri mikdarında ferâşet-i şerife tevcihine dair	Tevcih	1260	1844
26	Şehzâde Ahmed Cemâleddin Efendi'ye bir kıratın dörtte biri mikdarında ferâşet-i şerife tevcihine dair	Tevcih	1264	1847
27	Münire Sultan'a bir kıratın dörtte biri mikdarında ferâşet-i şerife tevcihine dair	Tevcih	1262	1845
28	Journal de Constantinople gazetesinin, Abdülaziz'in seyahatten avdeti münasebetiyle ipek üzerine basılmış neşriyatı	--	--	--
29	Fransa Hükûmeti'nin İstanbul Sefiri De la Valette'in geri çağırılması hakkında III. Napolyon'un Abdülaziz'e gönderdiği nâme	Nâme		1861
30	Fransa Hükûmeti'nin İstanbul Elçisi olarak gönderdiği De Mastier'in III. Napolyon'dan getirdiği itimadnâme	İtimadnâme		1861

Sıra No	Konusu	Nevi	Tarih	
			Hicrî	Miladî
31	Fransa İmparatoru III. Napolyon tarafından Abdülaziz'e tevcih olunan Legion d'Honneur nişanının büyük kordon rütbesinin gönderilmesi vesilesiyle dostâne temenniyat izhârını mutazammın nâme	Nâme		1862
32	Fransa İmparatoru III. Napolyon'un, Abdülaziz tarafından tevcih olunan Nişân-ı Âli-i Osmanî dolayısıyla teşekkürünü havî nâmesi	Nâme		1863
33	"Venedik'in Şayân-ı Dikkat Binaları" adlı eserden bir nüshanın Abdülaziz'e takdimi vesilesi ile Antonski imzasıyla gönderilen mektup	Mektup		1864
34	İspanya Devleti tarafından İstanbul Fevkâlede Murahhas Büyükelçiliği'ne tayin olunan Gerarda de Sauza'nın takdim ettiği İspanyolca itimadnâme	İtimadnâme		1862

C. VİLAYET VE MÜFETTİŞLİKLERE (TAŞRA ARŞİVLERİ) AİT BELGELER

Bilindiği gibi Osmanlı Arşivi'nde muhafaza edilen arşiv malzemesinin büyük çoğunluğu, Osmanlı Devleti'nin İstanbul'daki merkezî devlet dairelerine aittir. İstanbul dışından getirilen belge ve defterler taşra evrakı olması dolayısıyla, merkezî evrak fonlarından ayrı tutularak taşra evrakı (TŞR.) kodu altında tasnif edilmiştir.

Arşivimizde bulunan taşra arşivleri evrakı, Kıbrıs ve Rumeli Müfettişliği evrakıdır.

1. KIBRIS MUTASARRİFLİĞİ BELGELERİ (TAŞRADAN GELEN BELGELER) (TŞR.KB.)

4 Haziran 1878 tarihinde İngiltere'ye devredilen Kıbrıs'ın, mutasarrıflık olarak yönetildiği döneme ait biriken evrak bu tarihte Sadaret Yâveri Sami Paşa tarafından teslim alınarak İstanbul'daki Hazîne-i Evrak'a teslim edilmiştir.

Bu belgeler tasnif edilirken, kayıt defterlerinin tertibi göz önüne alınarak aşağıda gösterildiği şekilde dört ana grup halinde toplanmıştır. Guruplandırılan belgeler, ayrıca gelen-giden olarak ayrılmış ve bu grupların bazı bölümleri kayıt numarası bulunan ve bulunmayan evrak olarak ayrılarak sınıflandırılmıştır.

a. Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Lefkoşe'de Bulunan Birimlerinin Evrakı ile Konsolosluk ve Kaza Kaymakamlıklarıyla Yaptığı Yazışmalar

Bu bölüm evrakı üç ayrı başlık altında toplanmıştır.

1. Birinci başlıkta toplanan; mutasarrıflığın merkez birimlerinin evrakı ile Lefkoşe'deki diğer dairelerle yaptığı yazışmalardan oluşmuştur. Belgeler tertip edilirken cins olarak özellikleri bulunanlar serî teşkil edecek şekilde düzenlenmiştir. Böylece araştırmacıların belgelere kolaylıkla ulaşabilmeleri amaçlanmıştır. Bu serîler; mutasarrıflığın taşradan ve Bâb-ı Âlî'den postayla gelen evrakın konularını ihtiva eden hülâsa varakaları, Kıbrıs İdare Meclisi'nin karar müsveddeleri, mutasarrıflığın kendine bağlı kaza kaymakamlıklarına gönderdiği genelgeler, Kıbrıs Muhasebeciliği'nin derkenar müsveddeleri, varidât-masarifât cetvelleri, memur ve asker maaşlarının ödendiğine dair teslim-tesellüm senetleri, arzuhaller ile bunların haricindeki; Âşâr Müdürlüğü, Topçu Kaymakamlığı, Evkâf Muhasebeciliği, Mahkeme-i Ticâret Riyaseti, Liman Riyaseti, Tahrir Mümeyyizliği, Nüfûs Mukayyidliği, Meclis-i Temyiz, Nakibü'l-eşrâflık, Müftülük, Piskoposluk, Defter-i Hakanî Memuriyeti, Kıbrıs Muhasebeciliği, Bank-ı Osmani Şubesi vb. dairelerle yapılan yazışmalardır. Bu gruba giren belgeler, "Mutasarrıflığın Lefkoşe'deki diğer dairelerle yaptığı yazışmalar" başlığında toplanmıştır.

2. İkinci başlıkta, kaza kaymakamlıklarıyla yapılan yazışmalar, alfabetik sıraya dizilerek *Baf, Değirmenlik, Girne, Limason Magosa ve Tuzla* Kaymakamlıkları adı altında ve evraklar *gelen-giden* şeklinde ayrılarak düzenlenmiştir. Gelen-giden olarak ayrılan belgeler, kendi içerisinde *kayıt numarası bulunan* ve *bulunmayan* belgeler olarak ayrı ayrı ele alınarak tasnif edilmiştir. Telgraf yazışmaları da ilgili olduğu kaymakamlığın belgelerinin sonuna getirilmiştir.

Kıbrıs Rûsumât Nezaretî, H. 1290/M. 1873 yılına kadar *müdüriyet* veya *memuriyet* ünvanlarıyla tek elden idare olunagelmiş iken, daha sonra, Lefkoşe'deki merkez memurluğunun haricinde *Limason* ve *Tuzla*'da olmak üzere iki ayrı daire daha oluşturulmuştur. Bu dairelerin evrakları da ayrı ayrı tasnif edilmiştir.

3. Kıbrıs'ta bulunan yabancı devletlerin konsolosluklarıyla Kıbrıs Mutasarrıflığı arasındaki yazışmalar da ayrı bir başlık altında toplanmıştır.

b. Dersâdet'teki Devâirle Yapılan Yazışmalar

Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın İstanbul'da bulunan merkezî devlet daireleriyle yaptığı yazışmalar iki başlık halinde düzenlenmiştir. Birincisi önemine binâen Mâbeyn ve Sadaret'le yapılan yazışmalar, ikinci olarak da nezaret ve devâirle yapılan yazışmalardır. Bütün bu evrak nezaret ve devâirin adlarına göre alfabetik sıraya dizilerek tasnif edilmiştir. Telgraflar da bölümlerin sonlarında yer almıştır. Bunlar:

A. Mâbeyn ve Sadaret

B. Nezaretler ve Devâir

1. Bahriye Nezareti
2. Dahiliye Nezareti
3. Deavî Nezareti ile Defter-i Hakanî Nezareti
4. Divân-ı Ahkâm-ı Adliye
5. Evkâf Nezareti
6. Hariciye Nezareti
7. Hazîne-i Hassa
8. Maarif Nezareti
9. Maliye Nezareti
10. Meşihat
11. Posta ve Telgraf Nezareti
12. Rûsûmât Nezareti
13. Seraskerlik
14. Sıhhiye Nezareti
15. Şehremaneti ve Şûra-yı Devlet
16. Ticaret ve Nâfia
17. Tophâne-i Âmire
18. Zaptiye Nezareti
19. Kıbrıs Kapı Kethüdâlığı

c. Cezâir-i Bahr-i Sefîd ve Diğer İdarî Merkezlerle Yapılan Yazışmalar

Cezâir-i Bahr-i Sefîd vilayeti ile yapılan yazışmalar defter kayıtları gözönüne alınarak sınıflandırılmıştır. Buna göre Dersaadet'den yazılan ve vilayet aracılığıyla gelen genelge sûretleri "numara" ile; Vilayet'den yazılan genelge sûretlerinde "umum" şeklinde ayrı defterlere kaydedildikleri görülmüştür. Ayrıca vilayete bağlı orman müfettişliği ve bakaya memurluğu'nun mutasarrıflık ile direkt yazışma yaptıkları evrakın ayrı bir deftere kaydedildiği tespit edilmiş ve evrak bu sistem dahilinde düzenlenmiştir. Ayrıca yazışmalar, kendi içerisinde kayıt numaralı ve kayıt numarasız evrak olarak düzenlenmiş, telgraf muhaberâtları her iki grup evrakın sonlarında yer almıştır.

d. Kaza Kaymakamlıkları Haricindeki Diğer Küçük Yerleşim Birimleriyle Yapılan Yazışmalar

Kıbrıs'ta bulunan kaza kaymakamlıkları haricindeki küçük yerleşim yerleriyle yapılan yazışmalar alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Bunların haricinde kalan ve hiçbir bölüme dahil edilmeyen evrak ise bu bölümde "diğer evrak" başlığı altında toplanmıştır.

"Kıbrıs Mutasarrıflığı" Belge Kataloğu Çizelgesi

Katalog	Tasnifin Kodu	Tarih	Dosya/ Belge	Katalog
---------	---------------	-------	--------------	---------

Genel No.		Hicrî	Miladî	Adedi	Tertibi
994	TŞR.KB.	1259 - 1295	1843 - 1878	268/51.936	DES.

2. RUMELİ MÜFETTİŞLİĞİ BELGELERİ (TAŞRADAN GELEN BELGELER) (TFR.)

1902 yılında ihdas edilen Rumeli Müfettişliği; Manastır, Selanik, Kosova, Yanya, Edirne ve İşkodra ile bu bu vilayetlere bağlı sancak, kaza ve nahiye ve köylerine ait tahrirat kayıtlarını ihtiva etmektedir. Rumeli Müfettişliği buralardan Bulgar, Rum, Sırp ve Arnavut eşkiya çeteleri ile fesat komitelerinin zararlı faaliyetleri; yabancı devletlerin zabıtları tarafından yürütülen jandarma ve polis teşkilatı; konsolosların faaliyetleri; Patrikhâne faaliyetleri gibi önemli konularda gelen yazıların dışında, diğer idarî, malî, iktisadî, siyasî, ziraî, adlî ve ticarî konulardaki bütün resmî yazıları ihtiva etmektedir. Kendisini aşan konularda padişah ve sadrazamın emirlerine göre hareket eden Rumeli Müfettişliği, işlerin süratle yapılabilmesi için iyi bir denetleyici ve organizatör olmuştur.

Rumeli Müfettişliği Evrakı'nda, umumiyetle şu hususlar yer almaktadır: Tâyin ve terfî işleri, maaş talepleri, çete ve eşkiyâ faaliyetleri, vergi ve iltizâm işleri, Rum-Bulgar mezheb çatışmaları, adî türden adlî ve hukukî vakalar, idarî yolsuzluklar, jandarma ve polis tenkisi, bölgenin imâr faaliyetleri, Rum ve Bulgar papaz ve daskallarının bölücü faaliyetleri vs.

Rumeli Müfettişliği 12 kalemden ibaret olup, evrakı şu kısımlara ayrılmıştır:

1. Rumeli Müfettişliği Arzuhalleri,
2. Rumeli Müfettişliği Edirne, Yanya ve İşkodra Evrakı,
3. Rumeli Müfettişliği Jandarma Müşiriyet ve Kumandanlığı Evrakı,
4. Rumeli Müfettişliği Konsolosluk, Sefâret ve Müfettişlikler Evrakı,
5. Rumeli Müfettişliği Kosova Evrakı,
6. Rumeli Müfettişliği Makâmât Evrakı,
7. Rumeli Müfettişliği Manastır Evrakı,
8. Rumeli Müfettişliği Müteferrik Evrak,
9. Rumeli Müfettişliği Sadaret ve Başkitâbet Evrakı,
10. Rumeli Müfettişliği Selanik Evrakı,
11. Rumeli Müfettişliği Umum Evrak,
12. Rumeli Müfettişliği Defterleri Kataloğu.

288.213 belge 244 deftere sahip bu fonun 37 adet belge, 1 adet de defter kataloğu vardır. Kataloglara dair bilgiler aşağıda verilmiştir.

a. Rumeli Mufettişliği Arzuhalleri (TFR.1.ŞKT.)

Arzuhaller, H. 1318-1327/M. 1900-1909 tarihleri arasındaki Mufettiş-i Umumîlik kaydını taşıyan pul ve bazı özel mühürleri havî dilekçe yahut telgraf nevinden veya mektup türünden evraktır.

Bunlardan resmî müesseselerce tanzim edilen evrak, mazbata; gayr-i resmî ve şahıslar tarafından takdim edilen evrak, durumuna göre *istidâ* veya *mahzar* olarak belirtilmiştir.

Muhteviyatı genellikle tâyin ve terfî istekleri, maaş talepleri, çete ve eşkiyâ faaliyetleri, vergi ve iltizâm hususundaki talepleri, Rum-Bulgar mezhep çekişmeleri, adî türden adlî ve hukukî vakalar, idarî yolsuzluk şikayetleri vesairedir.

Bu fona ait kataloglar 6 ciltten müteşekkil olup, TFR.1.ŞKT. olarak kodlanmıştır.

Katalog Genel No	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
445	TFR.1.ŞKT.	1318 - 1322	1900 - 1904	4.574	Analitik Envanter
446		1322 - 1323	1904 - 1905	3.618	
447		1329	1905	2.534	
448		1323 - 1324	1905 - 1906	3.428	
449		1325	1906	4.770	
450		1320 - 1327	1902 - 1909	3.981	

b. Rumeli Mufettişliği Edirne, Yanya ve İşkodra Evrakı (TFR.1.ED. - TFR.1.YN. - TFR.1.İŞ.)

Diğer vilayetlerin evrak mevcudu daha az olmasına rağmen, bu üç vilayetin katalogları daha derli toplu olması sebebiyle birleştirilmiştir.

Konu itibariyle; eşkiyâ olayları, tabîî âfetler, adî suçlar, imar faaliyetleri, adlî, mâlî, idarî ve askerî her türlü resmî yazışmaları havîdir.

Başka kalemlerin evrakına karışıp da sonradan farkedilen belgeler, kataloğun en son kısmında "Zeyl" başlığı altında toplanmıştır. Ekleri bulunmayan evrakın ekleri için, hem "Zeyl" kısmına, hem de Müteferrik (TFR.1.M.) kataloğuna bakmak gerekmektedir.

Katalog H. 1319-1327/M. 1902-1909 tarihleri arasındaki belgeleri ihtiva etmekte olup, Edirne, Yanya ve İşkodra'ya ait evrakın dökümü aşağıdaki şekildedir:

Katalog Genel No	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
456	Edirne (TFR.1.ED.)	1320 - 1327	1902 - 1909	1.787	Analitik Envanter
	Yanya (TFR.1.YN.)	1319 - 1327	1901 - 1909	2.780	
	İşkodra (TFR.1.İŞ.)	1320 - 1327	1902 - 1909	1.366	

c. Rumeli Müfettişliği Jandarma Müşiriyet ve Kumandanlığı Evrakı (TFR.1.AS.)

Rumeli Müfettişliği ile *Müşiriyet*, *Kumandanlık*, *Tensikat* ve bunlara bağlı kumandanlıklar arası yazışmalar bu bölümde yer almıştır.

Tensikat, Berlin Anlaşması'nın 23. Maddesi'nin Rumeli'de Islahat yapılmasını öngörmesi ve büyük devletlerin baskılarıyla 1904 yılında Avusturya ve Rusya'nın bir araya gelerek hazırladıkları bir ıslahat hareketini yürütmek üzere atadığı umum müfettişin yanında bir Rus ve bir Avusturyalı memurun bulunması; Makedonya'daki polis ve jandarma örgütlerinin ıslahı işinin bir Avrupalı genarale verilmesi ve bunun emrine gereği kadar yabancı subayın atanması gibi maddelerden oluşmaktadır. Bunun üzerine İtalyan De Corci Paşa *Tensikât*'ın başına getirilmiş ve Makedonya bölgelere ayrılarak güvenlik bu generalin emrindeki Avusturyalı, İtalyan, Rus, Fransız ve İngiliz subayların da bulunduğu jandarma birliklerine verilmiştir.

Jandarma Müşiriyet ve Kumandanlığı'na ait fon, 3 katalogdan müteşekkil olup TFR.1.AS. olarak kodlanmıştır. Bu fona ait evrak H. 1318-1327 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
453	TFR.1.AS.	1318 - 1323	1900 - 1905	11.054	Analitik Envanter
454		1324 - 1325	1906 - 1908	10.734	
455		1326 - 1327	1908 - 1909	8.124	

d. Rumeli Müfettişliği Konsolosluk, Sefâret ve Müfettişlikler Evrakı (TFR.1.KNS. - TFR.1.SFR. - TFR.1.TF.)

Bu fon; sefâret ve konsolosluklarla yapılan yazışmaları havî olmakla birlikte inzibat, adliye, maliye, hudut, orman, polis, banka, nâfia, posta ve telgraf müfettişlikleriyle yapılan resmî yazışmaları da ihtiva etmektedir.

Başka kalemlerin evrakına karışıp da sonradan farkedilen evrak, katoloğun en son kısmında "Zeyl" başlığı altında toplanmıştır.

Fona ait evrak bir ciltte toplanmış olup, H. 1320-1327/M. 1902-1909 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
457	TFR.1.KNS.	1321 - 1327	1903 - 1909	1.667	Analitik Envanter
	TFR.1.SFR.	1320 - 1327	1902 - 1909	1.051	
	TFR.1.TF.	1320 - 1327	1902 - 1909	1.066	

e. Rumeli Müfettişliği Kosova Evrakı (TFR.1.KV.)

Kosova evrakında Kosova'ya bağlı sancak, kaza ve nahiyelerin yazışmaları yer almaktadır. Rumeli Müfettişliği'nin kurulduğu yıllarda Müfettişliğin merkezinin Kosova olması sebebiyle, bu vilayetten yapılan yazışmalar, diğer vilayetlere nispetle daha fazladır.

Kosova vilayeti evrakının tasnifi sırasında genel olarak şu konular tespit edilmiştir:

Şekâvet hareketleri ve eşkiânın takibi, Bulgar, Rum, Sırp ve Arnavut çetelerinin faaliyetleri ile bu çetelerle yapılan müsâdemeler; Rum ve Bulgar daskal ve papazların fesat faaliyetleri, kiliseler arasındaki çekişmeler; Avusturya ve Rus konsoloslarının, azınlıkları bahâne ederek Müfettişliğin işlerine karışmaları; jandarma ve polis teşkilatı; vergi tahsilatları, yeni bütçelerin hazırlanması; bekçi, muhtar ve ihtiyar meclisi âzâlarının seçimi; vilayet dahilinde yapılan imar faaliyetleri; bazı öldürme, yaralama, kundaklama gibi müteferrik olaylar; Bulgaristan'a firar edip tekrar geri dönenler.

Bu fona ait kataloglar 8 ciltten müteşekkil olup, TFR.1.KV. olarak kodlanmıştır. Kosova evrakı belgeleri H. 1306-1327/M. 1889-1909 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
430	TFR.1.KV.	1306 - 1321	1889 - 1903	5.129	Analitik

431		1321 - 1322	1903 - 1904	5.273	Envanter
432		1322	1904 - 1905	7.500	
433		1323	1905 - 1906	8.634	
434		1324	1906 - 1907	9.152	
435		1325	1907 - 1908	9.824	
436		1326	1908 - 1909	8.857	
437		1327	1909	4.756	

f. Rumeli Mufettişliği Makâmât Evrakı (TFR.1.MKM.)

Makâmât evrakı, Rumeli Mufettiş-i Umumîliği ile nezaretler arasında yapılan yazışmaları havîdir.

Evrakın muhtevâsı genel olarak şöyledir: Askerî ve mülkî memurların tâyin, nakil, terfi, taltif ve emeklilik işlemleri; yabancı zabıtlar vasıtasıyla yürütülen jandarma tensikâtı ile polis ve orman tensikâtı; Rum, Bulgar, Ulah gibi gayr-i müslimlerin eğitim, öğretim ve dinî meseleleri; bölgede yapılan imar-iskân faaliyetleri ile meydana gelen siyasî-âdî olaylar ve benzeri bütün idârî, mâlî, iktisadî, zirâî, siyasî, ticarî konularda ilgili nezaretlerle yapılan yazışmalar; yine bunlarla irtibatlı olarak konularına göre cetveller, hesap pusulaları, harita ve projeler, tahkikât raporları, künyeler ve bazı nezaretlerin genelgeleri.

Makâmât Evrakı Kataloğu 1 cilt olup, TFR.1.MKM. olarak kodlanmıştır. Bu katalogdaki belgeler H. 1320-1327/M. 1902-1909 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
458	TFR.1.MKM.	1320 - 1327	1902 - 1909	18.261	Analitik Envanter

g. Rumeli Mufettişliği Manastır Evrakı (TFR.1.MN.)

Bu katalogda H. 1319-1325/M. 1902-1907 tarihleri arasında Rumeli Mufettişliği ile Manastır Valiliği ve Manastır'a bağlı sancak, kaza ve nahiyelerin yazışmaları yer almaktadır.

Manastır'a ait kataloglar 6 ciltten müteşekkil olup, TFR.1.MN. olarak kodlanmıştır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
424	TF.1.MN.	1319 - 1322	1902 - 1904	8.076	Analitik Envanter
425		1322 - 1323	1904 - 1905	5.732	
426		1323	1905 - 1906	6.552	
427		1324	1906 - 1907	7.414	
428		1325	1907 - 1908	10.013	
429		1326 - 1327	1908 - 1909	12.758	

h. Rumeli Müfettişliği Müteferrik Evrak (TFR 1.M. – TFR. 1.FTĞ.)¹³⁴

Bu serî, vilayetlerin rejimi; Rûsûmât; Duyûn-ı Umumiye; Orman ve Meâdin; Posta ve Telgraf nezaretleri ile Osmanlı ve Ziraat bankaları; Kapı Kethüdâlıkları; Maliye Kupon İdâresi; Muamelât-ı Maliye Direktörlüğü gibi resmî müesseselerle yapılan resmî yazışmalarla birlikte diğer fonlara konulmayan veya diğer fondaki evraka ait olup da birleştirilemeyen bazı kopuk belgeler ile hesap pusulaları ve gelir-gider cetvellerini ihtiva etmektedir. Ayrıca, Bulgar, Sırp ve Rum tebeanın sivil ajanlara, konsoloslara ve ruhanî reisler verdikleri arzuhalleri ve şikayet mektuplarını, komitelerin ve çete reislerinin birbirlerine yazdıkları gizli mektupları, ecnebî fabrikalar ve bankaların Fransızca yazılarını da havîdir.

Müteferrik evrak belgeleri 1 cilt katalogda toplanmış olup, TFR.1.M. olarak kodlanmıştır. Katalogda ayrıca Rumeli Müfettişliği ile alâkalı fotoğraflar da bulunmaktadır.

Belgeler H. 1297-1338/M. 1880-1920 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva etmektedir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
460	Müteferrik (TFR.1.M.)	1297 - 1338	1880 - 1920	7.654	Analitik Envanter
	Fotoğraflar (TFR.1.FTĞ.)	1313 - 1325	1895 - 1907	97	

ı. Rumeli Müfettişliği Sadaret ve Başkitâbet Evrakı(TFR 1.A.)

Bu fon H. 1320-1327/M. 1902-1909 tarihleri arasında Rumeli Müfettişliği'nin Başkitâbet ve Sadaret ile yaptığı yazışmaları havîdir.

¹³⁴ Bu kataloglar için bkz. Albümler ve fotoğraflar kısmı.

Bu fon 2 ciltten müteşekkil olup TFR.1.A. olarak kodlanmıştır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
451	TFR.1.A	1320 - 1323	1902 - 1906	12.581	Analitik Envanter
452		1324 - 1327	1906 - 1909	5.865	

j. Rumeli Müfettişliği Selânik Evrakı(TFR.1.SL.)

Selânik Evrakı H. 1320-1327/M. 1902-1909 tarihleri arasındaki Rumeli Müfettişliği ile Selânik Valiliği ve Selânik'e bağlı sancak (mutasarrıflık) kaza ve nahiyelere ait resmî yazışmaları ihtiva etmektedir.

Selânik vilayeti, Müfettişliğin çalışma yaptığı yıllarda fikrî guruplardaki canlılık, Dersaadet'le yakın ilişkisi, çoğunluğun Müslüman Türklerden oluşması, denizle bağlantısı ve özellikle Bulgaristan sınırındaki eşkiyâ hareketleri bakımından çok dikkat çeken önemli bir merkezdir. Ulaşım, fikrî tesiri gibi yönleriyle, Umumî Müfettişlik içinde büyük bir önemi vardır.

Selânik vilayeti evrakı genel olarak şu konuları ihtiva etmektedir:

Bulgar, Rum, Sırp ve Arnavud çetelerinin faaliyetleri, bunlarla yapılan müsâdemeler ve eşkiyanın takibi; Rum ve Bulgar papaz ve öğretmenlerinin menfî faaliyetleri ve kiliseler arasındaki çekişmeler; siyasî ve âdî olarak işlenen öldürme, yaralama, kundaklama, bombalama, yolları tahrip etme, meskene tecavüz, telgraf tellerini kesme gibi suçlar; özellikle Avusturya ve Rus konsoloslarının, azınlıkların şikayetlerini bahane ederek Müfettişliğin işlerine karışmaları; jandarma ve polis tensikâtı; Bulgaristan'a firar edip tekrar geri dönenler; bekçi, muhtar, ihtiyar meclisi âzâlarının seçimi ve bunların vazifeleriyle ilgili yazışmalar; vilayet tahsilatı, yeni bütçelerin hazırlanması; vilayet dahilinde yapılan bayındırlık ve imar çalışmaları; resmî ve gayr-i resmî şahıslar hakkında yapılan tahkikatlar; hapishâneler ve mahkûmlar hakkında bilgiler; ihtidâ hareketleri, vukuat olmadığına dair bilgi, maaşların ödenmesi gibi müteferrik konular.

Bu fona ait evrak 7 cilt katalogda toplanmış olup, TFR.1.SL. olarak kodlanmıştır.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
438	TFR.1.SL.	1320 - 1321	1902 - 1904	6.057	Analitik Envanter
439		1321 - 1322	1904 - 1905	7.054	
440		1322	1905 - 1906	7.362	

441		1324	1906 - 1907	8.848	
442		1324 - 1325	1907 - 1908	8.899	
443		1325 - 1326	1908 - 1909	8.000	
444		1327	1909	4.161	

k. Rumeli Müfettişliği Umum Evrak (TFR 1.UM.)

Umum evrak, esas itibariyle Vilayet-i Selâse olarak bilinen Selânîk, Manastır ve Kosova vilayetleriyle yapılan her türlü resmî yazışmaları havîdir. Burada sözü edilen evrak, Edirne, İşkodra ve Yanya vilayetleriyle 3. Ordu Müşiriyyeti, Tensikât Dairesi, Jandarma Kumandanlıkları, Maliye Komisyonu, Osmanlı ve Ziraat Bankaları gibi müesseselere tamim şeklinde gönderildiği için "Umum Evrak" adını almıştır.

Başka kalemlerin evrakına karışıp da sonrada farkedilen evraklar, kataloğun en son kısmında "Zeyl" başlığı altında toplanmıştır.

Katalog Genel No	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
459	TFR.1.UM.	1320 - 1327	1902 - 1909	21.174	Analitik Envanter

VI. DİĞER BELGE TASNİFLERİ

A. ALİ EMİRÎ TASNİFİ BELGELERİ

Ali Emirî* Efendi başkanlığında bir heyet tarafından 1918-1921 seneleri arasında gerçekleştirilen bir tasnif olmasından dolayı "*Ali Emirî Tasnifi*" adı verilmiştir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarından başlayarak Abdülmecid zamanına kadar gelen vesikaları ihtiva eder. Vesikalar, padişahların saltanat sıraları esas alınarak tasnif edilmiştir.

Tasnif, padişahlara göre kronolojik olmasına rağmen, her padişaha ait vesikalar kendi içlerinde tam kronolojik değildir. Padişah değıştikçe sıra numarası 1'den başlanarak numaralanmıştır. Vesikalar, IV. Mehmed döneminden itibaren çoğalmaya başlar.

Ali Emirî Tasnifi'nde siyasî ve askerî konulara ait belgeler; timar ve zeâmet tevcihleri; yabancı ülkelerle münasebetler; Divân-ı Hümayûn'a ait meseleler; maârif, inşa ve tamir gibi konularda vesikalar bulunmaktadır. Belgeler analitik envanter sisteme göre tasnif edilmiştir.

54 katalog olarak araştırmaya açılan bu fonun 54. cildi katalogların indeksidir. II. Ahmed'e kadar olan dönemi ihtiva eden ilk 7 katalog Latin harflerine çevrilmiştir. Ayrıca birinci cildin sonunda o kataloğa ait indeks mevcuttur.

Katalog Genel No	Padişah Devri	Tarih		Belge Adedi
		Hicrî	Miladî	
1	I. Osman'dan önce	676 - 681	1278 - 1282	2
	I. Osman	699	1300	1
	Orhan	739 - 758	1338 - 1357	5
1	I. Murad	761 - 788	1360 - 1386	13

* **Ali Emirî.** 1857'de Diyarbakır'da doğmuş ve 1924'te İstanbul'da vefat etmiş büyük bir kütüphânci, edebiyat araştırmacısı ve tarihçidir. Muhtelif Anadolu ve Rumeli vilayetlerinde kâtiplik ve muhasebecilik görevlerinde bulunmuştur. Harput ve Erzurum'da defterdarlık, Yanya, İşkodra ve Yemen'de maliye müfettişliği yapmış, her gittiği yerden kitap toplamıştır. Satın alamadıklarını istinsah etmiştir. Evinde 721 adet istinsah ettiği eser mevcuttu.

1916'da Fatih'te kurduğu Millet Kütüphânesi'nin müdürlüğünü vefatına kadar yaptı. Ali Emirî, "*Tarih ve Edebiyat*" adlı bir dergi çıkarmış, "*Nevâdir-i Eslâf ve Levâmiü'l-Hamidiyye*", "*Osmanlı Vilayât-ı Şarkıyes*" ve "*Şeyh Emin-i Tokadî Hazretleri'nin Tercüme-i Hâli*" gibi eserler yazmıştır.

Katalog Genel No	Padişah Devri	Tarih		Belge Adedi
		Hicrî	Miladî	
	I. Bâyezîd	792	1390	1
	Emir Süleyman	811	1409	1
	Musa Çelebi	815	1412	1
	Çelebi Mehmed	811 - 823	1409 - 1420	5
	II. Murad	826 - 853	1423 - 1449	15
	II. Mehmed	855 - 885	1451 - 1480	71
	II. Bâyezîd	886 - 920	1481 - 1514	90
	I. Selim	918 - 926	1512 - 1520	37
2	I. Süleyman	927 - 976	1521 - 1569	625
	II. Selim	974 - 982	1567 - 1574	71
	III. Murad	982 - 1003	1574 - 1595	597
	III. Mehmed	1003 - 1012	1595 - 1604	328
	I. Ahmed	1012 - 1026	1603 - 1617	886
	I. Mustafa	1031 - 1032	1621 - 1623	38
	II. Osman	1027 - 1031	1617 - 1622	48
	IV. Murad	1032 - 1048	1622 - 1639	941
	Sultan İbrahim	1049 - 1058	1639 - 1648	579
3-6	IV. Mehmed	1056 - 1099	1646 - 1688	12.522
7	II. Süleyman	1099 - 1102	1688 - 1691	3.195
8	II. Ahmed	1102 - 1107	1691 - 1695	2.336
9-12	II. Mustafa	1105 - 1115	1694 - 1703	15.534
13-18	III. Ahmed	1115 - 1145	1703 - 1733	22.090
19-23	I. Mahmud	1143 - 1168	1730 - 1755	21.516
24-26	III. Osman	1168 - 1171	1754 - 1758	7.381
27-34	III. Mustafa	1171 - 1187	1757 - 1774	29.501
35-41	I. Abdülhamid	1187 - 1203	1773 - 1789	25.906
42-48	III. Selim	1203 - 1222	1789 - 1807	24.741
49	IV. Mustafa	1222 - 1223	1807 - 1808	1.932
50-52	II. Mahmud	1224 - 1255	1809 - 1839	10.107
53	Sultan Abdülmecid	1255 - 1277	1839 - 1860	123
54	İNDEKS	-	-	-

B. İBNÜLEMİN TASNİFİ BELGELERİ

İbnülemin Mahmud Kemal*'ın başkanlığında kurulan tasnif heyeti, 1921 yılından itibaren belgeleri konularına göre tasnif etmiştir. İbnülemin Tasnifi 23 ana bölüm altında toplanmış olup, her konu kendi bölümü içinde kaba bir kronolojik sıra takip etmektedir.

30 kataloğu bulunan bu tasnifin, H. 829-1290/M. 1425-1873 yılları arasındaki muhtelif konuları havî 47.125 adet belgesi vardır.

Katalog Genel No	Mahiyeti	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
55	Adliye	896 - 1143	1491 - 1730	916	Analitik Envanter
56	Askeriye	957 - 1143	1550 - 1730	8.245	
57		1100 - 1143	1689 - 1730		
58		1093 - 1143	1682 - 1730		
59	Bahriye	930 - 1228	1523 - 1813	1.690	
60	Dahiliye	933 - 1287	1527 - 1870	3.089	
61	Darphâne	1003 - 1255	1594 - 1839	204	
62	Defter-i Atıka	995 - 1225	1586 - 1810	50	
63	Muhallefât	905 - 1142	1500 - 1729	110	
64	Muharrerât-ı Umumiye	1009 - 1140	1601 - 1728	113	
65	Muâfiyet ve İmtiyazât	947 - 1141	1540 - 1728	147	
66	Saray Mesâlihi	902 - 1119	1496 - 1707	3.311	
67		1060 - 1260	1650 - 1844		
68	Ensab	829 - 1141	1426 - 1729	786	
69	Hariciye	906 - 1290	1500 - 1873	2.010	
70	Hatt-ı Hümayûn	906 - 1138	1501 - 1726	329	
71		1019-1248	1610-1832		
72	Hil'at	941 - 1141	1534 - 1729	569	
73	Me'âdin	903 - 1143	1498 - 1730	248	
74	Maliye	899 - 1143	1494 - 1730	12.250	
75		986 - 1280	1578 - 1864		
76	Sıhhiye	1012 - 1142	1603 - 1730	191	Analitik Envanter
77	Tevcihât	953 - 1147	1546 - 1735	2.701	
78		1116 - 1217	1704 - 1803		
79	Timar ve Zeâmet	876 - 1142	1472 - 1730	1.217	

* **İbnülemin Mahmud Kemal İNAL:** Türk tarihçisi ve yazarı.(İstanbul 1870-1957) Şehzadebaşı Rüştîyesini bitirdi, bir süre Mülkiye'de okudu. Hukuk Mektebi'ne devam etti. Özel olarak Arapça, Farsça, Fransızca, din bilimleri, hadis ve hat sanatını öğrendi. Vilâyât-ı Mümtâze ve Muhtâre Kalemî'nde (1892), Vilâyet-i Sitte-yi Teftiş ve İslahat Komisyonu'nda (1895-1896) çalıştı. Sadaret Mektubî Kalemî müdür muavini (1908) Vilâyât-ı Mümtâze Kalemî müdürü oldu. Türk-İslam Eserleri Müzesi'ni kurdu ve müzenin müdürlüğünü yaptı. Biyografi ve tarih alanında bir çok eserler verdi.

Katalog Genel No	Mahiyeti	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
80	Vakıf	866 - 1140	1462 - 1728	7.903	
81		1106 - 1261	1695 - 1845		
82	Umûr-ı Nâfia	931 - 1255	1525 - 1839	98	
83	Şükr ü Şikayet	953 - 1242	1547 - 1827	665	
84	Müsted'iyât	993 - 1135	1584 - 1723	303	

Bu fonla ilgili olarak Mustafa YÖRÜK tarafından hazırlanan "*İbnülemin Tasnifi'nde Geçen Vakıf Adları*" adlı indeks çalışması 1.025 katalog numarası ile araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

C. MUALLİM CEVDET* TASNİFİ BELGELERİ

1931 yılında Maliye deposundaki bir kısım belgelerin ihmal ve gaflet sonucu Bulgaristan'a satılması üzerine 8 Ekim 1932 tarihli İcra Vekilleri Heyeti kararıyla Muallim Cevdet'in başkanlığında yeni bir tasnif heyeti oluşturulmuştur. Kilisli Muallim Rifat, emekli bazı devlet memurları ve tarih meraklısı kimseler bu heyette yer almıştır. Muallim Cevdet 1935'te istifa ederek ayrıldığı halde tasnif 1937 yılına kadar sürmüştür. "*Cevdet Tasnifi*" adı verilen bu çalışmada belgeler konularına göre tasnif edilmiş, fakat kronolojik olarak kataloglarına geçirilmemiştir.

Bu tasnif, 17 ana bölüm altında H. 960-1322/M. 1553-1904 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 216.572 adet belgeden oluşmaktadır. Latin harfleriyle yazılmış 34 ciltlik kataloğu mevcuttur. Bazı ciltlerin indeksleri çıkartılmıştır.

Cevdet Tasnifi Belge Kataloglar Listesi

Katalog	Mahiyeti	Tarih	Belge Adedi	Katalog
---------	----------	-------	-------------	---------

* **Muallim Cevdet İNANÇALP:** 1883 yılında Bolu'da doğan eğitimci, yazar ve kütüphâneci Muallim Cevdet, İstanbul Dârülmuallimin (Erkek Muallim Mektebi) Edebiyat Bölümü'nü birincilikle bitirdi. Bakü İslâm Cemaati'nin davetiyle Bakü'ye gitti (1907) ve Azerbaycan'ın uyanış hareketlerinde önemli rol oynayan Dârülmuallimin'in açılmasını sağladı. Bu mektebin programını yaptı ve orada gerekli olan dinî ve millî neşriyatın temini için bir matbaa tesis ettirdi. Bu arada Rusça ve Latince öğrendi. Pedagoji ve tarih araştırmaları yaptı. Ağaoğlu Ahmed'in gazetesinde makaleler yazdı, konferanslar verdi. Rus Hükümeti'nin şüphelenmesi üzerine memlekete döndü ve açtığı okul kapatıldı.

Avrupa'ya giderek Cenevre'de pedagoji tahsili yaptı. 1916-1931 yılları arasında çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. 1932 yılında Arşiv'de Tasnif Hey'eti Reisliği'ne getirilen ve burada üç yıl çalışan Muallim Cevdet, sıhhi sebeplerle 1935 yılında memuriyetten ayrıldı. 3 ay sonra İstanbul Kütüphâneleri Tasnif Heyeti Reisliği'ne getirilen Muallim Cevdet, bu görevi ancak 3 ay yürütebildi ve 52 yaşında iken vefat etti. Yayınlanmış pek çok eseri bulunmaktadır.

		Hicrî	Miladî		
85	Adliye	1123 - 1293	1711 - 1876	6.731	Analitik Envanter
86	Askeriye	1037 - 1294	1627 - 1877	54.984	
87		1096 - 1293	1685 - 1876		
88		1103 - 1305	1691 - 1888		
89		1072 - 1286	1661 - 1870		
90		1075 - 1295	1664 - 1878		
91		960 - 1314	1553 - 1897		
92		1066 - 1304	1655 - 1887		
93		1083 - 1297	1672 - 1880		
94	Bahriye	1095 - 1302	1684 - 1885	12.743	
95		1015 - 1304	1606 - 1887		
96	Belediye	1067 - 1295	1656 - 1878	7.597	
97	Dahiliye	1012 - 1297	1603 - 1880	17.486	
98		1056 - 1298	1646 - 1881		
99		1111 - 1296	1699 - 1879		
100	Darphâne*	1075 - 1282	1664 - 1866	3.281	
101	Evkâf	1067 - 1322	1656 - 1904	33.351	
102		1060 - 1291	1650 - 1874		
103		1084 - 1291	1673 - 1874		
104		1085 - 1291	1674 - 1874		
105	Eyalet-i Mümtâze*	1112 - 1288	1700 - 1871	1.032	
106	Hariciye	1025 - 1306	1616 - 1889	9.328	
107		1096 - 1313	1685 - 1896		
108	İktisat*	1063 - 1293	1653 - 1876	2.261	
109	Maârif	989 - 1304	1581 - 1887	9.242	
110	Maliye	1008 - 1295	1599 - 1878	31.937	
111		1012 - 1305	1603 - 1888		
112		980 - 1303	1572 - 1886		
113		965 - 1298	1557 - 1881		
114	Nâfia*	1106 - 1320	1597 - 1903	2.785	
115	Sıhhiye*	1070 - 1306	1659 - 1889	1.451	Analitik Envanter
116	Saray	1002 - 1310	1593 - 1893	9.019	
117	Timar*	981 - 1299	1573 - 1882	8.794	
118	Zaptiye*	1012 - 1299	1603 - 1882	4.550	
119	İktisat İndeksi	1063 - 1293	1653 - 1876	--	
120	Sıhhiye İndeksi	1070 - 1306	1659 - 1889	--	
121	Zaptiye İndeksi	1012 - 1299	1603 - 1882	--	

* Katalogların arkasında indeksleri mevcuttur.

D. HATT-I HÜMAYÛN TASNİFİ (HH.)

Hatt-ı Hümayûn; umumiyetle padişahların el yazılarına verilen isim olup, padişahların yazılı emirleri anlamında kullanılmaktadır. Hatt-ı hümayûnlar sadrazamların tahrirî olarak ve kısaca arzettikleri meseleler dolayısıyla telhis denilen kâğıdan üzerine yazıldığı gibi, doğrudan doğruya da sâdır olurdu. Bu ikincisine beyaz üzerine hatt-ı hümayûn denirdi. III. Murad devrine kadar padişahlar nadiren ve pek mahdud meseleler dolayısıyla yazılı emirler verirlerken, bu padişahla beraber hatt-ı hümayûnlar çoğalmıştır.

Osmanlı Arşivi'nin en önemli tasniflerinden biri olan Hatt-ı Hümayûn Tasnifi belgeleri, Amedî Kalemî'nin evrakı olan hatt-ı hümayûnların toplanmasından meydana gelmiştir.

Bu tasnif; I. Mahmud'dan II. Mahmud devri sonuna kadar olan 112 senelik dönemi ihtiva etmekle beraber, vesikaların çoğu, III. Selim ve II. Mahmud devirlerine aittir. İstisnâ olarak, I. Mahmud'dan önceye ve II. Mahmud devrinden sonraya ait vesikalara da rastlanmaktadır.

Hatt-ı hümayûnlarla ilgili ilk tasnif 1883 yılında yapılmış olup, bu tarihte hazırlanan fihrist defterleri 1940 yılına kadar kullanılmıştır.

1939-1941 yılları arasında yapılan tasnif ile hatt-ı hümayûnların özetleri çıkartılarak 31 cilt katalog halinde araştırmaya açılmıştır.

1987 yılından itibaren yapılan depo çalışmaları esnasında bu fona dahil edilmediği görülen 1.027 adet hatt-ı hümayûn ve Amedî Odası belgeleri ile Tanzimat öncesi Merkez Teşkilatı Evrakı 1992 yılında tasnif edilerek bir ek katalogu hazırlanmış ve 32 numara ile bu serîye dahil edilmiştir.

Son yıllarda yapılan çalışmalar ile 32 ciltlik hatt-ı hümayûn kataloglarının tamamı bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Şu ana kadar, 34.000 hatt-ı hümayûnu ihtiva eden 9 cilt katalog bilgisayar çıkışlı ve indeksli olarak araştırmaya sunulmuştur. Araştırmacıların bu ciltlerden sonraki belgeleri eski kataloglardan takip etmeleri gerekmektedir.

Hatt-ı Hümayûn Tasnifi Belgeleri Bilgisayar Çıkışlı Özet ve İndeks Katalogları

Katalog Genel No	Cilt Sıra No	Tasnifin Kodu	Belge Adedi	Katalog Tertibi
401	1	HH.	1-3.000	Analitik Envanter
402	2		3.001-6.000	
403	3		6.001-9.000	

404	4		9.001-15.000	
405	5		15.001-20.000	
406	6		20.001-23.000	
407	7		23.001-28.000	
408	8		28.001-30.000	
409	9		30.001-34.000	
421	1-7 (indeks)		1-28.000	

Hatt-ı Hümayûn Tasnifi Katalog Listesi

CiltNo	Tarih		Hatt-ı Hümayûn Adedi	Toplam Ves. Adedi
	Hicrî	Miladî		
I	1145 - 1254	1732 - 1838	1.431	1.802
II	1125 - 1256	1713 - 1840	1.635	2.757
III	1154 - 1241	1741 - 1826	2.404	3.795
IV	1120 - 1233	1708 - 1818	1.654	2.501
V	1154 - 1259	1741 - 1843	2.265	2.524
VI	1193 - 1224	1779 - 1809	3.144	3.352
VII	1202 - 1259	1787 - 1843	2.374	2.699
VIII	1203 - 1253	1789 - 1837	1.227	1.376
IX	1202 - 1297	1787 - 1880	2.005	2.584
X	1215 - 1255	1800 - 1839	1.753	2.956
XI	1223 - 1261	1808 - 1845	1.129	2.795
XII	1222 - 1255	1807 - 1839	1.403	3.114
XIII	1219 - 1260	1804 - 1844	2.514	3.715
XIV	1207 - 1271	1793 - 1855	2.931	4.226
XV	1223 - 1257	1808 - 1841	3.152	4.248
XVI	1210 - 1257	1795 - 1841	2.313	3.831
XVII	1223 - 1255	1808 - 1839	2.392	4.388
XVIII	1203 - 1255	1788 - 1839	838	1.554
XIX	1135 - 1270	1723 - 1854	1.152	3.436
XX	1215 - 1270	1800 - 1854	2.261	4.829
XXI	1201 - 1255	1786 - 1839	1.335	2.800
XXII	1161 - 1250	1748 - 1834	1.264	2.530
XXIII	1202 - 1254	1788 - 1838	1.121	2.644
XXIV	1185 - 1260	1771 - 1844	1.205	3.058
XXV	1180 - 1255	1766 - 1839	1.177	2.198
XXVI	1152 - 1256	1739 - 1840	1.308	2.715
XXVII	1206 - 1273	1792 - 1857	1.007	2.429
XXVIII	1207 - 1256	1793 - 1840	2.608	3.935
XXIX	1202 - 1256	1788 - 1840	1.804	2.831
XXX	1193 - 1265	1779 - 1849	2.971	3.080
XXXI	1135 - 1270	1723 - 1854	2.604	2.949
XXXII	1110 - 1256	1698 - 1854	1.027	1.027

E. MÜZEHHEB FERMANLAR

Tasnifler sırasında çıkan tezhibli ferman ve beratların kronolojik bir düzen içinde bir araya getirilmesiyle teşkil olmuştur. Müzehheb fermanlar Arşivimizdeki belge fonlarının en kıymetli serîlerindendir. Bu belgeler H. 970-1324/M. 1526-1906 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva etmekte olup, toplam 829 adet ferman mütetşekkildir. Fermanlarda çok az miktarda Arapça ve Farsça ibare olup bir kısmı hatt-ı hümayûnla süslenmiştir. Bazılarının üzerinde de üç yıldız ve armalar vardır.

Bu serî için, bir cildlik katalog hazırlanmıştır. Katalogda ferman, arz, nâme, berat, surnâme, nişân-ı hümayûn, hatt-ı hümayûn, mülk-nâme, nâme-i şahi, mâlikâne beratı, siyadet sicilli gibi belge çeşitleri bulunmaktadır.

Katalog Genel No	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
-	Müzehheb Fermanlar	970 - 1324	1526 - 1906	829	Analitik Envanter

F. MUÂHEDELER TASNİFİ

Bu serî, 1783-1921 yılları arasında Osmanlı Devleti ile çeşitli yabancı devletler arasında akdolunan muâhedelerin orijinal belgeleridir.

Katalogda, 430 adet muâhede, tasdiknâme ve protokolün yapıldıkları tarih ve özetleri yer almaktadır.

Katalog Genel No	Tasnifin Kodu	Tarih Miladî	Belge Adedi	Katalog Tertibi
-	Muâhedenâme	1797 - 1920	430	Analitik Envanter

1783 yılından önceki anlaşmalar ile bu katalogda yer almayan anlaşmalara ait bilgi ve belgeleri Nâme-i Hümayûn, Mühimme ve Düvel-i Ecnebiye Defterlerinde bulmak mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ'NDE BULUNAN DİĞER ARŞİV MALZEMESİ İLE BAZI ARŞİV MERKEZLERİNE AİT KATALOGLAR

OSMANLI ARŞİVİ'NDE BULUNAN DİĞER ARŞİV MALZEMESİ İLE BAZI ARŞİV MERKEZLERİNE AİT KATALOGLAR

Osmanlı Arşivi'nde bulunan belge ve defter serîlerinin yanısıra diğer arşiv malzemesi, ana serîleri tamamlayan bir mahiyet arz etmektedir. Bunlar sırasıyla aşağıda verilmiştir.

I. HARİTA, PLÂN-PROJE-KROKİ, ALBÜM ve FOTOĞRAF İHTİVA EDEN KATALOGLAR

Osmanlı Arşivi'nde hazırlanan müstakil kataloglar, harita ve plân-proje-kroki kataloglarıdır. Fotoğraf ve mühürler ise muhtelif kataloglarda birer bölüm halindedir. Aşağıda sıra ile bunların muhteva bilgileri ve çizelgeleri verilmiştir.

A. HARİTALAR

Türkiye'de ilk ayrıntılı yeni atlas 1800'lü yıllarda Müderris Abdurrahman Efendi tarafından, Üsküdar'da yaptırılan Tabhâne-i Hümayûn'da basılmıştır. Bu atlas, bir çok kaynaklardan ve Avrupa'da yapılan atlaslardan istifadeyle meydana getirilmiştir.

Haritacılık çalışmaları, askerî ihtiyaçlardan doğmuş, Harp Okulu'nun kuruluşundan sonra Batı bilim ve tekniğine yönelme ihtiyacı duyularak, genç subaylar Fransa, İngiltere ve Prusya'ya öğrenime gönderilmiştir.

1880 yılında Erkân-ı Harb 5. Şubesi kurulmuş ve zamanın ihtiyaçlarını karşılamak üzere bu şubeye Batı Anadolu ve Balkanlar bölgesindeki Türk topraklarının haritalarını yapmak görevi verilmiştir.

1885 yılına kadar Erkân-ı Harb'in lüzûm gördüğü yerlerin mevzî haritaları ve bölge plânları yapılmış, bu haritalar o günkü ihtiyaçları karşılamıştır. Bu tarihte Fransa'dan getirilen harita uzmanları ve harita öğrenimi gören Türk haritacıları bir araya getirilerek "*Harita Komisyonu*" teşkil edilmiştir.

1909 tarihinde Harita Komisyonu bünyesindeki Nirengi Kısım, (haritası çıkarılacak yerleri üçgenler halinde bölmek) ülkenin nirengi şebekesini kurmakla, Osmanlı İmparatorluğu'nun Anadolu ve Asya bölümündeki topraklarının 1/200.000 ölçeğindeki istikşaf haritalarını meydana getirmekle görevlendirilmiştir.

Komisyon'un hazırladığı programa göre:

1. Önemli bölgelerin 1/25.000.
2. Rumeli, Anadolu, Suriye ve Irak'ın 1/50.000.
3. Arabistan yarımadası ile Trablusgarb ve Bingazi'nin 1/100.000.
4. Osmanlı Devleti'nin Asya kıtasındaki topraklarının 1/200.000.

5. Balkan Harbi'nden sonra Rumeli'de kalan toprakların 1/25.000 ölçekli haritaları yapılacak, bu haritaların yapımında Bonn projeksiyon metodu kullanılacak, boylam başlangıcı olarak Ayasofya Câmii kubbesi aleminde geçen boylam daireesi alınacak ve bütün paftalar 40x50 cm. ölçüsünde yapılacaktır.

Bu program gereğince arazi çalışmalarına başlanmış ve ilk olarak İstanbul ve çevresinin nirengisi çıkartılmıştır. Bu çalışmalar aralıklarla devam etmiş ve 365.000 km² lik alanın çeşitli ölçeklerde haritaları yapılmıştır¹³⁵.

Hazırlanan Haritalar Kataloğu'nda anlaşmalara göre hudut değişiklikleri, bazı bölgelerin mufassal haritalarını ihtivâ eden Divân-ı Hümayûn'a ait haritalarla, belgelere ekli olması gerektiği hâlde, muhafazası için veya hacmi itibariyle belgelerle beraber tasnif edilemeyen haritalar yer almaktadır.

Haritalar 720 adet olup her numarada bir veya birden fazla harita yahut pafta mevcuttur.

En erken tarihli harita 1739 senesine aittir. Cumhuriyet döneminde hazırlanan bazı haritalar da bu katalogda yer almış olup, katalogun indeksi mevcuttur.

Katalogda bulunan haritaların kodları aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

"Haritalar Kataloğu"nın İçindekiler Kısım

¹³⁵ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Fikret SARICAOĞLU "Harita" DİA., c. XVI, s. 205-216 ve *Türk Ansiklopedisi*, "Harita Maddesi", c. XVIII, s. 504-508.

Genel Sıra No	Harita Adı	Kodu
1-2	Kâinât	A
3-10/a	Dünya	B1
11-19	Avrupa	C1
20-22	Avrupa-Kuzey-Batı	C1: 3
23-24	Avrupa-Doğu	C1: 4
25-26	Avrupa-Orta	C1: 5
27-28	Avrupa-Güneydoğu	C1: 8
29-33	Avrupa'nın Denizleri, Körfezleri, Kanalları	C2
34	Almanya	C3
35	Almanya-Kuzey	C3:1
36-37	Romanya	C9
38-39	Romanya-Doğu	C9: 4
40	Romanya-Güney	C9:7
41	Banat	C9:10
42-46	Dobruca	C9:14
47-50	Montenegro (Karadağ)	C10:15
51-54	Sırbia (Sırbistan)	C10:16
55-56	Yunanistan	C11
57	Yunanistan Kuzey	C11:1
58	Yunanistan (Eğriboz)	C11:10
59	Epirus (Epir)	C11:11
60-62	Teselya	C11:14
63	Britanya (İngiltere)	C17
64	İngiltere ve Gal Memleketi	C19
65-68	Fransa	C25
69	İspanya	C28
70	İsviçre	C33
71	İtalya	C34
72	İtalya-Kuzeydoğu	C34: 2
73	İtalya-Veneto	C34: 28
74	Polonya	C37
75	Polonya-Güneybatı	C37: 9
76-77	Rusya	C38
78	Rusya-Güney	C38: 7
79-80a	Rusya-Güneydoğu	C38: 8
81-82	Rusya-Güneybatı	C38: 9
83-86	Rusya-Kafkasya	C38:12
87	Rusya-Ermenistan	C38:14
88	Rusya-Moldavya	C38:18
89-92	Rusya-Ukrayna	C38:19
93-97	Asya	D1
98	Asya-Doğu	D1: 4

Genel Sıra No	Harita Adı	Kodu
98a	Asya-Batı	D1: 6
99	Asya-Güney Batı	D1: 9
100	Çin-Kwang-Tung	D10: 22
101-102	Irak	D13
103-103a	İran	D14
104	İran-Kuzey	D14:1
105	İran-Kirmanşah	D14:14
106	Kore	D18
107	Rusya-Sibirya	D26: 3
108	Rusya-Türkmenistan	D26: 5
109-113	Afrika	E1
114	Afrika-Kuzey	E1:1
115	Güney Afrika Birliği	E10
116-117	Fas	E12
118	Mısır	E23
119	Tunus	E34
120-121	Tunus-Kuzey	E34:1
122	Aba-Kolorado	F3: 26
123-125	Kanada-Kuzey	F4:1
126	Antiller	G2
127	Arjantin	H2
128	Avustralya	I1
129	Büyük Okyanus	J1
130-142a	Osmanlı Devleti	O1
144	Osmanlı Devleti-Kuzey	O1:1
145	Osmanlı Devleti-Kuzey-Batı	O1: 3
146-147	Osmanlı Devleti-Güney	O1: 7
148-150	Osmanlı Devleti-Güney-Doğu	O1: 8
151-175	Osmanlı Devleti Avrupası	OC1
176-180	Osmanlı Devleti Avrupası-Kuzey	OC1:1
181-191	Osmanlı Devleti Avrupası-Kuzey Doğu	OC1: 2
192-195	Osmanlı Devleti Avrupası-Kuzey Batı	OC1: 3
196-202	Osmanlı Devleti Avrupası-Doğu	OC1: 4
203-208	Osmanlı Devleti Avrupası-Orta	OC1: 5
209-213	Osmanlı Devleti Avrupası-Batı	OC1: 6

Genel Sıra No	Harita Adı	Kodu
214-234a	Osmanlı Devleti Avrupası-Güney	OC1: 7
235-248	Osmanlı Devleti Avrupası-Güney-Doğu	OC1: 8
249-251	Osmanlı Devleti Avrupası-Güney- Batı	OC1: 9
252	Bosna-Hersek Vilayeti	OC: 2
253-254	Bosna-Hersek Vilayeti-Orta	OC2: 5
255	Bosna-Hersek Vilayeti-Güney Doğu	OC2: 8
256	Bosna-Hersek-İzvorvik	OC2:14
257-260	Bulgaristan Eyaleti-Kuzey	OC3:1
261	Bulgaristan Eyaleti-Kuzeybatı	OC3: 3
262	Bulgaristan Eyaletibatı	OC3: 6
263	Bulgaristan Eyaleti-Güneybatı	OC3: 9
264-265	Cezâir-i Bahr-i Sefid Vilayeti	OC:4
266	Cezâir-i Bahr-i Sefid Vilayeti-Güney	OC4:7
267-268	Cezâir- i Bahr-i Sefid-Midilli	OC4:11
269	Cezâir-i Bahr-i Sefid-Rodos	OC4:12
270-274	Edirne Vilayeti	OC6
275-277	Edirne Vilayeti-Kuzey	OC6:1
278	Edirne Vilayeti-Güney	OC6: 7
279-280	Edirne-Gelibolu	OC6:12
281-283	Girit Vilayeti	OC7
284	Girit Vilayeti-Kuzey	OC7:1
285	Girit Vilayeti-Kuzeybatı	OC7: 3
286	İşkodra Vilayeti	OC8
287-298	İşkodra Vilayeti-Kuzey	OC8:1
299	İşkodra Vilayeti-Kuzeydoğu	OC8: 2
300-301	İşkodra Vilayeti-Kuzeybatı	OC8: 3
302	İşkodra-Draç	OC8:10
302/a 302/b	Kosova Vilayeti	OC9

Genel Sıra No	Harita Adı	Kodu
303	Kosova Vilayeti-Kuzey	OC9:1
304	Kosova Vilayeti-Kuzeydoğu	OC9: 2
305	Kosova Vilayeti-Güney	OC9: 7
306-307	Kosova-Piriştine	OC9:11
307a	Manastır Vilayeti	OC10
308-309	Manastır Vilayeti-Kuzey	OC10:1
310	Manastır Vilayeti-Orta	OC10: 5
311-313	Rumeli Vilayeti-Kuzey	OC11:1
314-315	Rumeli Vilayeti-Güney	OC11: 7
316	Rumeli-Bergos	OC11:10
317-320	Rumeli-Filipe	OC11:12
321-328	Selânik Vilayeti	OC12
329	Selânik Vilayeti-Kuzey	OC12:1
330	Selânik Vilayeti-Kuzeydoğu	OC12:2
331	Selânik Vilayeti-Kuzeybatı	OC12:3
332	Selânik Vilayeti- Orta	OC12:5
333-338	Selânik Vilayeti-Batı	OC12:6
339-344	Selânik Vilayeti-Güney	OC12:7
345-347	Selânik Vilayeti-Güneybatı	OC12:9
348	Selânik-Drama	OC12:10
349-350	Selânik-Siroz	OC12:12
351-352	Yanya Vilayeti	OC13
353	Yanya Vilayeti-Kuzeybatı	OC13:3
354	Yanya-Preveze	OC13:12
355-380	Osmanlı Devleti Asyası	OD1
381-409	Osmanlı Devleti Asyası-Kuzey	OD1:1
410-420	Osmanlı Devleti Asyası-Kuzeydoğu	OD1:2
421-433	Osmanlı Devleti Asyası-Kuzeybatı	OD1:3
434-460	Osmanlı Devleti Asyası-Doğu	OD1:4

Genel Sıra No	Harita Adı	Kodu
461-465	Osmanlı Devleti Asyası-Orta	OD1:5
466-477	Osmanlı Devleti Asyası-Batı	OD1:6
478	Osmanlı Devleti Asyası-Güney	OD1:6
479-482	Osmanlı Devleti Asyası-Güneydoğu	OD1:8
483	Osmanlı Devleti Asyası-Güneybatı	OD1:9
484-487	Adana Vilayeti	OD2
488-489	Adana Vilayeti-Orta	OD2:5
490	Adana Vilayeti-Güney	OD2:7
491	Adana Vilayeti Güneydoğu	OD2:8
492	Adana-Silifke	OD2:12
493	Adana-Mersin	OD2:14
494	Ankara Vilayeti	OD3
495	Ankara Vilayeti-Batı	OD3: 6
496	Ankara-Kayseri	OD3:12
497-499	Aydın Vilayeti	OD4
506	Aydın-İzmir	OD4:12
507-509	Aydın-Menteşe (Muğla)	OD4:13
510-513	Bağdat Vilayeti	OD5
514	Bağdat Vilayeti-Doğu	OD5: 4
515-517	Basra Vilayeti	OD6
518-521	Beyrut Vilayeti	OD7
523-524	Beyrut Vilayeti-Güney	OD7:7
525-526	Beyrut-Akkâ	OD7:10
527	Beyrut-Lazkiye	OD7:12
528-529	Beyrut-Nablus	OD7:13
530	Biga Mutasarrıflığı	OD8
531	Biga Mutasarrıflığı Kuzeybatı	OD8: 3
532	Bitlis Vilayeti	OD9
533	Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı	OD10
534	Diyarbakır-Ergani Madeni	OD11:11
535	Erzurum Vilayeti	OD12
536-537	Halep Vilayeti	OD13
537a	Halep Vilayeti-Orta	OD13: 5
538	Halep Vilayeti-Güney Batı	OD13: 9
539	Halep-Maraş	OD13:11

Genel Sıra No	Harita Adı	Kodu
540	Hicaz Vilayeti-Kuzey	OD14:1
541	Hicaz - Mekke-i Mükerrreme	OD14:12
542-544	Hüdâvendigâr Vilayeti	OD15
545-550	Hüdâvendigâr Vilayeti-Kuzey	OD15:1
551-558	Hüdâvendigâr Vilayeti-Kuzeydoğu	OD15: 2
559-560	Hüdâvendigâr Vilayeti-Kuzeybatı	OD15: 3
561-571	Hüdâvendigâr-Bursa	OD15:10
572-573	Hüdâvendigâr - Bilecik	OD15:11
574-575	Hüdâvendigâr-Afyonkarahisar	OD15:12
576-579	Hüdâvendigâr Balıkesir	OD15:13
580	Hüdâvendigâr-Kütahya	OD15:14
581-582	İzmit Mutasarrıflığı	OD16
583-584	İzmit Mutasarrıflığı-Orta	OD16: 5
585-586	Kastamonu Vilayeti	OD17
587	Kastamonu Vilayeti-Kuzey	OD17:1
588	Kastamonu Vilayeti-Kuzeydoğu	OD17: 2
589	Kastamonu Vilayeti-Kuzeybatı	OD17: 3
590	Kastamonu Vilayeti-Batı	OD17: 6
591	Kastamonu-Sinop	OD17:13
592	Kıbrıs Adası	OD18
593	Konya Vilayeti	OD19
594	Konya Vilayeti-Kuzey	OD19:1
595-596	Konya Vilayeti Kuzeydoğu	OD19: 2
597-598	Konya Vilayeti-Orta	OD19: 5
599-600	Konya Vilayeti batı	OD19: 5
601	Konya Vilayeti-Güney	OD19: 7
602	Konya Vilayeti-Güneydoğu	OD19: 8
603-604	Konya-Antalya	OD19:11
605-607	Konya Vilayeti-Konya	OD19:14
608-609	Kudüs-i Şerif Mutasarrıflığı	OD20

Genel Sıra No	Harita Adı	Kodu
610	Kudüs-i Şerif Mutasarrıflığı Kuzeydoğu	OD20: 2
611-612	Kudüs-i Şerif Mutasarrıflığı Doğu	OD20: 4
613	Mamûratülaziz Vilayeti	OD21
614	Mamûratülaziz Vilayeti Kuzeybatı	OD21: 3
615	Mamûratülaziz Vilayeti Güney	OD21: 7
616	Musul Vilayeti-Musul	OD22:11
617	Musul-Süleymaniye	OD22:12
618-618a	Sivas Vilayeti	OD24
619	Suriye-Hama	OD25:10
620-622a	Suriye-Havran	OD25:11
623-626	Trabzon Vilayeti-Kuzey	OD26:1
627	Trabzon Vilayeti Kuzeydoğu	OD26: 2
628-629	Trabzon Vilayeti-Kuzeybatı	OD26: 3
629a	Trabzon Vilayeti-Trabzon	OD26:13
630	Van Vilayeti	OD27
631	Van Vilayeti-Van	OD27:11
632-636	Yemen Vilayeti	OD28
637	Yemen Vilayeti-Kuzey	OD28:1
639-641	Yemen Vilayeti-Güneybatı	OD28: 9

Genel Sıra No	Harita Adı	Kodu
642	Yemen-Asir (Abha)	OD28:10
643-646	Yemen-Taizz	OD28:12
647	Osmanlı Devleti Afrikası	OE1
648-650	Osmanlı Devleti Afrikası-Kuzey	OE1:1
651	Osmanlı Afrikası Kuzeydoğu	OE1: 2
652	Osmanlı Afrikası-Kuzeybatı	OE1: 3
653	Bingazi Mutasarrıflığı	OE2
654	Bingazi Mutasarrıflığı-Kuzey	OE2:1
655-656	Mısır Hidiviyeti	OE4
657-658	Mısır Hidiviyeti - Kuzey	OE4:1
659-660	Mısır Hidiviyeti-Kuzeydoğu	OE4: 2
661	Mısır Hidiviyeti-Doğu	OE4: 4
662-664	Trablusgarb Vilayeti	OE5
665-666	Trablusgarb Vilayeti-Kuzey	OE5:1
667	Trablusgarb Vilayeti-Kuzeybatı	OE5: 3
668-683	İstanbul	OİST1
684-686	İstanbul-Asya	OİST1:1
687-703	İstanbul-Avrupa	OİST1: 2
704-718	Osmanlı Denizleri	OZ
719-720	Kuzey, Orta ve Güney Amerika	P

B. PLÂN, PROJE VE KROKİLER

Osmanlı Arşivi'nde bulunan plân, proje ve krokilere ait kataloğun hazırlanmasında, bu katalogda 3 numarada kayıtlı 1311 tarihli Dünya Atlası'ndan istifade edilmiştir. Bu haritada Osmanlı Devleti'nin mülkî taksimâtına göre vilayetlerin tespiti yapılmıştır.

Katalog hazırlanırken "Coğrafi Terimler Sözlüğü"ndeki plân, proje ve kroki tanımları esas alınmıştır. Çizimlerin üzerinde bulunan açıklayıcı bilgiler aynen kaydedilmiş olup, Katalog Osmanlı siyasî sınırları dahilindeki vilayetlerin alfabetik sıralanışına göre numaralanmıştır.

Tasnif edilen malzeme 1.099 adet olup, H. 1207-1330 /M. 1792-1912 yıllarını ihtivâ etmektedir. Plân, proje ve krokilerin çoğu İstanbul ile alâkalıdır. Bunlar şu şekilde bölümlere ayrılmıştır;

1. Osmanlı siyasî sınırları dahilindeki plân, proje ve krokiler.
2. Osmanlı siyasî sınırları haricindeki plân, proje ve krokiler.
3. Kale plânları.
4. Ait oldukları bölge ve sahası tespit edilemeyen proje ve krokiler.
5. Cetvel, levha, jurnal, fotoğraf, resim, vs.

Katalog alfabetik olup, indeksi mevcuttur.

Plân, Proje ve Krokilerin Ait Oldukları Yerler

Katalog Genel No					Katalog Tertibi
985	Adana	Edirne	Kosova	Köstence	Analitik Envanter
	Ankara	Erzurum	Kudüs-i Şerif	Liverpol	
	Aydın	Halep	Selânik	Malta	
	Bağdat	Hicaz	Suriye	Moldavan	
	Beyrut	Hüdâvendigâr	Trabzon	Niş	
	Biga	İstanbul	Yanya	Paris	
	Bosna	İzmit	Galos Körfezi	Romanya	
	Bulgaristan	Kafkasya	Kafkasya	Tırnova	
	Cezâir-i Bahr-i Sefîd	Kastamonu	Karadağ	Tolcî	

C. ALBÜMLER VE FOTOĞRAFLAR

Bugüne kadar yapılan tasnifler neticesinde bazı fonlarda fotoğraf ve resimlere rastlanılmıştır. Fotoğraf ve albümler genellikle yeni yapılan bina ve köprüler; mektep ve manastır resimleri; yol yapımı çalışmaları sebebiyle çekilen resimler ile ele geçen bazı eşkiyaya ait fotoğraflardan oluşmaktadır. Fotoğraf ve resimler H. 1313-1325/ M. 1895-1908 tarihlerini ihtivâ etmekte olup, toplam 137 adettir. Bu malzemeler Arşivimizde genel olarak şu fonlarda bulunmaktadır.

- a. Rumeli Müfettişliği Mütferrik Evrakı.
- b. Yıldız Esas Evrakı Sadrazam Kâmil Paşa Evrakı.
- c. Yıldız Tasnifi Defterleri.

a. Rumeli Müfettişliği Müteferrik Evrakı Kataloğu'nda Bulunan Resimler

Katalog Genel No	Dosya No	Sıra No	Tarih	Adet	Konu	Katalog Tertibi
460	1	1	1313	1	Üsküp'te ele geçirilen eşkiya ve malzemelerini gösteren fotoğraf.	Analitik Envanter
	1	2	1315	4	Pirlepe kazası köy bekçilerinden birine ait fotoğraf.	
	1	3	1320	1	Tırnovacık yolu üzerindeki Domuz Deresi inişinde yol yapımını gösterir fotoğraf.	
460	1	4	1320	1	Tırnovacık yolu üzerindeki Domuz ve Şeytan dereleri mevkiinde yol düzenlemesini gösterir fotoğraf.	Analitik Envanter
	1	5	1320	2	Bir mektebin açılış törenini gösterir resim.	
	1	6	1320	1	Bir bina resmi.	
	1	7	1320	1	Tırnovacık yolu üzerinde Domuz Deresi'ndeki yol çalışmalarını gösterir fotoğraf.	
	1	8	1320	1	Deçan Manastırı'nın fotoğrafı.	
	1	9	1321	1	Kırbulak-Vardar demiryolu köprüsünün fotoğrafı.	
	1	10	1321	-	Vilâyât-ı Selâse jandarma tensikinde vazifeli ecnebi subayları gösterir fotoğraf.	
	1	11	1321	2	Komanova-Palanka yolu üzerinde Eğridere'nin Çiftehanlar Köprüsü'nü gösterir fotoğraf.	
	1	12	1321	2	Eğridere mevkiindeki selden yıkılan yolun tamirat çalışmalarını gösterir fotoğraf.	
	1	13	1321	2	Palanga-Devebağırda yolunda Cedilova Deresi üzerinde geçiş yeri olarak kullanılan bölümü gösterir fotoğraflar.	
	1	14	1321	1	Palanka-Komanova yolunda Şaça Deresi mevkiinde yapılan köprünün fotoğrafı.	
	1	15	1321	1	Eşrafdan birinin âilesini gösteren resim.	
	1	16	1321	1	Komanova-Palanka yolunda Mustaniçe Deresi üzerine inşa olunan köprünün resmi.	
	1	17	1321	1	Çiftehanlar-Palanka arasında kenarları kaldırımlı araba yolunun resmi.	
	1	18	1321	1	Devebağırda-Palanka yolundaki tepenin ıslâhında çalışanları gösterir fotoğraf.	
	1	19	1321	1	Devebağırda-Palanka yolu üzerinde yol açma çalışmalarını gösterir fotoğraf.	
	1	20	1321	1	Kesriye Hastanesi heyet-i sıhhiyesi ile hastalarının fotoğrafı.	
	1	21	1322	1	Razlık'da inşa edilmekte olan hapishâne ve jandarma dairesini gösterir fotoğraf.	
	1	22	1322	1	Manastır-Dihova-Prepol yolu üzerinde inşa olunan basık kemerli kârgir köprünün resmi.	
	1	23	1322	1	Manastır-Yanya yolu üzerinde inşa olunan tam kemerli kârgir köprünün resmi.	
	1	24	1322	1	Manastır-Yanya yolunda yeniden inşa olunan basık kemerli köprünün resmi.	

Katalog Genel No	Dosya No	Sıra No	Tarih	Adet	Konu	Katalog Tertibi
460	1	25	1322	1	Manastır-Yanya yolunda Carayzover Deresi üzerinde inşa olunan köprünün resmi.	Analitik Envanter
	1	26	1322	1	Manastır-Yanya yolunda Britandol Deresi üzerinde yeniden inşa olunan köprünün resmi.	
	1	27	1322	1	Manastır-Yanya yolu üzerinde inşa olunan tam kemerli kargir köprünün resmi.	
	1	28	1322	1	Manastır-Serfiçe-Alasonya yolu üzerinde inşa olunan basık kemerli kargir köprünün resmi.	
	1	29	1322	1	Zelenkova'da halkın yardımlarıyla inşa edilmekte bulunan hükûmet konağının resmi.	
	1	30	1322	2	Manastır şehri civarında Kurd Deresi üzerinde inşa olunan köprülerin resmi.	
	1	31	1322	1	Açılışı yapılan Gümülcine hükûmet konağının resmi.	
	1	32	1322	1	Manastır-Selânik yolunda Besteriçe Deresi üzerinde inşa olunan kargir köprünün resmi.	
	1	33	1322	1	Manastır-Pirlepe-Kırbulak yolu Şemeniçe Deresi üzerinde vaki olup, üzeri demirden yapılacak olan köprünün müceddiden inşa olunan kargir ayaklarının ve muvakkat geçidin resmi.	
	1	34	1322	1	Manastır-Selânik yolu Bokova Deresi üzerinde vaki olup bir kısmı tamir ve bir kısmı da yeniden inşa edilen kargir köprünün resmi.	
	1	35	1322	1	Üsküp'de inşa ve ikmal olunarak açılışı yapılan Hamidiye Mekteb-i Sanayii'nin resmi.	
	1	36	1322	1	Manastır-Ekşisu-Florina yolunda Bokova Deresi üzerinde vaki olup kısmen yeniden inşa olunan köprünün resmi.	
	1	37	1322	1	Manastır-Selânik yolunun Satsilova Deresi üzerinde yeniden inşa olunan köprünün resmi.	
	1	38	1322	1	Drama'da cülûs-ı hümayûn münasebetiyle icra kılınan törenin resmi.	
	1	39	1322	1	Gümülcine jandarma ve polis dairesini gösterir fotoğraf.	
	1	40	1322	1	Gümülcine sancağı hükûmet dairesinin açılışını gösterir fotoğraf.	
	1	41	1323	2	Yıkılmış bazı bina ve cesed fotoğrafları.	
	1	42	1323	5	Bir köy bekçisinin beş adet fotoğrafı.	
	1	43	1323	1	Yakalanan bir grup Sırp eşkiyasının resmi.	
460	1	44	1323	2	Karasu üzerinde inşa olunan 137 metre uzunluğundaki ahşap köprünün resmi.	Analitik Envanter
	1	45	1323	-	Manastır'da bir askerî töreni gösterir fotoğraf.	
	1	46	1324	3	Hristo Mato ve Üsküp Komite Reisi Elisova Tanof'a ait iki adet fotoğraf ve fotoğrafları gönderen şahsın mektubu.	
	1	47	1324	1	Florina'da inşa olunan merkez jandarma dairesinin resmi.	

Katalog Genel No	Dosya No	Sıra No	Tarih	Adet	Konu	Katalog Tertibi
	1	48	1324	1	Ölü ve sağ olarak ele geçirilen Sırp eşkiyasını gösterir fotoğraf.	
	1	49	1324	1	Florina'da ahalinin yardımlarıyla inşa edilip açılışı yapılan askerî hastanenin resmi.	
	1	50	1324		Kırçova kazasını gösterir fotoğraf.	
	1	51	1324	1	Manastır şehri civarında ve Otlukhâne yakınlarında inşa olunan basık kemerli kârgir köprünün resmi.	
	1	52	1324	1	Sırp eşkiyasının çekirmiş olduğu bir fotoğraf.	
	1	53	1324	1	Bir yol yapım çalışması esnasında çekilmiş olan görevli dört şahsın resmi.	
	1	54	1324	3	Bir Sırp bekçiye ait üç adet fotoğraf.	
	1	55	1324	1	Ölü olarak bulunan bir şahsa ait fotoğraf.	
	1	56	1324	1	Selânik'te yakalanan bir grup kaçakçının ve askerlerin resmi.	
	1	57	1324	1	Bir grup asker resmi.	
	1	58	1325	1	Üsküp Jandarma Kumandanları Mektebi'nin önünde yapılan askerî bir tören esnasında çekilen fotoğraf.	
	1	59	1325	1	Yeni inşa edilmekte bulunan bir hükûmet konağının resmi.	
	1	60	1325	1	Abdu, Besim ve Talha adlarında üç bekçinin toplu fotoğrafı.	
	1	61	1325	1	Üsküp Jandarma Kumandanları Mektebi önünde yapılan bir törenin fotoğrafı.	
	1	62	1325	1	Cülûs-ı Hümayûn yıldönümü münasebetiyle yapılan törenden alınan fotoğraf.	
	1	63	1325	1	Çeşitli suçlardan yakalanmış Nikola, Taško, Resnaki, İlko, Todorosine, Sabovonko, İstoyan Elthalharsete, Resna, Trayçe adlı şahısların toplu resmi.	
460	1	64	1325		Tırnovacık yolu üzerinde vâki Şeytan Deresi Geçidi'nde inşa olunacak köprü mevkiyle değirmen binasını gösterir fotoğraf.	Analitik Envanter
	1	65	1325	1	Betyote köyünde yakalanan ve Drapos cinayetini işleyen Yunanlı eşkiyanın resmi.	
	1	66	1325	3	İştîp kışlasında yapılan su yolunun açılışını gösteren fotoğraflar.	
	1	67	1325	2	1325 senesinde Siroz'da inşa olunan hapisânenin resimleri. (16.846 numaralı Selânik evrakının ekidir).	
	1	68	1325	1	Jivko Tsukiç adlı Sırb'a ait pasaport.	
	1	69	1325	1	Florina'da yapılan resmî daireleri gösterir fotoğraf.	
	1	70	1325		Manastır'da bir kışla resmi.	
	1	71	1325	4	Manastır Guraba Hastanesi'nin çeşitli bölümlerini ve çalışanlarını gösterir fotoğraflar.	

Katalog Genel No	Dosya No	Sıra No	Tarih	Adet	Konu	Katalog Tertibi
	1	72	1325	1	Yüksek rütbeli olduğu tahmin edilen bir şahsa ait fotoğraf sureti.	
	1	73	1325	1	Eşkiyâ olması muhtemel bir topluluk resmi.	
	1	74	1325	3	Bir Hristiyan köy bekçisinin üç adet fotoğrafı	
	1	75	1325	1	Bir Sırp köy bekçisinin fotoğrafı.	
	1	76	--	1	Bir köprü inşasını gösteren fotoğraf.	

b. Yıldız Esas Evrakı-Sadrazam M. Kâmil Paşa Evrakı'ndaki Resimler

Katalog Gen.No	Dosya No	SıraNo	Adet	Konu	Katalog Tertibi
477	86/41	4102	1	Kâmil Paşa'nın oğlu Said Paşa'nın fotoğrafı.	
478	86/41	4103	2	Kâmil Paşa'nın Aydın Valiliği döneminde, Almanların yaptığı bir kazıyı denetleme sırasında çekilmiş fotoğrafı (Eşref Paşa, Kâmil Paşa'nın oğlu Said Paşa ve Abdullah Bey mevcut.)	Analitik Envanter
	86/41	4104	1	Eski İzmir'in asansörden görünüşünü havî kartpostal.	
	86/41	4105	1	Aydın Kuvve-i Takibiyye ve Çakırcalı'nın tenkiline ait Kumandan Binbaşı Anzavur'un İngiltere sefirine verdiği fotoğraf.	
	86/41	4106	1	Kâmil Paşa'nın Halep Valiliği dönemine ait fotoğrafı.	
	86/41	4107	1	Veliâhd Abdülmecid'in, Kâmil Paşa'ya verdiği kendi fotoğrafı.	
	86/41	4108	1	Kâmil Paşa'nın I. Sadaret dönemine ait fotoğrafı.	
478	86/41	4109	1	Kâmil Paşa'nın İstanbul'dan polis tazyikiyle ikinci ayrılışında Beyrut'tan geçerken İhtiram Kıtası ve Vali Hazım Bey tarafından karşılanışını gösterir fotoğraf.	Analitik Envanter
	86/41	4110	1	Şeyh Süni'sinin Haydarpaşa'da karşılanışını gösteren fotoğraf. (Enver ve Cemal Paşalar da mevcut)	
	86/41	4111	1	Kâmil Paşa'nın mutasarrıflık zamanına ait fotoğrafı.	
	86/41	4112	1	Pierre Loti'den bir manzarayı havî kartpostal.	
	86/41	4113	4	Yusuf Hikmet Bayur'a ait bazı resimler.	
	86/41	4114	3	Kâmil Paşa'nın çeşitli dönemlere ait üç fotoğrafı.	
	86/41	4116	1	Kırım'da Alupka kasabasına dair kartpostal.	
	86/41	4117	1	Kırım'da Yalta kasabasına dair kartpostal.	
	86/41	4118	8	Hilmi Kâmil Bayur'un Moskova elçiliği dönemine ait fotoğrafların negatifi.	
	86/41	4119	1	Türk Parlementosu'nun bir görüntüsünü havî fotoğraf.	
	86/41	4120	4	Dolmabahçe Sarayı, Galata Köprüsü ve Boğaz manzarasını havî kartpostallar.	
	86/41	4121	1	Kâmil Paşa'ya ait fotoğraf.	

c. Yıldız Tasnifi Defterleri'ndeki Resimler

Katalog Gen. No	Dosya No	Sıra No	Tarih	Adet	Konu	Katalog Tertibi
--	--	404	1317	33	Yanya'da inşa olunan Hamidiye Kız Rüşdiye Mektebi'ne ait 33 fotoğrafı havî albüm.	Analitik Envanter
		405	1314	7	İzmid'den yapılan askerî sevkîyata dair kuvve cedvellerini havî defter.	
		406	1320		Berlin'de bir hastahâne inşasına dair plân ve yazışmalar.	
		407	1323	6	Kırşehir'de açılan halk sergisine ait fotoğraflar.	
		408		31	Dârülaceze'ye ait albüm.	
		409		28	Dârülaceze'ye ait albüm.	
		410	1321	9	Selanik Hamidiye Câmi-i Şerifi'nin fotoğraflarını havî albüm.	
		411	1309	1	Şikago sergisine iştirak eden devletler adına sergi yerinde yaptırılan binalarla mezkur devlet hükümdarlarının resimlerini havî levha.	
		412	1321	7	1321 yılında Diyarbekir'de yapılan Ziraat ve Sanayii Sergisi'ne ait albüm.	
--	--	413	1322	2	1320 yılında Erzurum'da yapılan hastahâne ve Sanayi Mektebi'nin resimlerini havî albüm.	Analitik Envanter
		414	1321	20	Erzurum'da kâgır olarak yapılan 114 köprüden her birine ve şehrin tezyînine müteallik bazı inşaat fotoğraflarını havî albüm.	
		415	1319	37	1901 yılında İstanbul'da meydana gelen veba salgını hakkında tanzim edilmiş olan resimli istatistik.	
		416	1324	15	Karadeniz Boğazı'nda Telli mevkiinde denemeleri yapılan projektörlerin albümü.	
		417	1326	36	Avusturya-Macaristan İmparatoru Fransua Jozef'in saltanatının 60. yıldönümü münasebetiyle Viyana'da düzenlenen geçit törenine ait albüm (1. cilt).	
		418	1326	34	Avusturya-Macaristan İmparatoru Fransua Jozef'in saltanatının 60. yıldönümü münasebetiyle Viyana'da düzenlenen geçit törenine ait albüm (2. cilt).	
		419		1	Askerî bir binaya ait fotoğraf	
		420	1321	1	Sofya'da müftülük yapan bir zâtın türbesine ait fotoğraf.	
		421		1	Bir nahiye merkezine ait fotoğraf.	
		422		1	Resmî bir binaya ait fotoğraf.	
		423		1	Komitacılara ait Manastır'da çekilen fotoğraf.	
		424		1	Komitacılara ait Manastır'da çekilen fotoğraf.	
		425		1	Komitacılara ait Manastır'da çekilen fotoğraf.	
		426		1	Üzerinde âyet ve dualar bulunan flamalara ait fotoğraf.	

Katalog Gen. No	Dosya No	Sıra No	Tarih	Adet	Konu	Katalog Tertibi
		427		1	Demirkapı Vapuru'nun fotoğrafı.	
		428		1	Komitacıların toplu fotoğrafı.	
		429		1	Bükreş Arnavud Komitesi'nin Filibe şubesi üyelerinin fotoğrafı.	

Ayrıca Ali Fuat TÜRKELDİ ve Cavit BAYSUN'dan satın alınan evrak içerisinde de resimler bulunmaktadır.

II. ÖZEL ŞAHISLARDAN İNTİKAL EDEN (SATIN ALINAN) ARŞİV MALZEMESİ

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, görevlerini belirleyen 3056 Sayılı Kanun'da, "Çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel şahısların elinde bulunan arşiv malzemesini tespit etmek, toplamak, gerektiğinde satın almak" ifadesiyle verilen yetkiye dayanarak, yazışma yoluyla veya şahısların direkt başvurusu üzerine arşivlik değer taşıyan malzemeyi değerlendirmeye tâbi tutmak suretiyle kabul etmektedir. Bu kabulde kriter, Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in 3. maddesinde tarif edilen malzemelerdir. Buna göre;

"Arşiv malzemesi: Türk devlet ve millet hayatını ilgilendiren ve en son işlem tarihi üzerinden otuz yıl geçmiş veya üzerinden onbeş yıl geçtikten sonra kesin sonuca bağlanmış olup, kamu kurum ve kuruluşlarının işlemleri sonucunda teşekkül eden ve onlar tarafından muhafazası gereken, Türk Milleti'nin geleceğine tarihî, siyasî, sosyal, kültürel, hukukî ve teknik değer olarak intikal etmesi gereken belgeler ve devlet hakları ile milletlerarası hakları belgelemeye, bunlarla ilgili işlem ve münasebetler bakımından tarihî, hukukî, idarî, askerî, dinî, ilmî, edebî, estetik, kültürel, biyografik, jeneolojik ve teknik herhangi bir konuyu aydınlatmaya, düzenlemeye, tespite yarayan, ayrıca ait olduğu devrin ahlâk, örf ve âdetlerini veya çeşitli sosyal özelliklerini belirten her türlü yazılı evrak, defter, plân, harita, proje, mühür, damga, fotoğraf, film, ses ve görüntü bandı, baskı ve benzeri belgeleri ve malzemeyi" ifade etmektedir.

Perakende ve toplu halde bir çok özel ve tüzel kişilerden satın alınan arşiv malzemesinin, bir kısmının katalogu hazırlanmış, bir kısmı da ilgili bölümlere ilave edilmiştir.

Bunların başlıcaları şunlardır:

A. ALİ FUAT TÜRKGELDİ* EVRAKI

Ali Fuat Türkgeldi'nin torunu Gülbin Türkgeldi'den 06. XII. 1991 tarihinde satın alınan 3.167 adet belge, 19 adet defter, 60 resim ve bir albümden mürekkebe arşiv malzemesi tasnif edilerek kataloğu hazırlanmış olup, tasnifi aşağıdaki şekilde gruplandırılarak yapılmıştır.

1. Belgeler

Vesikalar kronolojik olarak tarih sırasına göre dizilmiştir. 1-6. dosyalardaki belgelerin tarihi hicrî tarihe çevrilmiştir. 7-9. dosyalarda tarihsiz belgeler vardır. 10-15. dosyalarda hatt-ı dest denilen mektuplar bulunmaktadır. Bunların sıralamasında orijinal numaraların muhafazası için tarih sırası esas alınmamıştır. 16-17. dosyalar Cumhuriyet dönemi evrakı olup miladî tarihle kronolojik sıralama yapılmıştır. 19. dosyadaki evrak daha sonra bu kataloğa eklendiğinden kendi içinde bir tarihî sıralama yapılmıştır.

2. Defterler

Hatırât, muhtelif konularda yazılan mütalaât ve müsveddelerden oluşan defterler 19 adettir ve 18. dosyada bulunmaktadır.

3. Fotoğraflar

1 den 54'e kadar numara verilen resimlerin sayısı 60'tır. Satınalma komisyonunca numara verilen resimlerden 25 numaralı resim iki adet, 37, 38 ve 39 numaralardaki resimler ise 8 adettir. Resimlerden dosya içine koyulabilenler 20 ve 21. dosyaya yerleştirilmiştir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
991	Ali Fuat Türkgeldi Evrakı	1080 - 1380	1670 - 1961	19 defter 3.167 belge 60 resim 1 albüm	Analitik Envanter

* **Ali Fuat TÜRKGELDİ:** Tanzimat devri ricâinden Dahiliye Müsteşarı Celâl Bey'in torunu ve Tercüme Odası Mühimme Müdürü Cemal Bey'in oğludur. 8 Temmuz 1867'de İstanbul-Acıbadem'de doğmuştur. Soğukçeşme Askerî Rüşdiyesi ile Lisan Mektebi'ni bitirdi. 5 Aralık 1901'de mülâzemetle Dahiliye Mektubî Kalemi'ne girdi. 28 Haziran 1901'de Dahiliye Mektubçusu oldu, 9 Temmuz 1903'te Dahiliye Müsteşarlığı'na vekâleti ile Meşrutiyet'in ilanına kadar bu iki vazifeyi birden götürdü. 8 Eylül 1909'da Dahiliye Müsteşarı oldu, 31 Temmuz 1912'de Mâbeyn Başkitâbeti'ne tayin edildi. Kuvâ-yı Milliye'yi âsî ilan eden hatt-ı hümayûna itirazı yüzünden 1920'de Şûra-yı Devlet Maliye ve Nâfia Dairesi Riyaseti'ne nakille Saray'dan çıkarıldı. 27 Ekim 1920'de Sadaret Müsteşarlığı'na tayin olunarak İstanbul Hükûmeti'nin ilgasına kadar bu vazifede kaldı. 3 Şubat 1935'de vefat etmiştir.

B. Prof. Dr. CAVİT BAYSUN* EVRAKI

Osmanlı Arşivi'nde Ord. Prof. Dr. Cavid Baysun'un terekesinden satın alma yoluyla intikal ederek kataloğu hazırlanan evrak, değişik zamanlarda çeşitli makamlardan toplanmış Osmanlı dönemi arşiv malzemesini ihtiva etmektedir.

Yakın tarihimizin aydınlanmasına ışık tutacak olan bu tereke evrakı incelendiğinde, daha çok mahallî idareler ve şahısların elinde bulunan evrakı ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. Mahallî idareler evrakı olarak Karesi vilayeti, Halep vilayeti Tahkik Memuriyeti, Merkezi Şam şehri olan Beşinci Ordu Komutanlığı evrakı zikredilebilir.

Tereke evrakı, malzemenin niteliğine göre iki ana bölümde değerlendirilmiştir. Birinci bölüm; Osmanlı dönemine ait muhtelif resmî belgelerdir. Bu belgeler, hatt-ı hümayûn, nâme-i hümayûn, berat, buyruldu, tezkire, tahrirât, telgraf, mazbata, nizamnâme, i'lâm, muâhede, kayıt defterleri, arzuhaller, şehadetnâmeler vb. gibi Osmanlı diplomatiği bakımından çeşitlilik arzeden vesikalardır. Konu olarak da; eğitim, maliye, askerî, maden işletmeciliği, imar faaliyetleri, isyan haberleri, tahkikat ve istintak raporları, tayin, terfi azl ve memuriyet talepleri, teşrifat, taltifât, teşekkür, vakıf muamelâtı, Hicaz, Mısır, Yemen ahvâli, muhasebe kayıtları, bazı kişilere tevcih olunan nişanlar, muhacirlerin idâre, iâşe ve iskânları için komisyon teşkili gibi hususları içermektedir.

Cavit Baysun terekesinin ilk belgesi, H. 788 tarihiyle Sultan Murad Hüdâvendigar'ın hatt-ı hümayûn suretidir. En önemli belgeler arasında Saray Teşrifat-çibaşısı ve Divân-ı Hümayûn Tercümanı olan Münir Bey'e Belçika, Avusturya, Almanya, İspanya, Fransa, Danimarka, Hollanda gibi çeşitli ülkelerin devlet başkanlarından gönderilen nişanların beratları, İtalyanlarla Osmanlılar arasında yapılan Adalar ve Trablusgarb'a dair anlaşmanın gizli maddelerini gösteren defter bulunmaktadır.

Bu bölümdeki 766 adet belge kronolojik olarak tasnif edilerek araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Genellikle Fransızca yazılı olan yabancı dil belgeler, kataloğun sonunda yer almıştır.

* **M. Cavit BAYSUN:** Tarihçi, öğretim üyesi ve araştırmacı olan M. Cavit Baysun (1899-1968), Dârülfünûn Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra 1937'de İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarih Kürsüsü'nde doçentliğe atanmış bilim adamlarımızdandır. Bizans, Ortaçağ ve Yeniçağ tarihi dallarında dersler veren ve araştırmalar yapan Baysun, 1960'ta ordinaryüs profesör oldu. Bu arada Türkiyât Enstitüsü Müdürlüğü ve İslam Ansiklopedisi Murahhas Müdürlüğü'nde bulundu. İslam Ansiklopedisi'nde tarih alanındaki pek çok maddenin yazarı olan Baysun, bazı önemli eski metinleri de yayımladı. Bunlar arasında Mustafa Reşit Paşa'nın siyasi yazıları, Cevdet Paşa'nın "Tezâkir"i ve Gelibolu'lu Ali'nin "*Mevâidü'n-Nefâis fi Kavâidi'l-Mecâlis*"i önemlidir.

İkinci bölüm ise; arşiv malzemesi niteliği taşımayan, Cavit Baysun'a, arkadaşlarına ve bazı şahıslara ait özel evrak, biyografi, mikrofilm, muhtelif türde manzumeler, mektuplar, derlemeler ve fotoğraflardır. Özel arşiv niteliği taşıyan bu evraklar hazırlanan kataloğa alınmamış ayrı dosyalar içinde muhafaza edilmiştir.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/ Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
993	Cavit Baysun Evrakı	788 - 1332	1386 - 1914	4/766	Analitik Envanter

C. SİVASLI ALİ BABA ZAVİYESİ* EVRAKI

Osmanlı Arşivi tarafından Cavit AVCI'dan satın alınan Ali Baba Zaviyesi Evrakı, H. 980-1334/M. 1572-1916 yılları arasında zaviyeye ve mahallî idarelere ait ferman, berat, buyruldu, tezkire, hüccet, i'lâm, fetvâ, mürâsele senedi, temessük ve diğer evrakdan müteşekkil olup 804 adettir.

Bu belgeler, TE.ABZ. (Taşra Evrakı Ali Baba Zaviyesi) kodu altında cinslerine göre 8 dosya hâlinde tasnif edilmiştir.

Katalogun Fihristi

Belge Cinsi	Tarihi	Adedi
Fermanlar	1081-1252	57
Beratlar	115-1284	53
Buyruldu (Beylerbeyi)	1050-1266	37
Tezkireler	1090-1309	60
Hüccet ve İlamlar	1063-1286	74
Fetvalar	Tarihsiz	294
Mürâsele Senetleri	1074-1255	52
Müteferrik	980-1334	135

* Sivaslı Ali Baba Zaviyesi ile ilgili geniş bilgi için bakınız Saim SAVAŞ, "16. Asırda Sivas'ta Kurulan Ali Baba Zaviyesi'nin Dinî Sosyal ve Ekonomik Fonksiyonları Hakkında Bir Araştırma". Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1990, basılmamış doktora tezi.

Katalog Genel No.	Tasnifin Kodu	Tarih		Dosya/ Belge Adedi	Katalog Tertibi
		Hicrî	Miladî		
992	Sivas'lı Ali Baba Zaviyesi Evrakı	980 - 1334	1572 - 1916	8/804	Analitik Envanter

III. YURT İÇİ VE YURT DIŞI ARŞİV MERKEZLERİNE AİT ARŞİV MALZEMESİ VE KATALOGLAR

A. YURT İÇİ ARŞİVLERİNE AİT KATALOGLAR

Osmanlı Arşivi'nden başka, bünyelerinde Osmanlı ve Cumhuriyetdönemlerine ait arşiv malzemesi bulunduran kurumların bu döneme ait çıkardıkları kataloglar Arşivimizde araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Katalogların ihtiva ettiği belgelerin orijinalleri ilgili kurumlarda olup; bu kataloglar, araştırmacıları diğer kurumlardaki Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi arşiv malzemesi hakkında bilgilendirmek gayesiyle kurumumuzda bulundurulmaktadır.

1. Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi Tahrir Defterleri Kataloğu

Aslıhan DOĞAN tarafından lisans tezi olarak hazırlanan "*Tapu Kadastro Kuyud-ı Kadîm Arşivi Mufasssal, İcmâl, Evkâf ve Derdest Defterleri'nin Toplu Kataloğu*"nda 203 cilt Mufasssal, 162 cilt icmâl, 169 cilt derdest, 51 cilt vakıf, 88 cilt cebe, 1364 cilt ruznamçe, 80 cilt mustahfazat, 3 cilt Anadolu ve Rumeli yoklama, 202 cilt vakf-ı cedîd olmak üzere toplam 2.322 adet tahrir defterine ait ayrıntılı bilgi bulunmaktadır.

2. Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakfiyeler Kataloğu

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan bu katologlar 10 cilt olup vakfın adı dikkate alınarak alfabetik olarak hazırlanmıştır.

3. Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı Katalogları

a. Bakanlar Kurulu Kararları Kataloğu

Katalog, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet arşivi Daire Başkanlığı, "Temel Belge Sistemine" aktarılan Bakanlar Kurulu Kararları'na ait bilgilerin, bilgisayar ortamında alınan indeksli dökümüdür.

Tasnif edilmiş ve taşıdığı tarihin üzerinden (50) yıl geçmiş Bakanlar Kurulu Kararları'nın, araştırma hizmetine sunulması maksadıyla bu katalog hazırlanmıştır.

Bakanlar Kurulu'nca karara bağlanan ve bu katalogda yer alan işlerden bazıları şunlardır:

Hükûmetlerin kanun teklifleri, tüzüklerin kabulü, birden fazla bakanlığı ilgilendiren yönetmelikler, vatandaşlığa alma, vatandaşlıktan çıkarma, valilerin, elçilerin ve orgeneralin tayinleri, fahrî konsolosluk ihdası, ihtisas mevkîlerinin tespiti, kadro ihdasları, yabancıların çalıştırılması, emeklilik erteleme, il bütçelerinin tasdiki, bütçelerdeki ödeneklerde aktarma yapılması, gelecek yıllara sârî taahhûde girilmesi, Türk parasının kıymetinin korunması, döviz işleri, ihalelerin muteber sayılması, pazarlıkla satın alma yetkisi verilmesi, emaneten iş yaptırma yetkisi verilmesi, gümrük muafiyetleri, belediyelere terk edilecek arazi ve arsalar, vakıf mallarının satılması veya başka bir kuruma tahsisi, inşası illere bırakılan yollar için verilecek ödenekler, afetzedelere yardım ve borçların ertelenmesi, orman köylülerine kerestelik ağaç verilmesi ve irtifa hakkı, şirket, kooperatif, banka kurulması ve sözleşmelerinin tasdiki, sözleşmelerde yapılacak değişiklikler, bulaşıcı hastalıklarla ve zararlı haşaratla mücadele, derneklerin kamu yararına sayılması, maden imtiyazları, vergi nesbetleri, madenlerin veya hisselerinin devri, göçmen işleri, iskan, Ankara imar plânlarının tasdiki, hükûmet adına kongre, konferans, konsey toplantılarına katılacakların tespiti, diplomatik pasaport verilmesi, yurt dışında geçici görevlendirilen memurlara verilecek harcırahlar, yurt dışına gönderilecek öğrencilere verilecek ödenekler, milletlerarası emlâk, dostluk, kültür, ticaret vb. anlaşmalar, sıkıyönetim ilânı, uzatılması ve kaldırılması, seferberlik tedbirleri, askerlik süreleri, erken terhis, teciller, hudut olayları, yasak yayınlar, cezaların affı.

Bu fon, 1923-1944 yılları arasındaki bakanlar kurulu kararlarını ihtiva etmekte olup 12 cilttir.

Katalog iki ayrı düzende hazırlanmıştır. Kronolojik olarak hazırlanmış olan katalogdaki künyeler, kararnâmenin tarih ve sayısına; kurumlara göre hazırlanmış katalogdaki künyeler ise, kararnâmenin ilgili olduğu kurum ve kuruluşa göre düzenlenmiştir.

Ciltlerin sonunda ayrı bir bölüm halinde indekslere yer verilmiştir. Kurumlara göre düzenlenen katalogun indeksleri ise toplu olarak hazırlanmıştır.

b. Müşterek Kararnemeler Kataloğu

Müşterek Kararnâmeler; cumhurbaşkanının imzasından başka, başbakan ile ilgili bakanın imzasını taşır. Bu kararnâmeler başbakan veya ilgili bakan tarafından yürütülür.

Müşterek Kararnâmelerin hazırlanmasına ait mevzuat zamanla değişmiştir. Bu mevzuata bağlı olarak, Müşterek Kararnâme konularında farklılıklar olmuştur. Yönetici tayinleri, sınır tespitleri, yer adlarında yapılacak değişiklikler, belediye kurulması, subaylığa nasb, cezaların kaldırılması, uyuşmazlık, bütçelerde yapılacak değişiklikler, İstiklâl Madalyası verilmesi vb. konularda Müşterek Kararnâmeler çıkarılmaktadır.

Bu katalog; yöneticilerin biyografilerinin ve kurumların tarihçelerinin hazırlanmasında, yer adlarında yapılan değişikliklerin tespitinde, ilçelerin idarî bağlılıklarının ve bütçe değişikliklerinin incelenmesinde vb. konularda yapılacak ilmi araştırmalarda kullanılacak orijinal belgelere ulaşmak için, araştırmacıların hizmetine sunulan birinci el kaynaktır.

Katalog iki ayrı düzende hazırlanmıştır. Kronolojik olarak hazırlanmış olan katalogdaki künyeler, kararnâmenin tarih ve sayısına; kurumlara göre hazırlanmış katalogdaki künyeler ise, kararnâmenin ilgili olduğu kurum ve kuruluşa göre düzenlenmiştir.

c. Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Kataloğu

Başbakanlık Teşkilatında önemli bir yere haiz olan, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü'nün 1924-1949 yılları arasında oluşan evrakı olup katalogun sonunda indeksi mevcuttur.

Bu katalogtaki belgelerin, 1924-1949 yılları arasında başbakanlık yapmış şahsiyetlerin yaptığı hizmetleri, halkla olan ilişkileri, halkın hükûmetten, dolayısı ile devletten beklentilerinin neler olduğunu göstermesi açısından önemi büyüktür.

d. Bayındırlık Bakanlığı Kataloğu

Bu katalogda yer alan arşiv malzemesi, Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ile Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Cumhuriyet'in onuncu ve onbeşinci kuruluş yıllarına ait İstanbul ve İzmir illeri başta olmak üzere Bursa, Konya ve Trabzon gibi bazı illerin şehirleşme, şehir içi ulaşım, demiryolu, denizyolu, rıhtım ve liman tesisleri kurulması, tramvay ve tünel işletmeleri, su temini, şehirlerin aydınlatılması, elektrik üretimi, trafo merkezleri kurulması, elektrik dağıtımı, ziraatın geliştirilmesi için akar sulardan ve göllerden yararlanma, bataklıkların kurutulması, yurt içi ve yurt dışı hava ulaştırması, göllerde taşımacılık yapılması, bu işlere ait fiyat tarifeleri, söz konusu işleri yürüten şirketler ve çalıştırdıkları elemanların kimlikleri, toplantılarının gündemi, alınan kararlar ile yabancı uyruklu teknik elemanların çalışmalarıyla ilgili değişik konulara ait ayrıntılı belgeleri ihtiva etmektedir.

Bu fondaki arşiv malzemesinin Osmanlı Devleti'nin sonu ve Cumhuriyet döneminin ilk yıllarını kapsamaması sebebiyle, yukarıda sayılan işleri yürüten kuruluşlar, bunların çalıştırdıkları elemanlar, şirketlerin millîleşme safhaları, İstanbul Boğazı'na ait ilk tüp geçit projesi, memleket dahilinde bütün şirketlerin ihale işlemlerinde Türkçe'yi kullanmaları gibi orijinal ve değişik konulu belgeler ortaya konulmaktadır.

Bu katalogda yer alan belgelerin 1928 yılı harf inkılâbına kadar olan kısmı Osmanlıca, bu tarihten sonraki döneme ait belgeler ise yeni harflidir.

e. Toprak İskan Genel Müdürlüğü Kataloğu

Bu fonda, kaybedilen Osmanlı topraklarıyla, Türklerin bulunduğu Kafkasya, İran, Kırım ve diğer yerlerden gelen mülteci, muhacir, mübâdil ve gayr-i mübadillerin ülkemiz topraklarına yerleştirilmesi, tehcire uğrayan veya iskan yerleri değiştirilen Arap, Rum ve Ermenilerin iaşe, iskan, tedavi ve nakil masraflarının karşılanması ile ilgili belgeler bulunmaktadır.

Ayrıca, mübadil anlaşması çerçevesinde Balkanlardan gelen mübadillere Rumlardan kalan emvâl-i metrûkenin dağıtımı, yurt dışında özellikle Yemen'de kalan memur ve ailelerinin Türkiye'ye getirilmesi, sürgün edilen veya askere alınan şahısların ailelerine yardım edilmesi, ülkeye gelen muhacir, mübadil ve mültecilerin üretici hale getirilmesi ile bunlar arasında görülen salgın hastalıklarla mücadele edilmesi gibi konuları da ihtiva etmektedir.

Bu fon 1907-1944 yılları arasındaki belgeleri ihtiva etmekte olup 2 cilttir. Ayrıca bir ciltlik indeksi mevcuttur.

f. Diyanet İşleri Başkanlığı Kataloğu

Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı'na devredilen ve bu katalogda yer alan arşiv malzemesi, bazı il ve ilçelere ait merkezde oluşan evrak ve defterlerden meydana gelmektedir. Fonun teşkilinde iller baz alınarak, il ve ilçe müftülüklerine ait evrak kendi içerisinde tarih sırasına göre tasnif edilmiştir.

Katalogda yer alan belgelerin ait olduğu iller sırasıyla; Amasya, Antalya, Artvin, Bilecik, Bolu, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Giresun, Isparta, İçel, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Kütahya, Manisa, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Siirt, Tekirdağ, Zonguldak; Defterler ise Erzurum, Kocaeli, Muğla, Fatsa, Adapazarı, Devrek ve Beyoğlu Müftülüklerine aittir.

Bu fondaki arşiv malzemesinin 1928 Harf İnkılâbı'na kadar olan kısmı Osmanlıca, bu tarihten sonrakiler ise yeni harflidir.

Fondaki konular ise; personel, özlük işleri, yapılan inkılâpların Diyanet camiasındaki etkileri ve uygulamaları, Diyanet-Ordu, Diyanet-Cemiyetler ilişkileri, ezan, Kur'an, ramazan, zekat, fitre, kurban gibi dinî konuları ihtiva etmektedir.

4. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Katalogları

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın, aşağıda başlıkları verilen 6 cilt katalogu mevcuttur.

1. Tarihî Deniz Arşivi Belge Kataloğu
2. Islahat Umumî Evrak ve Mektepler, Muhakemât ve Hukuk Müşavirliği Bölümleri Kataloğu
3. Muhasebe Bölümü Kataloğu
4. Komodorluk, Fabrikalar, Divân-ı Harp, Sandıklar ve Mütferrik Bölümler Kataloğu
5. Gemiler, Erkân-ı Harbiye, Tersâne, Limanlar, Daireler, (I; II; III; IV) Bölümü
6. Şûra-i Bahrî Bölümü Kataloğu

B. YURT DIŞI ARŞİV MERKEZLERİNE AİT KATALOGLAR

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün arşivcilik konusunda çeşitli devletlerle yaptığı ikili işbirliği protokolleri çerçevesinde, bu ülkelere gönderdiği uzmanların yaptıkları çalışmalar neticesi, arşivimize getirilen belge fotokopisi ve mikrofilmlerin katalogları hazırlanarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Bu Kataloglar;

1. Bulgaristan Arşivlerindeki Osmanlı Evrakı

Bu ülke arşivlerindeki Osmanlı Devleti döneminde oluşan mahallî evrak ile 1931 yılında ülkemiz tarafından Bulgaristan'a satılan Osmanlı dönemi evrakından alınan fotokopi ve mikrofilmlerin katalogu hazırlanarak "*Bulgaristan'daki Osmanlı Evrakı*" adıyla neşredilmiştir.

2. Kıbrıs Şer'îye Sicilleri

Kıbrıs arşivlerinde bulunan H. 988-1238/M. 1580-1823 yılları arasındaki 31 adet Şer'îye Sicili'nin fotokopileri arşivimize kazandırılarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

3. Macaristan Millî Arşivi'nde Bulunan Türk Tarihi ile İlgili Belgeler

Macaristan Millî Arşivi tarafından İngilizce olarak hazırlanmış olan "Macaristan Milli Arşivi'nde Bulunan Türk Tarihi ile İlgili Belgelerin Listesi" adlı katalog, araştırmacıların bu ülke arşivlerindeki Osmanlı evrakı hakkında fikir edinebilmelerini sağlamak düşüncesiyle 993 numara ile araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

4. Makedonya Devlet Arşivi'ndeki Osmanlı Evrakı

Bu ülke arşivlerinde bulunan Osmanlı dönemine ait arşiv malzemelerinin fotokopi ve mikrofilmleri alınarak katalogu hazırlanmış ve "*Makedonya'daki Osmanlı Evrakı*" adıyla neşredilmiştir.

5. Rusya Federasyonu Arşivlerindeki Osmanlı Evrakı

Rusya Federasyonu arşivlerinden fotokopileri getirilen belgelerden oluşan bu katalog H. 1023-1309/M. 1614-1892 yılları arasında Osmanlı-Rus münasebetiyle ilgili belgeleri ihtiva etmekte olup 998 numara ile araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

6. Gürcistan Arşivlerindeki Türkiye ile İlgili Belgeler

Gürcistan arşivlerinden fotokopileri getirilen belgelerden oluşan bu katalog XVI.-XX. yüzyıllar arasındaki Osmanlı-Gürcü münasebetiyle ilgili belgeleri ihtiva etmekte olup 1052 numara ile araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün İdarî Yapısı

Başbakanlığın ana hizmet birimlerinden olan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü üç daire başkanlığından oluşmaktadır.

İstanbul'da Osmanlı Arşivi, Ankara'da ise Cumhuriyet Arşivi ve Dokümantasyon Daire Başkanlıkları bulunmaktadır.

Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nın Adresi:

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Ticarethane Sokak, No: 12, 34410 Sultanahmet-İSTANBUL.

Telefon: (0212) 514 00 98 (Direkt), (0212) 513 88 70-72 (Santral, 3 hat)

Faks: (0212) 511 75 86

Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı'nın Adresi:

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı İvedik Caddesi, No: 59, 06180 Yenimahalle-ANKARA.

Telefon: (0312) 344 16 46 (Direkt), (0312) 344 59 09 (Santral, 15 hat)

Faks: (0312) 315 10 00

Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın Adresi:

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Daire Başkanlığı İvedik Caddesi, No: 59, 06180 Yenimahalle-ANKARA.

Telefon: (0312) 315 10 32 (Direkt), (0312) 344 59 09 (Santral, 15 hat).

Faks: (0312) 315 10 00

DEVLET ARŞİV HİZMETLERİ İLE İLGİLİ KANUNLAR

3056 SAYILI BAŞBAKANLIK TEŞKİLÂTI HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNEME'NİN DEĞİŞTİRİLEREK KABULÜ HAKKINDA KANUN'LA BAŞBAKANLIĞA VE DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE VERİLEN GÖREVLER

Kabul Tarihi: 10.10.1984

Resmî Gazete'de Yayım Tarihi: 19.10.1984 Sayısı: 18550

3056 Sayılı Başbakanlık Teşkilâtı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un 2. maddesinin (g) fıkrasında;

Başbakanlığın Aslî Görevleri Arasında Devlet Arşiv Hizmetleri:

"Türk Devlet ve millet hayatını ilgilendiren, tarihî, hukukî, idarî, ekonomik, ilmî doküman ve belgeleri toplamak, değerlendirmek ve düzenlemek; film, mikrofilm gibi ileri teknikleri uygulayarak arşiv malzemesini tek nüsha olmaktan kurtarmak, bunların tahribini önleyecek arşiv laboratuvarı kurmak; milletlerarası arşivcilik ile ilgili hareketleri takip etmek, önemli arşiv malzemesini yurt ve dünya bilim çevrelerine sunmak" şeklinde yer almıştır.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün Görevleri:

3056 Sayılı Başbakanlık Teşkilâtı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un 11. maddesinde Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri şu şekilde belirtilmiştir:

a) Millî arşiv politikasının esaslarını belirlemek, bu esasların uygulanmasını takip etmek ve denetlemek,

b) Devlet ve millet hayatını ilgilendiren her türlü bilgi ve belgeleri toplamak, değerlendirmek ve saklamak,

c) Çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel şahısların elinde bulunan arşiv malzemesini tespit etmek, toplamak, gerektiğinde satın almak, bunların tamir ve restorasyonunu yapmak, tasnif ve tercüme etmek, uygun görülenleri yayınlamak,

d) Yurt içi ve yurt dışı arşivcilik ve bununla ilgili bilimsel gelişmeleri takip etmek, bu alandaki eserleri tercüme etmek, yayınlamak, önemli ve değerli arşiv malzemesini yurt ve dünya bilim çevrelerine sunmak,

e) Tarihî, kültürel ve estetik değeri olan arşiv malzemesinden koleksiyonlar yapmak, gerektiğinde arşiv müzesi kurmak ve sergiler açmak,

f) Arşiv malzemesinin tahribini önleyecek tedbirleri almak, arşiv laboratuvarı kurmak,

g) Arşiv malzemesinin kopyalarını çıkararak devamlılığını sağlamak ve bunları küçük hacimlere döndürmek için film, mikrofilm, fotokopi ve gerektiğinde diğer ileri teknikleri uygulamak,

h) Devlet arşivlerinden yararlanma esaslarını belirlemek, arşivlerdeki araştırma taleplerini değerlendirmek ve gerektiğinde izin vermek,

i) Her türlü bilgi ve arşiv malzemesini derlemek, ayıklamak ve her an kullanılır hale gelecek şekilde tasnif ederek muhafaza etmek,

j) Kamu kurum ve kuruluşlarının arşivlerinde ayıklama, saklama ve imha işlemlerini denetlemek,

k) Makamca verilen benzeri görevleri yapmak.

DEVLET ARŞİV HİZMETLERİNİN HUKUKÎ DAYANAĞI

Ülkemizde arşiv konusu ve hizmetleri ile ilgili olarak, yakın zamanlara kadar yürürlüğe konmuş olan mevzuat, bütün iyi niyetlere rağmen, maalesef arşiv meselelerimize temelden çözüm getirecek hüviyette olmamıştır.

19.10.1984 tarih ve 18550 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "*3056 sayılı Başbakanlık Teşkilâtı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun*" çerçevesinde Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Millî arşivlerimizin korunması ve değerlendirilmesiyle ilgili her türlü görev, 3056 sayılı Kanunun 2. maddesinin (g) fıkrası ile Başbakanlığa ve 11. maddesi ile de

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiş olup, bununla millî arşivlerimiz konusunda bir reform hareketinin alt yapısı kurulmuştur.

3056 sayılı Kanun, ayrıca idarî, hukukî ve teknik arşiv uygulamasına imkân verecek yeni mevzuat düzenlemelerinin yapılmasına ışık tutmuş, zemin hazırlamıştır.

Bu çerçevede;

- Başbakanlıkça, 6696 sayılı Kanun yerine, 4 Nisan 1988 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 316 sayılı "*Muhafazasına Lüzum Kalmayan Evrak ve Malzemenin Yok Edilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*" hazırlanmıştır. Bu Kararnamede, amaç ve kapsam yeniden belirlenerek, yapılmak istenen yeni düzenlemelere uygunluk sağlanmış, eski kanundan doğan tereddütler giderilmek suretiyle, kurum ve kuruluşların arşivlerinde, arşiv malzemesi ve arşivlik malzeme hüviyeti taşımayan, muhafazasına lüzum görülmeyen, yok edilecek evrak ve her türlü malzemenin ayıklama ve imha işlemlerine dâir usûl ve esasların belirlenmesine imkân sağlanmış; ayrıca, arşiv malzemesi ve arşivlik malzemenin tarifleri yapılmıştır. Söz konusu Kararname, 28 Eylül 1988 tarihinde kanunlaşmıştır.

Esasen, millî arşiv politikasının esaslarını belirlemek, bu esasların uygulanmasını takip etmek ve denetlemek görevini kanunla üstlenmiş bulunan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünün, görevlerini istenilen istikâmette ve sağlıklı bir şekilde neticelendirilebilmesi için, bir dizi düzenleme yapma zarureti de kendiliğinden doğmuştur.

- Bir başka düzenleme de, Başbakanlık tarafından hazırlanarak 16 Mayıs 1988 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan "*Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik*"tir. Bu düzenleme ile de, kamu kurum ve kuruluşları ile şahıslar elinde bulunan arşiv malzemesinin ve ileride arşiv malzemesi haline gelecek arşivlik malzemenin tespiti, bunların kayba uğramamalarının sağlanması, gerekli şartlar altında korunmaları, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün bu konulardaki görev ve yetkileri, kurum ve kuruluşlarla olan münasebetleri, kurum ve kuruluşların yüklenecekleri sorumluluklar, arşiv malzemesinin devletin, gerçek ve tüzel kişilerin ve ilmin hizmetinde değerlendirilmeleri, bunların yanı sıra muhafazasına lüzum görülmeyen malzemenin ayıklanmasına ve imhasına dâir usûl ve esaslar hükme bağlanmıştır. Böylece millî arşivlerimizin geleceği emniyet altına alınırken, arşiv hizmetlerimiz modern arşivciliğin ilmî disiplinine bağlanmaktadır.

- Başbakanlık'a getirilen bir diğer yeni düzenleme de, "*Devlet Arşivleri'nde İlmî Araştırma ve İnceleme Yapmak, rnek Almak İsteyen Yerli ve Yabancı Hakikî ve Hükmî şahısların Tâbi Olacakları Esaslar*" konusundadır.

Bilindiği gibi, "*Türkiye'de İlmî Araştırma, İnceleme Yapmak ve Film ekmek İsteyen Yabancıların veya Yabancılar Adına Başvuranların Tâbi Olacakları Esaslar*" 83/5963 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuş ve söz konusu esaslar Dışışleri Bakanlığı'nca yürütülmüştür.

3056 sayılı Kanunun 11. maddesinin (h) fıkrası, "Devlet Arşivleri'nden yararlanma esaslarını belirlemek, arşivlerdeki araştırma taleplerini değerlendirmek ve gerektiğinde izin vermek" yetkisini Başbakanlığa, dolayısıyla Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne vermiştir.

Başbakanlık, kanunun kendisine verdiği bu yetkiye dayanarak, daha önce ifade edildiği gibi, bu esasları yeniden düzenlemiş, 83/5963 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı yerine, 89/14269 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı yürürlüğe konulmuştur.

Böylece "Devlet Arşiv Hizmetleri" iki adet kanun, bir adet yönetmelik ve 1 adet bakanlar kurulu kararı ile hukukî yapıya kavuşturulmuştur.

ARAŞTIRMACILARA ÖN BİLGİLER

Çalışma Saatleri: Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nın çalışma saatleri 8.30-17.00'dir.

Giriş: Araştırmacı, bina girişinde bulunan müracaat memuruna kimliğini vererek, "Araştırmacı Giriş Kartı"nı alır ve kayıt defterini imzalar.

Araştırma Salonu ve Kütüphane: Araştırma salonu ve kütüphane Genel Müdürlük binasının B Blok 1. katındadır.

Belgelerden Yararlanma: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ile araştırmaya açık diğer arşivlerde araştırma veya inceleme yapmak, örnek almak isteyen Türk ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerin tâbi olacakları esas ve usuller bu broşürün sonunda verilen 89/ 14269 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki "Devlet Arşivlerinde Araştırma veya İnceleme Yapmak İsteyen Türk veya Yabancı Uyruklu Gerçek veya Tüzel Kişilerin Tâbi Olacakları Esaslar" ile belirlenmiştir.

Sabah saat 10.00'a kadar yapılan belge istekleri, aynı gün saat 14.00'te, öğleden sonra saat 16.00'ya kadar olan istekler ise, ertesi gün saat 9.00'da karşılanır.

Fotokopi İstekleri: Arşiv belgelerinin fotokopi veya mikrofilmleri salon görevlilerinden alınacak "fotokopi" veya "mikrofilm istek formları" doldurmak suretiyle ücreti karşılığında temin edilir.

Diğer İmkânlar: Osmanlı Arşivi'nde araştırmacılar için kafeterya bulunmaktadır. Ayrıca, 12.30-13.00 arası imkânlar nispetinde yemekhaneden istifade edilebilir.

**DEVLET ARŞİVLERİ'NDE ARAŞTIRMA VEYA İNCELEME YAPMAK
İSTEYEN TÜRK VEYA YABANCI UYUKLU GERÇEK VEYA TÜZEL
KİŞİLERİN TÂBİ OLACAKLARI ESASLAR**

Resmi Gazetede Yayımlı Tarihi: 18 Eylül 1989

Sayısı: 20286

Amaç:

Madde 1- Devlet Arşivleri'nde ve araştırmaya açık diğer arşivlerde araştırma ve inceleme yapmak, örnek almak isteyen Türk ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerin tâbi olacakları esas ve usulleri tespit etmektedir.

Kapsam:

Madde 2- Bu esaslar, tasnif edilmiş ve taşıdığı tarihin üzerinden en az elli sene geçmiş arşiv malzemesi üzerinde Türk uyruklu gerçek veya tüzel kişiler ile Türkiye'ye girmesi yasak olmayan yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılacak araştırma ve inceleme faaliyetlerine ilişkin esas ve usulleri kapsar.

Dayanak:

Madde 3- Bu Esaslar, 16/5/1988 tarihli ve 19816 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in 10. maddesi uyarınca hazırlanmıştır.

Müracaat şekli:

Madde 4- Yurt içinde bulunan ve Devlet Arşivleri'nde araştırma ve inceleme yapmak isteyen gerçek veya tüzel kişilerden Türk veya yabancı uyruklu olanlar ile vekilleri müracaat formunu doldurmak suretiyle;

a) Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü eîindeki arşiv malzemesi üzerinde araştırma ve inceleme yapmak için bu genel müdürlüğe,

b) Adı geçen genel müdürlük dışındaki araştırmaya açık arşivlerde inceleme ve araştırma yapmak için, bunların bağılı olduğı bakanlık veya kuruluşa, bizzat veya posta ile müracaatta bulunurlar.

Bu müracaatlar, yurt dışında T.C. büyükelçilik veya başkonsolosluklarına yapılır. Bu temsilcilikler, birinci fıkrada belirtilen usule uygun olarak doldurulan formla yapılan müracaatı, varsa görüşleriyle birlikte, süratle Dışişleri Bakanlığı'na gönderirler. Dışişleri Bakanlığı da müracaatı, en serî vasıta ile, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne veya araştırma yapılacak arşivin bağlı olduğu bakanlık veya kuruluşa intikal ettirir.

Müracaatların işleme konulması:

Madde 5-a) Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde yapılacak her türlü araştırma, inceleme ve örnek alma talepleri bu genel müdürlükçe işleme konulur.

b) Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü dışındaki araştırmaya açık arşivlerde yapılacak müracaatlar ile ilgili işlemler ise, söz konusu arşivin bağlı olduğu bakanlık veya kuruluşça yerine getirilir.

c) Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ile (b) bendinde belirtilen ilgili bakanlık ve kuruluşlar, bu esaslarda öngörülen hükümleri de göz önünde bulundurmak suretiyle, araştırma ve inceleme taleplerini aynen veya sınırlandırmak suretiyle kabul veya reddedebilirler.

Müracaatların reddini gerektiren durumlar:

Madde 6-a) Henüz tasnifi tamamlanmamış veya yararlanılamayacak derecede hasara uğramış arşiv malzemesinin söz konusu olduğu,

b) Araştırma ve inceleme talebinde bulunan kişinin on sekiz yaşından küçük olduğu veya medenî hakları kullanma ehliyetine sahip bulunmadığı (ilgili öğretim kurumunun müracaatta bulunması kaydıyla, 18 yaşından küçük öğrencilerin durumu saklıdır.)

c) 10. madde hükmüne uyulmadığının anlaşıldığı hallerde, Devlet Arşivleri'ndeki araştırma ve inceleme talepleri reddolunur.

Müracaatların cevaplandırma süreleri:

Madde 7-a) Türk veya yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişiler tarafından yurt içinde yapılan müracaatlar, ilgili arşiv kurumunca müracaatın yapıldığı gün veya en geç bunu izleyen iki iş günü zarfında karara bağlanır.

b) Dışişleri Bakanlığı; yurt dışındaki T.C. büyükelçilikleri veya başkonsoloslukları kanalıyla, Devlet Arşivleri'nde araştırma ve inceleme talebinde bulunan Türk veya yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişiler ile vekillerine,

müracaatlarının sonucunu en geç otuz gün içinde duyurur. Bu süre, müracaatların ilgili T.C. temsilciliğince alındığı tarihten itibaren başlar.

Taahhütname, araştırma süresi ve giriş kartı:

Madde 8-a) Araştırmacılara, arşivdeki çalışmalarında uymak zorunda bulundukları şartlar ve yükümlülükler bildirilir ve kendilerine bu yükümlülüklerle uyacaklarını tevsik eden taahhütname imzalatılır.

b) Araştırmacılar için, bir yıl süreli "Arşive Giriş Kartı " tanzim edilir ve bu kart arşivde muhafaza edilir. Kartların süreleri yeniden birer yıllık dönemler için uzatılabilir.

c) Arşiv giriş kartları, arşive her girişte bir kimlik belgesi karşılığında araştırmacıya teslim edilir. Araştırmacı, arşivde bulunduğu sürece bu kartı görünebilecek şekilde üzerinde taşır.

Araştırma ve incelemelerde uyulacak esaslar:

Madde 9- Araştırma ve incelemelerde aşağıdaki esaslar uygulanır.

a) Tasnifi tamamlanmamış arşiv malzemesi veya yararlanılamayacak derecede hasara uğramış belgeler incelemeye verilmez. Ancak, bu malzeme ve belgelerin, bir devlet hizmetinin görülmesinde veya bir hakkın korunmasında ve ispatında delil olarak kullanılacağına anlaşılmaması halinde, görevli personelin nezaretinde incelemeye verilebilir.

b) Kataloglarda kayıtlı bulunsada dahi, onarıma alınmış arşiv malzemesi ile revize edilmekte olan fonlara ait malzemeler, bu işlemler bitene kadar araştırmacılara verilemez.

c) Araştırma ve inceleme ilke olarak arşiv malzemesinin fotokopisi veya mikrofilmi üzerinden yapılır. Evrakın aslı ancak karşılaştırma talebinde bulunulması halinde gösterilir. Bununla birlikte, fotokopi ve mikrofilmin temin edilememesi halinde araştırma ve inceleme evrakın aslı üzerinden de yapılabilir.

d) Araştırmacılar, ancak kendi konuları ile ilgili arşiv malzemesi üzerinde araştırma ve inceleme yapabilirler. Bu çalışmaları sırasında, konu ile ilgili arşiv malzemesinin tamamını kendi adlarına ayırttıramazlar.

e) Arşiv malzemesi talepleri, tarih ve saatine göre sıraya konularak karşılanır ve istenen belgelerin hangi gün ve saatte verilebileceği araştırmacıya bildirilir.

f) Araştırmacılar, bir gün içinde en çok on beş vesika talep edebilirler.

g) Araştırmacılar, kendilerine teslim edilen vesikaların tamamını iade etmeden yenilerini talep edemezler. Ancak, alınmış olan belgelerle ilişkisi bulunan ve birlikte incelenmesi gereken diğer bir kısım belgelerin talep edilebilmesi için, ilk alınanlardan aynı sayıda belgenin iade edilmesi ve yeniden sıraya girilmesi gerekir.

h) Araştırmacılar, vesikaları sayarak teslim alırlar ve aynı şekilde teslim ederler. Kendilerine teslim edilen vesikanın kaybolması halinde sorumluluk araştırmacıya aittir.

ı) Araştırmacı, kendisine teslim edilen arşiv malzemesini başka bir araştırmacıya veremez, vesika üzerinden kopya çıkaramaz ve fotoğraf çekemez.

i) Araştırmacı, kendisine teslim edilen arşiv malzemesini her türlü tahribat ve tahrifattan korumak zorundadır.

j) Araştırma ve incelemelerde sadece kurşun kalem ve silgi kullanılır.

k) Araştırma mahalline çanta, yazı ve fotoğraf makinası, palto ve benzeri eşyalarla girilemez.

l) Arşiv malzemesi, hiçbir şekilde araştırmacılara tahsis edilen mahalden dışarıya çıkarılamaz.

m) Araştırmacılara tahsis edilen mahalle, görevlilerden ve araştırmacılardan başkası giremez.

n) Çalışmalarına bir haftadan fazla ara verecek araştırmacı, elindeki belgeleri, arşiv depolarındaki aslı yerlerine konulmak üzere iade etmek zorundadır.

Yukarıdaki şartlardan birinin ihlali halinde inceleme durdurulur ve araştırmacı hakkında mevzuat uyarınca gerekli işlem yapılır.

Araştırmacıların mükellefiyeti:

Madde 10- Devlet Arşivleri'nde araştırma ve inceleme yapan Türk veya yabancı uyruklu araştırmacılar, bu çalışmaları neticesinde hazırladıkları ve yayımladıkları eserlerden ilgili arşive ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne birer nüsha vermek zorundadırlar. Yabancı araştırmacılar ayrıca Dışişleri Bakanlığı'na da bir nüsha gönderirler.

Bu madde hükümlerine uymayanlara, bir daha araştırma ve inceleme imkânı tanınmaz.

Fotokopi ve mikrofilm verilmesi:

Madde 11- Araştırma ve inceleme yapan Türk veya yabancı uyruklu kişilere araştırma ve incelemeye açılan belgelerin fotokopi veya mikrofilmleri, belirlenen ücret karşılığında verilir veya gönderilir. Bu fotokopi ve mikrofilmler, çoğaltılıp ticarî amaçla satılamaz.

Ancak, bir fonun, bir dosyanın veya bir defterin tamamını hedefleyen sayıda fotokopi veya mikrofilm verilemez.

Yürürlükten kaldırılan esaslar:

Madde 12- 12/5/1989 tarihli ve 20163 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 19/4/1989 tarihli ve 89/ 14028 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulan "Devlet Arşivleri'nde Araştırma veya inceleme Yapmak isteyen Türk veya Yabancı Uyruklu Gerçek veya Tüzel Kişilerin Tâbi Olacakları Esaslar" yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük:

Madde 13- Bu esaslar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 14- Bu esasları Başbakanlık yürütür.

**T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NDE ARAŞTIRMA
TALEBİNDE BULUNANLAR İÇİN MÜRACAAT FORMU**

Adınız, Soyadınız:
Uyruğunuz:
Göreviniz:
Tahsil Durumunuz:
Devamlı Adresiniz:
Türkiye'deki İkametgâhınız (Yabancılar için):
Nüfus Cüzdan Numaranız:
Pasaport Numaranız (Yabancılar için):
Üyesi bulunduğunuz İlmî Kuruluşlar:
Yapmak İsteddiğiniz Çalışmanın Konusu ve Süresi:
.....
Arşivimizde Daha Önce Çalışma Yaptıysanız Tarihi ve Konusu:
.....

Beyanın doğruluğunu kabul ederim.

Tarih: / /200..

İmza

TAAHHÜTNAME

"Arşivde Araştırma veya İnceleme Yapmak, Örnek Almak İsteyen Türkiye Cumhuriyeti veya Yabancı Uyruklu Gerçek veya Tüzel Kişilerin Uymak Zorunda Oldukları Hükümler"i dikkatle okudum.

Bu hükümlere ve kurumun iç çalışma düzenine uyacağımı ve bunların tarafımdan ihlâli halinde doğacak sorumluluk ve yükümlülükleri aynen kabul edeceğimi beyan ederim.

Beyan Sahibinin

Adı Soyadı:

Nüfus Cüzdanı No:

Uyruğu:

Pasaport No:

İş Adresi:

.....

Beyan Tarihi / /200..

İmzası

Devamlı Adresi:

.....

E K L E R

E K I

1. Padişah ve Sadrazamların Saltanat Yılları

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
1	I. Osman	680-727	1281-1326	45 yıl
	Alâeddin Paşa	723	1323	
2	Orhan Gazi	727-761	1326-1359	33 yıl
	1- Alâeddin Paşa	Dev.-732	Dev.-1331	9 yıl
	2- Nizâmeddin Ahmed Paşa	732-749	1331-1348	18 yıl
	3- Hacı Paşa	749-761	1348-1360	13 yıl
3	I. Murad	761-792	1359-1389	30 yıl
	1- Sinaneddin Yusuf Paşa	761-?	1360-	?
	2- Çandarlı Hayreddin Kara Halil Paşa	770-789	1368-1387	20 yıl
	3- Çandarlı Ali Paşa	789-Devam	1387-Devam	Devam
4	I. Bâyezîd	792-805	1389-1402	13 yıl
	1- Çandarlı Ali Paşa	Devam-809	Devam-809	20 yıl
	2- Osmancıklı İmamzâde Halil Paşa	809	1406	?
F E T R E T D E V R İ				
5	I. Mehmed	816-5.824	1413-6.1421	8 yıl
	Amasyalı Bâyezîd Paşa	?-824	?-1421	?
6	II. Murad	824-1.1.855	1421-3.2.1451	30 yıl
	1- Çandarlı İbrahim Paşa	824-832	1421-1429	8 yıl
	2- Amasyalı Hızır Danişmend oğlu Koca Mehmed Nizâmeddin Paşa	832-842	1429-1439	10 yıl

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
	3- Çandarlı Halil Paşa	842-857	1439-1453	14 yıl
7	II. Mehmed	16.1.855-4.3.886	18.2.1451-3.5.1481	30 yıl
	1- Çandarlı Halil Paşa	842-857	1439-1453	14 yıl
	2- Mahmud Paşa (1)	857-871	1453-1466	13 yıl
	3- Rum Mehmed Paşa	871-874	1466-1469	3 yıl
	4- İshak Paşa (1)	874-877	1469-1472	3 yıl
	5- Mahmud Paşa (2)	877-878	1472-1473	1 yıl
	6- Gedik Ahmed Paşa	879-882	1474-1477	3 yıl
	7- Karamâni Mehmed Paşa	882-886	1477-1481	4 yıl
8	II. Bâyezîd	22.4.886-7.2.918	21.5.1481-24.4.1512	31 yıl
	1- İshak Paşa (2)	886-887	1481-1482	1 yıl
	2- Davud Paşa	887-902	1482-1497	15 yıl
	3- Hersekzâde Ahmed Paşa (1)	902-903	1497-1498	1 yıl
	4- Çandarlı İbrahim Paşa	903-905	1498-1499	1 yıl
	5- Mesih Paşa	905-907	1499-1501	2 yıl
	6- Hadım Ali Paşa	907-909	1501-1503	2 yıl
	7- Hersekzâde Ahmed Paşa (2)	909-912	1503-1506	3 yıl
	8- Hadım Ali Paşa (2)	912-917	1506-1511	5 yıl
	9- Hersekzâde Ahmed Paşa (3)	917-918	1511-1512	1 yıl
9	I. Selim	7.2.918-? 926	24.4.1512-22.9.1520	8 yıl
	1- Hersekzâde Ahmed Paşa (4)	918-9.9.920	1512-28.11.1514	2 yıl
	2- Dukakinoğlu Ahmed Paşa	1.11.920-18.12.981	18.12.1514-18.13.1515	1 yıl
	3- Hersekzâde Ahmed Paşa (5)	29.7.921-8.9.1515	23.3.922-26.4.1516	1 yıl
	4- Hadım Sinan Paşa	23.3.922-28.12.922	26.4.1516-22.1.1517	1 yıl
	5- Yunus Paşa	29.12.922-26.8.923	23.1.1517-13.9.1517	9 ay
	6- Pîrî Mehmed Paşa	13.1.924-Davam	25.1.1518-Devam	2 yıl
10	I. Süleyman	17.10.926-21.2.974	30.9.1520-7.9.1566	46 yıl

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
	1- Pîrî Mehmed Paşa	13.1.924-13.8.929	25.1.1518-27.6.1523	3 yıl
	2- Frenk İbrahim Paşa	13.8.929-21.9.942	29.6.1523-14.3.1536	13 yıl
	3- Ayas Mehmed Paşa	22.9.942-26.2.946	15.3.1536-13.7.1539	3 yıl
	4- Lütî Paşa	26.2.946-M.948	13.7.1339-4.1541	2 yıl
	5- Hadım Süleyman Paşa	1.948-13.9.951	4.1541-28.11.1544	3 yıl
	6- Rüstem Paşa (1)	13.9.951-23.10.960	28.11.1544-6.10.1553	9 yıl
	7- Kara Ahmed Paşa	27.10.960-13.11.962	6.10.1553-29.9.1555	2 yıl
	8- Rüstem Paşa (2)	13.11.962-26.10.968	29.9.1555-10.7.1561	6 yıl
	9- Semiz Ali Paşa	26.10.968-29.11.972	10.7.1561-28.6.1565	4 yıl
	10- Sokollu Mehmed Paşa	29.11.972-Devam	28.6.1565-Devam	1 yıl
11	II. Selim	9.3.974-10.10.982	24.9.1566-12.1574	8 yıl
	Sokollu Mehmed Paşa	Devam	Devam	8 yıl
12	III. Murad	8.9.982-6.5.1003	22.12.1574-16.1.1595	21 yıl
	1- Sokollu Mehmed Paşa	Devam	Devam-12.10.1579	5 yıl
	2- Semiz Ahmed Paşa	21.8.987-13.3.988	13.10.1579-28.4.1580	1 yıl
	3- Koca Sinan Paşa (1)	14.7.988-10.11.990	25.8.1580-6.12.1582	2 yıl
	4- Kanijeli Siyavuş Paşa	28.11.990-17.7.992	24.12.1582-25.7.1584	2 yıl
	5- Özdemiroğlu Osman Paşa	20.7.992-5.11.993	28.7.1584-29.10.1585	1 yıl
	6- Hadım Mesih Paşa	8.12.993-24.4.994	1.11.1585-14.4.1586	1 yıl
	7- Kanijeli Siyavuş Paşa (2)	25.4.994-16.5.997	15.4.1586-2.4.1589	3 yıl
	8- Koca Sinan Paşa (2)	16.5.997-10.10.999	2.4.1589-1.8.1591	2 yıl
	9- Ferhad Paşa (1) kez	10.10.999-21.6.1000	1.8.1591-4.4.1592	1 yıl
	10- Kanijeli Siyavuş Paşa (3)	21.6.1000-24.4.1001	4.4.1592-28.1.1593	1 yıl
	11- Koca Sinan Paşa (3)	24.4.1001-6.6.1003	28.1.1593-16.2.1595	2 yıl
13	III. Mehmed	16.5.1003-18.7.1012	27.1.1595-21.10.1603	9 yıl
	1- Ferhad Paşa (2)	6.6.1003-29.10.1003	16.2.1595-7.7.1595	5 ay
	2- Koca Sinan Paşa (4)	29.10.1003-25.3.1004	7.7.1595-28.11.1595	4 ay

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
	3- Lala Mehmed Paşa	16.3.1004-25.3.1004	19.11.1595-28.11.1595	9 gün
	4- Koca Sinan Paşa (5)	28.3.1004-4.8.1004	1.12.1595-3.4.1596	1 yıl
	5- Damad İbrahim Paşa (1)	5.8.1004-5.3.1005	4.4.1596-27.10.1596	6 ay
	6- Cağaloğlu Yusuf Sinan Paşa	5.3.1005-14.4.1005	27.10.1596-5.12.1596	2 ay
	7- Damad İbrahim Paşa (2)	14.4.1005-23.3.1006	5.12.1596-3.11.1597	1 yıl
	8- Hadım Hasan Paşa	23.3.1006-3.9.1006	3.11.1597-9.4.1598	7 ay
	9- Cerrâh Mehmed Paşa	3.9.1006-8.6.1007	9.4.1598-6.1.1599	1 yıl
	10- Damad İbrahim Paşa (3)	8.6.1007-9.1.1010	6.1.1599-10.7.1601	3 yıl
	11- Yemişçi Hasan Paşa	21.1.1010-27.4.1012	22.7.1601-4.10.1603	2 yıl
14	I. Ahmed	18.7.1012-22.11.1026	22.1.1603-21.12.1617	14
	1- Malkoç Ali Paşa	10.5.1012-28.2.1013	16.10.1603-26.7.1604	1 yıl
	2- Lala Mehmed Paşa	9.3.1013-14.2.1015	5.8.1604-21.6.1606	2 yıl
	3- Derviş Mehmed Paşa	14.2.1015-8.8.1015	21.6.1606-9.12.1606	6 ay
	4- Kuyucu Murad Paşa	10.8.1015-25.5.1020	11.12.1606-5.8.1611	5 yıl
	5- Nasuh Paşa	12.6.1020-13.9.1023	22.8.1611-17.10.1614	3yıl
	6- Kara Mehmed Paşa (1)	13.9.1023-8.11.1025	17.10.1614-17.11.1616	2 yıl
15	I. Mustafa (1. Kez)	23.11.1026-1.3.1027	22.11.1617-26.2.1618	3 ay
	Halil Paşa	8.11.1025-Devam	17.11.1616-Devam	1 yıl
16	II. Osman	1.3.1027-8.7.1031	26.2.1618-19.5.1622	4 yıl
	1- Halil Paşa	Devam-1.2.1028	Devam-18.1.1619	2 yıl
	2- Kara Mehmed Paşa (2)	1.2.1028-16.1.1029	18.1.1619-23.12.1619	11 ay
	3- Güzelce Ali Paşa	16.1.1029-15.4.1030	23.12.1619-9.3.1621	1 yıl
	4- Ohrili Hüseyin Paşa	15.4.1030-1.11.1030	9.3.1621-17.9.1621	6 ay
	5- Dilâver Paşa	1.11.1030-8.7.1031	17.9.1621-13.6.1622	1 yıl
(15)	I. Mustafa (2. Kez)	8.7.1031-14.11.1032	19.5.1622-10.9.1623	1 yıl
	1- Kara Davud Paşa	9.7.1031-3.8.1031	20.5.1622-13.6.1622	1 ay
	2- Mere Hüseyin Paşa (1)	3.8.1031-28.28.1031	13.6.1622-8.8.1622	2 ay

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
	3- Lefkeli Mustafa Paşa	28.8.1031-15.11.1031	8.8.1622-21.9.1622	1 ay
	4- Hadım Mehmed Paşa	15.11.1031-4.4.1032	21.9.1622-5.2.1623	5 ay
	5- Mere Hüseyin Paşa (2)	4.4.1032-4.11.1032	5.2.1623-30.8.1623	7 ay
	6- Kemankeş Kara Ali Paşa	4.11.1032-Devam	30.8.1623-Devam	-
17	IV. Murad	14.11.1032-10.1049	9.9.1623-2.1640	17 yıl
	1- Kemankeş Kara Ali Paşa	Devam-14.6.1033	Devam-3.4.1624	7 ay
	2- Çerkes Mehmed Paşa	14.6.1033-18.4.1034	3.4.1624-28.1.1625	1 yıl
	3- Müezzinzâde Hâfız Ahmed Paşa (1)	29.4.1034-12.3.1036	8.2.1625-1.12.1626	1 yıl
	4- Halil Paşa	12.3.1036-1.8.1037	1.12.1626-6.4.1628	2 yıl
	5- Hüsrev Paşa	1.8.1037-29.3.1041	6.4.1628-25.10.1631	3 yıl
	6- Müezzinzâde Hâfız Ahmed Paşa (2)	29.3.1041-19.7.1041	25.10.1631-10.2.1632	4 ay
	7- Topal Recep Paşa	19.7.1041-28.10.1041	10.2.1632-18.5.1632	3 ay
	8- Tabanı Yassı Mehmed Paşa	28.10.1041-7.9.1046	18.5.1632-2.2.1637	5 yıl
	9- Bayram Paşa	7.9.1046-15.4.1048	2.2.1637-26.8.1638	6 ay
	10- Tayyar Mehmed Paşa	16.4.1048-16.8.1048	27.8.1638-23.12.1638	4 ay
	11- Kemankeş Kara Mustafa Paşa	16.8.1048-Devam	23.12.1638-Devam	-
18	I. İbrahim	16.10.1049-18.7.1058	8.2.1640-8.8.1648	8 yıl
	1- Kemankeş Kara Mustafa Paşa	21.11.1053-Devam	31.1.1644-Devam	4 yıl
	2- Sultanzâde Semiz Mehmed Paşa	21.11.1053-28.10.1055	31.1.1644-17.12.1645	1 yıl
	3- Salih Paşa	28.10.1055-16.8.1057	17.12.1645-16.9.1647	2 yıl
	4- Kara Musa Paşa	16.8.1057-21.8.1057	16.9.1647-21.9.1647	5 gün
	5- Hezârpâre Ahmed Paşa	21.8.1057-17.7.1058	21.9.1647-7.8.1648	1 yıl
19	IV. Mehmed	18.7.1058-2.1.1099	8.8.1648-8.11.1687	39 yıl
	1- Sofu Mehmed Paşa	17.7.1058-9.5.1059	7.8.1648-21.5.1649	1 yıl
	2- Kara Murad Paşa (1)	9.5.1059-7.8.1060	21.5.1649-5.8.1650	1 yıl

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
	3- Melek Ahmed Paşa	7.8.1060-4.9.1061	5.8.1650-21.8.1651	1 yıl
	4- Siyavuş Paşa (1)	4.9.1061-15.10.1061	21.8.1651-27.9.1651	1 ay
	5- Gürcü Mehmed Paşa	15.10.1061-13.7.1062	27.9.1651-20.6.1652	1 yıl
	6- Tarhuncu Ahmed Paşa	13.7.1062-21.4.1063	20.6.1652-21.3.1653	1 yıl
	7- Derviş Mehmed Paşa	21.4.1063-16.12.1064	21.3.1653-28.10.1654	1 yıl
	8- İpşir Mustafa Paşa	16.12.1064-5.7.1065	28.10.1654-11.5.1655	7 ay
	9- Kara Murad Paşa (2)	5.7.1065-16.10.1065	11.5.1655-19.8.1655	3 ay
	10- Ermeni Süleyman Paşa	16.10.1065-3.5.1066	19.8.1655-28.2.1656	1 yıl
	11- Deli Hüseyin Paşa	3.5.1066-9.5.1066	28.2.1656-5.3.1656	1 ay
	11- Zurnâzen Mustafa Paşa	9.5.1066-9.5.1066	5.3.1656-5.5.1656	1 ay
	12- Siyavuş Paşa (2)	9.5.1066-1.7.1066	5.3.1656-25.4.1656	1 ay
	13- Boynu Yaralı Mehmed Paşa	2.7.1066-26.11.1066	26.4.1656-15.9.1656	5 ay
	14- Köprülü Mehmed Paşa	26.11.1066-5.3.1072	15.9.1656-29.10.1661	5 yıl
	15- Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa	6.3.1072-25.8.1087	30.10.1661-2.11.1676	5 yıl
	16- Merzifonlu Kara Mustafa Paşa	27.8.1094-24.12.1094	4.11.1676-14.12.1683	7 yıl
	17- Kara İbrahim Paşa	25.12.1094-21.1.1097	15.12.1683-18.12.1685	2 yıl
	18- Sarı Süleyman Paşa	21.1.1097-11.11.1098	18.12.1685-18.9.1687	2 yıl
20	II. Süleyman	2.1.1099-26.9.1102	8.11.1687-22.6.1691	4 yıl
	1- Köprülü Damadı Siyavuş Paşa	16.11.1098-27.4.1099	23.9.1687-1.3.1688	6 ay
	2- Nişâncı İsmail Paşa	28.4.1099-1.7.1099	2.3.1688-2.5.1688	2 ay
	3- Tekirdağlı Bekrî Mustafa Paşa	1.7.1099-11.1.1101	1.5.1688-25.10.1689	1 yıl
	4- Köprülüzâde Fazıl Mustafa Paşa	11.1.1101-Devam	25.10.1689-Devam	--
21	II. Ahmed	26.9.1102-22.6.1106	23.6.1691-6.2.1695	4 yıl
	1- Köprülüzâde Fazıl Mustafa Paşa	Devam-24.11.1102	Devam-19.8.1691	2 yıl

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
	2- Arabacı Ali Paşa	5.12.1102-9.7.1103	30.8.1691-27.3.1692	7 ay
	3- Hacı Ali Paşa	9.7.1103-20.7.1104	27.3.1692-27.3.1693	1 yıl
	4- Sürmeli Ali Paşa	17.7.1105-18.9.1106	14.3.1694-2.5.1695	1 yıl
	5- Bozoklu Mustafa Paşa	20.7.1104-17.7.1105	27.3.1693-14.3.1694	1 yıl
22	II. Mustafa	22.6.1106-10.4.1115	6.2.1695-23.6.1703	8 yıl
	1- Elmas Mehmed Paşa	18.6.1106-24.2.1109	2.5.1695-11.9.1697	2 yıl
	2- Amcazâde Hüseyin Paşa	2.3.1109-11.4.1114	18.9.1697-4.9.1702	5 yıl
	3- Daltaban Mustafa Paşa	11.4.1114-6.9.1114	4.9.1702-24.1.1703	4 ay
	4- Râmi Mehmed Paşa	6.9.1114-6.4.1115	24.1.1703-19.8.1703	8 ay
23	III. Ahmed	10.4.1115-18.3.1143	23.6.1703-1.10.1730	27 yıl
	1- Râmi Mehmed Paşa	--	--	2 ay
	2- Nişâncı Ahmed Paşa	9.4.1115-8.7.1115	22.8.1703-17.11.1703	4 ay
	3- Damad Hasan Paşa	8.8.1115-28.5.1116	17.11.1703-28.9.1704	1 yıl
	4- Kalaylıkoz Ahmed Paşa	28.5.1116-27.8.1116	28.9.1704-25.12.1704	3 ay
	5- Baltacı Mehmed Paşa (1)	27.8.1116-19.1.1118	25.12.1704-3.5.1706	2 yıl
	6- Çorlulu Ali Paşa	19.1.1118-18.4.1122	3.5.1706-18.8.1710	4 yıl
	7- Köprülüzâde Numan Paşa	18.4.1122-22.6.1122	16.6.1710-18.8.1710	2 ay
	8- Baltacı Mehmed Paşa (2)	22.6.1122-9.10.1123	18.8.1710-20.11.1711	1 yıl
	9- Ağa Yusuf Paşa	9.10.1123-12.10.1124	20.11.1711-12.11.1712	1 yıl
	10- Silâhdar Süleyman Paşa	12.10.1124-10.3.1125	12.11.1712-6.4.1713	6 ay
	11- Hoca İbrahim Paşa	10.3.1125-1.4.1128	6.4.1713-27.4.1713	21 gün
	12- Damad Ali Paşa	1.4.1125-16.8.1128	27.4.1713-5.8.1716	3 yıl
	13- Hacı Halil Paşa	4.9.1128-18.9.1129	22.8.1716-26.8.1717	1 yıl
	14- Nişâncı Mehmed Paşa	18.9.1129-8.6.1130	26.8.1717-9.5.1718	2 yıl
	15- Nevşehirli Damad İbrahim Paşa	8.6.1130-17.3.1143	9.5.1718-30.9.1730	12 yıl
24	I. Mahmud	19.3.1143-27.2.1168	1.10.1730-13.12.1754	24 yıl

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
	1- Silâhdar Mehmed Paşa	18.3.1143-13.7.1143	1.10.1730-22.1.1731	4 ay
	2- Kabakulak İbrahim Paşa	13.7.1143-8.3.1144	22.1.1731-10.9.1731	9 ay
	3- Topal Osman Paşa	8.3.1144-15.9.1144	10.9.1731-12.3.1732	6 ay
	4- Hekimoğlu Ali Paşa (1)	15.9.1144-20.2.1148	12.3.1732-12.7.1735	3 yıl
	5- Gürcü İsmail Paşa	20.2.1148-8.8.1148	12.7.1735-24.12.1735	5 ay
	6- Silâhdar Seyyid Mehmed Paşa	24.8.1148-8.4.1150	9.1.1736-6.8.1737	1 yıl
	7- Muhsinzâde Abdullah Paşa	8.4.1150-26.8.1150	6.8.1737-19.12.1737	4 ay
	8- Yeğen Mehmed Paşa	26.8.1150-11.12.1151	19.12.1737-22.3.1739	2 yıl
	9- Hacı İvaz Mehmed Paşa	11.12.1151-28.3.1153	22.3.1739-23.6.1940	1 yıl
	10- Nişâncı Hacı Ahmed Paşa	28.3.1153-15.2.1155	23.6.1740-21.4.1742	1 yıl
	11- Hekimoğlu Ali Paşa (2)	15.2.1155-4.8.1156	21.4.1742-23.9.1743	1 yıl
	12- Seyyid Hasan Paşa	4.8.1156-21.7.1159	23.9.1743-9.8.1746	3 yıl
	13- Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	21.7.1159-17.8.1160	9.8.1746-24.8.1747	1 yıl
	14- Boynu Eğri Seyyid Abdullah Paşa	17.8.1160-24.1.1163	24.8.1747-3.1.1750	3 yıl
	15- Divitdar Mehmed Emin Paşa	24.1.1163-18.8.1165	3.1.1750-1.7.1752	2 yıl
	16- Köse Bâhir Mustafa Paşa (1)	18.8.1165-Devam	1.7.1752-Devam	2 yıl
25	III. Osman	28.2.1168-16.2.1171	14.12.1754-20.10.1757	3 yıl
	1- Köse Bâhir Mustafa Paşa(1)	Devam-19.4.1170	Devam-11.1.1755	1 yıl
	2- Hekimoğlu Ali Paşa (3)	3.5.1168-6.8.1168	15.2.1755-18.5.1755	3 ay
	3- Nâili Abdullah Paşa	6.8.1168-16.11.1168	18.5.1755-24.8.1755	3 ay
	4- Bıyıklı Ali Paşa	16.11.1168-19.1.1169	24.8.1755-25.10.1755	2 ay
	5- Yirmisekizzâde Mehmed Said Paşa	19.1.1169-1.7.1169	25.10.1755-1.4.1756	1 yıl
	6- Köse Bahir Mustafa Paşa (2)	1.7.1169-19.4.1170	1.4.1756-11.1.1757	8 ay
26	III. Mustafa	16.2.1171-8.11.1187	30.10.1757-21.1.1774	17 yıl
	1- Koca Ragıb Mehmed Paşa	19.4.1170-23.9.1176	11.1.1757-7.4.1763	6 yıl
	2- Tevkiî Hamza Hâmîd Paşa	24.9.1176-24.4.1177	8.4.1763-1.11.1763	7 ay

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
	3- Köse Bahir Mustafa Paşa (3)	24.4.1177-5.10.1178	1.11.1763-28.3.1765	1 yıl
	4- Muhsinzâde Mehmed Paşa (1)	5.10.1178-23.3.1182	28.3.1765-7.8.1768	4 yıl
	5- Silâhdar Hamza Mâhir Paşa	23.3.1182-8.6.1182	7.8.1768-20.10.1768	3 ay
	6- Yağlıkızâde Nişâncı Hacı Mehmed Emin Paşa	8.6.1182-9.4.1183	20.10.1768-12.8.1769	10 ay
	7- Moldavancı Ali Paşa	9.4.1183-13.8.1183	12.8.1769-12.12.1769	4 ay
	8- İvazzâde Halil Paşa	13.8.1183-5.7.1184	12.12.1769-25.10.1770	11 ay
	9- Silâhdar Mehmed Paşa	5.7.1184-4.9.1185	25.10.1770-11.12.1771	1 yıl
	10- Muhsinzâde Mehmed Paşa (2)	4.9.1185-26.5.1188	11.12.1771-4.8.1774	3 yıl
27	I. Abdülhamid	8.11.1187-11.7.1203	21.1.1774-7.4.1789	15 yıl
	1- İzzet Mehmed Paşa (1)	2.6.1188-7.5.1189	10.8.1774-6.7.1775	11 ay
	2- Derviş Mehmed Paşa	7.5.1189-25.11.1190	6.7.1775-5.1.1777	1 yıl
	3- Dârendeli Cebecizâde Mehmed Paşa	25.11.1190-8.8.1192	5.1.1777-1.9.1779	2 yıl
	4- Kalafat Mehmed Paşa	8.8.1192-8.8.1193	1.9.1778-21.8.1779	1 yıl
	5- Karavezir Seyyid Mehmed Paşa	8.8.1193-24.2.1195	21.8.1779-19.2.1781	2 yıl
	6- İzzet Mehmed Paşa (2)	25.2.1195-16.9.1196	20.2.1781-25.8.1782	1 yıl
	7- Hacı Yeğen Mehmed Paşa	16.9.1196-25.1.1197	25.8.1782-31.12.1782	4 ay
	8- Halil Hamid Paşa	25.1.1197-20.5.1199	31.12.1782-31.3.1785	2 yıl
	9- Hazînedâr Şahin Ali Paşa	20.5.1199-23.3.1200	31.3.1785-23.3.1786	1 yıl
	10- Koca Yusuf Paşa (1)	23.3.1200-13.9.1203	23.3.1786-7.7.1789	3 yıl
28	III. Selim	11.7.1203-21.3.1222	7.4.1789-29.5.1807	19 yıl
	1- Meyyit Hasan Paşa	13.9.1203-15.3.1204	7.7.1789-3.12.1789	6 ay
	2- Cezâyirli Gazi Hasan Paşa	15.3.1204-13.7.1204	3.12.1789-19.3.1790	4 ay
	3- Çelebizâde Şerîf Hasan Paşa	1.8.1204-10.6.1205	16.4.1790-14.2.1791	10 ay
	4- Koca Yusuf Paşa (2)	23.6.1205-12.9.1206	27.2.1791-4.5.1792	1 yıl
	5- Damad Melek Mehmed Paşa	12.9.1206-24.3.1209	4.5.1792-19.10.1794	3 yıl

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
	6- İzzet Mehmed Paşa (3)	24.3.1209-18.3.1212	19.10.1794-30.8.1798	4 yıl
	7- Kör Yusuf Paşa (1)	18.3.1213-24.1.1220	30.8.1798-24.4.1805	7 yıl
	8- Bostancıbaşı Hâfız İsmail Paşa	24.1.1220-1.7.1221	24.4.1805-14.11.1806	6 ay
	9- Keçiboynuzu Ağa İbrahim Hilmi Paşa	1.7.1221-11.4.1222	14.11.1806-18.6.1807	1 yıl
29	IV. Mustafa	21.3.1222-4.6.1223	29.5.1807-28.7.1808	1 yıl
	1- Çelebi Mustafa Paşa	11.4.1222-4.6.1223	18.6.1807-28.7.1808	1 yıl
	2- Alemdâr Mustafa Paşa	4.6.1223-26.9.1223-	28.7.1808-15.11.1808	4 ay
30	II. Mahmud	4.5.1223-17.4.1255	28.7.1808-30.7. 1839	31 yıl
	1- Memiş Paşa	3.10.1223-14.11.1223	22.11.1808-1.1.1809	1 ay
	2- Kör Yusuf Paşa (2)	14.11.1223-16.3.1226	1.1.1809-10.4.1811	2 yıl
	3- Laz Ahmed Paşa	16.3.1226-27.8.1227	10.4.1811-1.9.1812	1 yıl
	4- Hurşid Ahmed Paşa	27.8.1227-20.4.1230	5.9.1812-1.4.1815	3 yıl
	5- Mehmed Emin Rauf Paşa (1)	20.4.1230-26.2.1233	1.4.1815-5.2.1818	3 yıl
	6- Derviş Mehmed Paşa	26.2.1233-19.3.1235	5.2.1818-5.2.1820	2 yıl
	7- Seyyid Ali Paşa	19.3.1235-23.6.1236	5.2.1820-28.3.1821	1 yıl
	8- Benderli Ali Paşa	23.6.1236-27.7.1236	28.3.1821-30.4.1821	1 ay
	9- Hacı Salih Paşa	27.7.1236-24.2.1238	30.4.1821-10.11.1822	1 yıl
	10- Bostancıbaşı Deli Abdullah (Hamdullah) Paşa	24.2.1238-26.6.1238	10.11.1822-10.3.1823	4 ay
	11- Silâhdar Ali Paşa	26.6.1238-9.4.1239	10.3.1823-13.11.1823	10 ay
	12- Mehmed Said Gâlib Paşa	9.4.1239-20.1.1240	13.11.1823-14.9.1824	10 ay
	13- Benderli Mehmed Selim Sırrı Paşa	20.1.1240-14.4.1244	14.9.1824-24.10.1828	4 yıl
	14- Dârendeli Topal İzzet Mehmed Paşa (1)	14.4.1244-22.7.1244	24.10.1828-28.1.1829	3 ay
	15- Reşid Mehmed Paşa	22.7.1244-28.9.1248	28.1.1829-18.2.1833	4 yıl
	16- Mehmed Emin Raûf Paşa (2)	28.9.1248-19.4.1255	18.2.1833-2.7.1839	6 yıl

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
31	Abdülmecîd	18.4.1255-16.11.1277	1.8.1839-25.6.1861	22 yıl
	1- Koca Hüsrev Mehmed Paşa	19.4.1255-7.4.1256	2.7.1839-8.6.1840	1 yıl
	2- Mehmed Emin Raûf Paşa (3)	7.4.1256-19.10.1257	8.6.1840-4.12.1841	1 yıl
	3- Topal İzzet Mehmed Paşa (2)	19.10.1257-23.7.1258	4.12.1841-30.8.1842	8 ay
	4- Mehmed Emin Raûf Paşa (4)	23.7.1257-7.10.1262	30.8.1842-28.9.1846	4 yıl
	5- Koca Mustafa Reşîd Paşa (1)	7.10.1262-24.5.1264	28.9.1846-28.4.1848	2 yıl
	6- İbrahim Sârim Paşa	25.5.1264-11.9.1264	29.4.1848-11.8.1848	4 ay
	7- Koca Mustafa Reşid Paşa	12.9.1264-3.4.1268	12.8.1848-26.1.1852	4 yıl
	8- Mehmed Emin Raûf Paşa (5)	3.4.1268-13.5.1268	26.1.1852-5.3.1852	2 ay
	9- Koca Mustafa Reşid Paşa (3)	13.5.1268-18.10.1268	5.3.1852-5.8.1852	5 ay
	10- Mehmed Emin Ali Paşa (1)	18.10.1268-18.12.1268	5.8.1852-3.10.1852	2 ay
	11- Damad Mehmed Ali Paşa	18.12.1268-4.8.1269	3.10.1852-3.5.1853	8 ay
	12- Giridli Mustafa Nâili Paşa (1)	5.8.1269-1.10.1269	14.5.1853-8.7.1853	2 ay
	13- Giridli Mustafa Nâili Paşa (2)	3.10.1269-2.9.1270	10.7.1853-29.5.1854	11 ay
	14- Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa (1)	2.9.1270-2.3.1271	29.5.1854-23.11.1854	6 ay
	15- Koca Mustafa Reşid Paşa (4)	2.3.1271-14.8.1271	23.11.1854-2.5.1855	5 ay
	16- Mehmed Emin Ali Paşa (2)	14.8.1271-3.3.1273	2.5.1855-1.11.1856	1,5 yıl
	17- Koca Mustafa Reşid Paşa (5)	3.3.1273-10.12.1273	1.11.1856-6.8.1857	9 ay
	18- Giridli Mustafa Nâili Paşa (3)	10.12.1273-3.3.1274	6.8.1857-22.10.1857	3 ay
	19- Koca Mustafa Reşid Paşa (6)	3.3.1274-21.5.1274	22.10.1857-7.1.1858	3 ay
	20- Mehmed Emin Ali Paşa(3)	25.6.1274-21.3.1276	11.1.1858-8.10.1859	1,5 yıl
	21- Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa (2)	21.3.1276-28.5.1276	18.10.1859-23.12.1859	2 ay
	22- Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa (1)	29.5.1276-7.11.1276	24.12.1859-27.5.1860	6 ay
	23- Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa (3)	8.11.1276-29.1.1278	28.5.1860-6.8.1861	1,5 yıl
	24- Mehmed Emin Ali Paşa(4)	29.1.1278-19.5.1278	6.8.1861-22.11.1861	4 ay
32	Abdülazîz	16.11.1277-6.5.1293	25.6.1861-30.5.1876	15 yıl

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
	1- Keçecizâde Mehmed Emin Fuad Paşa (1)	19.5.178-11.7.1279	22.11.1861-1.6.1863	1,5 yıl
	2- Yusuf Kâmil Paşa	14.7.1279-13.12.1279	5.1.1863-1.6.1863	5 ay
	3- Keçecizâde Mehmed Emin Fuad Paşa (2)	13.12.1279-20.1.1283	1.6.1863-4.6.1866	3 yıl
	4- Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa (2)	21.1.1283-6.10.1283	5.6.1866-11.2.1867	10 ay
	5- Mehmed Emin Ali Paşa(5)	6.10.1283-21.6.1288	11.2.1867-7.9.1871	5 yıl
	6- Mahmud Nedim Paşa (1)	22.6.1288-24.5.1289	8.9.1871-30.7.1872	1 yıl
	7- Ahmed Şefik Midhat Paşa (1)	25.5.1289-16.8.1289	31.7.1872-19.10.1872	3 ay
	8- Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa (3)	16.8.1289-17.12.1289	19.10.1872-15.2.1873	4 ay
	9- Sakızlı Ahmed Esad Paşa (1)	17.12.1289-16.2.1290	15.2.1873-15.4.1873	2 ay
	10- Şirvanizâde Mehmed Rüşdi Paşa	16.2.1290-25.12.1290	15.4.1873-13.2.1874	10 ay
	11- Hüseyin Avni Paşa	27.12.1290-19.3.1292	15.2.1874-25.4.1875	1 yıl
	12- Sakızlı Ahmed Esad Paşa (2)	20.3.1292-23.7.1292	26.4.1875-25.8.1875	4 ay
	13- Mahmud Nedim Paşa (2)	24.7.1292-16.4.1293	26.8.1875-11.5.1876	1 yıl
33	V. Murad	6.5.1293-10.10.1293	30.5.1876-31.8.1876	3 ay
	Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa (4)	17.4.1293-1.12.1293	12.5.1876-19.12.1876	8 ay
34	II. Abdülhamid	10.10.1293-6.4.1327	31.8.1876-27.4.1909	33 yıl
	1- Ahmed Şefik Midhat Paşa (2)	1.12.1293-21.1.1295	19.12.1876-5.2.1877	1 yıl
	2- İbrahim Edhem Paşa	21.1.1294-7.1.1295	5.2.1877-11.1.1878	1 yıl
	3- Ahmed Hamdi Paşa	7.1.1295-1.2.1295	11.1.1878-4.2.1878	1 ay
	4- Ahmed Vefik Paşa	1.2.1295-15.4.1295	4.2.1878-18.4.1878	2 ay
	5- Mehmed Sadık Paşa	15.4.1295-26.5.1295	18.4.1878-28.5.1878	1 ay
	6- Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa (5)	26.5.1295-3.6.1295	28.5.1878-4.6.1878	1 ay

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
	7- Mehmed Esad Şevket Paşa	3.6.1295-9.12.1295	4.6.1878-4.12.1878	6 ay
	8- Tunuslu Hayreddin Paşa	9.12.1295-9.8.1296	4.12.1878-29.7.1879	8 ay
	9- Ahmed Arifi Paşa	9.8.1296-2.11.1296	29.7.1879-18.10.1879	3 ay
	10- Mehmed Said Paşa (1)	2.11.1296-1.7.1297	18.10.1879-9.6.1880	8 ay
	11- Cenânîzâde Mehmed Kadri Paşa	1.7.1297-7.10.1297	9.6.1880-12.9.1880	3 ay
	12- Mehmed Said Paşa (2)	7.10.1297-13.6.1299	12.9.1880-2.5.1882	2 yıl
	13- Abdurrahman Nureddin Paşa	13.6.1299-23.8.1299	2.5.1882-10.7.1882	2 ay
	14- Mehmed Said Paşa (3)	25.8.1299-19.1.1300	12.7.1882-30.12.1882	5 ay
	15- Ahmed Vefik Paşa (2)	19.1.1300-21.1.1300	30.12.1882-2.12.1882	3 gün
	16- Mehmed Said Paşa (4)	22.1.1300-14.12.1302	3.12.1882-24.9.1885	2 yıl
	17- Mehmed Kâmil Paşa (1)	15.2.1302-8.1.1309	25.9.1885-3.9.1891	6 yıl
	18- Kabağağaçlızâde Ahmed Cevat Paşa	29.1.1309-14.12.1312	14.9.1891-8.6.1895	4 yıl
	19- Mehmed Said Paşa (5)	14.12.1312-10.4.1313	8.6.1895-30.9.1895	5 ay
	20- Mehmed Kâmil Paşa (2)	12.4.1313-19.5.1313	2.10.1895-7.11.1895	1 ay
	21- Halil Rifat Paşa	19.5.1313-27.7.1319	7.11.1895-9.11.1901	6 yıl
	22- Mehmed Said Paşa (6)	6.8.1319-14.10.1320	18.11.1901-14.1.1903	1 yıl
	23- Mehmed Ferid Paşa	14.10.1320-22.6.1326	14.1.1903-22.7.1908	5 yıl
	24- Mehmed Said Paşa (7)	22.6.1326-6.7.1326	22.7.1908-4.8.1908	1 ay
	25- Mehmed Kâmil Paşa (3)	7.7.1326-22.1.1327	5.8.1908-13.2.1909	16 ay
	26- Hüseyin Hilmi Paşa (1)	23.1.1327-22.3.1327	14.2.1909-13.4.1909	2 ay
	27- Ahmed Tevfik Paşa(1)	23.3.1327-Devam	13.4.1909-Devam	-
35	V. Mehmed (Reşad)	6.4.1327-24.9.1336	27.4.1909-3.7.1918	9 yıl
	1- Ahmed Tevfik Paşa (2)	Devam-14.4.1327	Devam-5.5.1909	1 ay
	2- Hüseyin Hilmi Paşa (2)	14.4.1327-15.12.1327	5.5.1909-28.12.1909	8 ay
	3- İbrahim Hakkı Paşa	30.12.1327-5.10.1329	12.1.1910-29.9.1911	1 yıl
	4- Mehmed Said Paşa (8)	6.10.1329-9.1.1330	30.9.1911-30.12.1911	4 ay

Sıra	Adı	Tarih		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
	5- Mehmed Said Paşa (9)	10.1.1330-1.8.1330	31.12.1911-16.7.1912	8 ay
	6- Katırcıoğlu Gazi Ahmed Muhtar Paşa	7.8.1330-18.11.1330	22.7.1912-29.10.1912	3 ay
	7- Mehmed Kâmil Paşa (4)	18.11.1330-14.2.1331	29.10.1912-23.1.1913	3 ay
	8- Mahmud Şevket Paşa	14.2.1331-6.7.1331	23.1.1913-11.6.1913	6 ay
	9- Mısırlı Said Halim Paşa	7.7.1331-10.4.1335	12.6.1913-3.2.1917	4 yıl
	10- Mehmed Tal'at Paşa	11.4.1335-Devam	4.2.1917-Devam	1 yıl
36	VI. Mehmed (Vâhideddîn)	25.9.1336-11.3.1341	4.7.1918-1922	4 yıl
	1- Mehmed Tal'at Paşa	Devam-2.1.1337	Devam-8.10.1918	3 ay
	2- Ahmed İzzed Paşa	8.1.1337-3.2.1337	14.10.1918-8.11.1918	1 ay
	3- Ahmed Tevfik Paşa (3)	6.2.1337-9.4.1337	11.11.1918-12.1.1919	2 ay
	4- Ahmed Tevfik Paşa (4)	10.4.1337-30.5.1337	13.1.1919-3.3.1919	2 ay
	5- Damad Ferid Paşa (1)	1.6.1337-14.8.1337	4.3.1919-15.5.1919	2 ay
	6- Damad Ferid Paşa (2)	18.8.1337-21.10.1337	19.5.1919-20.7.1919	2 ay
	7- Damad Ferid Paşa (3)	22.10.1337-5.1.1338	21.7.1919-30.9.1919	2 ay
	8- Ali Rıza Paşa	7.1.1338-12.6.1338	2.10.1919-3.3.1920	6 ay
	9- Salih Hulûsî Paşa	17.6.1338-3.7.1338	8.3.1920-2.4.1920	1 ay
	10- Damad Ferid Paşa (4)	16.7.1338-14.11.1338	5.4.1920-30.7.1920	4 ay
	11- Damad Ferid Paşa (5)	15.11.1338-3.2.1339	31.7.1920-17.10.1920	3 ay
	12- Ahmed Tevfik Paşa (5)	7.2.1339-14.3.1341	21.10.1920-4.11.1922	2 yıl

EK II

Kanunî'den XIX. Yüzyıla Kadar Onar Yıllık XIX. Yüzyıldan Osmanlı Devleti'nin Yıkılışına Kadar İse Her Yıla Göre Düzenlenmiş Hicrî, Miladî ve Rumî Takvim

Kanunî'den İtibaren Tanzimat'a Kadar

Hicrî Ay-Yıl	Miladî Ay-Yıl
Muharrem -926	12-1519
Muharrem -936	9-1529
Muharrem -946	5-1539
Muharrem -956	1-1549
Muharrem -966	10-1558
Muharrem -976	6-1568
Muharrem -986	3-1578
Muharrem -996	12-1587
Muharrem -1006	8-1597
Muharrem -1016	4-1607
Muharrem -1026	1-1617
Muharrem -1036	9-1626
Muharrem -1046	6-1636
Muharrem -1056	2-1646
Muharrem -1066	10-1655
Muharrem -1076	7-1665
Muharrem -1086	3-1675

Hicrî Ay-Yıl	Miladî Ay-Yıl
Muharrem -1096	7-1684
Muharrem -1106	8-1694
Muharrem -1116	5-1704
Muharrem -1126	1-1714
Muharrem -1136	10-1723
Muharrem -1146	6-1733
Muharrem -1156	2-1743
Muharrem -1166	11-1752
Muharrem -1176	12-1762
Muharrem -1186	4-1772
Muharrem -1196	12-1781
Muharrem -1206	8-1791
Muharrem -1216	5-1801
Muharrem -1226	1-1811
Muharrem -1236	10-1820
Muharrem -1246	6-1830
Muharrem -1255	3-1839

Tanzimat Sonrası

Hicrî Ay -Yıl	Miladî Ay -Yıl	Rumî Ay -Yıl
Muharrem -1256	3-1840	Şubat-1256
Muharrem -1257	2-1841	Şubat-1257
Muharrem -1258	2-1842	Kânûn-i Sâni -1257
Muharrem -1259	2-1843	Kânûn-ı Sâni-1258
Muharrem -1260	1-1844	Kânûn-ı Sâni-1259
Muharrem -1261	1-1845	Kânûn-ı Evvel-1260
Muharrem -1262	12-1845	Kânûn-ı Evvel-1261
Muharrem -1263	12-1846	Kânûn-ı Evvel-1262
Muharrem -1264	12-1847	Teşrin-i Sâni-1263
Muharrem -1265	11-1848	Teşrin-i Sâni-1264
Muharrem -1266	11-1849	Teşrin-i Sâni-1265
Muharrem -1267	11-1850	Teşrin-i Evvel-1266
Muharrem -1268	10-1851	Teşrin-i Evvel-1267
Muharrem -1269	10-1852	Teşrin-i Evvel-1268
Muharrem -1270	10-1853	Eylül-1269
Muharrem -1271	9-1854	Eylül-1270
Muharrem -1272	9-1855	Eylül-1271
Muharrem -1273	9-1856	Ağustos-1272
Muharrem -1274	8-1857	Ağustos-1273
Muharrem -1275	8-1858	Temmuz-1274
Muharrem -1276	7-1859	Temmuz-1275
Muharrem -1277	7-1860	Temmuz-1276
Muharrem -1278	7-1861	Haziran-1277
Muharrem -1279	6-1862	Haziran-1278
Muharrem -1280	6-1863	Haziran-1279
Muharrem -1281	6-1864	Mayıs-1280
Muharrem -1282	5-1865	Mayıs-1281
Muharrem -1283	5-1866	Mayıs-1282
Muharrem -1284	5-1867	Nisan-1283
Muharrem -1285	4-1868	Nisan-1284
Muharrem -1286	4-1869	Nisan-1285
Muharrem -1287	4-1870	Mart-1286

Hicrî Ay -Yıl	Miladî Ay -Yıl	Rumî Ay -Yıl
Muharrem -1288	3-1871	Mart-1287
Muharrem -1289	3-1872	Şubat-1287
Muharrem -1290	3-1873	Şubat-1288
Muharrem -1291	2-1874	Şubat-1289
Muharrem -1292	2-1875	Kânûn-i Sâni-1290
Muharrem -1293	1-1876	Kânûn-i Sâni-1291
Muharrem -1294	1-1877	Kânûn-i Sâni-1292
Muharrem -1295	1-1878	Kânûn-i Evvel-1293
Muharrem -1296	12-1878	Kânûn-i Evvel-1294
Muharrem -1297	12-1879	Kânûn-i Evvel-1295
Muharrem -1298	12-1880	Teşrin-i Sâni-1296
Muharrem -1299	11-1881	Teşrin-i Sâni-1297
Muharrem -1300	11-1882	Teşrin-i Evvel-1298
Muharrem -1301	11-1883	Teşrin-i Evvel-1299
Muharrem -1302	10-1884	Teşrin-i Evvel-1300
Muharrem -1303	10-1885	Eylül-1301
Muharrem -1304	9-1886	Eylül-1302
Muharrem -1305	9-1887	Eylül-1303
Muharrem -1306	9-1888	Ağustos-1304
Muharrem -1307	8-1889	Ağustos-1305
Muharrem -1307	8-1889	Ağustos-1305
Muharrem -1308	8-1890	Ağustos-1306
Muharrem -1309	8-1891	Temmuz-1307
Muharrem -1310	7-1892	Temmuz-1308
Muharrem -1311	7-1893	Temmuz-1309
Muharrem -1312	7-1894	Haziran-1310
Muharrem -1313	6-1895	Haziran-1311
Muharrem -1314	6-1896	Mayıs-1312
Muharrem -1315	6-1897	Mayıs-1313
Muharrem -1316	5-1898	Mayıs-1314
Muharrem -1317	5-1899	Nisan-1315
Muharrem -1318	5-1900	Nisan-1316
Muharrem -1319	4-1901	Nisan-1317
Muharrem -1320	4-1902	Mart-1318
Muharrem -1321	3-1903	Mart-1319
Muharrem -1322	3-1904	Mart-1320

Hicrî Ay -Yıl	Miladî Ay -Yıl	Rumî Ay -Yıl
Muharrem -1323	3-1905	Şubat-1320
Muharrem -1324	2-1906	Şubat-1321
Muharrem -1325	2-1907	Şubat-1322
Muharrem -1326	2-1908	Kânûn-i Sâni-1323
Muharrem -1327	1-1909	Kânûn-i Sâni-1324
Muharrem -1328	1-1910	Kânûn-i Evvel-1325
Muharrem -1329	1-1911	Kânûn-i Evvel-1326
Muharrem -1330	12-1911	Kânûn-i Evvel-1327
Muharrem -1332	12-1912	Teşrin-i Sâni-1328
Muharrem -1332	11-1913	Teşrin-i Sâni-1329
Muharrem -1333	11-1914	Teşrin-i Sâni-1330
Muharrem -1334	11-1915	Teşrin-i Evvel-1331
Muharrem -1335	10-1916	Teşrin-i Evvel-1332
Muharrem -1336	10-1917	Teşrin-i Evvel-1333
Muharrem -1337	10-1918	Eylül-1334
Muharrem -1338	9-1919	Eylül-1335
Muharrem -1339	9-1920	Eylül-1336
Muharrem -1340	9-1921	Ağustos-1337
Muharrem -1341	8-1922	Ağustos-1338

***Not:** Bu çizelge fazla muhteviyatlı olmayıp, yalnızca araştırmacıya yardımcı olabilmek maksadıyla hazırlanmıştır.*

Burada yer alan Miladî ve Rumî (Tanzimat'tan sonrası için) sene karşılıkları her Hicrî senenin 1 Muharrem'i esas alınarak tertip olunmuştur. Rumî yıl karşılıkları belirtilirken, bu takvim sisteminde yılbaşı mart ayı olduğu ve bizim kullandığımız ay sistemini takip etmediği için, tekâbül eden ayın ismini zikretmeyi uygun gördük.

Tanzimat öncesi devre için, Kanunî'nin tahta çıkış tarihi esas alınıp, 10'ar sene atlayarak Tanzimat tarihine kadar getirilmiş ve bu kısımda Rumî karşılıkları verilmemiştir.

Tanzimat sonrası devre için ise, 1255'den itibaren her hicrî senenin 1341 senesine kadar 1 Muharrem'i esas alınarak Miladî ve Rumî karşılıkları bulunmuştur.

BİBLİYOGRAFYA

Abdurrahman Şeref, "Evrâk-ı Atfika ve Vesâik-i Târîhiyyemiz", *TOEM*, 1. cüz, 1 Kânûn-ı Evvel (1326), s. 265, İstanbul 1328. Türkçe neşri için bkz. İsmet BİNARK, "Arşivlerimizin Değeri ve Son Vak'anüvis Abdurrahman Şeref Bey'in "Evrâk-ı Atfika ve Vesâik-i Târîhiyyemiz Adlı Yazısı", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XXIX, 1 (1980).

AFYONCU, Erhan, "Defterhâne", *DİA.*, c. IX, s. 100.

———, Erhan, *Osmanlı Devlet Teşkilâtında Defterhâne-i Âmire (XVI-XVIII.Yüzyıllar)*, Marmara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997. Basılmamış doktora tezi.

AKTAŞ, Necati, "Osmanlı Döneminde Arşivciliğimiz ve Tasnif Çalışmaları", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Mart 1985, sayı I,

———, Necati-BİNARK, İsmet, *el-Arşîfû'l-Osmânî (Ottoman Archives-Başbakanlık Arşivi)*, Amman, H. 1406 /M. 1986.

———, Necati-HALAÇOĞLU, Yusuf, "Başbakanlık Osmanlı Arşivi", *DİA.*, c.V, s.122-126.

———, Necati-KAHRAMAN, Seyit Ali, *Bulgaristan'daki Osmanlı Evrakı*, Ankara 1994.

AKYILDIZ Ali, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform*, İstanbul 1993.

ALYOT, Halim, *Türkiye'de Zabıta (Tarihî Gelişim ve Bugünkü Durum)*, Ankara 1947.

BLASKOVİC, J., "Osmanlı Hakimiyeti Devrinde Slovakya'daki Vergi Sistemi Hakkında" *İ.Ü. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, İstanbul 1979, sayı 32.

ÇALIŞKAN, Filiz, *Teşrifat Kalemi*, İstanbul Ü. Edebiyat Fak. Tarih Blm., İstanbul 1991. Basılmamış yüksek lisans tezi,

ÇETİN, Atilla, "II. Meşrutiyet Döneminde Arşivlerimize Ait Belgeler", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Şubat 1985, sayı 34.

———, Atilla, "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin, Osmanlı Devlet Arşivi ve Mülgâ Sadâret Evrakının Muhafazası Hakkında Aldığı Kararlara Ait Bazı Belgeler", *İstanbul Ü. Edebiyat Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı: 12, İstanbul 1982.

———, Atillâ, *Başbakanlık Arşivi Kılavuzu*, İstanbul 1979.

ÇORBACIOĞLU, Mesude, "Osmanlı Devlet Teşkilatında Mevcut Kalemler ve Görevleri" *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri*, İstanbul 1988, s. 74.

DAĞLI, Yücel-ÜÇER, Cumhure, *Tarih Çevirme Kılavuzu*, c. III, IV, V., Ankara 1997.

ELKER, Salahaddin, "Mustafa Reşit Paşa ve Türk Arşivciliği", *IV. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1952.

EMECEN, Feridun M., "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri" *Prof. Dr. Bekir KÜTÜKOĞLU'na Armağan*, İstanbul 1991, s. 241-268.

Fatma ALİYYE, *Ahmed Cevdet Paşa ve Zamanı*, Dersaâdet 1333, s. II.

Fındıklılı Mehmed Ağa, *Silahdâr Tarihi I*, İstanbul 1334.

GENÇ, Yusuf İhsan-MUTAF Abdülmecid vd., *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Ankara 1992.

GÖKBİLGİN, Tayyib, "Tanzimat Hareketinin Osmanlı Müesseselerine ve Teşkilatına Etkileri", *Belleten*, XXXI/121 (1967), s. 102.

GÖYÜNÇ, Nejat, "Defter" *DİA.*, c. IX, s. 90.

GÜNDAY, Dünder, *Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı Özellikleri ve Divân Rakamları*, Ankara 1974.

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İNAL, *Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar*, İstanbul 1954.

İPŞİRLİ, Mehmet, "Bâbîâli", *DİA.*, c. IV, s. 378-386

———, Mehmet, "Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı", *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, c. I.

———, Mehmet, "XVI. Asrın İkinci Yarısında Kürek Cezası ile İlgili Hükümler", *İstanbul Ü. Edebiyat Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 12, İstanbul 1982, s. 203-248.

İstanbul Müftülüğü Şer'îye Sicilleri Arşivi, *İstanbul Kadılığı Defterleri*, nr. 334.

Kanûnnâme, Âtîf Efendi Kütp., nr. 1734.

KÜTÜKOĞLU, Bekir, "Vekâyi'nüvîs" *İA.*, c. XIII, s. 271-287.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., "Defterdar", *DİA.*, c. IX, s. 95.

Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, md. 1814.

Naîmâ, *Tarih-i Naîmâ IV*. İstanbul 1280.

Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu, İstanbul 1985.

ÖZ, Tahsin, "Yıldız Maruzât Dairesi Arşivi", *IV. Türk Tarih Kongresi-1948-*, Ankara 1952.

ÖZCAN, Abdülkadir, "Fatih'in Teşkilat Kanunnâmesi ve Nizâm-ı Âlemin Kardeş Katli Meselesi", *Tarih Dergisi*, sayı 33.

PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. I, II, III, İstanbul 1983.

SAHİLLİOĞLU, Halil, "Darphâne", *DİA.*, c. VIII, s. 501-505

SAKİN, Orhan-DEMİRBAŞ, Uğurhan, *Makedonya'daki Osmanlı Evrakı*, Ankara 1996.

SARICAOĞLU, Fikret, "Harita", *DİA.*, c. XVI, s. 205-216.

SAVAŞ, Saim, *16. Asırda Sivas'ta Kurulan Ali Baba Zaviyesi'nin Dinî Sosyal ve Ekonomik Fonksiyonları Hakkında Bir Araştırma*, Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1990. Basılmamış doktora tezi.

SERTOĞLU, Midhat, *Muhteva Bakımından Başvekâlet Arşivi*, Ankara 1955.

———, Midhat, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, İstanbul 1986.

———, Midhat, *Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, İstanbul 1958.

Takvim-i Vekâyi, 1267. N. 22.

TEMELKURAN, Tefvik, "Divân-ı Hümayûn ve Kalemeleri", *İstanbul Ü. Edebiyat Fak.Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı 6, İstanbul 1975, s. 129-175.

TERZİ (TOZDUMAN), Arzu, "Hazîne-i Hâssa", *DİA.*, cilt XVII, s. 137-141.

———, Arzu, *Hazîne-i Hâssa Nezareti*, İstanbul Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997. Basılmamış doktora tezi.

TORUNLAR, Mehmet-ÇELİK, Erol, *Bulgaristan'a Satılan Evrak ve Cumhuriyet Dönemi Arşiv Çalışmaları*, Ankara 1993.

Türk Ansiklopedisi, "Harita Maddesi", c. XVIII, s. 504-508.

UZUNÇARŞILI, İ. H., *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara 1948.

———, İsmail Hakkı, *Kapıkulu Ocakları I*, Ankara 1943.

İNDEKS

İNDEKS

A

Aba-Kolorado haritası, 421.
Abdi Paşa, Serasker, Rumeli Valisi, 62, 65.
Abdullah Paşa, Anadolu Valisi, 91.
Abdullah Paşa, Köprülüzâde, 63.
Abdurrahman Efendi, Müderris, 419.
Abdülaziz, 395, 396, 397.
—'e sunulan şükran arzı, 396.
—'e sunulan teşekkürnâme, 395, 396.
—'in hal'i ve şehâdeti, 363.
—'in Avrupa seyahati, 395, 396, 397.
Abdülhamid I, 409.
— evkâfı defterleri, 168.
Abdülhamid II, 233, 258, 317, 361, 364, 368, 372.
Abdülmecid, 395, 409.
—'e sunulan mahzar, 396.
—'in fotoğrafı, 430.
Acemi Ocağı, 150, 182, 306.
Acemiyân (Saray) Defteri, 273.
Acere-i Süfla Tahrir Defteri, 99.
Acere-i Ulya Tahrir Defteri, 99.

Aclun

— Ahkâm Defteri, 31.
— Tahrir Defteri, 99.
Ada kazası Tahrir Defteri, 99.
Adakal'a, 350.
Adala Ahkâm Defteri, 29.
Adalar, 220.
— meselesi, 389.
— Tahrir Defteri, 99.
— ve Trablusgarb'a dair (İtalya ile) yapılan anlaşmanın gizli maddeleri, 435.
Adana, 327, 347, 358.
— Ahkâm Defteri, 26.
— Ayniyât Defteri, 204.
— Gümüşhânesi, 152.
— Hass-ı Hümayûn, 61.
— -Mersin haritası, 423.
— mukarrer defteri, 58, 59.
— plân-proje ve krokiler, 426.
— sefere gelmeyenlerin kayıtları, 59.
— -Silifke haritası, 423.
— Tahrir Defteri, 99.
— Tahvil Defteri, 71.

- , telgraf, 223.
- , tımar defteri, 59, 60, 62, 64.
- Vilâyet Gelen-Giden Defteri, 219.
- vilayet bütçesi, 321.
- vilayeti haritası, 423.
- Adapazarı, 160.
- Aden, 350.
- âdet-i ağnâm, 165, 170, 297, 298, 300.
 - bedeli, 300.
 - bedeli defterleri, 170.
 - ve mirî ağnâm defteri, 274.
- Âdilcevaz, 54.
 - Tahrir Defteri, 99.
- adlî konular, 341, 366.
- Adliye, 206, 207, 208, 213, 221, 319, 320, 349, 403, 410, 412.
- Adliye Nezareti, 205.
- Adliye ve Mezâhib, 343.
 - irâdeleri, 315.
 - Nezareti, 366, 369.
 - jurnalleri, 366.
- Âfât-ı Semâviyye, 352.
- Afganistan, 351.
- Afrika
 - (Osmanlı Devleti) haritası, 424.
 - haritası, 421.
- Afv-ı Âlî, 266.
- Afyonkarahisar haritası, 424.
- Agop Efendi (Köçeoğlu), 363.
- Agop Paşa, 363.
- Ağa Kapısı, 257.
- ağaç, 174.
- Ağalar Defteri, 83.
- Ağriboz (Eğriboz), 292.
 - Ahkâm Defteri, 30.
 - haritası, 421.
 - Kalesi, 66.
 - mukâataaları, 140.
 - Tahrir Defteri, 99.
 - , yoklama defteri, 54.
- Ahırkapı, 147.
- Ahışa kalelerinin mustahfızân ve mukataât defteri, 51.
- ahidnâme(ler), 30, 84.
 - i hümayûn kaydı, 86.
 - defterleri, 34, 35, 36, 37.
- Ahkâm Defter(ler)i, 24, 25, 26, 32, 267, 271, 276.
 - , Amerika, 34.
 - , Anadolu, 25.
 - , Ayntab ve Malatya'datimar tevcîhine dair, 65.
 - , Belçika, 34.
 - , Dubrovnik, 34.
 - , Rum, 34.
 - , Rumeli, 25.
- ahkâm-ı şikayet, 150.
- Ahmed Bey, Kostanta Beyi, 327.
- Ahmed Cemâleddin Efendi, şehzade, 396.
- Ahmed I, 409.
- Ahmed II, 409.
- Ahmed III, 409.
- Ahmed Muhtar Paşa, 363.
- Ahmed Paşa, İran'a elçi tayin olunan Sivas Valisi, 88.
- Ahmed Paşa, Tımar Defteri, 62.
- Ahmed Refik Paşa, 221, 363.
- Ahmed Şakir Paşa, Kaymakam, 91.
- Ahmet Cevdet Paşa, Vak'anüvis, 94, 230.
- Ahstâbâd Tahrir Defteri, 99.
- Ahyolu, 158.
 - Memlehası, 272.
 - Mukâataası belgeleri, 294.
 - Mukâataası defterleri, 159.
- aidat defteri, 210.
- ajanlar, 405.
- Akabe, 321.
- akar ve emvalin idaresi, 378.
- Akçaabad
 - Ahkâm Defteri, 32.
 - Tahrir Defteri, 99.
- Akçakale
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 99.
- Akçakızanlık Tahrir Defteri, 99.
- Akçaşehir Tahrir Defteri, 99.
- Akdağ
 - Madeni'nin masraf defteri, 261.
 - Tahrir Defteri, 99.

- Akdeniz adaları, 160.
- Akhisar
- Ahkâm Defteri, 26.
 - Tahrir Defteri, 99.
- Akka
- haritası, 423.
 - Tahrir Defteri, 99.
- Akkirman
- Ahkâm Defteri, 31.
 - Mukâataası defterleri, 159.
 - Tahrir Defteri, 99.
- Akköprü Tahrir Defteri, 99.
- Aklâm-ı Seb'a, 179.
- Aksaray
- Ahkâm Defteri, 29.
 - Cebelü Defteri, 63.
 - Tahrir Defteri, 99.
 - timar yoklaması, 55.
- Akşehir
- Ahkâm Defteri, 29.
 - Cebelü Defteri, 63, 66.
 - Elektrik Barajı, 318.
 - Tahrir Defteri, 99.
 - sipahi yoklaması, 54.
- Akyazı Tahrir Defteri, 100.
- Alacahan Tahrir Defteri, 100.
- Alacahisar
- Ahkâm Defteri, 31.
 - Cebelü Defteri, 64.
 - Tahrir Defteri, 100.
- alacak tahsili, 283.
- Alaçam Tahrir Defteri, 100.
- Aladağ Tahrir Defteri, 100.
- Alâiye, 169.
- Tahrir Defteri, 100.
 - , timar icmal defteri, 60.
- Alan (Van) Tahrir Defteri, 100.
- Alara Tahrir Defteri, 100.
- Alasonya -Serfiçe- Manastır yolu, 428.
- Alaşehir Tahrir Defteri, 100.
- Alaybeyilik
- defteri, 49, 62, 63, 64, 68.
 - mühür tatbik defteri, 51.
- albüm(ler), 419, 431, 233.
- ve fotoğraflar, 361, 363, 426.
- Aleko Paşa, 343.
- Alem Cemaati (Saray) mevâcibi defteri, 276.
- Alemdarlar, 73, 178.
- Ali Emirî Tasnifi belgeleri, 408.
- Ali Fuad Türkgeldi evrakı, 433.
- Ali Galip Bey, 233.
- Âlî Paşa, 242.
- Ali Paşa, Vezir-i Âzam, 56, 59, 60, 100.
- Ali Suavi, 363.
- Almanca Gazete, 372.
- Almanya, 319, 330, 351, 435.
- haritası, 421.
 - Şehbenderliği, 391.
 - , sefâret ve şehbenderlik ihdâsı, 318.
- altın, 162, 170.
- Altunözü Tahrir Defteri, 100.
- Alucra Ahkâm Defteri, 31.
- Alupka kasabasına dair kartpostal, 431.
- Amasra Tahrir Defteri, 100.
- Amasya
- Ahkâm Defteri, 31.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - Tahrir Defteri, 100.
 - Timar Yoklaması, 55, 60.
 - Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 218.
- ambar, 149.
- Âmedci Efendi, 338.
- Âmedî Kalemî
- belgeleri, 282, 288, 338.
 - defterleri, 84, 85, 186, 209.
 - irâde-i seniyye ve muhtelif defterleri, 209.
 - Kırım Hanlığı belgeleri, 288.
 - Meclis-i Vükelâ yazışmalarına ait belgeler, 339.
- Âmedî-i Divân-ı Hümayûn, 338.
- âmediye resmi, 253.
- Amerika, 33, 330, 351, 392.
- Ahkâm Defteri, 34.
 - (Kuzey, Orta ve Güney) haritası, 425.
 - Nişan Defteri, 34.
 - Şehbenderliği, 391.
- Âmid
- Ahkâm Defteri, 27.

- Tahrir Defteri, 100.
- Ammâre Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
- Anadolu, 62, 165, 203, 228, 301, 354.
 - Ahkâm Defteri, 25, 26.
 - Ayniyât Defterleri, 203, 206, 208.
 - Cebelü Defteri, 65, 67, 69.
 - Çavuşları, 55.
 - defterdarı, 136.
 - Defterdarlığı, 250.
 - gelmedik ve firâr edenlerin kaydı, 58.
 - , güney, 142.
 - haritası, 420.
 - ıslahatı layihaları, 322.
 - jurnal, 48.
 - jurnal memurları, 218.
 - kaleleri, 138.
 - katl-sirkat, 354, 355.
 - kıptî cizyeleri, 172.
 - mahlûlât kayıtları, 56.
 - Muhtelif Defteri, 58.
 - Mukarrer Defteri, 57, 58, 59.
 - Ordu, 69.
 - piyadeleri ve yayaları defterleri, 271.
 - sefere gelmeyenlerin kayıtları, 59.
 - sıbyân ve mütekâidîn kayıtları, 61.
 - sipahi yoklaması, 54.
 - Tahrir Defteri, 100.
 - tahrirât kayıtları, 90, 91.
 - tahrirât müsveddeleri, 91.
 - Tahvil Defteri, 69, 70, 71.
 - Teftiş Komisyonu, 215.
 - telgraf, 223.
 - Timar Defteri, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 68.
 - timar kayıtları, 57.
 - timar yoklaması, 55.
 - valilikleri, 204.
 - vakıf, 172.
 - vefayât kuyûdâtı, 55.
 - vilayet fihristi, 72.
 - yoklama defteri, 55.
- Anadolu Vilâyâtı
 - gelen-giden defteri, 218, 223.
 - memurîn, 218.
 - , telgraf, 222.
- Anadolu Muhasebesi, 269.
 - defterleri, 269.
 - Edirne Gümrüğü defterleri, 269.
 - İstanbul Gümrüğü defterleri, 269.
 - tütün defterleri, 269.
- Anadolu Muhasebesi Kalemî, 138.
 - belgeleri, 291.
 - defterleri, 138.
- Anamur Ahkâm Defteri, 26.
- Anapoli Tahrir Defteri, 100.
- Anavarin Tahrir Defteri, 100.
- Anavarza Tahrir Defteri, 100.
- Anbar-ı Âmire (Saray) Defteri, 276.
- Anbarkaya Madenî'nin masraf defteri, 261.
- Andırın Ahkâm Defteri, 28.
- Andresa (Mora) Tahrir Defteri, 100.
- Ane (Bağdad) Tahrir Defteri, 100.
- Anık Tahrir Defteri, 101.
- Ankara, 204, 327, 347, 358.
 - Ahkâm Defteri, 26.
 - Alaybeyi, mühür tatbik defteri, 60.
 - Cebelü Defteri, 64, 65.
 - Tahrir Defteri, 101.
 - Tapu Kadastro Arşivi Tahrir Defterleri Fihristi, 98.
 - , telgraf, 223.
 - Temettuât Defteri, 254.
 - Timar Defteri, 57, 60, 62, 67, 69.
 - timar kayıtları.
 - , plân-proje ve krokiler, 426.
 - vilayeti haritası, 423.
 - , Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 218.
 - , vilayet bütçesi, 321.
 - -Kayseri haritası, 423.
- anlaşma(lar), 84, 86, 193, 331.
 - (İtalyanlarla Osmanlılar arasında), 435.
 - İngiltere, 86.
- Antakya
 - Ahkâm Defteri, 28.
 - Rum Patrikliği, 38.
 - Tahrir Defteri, 101.
- Antalya, 348.
 - mukâtaa, 169.

- Antiller haritası, 421.
Antonski, 397.
araba yolu resmi, 427.
arabacı defteri, 274.
Arabacıbaşı, 148, 303.
— defterleri, 147, 177.
Arabân Tahrir Defteri, 101.
Arabgir
— sipahi yoklaması, 54.
— Tahrir Defteri, 101.
— timar yoklaması, 55.
Arab
— eşkiyası, 244.
— oymakları, 244.
Arabistan, 228, 354.
— Ayniyât Defterleri, 206, 208.
— haritası, 420.
—, telgraf, 222, 223.
— Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
Araç (Kastamonu) Tahrir Defteri, 101.
Arak (rakı), 155.
Arapça Gazete, 372.
Arasbar /Ersibar (Gence) Tahrir Defteri, 101.
arazi, 392.
— davaları, 377.
— işleri, 377.
— kanunnâmesi, 50.
— tahriri, 95, 270, 303.
— nin sulanması, 378.
Ardahan
— Tahrir Defteri, 101.
— ve Ahışa kalelerinin mustahfızân ve mukataât defteri, 51.
Arhavi Tahrir Defteri, 101.
Arhos (Mora) Tahrir Defteri, 101.
Arif Muhiddin Bey, Saray Kâtibi, 261.
Arjantin haritası, 421.
Arkadya (Mora) Tahrir Defteri, 101.
arkeolojik kazı, 376.
— denetlemesi sırasında çekilmiş fotoğraf, 430.
— izinleri, 373.
Arnavut çeteleri, 400, 403, 406.
Arnavutluk, 161, 351.
arpa, 176.
— defteri, 271.
— Emaneti defterleri, 144, 269.
— emini, 142, 143, 147, 148, 173.
— emini defterleri, 147.
Arpaz (Aydın) Tahrir Defteri, 101.
arsa, 392.
Arsenik Madeni (Bolu), 318.
Arsus (Arsuz-ili) Tahrir Defteri, 101.
arûsâne resmi, 253.
arz, 415.
— tezkireleri, 362.
arz sureti defterleri, 96.
arzuhal, 216, 400, 401.
— defterleri, 187, 188, 216, 222.
— ve jurnaller, 369.
Asâkir, ayrıca bkz. asker(ler).
— i mansûre, 20, 140, 157, 257.
— i Mansûre Kalemi belgeleri, 292.
— i Mansûre Kalemi defterleri, 138, 139, 140.
— i muntazama, 248.
— i muntazama nakli ve imdadiye defteri, 274.
— i mühimme, 43.
— i mürettebe, 20.
— i nizamiye nizamnâmesi, 43.
— i nizâmiyye-i şâhâne, 325.
— i redîfe, 20, 249.
— i rikâb mühimmesi, 19.
— i şâhâne, 265.
— i zaptiye, 249.
Asâr-ı Atîka Hafriyatı, 321.
asayiş
— Kalemi belgeleri, 383.
— konuları, 366.
— ve güvenlik, 379.
— vukuatı, 373.
Asir, 348, 350.
— (Abha) haritası, 424.
Âsitâne, 155.
asker(ler), 256.
— e ait yoklamalar, 255.
— e alma işlemleri, 377.
— cem'i, 91.

- ocağı, 150.
- resmi, 429.
- tertibâtı, 91.
- ve jandarma tensiki, 373.
- askerî, 341.
 - binalar, 149.
 - bir binaya ait fotoğraf, 432.
 - tören fotoğrafı, 429.
 - birlikler, 265.
 - defterler, 270.
 - erzak ve tâyinatlara, 367.
 - îâne defterleri, 270.
 - irâdeler, 315.
 - kanunnâme defterleri, 43.
 - konular, 366.
 - mahkeme, 216.
 - maruzat, 369.
 - mecidî esâmî, 226.
 - mektep(ler), 71, 208.
 - memurlar, 252.
 - mevzuları havî müteferrik defterler, 236.
 - muhasebe, 43.
 - Mühimme Defterleri, 19.
 - nizamnâme, 51.
 - ruznamçe
 - ruznamçe defteri, 32.
 - Ruznamçe Kalemî belgeleri, 282, 283.
 - sevkîyata dair kuvve cedvellerini havî defter, 431.
 - Tekâüd Sandığı, 207, 208, 215.
 - Tıbbiye, 344.
 - ve mülkî memurların tâyin ve nakilleri, 404.
 - yoklama ve terhis defterleri, 271.
- Askeriye, 322, 349.
 - Defteri, 203, 272, 274, 357, 410, 412.
 - nin ihtiyaçlarının karşılanması, 377.
 - nin zahire ihtiyacı, 177.
- Assan Tahrir Defteri, 101.
- Astiye Tahrir Defteri, 101.
- Asya
 - haritası, 421.
 - (Osmanlı Devleti) haritası, 420.
- Aşâir, 327.
 - ve muhacirîn, 319.
 - in iskânı, 275, 350.
- a'sâr, 318.
 - müdürlüğü, 398.
- aşı evleri heyeti, 247.
- aşiret, 255.
- Aşudi Tahrir Defteri, 101.
- Atak
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 101.
- ataşemiliterler, 366.
- Atâyâ-yı Seniyye, 318.
- Atik Ali Paşa Evkâfı, 299.
 - Defteri, 168.
- Atik Paşa Tahvil Defteri, 71.
- Atik Şikayet Defterleri, 24, 51.
- Atina
 - Ahkâm Defteri, 32.
 - Tahrir Defteri, 101.
 - ve Sis Murahhaslığı, 38.
- atiyye, 252, 318.
 - defteri, 210.
 - ve sadaka defteri, 274.
- atlas, 419.
- Atlı Mukâbelesi, 180.
- Atranos Tahrir Defteri, 101.
- Avans Defteri, 51.
- avâriz, 147, 165, 174, 175, 176, 297, 303.
- avârizhâne(ler), 175, 303.
 - defteri, 277.
- Avcı bölükleri, 73.
- Avlonya, 295.
 - Ahkâm Defteri, 31.
 - Tahrir Defteri, 101.
 - Timar Defteri, 53, 67.
 - Gümrüğü Kalemî belgeleri, 292.
 - Gümrüğü ve Avlonya Mukâataası kalemlerine ait defterler, 140.
- Avlonya Mukâataası Kalemî
 - belgeleri, 292.
 - defterleri, 269.
- Avrethisarı Tahrir Defteri, 101.
- Avretpazarı Tahrir Defteri, 101.
- Avrupa
 - Ahkâm Defteri, 37.

— haritası, 421.
— seyahati (Abdülaziz'in), 395, 396, 397.
— tüccarları, 251.
Avşar Tahrir Defteri, 101.
Avustralya haritası, 421.
Avusturya, 33, 326, 330, 351, 392, 402, 435.
— konsolosları, 404, 407.
— görüşme zabıtları, 86.
— lı mülteciler, 322.
— lı subaylar, 402.
— -Macaristan İmparatoru Fransua Jozef'in saltanatının 60. yıldönümü münasebetiyle Viyana'da düzenlenen geçit törenine ait albüm, 432.
— -Macaristan Şehbenderliği, 391.
a'yâd-ı resmiye, 318.
Ayandon Tahrir Defteri, 101.
Ayas Tahrir Defteri, 101.
Ayasluğ Tahrir Defteri, 101.
Ayasofya
— Tahrir Defteri, 102.
— Câmii kubbesi alemleri, 420.
— evkâfı, 299.
— evkâfı defterleri, 168.
Ayazmend Tahrir Defteri, 102.
Aydın, 304, 327, 347, 358, 364.
— Ahkâm Defteri, 26.
— Ayniyât Defterleri, 204.
— Cebelü Defteri, 63.
—, mukâtaa, 171, 177.
—, plân-proje ve krokiler, 426.
— Tahrir Defteri, 102.
—, telgraf, 223.
— Temettuât Defteri, 254.
— Timar Defteri, 59, 60, 62, 67.
— Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 218.
— vilayet bütçesi, 321.
— haritası, 423.
— Zımpara Madeni, 318.
— İzmir haritası, 423.
— Menteşe (Muğla) haritası, 423.
aydınlatma, 190.
Aydos, 396.
Aylık Defteri, 272.

Aynaroz
— Emaneti, 323.
— Tahrir Defteri, 102.
Ayniyat Defterleri, 185, 202, 203, 204, 208.
Ayntab
— Ahkâm Defteri, 28, 29.
— Cebelü Defteri, 63, 65.
— Gümüşhânesi, 152.
— Tahrir Defteri, 102, 117.
— Timar Defteri, 65.
Ayvalık
— Ahkâm Defteri, 27.
— Ayniyât Defterleri, 204.
Azak
— hazinesi, 152.
— Tahrir Defteri, 102.
Azatlu Baruthânesi, 153.
Azerbaycan, 351.
A'zâz Tahrir Defteri, 102.
azınlıklar, 404.
— ın şikayetleri, 407.
Aziziye Ahkâm Defteri, 31.

B

Baalbek Tahrir Defteri, 102.
Bab Tahrir Defteri, 102.
Babaeski Tahrir Defteri, 102.
Baban Tahrir Defteri, 102.
Bâb-ı Âlî
— belgeleri, 308.
— bünyesindeki diğer dairelere ait belgeler, 352.
— bünyesindeki diğer dairelere ait defterler, 226.
— defterleri, 185.
— görevlileri, 190.
— Mektubi-i Sadr-ı Âlî Kalemî defterleri, 90, 267.
— Memurîn-i Mülkiye Komisyonu, 212.
— Sadaret Dairesi kalemlerine ait belgeler, 309.
— Sadaret Dairesi kalemlerine ait defterler, 186.

- Tercüme Odası, 242.
- Teshilât Sandığı Komisyonu, 212.
- , telgraf, 222.
- , Teşrifat Kalemi belgeleri, 305.
- Bâb-ı Âlî Evrak Odası (Arşivi), 345.
 - belgeleri, 346, 347.
 - defterleri, 185, 213.
 - Hukuk Kısmı belgeleri, 347.
 - İdâre Kısmı belgeleri, 349.
 - Mütenevvia Kısmı belgeleri, 351.
 - Siyasî Kısmı belgeleri, 350.
- Bâb-ı Âsafî
 - belgeleri, 281.
 - defterleri, 5.
- Bâb-ı Cubul Ahkâm Defteri, 28.
- Bâb-ı Defterî (Maliye Dairesi), 136, 165, 171.
 - ve bağlı birimlerine ait belgeler, 291.
 - ve bağlı birimlerine ait defterler, 138.
 - Başmuhasebe Kalemi Mukâtaât Hazînesi defterleri, 157.
- Bâb-ı Seraskerî (Serasker Kapısı), 257.
 - defterleri, 257.
- Bâbüssaâde (Kapı) Ağası, 72, 172, 243, 302.
- bâc
 - ı derbend resmi, 253.
 - ı kil resmi, 253.
 - ı pazar resmi, 253.
- Bacı Tahrir Defteri, 102.
- Badra Tahrir Defteri, 102.
- Badracık
 - Ahkâm Defteri, 30.
 - Tahrir Defteri, 102.
- Baf, 262, 398.
 - Tahrir Defteri, 102.
- Bafra
 - Ahkâm Defteri, 32.
 - Tahrir Defteri, 102.
- Bağdat, 160, 179, 295, 327, 348, 358.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - cizyesi, 164.
 - haritası, 423.
 - hazînesi, 152.
 - , mukarrer defteri, 58.
 - , plân-proje ve krokiler, 426.
- Tahrir Defteri, 102.
- , telgraf, 223.
- , Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
- Bahr-i Ahmer, 350.
 - Karantinaları, 248.
- Bahr-i Sefid, 351.
 - ve Siyah Karantinaları, 248.
- Bahr-i Siyah, 351.
 - ve Sefid Karantinaları, 248.
- Bahriye, 205, 206, 207, 208, 213, 343, 349, 357, 366, 410, 412.
 - irâdeleri, 315.
 - , Mehâkim-i Askeriye, 322.
 - Müfettişliği, 318.
 - mütekaidîn, 322.
 - Nezareti, 399.
 - (Tersâne Emâneti) defterleri, 269, 274.
 - (Tevcihat, Terfiât, Taltifat), 322.
- Bahşiş ve İn'amât Defteri, 275.
- Bakanlar Kurulu Kararları Kataloğu, 437.
- bakâya
 - defterleri, 293.
 - tahsili defterleri, 271.
- bakî defterleri, 293.
- bakıkulu, 141.
- Bakır Madeni (Trabzon), 318.
- bâkir veya seyyib münâkahat ilmuhaberi, 378.
- Bakriç
 - Tahrir Defteri, 102.
 - , timar, 59.
- bal, 176.
- Bâlâ Tahrir Defteri, 102.
- Balagirive Tahrir Defteri, 102.
- Balat (Sığla) Tahrir Defteri, 102.
- Balçık Mukâtaası, 294.
 - defterleri, 159.
- Balıkesir
 - haritası, 424.
 - Tahrir Defteri, 102.
- Balis
 - Tahrir Defteri, 102.
 - , timar, 60.
- Balkai, 49.
- balo ve parti masrafları, 388.

- Balya Tahrir Defteri, 102.
Balyabadra
— Ahkâm Defteri, 30.
— Tahrir Defteri, 102.
Bana (Tatarpazarcık) Tahrir Defteri, 102.
Banaluka Ahkâm Defteri, 26.
Banat haritası, 421.
Bandırma Ahkâm Defteri, 29.
banka(lar), 403, 405.
— cılık, 190.
— defteri, 273.
Bank-ı Osmanî, 398.
Bar Tahrir Defteri, 102.
baraj (Akşehir), 318.
Barçınlu (Hüdavendigar) Tahrir Defteri, 102.
Bargir(ân), 174, 274.
Barin Tahrir Defteri, 102.
Barit Tahrir Defteri, 102.
Barnavar Tahrir Defteri, 102.
Barsum Tahrir Defteri, 102.
barut, 153.
baruthâne(ler), 142, 153, 294.
— defterleri, 153, 270, 275.
— emaneti, 144.
Basın (dış), 365.
Basra, 179, 348.
—, Ayniyât Defterleri, 204.
— cizyesi, 164.
— haritası, 423.
— hazinesi, 152.
— Tahrir Defteri, 102.
—, telgraf, 223.
—, Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Kataloğu, 439.
Başbakıku
— defterleri, 268.
— Kalemi belgeleri, 293.
— Kalemi defterleri, 141.
Başdefterdar, 136, 250.
Başkitâbet, 234, 363, 369, 370.
— evrakı, 406.
Başmâbeyn, 222.
Başmuhasabe, 268.
—'ye bağlı emânetlere ait defterler, 144.
Başmuhasabe Kalemi, 143, 144.
—'ne bağlı birimlere ait belgeler, 293.
—'ne bağlı halifeliklere ait defterler, 143.
— belgeleri, 293, 294.
— defterleri, 142, 143, 268.
— Mâlikâne Halifesi Defterleri, 268.
— Mukâtaât Hazinesi Defterleri, 157.
— Zimmet Halifesi Defterleri, 268.
Başmukâtaa Kalemi, 158.
— belgeleri, 294.
— defterleri, 269.
— ve bağlı birimlerine ait belgeler, 294.
Başpiskoposluk, 38.
Baştine ve Zevâidi Defteri, 273.
Başvekâlet, 369.
Başya Tahrir Defteri, 103.
bataklıkların ıslahı, 378.
Batnoz (Sakız) Tahrir Defteri, 103.
Batum
— mukarrer defteri, 58.
— Tahrir Defteri, 103.
Bavyera, Sefâret ve Şehbenderlik İhdâsı, 318.
Bayburd
— Ahkâm Defteri, 28.
— Tahrir Defteri, 103.
— Timar Defteri, 64.
Bâyezîd Ahkâm Defteri, 28.
Bâyezîd I, 409.
Bâyezîd II, 409.
— -ı Veli Evkâfı Defterleri, 168.
Bayındır Tahrir Defteri, 103.
Bayındırlık Bakanlığı Kataloğu, 439.
bayındırlık, 407.
Bayraktar Mevâcib Defteri, 276.
Bayram Paşa, timar kayıtları, 57.
Bayramlı Tahrir Defteri, 103.
Baytar Müdüriyeti, 245.
bazdar, 135.
Bazdârân Defteri, 273.
Beçkerek Tahrir Defteri, 103.
Bedelât-ı Askeriyye, Bahriye Defteri, 274.
bedel

- ve zahire-i sürsat defterleri, 271.
- i beldârân defteri, 275.
- i iltizam, 276.
- i iştirâ, 175, 176.
- i nüzül, 174, 175, 303.
- i nüzül defteri, 276.
- i sürsat, 175, 176.
- Bedirhan Ayniyât Defterleri, 203.
- Behisni Tahrir Defteri, 103.
- Behram Tahrir Defteri, 103.
- Behramşah Tahrir Defteri, 103.
- bekçi, 404.
 - seçimi, 407.
- Bekiri Tahrir Defteri, 103.
- Belçika, 33, 330, 351, 392, 435.
 - Ahidnâme defteri, 34.
 - Ahkâm Defteri, 34.
 - Şehbenderliği, 391.
- Beldârân Bedeli Defteri, 275.
- belediye, 150, 349, 378, 412.
 - işleri, 373.
 - meclisleri seçimi, 376.
 - resmi, 253.
- Belgrad
 - hazînesi, 152.
 - Tahrir Defteri, 103.
 - Timar Defteri, 53, 62, 66.
- Belih Tahrir Defteri, 103.
- Belkavak Tahrir Defteri, 103.
- Belviran Tahrir Defteri, 103.
- bend, 149.
- Bender, 91.
 - Ahkâm Defteri, 31.
 - Alaybeyliği Defteri, 63.
 - Tahrir Defteri, 103.
 - , Timar Defteri, 64.
- Benefşe Tahrir Defteri, 103.
- Beni Atike Tahrir Defteri, 103.
- Beni Beşare Tahrir Defteri, 103.
- Beni Cehim Tahrir Defteri, 103.
- Beni Kınane Tahrir Defteri, 103.
- Benî Rabîa
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 103.
- Bâb-ı Âlî Evrak Odası
 - Âmedî Kalemi Defterleri, 186.
 - Nezaret ve Devair Gelen-Giden Kayıt Defterleri, 185.
 - Vilâyât Gelen-Giden Kayıt Defterleri, 185.
- berat, 68, 328, 415, 436.
 - lı Avrupalılar, 37.
 - lu defteri, 36.
 - defteri, 34, 49, 225.
 - kayıtları, 146.
 - resmi, 253.
 - tecdîdi, 251.
 - ı Âlî, 72.
- Berçka Ahkâm Defteri, 26.
- Berda Tahrir Defteri, 103.
- Bereketlû Madenî'nin Masraf Defteri, 261.
- Berendi Tahrir Defteri, 103.
- bervât rûsûmu, 150.
- Bergama Tahrir Defteri, 103.
- Bergos, 342.
 - haritası, 422.
 - Tahrir Defteri, 103.
- Berkofça Tahrir Defteri, 103.
- Berlin, 431.
 - Anlaşması, 402.
 - Konferansı, 322.
- Besat ve Raht Defteri, 275.
- Beşiktaş, 155.
- Beşinci Ordu Komutanlığı, 435.
- Beşir Ağa Evkâfı, 299.
 - defterleri, 168.
- Beşiri Ahkâm Defteri, 27.
- Beşlûyân Ağalığı Defteri, 272.
- Betyote köyü, 430.
- bevvâbîn, 180.
 - i Bâb-ı Hümayûn, 180.
 - i Dergâh-ı Âlî, 180.
 - i Sarây-ı Atik, 180.
 - i sofrâ-i kule, 180.
- Bey Tahrir Defteri, 103.
- Beyannâme-i Hümayûn, 317.
- beygir, 176.
- Beykoz Ahkâm Defteri, 29.
- Beylan Ahkâm Defteri, 28.

- beylerbeyi, 180.
- Beylikçi (Divân) Kalemî
- belgeleri, 282, 283, 328.
 - defterleri, 6, 7.
- Beyoğlu
- Ahkâm Defteri, 29.
 - Bidâyet Mahkemesi, 230.
- Beypazarı Tahrir Defteri, 103.
- Beyrut, 348.
- Ahkâm Defteri, 31.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - Mukâtaası, 152.
 - , plân-proje ve krokiler, 426.
 - Tahrir Defteri, 103.
 - , Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
 - , vilayet bütçesi, 321.
 - vilayeti haritası, 423.
 - -Akkâ haritası, 423.
 - -Lazkiye haritası, 423.
 - -Nablus haritası, 423.
- Beyşehir
- Ahkâm Defteri, 29, 30.
 - Cebelü Defteri, 63, 66.
 - , sipahi yoklaması, 54.
 - Tahrir Defteri, 103.
 - Timar Defteri, 61.
 - , timar yoklaması, 55.
 - , Van Seferi'ne katılmayan sipahilerin esamisi, 54.
- Beytül-mâl
- defterleri, 268.
 - resmi, 253.
 - i Muhallefât Defteri, 274.
- Biga
- Ahkâm Defteri, 27.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - mukâtaa defteri, 160.
 - mutasarrıflığı haritası, 423.
 - mutasarrıflığı kuzeybatı haritası, 423.
 - , plân-proje ve krokiler, 426.
 - Tahrir Defteri, 103.
 - , Timar Defteri, 67.
- Bihilişte (Bihilişte) Tahrir Defteri, 104.
- Bihke Ahkâm Defteri, 26.
- Bihor Tahrir Defteri, 104.
- Bilecik
- haritası, 424.
 - Tahrir Defteri, 104.
- Bileke Ahkâm Defteri, 26.
- bimarhâne, 378.
- bina (keşif - inşa - tamir), 252.
- Bina Emîni, 142, 149, 151, 299.
- evkâfı defteri, 168.
- bina resimleri, 426.
- Bingazi, 217, 343, 344, 351.
- haritası, 420.
 - Mutasarrıflığı haritası, 425.
 - , telgraf, 223.
 - , Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
- Birecik
- Ahkâm Defteri, 27, 28.
 - Tahrir Defteri, 104.
- Biretül-Fırad Tahrir Defteri, 104.
- Birgi Tahrir Defteri, 104.
- Bîrûn, 173.
- Hazînesi, 88.
- bitki, 174.
- Bitlis, 347.
- haritası, 423.
 - Tahrir Defteri, 104.
 - , telgraf, 223.
 - , Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 218.
- Blasiça Madeni Tahrir Defteri, 120.
- Blene Ahkâm Defteri, 26.
- Bodrum
- Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 104.
- Boğazkesen Tahrir Defteri, 104.
- boğazlar, 350.
- meselesi, 389.
 - in mesdudiyeti, 322.
- Boğdan, 91, 326.
- Ahkâm Defteri, 30, 37.
 - cizyesi, 164, 173, 302.
 - Defteri, 36.
 - , kefere cizyeleri, 172.
 - Voyvodalığı, 152.
- Bokay Tahrir Defteri, 104.

Bokova Deresi üzerinde inşa olunan köprünün resmi, 428.

Bolayır Ahkâm Defteri, 27.

Bolu, 348.

- Ahkâm Defteri, 26.
- Arsenik Madeni, 318.
- Ayniyât Defterleri, 204.
- Cebelü Defteri, 63, 64, 65.
- Mukâtaa Defteri, 160.
- Tahrir Defteri, 104.
- Temettuât Defteri, 254.
- Timar Defteri, 60, 62, 65.
- Vilayet Bütçesi, 321.

Bolvadin, 304.

- , mukâtaa defteri, 177.

Bolvan Tahrir Defteri, 104.

bombalama, 407.

Bonn projeksiyon metodu, 420.

Borac Tahrir Defteri, 104.

Boraksit Madeni (Karesi), 318.

Boran Tahrir Defteri, 104.

Borana Tahrir Defteri, 104.

Borlu Tahrir Defteri, 104.

Bosna (Bosna-Hersek) , 160, 217, 295, 327, 323, 340, 341.

- Ahkâm Defterleri, 26.
- Ayniyât Defterleri, 204.
- hazînesi, 152.
- Mufasssal Haslar Defteri, 272.
- Tahrir Defteri, 104, 117, 118.
- Tahvil Defteri, 70.
- , timar, 53, 58, 59.
- Timar Defteri, 62, 63.
- Timar Kayıtları, 53.
- , asker tertîbâtı, 91.
- , plân-proje ve krokiler, 426.
- , Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.
- vilayeti haritası, 422.
- , Yerli Kulu askerleri yoklaması, 160.
- İzvorvik haritası, 422.

bostancıbaşı, 248.

Bostancıcağı, 150.

Boyabad Tahrir Defteri, 105.

Bozabad Tahrir Defteri, 105.

Bozapa Tatarları Tahrir Defteri, 105.

Bozcaada

- Ahkâm Defteri, 27.
- , Mukarrer Defteri, 58.
- Tahrir Defteri, 105.

Bozdoğan Tahrir Defteri, 105.

Bozok

- sipahi yoklaması, 54.
- Tahrir Defteri, 105.
- , timar, 60.
- , timar yoklaması, 55.

Bozöyük Tahrir Defteri, 105.

Bozulus, 143.

- Tahrir Defteri, 105.

Böğürlüce Tahrir Defteri, 105.

bölücü faaliyetler, 400.

Bratar Tahrir Defteri, 105.

Brezilya, 33, 389.

- Nişan Defteri, 34.

Britandol Deresi üzerinde inşa olunan köprünün resmi, 428.

Budaközü Tahrir Defteri, 105.

Budin, 295.

- hazînesi, 152.
- Tahrir Defteri, 105.
- , timar, 58, 59.
- , timar tevcihâtı, 55.
- , Yerli Kulu askerleri yoklaması, 160.
- , züemâ ve timarın yoklaması, 54.

Bugoyna Ahkâm Defteri, 26.

Buhara, 351.

Bulanık Ahkâm Defteri, 26.

Bulgar, 364, 396, 404, 405.

- çeteleri, 265, 400, 403, 404, 406.
- Eksarhlığı, 396.
- eşkiyasının saldırıları, 380.
- Liberal Partisi, 343.
- mahkûmları (Diyarbakır Hapishanesi'nde), 266.
- papazları, 406.
- reis-i ruhanîleri, 396.
- ve Rum papaz ve daskallarının bölücü faaliyetleri, 400.
- -Rum mezheb çatışmaları, 400, 401.

Bulgarca gazete, 372.
 Bulgardağı Madeni'nin masraf defteri, 261.
 Bulgaristan, 33, 319, 343, 351, 406..
 — Arşivlerindeki Osmanlı Evrakı, 441.
 — Berat Defteri, 34.
 — eyaleti haritası, 422.
 — İrâdeleri, 187, 323, 324.
 — Kalemi, 216.
 — Komiserliği, 215, 367.
 — Konsolosluk Defteri, 34.
 — Muharrerât Defteri, 217.
 — Nizam Defteri, 216.
 —, plân-proje ve krokiler, 426.
 — Prensliği, 323, 340.
 — Şehbenderliği, 391.
 — Tezâkir Defterleri, 216.
 —'a firar edenler, 407.
 Bulgarlı Tahrir Defteri, 105.
 Burban Ahkâm Defteri, 27.
 Burdur Tahrir Defteri, 105.
 Bursa
 — haritası, 424.
 — Medreseleri, 81, 83.
 — Mizan-ı Harîri, 138, 269.
 —, Mukâtaa Defteri, 160.
 — Mukâtaası, 140, 292.
 — Mukâtaası Kalemi belgeleri, 295.
 — Mukâtaası Kalemi defterleri, 160, 269.
 —, müderrislik, 84.
 — Tahrir Defteri, 105.
 buyruldu, 203, 225, 436.
 — defteri, 201, 204, 216.
 Buyruldu ve İlmuhaber Defterleri, 201.
 Buzcubaşı, 145.
 Bükreş Amavud Komitesi'nin Filibe şubesi
 üyelerinin fotoğrafı, 432.
 Bünyan-ı Hamid Ahkâm Defteri, 31.
 bütçe(ler)
 — (vilayet), 321.
 — (muvâzene) defterleri, 251, 256, 257.
 — hazırlanması, 404, 407.
 büyük dairelere ait belgeler, 395.
 Büyük Kale Kalemi, 160, 295.
 — belgeleri, 295.

— defterleri, 160, 269.
 Büyük Okyanus haritası, 421.
 Büyük Ruznamçe Kalemi, 179, 296.
 — belgeleri, 296.
 — defterleri, 161.
 — Hazîne defterleri, 268.
 Büyük ve Küçük Tezkirecilik Kalemi
 — belgeleri, 282, 289.
 — defterleri, 93.

C

Ca'ber Tahrir Defteri, 105.
 Cafer Bey, tevkiî (hasları), 59.
 câmeşûy, 178.
 cami(ler), 149, 167.
 —e giriş izni, 388.
 —in ışılandırılması, 382.
 canavar resmi, 253.
 Candar Tahrir Defteri, 105.
 Canik, 67, 348.
 — Ahkâm Defteri, 32.
 — Alaybeyi, mühür tatbik defteri, 60.
 — Ayniyât Defterleri, 204.
 — Yoklama Defteri, 62.
 — Tahrir Defteri, 105.
 —, Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 218.
 — vilayet bütçesi, 321.
 Carayzover Deresi üzerinde inşa olunan köprünün
 resmi, 428.
 Cavid Baysun Evrakı, 434, 435.
 Cebe Defter(ler)i, 65, 96.
 cebeci, 72, 178, 304..
 Cebehâne Defteri, 276.
 Cebehâne-i Âmire, 153, 154, 156.
 Cebele Tahrir Defteri, 105.
 Cebel-i Alâ (Halep) Tahrir Defteri, 105.
 Cebel-i Bereket Ahkâm Defteri, 26.
 Cebel-i Hinzır Tahrir Defteri, 105.
 Cebel-i Kozlu Madeni'nin Masraf Defteri, 261.
 Cebel-i Lübnan, 217, 326, 341, 348, 350.
 — Ayniyât Defterleri, 204.
 — İrâdeleri, 187, 323, 324.

- Mutasarrıflığı, 323, 340.
- Mutasarrıflığı haritası, 423.
- , telgraf, 223.
- , Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
- Cebel-i Seman (Halep)
 - Ahkâm Defteri, 28.
 - Tahrir Defteri, 105.
- cebelü, 61, 62, 134.
 - bedeli, 142, 152, 153.
 - bedeliyesi defterleri, 271.
 - defteri, 63, 64, 65, 67, 69.
 - ve defterli kayıtları, Erdel Seferi, 59.
- Cedîd Valide Sultan Evkâfı, 300.
- Celebkeşân
 - ağnâmı mukâtaaları, 166, 299.
 - ı ağnâm defteri, 272.
 - vergisi, 298.
- Cemâhir-i Ahkâm-ı Selâse Defteri, 34.
- Cemâhir-i Nişân-ı Selâse Defteri, 34.
- Cemal Paşa'nın fotoğrafı, 431.
- Cemale Tahrir Defteri, 105.
- cemiyet(ler), 321.
 - in faaliyetleri, 383.
 - i Akvâm, 351.
 - i Tıbbiye, 247.
- Cemiyât-ı Fenniyye ve Hayriyye, 349.
- Cemmâse
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 106.
- Cemşid Tahrir Defteri, 106.
- Ceneviz, 33.
 - Ahidnâme ve Nişan Defteri, 37.
- cephâne, 160, 295, 367.
- Cerâim Defteri, (Kosova, Manastır, Selanik), 265.
- cerâim istatistik cetvelleri, 381, 382, 383.
- Cerîde
 - Defterleri, 255.
 - muhasebesi, 251.
 - Muhasebesi defterleri, 270.
 - Odası belgeleri, 297.
 - Odası defterleri, 163, 251, 255.
- cerrahlar, 73.
- Cevad Paşa, 363.
- Cevazir Tahrir Defteri, 106.
- Cevdet Paşa, Vak'anüvis, 94, 361, 363.
- Cevdet Tasnifi Belgeleri, 411.
- Ceyb-i Hümayûn Hazînesi, 258.
- Ceza afvı, 321.
- Ceza Kanunu, 320.
- Cezâir Eyaleti Timar Defteri, 62.
- Cezâir ve Rakka Ahkâm Defterleri, 27.
- Cezâir-i Bahr-i Sefid, 263, 327, 348, 354, 358, 399.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - -Midilli haritası, 422.
 - , plân-proje ve krokiler, 426.
 - -Rodos haritası, 422.
 - , telgraf, 223.
 - Temettuât Defteri, 254.
 - , Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.
 - vilayeti haritası, 422.
- Cezayir, 179, 327, 351, 365.
 - Eyaleti Tahrir Defteri, 106.
 - Kalemi, 59.
 - Tahvil Defteri, 70, 71.
 - Timar Defteri, 62.
 - ve Tunus'un işgali, 321.
- Cezire Tahrir Defteri, 106.
- Cezire-i Koyun Tahrir Defteri, 106.
- Cica Tahrir Defteri, 106.
- Cidde, 327.
- cihad, 81.
- cihâdiye resmi, 253.
- cinayet, 382.
 - istatistik cetvelleri, 380.
- Cincife (Erzincan) Tahrir Defteri, 106.
- Cisr-i Ergene Tahrir Defteri, 106.
- Cisr-i Mustafa Paşa Tahrir Defteri, 106.
- Cisr-i Şugur Ahkâm Defteri, 28.
- Civanrud Tahrir Defteri, 106.
- Cizre Ahkâm Defteri, 28.
- cizye, 147, 163, 164, 253.
 - Başbakıulluğu, 141.
 - Defterleri, 251, 254, 255.
 - tahsili, 255.
 - i Gebrân Defteri, 277.
- Cizye Muhasebesi Kalemi, 297.
 - belgeleri, 297.

- defterleri, 163, 164, 268, 269.
- Cizye Ziyâdesi Kalemi
 - belgeleri, 297.
 - defterleri, 165.
- Corci Paşa, 221, 264.
- Cubas Tahrir Defteri, 106.
- Culap Tahrir Defteri, 106.
- Cum Tahrir Defteri, 106.
- Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı Katalogları, 437.
- cülûs, 146, 317, 386, 388, 392.
- cülûs-ı hümayûn, 251.
 - yıldönümü münasebetiyle yapılan törene ait fotoğraf, 429.
- Cünin Tahrir Defteri, 106.

Ç

- çadircılık, 142.
- Çağa Tahrir Defteri, 106.
- Çakırcalı'nın tenkiline ait fotoğraf, 430.
- Çakırcı, 183.
 - rûs kayıtları, 77.
 - Tımar Defteri, 67.
 - ve Şahinci (saray) Defterleri, 270.
- Çaldıran Tahrir Defteri, 106.
- çamaşırcı(lar), 73, 178, 304.
- Çamurlu Tahrir Defteri, 106.
- Çan Tahrir Defteri, 106.
- Çanad Tahrir Defteri, 106.
- Çaniça Ahkâm Defteri, 26.
- Çankırı bkz. Kengiri.
- Çanlı Kilise Murahhaslığı, 38.
- Çapakçur
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 106.
- Çarşamba Ahkâm Defteri, 32.
- çâşnigîrler, 73, 162.
- Çatalca, 348.
 - Ahkâm Defteri, 29, 30.
 - Tahrir Defteri, 106.
 - vilayet bütçesi, 321.
- Çavuşân

- Rumeli, 60.
- Defterleri, 271.
- Tımar Defteri, 68.
- zeâmetleri, 49.
- Çavuşbaşı(lık)
 - defterleri, 93, 268.
 - Kalemi belgeleri, 282, 289.
- Çayhisar Tahrir Defteri, 106.
- Çaynitçe Tahrir Defteri, 106.
- çekirge istilası, 373.
- Çekmece-i Kebîr Ahkâm Defteri, 27.
- Çekoslovakya, 351.
- Çelebi Mehmed, 409.
 - Evkâfı, 300.
- Çelebipazarı
 - Ahkâm Defteri, 26.
 - Tahrir Defteri, 106.
- çeltik
 - kayıtları (Drama) defteri, 275.
 - Muhasebesi Kalemi, 298.
 - nehirleri, 165.
 - nehirleri reisleri, 306.
 - reisleri, 181, 306.
 - resmi, 253.
 - Rûsûmu Kalemi belgeleri, 298.
 - Rûsûmu Kalemi defterleri, 165.
- Çemişgezek
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 106.
- Çepne Tahrir Defteri, 106.
- Çermik Ahkâm Defteri, 27, 28.
- Çernovi Tahrir Defteri, 106.
- Çeska Tahrir Defteri, 106.
- Çeşme
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 106.
- çeşme, 149.
- çete(ler), 265, 383.
 - faaliyetleri, 373, 374, 400, 401.
 - reisleri, 405.
- Çetroz Tahrir Defteri, 106.
- Çıldır
 - Mukarrer Defteri, 58.
 - Tahrir Defteri, 106.

çift resmi, 253.
 Çiftehaneler-Palanga Yolu, 427.
 çiftlik, 146, 301, 303.
 – mukâataaları, 171.
 Çiftlikât-ı Hümayûn Defteri, 273.
 Çimenili Tahrir Defteri, 106.
 Çine Tahrir Defteri, 106.
 Çingâne Tahrir Defteri, 106.
 Çin-Kwang-Tung haritası, 421.
 Çirmen
 – Ahkâm Defteri, 30, 31.
 – Cebelü Deteri, 66.
 – Müttekâidîn ve Cebelü Defteri, 63.
 – Tahrir Defteri, 106.
 – Timar Defteri, 68.
 Çirmük Tahrir Defteri, 106.
 Çokunya Tahrir Defteri, 106.
 Çorlu Tahrir Defteri, 106.
 Çorlulu Ali Paşa Evkâfı Defterleri, 168.
 Çorş Tahrir Defteri, 106.
 Çorum
 – Tahrir Defteri, 106.
 – Timar Defteri, 60.
 Çöke Tahrir Defteri, 106.
 Çubuk Tahrir Defteri, 106.
 Çubukâbâd Tahrir Defteri, 106.

D

Daday Tahrir Defteri, 106.
 Dağbeyi Tahrir Defteri, 106.
 Dağıstan Tahrir Defteri, 106.
 Dahiliye, 187, 205, 206, 207, 208, 222, 319, 343, 344, 357, 410, 412.
 – Dairesi, 229.
 – irâdeleri, 312, 315.
 – Kalemî, 345.
 – (Memurîn Taltifatı), 320.
 – Memurları, 318.
 –, Nezaretler Gelen-Giden Defterleri, 214.
 –, Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 221.
 Dahiliye Nezareti, 92, 238, 369, 399.
 – Asayiş Kalemî Belgeleri, 383.

– Belgeleri, 373, 374.
 – Defterleri, 238, 239, 240.
 – Emniyet-i Umumiye Müdiriyeti Evrak Odası Belgeleri, 382.
 – Emniyet-i Umumiye Müdiriyeti Belgeleri, 379.
 – Emniyet-i Umumiye Müdiriyeti Emniyet Kalemî Belgeleri, 380.
 – Hukuk Kısmı Belgeleri, 375.
 – Hukuk Müşavirliği Belgeleri, 385.
 – İdâre-i Umumiye Belgeleri, 377.
 – İdarî Kısım Belgeleri, 376.
 – Kalem-i Mahsûs Müdiriyeti Belgeleri, 374.
 – Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler Müdiriyeti Belgeleri, 379.
 – Muhaberât ve Tensikât Müdiriyeti Belgeleri, 382.
 – Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Belgeleri, 374.
 – Mütenevvia Kısmı Belgeleri, 376.
 – Nezaret Genel Kalemleri Defterleri, 239.
 – Nizamnâmesi, 377.
 – Polis Mecmuası Kalemî Belgeleri, 380.
 – Sicil Kalemî Belgeleri, 383.
 – Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri, 240.
 – Sicill-i Nüfus İdare-i Umumiyesi belgeleri, 378.
 – Siyasî Kısım Belgeleri, 376.
 – Şifre Kalemî Belgeleri, 384.
 – Takibât-ı Adliye Kalemî Belgeleri, 381.
 – Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyât Müdiriyeti Belgeleri, 377.

Daireler ve Komisyonlar Teşkilatı, 320.

Damad Kemal Paşa, 363.

Damad Mahmud Paşa, 363.

Damat İbrahim Paşa Evkâfı, 299.

damatlar, 318.

Damga Matbaası, 260.

damga resmi (rûsumu), 160, 252, 253.

Damgalı Varaka-i Sahiha Defterleri, 270.

Danimarka, 33, 326, 330, 392, 435.

– Ahidnâme Defteri, 34.

Danışmentli Türkmenleri, 143.

Darb-ı Damga, 46.

Darende

- Ahkâm Defteri, 31.
- Tahrir Defteri, 106.
- Dâr-ı Şûra, 205.
- Darphâne (-i Âmire), 142, 151, 250, 259, 260, 410, 412.
- Defteri, 259, 260, 261, 269, 274, 277.
- emini, 142, 173, 302.
- mukâataaları, 172.
- Nezareti, 260.
- i Millî, 260.
- Dârü'd-darp, 259.
- Dârülaceze, 318, 378.
- 'nin kuruluşu, 364.
- 'ye ait albüm, 431.
- dârü'l-eytâm, 321, 377.
- Darüsaâde ağası, 243.
- vakıfları, 167, 299.
- Dârüssaâde Ağalığı, 370.
- Dârüşşafaka, 208.
- daskal ve papazların fesat faaliyetleri, 404.
- daskalların bölücü faaliyetleri, 400.
- Davud Paşa, rûûs kayıtları, 75.
- Davudpaşa Tahrir Defteri, 106.
- Davutpaşa Sahrası, 90.
- De Bönnak, Fransız Elçisi, 30.
- De Corci Paşa (İtalyan), 402.
- De la Valette (Fransa'nın İstanbul Sefiri), 397.
- De Mastier (Fransa'nın İstanbul Elçisi), 397.
- Deâvî (Nezareti), 203, 205 333, 334, 399.
- belgeleri, 352, 353.
- defterleri, 227.
- yazışmalarına ait belgeler, 336.
- debbağhâne resmi, 253.
- Debre, Müttekâidîn ve Cebelü Defteri, 63.
- Debreçin Tahrir Defteri, 107.
- Deçan Manastırı'nın fotoğrafı, 427.
- Defter Emîni, 95, 290.
- defterdar, 141, 250.
- Defterdar Avni Efendi Evkâfı, 299.
- Defterdar Mektubî Kalemî
- belgeleri, 298.
- defterleri, 165.
- defterdarlık, 136.
- Defterhâne(-i Âmire), 95, 96, 135, 205.
- belgeleri, 282, 290.
- defterleri, 95.
- emîni, 290.
- defter
- i atîka, 410.
- i müste'men der-rikâb, 51.
- i zât-ı müste'men rikâb defteri, 37.
- Defter-i Hakanî, 206, 207, 208, 215, 290, 319, 343, 357.
- irâdeleri, 315.
- kâtipleri ve şâkirdleri, 60.
- kâtipleri, 76.
- memuriyeti, 398.
- Nezareti, 369, 399.
- Değirmenci Defteri, 272.
- Değirmencik Tahrir Defteri, 107.
- Değirmenlik, Kıbrıs 262, 398.
- Dellalbaşılık, 251.
- Delvîne
- Ahkâm Defteri, 31.
- Tahrir Defteri, 107.
- Timar Defteri, 53, 59, 60.
- Demirhisar Tahrir Defteri, 107.
- Demirkapı vapurunun fotoğrafı, 432.
- demiryolu(ları), 190, 245, 321.
- imtiyaz ve mukâveleleri, 322.
- inşası, 189.
- köprüsü (Kırbulak-Vardar) fotoğrafı, 427.
- nın tamiri, 394.
- deniz kazası, 352, 381, 382, 391.
- Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Katalogları, 441.
- Denizli Krom Madeni, 318.
- deprem, 373, 377.
- Derbend Ahkâm Defteri, 26.
- Derbentlerin Muhafazası Defteri, 273.
- Derbisak Tahrir Defteri, 107.
- Derçin, Gümrük Mukâataası, 172.
- Derdest Defterleri, 96.
- Dergâh-ı Âlî
- çavuşları, 56, 59.
- kapıcıbaşları, 296.
- kâtipleri, 59.
- müteferrikaları, 59, 61.
- şâkirdleri, 59.

Derik Ahkâm Defteri, 28.
 Derinkuyu Tahrir Defteri, 120.
 Derkenar Defteri, 225.
 Dersaâdet, 228, 354, 357.
 — Bidâyet Mahkemesi, 230.
 — Jandarma Alayı, 249.
 — Mütferrikası, 216, 358.
 —, Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.
 Dersim, 223.
 Derya ümerası, 305.
 Deşîşe Defteri, 276.
 Devâir, 205, 206, 207, 224, 225, 363.
 — memûrîni, 217.
 — mühimme, 207.
 — tezkire hülâsa, 224.
 — ve te'kidât defterleri, 221.
 —, Vilâyât Gelen-Giden Defterleri, 221.
 — Nezaret Gelen-Giden Defterleri, 213.
 deve, 148.
 — ve ester itası (sefer için) defteri, 273.
 Devebağırđan-Palanga yolu, 427.
 Devecibaşı, 148.
 Develi Tahrir Defteri, 107.
 Devlet hizmetindeki ecnebî tebea, 319.
 Devrekânî Tahrir Defteri, 107.
 Deyrikaraman Tahrir Defteri, 107.
 Dezmar Tahrir Defteri, 107.
 dış basın, 365.
 Dış Hazîne masrafları, 88.
 Dış Kâğıt Emîni, 150, 151.
 dış siyaset, 359.
 dış temsilciler, 391.
 Dızak Tahrir Defteri, 107.
 Dicle ve Fırat sulama projesi, 394.
 Dihova-Prepol-Manastır yolu, 427.
 dilenciler, 381.
 Dimetoka Tahrir Defteri, 107.
 Dimitrofça Tahrir Defteri, 107.
 din
 — görevlileri, 167, 177, 304.
 — hizmetlileri, 255.
 dinî meseleler, 386, 404.
 Direger Tahrir Defteri, 107.
 Direnofça Tahrir Defteri, 107.

Divân, 69, 70.
 — çavuşları, 73, 162.
 — defterleri, 49.
 — Memurlarına Ait Sicil ve Künye Defterleri, 32.
 — Müzekkire Defteri, 49.
 — kâtip(ler)i, 68.
 — kâtipleri defterleri, 49.
 Divân (Beylikçi) Kalemî
 — belgeleri, 282, 283, 328.
 — defterleri, 5, 6, 7, 187, 188, 267.
 Divân-ı Ahkâm-ı Adliye, 228, 229, 230, 334, 353, 399.
 — belgeleri, 359.
 — defterleri, 229, 231.
 — irâdeleri, 312.
 — yazışmaları, 337.
 Divân-ı Harp, 322, 441.
 Divân-ı Hümayûn, 84, 281, 305.
 — Ahkâm Defterleri, 267.
 — Kalemleri, 201.
 — kâtipleri, 60, 61, 65, 68, 73.
 — kâtiplerine ait zeâmetler, 49.
 — memurlarını gösterir defter, 48.
 — peykânı, 162.
 — sakaları, 73.
 — şâkirdânı, 61.
 — tercümanı, 435.
 — ve Bâb-ı Âsafî Belgeleri, 281.
 — ve Bâb-ı Âsafî Defterleri, 5.
 Divân-ı Muhâsebât, 205, 207, 208, 215, 319.
 Divriği
 — Ahkâm Defteri, 31.
 —, sipahi yoklaması, 54.
 — Tahrir Defteri, 107.
 — Timar Defteri, 55, 60, 61, 67.
 Diyadin Ahkâm Defteri, 28.
 Diyanet İşleri Başkanlığı Kataloğu, 440.
 diyânet memurları, 166, 298.
 Diyarbakir, 295, 327, 348, 358, 431.
 — Ahkâm Defterleri, 27.
 —, Ayniyât Defterleri, 204.
 — -Ergani Madeni haritası, 423.
 — Hapishânesi, 266.

- hazinesi, 152.
- , Mahlûlât Defteri, 61.
- , Tahrir Defteri, 107.
- , telgraf, 223.
- , Timar Defteri, 61.
- , Vâridât ve Masârifât Defteri, 85.
- , Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 218.
- , Yerli Kulu askerleri yoklaması, 160.

Dobrican Tahrir Defteri, 107.

Dobrovnik, 172.

Dobruca haritası, 421.

doğal âfetler, 373.

Doğancılar Defteri, 273.

doğum(lar), 386, 391.

- kayıtları, 378.
- da yapılan kutlamalar, 392.

dolandırıcılık, 381.

Dolca Tahrir Defteri, 107.

Dolçe Tahrir Defteri, 107.

Domuz Deresi yol yapımı, fotoğraf, 426.

donanma, 54, 180, 322.

- , zahire ihtiyacı, 177.
- ya gönderilen Yeniçeriler, 275.

Donanma-yı Osmanî Muâvenet-i Milliye Madalyası, 197.

Dosya Usûlü İrâdeler, 317, 318, 319, 320, 322.

dökümhâne, 252.

Dömeke Tahrir Defteri, 107.

Dönüm-i bâğân Defteri, 273.

Draç haritası, 422.

Drama, 181, 306.

- çeltik kayıtları, 275.
- haritası, 423.
- 'da cülûs-ı hümayûn münasebetiyle icra kılınan törenin resmi, 428.
- -Zihne (Selanik) Tahrir Defteri, 107.

Draman Tahrir Defteri, 107.

duâgû(yân), 138, 177, 304.

- defteri, 272.
- ve mütekâid aylıkları, 297.

Dubnitsa Tahrir Defteri, 107.

Dubrovnik, 33, 41.

- Ahkâm defteri, 34.
- cizyesi, 164.

duhan dönümü, 173, 302.

Dukakin

- Ahkâm Defteri, 31.
- Tahrir Defteri, 107.

Duragan Tahrir Defteri, 107.

duyûn-ı umumiye, 322, 405.

- vâridâtı, 253.

düğün, 156.

Dündarlu Tahrir Defteri, 107.

Dünya haritası, 421.

düstûr, 198.

Düşkaya Tahrir Defteri, 107.

düşman donanmalarının faaliyetleri, 383.

düvel-i ecnebiye, 41, 251.

- belgeleri, 283, 329.
- defterleri, 33.
- Kalemi belgeleri, 282.

düvel-i mütehabbe, 326.

düvel-i selâse, 203.

Düyûn-ı Atika Defteri, 274.

E

ebnâ-i sipâhiyân, 180.

ebniye (keşif - inşa - tamir), 252.

ebniye-i Emiriye masârifî, 325.

Ebri Tahrir Defteri, 107.

Ebruman Tahrir Defteri, 107.

ecnebî(ler), 318, 349, 350.

- fabrikalar, 405.
- hükümdarlar, 363.
- hükümetler tarafından verilen nişanlar, 352.
- mecidî esâmi, 226.
- memurlar, 352.
- müesseseler, 194, 319.
- Nişanı Defterleri, 195, 226.
- Nişanı Esâmi Defteri, 210.
- nişanları, 197.
- subayları gösterir fotoğraf, 427.
- tebea (devlet hizmetinde), 319.
- temsilciler, 391.
- Timarları Şurût Defteri, 51.
- Tüccarları Şurût Defteri, 37, 49.

—e mahsus günler, 352.
 —e verilen nişanlar, 320.
 ecnebi devletler, 251.
 —ce verilen taltifatlar, 320.
 —e gönderilen fevkalade memurlar, 319.
 eczahâne, 252.
 Edincik Tahrir Defteri, 107.
 Edirne, 264, 265, 266, 301, 327, 347, 358, 400, 402, 407.
 — Ahkâm Defteri, 27, 29.
 —, asker tertibâtı, 91.
 — Ayniyât Defterleri, 204.
 — Gümrüğü, 138, 269.
 — Gümrüğü tütün ve kahve rûsûmu, 138.
 — haritası, 422.
 —, medreseler, 81, 83.
 —, müderrislik, 84.
 —, petrol madeni, 318.
 —, plân-proje ve krokiler, 426.
 — Tahrir Defteri, 107.
 —, telgraf, 224.
 — Temettuât Defteri, 254.
 — Timar Defteri, 60.
 —, Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.
 — vilayeti haritası, 422.
 Efendi Dairesi, 182, 306.
 Eflâk, 326.
 — Ahkâm Defteri, 30.
 — -Boğdan Voyvodalığı, 323.
 — cizyesi, 164, 172, 173, 302.
 — Defteri, 36.
 — Mukâtaası, 294.
 — Tahrir Defteri, 108.
 — voyvodalığı, 152.
 Eflâkân Defteri, 272.
 Eftim Efendi, Bulgar Eksarhı, 396.
 eğitim ve öğretim, 373, 377, 404.
 Eğri
 — Tahrir Defteri, 108.
 —, timar, 58.
 Eğriboz, bkz. Ağriboz.
 Eğridere Çiftehanlar Köprüsü'nü gösterir fotoğraf, 427.
 Eğridere, 427.

Eğrigöz Tahrir Defteri, 108.
 ehl-i hiref, 73, 305.
 Ekmekçi Defteri, 272.
 Ekmekçi başı, 144, 145.
 Ekrâd ve Aşâir, 327.
 Eksarhlık, 396.
 Ekşisu-Manastır-Florina yolu, 428.
 Elbasan
 — Ahkâm Defteri, 31.
 — Tahrir Defteri, 108.
 —, Timar Defteri, 59.
 elbise defteri, 271.
 Elbistan
 — Ahkâm Defteri, 28.
 — Tahrir Defteri, 108.
 elçi(ler), 84, 86, 397.
 —, Ahmed Paşa, 88.
 — defteri, 274.
 — kabulü, 180, 317.
 — tahsisatları, 305.
 —in güven mektupları, 392.
 elçilik ve şehbenderlik tahrirâtı, 369.
 elektrik, 319.
 — barajı (Akşehir), 318.
 Eleşkird Ahkâm Defteri, 28.
 Elisova Tanof'a (Üsküp Komite Reisi) ait fotoğraf, 429.
 elviye-i gayr-i mülhaka bütceleri, 321.
 emanet ve düyûn-ı atika defteri, 274.
 emeklilik işlemleri, 200.
 eminlikler, 294.
 Emir Sultan Evkâfı, 299.
 emirnâme, 204.
 — -i sâmi kayıtları, 222.
 emlâk, 108, 378.
 — resmi, 253.
 — ve arazi işleri, 349, 377.
 — ve çiftlikât-ı hümayûn defteri, 273.
 — ve emvâl defterleri, 271.
 — ve mülknâmeler defteri, 271.
 — ve satış defterleri, 271.
 — -ı şahâne, 258.
 emlâk-ı hümayûn, 147, 258, 318.
 — defterleri, 146.

- Emniyet, 358.
— Kalemî belgeleri, 380.
Emniyet-i Umumiye, 373.
— Müdiriyeti Evrak Odası belgeleri, 382.
— Müdiriyeti belgeleri, 379.
emr-i âlî, 328.
— defter(ler)i, 204, 225.
Emsâl defterleri, 207.
emtia, 251.
— gümrüğü, 172.
encümen, 221, 362.
— mazbataları, 363.
Enderun(-ı Hümayûn), 173, 250.
— serkilercisi, 72.
Eneklî Ahkâm Defteri, 30.
enfiye defteri, 274.
Engürüs Seferi, 91.
En-nahşâ Tahrir Defteri, 108.
Ensab, 410.
Enver Paşa'nın fotoğrafı, 431.
Epir (Epirus) haritası, 421.
Erbâa Ahkâm Defteri, 31.
Erciyes Tahrir Defteri, 108.
Erdalan Tahrir Defteri, 108.
Erdebil Tahrir Defteri, 108.
Erdek Ahkâm Defteri, 27.
Erdel
— Krallığı, 172, 323.
— Seferi, cebelü ve defterli kayıtları, 59.
Ereğli
— kömür madenleri, 319.
— Tahrir Defteri, 108.
Ergani Madeni (Ergani), 152, 394.
— Ahkâm Defteri, 27, 28.
—, Darphâne Defterleri, 260.
— haritası, 423.
— Tahrir Defteri, 108.
Ergene Tahrir Defteri, 108.
Ergiri Kasrı Timar Defteri, 53.
Erkâm Defterleri, 162.
Erkâm-ı Varidât ve Masârifât Defteri, 275.
Erkân-ı Harb 5. Şubesi, 419.
Erkân-ı Harbiye, 441.
— Dairesi, 369.
Ermenek
— Ahkâm Defteri, 26.
— Tahrir Defteri, 108.
Ermeni(ler), 326, 351, 361, 387.
— fesat ve anarşi hareketleri, 364.
— hareketleri, 322.
— meselesi, 365, 366.
— Patrikliği, 38.
— in Ahkâm defteri, 39.
— in Atik Ahkâm Defterleri, 39.
— in Berat Defteri, 39.
— in müslüman halka tecavüzleri, 383.
Ermenice gazete, 372.
Ermenistan haritası, 421.
Ersibar (Arasbar) (Gence) Tahrir Defteri, 101.
erzak, 144, 160, 251, 295.
— cem'i, 91.
— ve Anbar-ı Âmire (Saray) Defteri, 276.
Erzincan
— Ahkâm Defteri, 28.
— Tahrir Defteri, 108.
—, Timar Defteri, 64.
Erzurum, 295, 327, 347, 358, 432.
— Ahkâm Defterleri, 28.
— Ayniyât Defterleri, 204.
— Cebelü Defteri, 64.
— Gümrüğü Defteri, 275.
— haritası, 423.
— hazinesi, 152.
— mahlûlât defteri, 61.
—, plân-proje ve krokiler, 426.
—, rûûs kayıtları, 75.
— Tahrir Defteri, 108.
— Tahvil Defteri, 70.
—, tekâlif kayıtları, 85.
—, telgraf, 223.
— Temettuât Defteri, 254.
— Timar Defteri, 57, 64, 67.
—, Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 218.
—, Yerli Kulu askerleri yoklaması, 160.
—, zeâmet ve timar defteri, 69.
—'da kârgir olarak yapılan 114 köprünün fotoğrafları, 432.
Erzurum Gümüşhânesi, 152.

- Erzurumâbâd Tahrir Defteri, 108.
- Esamî Defterleri, 271.
- esâmi-i hurûf, 84.
- eshâm, 184.
- beratları, 166.
 - Defteri, 275.
 - fâiz tevziatı, 184.
 - Kalemi defterleri, 155, 157.
 - kuponları, 252.
 - Muhasebesi defterleri, 269.
 - mutasarrıfları, tatbik mühür, 184.
 - tevziat defteri, 183.
- eski eser(ler), 321.
- kaçakçılığı, 376.
- Eski Menderes Tahrir Defteri, 108.
- Eski Saray kapıcıları, 73.
- Eskihisar Tahrir Defteri, 108.
- Eskiil Tahrir Defteri, 108.
- Eskişehir, 348.
- Tahrir Defteri, 108.
- Eskizağra Tahrir Defteri, 108.
- esliha, 274, 349.
- tezkiresi koçanı, 266.
- esnaf, 46.
- defter(ler)i, 46, 47, 272.
 - kethüdaları, 73.
 - ve sanatkar cemiyetleri, 394.
- Espiye Madeni, 152.
- ester itası (sefer için) defteri, 273.
- Estergon
- Tahrir Defteri, 108.
 - , timar, 59.
- Estonya, 351.
- eşkinci(yân), 70.
- defteri, 274.
 - li mülk, 152.
 - li vakıf, 152.
- eşkiya, 380.
- defteri, 274.
 - faaliyetleri, 400, 401.
 - fotoğrafları, 426, 428, 429, 430.
 - hareketleri, 406.
 - ile jandarma arasındaki çatışmalar, 380.
 - olayları, 402.
 - saldırıları, 380.
 - nın takibi, 403, 406.
- eşya, 251.
- ve zahire nakli, 283.
- Evamir Defteri, 49.
- Evâmir-i Maliye Kalemi
- belgeleri, 298.
 - defterleri, 166, 251.
- Evkâf(-ı Hümayûn), 72, 77, 78, 79, 80, 82, 166, 205, 207, 208, 214, 221, 319, 321, 343, 344, 366, 412.
- defterleri, 50, 243, 271.
 - hazinesi, 325.
 - irâdeleri, 315.
 - , memurîn taltifatı, 320.
 - Muhasebeciliği, 398.
 - Muhasebesi defterleri, 167.
 - Müfettişliği, 29.
 - Nezareti, 243, 369, 399.
 - Nezareti belgeleri, 393.
 - Nezareti defterleri, 242.
- evlâd-ı fatihân, 300.
- defteri, 275.
- evlenme ve doğumlarda yapılan kutlamalar, 392.
- evlilik, 386.
- Evliyâ vakıfları, 167, 299..
- Evrak Odası, Dahiliye Nezareti, 239.
- Evrak-ı Nakdiye Defterleri, 270.
- Evrak-ı Nakdiye Faizleri Defteri, 275.
- Evreşe Tahrir Defteri, 108.
- Eyâlât-ı Mümtâze, 187, 348, 412.
- İrâdeleri, 323.
 - Kalemi belgeleri, 340.
 - Kalemi defterleri, 210.
- eyalet valileri, 305.
- Eyinvar Tahrir Defteri, 108.
- eytamhâne, 378.
- Eyüb İli Tahrir Defteri, 108.
- Eyüb Sultan (Has.)
- Tahrir Defteri, 108.
 - Evkâfı, 299.
 - Evkâfı Defterleri, 168.
- Eyüp Kadısı, 72.
- Eyüp Paşa, Timar Defteri, 61.

eyyâm
— -ı mahsûsa-ı ecnebiyye, 318, 352.
— -ı mahsûsa-i Osmaniyye, 352.
— -ı mübâreke ve a'yâd-ı resmiye, 318.
Ezinepazarı Tahrir Defteri, 108.

F

fabrika(lar), 190, 325, 405, 441.
— inşası, 189.
— ın tesisi, 378, 394.
— ın tevsii, 367.
fâiz, 275.
— tevziatı, 183, 184.
Farsça gazete, 372.
Fas, 351.
— haritası, 421.
— meselesi, 389.
Fatih Sultan Mehmed evkâfı, 300.
Fatma Sultan evkâfı defterleri, 168.
Fatsa Ahkâm Defteri, 32.
Feke Tahrir Defteri, 109.
Fener Tahrir Defteri, 109.
ferağ ve intikal vergisi, 253.
ferâşet-i şerife tevcihi, 396.
Ferhad Paşa, 75.
Ferid Paşa, 363.
ferman, 276, 328, 415, 436.
fesat
— cemiyetleri, 350.
— faaliyetleri, 404.
— komiteleri, 400.
Feslek Tahrir Defteri, 109.
fetvâ, 436.
fevkalade memurlar, 319.
feyezân-ı miyah, 352.
Fırat ve Dicle sulama projesi, 394.
Fiğli Tahrir Defteri, 109.
fıkrî guruplar, 406.
Filek
— Tahrir Defteri, 109.
—, timar, 59.
Filibe, 306, 342.

— haritası, 423.
— mukâtaası, 294.
— mukâtaası defterleri, 159.
— piring sahaları, 158.
— Tahrir Defteri, 109.

Filistin, 350.

Finlandiya, 351.

fırar edenler (Bulgaristan'a), 404.

fırarîler, 350, 381.

— in takip ve yakalanmaları, 380.

Firecik Tahrir Defteri, 109.

flama fotoğrafları, 432.

Flemenk, 33, 351..

— Ahidnâme defteri, 35.

— Ahkâm Defteri, 35.

— Nişan Defteri, 35.

Florina

— Tahrir Defteri, 109.

— -Ekşisu-Manastır yolu, 428.

— 'da inşa edilen askerî hastanenin resmi, 429.

— 'da inşa olunan merkez jandarma dairesinin resmi, 429.

— 'da yapılan resmî daireleri gösterir fotoğraf, 430.

Foça

— Ahkâm Defteri, 26.

— Tahrir Defteri, 109.

— Timar Defteri, 67.

fotoğraf, 406, 419, 425, 432, 434, 435.

— lar ve albümler, 426.

Fotra Tahrir Defteri, 109.

Foyniça Ahkâm Defteri, 26.

Frankfurt maden piyasası fiyatları, 394.

Fransa, 33, 41, 326, 330, 351, 392, 435.

— Ahidnâme ve Nişan Defteri, 35.

— Ahkâm Defteri, 35.

— Atik Ahkâm Defteri, 35.

— Atik Nişan ve Ahkâm Defteri, 35.

— elçisi, 86.

— Elçisi De Bönnak, 30.

—, görüşme zabıtları, 86.

— haritası, 421.

— Hükûmeti, 397.

- İmparatoru III. Napolyon, 397.
- konsolosları, 86.
- Konsolosluklar Defteri, 35, 37, 51.
- Nişan Defteri, 35.
- piskoposluğu, 38.
- , siyasi meseleler, 321.
- subaylar, 402.
- şehbenderliği, 391.
- tâcirleri, 86.
- tercümanları, 86.

Fransızca gazete, 372.

Fransua Jozef, Avusturya-Macaristan İmparatoru, 432.

Fuad Paşa, 242, 256, 363.

Furuncu Esnafı Defteri, 272.

Füruht Defteri, 274.

G

Gačka Ahkâm Defteri, 26.

Gallerharitası, 421.

Galata, 155.

- Ahkâm Defteri, 27, 29.
- kadısı, 72.
- Tahrir Defteri, 109.

Galata Sarayı, 150.

- kapıcıları, 73.

Galos Tahrir Defteri, 109.

Galos Körfezi, plân-proje ve krokiler, 426.

Ganem Kitâbeti (Mevkufât Kalemi) defterleri, 268.

Ganem Mukâtaası Kalemi

- belgeleri, 299.
- ve bağlı birimlerine ait belgeler, 298.

Gargajal Tahrir Defteri, 109.

gasp, 380, 381.

Gavril Efendi, 343.

gayr-i müslim cemâat(ler), 39, 266321.

- mahkemeleri, 230.
- e ait defterler, 38, 188.
- e ait mektepler, 376.
- e ait dinî ve hayrî işler belgeleri, 282, 284.
- in eğitim, öğretim ve dinî meseleleri, 404.

Gazâ ve Tahliye Defteri, 266.

gazete(ler), 361, 369, 372.

Gazi Sultan Süleyman evkâfı, 76.

Gazi Süleyman Paşa evkâfı, 168, 299.

Gazi Turhan Bey evkâfı defterleri, 168.

Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkâfı, 299.

Gazze

- Ahkâm Defteri, 31.
- Tahrir Defteri, 109.

Gebze

- Ahkâm Defteri, 29.
- Tahrir Defteri, 109.

gece mektepleri (amele ve fukaraya mahsus), 378.

geçit töreni, 432.

Geçmelik Tahrir Defteri, 109.

Geçvan (Kars) Tahrir Defteri, 109.

gedik, 72, 272.

- bedeli, 142.

gedikli, 76.

- müteferrika(lar), 60, 296.
- Divân-ı Hümayûn Kâtipleri, 65.

Gelibolu

- Ahkâm Defteri, 27.
- Baruthânesi, 153, 154.
- haritası, 422.
- Tahrir Defteri, 109.
- , Timar Defteri, 67.

Gelinkirasa Tahrir Defteri, 109.

Gelmişim Tahrir Defteri, 109.

gemi(ler), 41, 148, 149, 180, 441.

Gence

- Tahrir Defteri, 106, 109.
- Timar Defteri, 63.

Gerarda de Souza (İstanbul Fevkâlede Murahhas Büyükelçisi), 397.

Gerede Tahrir Defteri, 109.

Gerger Tahrir Defteri, 109.

Germen Timar Defteri, 60.

Germüçük Tahrir Defteri, 116.

Gernovi Tahrir Defteri, 109.

Gersin Tahrir Defteri, 109.

Gevaş Tahrir Defteri, 109.

Geyve Tahrir Defteri, 109.

Gidames, Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.

- Gilman Defteri, 275.
Gilmânân ve Acemiyân (Saray) Defteri, 273.
Gilan, 262.
Giresun Ahkâm Defteri, 32.
Girid, 217, 341, 358, 364, 396.
— Ahkâm Defteri, 27.
— Ayniyât Defterleri, 204.
— hadisesi, 361, 365.
— haritası, 422.
— hazinesi, 152.
— irâdeleri, 187, 323, 324.
— Tahrir Defteri, 109.
—, telgraf, 223.
—, Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.
Girne
— 262, 398.
— Tahrir Defteri, 110.
gizli muhaberât, 384.
Glamoc Ahkâm Defteri, 26.
Göksu Tahrir Defteri, 110.
Göksun Tahrir Defteri, 110.
göl ve bataklıkların ıslahı, 378.
Göl Tahrir Defteri, 110.
Göle Tahrir Defteri, 110.
Gölegiren Tahrir Defteri, 110.
Gönen Tahrir Defteri, 110.
Gönüllüyân mevâcib defteri, 276.
Gördes, timar, 58.
Gördos
— Ahkâm Defteri, 30.
— Tahrir Defteri, 110.
Görele
— Ahkâm Defteri, 32.
— Tahrir Defteri, 110.
Göri Tahrir Defteri, 110.
Görice Tahrir Defteri, 110.
Gözene Tahrir Defteri, 110.
Graçaniça Ahkâm Defteri, 26.
Grad Tahrir Defteri, 110.
Gradaçaç Ahkâm Defteri, 26.
Gradiška Ahkâm Defteri, 26.
Grebene Tahrir Defteri, 109.
Gregorius, İstanbul Rum Patriği, 395.
Gur Tahrir Defteri, 110.
gurebâ-i yemîn, 180.
gurebâ-i yesâr, 180.
güherçile, 153, 174.
— defteri, 275.
Gülbahar Hatun evkâfı, 299.
— defterleri, 168.
Gülek Tahrir Defteri, 110.
Gülekboğazı Madeni'nin masraf defteri, 261.
Gülhâne Hatt-ı Hümayûnu, 50.
Gülнар
— Ahkâm Defteri, 26.
— Tahrir Defteri, 110.
Gümerkan Tahrir Defteri, 110.
gümrük(ler), 72, 152, 160, 170, 172, 294, 301, 349, 367, 388.
— defterleri, 269.
— Eminî (İstanbul), 302.
— Eminliği, 152.
— mukâtaası, 172.
— resmi, 253.
— tarifesi, 251.
— vergisi, 251.
Gümrük, Tahrir Defteri, 110.
Gümölcine
— hükûmet konağının resmi, 428.
— jandarma ve polis dairesinin resmi, 428.
— sancağı hükûmet dairesinin açılış resmi, 428.
— Tahrir Defteri, 110.
— Timar Defteri, 60.
gümüş, 162, 170.
— imtiyaz madalyası, 226.
— liyâkat madalyası, 225.
— Tahrir Defteri, 110.
— Madeni Tahrir Defteri, 110.
Gümüşhacıköy
— Ahkâm Defteri, 31.
— Madeni, 394.
— Madeni'nin masraf defteri, 261.
Gümüşhâne
— Ahkâm Defteri, 32.
— Darphâne Defterleri, 260.
— Madeni'nin Masraf Defteri, 261.
— Tahrir Defteri, 110.

Güney Afrika Birliği haritası, 421.
 Güney Tahrir Defteri, 110.
 Güney Penbik Tahrir Defteri, 110.
 Güneydoğu Anadolu, mukâtaa, 170.
 günlük, Rus Seferi, 86.
 Günyüzü Tahrir Defteri, 110.
 Gürcistan Tahrir Defteri, 110.
 Gürün Ahkâm Defteri, 31.
 Güvercinlik Tahrir Defteri, 110.
 Güzelhisar Tahrir Defteri, 110.

H

haberleşme, 384.
 Habeş, 179.
 Habur Ahkâm Defteri, 27.
 Hac, 169.
 — yolları, 244.
 Hacı İzzet Paşa, 363.
 Hacılu Tahrir Defteri, 110.
 Hacıoğlu Pazarı, Timar Defteri, 65.
 Haçin
 — Ahkâm Defteri, 26.
 — Tahrir Defteri, 110.
 Hadariye Defterleri, 41.
 — -seferiye, 41.
 hademe-i hayrât vezâifi, 272.
 hafâyâ
 — Anadolu, 203.
 — Rumeli, 203.
 Hafik Ahkâm Defteri, 31.
 Hahambaşı kaymakamı, 396.
 Hakkari, telgraf, 223.
 Hakkeri (Gence) Tahrir Defteri, 110.
 Halep, 25, 66, 295, 327, 348, 358.
 — Ahkâm Defterleri, 25, 28.
 —, Ayniyât Defterleri, 204.
 —, cebelü defteri, 63, 65.
 — Gümrüğü, 152.
 — hazînesi, 152.
 — muhassıllığı, 152.
 — -Maraş haritası, 423.
 —, Mukarrer Defteri, 58, 59.

—, plân-proje ve krokiler, 426.
 —, sefere gelmeyenlerin kayıtları, 59.
 — Tahrir Defteri, 110.
 —, Tahvil Defteri, 69, 71.
 —, telgraf, 223.
 — Timar Defteri, 59, 62, 66.
 — valiliği, 430.
 —, Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
 —, vilayet bütçesi, 321.
 — vilayeti haritası, 423.
 — vilayeti tahkik memuriyeti, 435.
 —, Yerli Kulu askerleri yoklaması, 160.
 Halhana (Erdebil) Tahrir Defteri, 110.
 halifelikler, Başmuhasebe Kalemî, 294.
 Halil Paşa, 56, 60, 363.
 Halilür-rahman Tahrir Defteri, 110.
 Halim (Prens), 363.
 halk sergisine ait fotoğraflar, 431.
 Halkulvâ'd
 — Seferi, 55.
 —, rûûs kayıtları, 74.
 Halomîç Tahrir Defteri, 110.
 Halonik Tahrir Defteri, 110.
 Hama
 — haritası, 424.
 — Tahrir Defteri, 110.
 hamam, 150.
 Hamamlu Tahrir Defteri, 111.
 Hamdi Paşa, 363.
 Hamdullah Bey, 56.
 Hamedan Tahrir Defteri, 111.
 Hamid, 304.
 — Ahkâm Defteri, 26.
 —, mukâtaa, 177.
 — Tahrir Defteri, 111.
 — Timar Defteri, 56, 62, 67.
 — timar ve mukâtaât hisseleri, 67.
 Hamidili Tahrir Defteri, 111.
 Hamidiye Ahkâm Defteri, 26, 31.
 Hamidiye Câmi-i Şerifi'nin (Selanik) fotoğraflarını
 havî albüm, 431.
 Hamidiye Kız Rüşdiye Mektebi (Yanya)
 fotoğrafları, 431.

- Hamidiye Mekteb-i Sanayii'nin (Üsküp) resmi, 428.
- hamr, 155.
- resmi, 253.
- Hamur Ahkâm Defteri, 28.
- han, 149, 150.
- Hân aileleri, Salyâne Kalemi belgeleri, 305.
- Hanedân
- defterleri, 189.
 - mensuplarının seyahatleri, 392.
 - ı Osmanî Nişan ve imtiyaz, 196.
 - ı Saltanât-ı Seniyye'ye ait hususât, 352.
- Hani Tahrir Defteri, 111.
- Hanya Tahrir Defteri, 111.
- hapis, 93.
- hapishâne(ler), 353, 407.
- İdaresi, 379.
 - resimleri, 430.
 - ve jandarma dairesini gösterir fotoğraf, 427.
 - ve Mebanî-i Emîriye Müdüriyeti, 240.
- Hapsamane Tahrir Defteri, 111.
- Haraç Tezkerileri Defteri, 275.
- Harbiye, 206, 214, 344.
- bölüğü, 71.
 - irâdeleri, 315.
 - müteferrika, 322.
 - , mütekaidîn, 322.
 - Nezareti, 233, 234, 257, 369.
 - teşkilatı, terhis, müteferrika, 322.
 - tevcihat, terfiat, taltifat, 322.
- harc-ı bâb, 253.
- Harc-ı Berat Defteri, 272.
- Harc-ı Hâssa Ruznamçesi Kalemi, 161.
- Harcırah, Ayniyât Defterleri, 203.
- Harç Defteri, 210.
- hareket-i arz, 352.
- Haremeyn, 167, 244, 321.
- mâlikâneleri, 167.
 - muhalefeti, 299.
 - Muhasebeciliği (evkâf) defterleri, 243.
 - Muhasebesi belgeleri, 300.
 - Muhasebesi defterleri, 168, 268.
 - Muhasebesi Kalemi belgeleri, 299.
 - Muhasebesi Kalemi defterleri, 167.
 - mukâataaları, 151.
 - Mukâataası defterleri, 268.
 - Mukâataası Kalemi belgeler, 300.
 - Mukâataası Kalemi defterleri, 169.
 - Müfettişliği, 29.
 - Ruznamçe Evkâfı defterleri, 168.
 - ruznamçesi, 299.
 - Tahrir Defteri, 111.
 - tevliyetleri, 151.
- haricî
- konular, 367.
 - mesâil-i siyasiyye, 321.
 - meseleler, 365.
- Hariciye, 187, 222, 319, 344, 410, 412.
- , Ayniyât Defterleri, 206, 207, 208.
 - irâdeleri, 312, 315.
 - kâtipleri, 205.
 - , memurîn taltifatı, 320.
 - müteferrikası, 215.
 - nazırı, 359.
 - , Nezaretler Gelen-Giden Defterleri, 214.
- Hariciye Nezareti, 247, 369, 399.
- Arşivi, 386.
 - , Ayniyât Defterleri, 205.
 - belgeleri, 385.
 - defterleri, 241, 242.
 - Hukuk Kısmı belgeleri, 390.
 - Hukuk Müşavirliği İştişare Odası belgeleri, 388.
 - Mektubî Kalemi belgeleri, 386.
 - Mütenevvîa Kısmı belgeleri, 391.
- harîk, 352.
- müteferrikası, 215.
- Harikzedegân iane defteri, 225.
- Harim Ahkâm defteri, 28.
- harita, 363, 404, 419.
- komisyonu, 419.
 - , plân-proje-kroki, albüm ve fotoğraf katalogları, 419.
- harp
- gemisi, 148.
 - vergisi, 252.
- Harput
- Ahkâm Defteri, 27.

- Tahrir Defteri, 111.
- Tımar Defteri, 55, 61.
- Harran
 - Ahkâm Defteri, 28.
 - Tahrir Defteri, 111.
- has, 69, 158, 297.
 - ahur görevlileri, 178.
 - bahçe (Saray) defterleri, 270.
 - defterleri, 53, 272.
 - ve tımar kayıtları, 53.
- Hasan Hayrullah, 363.
- Hasan Paşa, 90.
- Hasanâbâd Tahrir Defteri, 111.
- Hasandağı Tahrir Defteri, 111.
- Hasılât Defterleri, 271.
- Hasköy, 342.
 - Tahrir Defteri, 111.
- Haslar (Eyûb Sultan)
 - Tahrir Defteri, 111.
 - Defteri, 271, 272.
 - Kalemi, 295.
- Haslar Mukâtaası
 - defterleri, 268.
 - Kalemi belgeleri, 300.
 - Kalemi defterleri, 170.
- Hâssa
 - Ahkâm Defteri, 26.
 - bostancıları, 182.
 - çamaşırcıları, 73.
 - mumcubaşları, 143.
 - terzileri, 178, 304.
 - vergiler, 253.
- Hass-ı Hümayûn, Adana, 61, 66, 60.
- Hass-ı Mahmud Paşa Tahrir Defteri, 111.
- hasta, 394.
- hastane, 378.
 - fotoğrafları, 430.
 - resmi, 429.
 - inşasına dair plân (Berlin), 431.
 - ve Sanayi Mektebi'nin resimlerini havî albüm, 432.
- hastalık kayıtları, 378.
- haşhaş rüsûmu mukâtaası, 172.
- hat, Yıldız Esas Evrakı, 363.
- hatab defteri, 275.
- hâtîrât, Yıldız Esas Evrakı, 363.
- Hatman Tahrir Defteri, 111.
- hatt-ı hümayûn, 80, 338, 410, 415.
 - sureti, 435.
 - tasnifi, 413, 414.
- Hatun İli Tahrir Defteri, 111.
- Hatunsaray Tahrir Defteri, 111.
- Hatvan, tımar, 59.
- havale, 276.
- Havar Tahrir Defteri, 111.
- Havâss-ı Cedîde Kalemi belgeleri, 300.
- havra, 39.
- Havran, 219.
 - haritası, 424.
 - Tahrir Defteri, 111.
- Havza Ahkâm Defteri, 31.
- Hayat Sigorta Kumpanyası, 396.
- Haymane-i Padişahî Tahrir Defteri, 111.
- hayme (çadır) mehterleri, 178, 305.
- Hayrabolu
 - ahalisi, 183.
 - Tahrir Defteri, 111.
- Hayreddin Paşa, 363.
- hayvan, 147, 156, 174, 176.
- Hazale Tahrir Defteri, 111.
- Hazergrad Tahrir Defteri, 112.
- Hazım Bey'in (vali) fotoğrafı, 431.
- hazîne(ler), 72, 152, 158, 162, 174, 176, 253, 256, 277, 294, 303.
 - masrafları, 88.
 - 'nin matlubâtı ve mansûrenin icmâli defteri, 273.
 - mevcudu defteri, 274.
 - tezkiresi, 160, 305.
 - i Celîle-i Maliye, 325.
 - i evkâf, 325.
- Hazînedarbaş(lık), 152, 296.
 - belgeleri, 296.
- Hazîne-i Âmire, 151, 174.
 - Defterdarlığı, 250.
 - kâtipleri, 158.
- Hazîne-i Evrâk, 187, 233, 234, 325, 397.
 - Müdürlüğü, 311.

—'a dair sâdır olan irâdeler, 49.
Hazîne-i Hâssa, 205, 206, 207, 208, 214,
258, 260, 261, 325, 367, 399.
— sicil fihristleri, 259.
— Künye ve Maaş Defterleri, 259.
— Mütferrik Defterleri, 236.
Hazîne-i Hassa Nezareti, 369.
— defterleri, 258, 259.
— genel defterleri, 259.
— Umum Müdürlüğü, 258.
Hazîne-i Hümayûn, 363.
— Kethüdâlığı, 370.
— mübâyâât defteri, 88.
Hazîne-i Mansûre
— Defterdarlığı, 250.
— defteri, 274.
hedâyâ ve atâyâ, 352.
hediye ve ihsanlar, 392.
hekimbaşı, 247.
Helb Tahrir Defteri, 112.
Hemşin Tahrir Defteri, 112.
Herse Tahrir Defteri, 112.
Hersek, 161, 217, 220.
— Ahkâm Defteri, 26.
— Tahrir Defteri, 69, 112.
— Tahvil Defteri, 70.
—, timar, 59.
Heştrud Tahrir Defteri, 112.
Hey'et-i Mahsûsa, 352.
Heyet-i Teftişîye, 240, 373.
Heyet-i Vükelâ, 318.
Hıfzıssıha-i Umumiye Müfettişliği, 247.
Hille Tahrir Defteri, 112.
Hınıs
— Ahkâm Defteri, 28.
— Tahrir Defteri, 112.
Hinziri Tahrir Defteri, 112.
Hıristiyan
— ahalinin arzuhal defteri, 266.
— cemaatinin ruhanî liderleri, 298.
— cemâatler, 38.
— din adamları, 304.
Hırsto Mato'nun fotoğrafı, 429.
hırsızlık, 381, 382, 383.

Hırsova Tahrir Defteri, 112.
Hısn-ı Keyf
— Ahkâm Defteri, 27.
— Tahrir Defteri, 112.
Hısn-ı Mansur (Adıyaman) Tahrir Defteri, 112.
Hızırbeyli, Tahrir Defteri, 112.
Hicaz, 348, 350, 358.
—, Ayniyât Defterleri, 204.
— demiryolu, 215, 321, 377, 394.
— demiryolu madalyası, 225.
— -Mekke-i Mükerreme haritası, 423.
—, plân-proje ve krokiler, 426.
—, telgraf, 223.
—, Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
— vilayeti-kuzey haritası, 423.
Hidiv İsmail Paşa, 363.
hidivlik, 367.
hikâyât ve makalât-ı müntehabe ve şiir
defteri, 274.
Hilâl-i Ahmer
— madalyası, 197.
—, taltifat, 320.
hil'at, 88, 296, 305, 410.
— defteri, 88, 275.
— İn'am defteri, 88.
— in'am ve masraf kayıtları, 88.
— ve samur muhasebesi, 88, 89.
— ve samur postu mübâyaaası, 88.
Hilmi Kâmil Bayur'a ait fotoğrafların negatifi, 431.
Hindiye-Habbaniye sulama projesi, 394.
Hisariye Ahkâm Defteri, 27.
hisne senedi, 155.
hitabet tevcihati, 321.
Hoca Tahrir Defteri, 112.
Hoçvan Tahrir Defteri, 112.
Hokand, 330.
Hollanda, 330, 392, 435.
— Şehbenderliği, 391.
Holomie Ahkâm Defteri, 30.
Honaz Tahrir Defteri, 112.
Hopa Ahkâm Defteri, 32.
Horpişte Tahrir Defteri, 112.
Hoşalay Tahrir Defteri, 112.
Hotin

- alaybeyliği defteri, 49, 68.
- , asker tertibâtı, 91.
- hazinesi, 152.
- Seferi, 65.
- Tahrir Defteri, 112.
- Hoy Tahrir Defteri, 112.
- Hristaki Zoğranos Efendi, 363.
- huddâmân, 138.
- hududnâme, 113.
- hudud, 403.
 - tashihi, Lehistan, 86.
 - ve Sahiller Genel Müdürlüğü, 248.
 - -ı İraniye ve Basra Körfezi Karantinaları, 248.
- Hukuk Kısmı Belgeleri, 347, 375, 390.
- Hukuk Müşavirliği, 240, 245, 441.
 - belgeleri, 385.
 - İştişare Odası belgeleri, 388.
- hukuk-ı memnûa, 321.
- hukukî meseleler, 386.
- Humbaracı, 68, 70, 71.
 - defteri, 274.
 - Ocağı ve Mühendishâne Kanunnâmeleri, 86.
- Humus
 - Tahrir Defteri, 112.
 - , Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
- Hurremâbâd Tahrir Defteri, 112.
- Hurşit Ahmed Paşa, Serdar-ı Ekrem, 91.
- hususî irâdeler, 315.
- Hutût-ı Hümayûn, 317.
- Huzûr-ı Hümayûn'a kabul edilecek zevât, 352.
- hüccet, 436.
 - defteri, 272.
 - -i zahriyye(ler), 292, 293, 295, 303.
- Hüdavendigâr, 65, 72, 327, 348, 358.
 - Ahkâm Defteri, 26.
 - -Afyonkarahisar haritası, 424.
 - , Ayniyât Defterleri, 204.
 - - Balıkesir haritası, 424.
 - - Bilecik haritası, 424.
 - - Bursa haritası, 424.
 - , Cebelü Defteri, 63, 64.
 - -Kütahya haritası, 424.

- mevcudât defteri, 54.
- , plân-proje ve krokiler, 426.
- Tahrir Defteri, 112.
- , telgraf, 223.
- Temettuât Defteri, 254.
- Timar Defteri, 62, 68.
- , Timar Tevcihâtı, 55.
- , Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 218.
- vilayeti haritası, 424.
- hükkâm, 143.
- hükûmet konağı resmi, 428, 429.
- hüküm, 328.
 - ve maruzat defteri, 276.
- hükümdârândan gelen nâmeler, 363.
- Hüseyin Hilmi Paşa, 363.
- Hüseyin Paşa, 58.
- Hüseyinâbâd Tahrir Defteri, 112.

I

- Irak, 350, 354.
 - haritası, 420, 421.
- islâhat(lar), 198, 228, 364, 402.
 - çalışmaları, 264.
 - komisyonu, 212, 216.
 - layihaları (Anadolu), 322.
- Islâh-ı Sanayi Komisyonu, 212.
- Islahiye Ahkâm Defteri, 26.
- Isparta (müsadere edilmiş esliha), 274.
- Istabl-ı Âmire, 147, 180.
 - defteri, 273.
 - Müdürlüğü, 76.
 - Müdürlüğü ve Kapıcıbaşılık defteri, 50.
- Istolni Belgrad, timar, 59.
- ışıklandırma, 378.

i

- iade-i hukuk-ı memnûa, 321.
- iane(ler) (iânât), 252, 352, 392.
 - (askerî) defterleri, 270.
 - defteri, harikzedegân, 225.
 - resmi, 253.

— -i askeriye, 253.
— -i umumiye ve imdâd-ı seferiye defteri, 272.
iâşe, 174, 216, 252, 319, 377.
— -i umumiye, 350.
İbnülemin Tasnifi Belgeleri, 410.
İbrahim (Osmanlı Padişahı), 409.
İbrahim İsmet Efendi, murahas-ı sanî, 86.
İbrahim Paşa, Tahrir Defteri, 112.
İbrâil, 158.
— defterleri, 159.
— Mukâtaası, 294.
ibrişim, 156.
İbtida tezkiresi, 275.
icmâl
— defterleri, 54, 96, 99, 271.
— -i muhasebe defteri, 276.
İcra defterleri, 228.
iç siyaset, 359.
İçel (İçil), 348.
— Ahkâm Defteri, 26, 54..
— Tahrir Defteri, 112.
— Timar Defteri, 60.
— vilayet bütçesi, 321.
İçki, 155.
— li eğlenceler, 382.
içme suyu, 378.
idadi tesisi, 378.
idam, 93, 321.
İdâre
— encümeni, 212, 221.
— meclisleri azalarının seçimi, 376.
— ve Muhasebe-i Askeriye Nizamnâmesi, 43.
— -i örfiye kanunları, 321.
— -i Umumiyye-i Dahiliye Müdüriyeti, 240.
İdâre Kısmı Belgeleri, BEO. Hukuk Kısmı, 349.
İdâre, BEO. İdâre Kısmı Belgeleri, 349.
İdâre-i Umumiye belgeleri, Dahiliye Nez., 377.
İdarî Kısım Belgeleri, Dahiliye Nez., 376.
idarî ve mülkî konular, 367.
İdlib Ahkâm Defteri, 28.
İftihar Madalyası, 225.
İhbârât Defteri, 225.
ihbarlar, 362.
İhlevne Ahkâm Defteri, 26.

İhrâcat, 251.
ihtidâ hareketleri, 407.
ihtidâ ve irtidâd hadiseleri, 378.
İhtiman Tahrir Defteri, 113.
İhtisâb
— defter(ler)i, 46, 47.
— Nezareti, 150.
— resmi, 253, 272.
— ve gümrük işleri, 301.
ihtiyar meclisi âzâları, 404.
— nın seçimi, 407.
İhtiyat Hazînesi, 151.
iktisadî ve ziraî durum, 245.
İktisat, 412.
i'lâm, Sivas'lı Ali Baba Zaviyesi Evrakı, 436.
İlâna Tahrir Defteri, 113.
İlanât Defterleri, 225.
iliçi Tahrir Defteri, 113.
ilmiye (memurîn taltifatı), 320.
— irâdeleri, 315.
ilmuhaber(ler), 378.
— defter(ler)i, 83, 201, 202, 277.
— kayıtları, 68.
İlok Tahrir Defteri, 113.
iltica haberleri, 377.
iltizâm, 144, 251, 301, 400, 401.
— bedelleri, 253.
— defteri, 276.
— ve emaneten idare defteri, 272.
imam, 177, 304.
imar faaliyetleri (çalışmaları), 400, 402, 404, 407.
İmâret, 216.
imdâd-ı hadariye, 41.
imdâd-ı seferiye, 41.
— defteri, 272.
İmdadiye defteri, 274.
İmroz
— Ahkâm Defteri, 27.
— Tahrir Defteri, 113.
imtiyaz(ât), 328, 410.
— Defter(ler)i, 51, 189.
— Madalyası, 197, 226.
— ve Mukâvelât İrâdeleri, 315.
— ve Mukâveleler, demiryolu, 322.

imtiyazât ve mukâvelât, (liman, rıhtım), 318.
 —, (telefon, tramvay, su, elektrik, Osmanlı Bankası), 319.
 —, (vapurlar, köprüler ecnebî müesseseler), 319.

İmtiyazat ve Mukâvelât-ı Meâdin, 318.

İmza ve İstatistik Defterleri, 210.

İn'âmât, 88.

- defteri, 88, 275.
- , Ahkâm Defteri, 30.
- , rûûs kayıtları, 74.
- Tahrir Defteri, 113.
- Timar Defteri, 63, 66.

İnebolu Tahrir Defteri, 113.

İnegöl

- mukâtaa, 177, 304.
- Tahrir Defteri, 113.

İngiliz, 86.

- konsolosları, 35.
- sefîne defteri, 35.
- subaylar, 402.

İngilizce gazete, 372.

İngiltere, 33, 41, 319, 326, 330, 351, 387, 392.

- Ahidnâme defteri, 35.
- Ahkâm Defteri, 35.
- , andlaşma, 86.
- defteri, 34.
- elçisi, 30, 86.
- , görüşme zabıtları, 86.
- haritası, 421.
- , konsolosluk berat, 35.
- kralı, 86.
- mahlût defteri, 35.
- nişan defteri, 35.
- , sefâret ve şehbenderlik ihdâsı, 318.

inhisarlar, 349.

İnik Tahrir Defteri, 113.

İnönü Tahrir Defteri, 113.

İnsuyu Tahrir Defteri, 113.

inşaat, 349.

- ve tamirat defterleri, 271.

İntab Ahkâm Defteri, 28.

İntihâb-ı Mebusân, 320.

İntihâb-ı Memurîn Komisyonu, 238, 239.

intihar, 381, 382.

inzibat, 403.

inzibatî hususlar, 353.

ipek, 170.

- kapanı mukâtası, 160.

İpek Tahrir Defteri, 113.

İpsala Tahrir Defteri, 113.

irâd defteri, 210.

- ve masraf defteri, 275.

İrâde(ler), 49, 162, 187, 236, 311, 312, 314, 315, 316, 317, 323, 324, 325.

- defterleri, Yıldız Tasnifi, 236.
- i hususiyye, 214.
- i seniyye, 214.
- i seniyye defterleri, 209.

— kayıtları, rûûs-ı hümayûn, 84.

İrâd-ı Cedîd Hazînesi, 151, 155, 276.

- defterleri, 154.

İran, 33, 88, 326, 330, 351, 387, 392.

- Ahkâm Defteri, 35.
- Devleti Konsolosluk Defteri, 35.
- , görüşme sabıtları, 86.
- haritası, 421.
- nişan defteri, 35.
- , sefâret ve şehbenderlik ihdâsı, 318.
- sefiri, 86.
- Tahrir Defteri, 113.
- ve Basra Körfezi karantinaları, 248.

İrlanda asilzâdegânı ve ahalisi, 395.

irsaliye defteri, 275.

İsakçı, 158.

İsfirlek Tahrir Defteri, 113.

İshaklı Tahrir Defteri, 113.

iskân

- defteri, 275.
- faaliyetleri, 404.
- -ı muhâcirîn ve aşâyir, 350.

İskefser Tahrir Defteri, 113.

iskele ve tuzla, 158.

İskenderiye (İşkodra) Tahrir Defteri, 113.

İskenderiye Patrikliği, 38.

İskenderiye, timar, 58.

İskenderun

- Ahkâm Defteri, 28.

- Tahrir Defteri, 113.
- İskinoz Ahkâm Defteri, 27.
- İslâm
 - ahalinin arzuhâl defteri, 266.
 - ve yahudi ahalisi (Kandiye), 396.
- İslimye, 342, 396.
- İsmail Paşa, Sadrazam, 60.
- İspanya, 33, 330, 351, 392, 397, 435.
 - Ahkâm Defteri, 36.
 - haritası, 421.
 - nişan defteri, 36.
- İspanyolca
 - gazete, 372.
 - itimadnâme, 397.
- ispenç resmi, 253.
- ispençe defteri, 277.
- İspir
 - Ahkâm Defteri, 28.
 - Tahrir Defteri, 113.
- İstabl-ı Âmire, 142.
- İstanbul, 155, 156, 216, 228, 244, 249, 276, 301, 347, 358, 396.
 - Acemi Ocağı, 150.
 - Ağası, 150, 151.
 - Ahkâm Defterleri, 28.
 - Baruthânesi, 153, 154.
 - Beytûlmalı, 152.
 - Ermeni Patrikliği, 38.
 - Gümrüğü, 138, 172., 269
 - Gümrüğü Defteri, 275.
 - Gümrük Emîni, 173, 302.
 - Gümrük Emîniği, 152.
 - haritası, 425.
 - İhtisabı, 170.
 - İhtisabı Mukâtaası, 170, 301.
 - İhtisabı defterleri, 171.
 - kadısı, 72, 243.
 - , (kolera felâketi), 395.
 - medreseleri, 83.
 - muhafızlığı, 353.
 - Mukâtaası, 171, 301.
 - Mukâtaası Kalemi belgeleri, 301.
 - Mukâtaası Kalemi defterleri, 170, 171.
 - , müderrislik, 84.
 - Rum Patriği, 395.
 - Rum Patrikliği, 38.
 - Simkeşhânesi defterleri, 156, 157.
 - Üniversitesi Kütüphanesi, 233.
 - , plân-proje ve krokiler, 426.
 - Tahrir Defteri, 113.
 - , vakıf, 167, 172.
 - vilayet bütçesi, 321.
 - , zahire ihtiyacı, 177.
 - 'da meydana gelen veba salgını hakkında tanzım edilmiş olan resimli istatistik, 432.
- İstandil Ahkâm Defteri, 27.
- İstanköy
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 113.
- istatistik
 - cetvelleri (cerâim), 381, 382.
 - defterleri, 236.
 - Müdüriyeti, 245.
- İstefe Ahkâm Defteri, 30.
- istida, 358.
 - defterleri, 228.
- istidanâmeler, Yıldız Tasnifi, 236.
- İstikraz(ât), 51.
 - defteri, 273.
 - tahvilleri, 155.
- istimâre resmi, 253.
- İstinâf Mahkemesi, 205, 230.
- istiridye, 172.
- İstişare Odası müdürü, 389.
- İstiye Tahrir Defteri, 101.
- İstolaç Ahkâm Defteri, 26.
- İstolni Belgrad Tahrir Defteri, 113.
- İsveç, 33, 330, 351, 387, 392.
 - Ahidnâme Defteri, 36.
 - Ahkâm Defteri, 36.
 - kralı, 86.
- İsviçre, 351.
 - haritası, 421.
- işgal, 377.
 - hareketleri, 374.
 - kuvvetlerinin kontrolü, 383.
- İşgradin Tahrir Defteri, 113.
- İşkodra, 264, 265, 266, 327, 358, 400, 402, 407.

— Ahkâm Defteri, 31.
 — Ayniyât Defterleri, 204.
 — haritası, 422.
 — Tahrir Defteri, 113.
 —, telgraf, 224.
 —, Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.
 İştib, 396.
 — Tahrir Defteri, 113.
 — kışlasında yapılan su yolunun açılışını gösteren fotoğraflar, 430.
 iştirâ, 176.
 — defteri, 275.
 İtalya, 330, 351, 365, 387, 392.
 — Ahkâm Defteri, 36.
 — haritası, 421.
 —, sefâret ve şehbenderlik ihdâsı, 318.
 — Veneto haritası, 421.
 İtalyan(lar), 435.
 — Hayat Sigorta Kumpanyası, 396.
 — subaylar, 402.
 İtalyanca gazete, 372.
 İthalât, 251.
 İtibâr-ı Millî Bankası, 321.
 İtilâf Devletleri'nin işgal hareketleri, 374.
 itimadnâme, 397.
 İvanye Ahkâm Defteri, 28.
 İvraca Tahrir Defteri, 113.
 İvranya, 396.
 — Tahrir Defteri, 113.
 iydiyye ve hedâyâ defteri, 275.
 İzdin
 — Ahkâm Defteri, 30.
 — Tahrir Defteri, 113.
 izdivaç, 352.
 izinler, 392.
 İzmir
 — Gümrüğü, 183.
 — haritası, 423.
 — Kurşun Madeni, 318.
 —, mukâtaa, 169.
 — Tahrir Defteri, 113.
 —'in asansörden görünüşünü havî kartpostal, 430.
 İzmirlik Tahrir Defteri, 114.

İzmit, 348.
 — Ahkâm Defteri, 27.
 — Ayniyât Defterleri, 204.
 —'den yapılan askerî sevkîyata dair kuvve cedvellerini havî defter, 431.
 — mutasarrıflığı haritası, 424.
 —, plân-proje ve krokiler, 426.
 — Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 218.
 — vilayet bütçesi, 321.
 İznebol Tahrir Defteri, 114.
 izn-i seffine (sefâyin), 42, 328.
 — defterleri, 41, 42, 190.
 İznik (İznikmid), 304.
 — Tahrir Defteri, 114.
 —, Mukâtaa Defteri, 177.
 İzvornik
 — Ahkâm Defteri, 26.
 — haritası, 422.
 —, has ve timar kayıtları, 53.
 — Tahrir Defteri, 114.
 — Tahvil Defteri, 70.
 —, timar, 59.
 — Timar Defteri, 62.
 İzzet Mehmed Paşa, Sadrazam, 90.
 İzzet Paşa (Şamlı), 363.
 İzzî Süleyman Efendi, Reisülküttab, 63.

J

jandarma, 349, 380, 383, 402.
 — alay erkânı, 225.
 — Alayı, 249, 265.
 — dairesini gösterir fotoğraf, 427.
 — kumandanlıkları, 407.
 — Kumandanları Mektebi (Üsküp), 429.
 — Müşiriyet ve Kumandanlığı, 400.
 — Müşiriyet ve Kumandanlığı evrakı, 402.
 —, taltifat, 322.
 — tensikâtı, 221, 373, 400, 404, 407.
 — teşkilatı, 400, 404.
 Jejne (Rjana) Tahrir Defteri, 124.
 Jivko Tsukiç adlı Sırb'a ait pasaport, 430.

Jobçe Ahkâm Defteri, 26.
Jopanyaç Ahkâm Defteri, 26.
Journal de Constantinople gazetesi, 397.
jurnal(ler), 48, 49, 224, 225, 233, 361, 362, 366, 367, 369, 425.
— defterleri, 211, 240, 272, 373.
— memurları (Anadolu), 218, 219, 220.

K

Kabakoz Tahrir Defteri, 114.
kabine(ler), 318.
— değişikleri, 392.
kabuller, 391.
kaçakçı ve askerlerin resmi, 429.
kaçakçılık, 349.
kadı, 71.
—lık tevcihâtı, 58.
kadın efendiler, 318.
kadınlara verilen taltifatlar, 320.
Kafkasya, plân-proje ve krokiler, 426.
Kaftancıbaşı, 181.
kâğıt, 150.
— Emini, 150, 151.
kâğıtçıbaşı, 143, 150, 151.
Kağızman (Kuzey ve Güney) Tahrir Defteri, 114.
kaht felâketi (İrlanda), 395.
Kâhta (Gâhta) Tahrir Defteri, 114.
kahve, 183.
— defteri, 274.
— rûsûmu, 138.
— rûsûmu defterleri, 269.
kâime defteri, 157, 274.
kâinât haritası, 421.
Kakun Tahrir Defteri, 114.
Kal'abend
— defterleri, 42, 43.
— Kalemî belgeleri, 282, 284.
Kal'a-i Sultaniye, 348.
— Ahkâm Defteri, 27, 29.
Kalairita Tahrir Defteri, 118.
Kalamata Tahrir Defteri, 114.

kale(ler), 149, 291, 295.
— in yıllık muhasebeleri, 138.
— muhafızı (mustahfızânı), 72, 276.
— mustahfızânı tatbik mühürleri defteri, 274.
— plânları, 425.
Kalecik Tahrir Defteri, 114.
kalem, 150.
— nizamnâmesi, 50.
Kalem-i Mahsus, Dahiliye Nez., 240.
— Müdüriyeti belgeleri, 374.
Kalem-i Mahsus Müdürlüğü, Hariciye Nez., 387.
Kalem-i Maliye, 304.
Kalemiye Dairesi
— belgeleri, 301.
— defterleri, 171.
kalemiye resmi, 171, 301.
Kalkandelen Tahrir Defteri, 114.
Kalonya
— Ahkâm Defteri, 27.
— Tahrir Defteri, 114.
Kaloyan Tahrir Defteri, 114.
kalyon(lar), 294.
— halifesi, 148.
— kâtibi defterleri, 148, 149.
Kamâme, 39, 40.
— defteri, 51.
Kamaniçe
— hazinesi, 152.
— Tahrir Defteri, 114.
Kambiyo Defteri, 273.
Kâmil Kepeci Tasnifi
— defterleri, 267, 268, 269, 270.
— Kataloğu, 5.
Kâmil Paşa (Sadrazam), 361, 363, 364.
— evrakı, 361, 364.
—'nın fotoğrafı, 430, 431.
Kân Tahrir Defteri, 114.
Kanad Tahrir Defteri, 114.
Kanada haritası, 421.
Kandıra Tahrir Defteri, 114.
kandillerde camilerin ışıklandırılması, 382.
Kandiye, 396.
— Ahkâm Defteri, 27.
— Tahrir Defteri, 114.

Kangal Ahkâm Defteri, 31.
 Kaniye, timar, 58.
 kantar resmi, 172, 253.
 kanun, 193, 198, 385.
 —ları havî defterler, 236.
 — ve nizamât irâdeleri, 316.
 — ve nizamnâme sûreti, 364.
 — ve Nizâm-ı Esnaf Defteri, 272.
 Kanun-ı Esasî, 320.
 Kanun-ı Kalemîye Defteri, 50.
 kanunnâme, 86, 331.
 —i arazi, 50.
 —i askerî, 43.
 —i askerî defterleri, 43.
 Kapı (Bâbüssaâde) Ağası, 243.
 Kapı Kethüdâları, 205.
 Kapı Kethüdâlıkları, 405.
 Kapıcıbaşılık Defteri, 50.
 kapıcılar, 73, 76.
 Kapıkulu
 — askerleri, 149.
 — efradı, 178.
 — Ocağı, 180.
 — süvari bölükleri, 72.
 — süvarileri, 305.
 kapitülasyonların lağvı, 389.
 kaptanpaşa, 149, 179, 248.
 — eyaleti, 174, 303.
 kaptan-ı (kapudân-ı) deryâ, 359.
 — (Mensuhât) Kalemî belgeleri, 303.
 — (Mensuhât) Kalemî defterleri, 173.
 Kapulubük Tahrir Defteri, 114.
 Kara Kilise Ahkâm Defteri, 28.
 Kara Mustafa Paşa Evkâfı Defterleri, 168.
 kara ve deniz kazaları, 352.
 Karabağ Tahrir Defteri, 106.
 Karacadağ Tahrir Defteri, 114.
 Karacakoyunlu Tahrir Defteri, 114.
 Karacaşehir Tahrir Defteri, 114.
 Karadağ Berat-ı Ahkâm Defteri, 36.
 Karadağ, 72, 322, 326.
 — haritası, 421.
 —, plân-proje ve krokiler, 426.
 — Tahrir Defteri, 114.

Karadeniz Boğazı'nda Telli mevkiinde denemeleri
 yapılan projektörlerin albümü, 432.
 Karadeniz ve Tuna nehri demiryolu,
 nizamnâme, 50.
 Karadonlu Tahrir Defteri, 114.
 Karaferye Tahrir Defteri, 114.
 Karagöz Yörükleri (Tanrıdağı) Tahrir Defteri, 129.
 Karahalil Tahrir Defteri, 114.
 Karahisar Tahrir Defteri, 114.
 Karahisar-ı Sahib, 348.
 — Ahkâm Defteri, 26.
 — Cebelü Deteri, 65.
 — Tahrir Defteri, 114.
 — Timar Defteri, 62.
 Karahisar-ı Şarkî
 — Ahkâm Defteri, 27, 31.
 — livası müstahfızları, 60.
 — Tahrir Defteri, 115.
 — Timar Defteri, 64.
 Karaisalı
 — Ahkâm Defteri, 26.
 — Tahrir Defteri, 115.
 Karaköy Tahrir Defteri, 115.
 Karaman
 — Ahkâm Defteri, 27, 29.
 — Mukarrer Defteri, 58, 59.
 — Müttekâidîn Cebelü Defteri, 63.
 —, sefere gelmeyenlerin kayıtları, 59.
 —, sipahi ve çavuş yoklaması, 54.
 — sipahileri, 54.
 — Tahrir Defteri, 115.
 — Tahvil Defteri, 69, 70, 71.
 —, timar, 59.
 — Timar Defteri, 61, 62.
 — Timar Kayıtları, 57.
 —, Van Seferi'ne katılmayan sipahilerin
 esamisi, 54.
 — yoklama defteri, 61.
 Karamürsel
 — Ahkâm Defteri, 29.
 — Tahrir Defteri, 115.
 karantina(lar), 248, 394.
 — Defteri, 50, 208.
 — Nezareti, 247.

- Nezareti Defterleri, 271.
- Nizami, 328.
- resmi, 253.
- Karapınar Tahrir Defteri, 115.
- Kararnemeler Kataloğu, 438.
- Karasi, 348.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - Timar Defteri, 62.
- Karasu
 - Tahrir Defteri, 115.
 - üzerinde inşa olunan köprünün resmi, 429.
- Karataş Tahrir Defteri, 115.
- Karayazı Tahrir Defteri, 115.
- Karayî Defteri, 39.
- karayolu, 190.
- Kareşüveyk Ahkâm Defteri, 31.
- Karesi 435.
 - Ahkâm Defteri, 26.
 - Boraksit Madeni, 318.
 - ve Hüdavendigar Mevcudât Defteri, 54.
 - Cebelü Defteri, 64.
 - Tahrir Defteri, 115.
 - , timar, 59.
 - Vilayet Bütçesi, 321.
- Karinâbâd, 396.
 - Tahrir Defteri, 115.
- Karine Ahkâm Defteri, 27.
- Karınova Tahrir Defteri, 115.
- Karlî Tahrir Defteri, 115.
- Karlîli
 - Ahkâm Defteri, 30.
 - Tahrir Defteri, 115.
 - Timar Defteri, 66, 67.
- Karpas, 262.
- Kars, 295.
 - Ahkâm Defteri, 26.
 - Cebelü Defteri, 63, 65.
 - , mukarrer defteri, 58.
 - Tahrir Defteri, 115, 120.
 - Timar Defteri, 64.
 - Yerli Kulu askerleri yoklaması, 160.
- Kars-ı Zül-Kadriye
 - Ahkâm Defteri, 29.
 - Tahrir Defteri, 115.
- Kartal Ahkâm Defteri, 29.
- Kartine (Mora) Tahrir Defteri, 115.
- karye resmi, 253.
- kasab, 156.
 - başı, 145, 299.
- Kasaba Tahrir Defteri, 115.
- Kasabbaşılik, 142, 143, 299.
 - defterleri, 166, 167, 270.
 - Kalemî, 144.
- kasr-ı yed resmi, 253.
- Kasıklı Tahrir Defteri, 115.
- Kastamonu, 152, 219, 327, 348, 358.
 - Ahkâm Defteri, 26.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - Cebelü Defteri, 64, 65.
 - haritası, 424.
 - Kömür Madeni, 318.
 - mukâtaa Defteri, 160.
 - , plân-proje ve krokiler, 426.
 - Tahrir Defteri, 115.
 - , telgraf, 223.
 - Timar Defteri, 62, 63, 67.
 - , timar yoklaması, 55.
 - , timar, 60.
 - vilayet bütçesi, 321.
- Kastelbahri Tahrir Defteri, 116.
- Katana maden piyasası fiyatları, 394.
- Kâtib, 71, 73, 76, 158, 205.
- Kâtibân, Divân-ı Hümayûn, 61.
- katil, 383.
- katl ve sirkat, 203, 354, 355.
- Katolik
 - Ahkâm Defterleri, 39.
 - Berat Defterleri, 39.
 - meselesi, 326.
 - Patriklikleri, 38.
 - ve Musevî Defteri, 39.
- Kavala Tahrir Defteri, 116.
- Kavânîn, 320.
 - defterleri, 199, 200, 355.
 - ve nizam defterleri, 199.
 - ve nizamât, 349.
 - i muvakkata, 320.
- Kavurgalı Tahrir Defteri, 116.

- kayd-ı hayat, 301.
 Kayıili Tahrir Defteri, 116.
 kaymakam, 253.
 Kaymakamlık(lar), 319.
 — Mühimmesi, 8.
 Kayseri (Kayseriye), 348.
 — Ahkâm Defteri, 29.
 — Cebelü Defteri, 63, 66.
 — haritası, 423.
 — Tahrir Defteri, 116.
 —, timar yoklaması, 55.
 —, Van Seferi'ne katılmayan sipahilerin esamisi, 54.
 kaza teşkilleri, 377.
 kazanç vergisi, 254.
 kazaskerler, 162.
 kaza-yı berrî ve bahrî, 352.
 kazı
 — çalışmaları, 321.
 — denetlemesi sırasında çekilmiş fotoğraf, 430.
 Keban, 260.
 — Madeni, 152.
 — Madeni'nin masraf defteri, 261.
 Keksud Tahrir Defteri, 116.
 keçi, 156.
 Keçkemek Tahrir Defteri, 116.
 kefâlet senedâtı, 276.
 Kefe, 49, 177, 304.
 — Ahkâm Defteri, 30.
 — Mukâtaası, 170, 301.
 — Mukâtaası Kalemî belgeleri, 301.
 — Mukâtaası Kalemî defterleri, 171, 269.
 — Tahrir Defteri, 116.
 kefare çizyeleri, 172.
 Kelkit
 — Ahkâm Defteri, 32.
 — Tahrir Defteri, 116.
 Kelmeriye (Selanik) Tahrir Defteri, 109.
 Kemah
 — Ahkâm Defteri, 28.
 — Tahrir Defteri, 116.
 — Zeâmet ve Timar Defteri, 69.
 Kemal Paşa (damat), 363.
 kemer, 149.
 Kengiri (Çankırı)
 — Ahkâm Defteri, 26.
 — Cebelü Defteri, 64, 65.
 — Mukâtaa Defteri, 160.
 — Tahrir Defteri, 116.
 — Timar Defteri, 62, 67.
 —, timar, 59.
 —, yoklama defteri, 62.
 kereste
 — resmi, 253.
 — ve hatab defteri, 275.
 Kerkük Tahrir Defteri, 116.
 Kermud Tahrir Defteri, 116.
 Kermücek Tahrir Defteri, 116.
 Kerş Tahrir Defteri, 116.
 Kese Kalemî (Tahvil Kalemî), 52.
 Keskim Ahkâm Defteri, 28.
 Kesriye Hastanesi heyet-i sıhhiyesi ile hastalarının fotoğrafı, 427.
 Kestane Tahrir Defteri, 116.
 Kestel, 116.
 Kesterye Tahrir Defteri, 116.
 Keşan Tahrir Defteri, 116.
 keşif
 — defteri, 274.
 — müsveddeleri, 265.
 Keşiş, Tür-ı Sina, 38.
 Keşişlik Tahrir Defteri, 116.
 kethüdâ kâtibi, 289.
 Kethüdâ Kitâbeti Kalemî, 289.
 — defterleri, 92.
 Keyvenan Tahrir Defteri, 116.
 Kıbrıs, 217, 323, 340, 341, 358.
 — Ahkâm Defteri, 27.
 — Ayniyât Defterleri, 204.
 — Başpiskoposluğu, 38.
 — Emvâli Defterleri, 156, 157.
 — haritası, 424.
 — kaleleri, 156.
 — kaleleri defterleri, 157.
 — Kapı Kethüdâlığı, 399.
 — Kofla çiftliği, 156.
 — Muhasebeciliği, 398.

- Muhassılı Osman Ağa, 52.
- Mutasarrıflığı Arzuhal Kayıt Defteri, 262.
- Mutasarrıflığı belgeleri, 397.
- Mutasarrıflığı defterleri, 261, 262, 263.
- Mühimme Kısmı belgeleri, 284.
- Mühimmesi Kalemî, 282.
- şer'îye sicilleri, 442.
- Şikayeti Kalemî belgeleri, 282.
- Şikayeti Kısmı belgeleri, 284.
- Tahrir Defteri, 110, 116, 120.
- Timar Defteri, 62.
- Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.
- Kıbtîyân cizyesi, 164, 302.
 - defterleri, 173.
- Kınık Tahrir Defteri, 116.
- kır bekçileri ve reji kolcuları, 380.
- Kıraçova Tahrir Defteri, 116.
- Kırbulak-Pirlepe-Manastır yolu, 428.
- Kırçova
 - kazasını gösterir fotoğraf, 429.
 - Tahrir Defteri, 116.
- Kırım, 128, 282.
 - hanları, 179, 305..
 - Hanlığı, 323.
 - Hanlığı (Âmedî Kalemî) belgeleri, 288.
 - Hanlığı defteri, 43.
 - Hanlığı Kalemî belgeleri, 282, 285.
 - 'da Alupka kasabasına dair kartpostal, 431.
 - 'da Yalta kasabasına dair kartpostal, 431.
- Kırka Tahrir Defteri, 117.
- Kırkçeşme suyu, 277.
- Kırkkilise
 - Ahkâm Defteri, 30, 31.
 - Cebelü Deteri, 66.
 - Müttekâidîn ve Cebelü Defteri, 63.
 - Tahrir Defteri, 117.
 - Timar Defteri, 60, 68.
- Kırşehir (Kırşehir)
 - Cebelü Defteri, 63.
 - Tahrir Defteri, 117.
 - , sipahiyoklaması, 54.
 - , timar yoklaması, 55.
 - 'de açılan halk sergisine ait fotoğraflar, 431.
- kirtasiye, 296.
 - defteri, 273.
- kısa, 321, 328.
 - defterleri, 42, 194.
- kışla resmi, 430.
- Kışlak Emîni Defterleri, 167.
- Kışlak Emînliği, 299.
- kıyafet, 382.
- kız kaçırma, 382.
- Kız Rüşdiye Mektebi fotoğrafları, Yanya, 431.
- Kızılağaç Tahrir Defteri, 117.
- Kızılca (Tuzla) Tahrir Defteri, 117.
- Kızılhisar
 - Ahkâm Defteri, 30.
 - Tahrir Defteri, 117.
- Kızılöz Tahrir Defteri, 117.
- Kızkulesi Tahrir Defteri, 117.
- Kızırgan Tahrir Defteri, 117.
- Kigalık
 - Kıtası, 208.
 - Kıtası defteri, 50.
 - meselesi, 326.
- Kıgı
 - Ahkâm Defteri, 28.
 - Tahrir Defteri, 117.
- Kılâr-ı Âmire için zahire mübâyaası, 275.
- Kilef Tahrir Defteri, 117.
- kiler, 304.
 - hizmetçisi, 178.
- Kili, 158.
 - ve Akkirman, 294.
 - ve Akkirman Mukâtaası defterleri, 159.
- Kilidbahir Tahrir Defteri, 117.
- Kiliğra Tahrir Defteri, 117.
- Kilis
 - Ahkâm Defteri, 28.
 - Cebelü Deteri, 65.
 - Tahrir Defteri, 117.
 - , timar, 60.
- kilise(ler), 30, 178, 284, 304.
 - arasındaki çekişmeler, 404, 406.
 - defterleri, 39, 188, 189, 225.
 - inşaları, 376.
- Kilisli Muallim Rifat, 411.
- Kirijer, İngiliz General, 86.

Kırmanşah

- haritası, 421.
- Tahrir Defteri, 117.

Kirmasti Tahrir Defteri, 117.

Kırpas Tevziatı Defteri, 276.

kisve bahaları, 142.

kitap, 233.

Kladani Ahkâm Defteri, 26.

Klis (Bosna)

- Tahrir Defteri, 117.
- Tahvil Defteri, 70.
- , timar, 59.

Klivaç Ahkâm Defteri, 26.

Klopotnik Tahrir Defteri, 117.

Koburg, Prens, 86.

Kocacık Yörükleri Tahrir Defteri, 117.

Kocaeli

- Ayniyât Defterleri, 204.
- Tahrir Defteri, 117.
- Timar Defteri, 60.

Koçanya Tahrir Defteri, 117.

Koçhisar Tahrir Defteri, 117.

Kofla Çiftliği, Kıbrıs, 156.

kolera, 396.

- felâketi (İstanbul), 395.

Kolorado haritası, 421.

Komanat Tahrir Defteri, 117.

Komanova-Palanga yolu, 427.

komiserlikler, 369.

Komisyon(lar), 369.

- Kalemi, 239.
- mazbataları, 363.
- ve meclisler, 363.
- a ait defterler, 212.
- ı mahsus, 239, 240.

Komitacılara ait Manastır'da çekilen fotoğraf, 432.

Komitacıların toplu fotoğrafı, 432.

komite(ler), 400, 405.

- fotoğrafı, 432.

Komodorluk, 441.

Konar Tahrir Defteri, 117.

Konferanslar, 321, 350.

Kongre ve Konferanslar, 321, 350.

Koniça Ahkâm Defteri, 26.

Koniye Tahrir Defteri, 117.

konsolos(lar), 84, 86, 264, 328, 400, 404, 405.

- tayinleri, 329.

konsolosluk, 194, 388, 392, 401, 403.

- defteri, 34, 37.
- görevlileri, 388.
- heyetleri ile temsilciliklerine ait meseleler, 392.

Konya, 348, 358.

- Ahkâm Defteri, 29.
- idarî adlî işleri, 204.
- haritası, 424.
- Cebelü Defteri, 63.
- , Sipahi yoklaması, 54.
- sulama projesi, 394.
- Tahrir Defteri, 117.
- , telgraf, 223.
- Temettuât Defteri, 254.
- Timar Defteri, 68.
- , Van Seferi'ne katılmayan sipahilerin esamisi, 54.
- Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.

Kopan

- Tahrir Defteri, 118.
- Timar Defteri, 59.

Kore haritası, 421.

Korintos (Mora) Tahrir Defteri, 115, 118.

Korita Tahrir Defteri, 118.

Koron Tahrir Defteri, 118.

Kosova, 264, 265, 266, 358, 407.

- Cerâim Defteri, 265.
- cerâim ve mahkeme cetvelleri, 265.
- evrakı, 401, 403.
- haritası, 422.
- , plân-proje ve krokiler, 426.
- , telgraf, 224.
- Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.

Kostaniça Ahkâm Defteri, 26.

Kostanta Beyi Ahmed Bey, 327.

Kosun Tahrir Defteri, 118.

Kotur Tahrir Defteri, 118.

Kovacık Tahrir Defteri, 118.

Koyulhisar

- Ahkâm Defteri, 31.

— Tahrir Defteri, 118.
Koyun Adası Tahrir Defteri, 106, 118.
koyun, 156, 166, 174, 176.
— eti, 176.
— postu, 153.
Kozan Ahkâm Defteri, 26.
Kozana, 396.
Kozeli Tahrir Defteri, 118.
Koznik Tahrir Defteri, 118.
Kozyaka Tahrir Defteri, 118.
Kökânas Tahrir Defteri, 118.
Kökas Tahrir Defteri, 118.
köle ticaretinin men'i, 386.
kömür, 153.
— madeni (Kastamonu), 318.
— madenleri (Ereğli), 319.
Köprü Ahkâm Defteri, 31.
köprü, 149, 394.
— fotoğrafları, 319, 426, 427, 428, 430, 432.
Köprü Tahrir Defteri, 118.
Köprübaşı Mevkii, 75.
Köprülü Tahrir Defteri, 118.
Köstence, 426.
— Limanı Kumpanyası, nizamnâme, 50.
Köstendil, 396.
— Ahkâm Defteri, 31.
—, Cebelü bedeli, 152.
— Cebelü Defteri, 65.
—, Mütেকâidîn ve Cebelü Defteri, 63.
— Tahrir Defteri, 118.
—, timar, 60.
köy bekçi fotoğrafı, 426, 430.
köy teşkili, 377.
Kral (Bosna) Tahrir Defteri, 118.
Kratorya Tahrir Defteri, 118.
Kratova 158, 396.
— Madeni'nin Masraf Defteri, 261.
— Tahrir Defteri, 118.
Krilova Tahrir Defteri, 118.
krokiler, 419, 425.
Krom Madeni (Denizli), 318.
— (Menteşe), 318.
Krupa Ahkâm Defteri, 26.
Kucacık Tahrir Defteri, 118.

Kudüs, 327, 348.
— Ahkâm Defteri, 31.
— Ermeni Patrikliği, 38.
— haritası, 424.
—, plân-proje ve krokiler, 426.
— Rum Patrikliği, 38.
—, Surre Defterleri, 244.
— Tahrir Defteri, 118.
—, telgraf, 223.
— Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
Kulp
— Ahkâm Defteri, 27.
— Tahrir Defteri, 118.
Kumandanlık(lar), 221, 264.
Kumanova, 396.
kumaş, 88, 162.
Kumkapı, 155.
kundaklama, 404, 407.
Kupon İdâresi, 405.
Kurd Deresi (Manastır) üzerinde inşa
olunan köprülerin resmi, 428.
kurenâ, 364.
Kureyş-özü Tahrir Defteri, 118.
Kuri-i Hümayûn Defteri, 273.
Kurşun Madeni (İzmir), 318.
Kurşunlu Tahrir Defteri, 118.
Kuruçay Ahkâm Defteri, 28.
Kusun Tahrir Defteri, 118.
Kuştımur Tahrir Defteri, 118.
kutlama(lar), Hariciye Nezareti Belgeleri,
317, 391.
Kuvâ-yı Milliye faaliyetleri, 374, 383.
Kuzeyalbert Tahrir Defteri, 118.
Kuzeypenbik Tahrir Defteri, 118.
Kuzican Ahkâm Defteri, 28.
Küçük Ardahan Tahrir Defteri, 118.
Küçük Çekmece Ahkâm Defteri, 29.
Küçük Evkâf Kalemî
— belgeleri, 301.
— defterleri, 172.
Küçük Kale Kalemî, 160.
— belgeleri, 295.
— defterleri, 161, 269.
Küçük Kale Tezkireciliği, 179.

Küçük Muhasebe Kalemî, 172.
 Küçük Ruznamçe, 179.
 — Kalemî belgeleri, 296.
 — Kalemî defterleri, 162, 268.
 — rûûsları, 73.
 küçük sanayi, 394.
 kükürt, 153.
 Künye Defteri, 225.
 Küpdere Tahrir Defteri, 118.
 Küpeli Tahrir Defteri, 118.
 Kürdistan
 — Ayniyât Defterleri, 203.
 — meselesi, 326.
 Küre Tahrir Defteri, 119.
 Küre-i Nühas, 152.
 — Madenî'nin masraf defteri, 261.
 kürek cezası, 203.
 Kürekçiyân Defteri, 273.
 kürk, 296.
 Kütahya, 304, 348.
 — Ahkâm Defteri, 26.
 — Cebelü Defteri, 64, 66.
 — haritası, 424.
 —, mukâtaa, 177.
 —, sipahi yoklama defteri, 54.
 —Tahrir Defteri, 119.
 —Timar Defteri, 62.
 Kütübhâne Defteri, 273.
 Küveyt, 321.
 Kwang-Tung haritası, 421.

L

Ladik Ahkâm Defteri, 31.
 Ladişe Ahkâm Defteri, 27.
 lağımçı, 68.
 — defteri, 274.
 —, tahvil defteri, 71.
 Lahay Konferansı, 389.
 Lahsa, 179, 295.
 —, Yerli Kulu askerleri yoklaması, 160.
 Laleli Evkâfı, 300.
 — defterleri, 168.

Lando, siyâsî meseleler, 321.
 Lapseki Ahkâm Defteri, 27.
 Larendi Tahrir Defteri, 119.
 Latin
 — Patrikliği defterleri, 39.
 — reayâ, 326.
 lâyiha(lar), 363, 364, 385.
 Lazkiye haritası, 423.
 Lecun Ahkâm Defteri, 31.
 Lefke, 262.
 Lefkoşe, 398.
 — Ahkâm Defteri, 27.
 — Tahrir Defteri, 119.
 Legion d'Honneur nişanı (Abdülaziz'e tevcih olunan), 397.
 Leh
 — Musâleha Protokolü, 85.
 — Tahrir Defteri, 119.
 Lehistan, 33, 351.
 — Ahidnâmesi Defteri, 36.
 —, hudut tashihi, 86.
 Lemberd Tahrir Defteri, 119.
 Leskofça, 396.
 — Tahrir Defteri, 119.
 Letonya, 351.
 Levâzım İdaresi, Dahiliye Nezareti, 240.
 levâzımât, Masârifât Muhasebeciliği defterleri, 252.
 Levent Çiftliği Teşkilatı, 66.
 levha, 425.
 Lice Ahkâm Defteri, 28.
 liman(lar), 190, 318, 441.
 — riyaseti, 398.
 —a gelen ve giden yolcu sayıları, 373.
 Limanhisar Tahrir Defteri, 119.
 Limason (Limasol), 262, 398.
 — Tahrir Defteri, 119.
 Limni Ahkâm Defteri, 27.
 Limnos Tahrir Defteri, 119.
 Lipova Tahrir Defteri, 119.
 Litova Tahrir Defteri, 119.
 Livadya (Livâdiye)
 — Ahkâm Defteri, 30.
 — Tahrir Defteri, 119.

Livâna Tahrir Defteri, 119.
 Live Tahrir Defteri, 119.
 Liverpool, plân-proje ve krokiler, 426.
 Liyâkat Madalyası Defterleri, 225.
 Liyobuşka Ahkâm Defteri, 26.
 Lomniç Tahrir Defteri, 119.
 Londar Tahrir Defteri, 119.
 Lori Tahrir Defteri, 119.
 Lubin Ahkâm Defteri, 26.
 Luristan Tahrir Defteri, 119.
 Lübnan, 217, 323, 326, 340, 341, 350.
 —, telgraf, 223.
 — Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
 Lühûm ve Bedel-i Tayinât Defterleri, 204.

M

maâbir, 245.
 Maârif, 205, 206, 207, 208, 214, 319, 341, 344,
 350, 357, 366, 412.
 — irâdeleri, 316.
 — Nezareti, 369, 399.
 — Nezareti Defterleri, 250.
 — Nişanı Esâmî, 197.
 — Nişanları Irâde Kayıtları, 226.
 —i Umumiye Nezareti, 233.
 Maarra Tahrir Defteri, 119.
 Maarretü'n-Numan Ahkâm Defteri, 28.
 maaş(ât), 160, 162, 177, 273.
 — defterleri, 190, 210.
 — Masârifât Muhasebeciliği defterleri, 252.
 — talepleri, 400.
 — ve salyâne ve aylık defteri, 272.
 — ve masârifât-ı yevmiye defteri, 275.
 Mâbeyn(-i Hümayûn), 264, 362, 363, 366, 369.
 — başkâtibi, 234.
 — Başkitâbeti, 235, 369.
 — cetvelleri, 369, 370.
 — Daire-i Kitâbeti'nin Vezâifine Dair
 Nizamnâme, 235, 370.
 — defterleri, 236.
 — erkânı ve Saray görevlileri, 369.
 — irâdeleri, 316.

— Müşiriyeti, 369.
 — Müşirliği, 370.
 — Mütercimliği, 369.
 — zimmet defteri, 236.
 Macar Mültecilerin Mürettebatı Defteri, 276.
 Macaristan
 — Millî Arşivi'nde Bulunan Türk Tarihi ile
 İlgili Belgeler, 442.
 — Seferi, 91.
 — Tahrir Defteri, 119.
 Maçın, 158.
 madalya, 198, 210, 225, 377, 392.
 — defter(ler)i, 195, 210, 225.
 — ecnebî esâmî defteri, 197.
 — i'tası, 374.
 — kayıtları, 226.
 — tevcihleri, 386.
 — ve nişan beratları, 225.
 — ve nişan defterleri, 226.
 — ve nişanlar, 319.
 maden(ler), 318, 394.
 — arama izinleri, 394.
 — işletme imtiyazı, 189.
 — piyasası fiyatları, 394.
 — ve Güherçile Defteri, 275.
 —in Masraf Defterleri, 261.
 Maden Kalemi, 164, 172, 179.
 — Defterleri, 269.
 — İstanbul Gümrüğü Defterleri, 269.
 maden mukâtaası, 172.
 — belgeleri, 302.
 — Kalemi Defterleri, 172.
 madencilik, 190.
 Magley Ahkâm Defteri, 26.
 Magosa, 262, 398.
 — Tahrir Defteri, 120.
 mahallî idareler, 435.
 mahbûsîn defteri, 276.
 mâhiye, Masârifât Muhasebeciliği Defterleri, 252.
 mahkeme(ler), 230, 353.
 —i İbtidâiye, 230.
 —i İstinâf, 205, 230.
 —i Nizâmiye, 230.
 —i Temyiz, 229, 337.

- i Ticâret Riyaseti, 398.
- mahkûmlar, 148, 284, 407.
 - ın yiyecekleri, 318.
- mahlûlât
 - defteri, 61, 269, 272.
 - ve muhtelif defteri, Özi, 59.
- mahlût defter, 49.
- mahlûta
 - mühimesi, 18, 51.
 - i kuyûd defteri, 34.
- Mahmud Celâleddin Paşa, 363.
- Mahmud I, 409.
- Mahmud II, 261, 409.
- Mahmud Nedim Paşa, 363.
- Mahmud Paşa, 88.
- Mahmud Paşa Tahrir Defteri, 111.
- Mahmud Şevket Paşa, 233.
- Mahmudlar Tahrir Defteri, 120.
- Mahmut Paşa-yı Velî Evkâfı, 168, 300.
- mahsulât, 251.
 - defterleri, 272.
- mahzar, 143.
- mahzen defterleri, 5.
- makalât-ı muntehabe ve şiir defteri, 274.
- Makedonya, 364, 402.
 - Devlet Arşivi'ndeki Osmanlı Evrakı, 442.
- Makri Timar İcmal Defteri, 60.
- Makşa Ahkâm Defteri, 27.
- maktuât defteri, 275.
- Makû Tahrir Defteri, 120.
- Malakas Tahrir Defteri, 120.
- Malatya
 - Ahkâm Defteri, 29.
 - Cebelü Defteri, 63, 65.
 - Tahrir Defteri, 120.
 - Timar Defteri, 65.
- Malazgirt
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 120.
- mâl-ı maktû, 253.
- malî, 341.
 - konular, 367.
 - nizamnâmeler, 256.
- sıkıntılar karşı tedbirler, 364.
- mâlikâne
 - beratları, 142, 299, 415.
 - defteri, 273.
 - Halifeliği, 143.
 - halifesi, 142, 146, 147, 268.
 - Kalemi, 142.
 - mukâataaları, 171.
 - resmi, 253.
- Maliye, 203, 205, 206, 207, 208, 214, 319, 325, 344, 349, 357, 403, 410, 412.
 - bütçesi, 273.
 - defteri, 276.
 - , Gelen-Giden defteri, 222.
 - hazînesi, 250, 258, 367.
 - irâdeleri, 316.
 - Kalemi, 166.
 - Kalemi Defterleri, 268.
 - Katipleri Defterleri, 49.
 - Kısmî Defterleri, 251.
 - Kısmî Müteferrik Defterleri, 256.
 - Komisyonu, 216, 407.
 - Kupon İdâresi, 405.
 - , memurîn taltifatı, 320.
 - takrirleri, 276.
 - , Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 221.
 - ve Harcırah Defteri, 276.
- Maliye Nezareti, 250, 369, 399.
 - defterleri, 250, 255, 256.
- Maliye'den Müdevver Defterler, 270, 271.
 - Kataloğu, 5.
- Malkara Tahrir Defteri, 120.
- Malta
 - plân-proje ve krokiler, 426.
 - Seferi, Tahvil Defteri, 49, 68.
- Mamervan (Kars) Tahrir Defteri, 120.
- Mâmuretü'l-Azîz, 219, 348.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - haritası, 424.
 - , telgraf, 223.
- Mana Tahrir Defteri, 120.
- manastır, 178, 304.
 - görevlileri, 392.
 - resimleri, 426.

- Manastır, 221, 264, 265, 266, 407, 428.
— Ayniyât Defterleri, 204.
— cerâim defteri, 265.
— evrakı, 401.
— Guraba Hastanesi'nin fotoğrafları, 430.
— haritası, 422.
— hesâbât defteri, 265.
— mahkeme kayıt defteri, 265.
— posta defteri, 266.
—, komitacılara ait fotoğraf, 432.
— Tahrir Defteri, 120.
—, telgraf, 224.
—'da bir askerî töreni gösterir fotoğraf, 429.
—'da bir kışla resmi, 430.
— -Ekşisu-Florina yolu, 428.
— -Selânik yolu, 428.
— -Serfiçe-Alasonya yolu, 428.
— -Yanya yolu, 427, 428.
- Manavaşya Tahrir Defteri, 120.
- Manavgat Tahrir Defteri, 120.
- Mancınık Tahrir Defteri, 120.
- mânde defteri, 59.
- Manisa Tahrir Defteri, 120.
- Mansûre
— defteri, 277.
— Defterdarlığı, 158.
— süvarisi, 68.
- Manye Tahrir Defteri, 120.
- Maran Ahkâm Defteri, 28.
- Maraş, 327, 348.
— Ahkâm Defteri, 28, 29.
— haritası, 423.
—, cebelü bedeli, 152.
— Cebelü Defteri, 63, 64, 65.
— mukarrer defteri, 58.
— Tahrir Defteri, 120.
— Tahvil Defteri, 69, 71.
— Timar Defteri, 53, 58, 61, 63, 65, 66.
— Vilayet Bütçesi, 321.
- Mardin
— Ahkâm Defteri, 28.
— Tahrir Defteri, 120.
— Timar Defteri, 54.
— ve Nusaybin Mukâataşı, 299.
— ve Nusaybin Mukataaları Defterleri, 168.
- Margılıç Tahrir Defteri, 120.
- Marmara Ahkâm Defteri, 27.
- Maruzat Defterleri, 228, 236.
— Fihristi, 234.
- Maruzat Kayıt Defterleri, 236.
- maruzat-ı rikâbiye, 338.
— Dairesi, 370.
- Masârifât Defter(ler)i, 88, 251, 273.
- Masârifât Muhasebeciliği Defterleri, 140, 252.
- Masârifât Muhasebesi Defterleri, 269.
- Masârifât Nâzırlığı, 157.
- Masraf-ı Şehriyârî
— Kalemi belgeleri, 302.
— Kalemi defterleri, 173.
— kâtibi, 173, 302.
- Mastura Tahrir Defteri, 120.
- Matbâh(-ı Âmire), 142, 144, 145, 178, 304.
— âmiri, 302.
— Emaneti, 144.
— emini, 142, 173.
— masrafı defteri, 275.
— defteri, 274.
— görevlileri, 178.
— ve kiler defterleri, 146, 270.
- matbû eserler, Yıldız Tasnifi, 236.
- matbuât, 349, 350, 373.
— -ı Dahiliye Müdüriyeti, 239.
- mazbata
— defteri, 49.
— sureti defteri, 234.
- ma'zûlîn, 205, 357.
— defteri, 210.
- meâdin, 208, 214, 245, 318, 357, 410.
— defteri, 51.
— Müdüriyeti, 245.
— ve Orman irâdeleri, 316.
- Meâdin Nezareti
— defterleri, 245.
—'ne ait belgeler, 393.
- Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler Müdüriyeti Belgeleri, 379.
- Mebus Seçilme Kanunu, 320.
- Mecâlis-i Âlî-i Memûriyet, 359.

Mecelle, 320.

Mecengered (Mecinker) Tahrir Defteri, 120.

Mecidî

- askerî nişanı defteri, 197.
- atik ecnebî defteri, 196.
- beşinci rütbe defteri, 196.
- ecnebî esâmî defteri, 197.
- mülkiye ve ilmiye esâmî defteri, 197.
- nişanı, 196, 226.
- nişanı esâmî defteri, 210.
- nişanı mülkiye esâmî, 226.
- tebea-i ecnebiyye nişan berat defteri, 196.
- ve Osmanî ecnebî esâmî defteri, 197.
- ve Osmanî nişanı defterleri, 195.

Mecidözü

- Ahkâm Defteri, 31.
- Tahrir Defteri, 120.

Meclis(ler), 205, 363.

- i Ahkâm-ı Adliye, 228, 231.
- i Âlî-i Hazâin, 221.
- i Âyân, 214.
- i Has, 359.
- i Hass-ı Vükelâ, 359.
- i icraat ve Tanzimat defteri, 232.
- i İdare, 245.
- i Mebusan, 214, 357.
- i Millî-i Osmanî, 350.
- i Muvakkat, 203.
- i Tanzimat defterleri, 232.
- i Temyiz, 398.
- i Umûr-ı Nâfia, 245.

Meclis-i Âli-i İcraat, 212.

- mazbata ve müzekkire defteri, 221.

Meclis-i Âlî-i Tanzimat, 228, 231.

- ve Mezâbit, 221.

Meclis-i Mahsus, 187, 221.

- irâdeleri, 312, 316.

Meclis-i Tıbbiye-i Mülkiye ve Sıhhiye-i Umumiye, 247.

Meclis-i Umumî, 318.

- irâdeleri, 316.

Meclis-i Vâlâ, 187, 222, 203, 334.

- aynen kayıt defterleri, 228.
- defterleri, 228.

- evrakı, 355, 356.

- hülâsa defterleri, 228.

- irâdeleri, 312.

- mazbataları, 333.

- Riyâseti belgeleri, 353.

- Riyaseti defterleri, 227.

- yazışmalarına ait belgeler, 335.

- yı Anadolu, 203.

- yı Rumeli, 203.

Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye, 228, 229.

- reisi, 359.

Meclis-i Vükelâ, 222, 237.

- âzâsı, 359.

- Dahilî Nizamnâmesi, 365.

- heyeti, 359.

- mazbataları, 359, 360, 362.

- ve maruzat başkâtibi, 338.

- ve Maruzat Kalemi, 338.

- yazışmaları, 339.

Mecmua(lar), 372, 385.

medrese(ler) (medâris), 81, 82, 83.

- i Âsitâne-i Aliyye, 83.

- i Edirne Rûûsu, 83.

- i Edirne ve Bursa, 81, 83.

Medine(-i Münnevver), 120, 167, 169, 244, 348.

- Evkâfı, 299, 300.

- Evkâfı Defteri, 168.

- Vakfı, 120.

- ve Mısır Evkâfı, 167, 299.

Meduş Tahrir Defteri, 120.

Medveç Tahrir Defteri, 120.

mefruşat, 388.

- ve tamirat (Saray) defteri, 274.

Mehâkim

- i askeriye, 322.

- i kanuniye, 230.

Mehmed Ağa, Ser-kaftânî, 88.

Mehmed Ali Paşa, Mısır Valisi, 86, 363.

Mehmed I, 409.

Mehmed II, 409.

Mehmed III, 409.

Mehmed IV, 317, 409.

Mehmed V, 317.

Mehmed Paşa, Sadrazam, 75.

Mehmed Paşa, Satırcı, 75.
Mehmed Rüştü Paşa, Kaymakam, 91.
Mehmed Said Pertev Efendi, 238.
Mehmed Sırrı Efendi, Reisülküttab, 62.
Mehmed Vahid Paşa, 67.
mehter(ler), 73, 143, 305.
Mehterân ve Alem Cemaati (Saray) Mevâcibi Defteri, 276.
mehterhâne, 142.
Mekkâri Defterleri, 271.
Mekkârici Ücret Defteri, 276.
Mekkâricibaşı, 148, 303.
— defterleri, 148.
Mekke(-i Mükerreme), 120, 167, 169, 216, 244, 318, 363.
— emaneti, 204.
— haritası, 423.
— şerifliği, 323.
Meksika, 33.
— Ticaret Defteri, 36.
mekteb(ler) (mekâtib), 321, 376, 441.
— resimleri, 426, 427.
— -i Askeriye, 208, 216.
— -i Sanayi'nin resmi, Üsküp, 428.
— -i Tıbbiye, 205.
Mektubî Defterleri, Maliye Nez., 251.
Mektubî Kalemî, 224, 225, 267.
— belgeleri, Sadaret, 282, 288, 332.
— belgeleri, Hariciye Nez., 386.
— defterleri, 89.
— defterleri, Maliye Nez., 251.
— defterleri, Sadaret, 201.
—, Dahiliye Nez., 238, 240.
—, Deavî, 334.
—, Hariciye Nez., 386.
—, Meclis-i Vâlâ, 334.
—, Mühimme Odası, 333.
—, nezaret ve devâir, 334.
—, umum vilayet, 333.
—'nden yazılan mektupların müsveddâtı, 51.
Mektubî-i Sadr-ı Âlî Kalemî Defterleri, 90.
Mektum Mühimme, 17, 21.
Melbûsât Defteri, 273.
Melegübü (Derinkuyu) Tahrir Defteri, 120.

Melendos Tahrir Defteri, 120.
Malgave Tahrir Defteri, 120.
Melkid Rum Katolik Berat Defterleri, 38.
Melvan Tahrir Defteri, 120.
Memduh Paşa, 363.
memlaha resmi, 253.
Memleketeyn Nizamnâmesi, 50.
memur(lar) (memurîn), 241, 255.
— esâmî kayıt defteri, 210.
—, idarî - askerî, 252.
— Kalemî belgeleri, 383.
— maaşları, 367.
— Müdüriyeti, 240, 383.
— Mütferrikası, 224.
— nakil ve tayinlerine dair vukûât defteri, 225.
— Nişan ve Taltif, 320, 352.
— tayin ve azilleri, 373, 374, 377.
—, tayin ve maaş defteri, 225.
— ve Siciller Ahvâl Md., 240.
— Vilâyât Gelen Defteri, 218.
—ın muhakemesi, 228.
— -i Ecnebiyye, 352.
— -i Mülkiye Komisyonu, 212, 215, 240.
— -i Osmaniyye'nin tayin ve infisalleri, 352.
—in Azl ve Muhakemesi, 321.
Menâsıb
— defteri, 83.
— -ı divâniyye, 84.
— -ı divâniyye defteri, 83.
— -ı Hümayûn, 319.
— -ı mülkiye tevcihatı, 319, 320.
Menbie Ahkâm Defteri, 28.
Mendilcin Tahrir Defteri, 120.
Mendos Tahrir Defteri, 120.
Mengen Tahrir Defteri, 120.
Menküb Tahrir Defteri, 120.
Menlik Tahrir Defteri, 120.
Mensuhât (Kapudân-ı Deryâ) Kalemî
— belgeleri, 303.
— defterleri, 173.
Mensuhât Çiftlikleri, 303.
Mensuhât Defteri, 273.
Menşûr(-ı Hümayûn), 70, 72.
Menteşe, 169, 348.

- Ahkâm Defteri, 26.
- Cebelü Defteri, 66.
- haritası, 423.
- Krom Madeni, 318.
- Tahrir Defteri, 120.
- Timar Defteri, 59, 60, 62.
- Menzil
 - defterleri, 47, 176, 271.
 - Halifeliği, 175.
 - kayıtları, 174.
 - nizamnâmesi, 50.
 - teşkilatı, 175.
 - ve memurîn zahire tevzîi defteri, 275.
 - ve yol kalemi belgeleri, 282, 287.
- menzilhâne resmi, 253.
- Meraga Tahrir Defteri, 121.
- merasim(ler), 339, 363.
 - -i Teşrifâtiye, 352.
- Mercbeni-âmir Tahrir Defteri, 121.
- Mersin
 - Ahkâm Defteri, 26.
 - haritası, 423.
- Merzifon
 - Ahkâm Defteri, 31.
 - Tahrir Defteri, 121.
- Merzuman Tahrir Defteri, 121.
- mesâil-i hudûdiye, 326.
- Mesâil-i Mühimme İrâdeleri, 187, 325.
- Mesarye, 262.
- Mesbut Müdüriyeti, 240.
- meskene tecavüz, 407.
- Meskûkât Defteri, 274.
- meslek okulları, 394.
- Meşad Tahrir Defteri, 121.
- meşâyih, 157.
- Meşihat, 183, 205, 206, 207, 208, 214, 344, 399.
 - Dairesi, 366, 369.
 - irâdeleri, 316.
- Meşrûtiyet, 363.
- Metropolit(ler), 38, 178, 222, 264, 304, 395, 396.
- metrûkât, 362.
- mevâcib, 270.
 - defteri, 272, 276.
 - hesapları, 160, 161.
- Mevâdd-ı Askeriye, 20, 21.
- Mevcudât Defteri, Karesi ve Hüdavendigâr, 54.
- mevkûf akçe, 174.
- Mevkufat Kalemi, 166, 171, 177, 298.
 - belgeleri, 303.
 - defterleri, 174, 176, 268.
 - Ganem Kitâbeti defterleri, 268.
- Mevkufât ve Hazîne-i Mansûre defteri, 274.
- Mevlana Celaleddin-i Rumî evkâfı, 300.
- Mevsud Tahrir Defteri, 121.
- Meyafarikîn Ahkâm Defteri, 27.
- Meyane Tahrir Defteri, 121.
- meyhâne, 155.
- mezâhib, 349, 350.
- mezalim, 374.
- mezarlık, 39.
- mezat kâimesi, 143.
- mezbaha defteri, 274.
- mezhep çatışmaları, 373, 400.
- Mezistre
 - Ahkâm Defteri, 30.
 - Tahrir Defteri, 121.
 - Timar Defteri, 60, 62.
- Mezopotamya, 142.
- Mısır, 121, 179, 204, 217, 223, 286, 295, 327, 342, 350, 364.
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - belgeleri, 286.
 - cizyesi, 164.
 - evkâfı, 167, 299.
 - haritası, 421.
 - hazînesi, 152, 180.
 - irâdeleri, 187, 323, 324.
 - irsaliyesi, 286.
 - İşleri, 216.
 - Komiserliği, 215.
 - meselesi, 203, 220, 361, 365.
 - Mühimmesi, 22, 23, 40.
 - Ordu Mühimmesi, 16.
 - Patrikliği, 38.
 - taltifat irâdeleri, 187.
 - Tahvil Defteri, 69.
 - Valiliği Kalemi Belgeleri, 282, 286.
 - Valisi Mehmed Ali Paşa, 86.

- Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219, 220.
- , Yerli Kulu askerleri yoklaması, 160.
- Mısır Hidiviyeti, 217, 323, 340.
 - haritası, 425.
 - Hülâsa Defterleri, 217.
 - Tezâkir Defterleri, 217.
- Midhat Paşa, 361, 363.
- Midilli
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - , mukâtaa, 169.
 - Tahrir Defteri, 121.
 - Timar Defteri, 66.
- Midyat Ahkâm Defteri, 28.
- midye çıkarıcılığı, 172.
- Mihaliç (Mihaliççık) Tahrir Defteri, 121.
- Mihranî Tahrir Defteri, 121.
- Mihrişah Sultan Evkâfı Defterleri, 169.
- Mikail Tahrir Defteri, 121.
- Milan Tahrir Defteri, 121.
- Milano, 396.
- Milas Tahrir Defteri, 121.
- Millî Emlâk'tan devralınan
 - belgeler, 395.
 - defterler, 260.
- mimar, 162.
- Miralay Defteri, 61.
- Mirî
 - ağnâm defteri, 274.
 - arazi, 146.
 - tâyinât, 303.
- Misyaf Tahrir Defteri, 121.
- mîzan
 - rûsûmu, 170.
 - ı adl, 162.
 - ı harîr mukâtası, 160, 172.
- Modava Tahrir Defteri, 121.
- Mohaç Tahrir Defteri, 121.
- Moldavan, plân-proje ve krokiler, 426.
- Moldavya haritası, 421.
- Molova
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 121.
- Montenegro (Karadağ) haritası, 421.
- Mora, 161, 295.
 - Ahkâm Defteri, 29, 30, 31.
 - İskeleyi gümrüğü, 170.
 - Muhassıllığı, 152.
 - Vakası, 86.
 - Tahrir Defteri, 115, 118, 121.
 - Timar Defteri, 53, 62, 63.
- Moran Tahrir Defteri, 121.
- Mostar Tahrir Defteri, 121.
- Moton Tahrir Defteri, 121.
- Muaccelât Defteri, 272.
- muâfiyet ve imtiyazât, 410.
- muafiyet-i rûsûmiye, 321.
- muahedât ve ukûd-ı düveliyye, 319.
- Muâhede(ler), 331, 363, 389, 392.
 - defteri, 51.
 - ı umumî defter, 51.
 - tasnifi, 416.
- Muâhedenâme, 416.
- Muallim Cevdet Tasnifi Belgeleri, 411.
- Muallim Rifat, Kilisli, 411.
- Muamelât-ı Maliye Direktörlüğü, 405.
- Mud Tahrir Defteri, 121.
- Mufasssal Defterler, 96.
- muhaberât, 380, 384.
 - , (Rusya, Sırbistan, Karadağ), 322.
 - ve Tensikât Müdüriyeti belgeleri, 382.
 - ı Resmiye, 349.
 - ı Umumiye, 373.
 - ı Umumiye İdaresi Belgeleri, 374.
 - ı Umumiye Müdüriyeti, 240.
- muhacir (muhâcîrîn), 205, 252, 255, 319.
 - e yardım defteri, 274.
 - Komisyonu, 207, 216.
 - Nezareti, 222.
 - ve aşâyir iskanı, 350.
- muhakeme (muhakemât), 377, 441.
 - Defterleri, 355.
 - ı Cezâiye ve Hukûk Daireleri, 230.
- Muhallefât, 410.
 - Defterleri, 268, 271.
 - Halifeliği, 143.
 - Halifesi Defterleri, 146.
- muharrerât, 203, 217.
 - ı resmîyye, 363.

- -ı umumiye, 49, 51, 72, 208, 410.
- muhasebe, 221, 441.
 - , askerî, 43.
 - defter(ler)i, 272, 275.
 - i evvel, 142.
 - Kalemi, 238, 344.
 - Müdüriyeti, 240.
- Muhâsebât-ı Askeriye Defteri, 265.
- Muhassesât Defteri, 274.
- muhassıl, 86, 251.
- Muhassıllık(lar), 294.
 - defterleri, 269.
- muhtâcîn mevâcib defteri, 276.
- muhtar, 404.
 - seçimi, 407.
- muhtelif defterler, Sadaret kalemlerine ait, 212.
- muhtelif ve mütenevvî defterler, 48.
- muhtelif defteri, 58, 61.
- Muhzır Mühimme, 18, 51.
- Mukarrer Defteri, 58.
- Mukarrerât-ı Umumiyye ve Huccet Defteri, 272.
- mukâtaa(lar) (mukataât), 77, 78, 79, 80, 81, 82, 140, 146, 147, 166, 170, 177, 251, 294.
 - beratlarının yenilenmesi, 251.
 - defterleri, 159, 160, 272, 276.
 - hazînesi defterleri, 157, 158.
 - hesapları, 158.
 - hisseleri, 67.
 - kâtipleri, 73.
 - kayıtları, 142.
 - Muhasebesi, 159.
 - mültezimleri, 274.
 - ve tevcihât-ı divâniye, 80.
 - ve Timar Defteri, 68.
- Mukâtaacı-yı Evvel Kalemi, 158.
- Mukâtaa-i Cedîd-i Ūlâ Kalemi
 - belgeleri, 304.
 - defterleri, 177.
- mukâvele(ler) (mukâvelât), 322, 349, 363, 389, 394.
 - defterleri, 51, 191.
 - ve İmtiyaz irâdeleri, 315.
 - -ı âdiye, 318.
 - -ı meâdin, 318.
- kısmı belgeleri (Sadaret Divân-ı Hümayûn Kalemi), 331.
- mukâvelenâme(ler), 394.
 - defterleri, 191.
 - ve mukâvelât defterleri, 190, 191.
- muktezâ, 194, 328.
 - Defter(ler)i, 49, 51, 192, 193.
 - Konsolosluk, 194.
 - Müessesât-ı Ecnebiye, 194.
 - Mühimme, 51, 194.
- mumcubaşılar, 143.
- Murad Hüdâvendigar'ın hatt-ı hümayûn sureti, 435.
- Murad I, 409.
- Murad II, 409.
- Murad III, 409.
- Murad IV, 409.
- Murad V, 363.
- Murad Paşa, timar, 56.
- Muradpaşa Tahrir Defteri, 121.
- Musa Çelebi (Osmanlı Padişahı), 409.
- Musevi
 - cemaati, 396.
 - defteri, 39.
 - ve Karayî defteri, 39.
- Musikî Encümeni, 318.
- Mustafa I, 409.
- Mustafa II, 409.
- Mustafa III, 409.
- Mustafa IV, 261, 409.
- Mustafa Naili Paşa, Girid Valisi, 396.
- Mustafa Paşa, Sadrazam, 60.
- Mustafa Paşa, timar kayıtları, 57, 58.
- Mustafa Reşit Paşa Evrakı, 322.
- Mustafapaşa Tahrir Defteri, 122.
- mustahfiz, 77, 135.
 - -ı Atik (Anadolu), 79.
- Mustaniçe Deresi üzerine inşa olunan köprünün resmi, 427.
- Musul, 295, 327, 348.
 - haritası, 424.
 - hazînesi, 152.
 - Tahrir Defteri, 122.
 - , telgraf, 223.

- , timar yoklaması, 55.
- Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.
- , Yerli Kulu askerleri yoklaması, 160.
- , yoklama defteri, 62.
- Muş Tahrir Defteri, 122.
- Mutâlebât-ı Umumiyye, 352.
- mutasarrıflar, 319.
- Muvâzene (Bütçe) Defterleri, 251, 256.
- Muvâzene-i Umumiye, 320.
 - Defteri, 273.
- Mübadele ve Meskûkât Defteri, 274.
- Mübâyaa Mübaşiri, 177, 303, 304.
- Mübayaât, 274, 349.
 - Defteri, 88.
- mücrimlerin cezası defteri, 272.
- müctemia resmi, 253.
- müderislik, 84.
- müdevverât, 216.
- müebbed, 321.
- müessesât-ı ecnebiye, 194.
- müezzin, 177, 304.
- Müfettiş-i Umumî, 266.
- Müfettişlikler, 222, 264, 401, 403, 407.
 - ve Komiserlikler, 369.
- Müfredât Defterleri, 272.
- Müfredât Muvâzenesi, 265.
- Müftülük, 398.
- Mühendishâne, 49, 68.
 - Kanunu, 51.
 - Nizamnâmesi, 43.
 - ve Humbaracı Ocağı Kanunnâmeleri, 86.
- mühimmat, 367.
 - ı Tophâne 276.
- Mühimme, (Defterleri), 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 25, 41, 83, 203, 205, 207, 216.
 - , Anadolu, 203.
 - , Kaymakamlık, 8.
 - , Mahlûta, 51.
 - , Muhzır, 51.
 - , Muktezâ, 51.
 - Müdürlüğü, 330.
 - Odası, 333.
 - , Ordu, 8.
- , Rikâb, 8.
- Zeyli Defterleri, 18, 45.
- i Asâkir, 19, 20, 43, 325.
- i Mektûme Defterleri, 19, 21.
- i Mısır Defterleri, 22, 23.
- i Muktezâ, 194.
- i Ordu-yı Asâkir, 20.
- i Zehâir Defteri, 47.
- Mühimme Kalemi, 174, 224, 330, 334.
 - belgeleri, 282, 285, 330.
 - kayıt defteri, 216.
- Mühimme (Kıbrıs) Kalemi (Kısmı) belgeleri, 282, 284.
- Mührâni Ahkâm Defteri, 27.
- Mühür Tatbik (Defteri), 51, 60, 67, 183, 184.
- mülk davası, 283.
- mülkî
 - konular, 367.
 - memurların tayini, 373.
- Mülkiye
 - dairesi, 229.
 - , memurîn taltifatı, 320.
 - memurları, 200.
 - Nazırlığı, 238.
 - Nezareti, 92.
 - Osmanî nişan, 226.
 - Tekâüd Sandığı, 215.
 - ve Askerî Tıbbiye, 344.
 - ve Askeriye'den şikâyet, 352.
- mülknâme(-i hümayûn), 143, 415.
 - Defterleri, 271.
- Mülteci, Avusturyalı, 322.
- Mülteci (Macar) Mürettebatı Defteri, 276.
- mültezim, 274.
 - kayıtları, 394.
- mümtâze, 216, 217.
 - Hariciye Müteferrikası, 215.
 - Kalemi jurnal, 225.
 - müteferrikası, 215.
- Münâkasât, 349.
- Münir Bey, Divân-ı Hümayûn Tercümanı, 435.
- Münire Sultan, 396.
- mürâsele senedi, 436.
- mürekkap, 150.

mürted meselesi, 326.
 mürûr tezkiresi, 328, 379.
 Müsâdemât Defteri, 265.
 müsâdere edilen silahlar, 381.
 Müsellemân Defteri, 275.
 müsîrât, 155, 349.
 — rûsûmu defteri, 273.
 müslûman halkın dinî meseleleri (Sırbistan), 386.
 Müstahdemîn ve Gilmânân ve Acemiyân (Saray) Defteri, 273.
 Müsted'iyât, 321, 411.
 Müste'men tarifesi, 183.
 Müsteşarlıktan Yazılan Ayniyât Defterleri, 203.
 müşâherehorân, 162.
 — defterleri, 272.
 Müşîr Şakir Paşa, 363.
 Müşiriyyet, 264.
 Müşterek Karamemeler Kataloğu, 438.
 mütareke, Rusya, 90.
 Müteferrik Defterler, 183, 210.
 Müteferrika(lar), 68, 72, 76, 206, 207, 208, 216, 296, 318, 322, 358.
 — Anadolu Teftiş Komisyonu, 215.
 — Defteri, 274.
 — rûûsları, 73.
 — zeâmetleri, 49.
 Mütekâid(in), defteri, 277
 — ve duâgûyân defteri, 272.
 — ve duâgûyânın aylıkları, 297.
 — ve cebelü defteri, 63.
 Mütenevvîa Kısmı Belgeleri, 351.
 Mütercimlik, 370.
 mütesellim, 248.
 Mütesellimlik, 49, 68.
 müzakerât, 319.
 müzehheb fermanlar, 415.
 Müzekkire, 84, 224.
 müzelere giriş izni, 388.

N

Nablus
 — Ahkâm Defteri, 31.
 — haritası, 423.
 — Tahrir Defteri, 122.
 — Timar Defteri, 67.

nâfia, 205, 206, 214, 319, 349, 357, 403, 411, 412.
 — irâdeleri, 316.
 — komisyonu, 206, 207.
 Nâfia Nezareti, 246.
 — defterleri, 245.
 — 'ne ait belgeler, 393.
 Nagikalva Tahrir Defteri, 122.
 Nahcivan
 — Tahrir Defteri, 122.
 — Seferi, sipahi yoklama defteri, 54.
 — Seferi, timar defteri, 54.
 nahiye Teşkili, 377.
 Nakibü'l-eşrâfîlık, 398.
 Nakşe Tahrir Defteri, 122.
 Naldöken Yörükleri Tahrir Defteri, 122.
 Namarvan
 — Ahkâm Defteri, 28.
 — Tahrir Defteri, 122.
 nâme(ler), 363, 386, 392, 397, 415.
 — i şahî, 415.
 Nâme-i Hümayûn, 45, 317, 338, 369.
 — Defterleri, 44, 51.
 — Kalemi belgeleri, 282.
 — kayıtları, 86.
 — kısmı belgeleri, 286, 331.
 Namık Kemal, 361, 363.
 Nân Kâtibi, 303.
 Napoli, 392.
 Napolyon III, 397.
 Narda Tahrir Defteri, 122.
 narh, 256.
 Nasturi Murahhaslığı, 38.
 navlun ücretleri, 303.
 Navul Kalemi, 174, 304.
 — defterleri, 177.
 neferât, 252.
 — -ı kıla' ve gılman defteri, 275.
 nefy, 93, 328.
 — ve kısas defterleri, 42, 194.
 Nehricedîd Tahrir Defteri, 122.
 Nehrülcevaz Tahrir Defteri, 122.
 Nemçe, 86, 122.
 — Ahidnâme Defteri, 36.

- Ahkâm Defteri, 36.
- elçisi, 86.
- Nişan Defteri, 36.
- Nemrun Tahrir Defteri, 122.
- Nemrut Tahrir Defteri, 122.
- Nevrekob Tahrir Defteri, 122.
- Nevşehir Ahkâm Defteri, 29.
- Nezaretler, 320.
 - Gelen-Giden Defterleri, 213, 214.
 - Genel Kalemleri Defterleri, Dahiliye Nezareti, 239.
 - ve devâir memûrîni, 217.
 - , Vilayet-Müfettişlikler (Taşra Arşivleri) ve büyük dairelere ait belgeler, 373.
 - , Vilayet-Müfettişlikler (Taşra Arşivleri) ve büyük dairelere ait defterler, 237.
- Nezaret ve Devâir, Sadaret Mektubî Kalemi Belgeleri, 333, 334.
 - Gelen-Giden Defterleri, 213.
 - Gelen-Giden Kayıt Defterleri, 185.
 - yazışmalarına ait belgeler, 335.
 - Giden Defterler, 202.
- Niğbolu
 - Ahkâm Defteri, 30, 31.
 - Cebelü Defteri, 64, 65.
 - Kanunnâmesi, 85.
 - Mukâtaası, 294.
 - Mukâtaası Defterleri, 159.
 - Müttekâidîn Cebelü Defteri, 63.
 - Tahrir Defteri, 122.
 - Timar Defteri, 53, 60, 66.
 - timar yoklaması, 55.
- Niğde
 - Ahkâm Defteri, 29.
 - Cebelü Defteri, 63, 64.
 - , sipahiyoklaması, 54.
 - Tahrir Defteri, 122.
 - , timar yoklaması, 55.
 - , Van Seferi'ne katılmayan sipahilerin esamisi, 54.
- Niksar
 - Ahkâm Defteri, 31.
 - Tahrir Defteri, 122.
- nirengi kısmı (harita komisyonu), 420.
- Niş, 327.
 - hazînesi, 152.
 - , plân-proje ve krokiler, 426.
 - Tahrir Defteri, 122.
 - Temettuât Defteri, 254.
- nişan(lar) (nişân-ı hümayûn), 70, 189, 198, 210, 252, 276, 320, 328, 352, 367, 377, 386, 388, 391, 392, 415.
 - defterleri, 34, 50, 195, 196, 197, 210, 226.
 - harçları defteri, 275.
 - tevcihât defteri, 225.
 - beratı koçan defterleri, 195.
 - ve taltif, 352.
 - zimmet defteri, 195, 210.
 - tecdîdi, 251.
 - -ı Âli-i Osmanî (Fransa İmparatoru III. Napolyon'a verilen), 397.
 - -ı Âlîler Nizamnâmesi, 50.
 - -ı Osmanî Defteri, 197.
- nişan beratları, 435.
 - koçan defteri, 195.
 - suret kayıt defteri, 195.
- Nişan ve Madalya(lar), 319.
 - beratları, 225.
 - defterleri, 225, 226.
 - fihristi, 196.
 - , 225.
- Nişan Kalemi, 52.
 - defterleri, 267.
 - , (Tahvil) belgeleri, 282, 287.
 - , (Tahvil) defterleri, 53, 69.
 - , (Ordu) belgeleri, 282, 287.
- nişancı, 95, 96.
- nişanlanma, 352.
- nizam(lar) (nizamât), 70, 80, 174, 318, 349, 385.
 - defterleri, 50, 198, 199, 200, 216, 217.
 - defterleri fihristi, 83.
 - ve kanun irâdeleri, 316.
 - ve talimat defterleri, 199.
 - -ı belediye, 325.
- Nizâm-ı Cedîd
 - Defterdarlığı, 250.
 - Hazînesi, 154.
- Nizâm-ı Esnaf Defteri, 272.
- nizâmiye mahkemeleri, 230.

Nizamnâme(ler), 50, 192, 228, 232, 328, 331, 365, 392.

- , Asâkir-i Nizamiye, 43.
- , idare ve muhasebe-i askeriye, 43.
- , Mabeyn Daire-i Kitâbeti'nin vezâifine dair, 235.
- , malî, 256.
- , memleketeyn, 50.
- , menzil, 50.
- , Mühendishâne, 43.
- , nişân-ı âlîler, 50.
- , polis, 382.
- , sûreti, 364.
- ve talimatnâme, 50.
- , zeâmetler, 50.
- i askerî, 43, 51.

Nogeriç Tahrir Defteri, 122.

Norveç, 33, 330, 351, 387.

- Ahkâm Defteri, 36.

Nova Tahrir Defteri, 122.

Novasin

- Ahkâm Defteri, 26.
- Tahrir Defteri, 122.

Novigrad

- Tahrir Defteri, 122.
- , timar, 59.

Novoberda Tahrir Defteri, 122.

Nuh Paşa, timar, 56.

Nûr-ı Osmaniye Evkâfı, 300.

- defteri, 168.

Nuri Paşa, 363.

Nusaybin

- Ahkâm Defteri, 27, 28.
- Mukataaları Defterleri, 168.
- Tahrir Defteri, 123.
- ve Mardin Mukâtaası, 299.

nutuklar, 391.

nüfus, 86, 350.

- defterleri, 163, 270, 274.
- mukayyidliği, 398.
- talimat defteri, 50.
- yoklaması, 255.

nükûd, 276.

nüzûl

— akçesi, 150.

— Emâneti, 142, 144.

— emini, 155, 177, 303.

— emini defterleri, 154.

— vergisi, 175.

O

ocaklık, 179, 295.

- beratı, 143.
- defteri, 272.
- hasılâtı, 253.
- mevâcibi, 161.

odun, 153, 176.

- anbarı (saray) defterleri, 270.

— defterleri, 271.

— emini, 150, 151, 177, 303, 304.

Of Ahkâm Defteri, 32.

Ofcabolu Yörükleri Tahrir Defteri, 123.

Ohri

- Ahkâm Defteri i, 31.
- Müttekâidîn ve Cebelü Defteri, 63.
- Tahrir Defteri, 123.
- , timar, 53, 60.

okul(lar), 39, 284, 394.

- resimleri, 426.

Olofça Tahrir Defteri, 123.

Oltu Tahrir Defteri, 123.

onarım, 160.

Opar Tahrir Defteri, 123.

Ordu (Bayramlı) Tahrir Defteri, 123.

Ordu

- Ahkâm Defteri, 32.
- Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.

Ordu(-yı Hümayûn), 70, 150, 174.

- , Anadolu Tahvil Defteri, 69.

— hazînesi, 152.

— Komutanlığı (V.), 435.

— Mühimmesi, 8, 13, 14, 15, 16, 17.

— Müşiriyeti, 407.

— Nişan Kalemî belgeleri, 282, 287.

— rûûsları, 72.

—, sefer merâsimi, 88.

—, tahrirât kayıtları, 90.
— ve rikab şikayet defteri, 24.
—, yazılan emirnâmeler, 204.
Orhan (Osmanlı padişahı), 408.
orman, 403.
— Müdüriyeti, 245.
— Müfettiş-i Umumiği, 245.
— tensikatı, 404.
Orman Nezareti
— belgeleri, 393.
— defterleri, 245.
Orman ve Meâdin Nezareti, 246, 357.
— İdare-i Umumiyesi, 245.
— irâdeleri, 316.
Orman ve Meâdin ve Zirâat Nezareti, 208, 214,
245, 246, 369, 405.
Orşa Ahkâm Defteri, 27.
Ortaköy Tahrir Defteri, 123.
oruç yiyenler, 382.
Osad Tahrir Defteri, 123.
Osman Ağa, silahtar, Kıbrıs muhasılı, 52.
Osman I, 408.
Osman II, 409.
Osman III, 409.
Osman Paşa, kaymakam, 91.
Osman Paşa, rûûs kayıtları, 74.
Osmanî esâmî defteri, 197.
Osmanî ve ecnebî esâmî defteri, 197.
Osmanî nişanı, 226.
— ve imtiyaz, 196.
— defterleri, 195.
— esâmi defteri, 210.
Osmaniye Ahkâm Defteri, 26.
Osmanlı
— askerî esâmî defteri, 197.
— denizleri haritası, 425.
— Donanma Cemiyeti, 320.
— İtibar-ı Millî Bankası, 321.
— Millî Meclisi, 350.
— mülkiye ve ilmiye esâmî defteri, 197.
— padişah ve şehzadelerinin seyahatleri, 392.
— sefâretleri, 390.
— sehbenderlikleri, 390, 391.

— ve yabancı temsilcilikler ile ilgili konular, 391.
Osmanlı Bankası, 319, 405, 407.
Osmanlı Devleti
— Afrikası haritası, 424, 425.
— Asya kıtası haritası, 420.
— Asyası haritası, 423.
— Avrupası haritası, 422.
— Güney haritası, 421.
— Güney-Doğu haritası, 422.
— haritası, 421.
— Kuzey haritası, 421.
— Kuzey-Batı haritası, 421.
Ostrova Tahrir Defteri, 123.
ot, 147, 174.
otobüs, 378.
otomobil, 378.

Ö

öğretim, 377.
öldürme, 404, 406.
ölüm
— hadiseleri, 367.
— kayıtları, 378.
Ömer Bey Evkâfı, 299.
— defterleri, 168.
Ömer Paşa, ruznamçe, 59.
örfi
— hasılat, 295.
— vergiler, 174.
Ösek Tahrir Defteri, 123.
öşr-i maaş, 253.
öşür, 253, 295.
Özel Şahıslardan İntikal Eden (Satın Alınan)
Arşiv Malzemesi, 433.
Özi
— asker tertibâtı, 91.
— Mahlûlât ve Muhtelif Defteri, 59.
— Tahrir Defteri, 123.
— Tahvil Defteri, 70, 71.
— Timar Defteri, 58, 62, 65.
— ve Silistre Ahkâm Defterleri, 30.

özlük hakları, 388.

P

padişah, 189, 244.

— cülûsu, 180.

— ve şehzadelerinin seyahatleri, 391, 392.

Palanka, 149, 396.

— - Çiftehanlar yolu, 427.

— - Devebağırından yolu, 427.

— - Komanova yolu, 427.

Palu

— Ahkâm Defteri, 28.

— Tahrir Defteri, 123.

panayır, 378.

— resmi, 253.

Pane Tahrir Defteri, 123.

Papa, 326.

Papalık, 351.

papaz(lar)

— daskallarının bölücü faaliyetleri, 400.

— in fesat faaliyetleri, 404.

— in menfi propagandaları, 406.

para, 123, 162.

— ve eşya defteri, 275.

Paris

— maden piyasası fiyatları, 394.

— Sefârethanesi Şifre Defteri, 261.

— Sıhhiye Konferansı, 389.

—, plân-proje ve krokiler, 426.

Parlemento'nun bir görüntüsünü havî fotoğraf, 431.

pasaport, 318, 350, 379.

Pasarofça Muâhede, 86.

Pasbanan, 123.

Pasin (Pasinâbâd) Tahrir Defteri, 123.

Pasinler Ahkâm Defteri, 28.

Pasova Tahrir Defteri, 123.

Pastuh Tahrir Defteri, 123.

Paşa livası (sancağı)

— Ahkâm Defteri, 31.

— Cebelü Defteri, 64, 67.

— Tahrir Defteri, 123.

— Timar Defteri, 53, 68.

Patnos Ahkâm Defteri, 28.

patrik, 38, 178, 396.

Patrikhâne

— faaliyetleri, 400.

— Sinod heyeti, 395.

Payas Ahkâm Defteri, 26.

pâye tevcihi, 328.

pazar ve panayır, 378.

Pazarcık, 342.

— Ahkâm Defteri, 28.

— Tahrir Defteri, 123.

Pazarköyü Tahrir Defteri, 123.

Pazarsuyu Tahrir Defteri, 123.

Pecin Tahrir Defteri, 123.

Peçevî Vekâyinâmesi, 94.

Peçuy Tahrir Defteri, 123.

peksimet, 177.

— Emîni, 145, 303, 304.

— Emîni Defterleri, 145.

Penbik Tahrir Defteri, 118, 123.

pençikli, 143.

Pepecik Tahrir Defteri, 123.

Pertek Ahkâm Defteri, 27.

Pervane Tahrir Defteri, 123.

Pesban Ahkâm Defteri, 27.

Peşte Tahrir Defteri, 123.

Petremeran Tahrir Defteri, 123.

Petriç, 266.

Petrol Madeni 318, 349.

Petroş Tahrir Defteri, 123.

Petrovaç Ahkâm Defteri, 26.

Pınarhisarı Tahrir Defteri, 123.

Pierre Loti'den bir manzarayı havî kartpostal, 431.

Pilo Tahrir Defteri, 123.

Pire Ahkâm Defteri, 27.

piring, 165.

— sahaları, 158.

Piriştine haritası, 422.

Pirlepe, 426.

— Tahrir Defteri, 123, 124.

— -Kırbulak yolu, 428.

— -Manastır-Kırbulak yolu, 428.

Piskoposluk, 38, 398.

— Mukâtaası defterleri, 268.
— Kalemi belgeleri, 304.
— Kalemi defterleri, 178.
pîşkeş, 165, 181, 306.
— beratları, 306.
Piyade Mukâbeleciliği, 178, 179.
Piyade Mukâbelesi
— defterleri, 268.
— Kalemi belgeleri, 304.
— Kalemi defterleri, 178.
Piyade Mukâtaası Kalemi, 178.
Piyade Rûûsları, 73.
Piyade ve Yaya Defterleri, 271.
Plamude Tahrir Defteri, 124.
plân(lar), 394.
—, proje ve krokiler, 425.
— -proje, 419.
Plastine Tahrir Defteri, 124.
Platomanâ Tahrir Defteri, 124.
Podgorice, 160.
— Tahrir Defteri, 124.
Pojea Tahrir Defteri, 124.
poliçe, 276.
polis, 349, 379, 402, 403, 404.
— Mecmuası Kalemi belgeleri, 380.
— müdüriyet(ler)i, 319, 320.
— nizamnâmesi, 382.
— okulları 381.
— tenkisi, 400, 407.
— teşkilatı, 249, 400, 404.
— Teşkilatı'nın eğitimi, 364.
Polonya haritası, 421.
Portekiz, 326, 330, 351.
— Konsolosluk Defteri, 36.
posta, 162.
— defterleri, 271.
potahâne varidâtı, 253.
posta ve telgraf, 205, 208, 214, 245, 319, 344, 403, 405.
— irâdeleri, 317.
— Nezareti, 369, 399.
— ve telefon, 349.
Potemkin, 86.
Pravişte Tahrir Defteri, 124.

Prens Halim, 363.
prenslikler, 367.
Prepol
— Tahrir Defteri, 124.
— -Manastır-Dihova yolu, 427.
Prepolya Tahrir Defteri, 124.
Presne, 124.
Prespe Tahrir Defteri, 124.
Prevadi Tahrir Defteri, 124.
Preveze
— haritası, 423.
— Tahrir Defteri, 124.
Preznik Tahrir Defteri, 124.
Pridor Ahkâm Defteri, 26.
Prinyavor Ahkâm Defteri, 26.
Pristine Tahrir Defteri, 124.
Prizren, 358.
— Ahkâm Defteri, 31.
— Ayniyât Defterleri, 204.
— Tahrir Defteri, 124.
— Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 221.
proje(ler), 265, 404, 425.
projektör albümü, 432.
Protestan Milleti, 326.
protokol(ler), 84.
— listeleri, 339.
Prozor Ahkâm Defteri, 26.
Prusya, 330.
— Ahidnâmesi Defteri, 36.
— Ahkâm Defteri, 36.
— Konsolosluk Defteri, 36.
— mesâili, 326.
— Nişan Defteri, 36.
Pрут, 61.
— Tahrir Defteri, 124.
pul
— vergisi, 253.
— -kayıt, 358.

R

Raab Tahrir Defteri, 124.
Radomir, 396.
raht

— defteri, 275.
 — takımları, 147.
 rakı, 155.
 Rakka
 — Ahkâm Defteri, 27, 28.
 — Tahrir Defteri, 124.
 — ve Cezayir Ahkâm Defterleri, 27.
 Ramle Tahrir Defteri, 124.
 Razlık, 427.
 Redif, 21.
 Refahiye Ahkâm Defteri, 28.
 reftiye resmi, 253.
 Reisikütab, 241.
 Reisülküttablık, 338, 386.
 — Kalemi belgeleri, 282, 289.
 — Kalemi defterleri, 93.
 reji kolcuları, 380.
 Renbas Tahrir Defteri, 124.
 Resava Tahrir Defteri, 124.
 resim(ler), Yıldız Esas Evrakı, 361, 363, 425, 426, 431.
 resm, 253.
 — -i ağıl, 165.
 — -i ihtisâb, 46.
 — -i mizân, 46.
 resmî merasim, 210.
 Resmo
 — Ahkâm Defteri, 27.
 — Tahrir Defteri, 124.
 Revan
 — hazînesi, 152.
 — Tahrir Defteri, 124.
 rihtım, 318.
 Rikâb, 47, 77.
 — defteri, 37, 62.
 — Mühimmesi, 8, 13, 14, 15, 16, 17, 19.
 — rûslar, 72.
 — Şikayet Defteri, 24.
 — -ı Hümayûn, 77.
 risâle, 363.
 Rişvan Tahrir Defteri, 124.
 Riyâset-i Divân-ı Muhasebât, 205.
 Rize Ahkâm Defteri, 32.
 Rjana (Jejne), Tahrir Defteri, 124.

Rodos
 — Ahkâm Defteri, 27.
 — haritası, 422.
 — İcmâl Defteri, 54.
 —, sipahi yoklaması, 54.
 — Tahrir Defteri, 124.
 — Timar Defteri, 66.
 Roma İmparatoru, 86.
 Romanya, 33, 41, 351.
 — Ahkâm Defteri, 37.
 — Atik Boğdan Defteri, 36.
 — Berat Defteri, 37.
 — Boğdan Ahkâm Defteri, 37.
 — Eflâk Defteri, 36.
 — haritası, 421.
 —, plân-proje ve krokiler, 426.
 Rudnik Tahrir Defteri, 124.
 Ruha (Urfa)
 — Ahkâm Defteri, 27.
 — Tahrir Defteri, 124, 129.
 — Timar Defteri, 61.
 ruhanî
 — liderler, 298.
 — reisler, 165, 306, 405.
 Rum(lar), 326, 387, 404, 405.
 — cemaati, milleti, 203, 395, 396.
 — çeteleri, 265, 400, 403, 406.
 — fesadı, 208.
 — fesadı defteri, 50.
 — papazları, 406.
 — Patrikliği, Antakya, 38.
 — Patrikliği, İstanbul, 38.
 — Patrikliği, Kudüs, 38.
 — ve Bulgar daskal ve papazların fesat ve bölücü faaliyetleri, 400, 404.
 — ve Ermenilerin müslüman halka tecavüzleri, 383.
 — -Bulgar mezheb çatışmaları, 400, 401.
 — -in Ahkâm Defteri, 34, 38.
 — -in Atik Ahkâm Defterleri, 38.
 — -in Berat Defterleri, 38.
 Rum Tahrir Defteri, 124.
 Rum Timar Kayıtları, 57.
 Rumahiye Tahrir Defteri, 124.

Rumeli 58, 60, 158, 160, 165, 228, 301, 350, 354, 355.
 — Ayniyât Defterleri, 203, 206, 208.
 — Ahkam Defterleri, 25, 30.
 — Askerî Mektebi, 71.
 — Cebelü Defteri, 67.
 — Çavuş Defteri, 55.
 — Defterdarlığı, 250.
 — eyaleti, 266.
 — eyaleti tekaüdları, 61.
 — gelmedik ve firar edenlerin kaydı, 58.
 — haritası, 420, 422.
 —, jurnal, 49.
 —, katl-sirkat, 354, 355.
 — kıptî cizyeleri, 172.
 — mahlûlât kayıtları, 56.
 — mahlûlâtı, 56, 57, 58.
 — muhtelif defteri, 58, 61.
 —, mukâtaa, 170.
 —, sıbyân ve mütekâidîn cebelüleri, 61.
 —, sipahi yoklaması, 54.
 — Tahrir Defteri, 124.
 —, tahrirât kayıtları, 90, 91.
 — Tahvil Defteri, 70, 71.
 —, tatbik mühür, 67.
 —, telgraf, 222, 223, 224.
 — Temettuât Defteri, 254.
 — Tımar Defteri, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 67, 68.
 —, tımar icmâli, 55.
 —, vakıf, 167, 172.
 — valilikleri, 204.
 — Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.
 —, züemâ ve sipahiyân yoklaması, 55.
 —, züemâ ve tımar yoklaması, 55.
 — -Bergos haritası, 422.
 — 'de ıslahat, 402.
 — -Filipe haritası, 423.
 Rumeli (Şarkî) bkz. Şarkî Rumeli
 Rumeli Müfettişliği, 263, 264.
 — arzuhalleri, 401.
 — aynen kayıt defteri, 265.
 — belgeleri, 400.
 — defterleri, 263, 264, 266.

— Edirne, Yanya ve İşkodra evrakı, 402.
 — Jandarma Müşiriyet ve Kumandanlığı evrakı, 402.
 — Konsolosluk, Sefâret ve Müfettişlikler evrakı, 403.
 — Kosova evrakı, 403.
 — Makâmât evrakı, 404.
 — Müteferrik evrakı, 405.
 — Sadaret ve Başkitâbet evrakı, 406.
 — Selânik evrakı, 406.
 — Umum evrak, 407.
 — 'nin evrak ve defterlerinin kayıt defteri, 266.

Rumkale

— Ahkâm Defteri, 28.
 — Tahrir Defteri, 125.

Rus

— konsolosları, 404, 407.
 — Seferi, 86.
 — subaylar, 402.
 — tebealî zabıtân esâmî kayıt defteri, 225.

Rusça Gazete, 372.

Rusçuk, 294.

Rusya, 33, 319, 322, 330, 351, 387, 392, 402.

— Ahidnâme Defteri, 37.
 — Ahkâm Defteri, 37.
 — Ayniyât Defterleri, 203.
 — Federasyonu Arşivlerindeki Osmanlı Evrakı, 442.
 —, Feldmareşal Potemkin'e gönderilen mektup kaydı, 86.
 —, görüşme zabıtları, 86.
 — haritası, 421.
 — imparatoriçesi, 86.
 — meselesi, 86, 326.
 — muharebesi, 363.
 — mütarekesi, 90.
 — Nişan Defteri, 37.
 — Ermenistan haritası, 421.
 — Güney haritası, 421.
 — Kafkasya haritası, 421.
 — Sibiryâ haritası, 421.
 — -Türkmenistan haritası, 421.

Ruznamçe, 66, 134.

— (askerî) belgeleri, 283.
 — defter(ler)i, 32, 59, 96, 161, 272.

- (timar ve zeâmet tevcihi) defterleri, 134.
- i evvel, 296.
- i hümayûn, 296.

Rüesâ-yı Mecâlis, 206.

Rûsûm

- Kalemi defterleri, 174.
- muafiyeti, 321.
- ve harc-ı berat defteri, 272.
- ve tekâlif, 349.
- ı berevât defteri, 273.
- ı damga defteri, 274.
- ı eflâkân defteri, 272.
- ı örfiye, 134.
- ı şer'iye, 134.

Rûsûmât, 205, 206, 207, 208, 215, 319, 320, 357, 405.

- irâdeleri, 316.
- Nezareti, 262, 399.

Rûştü Paşa, 363.

rûtbe(ler), 84, 197, 317, 328, 386, 391, 392.

- defteri, 83, 275.
- ve menâsib, 84.

rûûs(-ı hümayûn), 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 225, 318.

- defter(ler)i, 50, 73, 74, 77.
- hasılâtı, 253.
- irâdeleri kayıtları, 84.
- Kalemi belgeleri, 282, 287.
- kalemi defterleri, 72, 267.
- Kalemi rûûsları, 72.
- kayıtları, 76, 77.
- , umumî, 80.

S

sadaka

- defteri, 274.
- tevliyetleri, 172, 301.

Sadaret, 90, 202, 205, 222, 225, 264, 274, 319, 363, 369.

- Arzuhâl Defterleri, 187.
- defterleri, 185, 195, 209, 212, 213.
- Hazîne-i Evrâk Müdürlüğü irâde kayıt defterleri, 186.

- hususî maruzat evrakı, 361, 365.
- İdare Encümeni, 212.
- irâdeleri, 316.
- kalemlerine ait muhtelif defterler, 212.
- kethüdâsı, 289.
- maruzatı, 369.
- mâzûlleri, 359.
- müteferrik belgeler, 346.
- müteferrik defterleri, 210, 268.
- müsteşarı, 359.
- resmî maruzat evrakı, 361, 365.
- , şifre telgraf, 215.
- tahrirât kayıtları, 90.
- teşkilat belgeleri, 320.
- teşkilatı, 320.
- ve Başkitâbet evrakı, 401, 406.
- 'e bağlı komisyonlara ait defterler, 212.

Sadaret Âmedî Kalemi

- belgeleri, 338.
- defterleri, 209.

Sadaret Divân (Beylikçi)

- Kalemi belgeleri, 328.
- Kalemlerine ait muhtelif defterler, 201.
- Kalemi mukâvele kısmı belgeleri, 331.
- Mühimme Kalemi belgeleri, 330.
- nâme-i hümayûn kısmı belgeleri, 331.

Sadaret Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi

- belgeleri, 340.
- defterleri, 210.

Sadaret Evrak Kalemi belgeleri, 345.

Sadaret Kethüdâlığı (Kethüdâ Kitâbeti)

- Kalemi belgeleri, 282., 289.
- defterleri, 92.
- Kâtibi, 267.

Sadaret Mektubî Kalemi, 91, 185, 282.

- belgeleri, 288, 332.
- Deavî yazışmalarına ait belgeler, 336.
- defterleri, 89, 201, 267.
- Divân-ı Ahkâm-ı Adliye yazışmalarına ait belgeler, 337.
- Meclis-i Vâlâ yazışmalarına ait belgeler, 335.
- Mühimme Kalemi, 334.

- Nezaret ve Devâir yazışmalarına ait belgeler, 335.
- Şûra-yı Devlet yazışmalarına ait belgeler, 337.
- umum vilayet yazışmalarına ait belgeler, 334.
- 'nden yazılan mektupların müsveddâtı, 51.
- Mühimme Kalemi kayıt defteri, 216.
- Sadaret Muhasebe Kalemi belgeleri, 344.
- Sadaret Teşrifat Kalemi
 - belgeleri, 339.
 - defterleri, 209.
- sâdât
 - defteri, 275.
 - ı kirâm, 138.
- Sadık Paşa, 363.
- Sadıklar Tahrir Defteri, 125.
- Sadrazam(lar), 243, 322, 359.
 - vakıfları, 299.
 - ve şeyhülislâm vakıfları, 167.
- Sadrazam Kâmil Paşa Evrakı, 361, 364.
- Sadr-ı Âlî Nezareti, 243.
- Sadullah Paşa, 363.
- Safed
 - Ahkâm Defteri, 31.
 - Tahrir Defteri, 125.
- Safvet Paşa, 242, 363.
- Sağ Kol, 299.
- sâhib-i arz, 134.
- Sahil Kinyolu, 125.
- Sahra Tahrir Defteri, 125.
- Sahrâ-yı Karakuş Tahrir Defteri, 125.
- Said Paşa, 363.
 - 'nın fotoğrafı, 430.
- Saidâbâd Tahrir Defteri, 125.
- Saidili Tahrir Defteri, 125.
- sakalar, 73.
- sakatat, 156.
- Sakız
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - , mukâtaa, 169.
 - Tahrir Defteri, 125.
- Saknos Ahkâm Defteri, 27.
- Salhâne Kâtibi Defterleri, 156, 157.
- Saline Ahkâm Defteri, 30.
- salyâne, 70, 158, 179, 297.
 - defterleri, 46.
 - ve aylık defteri, 272.
 - Kalemi, 179.
 - Kalemi belgeleri, 305.
 - defterleri, 179, 269.
- Samako, 396.
 - Mukâtaası, 294.
 - Mukâtaası defterleri, 159.
 - Tahrir Defteri, 125.
- saman, 147, 174, 176.
- Samatya, 155.
- Sambor Tahrir Defteri, 125.
- Sami Paşa, Sadaret Yaveri, 261, 397.
- Samsad Tahrir Defteri, 125.
- Samsun
 - Ahkâm Defteri, 32.
 - Madeni, 394.
 - Tahrir Defteri, 125.
- samur
 - muhasebesi, 88, 89.
 - postu mübâyaası, 88.
- sanat ehli, 178.
 - , (Saray) defterleri, 270.
- sanatkarlar, 73.
- sanayi, 378, 394.
 - Mektebi'nin resimlerini havî albüm, 432.
 - mektepleri, 378.
 - Müdüriyeti, 245.
 - odaları, 378.
 - ve ticaret, 349.
 - ve ticaret odaları, 394.
- sancakbey(ler)i, 248, 305.
- sancak çekme, 352.
- Sancak Tahvil Defteri, 70.
- Saneskimoşet Ahkâm Defteri, 26.
- sansür, 373.
- Santorin Tahrir Defteri, 125.
- Sarab Tahrir Defteri, 125.
- saraciye, 142.
- Saray(lar) 88, 149, 150, 173, 270, 302, 305, 338, 344, 413.
 - ağası, 72.

- aşçıları, 73.
- Çakırcı ve Şahinci defterleri, 270.
- defterleri, 270.
- ehl-i sanat defterleri, 270.
- erkânına ayrılan tahsisatlar, 367.
- Erzak ve Anbar-ı Âmire defteri, 276.
- görevlileri, 178, 369.
- Has Ahur defterleri, 270.
- Has Bahçe defterleri, 270.
- Kasabbaşılik defterleri, 270.
- masraf-ı şehriyârî ve harc-ı hâssa defterleri, 270.
- mesâlihi, 410.
- mutfakları, 252.
- Müstahdemîn ve Gilmânân ve Acemiyan defteri, 273.
- odun anbarı defterleri, 270.
- peykânı, 162.
- tâyinât defterleri, 270.
- Teşrifatçıbaşı, 435.
- Yeniçerileri defteri, 276.
- ı Atik, 150.
- ı Atik cemâatleri, 182.
- ı Cedîd, 150.
- ı Hümayûn Matbâh-ı Âmire ve Kiler defterleri, 144, 146, 270.
- ı Hümayûn-ı Galata, 150.
- ın Mehterân ve Alem Cemaati mevâcibi defteri, 276.
- ın mefruşatı ve tamirâtı defteri, 274.
- ın tamiri, 367.
- Saray Tahrir Defteri, 125.
- Saraybosna Timar Kayıtları, 53.
- Sârbânbaşı, 148, 303.
 - Defterleri, 148.
- Sardunya, 33, 326, 330.
 - Nişan Defteri, 37.
- Sarıçam Tahrir Defteri, 125.
- Sarıkaya Tahrir Defteri, 125.
- Sarıkorgan, 125.
- Sarioğlan Tahrir Defteri, 125.
- Saros Tahrir Defteri, 125.
- Sart Tahrir Defteri, 125.
- Sarucayüzü Tahrir Defteri, 125.
- Saruçam Tahrir Defteri, 125.

Saruhan

- Ahkâm Defteri, 26.
- Cebelü Defteri, 64, 65.
- Tahrir Defteri, 126.
- Timar Defteri, 58, 60, 62, 67.

Sas Madeni Tahrir Defteri, 126.

Satırcı Mehmed Paşa'nın Varad Seferi rûûs kayıtları, 75.

Satsilova Deresi üzerinde inşa olunan köprü'nün resmi, 428.

savaş

- esirleri, 148.
- masrafları, 175.

Sayda, 327.

- Ahkâm Defteri, 31.
- Mukâtaası, 152.
- Tahrir Defteri, 126.

Sayıştay, 293.

Sazin Ahkâm Defteri, 26.

Sebki Ahkâm Defteri, 28.

Seçen Tahrir Defteri, 126.

Seddülislâm Tahrir Defteri, 126.

sefâin navlı defteri, 274.

sefâret(ler), 264, 266, 386, 388, 390, 401, 403.

- şifre defteri, Paris, 261.
- ve şehbenderlikihdâsı, 318.

sefârethâne, 388.

sefer, 274, 276.

- masrafları, 175.
- merâsimi, 88.

seferberlik, 373, 377.

Seferihisar Tahrir Defteri, 126.

seferiye-hadariye, 41.

sefir(ler), 242, 364, 397.

Segedin

- Tahrir Defteri, 126.
- , timar, 59.

Seğmen Ahkâm Defteri, 27.

Sekçuy Tahrir Defteri, 126.

Sekmenâbâd Tahrir Defteri, 126.

Seksar

- Tahrir Defteri, 126.
- , timar, 59.

sel felaketi, 352, 377.

- Selamlık Dairesi, 370.
- Selanik, 225, 264, 265, 266, 301, 327, 358, 407, 431.
- Ahkâm Defteri, 31.
 - Ayniyât Defterleri, 204, 205.
 - Baruthânesi, 153, 154.
 - , cebelü bedeli, 152.
 - Cebelü Defteri, 65.
 - Cerâim Defteri, 265.
 - evrakı, 401, 406.
 - Gümrüğü, 170.
 - haritası, 423.
 - Hesâbât Defteri, 265.
 - - Manastır yolu, 428.
 - muhâkeme cetvelleri, 265.
 - Posta Defteri, 266.
 - , plân-proje ve krokiler, 426.
 - Tahrir Defteri, 126.
 - , telgraf, 224.
 - Temettuât Defteri, 254.
 - Timar Defteri, 53, 67.
 - Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 221.
 - -Drama haritası, 423.
 - -Siroz haritası, 423.
 - 'te yakalanan kaçakçı ve askerlerin resmi, 429.
- selâtin camiler, 149, 167.
- e giriş izni, 388.
- selâtin peştemallıkları, 57.
- Selim I, 409.
- Selim II, 409.
- Selim III, 261, 409.
- Selim Tahrir Defteri, 126.
- Selimiye Evkâfı Defterleri, 168.
- Selimiye Tahrir Defteri, 126.
- Selman Tahrir Defteri, 126.
- Semadirek (Semendirek)
- Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 126.
- Semendire
- Tahrir Defteri, 126.
 - Timar Defteri, 55, 59, 62.
- semenli ve semensiz
- pasaport ve pasavan, 379.
 - tezkire-i Osmaniye, 378.
- Ser-arabâi, 147.
- Serasker, 206, 207, 208, 222, 359.
- Kapısı (Bâb-ı Seraskeri), 257.
 - Müşiriyeti, 221.
- Seraskerlik, 205, 357, 366, 399.
- Ser-bostaniyân, 29.
- serçin ve derçin resmi, 253.
- Serçin Gümrük Mukâtaası, 172.
- Serdengeçti(ler), 60.
- defteri, 274.
- Serfice
- Tahrir Defteri, 126.
 - Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 221.
 - - Manastır-Alasonya yolu, 428.
- sergi, 350.
- defteri, 273.
 - halifesi belgeleri, 296.
 - Kalemi defterleri, 268.
- Ser-gulâmî-i Bakı, 141.
- Serkurenâlık, 370.
- Servilü Tahrir Defteri, 126.
- seyahat(ler), 328, 352, 391, 392.
- , (Abdülaziz'in), 395, 396, 397.
 - izni, 329.
- Seydişehir Tahrir Defteri, 126.
- seyyahlar, 377.
- seyyid, 169.
- Seyyidgazi Tahrir Defteri, 126.
- Sıblaice Ahkâm Defteri, 27.
- sıbyan ve mütekâidîn, 68, 152.
- Tüccar Defteri, 277.
- Sıhhiye, 206, 207, 208, 214, 320, 344, 349, 367, 411, 413.
- irâdeleri, 316.
 - jurnalleri, 378.
 - Konferansı, 389.
 - Müdüriyeti, 240.
 - resmi, 253.
 - i umumiye, 247.
 - i Umumiye Meclisi, 247.
 - ve Karantina Nezareti Defterleri, 271.
- Sıhhiye Nezareti, 205, 248, 369, 399.
- belgeleri, 394.

- defterleri, 247.
- Sındırgı Tahrir Defteri, 127.
- sınır
 - anlaşmazlıkları, 388.
 - hâdiseleri, 366.
 - olayları, 361.
- Sırbistan, 33, 322, 326, 351.
 - Ahkâm Defteri, 37.
 - haritası, 421.
 - Nişan Defteri, 37.
 - 'daki müslüman halkın dinî meseleleri, 386.
- Sırp, 203, 405, 430.
 - bekçiye ait fotoğraf, 429.
 - çeteleri, 265, 400, 403, 406.
 - eşkiyasının resmi, 428, 429.
 - köy bekçisinin fotoğrafı, 430.
 - meselesi, 326.
- Sırpça gazete, 372.
- Sibirya haritası, 421.
- Sicil
 - Kalemi belgeleri, 383.
 - kaydı, 241.
 - Müdüriyeti, 245.
 - ve künye defterleri, 32.
- Sicill-i Ahvâl, 207, 208, 255.
 - defterleri, 240, 241.
 - İdâresi, 241.
 - Komisyonu defterleri, 215, 240.
 - Şubesi, 239.
- Sicill-i Nüfus İdare-i Umumiyesi, 239, 240.
 - belgeleri, 378.
- Sicilya
 - Ahidnâme Defteri, 37.
 - defteri, 37.
- Sicilyateyn, 41, 330.
- Sidre Kapısı Tahrir Defteri, 127.
- Sigetvar
 - Seferi, yoklama defteri, 54.
 - Tahrir Defteri, 127.
 - timar, 59.
- Sigorta Kumpanyası, 396.
- Siird
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 127.
- silah, 381.
 - imâl ve tamiri, 153.
- silahtar, 180.
- Silâhdar ve Sipahi Kalemleri Defterleri, 269.
- Silifke
 - Ahkâm Defteri, 26.
 - haritası, 423.
 - Tahrir Defteri, 127.
- Silistre, 294.
 - Ahkâm Defteri, 30, 31.
 - Mukâtaası Defterleri, 159.
 - ve Özi Ahkâm Defterleri, 30.
 - Tahrir Defteri, 127.
 - Temettuât Defteri, 254.
 - Timar Defteri, 60.
- Silivri
 - Ahkâm Defteri, 29.
 - Tahrir Defteri, 127.
- Silvan Ahkâm Defteri, 28.
- Simkeşhâne, 156, 157.
 - mukâtaası, 172.
- sinagog, 39, 178.
- Sincar
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 127.
- Singüp, Timar, 59.
- Sinob
 - Tahrir Defteri, 127.
 - haritası, 424.
- sipahi, 54, 180.
 - Mukâbeleciliği, 178.
 - ve Silâhdar Kalemleri Defterleri, 269.
 - Yoklama Defteri, Nahçıvan Seferi, 54.
 - yoklaması, 54.
- Sirem
 - Tahrir Defteri, 127.
 - Timar Defteri, 59, 62.
- sirkat, 203.
 - ve katl, 354.
- Sirkeci Postanesi plânları, 394.
- Siroz
 - haritası, 423.
 - Tahrir Defteri, 127.
 - 'da inşa olunan hapishânenin resimleri, 430.

- Sis
- Ahkâm Defteri, 26.
 - Murahhaslığı, 38.
 - Tahrir Defteri, 127.
 - Timar Defteri, 60.
- Sisam, 217, 342.
- Ahidnâme Defteri, 37.
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Beyliği, 323, 340.
 - Defteri, 217.
 - İrâdeleri, 187, 324.
 - Karantinaları, Sıhhiye Nezareti, 248.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - telgraf, 224.
 - Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219, 220.
- Sisorta Tahrir Defteri, 127.
- Sivas, 348, 358.
- Ahkâm Defterleri, 31.
 - İcmâl Defteri, 99.
 - haritası, 424.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - Cebelü Defteri, 65, 67.
 - Mukarrer Defteri, 58, 59.
 - , sefere gelmeyenlerin kayıtları, 59.
 - , sipahi yoklaması, 54.
 - Tahrir Defteri, 127.
 - Tahvil Defteri, 69, 70, 71.
 - , telgraf, 223.
 - Temettuât Defteri, 254.
 - Timar Defteri, 59, 60, 61, 62, 63, 67.
 - Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
 - vilayet bütçesi, 321.
 - 'ı Ali Baba Zaviyesi evrakı, 436.
- Siverek
- Ahkâm Defteri, 27, 28.
 - Tahrir Defteri, 127.
- Sivrihisar Tahrir Defteri, 127.
- siyadet sicilli, 415.
- Siyasî Haricî Meseleler (Akabe, Küveyt), 321.
- Siyasî Kısım Belgeleri, Bâb-ı Âlî Evrak Odası, 350.
- Siyasî Kısım Belgeleri, Dahiliye Nezareti Belgeleri, 376.
- siyasî
- meseleler, 386.
 - olaylara ait raporlar, 380.
 - âdî olaylar, 404.
- Sofya, 432.
- Ahkâm Defteri, 31.
 - Cebelü Defteri, 67.
 - Tahrir Defteri, 127.
 - , timar, 53, 60.
 - Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 221.
- Sokol Tahrir Defteri, 128.
- Sol Kol, 299.
- solakân, 182.
- Solnok
- Tahrir Defteri, 128.
 - , timar, 59.
- Sonisa Tahrir Defteri, 128.
- sorguç, 162.
- Sorgun Tahrir Defteri, 128.
- Söğüd Tahrir Defteri, 128.
- Söylemez Tahrir Defteri, 128.
- Srebreniça Ahkâm Defteri, 26.
- su, 319.
- yolları, 149, 150.
 - yolunun açılışını gösteren fotoğraflar, 430.
- Sudirhemi Tahrir Defteri, 128.
- Suğdak (Kırım) Tahrir Defteri, 128.
- Suğla
- Tahrir Defteri, 128.
 - Timar Defteri, 67.
- suhte eşkiyası, 52.
- suikastler, 391.
- sulama projesi, 394.
- sulh anlaşmaları, 84.
- Sultan Ahmet Han Evkâfı Defterleri, 168.
- Sultan Bâyezîd Tahrir Defteri, 128.
- Sultan Fatih Evkâfı Defterleri, 168.
- Sultan Hamid Evkâfı, 300.
- Sultan Mahmut Evkâfı Defterleri, 168.
- Sultan Mehmed, 128.
- Evkâfı, 300.
 - Evkâfı Defterleri, 169.
- Sultan Murad Evkâfı, 300.
- Defterleri, 168.
- Sultan Orhan Evkâfı, 300.

Sultan Selim Evkâfı, 300.
 Sultan Süleyman Evkâfı, 300.
 – Defterleri, 169.
 – görevlileri defteri, 50.
 Sultan vakıfları, 138, 167, 299.
 Sultan Yıldırım Bâyezid Evkâfı, 300.
 – Defterleri, 169.
 Sultanhisarı
 – Ahkâm Defteri, 27.
 – Tahrir Defteri, 128.
 Sultaniye Tahrir Defteri, 128.
 Sultanönü
 – Ahkâm Defteri, 26.
 – Tahrir Defteri, 128.
 – Timar Defteri, 59, 62.
 Sumeysat Ahkâm Defteri, 29.
 Sûr-ı Hümayûn, 156, 325, 363.
 – Defterleri, 157.
 Suriye, 142, 348, 350, 358.
 – Ayniyât Defterleri, 204.
 – haritası, 420.
 –, plân-proje ve krokiler, 426.
 –, telgraf, 223.
 – Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.
 – Vilayet Bütçesi, 321.
 – Hama haritası, 424.
 – Havran haritası, 424.
 surnâme, 415.
 surre (surre-i hümayûn), 169, 300, 321.
 – alayı, 169.
 – alaylarının hazırlıkları, 373.
 – defterleri, 244, 272.
 Suruc
 – Ahkâm Defteri, 27, 28.
 – Tahrir Defteri, 128.
 Suşehri Ahkâm Defteri, 31.
 süferâ, 364.
 Süleyman (emir), 409.
 Süleyman I, 409.
 Süleyman II, 409.
 Süleyman Saray, Tahrir Defteri, 128.
 Süleymaniye haritası, 424.
 Sünne Tahrir Defteri, 128.
 sünnet, 156.

sürgün, 194.
 Sürmene Ahkâm Defteri, 32.
 sürsat, 176.
 – defterleri, 271.
 Süryani, Defteri, 39.
 – Patrikliği, 38.
 Sütisa Tahrir Defteri, 128.
 Süvari Mukâbeleciliği Kalemî
 – belgeleri, 305.
 – defterleri, 180, 269.
 Süveyda Tahrir Defteri, 128.
 Süveyş Kanalı meselesi, 322.

Ş

Şaça Deresi mevkiinde yapılan köprünün fotoğrafı, 427.
 Şahinci, 67, 77, 183.
 –ler Defteri, 273.
 – ve Çakırcı (saray) Defterleri, 270.
 Şa'îr Kâtibi, 177, 303.
 Şakîf Tahrir Defteri 128.
 Şakir Paşa, 215.
 şâkirdân, 61.
 Şam(-ı Şerîf), 61, 295, 327, 435.
 – Ahkâm Defterleri, 31.
 – hazînesi, 152.
 – Tahrir Defteri, 128.
 –, Yerli Kulu askerleri yoklaması, 160.
 Şamardı Tahrir Defteri, 129.
 Şamlı İzzet Paşa, Y363.
 şaphâne mukâtaası, 172.
 şarap, 155.
 Şark Vilayetleri, 350.
 Şarkî Karahisar, 218.
 Şarkî Rumeli (Rumeli), 342, 358, 361, 364, 365.
 – Ayniyât Defterleri, 204.
 – defteri, 217.
 – Nizamnâmesi, 343.
 – Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 221.
 – vilayeti, 343.
 Şarköy Ahkâm Defteri, 27.
 Şefkat Nişanı, 197, 226.

şehbenderhâne, 388.
şehbenderlik(ler), 386, 388, 390, 391.
— defterleri, 45.
— ihdâsı, 318.
— tahrirâtı, 369.
Şehir (Ruha) Tahrir Defteri, 129.
Şehirköyü Tahrir Defteri, 129.
Şehremâneti, 205, 206, 207, 208, 215, 319, 320, 349, 357, 369, 378, 399.
— defterleri, 150.
— irâdeleri, 316.
şehremini, 147, 151, 302.
Şehrizor
— Mukarrer Defteri, 58.
— Tahrir Defteri, 129.
Şehzâde Ahmed Cemâleddin Efendi, 396.
Şehzade Sultan Mehmed Evkâfı, 300.
— Defterleri, 169.
şehzade(gân), 189, 318, 363.
— lere ayrılan tahsisatlar, 367.
— lerin seyahatleri, 391, 392.
şekâvet, 383.
— hâdiseleri, 366, 403.
Şemeniçe Deresi (Manastır-Pirlepe-Kırbulak yolu), 428.
Şemikloş Tahrir Defteri, 129.
Şemsi Efendi, Reisülküttâb, 60.
Şerif Abdülmüttalib Efendi (Mekke-i Mükerrreme Şerifi), 363.
Şer'îye, 350.
— mahkemeleri, 230.
Şervin Tahrir Defteri, 129.
Şetrer Tahrir Defteri, 129.
Şeyh Sünusi'nin Haydarpaşa'da karşılanışını gösteren fotoğraf, 431.
şeyhülislam, 72, 243, 353, 359.
— nezareti, 243.
— vakıfları, 299.
Şeytan Deresi Geçidi, 430.
Şeytan Deresi yol düzenlemesi, fotoğraf, 427.
Şeyzer Tahrir Defteri, 129.
Şıkk-ı Evvel
— Defterdarı, 136, 250.
— Defterdarlığı, 250.
şıkk-ı râbî' defterdarı, 136.

şıkk-ı sâlis defterdarı, 136.
şıkk-ı sanî
— defterdarı, 136, 250.
— Defterdarlığı, 250.
Şifre
— Defterleri, 211.
— Kalemi belgeleri, 384.
— Odası, Yıldız, 369, 370.
— telgraf, Sadaret, 215.
şiir defteri, 274.
Şikago, 431.
Şikâr-ı Hümayûn masrafı defteri, 276.
Şikâyât, memurîn-i mülkiye ve askerîye'den, 352.
şikayet(ler), 282, 284, 366, 391, 401, 411.
— Defter(ler)i, 23, 24, 51, 272, 275.
— Kalemi Belgeleri, 282, 286.
— mektupları, 405.
Şile
— Ahkâm Defteri, 29.
— Tahrir Defteri, 129.
Şimontornya
— Tahrir Defteri, 129.
—, timar, 59.
Şıra Tahrir Defteri, 129.
Şıran Ahkâm Defteri, 32.
şirket(ler), 190, 321, 331, 390.
— defteri, 273.
— teşkili, 189.
— i Hayriye, 394.
Şirvan, 129.
Şöregey, ruznamçe, 59.
Şuayib, 129.
Şumnu, 90.
— Tahrir Defteri, 129.
Şûra-i Bahrî Bölümü Kataloğu, 441.
Şûra-yı Devlet, 187, 205, 206, 207, 208, 215, 228, 229, 319, 334, 358, 369, 399.
— belgeleri, 337, 356, 357.
— defterleri, 229.
— irâdeleri, 312, 316.
— mazbataları, 215.
— merci-i dava belgeleri, 358.
Şuregel Tahrir Defteri, 129.
şurût, 71, 328.

- defteri, 37, 49, 70.
 - -ı mil-el-i muhtelif-e defterleri, 38.
- şükran arzısı, 395.

T

- taahhüdât ilmuhaberi, 379.
- Taâmiyye Defterleri, 271.
- Taberiye Tahrir Defteri, 129.
- Tabhâne-i Hümayûn, 419.
- tabîî âfetler, 402.
- ve yapılan yardımlar, 377, 391.
- tâbiyyet, 349.
- ilmuhaberi, 379.
- tabip, 73.
- Tabtab Tahrir Defteri, 129.
- tâcir, 86.
- taç giyme tebrikleri, 392.
- tahfif-i ceza, 321.
- Tahkik Memuriyeti (Halep), 435.
- tahkikat, 363, 407.
- raporları, 404.
- Tahlisiye Madalyaları Kayıtları, 226.
- tahliye
- edilen eşhas, 266.
 - olunan politik mahkûmların defteri, 266.
 - ve gazâ defteri, 266.
- Tahmis Defteri, 274.
- tahmishâne resmi, 253.
- Tahrir
- Defterleri, 97, 98, 99.
 - Defterleri Kataloğu, 437.
 - Mümeyyizliği, 398.
 - -i emlâk, 86.
 - -i emlak ve nüfus talimat defteri, 50.
- Tahrirât
- Kalemî, 224.
 - Kalemî belgeleri, 381.
 - kayıtları, 91.
 - Müdüriyeti, 245.
 - ve Telgraf Defterleri, 271.
 - -ı askeriye, 203.
 - -ı Ecnebiye Kitâbeti, 370.

- -ı Ecnebiye Odası, 242.
 - -ı Ecnebiye Ve Mâbeyn Mütercimliği, 369.
- Tahsisât Defteri, 273.
- tahta çıkışlar, 391.
- tahtiravancıbaşı, 143.
- Tahvil(ât) Defteri, 49, 50, 68, 71, 88, 155, 271.
- Tahvil (Nişan) Kalemî
- belgeleri, 287.
 - defterleri, 52, 53, 69, 267.
 - umum fihristi, 72.
- Tahvîl-i Nizam, 72.
- Taife defnedilenler, 363.
- Taizz haritası, 424.
- takdirât, 352.
- Takibât-ı Adliye Kalemî belgeleri, 381.
- Takvimhâne, 222.
- Takvim-i Vekayi, 321.
- İdaresi, 212, 239.
 - ile neşrolunan evrak, 216.
 - tevziatı, 275.
- Talas Tahrir Defteri, 129.
- talimatlar, 204.
- talimatnâmeler, 328, 331.
- taltif(ler), 367, 377, 404.
- Taltifat, 322.
- irâdeleri, 316.
 - -ı memurîn, 320.
 - -ı nisvân, 320.
- Taman Tahrir Defteri, 129.
- Tamışvar, 58, 59.
- Timar Defteri, 62.
- Tâmîm, 224.
- Tanrıdağı (Karagöz) Yörükleri Tahrir Defteri, 129.
- Tansekân Tahrir Defteri, 129.
- Tanzimat, 232.
- Dairesi, 229.
 - Defteri, 232.
 - -ı Hayriye Defteri, 231.
 - -ı Hayriye ve Meclis-i Tanzimat Defterleri, 231.
 - -ı Mülkiyye, 325.
- Tapu Kadastro
- Arşivi, 98.

- Genel Müdürlüğü Arşivi Tahrir Defterleri Kataloğu, 437.
- Genel Müdürlüğü Kuyûd-i Kadime Arşivi, 97.
- Kuyûd-ı Kadîm Arşivi Mufasssal, İcmal, Evkâf ve Derdest Defterleri, 98.
- Tapu
 - resmi, 253.
 - tahkikleri (sınırların dışında kalan), 386.
 - Tahrir Defterleri Fihristi, 97.
- Taraklıborlu, 129.
- tarım ürünleri, 174.
- tarife (Gümrük), 251.
- tarihi eser hafriyatı, 321.
- Tarihî Deniz Arşivi Belge Kataloğu, 441.
- tarık bedeli, 253.
- Tarsus
 - Ahkâm Defteri, 26.
 - Tahrir Defteri, 129.
 - Timar Defteri, 60, 67.
 - , Van Seferi'ne katılmayan sipahilerin esamisi, 54.
- taşımaya, 303.
- Taşır Tahrir Defteri, 129.
- Taşıl, 129.
- Taşköprü Tahrir Defteri, 129.
- Taşoz
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 129.
- Taşözü Ahkâm Defteri, 27.
- Tatarcık Tahrir Defteri, 129.
- Tatarpazarı, 306.
 - Tahrir Defteri, 129.
- tatbik mühür (kale mustahfızânı) defteri, 274.
- Tavşanlı, 304.
 - , mukâtaa, 177.
- tavuk, 174.
- tauin, 328, 352, 367.
 - defteri, 225.
 - ve maaş defteri, 225.
 - ve aziller, 374, 377.
 - ve terfi işleri, 400.
- Tayinât
 - bahası, 252.
 - Defterleri, 204, 270.
- ve Erzak Defteri, 277.
- tebdil-i mekan ilmuhaberi, 379.
- Tebea-ı Ecnebiye, 320.
 - ye verilen nişanlar, 320.
- Tebea-i Osmanî, nişan, 226.
- Tebea-i Şâhâne Mecidî Esâmî Nişan Defteri, 196.
- Tebeddülât-ı Vükelâ, 352.
- teberdârân, 182.
- Teberrûât Defteri, 277.
- tebrik, 352, 388.
 - merasimleri, 382.
- Tebriz Tahrir Defteri, 129.
- tecavüz, 383.
- tecdîd-i münâkahak ilmuhaberi, 378.
- Techiz ve Tekfin Masrafı Defteri, 276.
- Techizât, 216.
 - ı askeriye, 253.
- Tediyât Defteri, 273.
- Tediyât-ı Mecbûre Defteri, 273.
- Tediye ve Mübadele ve Meskûkât Defteri, 274.
- Tedkîk-i Evrak Komisyonu, 233, 234.
- Tedmür
 - Ahkâm Defteri, 31.
 - Tahrir Defteri, 129.
- Tedris, 350.
- teftiş raporları, 388.
- Tekâlif, 349.
 - kayıtları, Erzurum, 85.
 - i örfiye, 175.
- Tekârir Kayıt Defteri, 210.
- tekâüd, 328, 357.
 - Defterleri, 200.
 - Sandığı, 206, 207, 208, 215.
 - Sandığı irâdeleri, 317.
- Teke, 67, 304.
 - Ahkâm Defteri, 26.
 - , mukâtaa, 177.
 - Tahrir Defteri, 129.
 - Timar Defteri, 55, 59, 60, 62.
- Tekeyolu Ahkâm Defteri, 30.
- Tekfurdağı
 - Ahkâm Defteri, 27.
 - Tahrir Defteri, 130.
- Tekfurgölü Tahrir Defteri, 130.

Te'kidât Defterleri, 221.
 Tekman Tahrir Defteri, 130.
 Tekrit Tahrir Defteri, 130.
 Telba'sâr Tahrir Defteri, 130.
 telefon, 319, 349.
 telgraf, 205, 216, 222, 224, 357, 384.
 — defterleri, 271.
 — hatlarının inşasında çalışan görevlilerin
 özlük hakları, 388.
 — hattı inşası, 189.
 — işletmeciliği, 190.
 — tellerini kesme, 407.
 — ve Posta irâdeleri, 317.
 telgrafnâme, 208.
 temessük, 436.
 Temessükât Defteri, 273.
 temettû resmi, 253.
 Temettuât Defterleri, 251, 254, 276.
 temsilcilikler, 391.
 Temyîz Mahkemesi, 230.
 Tenos Ahkâm Defteri, 31.
 Tensikât, 264, 325, 377, 402.
 — Dairesi, 407.
 Tenun, 130.
 Tepedelenli Ali Paşa, 203.
 Tercan
 — Ahkâm Defteri, 28.
 — Tahrir Defteri, 130.
 — Timar Defteri, 64.
 Tercil
 — Ahkâm Defteri, 27.
 — Tahrir Defteri, 130.
 Tercüman, Fransa, 86.
 Tercümân-ı Düvel Defteri, 36, 49.
 Tercüme Evrakı, Hariciye Nezareti Belgeleri, 392.
 Tercüme Odası, Bâb-ı Âli, 242.
 Tercümeler, Yıldız Tasnifi, 236.
 tereke, 142, 146.
 — defteri, Kıbrıs Muhassılı Silahdar
 Osman Ağa'nın, 52.
 — eşyası ve Beytül-Mal-i muhallefât
 defteri, 274.
 terhis, 322.
 Terme Ahkâm Defteri, 32.

Tersâne(-i Âmire), 49, 62, 71, 73, 142, 151,
 322, 325, 441.
 — Defteri, 275.
 — Emaneti, 144.
 — Emâneti (Bahriye) Defterleri, 269.
 — Emini, 142, 149.
 — inşası, 189.
 — Zindanı, 148, 149.
 Teselya, 292.
 — haritası, 421.
 —, mukâataaları, 140.
 Teshilât Sandığı, 222.
 — Komisyonu, 212.
 Tesrî-i Muamelât ve Islahat Komisyonu, 239.
 teşekkür, 352.
 teşekkürnâme, 366.
 Teşkilat-ı Mehâkim, 319.
 Teşne Ahkâm Defteri, 26.
 Teşrifat, 83, 216, 343, 352, 363.
 — Defter(ler)i, 89, 210.
 — Kalemi belgeleri, 288, 305, 339.
 — Kalemi defterleri, 87, 180, 181, 209, 268.
 — merasimi kayıt defteri, 210.
 — merâsimleri, 391.
 — ve in'âmât defteri, 88.
 — a tâbitahvilât defteri, 88.
 — ı Hâriciye, Nişan-ı Ecnebî, 226.
 — ı Umumiye, 370.
 — ı Umumiye Dairesi, 369.
 Teşrifatçıbaşı, 435.
 Teşrifatçılık, 88.
 — Defterleri, 267.
 Tevcihât, 322, 328, 411.
 — ve İbtida Tezkiresi Defteri, 275.
 — ı askeriye, 20, 21.
 — ı mülkiye defterleri, 200.
 tevellûdat ilmuhaberi, 379.
 tevellûdat ve vefayât ilmuhaberi, 379.
 Tevhîd-i Mübâyaa, 216.
 tevkif, 225.
 Tevkifât Defteri, 272, 273.
 Tevkiî Cafer Bey Hasları, 59.
 tevliyet, 172, 291.
 — ve mukâataât, 77.

- Tevziât, 274.
— Defterleri, 46.
- Tezâkir, 318.
— ve Evâmîr Müsveddeleri, 205.
— ve Tekâîr Kayıt Defteri, 210.
- Tezkireci, 289.
- tezkire
— defterleri, 203, 228.
— i ahkâm, 166.
— i evvel, 290.
— i Osmaniye, 378.
— i sâmiye, 216.
— i sanî, 290.
- Tıb, 183.
- Tıbbiye, 205, 206, 208, 216, 344.
- Tımişvar, 295.
— Tahrir Defteri, 130.
—, Yerli Kulu askerleri yoklaması, 160.
- Tırhala, 181, 306, 327.
— Ahkâm Defteri, 31.
— Ayniyât Defterleri, 205.
— Tatarları, 130.
— Mukâtaât ve Timar Defteri, 68.
— Tahrir Defteri, 130.
— Timar Defteri, 69.
— Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 221.
—, yoklama defteri, 54.
- Tırnova, 396, 426.
— Tahrir Defteri, 130.
- Tırnovacık yolu, 430.
- ticaret, 205, 214, 320, 341, 357.
— anlaşmaları, 386.
— beratları, 328.
— borsaları, 378.
— gemileri, 41.
— mahkemeleri, 230.
— müdürîyeti, 245.
— odaları, 378.
— ve sanayi, 245, 349.
— nazırı, 359.
— Nezareti, 245, 246, 247.
- Ticaret ve Nâfia, 205, 207, 208, 214, 344, 399.
— irâdeleri, 317.
— Nezareti, 245, 246, 369.
— ve Zaptiye Nezaretleri, 366.
- Ticâret ve Orman Nezareti, 246.
- Ticaret ve Zirâat, 319, 344, 358.
— Nezareti, 245, 246.
— irâdeleri, 317.
— ve Orman ve Meâdin Nezareti, 246.
- Ticaret, Nâfia, Orman, Meâdin ve Zirâat
Nezaretlerine ait,
— belgeler, 393, 394.
— defterler, 245, 246.
- Ticaret, Nâfia, Sıhhiye, Ayniyât Defterleri, 205.
- Ticarethâne Mesâili, 325.
- ticarî
— davalar, 393.
— muâhedeler, 392.
- Tiflis
— Ahkam Defteri, 25.
— Tahrir Defteri, 130.
- Tıkveş, Tahrir Defteri, 130.
- Timar, 51, 53, 72, 134, 152, 253, 413.
— ahkâm, 41.
— bakâyâ muhasebesi, 68.
— bedeli defterleri, 152, 153.
— defteri, 53, 54, 66, 67.
— gediği bedelleri, 143.
— icmâl defteri, 60.
— ihâlesi, 68.
— kayıtları, 53, 60, 95.
— ruznamçe defterleri, 135.
— sahipleri, 252.
— tevcîhâtı, 55, 56, 57, 59, 60, 62, 65, 66, 283.
— tezkireleri, 150.
— ve mukâtaât hisseleri, 67.
— ve zeâmet, 411.
— ve zeâmet defterleri, 271.
— ve zeâmet tevcîhi defterleri, 134, 135.
— yoklaması, 55, 255.
- Timuş Tahrir Defteri, 130.
- Tire Tahrir Defteri, 130.
- Tirebolu Ahkâm Defteri, 32.
- Tirgovişte Tahrir Defteri, 130.
- tiyatro izin talapları, 382.
- Tokad

- Ahkâm Defteri, 31.
- Tahrir Defteri, 130.
- Voyvodalıǵı, 152.
- Tolcı, 158.
 - , plân-proje ve krokiler, 426.
- Tolna Tahrir Defteri, 130.
- Tonuzlu Tahrir Defteri, 130.
- top ve yuvalak dökümleri, 276.
- top arabacısı, 72, 178.
 - Ocağı, 147, 304.
- topçu, 72, 178, 304.
- Topçu Kaymakamlığı, 398.
- Tophâne(-i Âmire), 142, 147, 154, 156, 205, 206, 207, 208, 215, 222, 325, 252, 366, 399.
 - Emaneti, 144.
 - müşiri, 359.
 - ve top ve yuvalak dökümleri, 276.
 - ve Topçular Defterleri, 269.
 - irâdeleri, 317.
 - Müşiriyeti, 247.
- Topkapı, 130.
 - Sarayı'na giriş izni, 388.
- Topolınç Tahrir Defteri, 130.
- Toprak İskan Genel Müdürlüğü Kataloğu, 440.
- Toragan Tahrir Defteri, 130.
- Tortum, 69
 - Tahrir Defteri, 130.
- Torul Ahkâm Defteri, 32.
- Toskana (Toskalık), 33, 330.
 - Ahidnâme Defteri, 37.
 - Ahkâm Defteri, 37.
 - Dükası, 86.
 - meselesi, 326.
- Toyhisar Tahrir Defteri, 130.
- törenler, 391.
- Trabiçe Ahkâm Defteri, 30.
- Trablus, 327.
 - Tahrir Defteri, 130.
- Trablusgarb, 179, 217, 318, 343, 344, 351, 358.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - belgeleri, 343, 344.
 - haritası, 420, 425.
 - , telgraf, 223.
 - Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.
- 'a dair (İtalya ile) anlaşmanın gizli maddeleri, 435.
- Trablusşam
 - Gümrüğü, 152.
 - (has) defteri, 272.
 - Hazînesi, 152.
 - Tahrir Defteri, 130.
- Trabolice Ahkâm Defteri, 27.
- Trabzon, 328, 348, 358.
 - Ahkâm Defterleri, 31.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - Bakır Madeni, 318.
 - , cebelü bedeli, 152.
 - haritası, 424.
 - Mahlûlât Defteri, 61.
 - , plân-proje ve krokiler, 426.
 - Tahrir Defteri, 130.
 - , telgraf, 223.
 - Timar Defteri, 57, 60, 61.
 - Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
 - vilayet bütçesi, 321.
- tramvay, 319, 378.
- Travnik Ahkâm Defteri, 26.
- Trebin Ahkâm Defteri, 26.
- Trepoliçe Tahrir Defteri, 131.
- Tubin, siyasî meseleler, 321.
- Tulumbacı Defterleri, 271.
- Tuna nehri, 158.
- Tuna
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 221.
- Tunus, 179, 327, 365.
 - haritası, 421.
 - Muharebesi, 74.
 - ve Cezayir'in işgali, 321.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - , telgraf, 223.
- Tur
 - Muharebesi, 56.
 - Tahrir Defteri, 131.
- Turgut Tahrir Defteri, 131.
- Turhal Tahrir Defteri, 131.
- Tûr-ı Sina Keşişleri, 38.
- turûk, 245.

Tuzhisarı Tahrir Defteri, 131.
tuzla, 160.
Tuzla, 262, 398.
— Ahkâm Defteri, 27.
— Tahrir Defteri, 117, 131.
tüccar, 84, 251, 264.
— defteri, 277.
— sefineleri, 30.
— şurût defteri, 37.
— Vekilleri, 222.
tüfenghâne, 252.
türbe fotoğrafı, 432.
Türk Parlamentosu'nun fotoğrafı, 431.
Türkçe gazete, 372.
Türkmenistan haritası, 421.
tütün, 269.
— defteri, 274.
— satan dükkanlar, 272.
— ve kahve rüsûmu, 138.

U

Ukrayna, 351.
— haritası, 421.
Ulah, 404.
Ulaş Tahrir Defteri, 131.
ulaşım, 406.
ulemâ, 70.
Ulubat Tahrir Defteri, 131.
ulûfe, 153, 295.
— defteri, 272.
ulûfeciyân-ı
— yemîn, 180.
— yesâr, 180.
Uluköy Tahrir Defteri, 131.
umum vilayet yazışmalarına ait belgeler, 334.
umum vilayetler tahrirâtı, 369.
umûr-ı aşâyir, 240.
Umûr-ı Hariciye Nezareti, 241.
Umûr-ı İdariye Kalemî, 224.
Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyât Müdüriyeti
belgeleri, 377.
Umûr-ı Mülkiye Nezareti, 238.

Umûr-ı Nâfia
— Komisyonu, 222.
— Nezareti, 245.
Umûr-ı Sıhhiye-i
— Dahiliye, 247.
— Hariciye, 248.
un, 176.
Urduca gazete, 372.
Urfa, 348.
— Ahkâm Defteri, 28.
— Tahrir Defteri, 124.
— Vilayet Bütçesi, 321.
Urmiye Ahkâm Defteri, 30.
Ustrumca Tahrir Defteri, 131.
Uyvar
— hazînesi, 152.
— Tahrir Defteri, 131.
—, timar, 59.
Uziçe Tahrir Defteri, 131.
Uzun Tahrir Defteri, 131.

Ü

Ücûrât Defteri, 273.
Üç Kilise Katogikosluğu, 38.
Üçüncü Ordu Müşiriyeti, 407.
Ülgün Tahrir Defteri, 131.
ümerâ-i derya, 305.
üniformalar, 392.
Ünye
— Ahkâm Defteri, 32.
— Tahrir Defteri, 131.
Ürgüb Tahrir Defteri, 131.
Ürşe Tahrir Defteri, 131.
üserâ, 143.
Üsküdar, 395.
— Ahkâm Defteri, 27, 29.
— Bidâyet Mahkemesi, 230.
— kadısı, 72.
—, rûûs kayıtları, 75.
— Tahrir Defteri, 131.
—ın hudud arazisi, 276.
Üsküp, 265, 327, 396, 426, 428.

- Ahkâm Defteri, 31.
- Ayniyât Defterleri, 204.
- Cebelü Defteri, 63, 64, 65.
- Hapishânesi, 266.
- Jandarma Kumandanları Mektebi önünde yapılan törenin fotoğrafı, 429.
- Komite Reisi Elisova Tanof'a ait fotoğraf, 429.
- Mukâtaası, 294.
- Mukâtaası Defterleri, 159.
- Müttekâidîn ve Cebelü Defteri, 63.
- Tahrir Defteri, 131.
- Temettuât Defteri, 254.
- Timar Defteri, 53, 64.
- Üzeyr Timar Defteri, 60.
- Üzitsa Tahrir Defteri, 131.

V

- Vaç Tahrir Defteri, 131.
- Vadriyan, 149.
- Vahdeddin, 258.
- Vak'anüvis notları, 95.
- Vak'anüvislik
 - belgeleri, 282.
 - Kalemî belgeleri, 290.
 - Kalemî defterleri, 94.
- Vakf-ı Hümayûn, 299.
 - evkâfı defterleri, 169.
- Vakfıkebir Ahkâm Defteri, 32.
- vakfiye(ler), 299, 349, 393.
 - Kataloğu, 437.
- Vakıf(lar), 72, 79, 80, 81, 138, 165, 166, 167, 172, 286, 291, 297, 298, 299, 300, 301, 319, 377, 411.
 - muamelâtı, 95.
 - mukâtaaları, 151.
 - ve mukâtaa, 77, 78, 79, 80, 81.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakfiyeler Kataloğu, 437.
- vali, 253, 305.
- Valide Handan Sultan Evkâfı, 300.
- vâlîde(ler), 189.
 - kethüdâsı, 359.

- sultanlara ayrılan tahsisatlar, 367.
- Valide Sultan Evkâfı, 300.
 - defterleri, 169.
- Valpova Tahrir Defteri, 131.
- Van, 125, 295, 348, 358.
 - Ayniyât Defterleri, 204.
 - haritası, 424.
 - , mukarrer defteri, 58.
 - Seferi'ne katılmayan sipahilerin esamisi, 54.
 - , Sipahi yoklaması, 54.
 - Tahrir Defteri, 131.
 - , telgraf, 223.
 - Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219.
 - , Yerli Kulu askerleri yoklaması, 160.
- Vapur (Demirkapı) fotoğrafı, 432.
- vapur, 319.
 - işletmesi, 189.
- Varad
 - Seferi rûûs kayıtları, 75.
 - Tahrir Defteri, 131.
- Varadin Tahrir Defteri, 131.
- Varidât
 - Defteri, 277.
 - Muhasebeciliği Defterleri, 269.
 - Muhasebesi, 255.
 - Muhasebesi defterleri, 251, 253.
- Varidat ve Masârifât Defteri, 85, 274, 275.
- Vâridât-ı Salih Kalemî, 181.
 - belgeleri, 306.
 - defterleri, 181.
- Vâridât-ı Şıkkı Evvel Kalemî
 - belgeleri, 306.
 - defterleri, 181, 182.
- Vâridât-ı Şıkk-ı Sanî Kalemî, 165, 298.
 - belgeleri, 306.
 - defterleri, 181, 182.
- Varna, 158.
 - Mukâtaası, 294.
 - Mukâtaası Defterleri, 159.
 - Tahrir Defteri, 131.
- Vâsıf Ahmed Efendi, Vak'anüvis, 94.
- vassâle, 96.
- Vatikan, 318.

- veba salgını (İstanbul) hakkında tanzim edilmiş olan resimli istatistik, 432.
- vefat, 352, 386.
- ilmuhaberleri, 394.
 - istatistikleri, 394.
 - taziyeleri, 392.
- vefayât ilmuhaberi, 379.
- Vekâyinâme, 94, 95.
- Velâdet-i Hümayûn, 328.
- Veliyüddin Rıfat Paşa, Bosna Valisi, 396.
- Venedik, 33.
- Ahidnâme Defteri, 35.
 - Defteri, 35.
 - Hududnâme defteri, 35.
 - maden piyasası fiyatları, 394.
 - Tahrir Defteri, 131.
 - Dubrovnik defteri, 34, 35.
 - 'in Şayân-ı Dikkat Binaları adlı eser, 397.
- Veneto haritası, 421.
- Verende Tahrir Defteri, 131.
- Veresât Defteri, 274.
- vergi, 41, 86, 253, 303.
- defteri, 277.
 - emâneti, 207.
 - tahsilatları, 404.
 - toplanması, 283.
 - ve iltizâm, 400, 401.
- Verişan Tahrir Defteri, 131.
- vezir, 180.
- kethüdâlığı, 238.
 - kethüdâsı, 238.
 - vakıfları, 138.
- Vılk Tahrir Defteri, 131.
- Viçgrad Ahkâm Defteri, 26.
- Vidin, 90.
- Ahkâm Defteri, 31.
 - hazînesi, 152.
 - Mukâtaası, 294.
 - Tahrir Defteri, 131.
 - Temettuât Defteri, 254.
- vilâyet(ler) (vilâyât), 204, 206, 207, 208, 225, 333.
- bütçesinin tetkik ve tasdiki, 377.
 - bütçeleri, 321.
 - Gelen-Giden Defterleri, 217, 218.
 - Gelen-Giden Kayıt Defterleri, 185.
 - Giden Defterler, 202.
 - , memûrin, 218.
 - müteferrikası, 216.
 - tahrirâtı, 369.
 - tahsilâtı, 407.
 - , telgraf, 222.
 - teşkilâtı, 319.
 - ve elviye-i gayr-i mülhaka bütçeleri, 321.
 - , jurnal, 224, 225.
 - i mümtâze, 216, 217, 224.
 - in nizamâtı, 373.
- Vilâyet ve Müfettişliklere (Taşra Arşivleri) ait
- belgeler, 397.
 - defterler, 261.
- Vilâyât-ı Selâse, 265, 266, 427.
- Hesâbât Defteri, 265.
 - Muhâkeme Cetvelleri, 265.
 - Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 221.
- Vilâyât-ı Şarkiyye, 350.
- Vinmah Tahrir Defteri, 131.
- Viranşehir Tahrir Defteri, 131.
- Virişan Tahrir Defteri, 131.
- Visoka
- Ahkâm Defteri, 26.
 - Tahrir Defteri, 132.
- Vişegrad Tahrir Defteri, 132.
- Viyana, 432.
- İhtilâli, 327.
- Vize, 66.
- Ahkâm Defteri, 30, 31.
 - Tahrir Defteri, 132.
 - , timar, 60.
- Vlaseniçe Ahkâm Defteri, 26.
- Vlasotinça, 396.
- Voynugân Defterleri, 271.
- Voyvodalıklar, 294.
- Vrad Timar Defteri, 59.
- vukuat
- cetvelleri, 407.
 - istatistik cetvelleri, 381.
 - raporları, 383.
 - -ı âdiye istatistik cetvelleri, 381.
 - -ı zabıta istatistik cetvelleri, 382.

Vulçitrın

- Ahkâm Defteri, 31.
- Tahrir Defteri, 132.
- Timar Defteri, 59, 60.

Vulkaşın Tahrir Defteri, 132.

vükelâ, 352, 364.

vüzerâ

- ve mîrimîran esâmisi defteri, 273.
- , Tahvil Defteri, 69, 70, 71, 72.

Y

yabancı

- devlet başkanları, 386, 331.
- devlet reislerine yazılan nâme-i hümayûnlar, 338.
- elçilerin güven mektupları, 392.
- seyyahlar, 377.
- tebea, 266.
- temsilcilikler ile ilgili konular, 391.
- tüccar, 84.
- uyrukluların himayeleri, 392.
- ve Osmanlı konsolosluk heyetleri ile temsilciliklerine ait meseleler, 392.
- lara verilen izinler, 392.

Yağmurderesi Tahrir Defteri, 132.

Yahşıkargın Tahrir Defteri, 132.

Yahudi(ler), 396.

- ahalisi (Kandiye), 396.
- meselesi, 326.
- ve Süryani Patrikliği, 38.

yakacak, 176.

Yakubî ve Süryanî Defteri, 39.

Yalak Tahrir Defteri, 132.

Yalakâbâd Tahrir Defteri, 132.

Yalta kasabasına dair kartpostal, 431.

yamak mevâcibi, 276.

Yanbolu, 396.

- rûûs kayıtları, 74.
- Tahrir Defteri, 132.

yangın, 373, 377, 381, 382.

yankesicilik, 381.

Yanova Tahrir Defteri, 132.

Yanya, 220, 221, 264, 265, 266, 327, 358, 400, 402, 407.

- Ahkâm Defteri, 31.
- Ayniyât Defterleri, 205.
- Cebelü Deteri, 65, 66.
- haritası, 423.
- - Manastır yolu, 427, 428.
- , plân-proje ve krokiler, 426.
- -Preveze haritası, 423.
- Tahrir Defteri, 132.
- , telgraf, 224.
- Timar Defteri, 68.
- , yoklama defteri, 62.
- 'da inşa olunan Hamidiye Kız Rüşdiye Mektebi fotoğrafları, 431.

Yanyalu Esnek, Tahrir Defteri, 132.

yaralama, 380, 381, 382, 383, 404, 407.

yardımlar, 373, 377, 391.

Yarhisar Tahrir Defteri, 132.

Yarpus Ahkâm Defteri, 26.

Yâve Defteri, 273.

Yâveran, 369.

- Dairesi, 370.

Yaya Defterleri, 271.

Yayçe Ahkâm Defteri, 26.

yayınlar (zararlı), 364.

Yedi Adalar Ahkâm ve Berat Defteri, 37.

yem, 147, 174, 176.

yemek, 144.

Yemen, 179, 348, 350, 358.

- Ayniyât Defterleri, 204.
- haritası, 424.
- kahvesi, 183.
- meselesi, 326.
- , telgraf, 223.
- Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 219, 220.

Yeni İl Türkmânân-ı Halep Mukâtaası, 299.

Yeni Saray Ağası, 72.

Yenice Tahrir Defteri, 132.

Yenice Zağra Tahrir Defteri, 132.

Yenicehisar Tahrir Defteri, 132.

Yenice-i Karasu, 181, 306.

- Tahrir Defteri, 132.

Yenice-i Vardar Tahrir Defteri, 132.

Yeniçeri(ler), 150, 178, 270, 275.

- ağası, 150, 248.
- Defteri, 276.
- Efendisi Defterleri, 270.
- Kalemî Defterleri, 182.
- Kâtibliği, 179.
- mevâcibi, 276.
- Mukâtaası Kalemî, 182.
- Ocağı, 157, 248, 257, 304.
- (Saray) Defteri, 276.
- sekbanları, 182.
- ve Yamak mevâcibi, 276.

Yeniil

- Tahrir Defteri, 132.
- Türkmenân-ı Halep Evkâfı Defterleri, 169.

Yenişehir

- Ayniyât Defterleri, 204.
- Tahrir Defteri, 132.

Yenişehir, 304.

- , mukâtaa, 177.
- Tahrir Defteri, 132.

Yerli Kulu askerleri, 160, 161, 295.

yetimhâne, 284.

yevmiye, 177.

- defteri, 88, 222.

Yılanluca Tahrir Defteri, 132.

Yıldırım Beyazid Han, 244.

Yıldız (Yıldız Sarayı, Yıldız Arşivi, Yıldız tasnifi), 233, 234, 235.

- belgeleri, 361.
- defterleri, 233, 234, 235, 236
- defterlerindeki resimler, 431.
- esas evrakı, 361, 362, 363.
- evrakı, 234.
- fonu, 234.
- gazeteler kısmı, 372.
- mâbeyn cetvelleri, 370.
- Maruzat Defterleri Fihristi, 234.
- Maruzat Defterleri, 234.
- Mütenevî Maruzat Evrakı, 361, 366.
- Müzesi, 363.
- Perakende Evrakı, 361, 368, 369.
- Perakende Evrak Mâbeyn Cetvelleri, 371.

- Sadaret resmî maruzât evrakı, 361, 365.

- Sadaret hususi maruzât evrakı, 361, 365.

- Sadrazam Kâmil Paşa evrakı, 361, 364.

Yıldız Tahrir Defteri, 132.

Yıldızeli Ahkâm Defteri, 31.

yiyecek , 176.

yoklama, 160.

- defteri, 54, 62, 96.

yol(lar), 394.

- çalışmalarını gösterir fotoğraflar, 378, 426, 427.

- ve köprü yapımı, 265.

- ı tahrip etme, 407.

Yol ve Menzil Kalemî

- belgeleri, 282, 287.

- defterleri, 47.

yolsuzluk(lar), 400, 401.

Yoncalu Tahrir Defteri, 132.

Yoros Tahrir Defteri, 132.

Yörükân Cemaati ve Evlâd-ı Fatihân Defteri, 275.

yulaf, 147.

Yunan, 326, 364, 387.

- hududunun tashihi, 322.

- işgali ve mezalimi, 374.

- ı eşkiyânın resmi, 430.

Yunanca gazete, 372.

Yunanistan, 33, 330, 351.

- Ahkâm defteri, 37.

- haritası, 421.

- irâdeleri, 187, 324.

- Nişan Defteri, 37.

Yund

- Ahkâm Defteri, 27.

- Tahrir Defteri, 133.

Yurt dışı arşiv merkezlerine ait kataloglar, 441.

Yurt içi arşiv merkezlerine ait arşiv malzemesi ve kataloglar, 437.

yurtluk hasılatı, 253.

Yusuf Hikmet Bayur'a ait bazı resimler, 431.

Yusuf İzettin Efendi evrakı, 322.

Yüreğir Tahrir Defteri, 133.

Z

- zabıtlar, 86.
- zabıtnâmeler, 364.
- zabit(ân), 73.
- masârifât muhasebeciliği defterleri, 252.
 - esâmi kayıt defteri, Rus, 225.
 - künye defteri, 225.
 - tayin defteri, 225.
- Zablana Tahrir Defteri, 133.
- Zagor Tahrir Defteri, 133.
- Zagorye Tahrir Defteri, 133.
- Zağanospaşa Tahrir Defteri, 133.
- Zağra
- Tahrir Defteri, 133.
 - i Atik, 342.
 - i Cedîd, 396.
 - i Eskihsar Tahrir Defteri, 133.
- zahire, 154, 175, 176, 177, 275, 303.
- hazinesi, 177, 178, 269.
 - mübâyaası defteri, 275.
 - mübayaât defteri, 272.
 - nakli, 283.
 - navlı defteri, 273.
 - nezareti, 245.
 - rûsûmunun toplanması, 283.
 - tevzii defteri, 275.
 - ve Nüzûl Emaneti, 144.
 - i sürsat defterleri, 271.
- Zalim Tahrir Defteri, 133.
- Zamantı Tahrir Defteri, 133.
- Zaptiye, 205, 206, 208, 215, 343, 349, 358, 413.
- defterleri, 270.
 - irâdeleri, 317.
 - jumalleri, 361.
 - müşiri, 359.
 - Müşiriyeti, 248, 249.
- Zaptiye Nezareti, 249, 366, 369, 379, 399.
- belgeleri, 394.
 - defterleri, 248.
- Zara Ahkâm Defteri, 31.
- Zararlı yayınlar 364, 388.
- Zartana Tahrir Defteri, 133.
- Zarvîşin Tahrir Defteri, 133.
- zeâmet, 49, 72, 134, 152, 251, 256, 411.
- Çavuşan-ı Âli, 80.
 - ve Timar Defteri, 69, 271.
 - Nizamnâmesi, 50.
- Zecriye, 155.
- defterleri, 269.
 - resmi, 253.
 - Rûsûmu Kalemi defterleri, 155.
- zehâir, 377.
- defterleri, 46.
 - mühimesi, 47.
 - i rikâb, 47.
- Zelenkova, 428.
- Zemistâni Defteri, 272.
- zenci esir ticaretinin men'i, 388.
- Zengicik Tahrir Defteri, 133.
- Zeniça Ahkâm Defteri, 26.
- Zenkâbâd Tahrir Defteri, 133.
- Zenta, 95.
- Zeniça Tahrir Defteri, 133.
- zeytin yağı, 275.
- Zeytun
- Ahkâm Defteri, 28.
 - Tahrir Defteri, 133.
- Zımpara Madeni (Aydın), 318.
- Zihne (Selanik) Tahrir Defteri, 133.
- Zile
- Ahkâm Defteri, 31.
 - Tahrir Defteri, 133.
- Zimemât Defteri, 274.
- Zimmet
- Defter(ler)i, 211, 236, 240, 276, 373.
 - Halifelîği, 143.
 - Halifelîği Defterleri, 147.
 - halifesi, 147, 268.
- zindancı, 149.
- Zirâat, 208, 214, 245, 319, 320, 344, 349, 358.
- heyet-i fenniyesi, 245.
 - mektebi inşası, 189.
 - müfettiş-i umumiliği, 245.
 - Nezareti, 369.
 - Nezareti defterleri, 245.
 - Nezareti'ne ait belgeler, 393.
 - ve Meâdin Müdüriyeti, 245.
 - ve Sanayii Sergisi'ne ait albüm, 431.

- ve Ticaret irâdeleri, 317.
- ın gelişmesi ve ıslahı, 378.
- Zirâat Bankası, 364, 405, 407.
- zirâî, 404.
- ve iktisadî durum, 245.
- Ziştovi Tahrir Defteri, 133.
- ziyafet, 88, 210.
- Znepolje Tahrir Defteri, 114.
- Zor, 348.
- Vilâyât Gelen-Giden Defteri, 220.
- Zühtü Paşa, 363.
- Zülkadriye
 - Tahrir Defteri, 133.
 - Timar Defteri, 55, 57.

